

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

55

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

55

DOPISY ČLENŮM RODINY

1893 — 1922

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1990

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 55, Politizdat, Moskva 1978,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1978
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1990

PŘEDMLUVA

Padesátý pátý svazek Sebraných spisů V. I. Lenina obsahuje Leninovy dopisy, písemné vzkazy a telegramy z let 1893—1922 adresované členům rodiny: matce Marii Alexandrovně Uljanovové, starší sestře Anně Iljiničně Uljanovové-Jelizarovové a jejímu muži Marku Timofejeviči Jelizarovovi, bratru Dmitriji Iljiči Uljanovovi, mladší sestře Marii Iljiničně Uljanovové a manželce Naděždě Konstantinovně Krupské.

Svazek zahrnuje 279 Leninových dopisů, telegramů atd. včetně čtyř dosud nepublikovaných dokumentů: jde o pohlednici zaslanou M. A. Uljanovové dne 20. července 1904 z výletu do švýcarských hor, dva písemné vzkazy pro M. I. Uljanovovou z roku 1921 a 1922 a telegram adresovaný D. I. Uljanovovi z dubna 1921 (viz dokument č. 154, 276, 277 a 274). Do svazku jsou rovněž pojaty dva dokumenty, které nebyly v Leninových spisech dosud publikovány, ale vyšly v roce 1933 v XXI. a v roce 1945 v XXXV. svazku publikace Leninskij sbornik (viz dokument č. 267 a 272).

Svazek obsahuje také šestnáct společných dopisů V. I. Lenina a N. K. Krupské. Jsou to buď Leninovy dopisy s dovětkem Krupské, nebo naopak jeho dovětky k jejím dopisům.

Většina Leninových dopisů členům rodiny byla poprvé publikována v časopisu Proletarskaja revoljucija z roku 1924, 1929 a 1930 a v publikaci Leninskij sbornik III, XXI, XXIV a XXXV. Kromě toho vyšla tato korespondence v letech 1930, 1931 a 1934 i v jednotlivých sborní-

cích s názvem Dopisy členům rodiny; sborníky připravily do tisku A. I. Uljanovová-Jelizarovová a M. I. Uljanovová.

Obsah a význam těchto dopisů je hluboce a zevrubně objasněn v předmluvě M. I. Uljanovové ke sborníku z roku 1930 a v článku A. I. Uljanovové-Jelizarovové K dopisům Vladimíra Iljiče členům rodiny, který vyšel jako předmluva k vydání téhož sborníku z roku 1931 a 1934; obě tyto předmluvy jsou do padesátého pátého svazku zařazeny.

Leninovy dopisy členům rodiny nejsou jen zdrojem bohatých životopisných údajů. Celý svůj život věnoval Lenin revolučnímu boji za lepší život pracujících — »jeho soukromý život je neoddělitelný od tohoto boje, od práce pro věc proletariátu« (tento svazek, s. 13). V dopisech, jak uvádí A. I. Uljanovová-Jelizarovová, »sledujeme ohlas onoho boje za správné chápání marxismu, za jeho správnou aplikaci v různých stadiích vývoje proletářského hnutí, který Iljič vedl po celý život« (tento svazek, s. 49).

Zachovaná Leninova korespondence členům rodiny nejširěji reprezentuje období sibiřského vyhnanství a dále léta 1900—1902, 1908—1910 a 1912—1914. Je tu podrobně zachycen vznik a vydávání Leninových klasických prací Vývoj kapitalismu v Rusku a Materialismus a empiriokriticismus a rovněž Leninova činnost spojená se založením prvního celoruského marxistického listu Jiskra, Leninova aktivita za pobytu v Polsku.

V přílohách k tomuto svazku jsou uvedeny výňatky ze šesti dopisů nalezených ve spisu moskevské četnické správy, a je tu také 56 dopisů N. K. Krupské, které napsala M. A. a M. I. Uljanovovým a A. I. Uljanovové-Jelizarovové. Byly sem rovněž zařazeny dva poprvé publikované dopisy N. K. Krupské z 19. ledna 1904 a ze 17. dubna 1915, adresované M. A. Uljanovové.

Dopisy N. K. Krupské tvoří cenný doplněk k dopisům

Leninovým; většina se jich vztahuje k období sibiřského vyhnanství a emigrace. V těchto dopisech je živě a barvitě popisován jejich společný život, práce, odpočinek i setkání se soudruhy.

Téměř všechny Leninovy dopisy zařazené do tohoto svazku jsou otištěny podle rukopisu. Výjimku tvoří čtyři dopisy adresované M. A. Uljanovové a A. I. Uljanovové-Jelizarovové, které jsou publikovány podle kopií zachovaných v aktech policejní správy, a telegram N. K. Krupské z 10. července 1919, který je publikován podle strojpisné kopie.

Páté ruské vydání Sebraných spisů V. I. Lenina obsahuje na devět tisíc dokumentů, z nichž více než polovina nebyla zařazena do předešlých vydání a asi 1100 prací je uveřejňováno v SSSR vůbec poprvé.

Svazky 1—34 Sebraných spisů zahrnují díla, která Lenin napsal od roku 1893 do října 1917. Svazky 34—45 obsahují práce napsané po Říjnové revoluci. Dalších deset svazků (46—55) tvoří Leninovy dopisy. V předposledním, 54. svazku, jsou kromě toho v jednom oddílu otištěny dokumenty, které byly objeveny a identifikovány až po vyjití příslušných svazků a začleněny do tohoto vydání dodatečně.

Četné dokumenty zařazené do Sebraných spisů poprvé nebo poprvé uveřejněné doplňují známé Leninovy práce a zachycují jeho mnohostrannou teoretickou i organizační činnost.

Vydání Leninových prací považuje KSSS za svou internacionální povinnost, neboť Leninovy spisy jsou nejen neocenitelným kulturním statkem sovětského lidu, ale i dědictvím celého pokrokového lidstva. Leninismus je ideovým základem výchovy pracujících ke komunismu, k proletářskému internacionalismu. Leninova díla pomáhají komunistům a lidovým masám ve všech zemích v jejich

boji za mír, za demokracii, za socialismus a komunismus.
Vydání Sebraných spisů V. I. Lenina má veliký význam
pro celé mezinárodní komunistické a dělnické hnutí.

INSTITUT MARXISMU-LENINISMU

PŘI ÚV KSSS

EDIČNÍ POZNÁMKA ČESKÉ REDAKCE

Druhé české vydání prací V. I. Lenina — Sebrané spisy — obsahuje kolem 9000 Leninových prací a dokumentů. Z nich více než 2000 je publikováno v češtině poprvé. Patří k nim zejména dopisy, telegramy a písemné vzkazy vztahující se k období prvních let budování socialismu v Rusku a k posledním letům Leninovy činnosti. Nově jsou zařazeny přípravné materiály, které ukazují, jak se Leninův názor utvářel v diskusi, porovnáváním s novými poznatky i hlubokým studiem. Tím nabývají Sebrané spisy zcela mimořádné důležitosti v souboru naší marxistické literatury.

Sebrané spisy navazují na dílo překladatelů 1. vydání Spisů V. I. Lenina. Již v tomto prvním vydání byly otištěny některé práce nově zařazené do 5. sovětského vydání Sebraných spisů, vydaných nakladatelstvím Politické literatury v Moskvě, ale teprve ve druhém českém vydání mohlo být dílo dokončeno důsledně. Proto čtenář najde u některých dokumentů poznámku, že jsou otištěny poprvé, přestože je již může znát z prvního vydání. Jde o poznámku ruského vydavatele vztahující se k ruské skutečnosti.

Vydání tak rozsáhlé ediční řady se neobešlo bez určitých změn a úprav v textu, které vplynuly ze společenského vývoje a hlubšího poznání. Předlohou pro toto druhé vydání Sebraných spisů bylo páté ruské vydání v dotiscích z let 1975—1978, s přihlédnutím ke změnám z let následujících. Ve vědeckém aparátu Sebraných spisů se odráží nové hodnocení určitých etap vývoje KSSS

a SSSR, a zejména od svazku 40 nové charakteristiky blízkých Leninových spolupracovníků, jak je v době českého vydání doporučil Institut marxismu-leninismu při ÚV KSSS.

Na překladech se podílelo 28 překladatelů a překladatelek a pracovalo na nich 21 redaktorek a redaktorů, z nich někteří se završení celého díla nedožili. Svou prací přispěli k prohloubení a sjednocení české terminologie marxismu-leninismu a vytvořili tak významný zdroj dalšího rozvoje vědeckého poznání.

PŘEDMLUVA KE SBORNÍKU
DOPISY ČLENŮM RODINY,
VYDANÉMU V ROCE 1930

Dopisy V. I. Lenina, které zde otiskujeme, jsou adresovány hlavně jeho matce Marii Alexandrovně a sestře Marii Iljiničně* a vztahují se k letům 1894—1917**, tj. k období od prvních let revoluční činnosti Vladimíra Iljiče až po jeho návrat do Ruska po únorové revoluci. Za toto období — téměř čtvrt století — vznikla a zformovala se naše strana. A po celé toto významné čtvrtstoletí stál Vladimír Iljič v čele této strany, řídil ji a vychovával její kádry. Celý jeho život je spjat s revolučním bojem, jeho soukromý život je neoddělitelný od tohoto boje, od práce pro věc proletariátu.

I když máme souborná vydání Leninových spisů a po-

* Tyto dopisy však byly obvykle určeny všem členům naší rodiny, rozhodně všem, kteří v té době žili pohromadě, »aby se pisatel neopakoval«.

** Nebyla sem zařazena korespondence Vladimíra Iljiče s členy rodiny z doby jeho vyhnanství (viz Proletarskaja revoljucija, č. 2/3, 4, 5, 6 a 8 z roku 1929) a z roku 1896, kdy byl ve vyšetřovací vazbě v Petrohradě (od 9. prosince 1895 do 29. ledna 1897 podle star. kal.), neboť téměř celou tu dobu se s matkou a sestrami vídal osobně, a tak jeho soukromá korespondence s nimi byla velmi sporá (viz článek A. I. Jelizarovové-Uljanovové Vladimír Iljič ve vězení, Proletarskaja revoljucija, č. 3 z roku 1924 a dva dopisy Vladimíra Iljiče z roku 1896 přiložené k tomuto článku). Od listopadu 1905 do prosince 1907 žil Vladimír Iljič v Petrohradě nebo ve Finsku, často se s rodinou setkával a skoro jim nepsal. Kromě toho existuje ještě řada dopisů Anně Iljiničně a Marii Alexandrovně zejména z období, kdy Marie Iljinična žila v cizině. Tyto dopisy budou uveřejněny dodatečně. (Leninovy dopisy, o nichž se M. I. Uljanovová zmiňuje, jsou zařazeny do tohoto svazku. *Red.*)

měrně bohatou literaturu o leninismu (vědeckou i populární), je přesto Lenin jako člověk, jako výrazná mnohostranná osobnost prozatím vylíčen velmi nedostatečně nebo skoro vůbec ne.

Dopisy, které čtenáři předkládáme, zčásti tuto mezeru vyplňují. Lze si z nich *do jisté míry* udělat představu, jak Vladimír Iljič žil, jaké měl zvyky a záliby, jaký měl vztah k lidem apod. Do jisté míry, podotýkáme. Protože to především není ani zdaleka úplný soubor jeho dopisů členům rodiny za uvedené období. Při častém stěhování z města do města, při četných policejních prohlídkách a zatčeních toho či onoho člena naší rodiny se mnoho jeho dopisů buď dostalo do rukou policie a nebylo vráceno*, nebo se ztratily jinak. Často se stávalo, že odeslané dopisy se ztratily, když byly posílány přes další osobu, zejména za války. Proto se někdy stejná otázka opakuje v několika dopisech za sebou. Kromě toho nesou dopisy pečeť policejních poměrů za carismu. Je sice pravda, že všechnu pracovní korespondenci (všechny zprávy o revolučních událostech, o životě strany apod.) jsme tehdy vedli konspirativně, psali jsme neviditelným inkoustem, zpravidla v knihách a časopisech, a posílali jsme ji na cizí, »čisté« adresy**. Avšak soukromý život a revoluční činnost spolu tak úzce souvisely, že soukromá legální korespondence tím bezesporu velmi trpěla a vzhledem k policejním poměrům jsme ji museli značně omezovat. Nadarmo nepsal Vladimír Iljič sestře Marii Iljiničně do Vologdy, kde byla v té době ve vyhnanství: »Je to tak těžké v naší (v Tvé, a zvláště v mé) situaci psát, jak by člověk chtěl.«***

* Tak např. v Ústředním archívu jsme našli výňatky ze šesti dopisů Vladimíra Iljiče, které byly přiloženy ke spisu moskevské četnické správy jako »věci doličné«. Tyto výňatky uvádíme v příloze. (Viz tento svazek, s. 445—446. *Red.*)

** Tyto dopisy se ovšem v Rusku uchovávat nedaly a jen část z nich se zachovala v kopiích pořizovaných v cizině.

*** Tento svazek, dokument č. 253. *Red.*

A to se týkalo nejen Marie Iljiničny, ale všech členů naší rodiny, protože příbuzenství mezi Vladimírem Iljičem a námi nebylo jen pokrevní, ale i názorové — byli jsme stejného přesvědčení. Všichni členové naší rodiny (i muž Anny Iljiničny M. T. Jelizarov) byli tehdy sociálními demokraty, patřili k revolučnímu křídlu strany a všichni se větší či menší měrou podíleli na revoluční práci, živě se zajímali o život strany, radovali se z jejích úspěchů a trpěli jejími nezdary. Dokonce i naše matka, která se narodila v roce 1835 a které bylo koncem devadesátých let, kdy u nás docházelo obzvlášť často k prohlídkám a zatýkání, už přes šedesát let, plně sympatizovala s naší revoluční činností.

Všechna legální korespondence revolucionářů byla cenzurována, museli jsme se proto uchýlovat k různým narážkám, náznakům apod., abychom se mohli nějak dotknout otázek, které nás zajímaly, sdělit, zda došel ten či onen ilegální dopis, informovat se o známých atd.

Čtenář se přesvědčí sám, že dopisy Vladimíra Iljiče posílané přímo na adresu matky, sestry nebo bratra neobsahují skoro žádná křesní jména a příjmení, protože by z toho byla mohla mít jmenovaná osoba nepříjemnosti. A dělat někomu v lepším případě nepříjemnosti, to jsme pochopitelně ani v nejmenším nechtěli. Pokud se však v jeho dopisech přesto vyskytnou křesní jména a někdy i příjmení, pak jedině soudruhů a známých, o nichž policie stejně věděla, že se s námi z různých důvodů nějak znají (společné vyhnanství pro stejnou věc, studium na téže škole apod.), nebo že s nimi máme ryze pracovní styky (jména nakladatelů, knihkupců apod.). Aby Vladimír Iljič nemusel uvádět jméno někoho z více méně legálních známých, o němž chtěl něco sdělit, vyřídil pozdrav aj., používal pokaždé v těchto dopisech přezdívek a různých opisů, souvisejících s nějakým nám známým faktem nebo událostí. Tak třeba označuje jako »historika« I. I. Skvorcova-Stěpanova (má tím na mysli jeho historické práce),

s nímž si jeden čas — prostřednictvím Anny Iljiničny a Marie Iljiničny — čile dopisoval*.

Když Vladimír Iljič posílá pozdrav V. V. Vorovskému, který byl ve vyhnanství ve Vologdě současně s Marií Iljiničnou, píše: »Pozdrav polským přátelům s přáním, aby co nejdříve pomáhali.«** »Čínským cestovatelem« je míněn A. P. Skljarenko, který byl tehdy zaměstnán na železnici v Mandžusku, »pánem, s nímž jsme byli loni na lodičkách,«*** V. A. Levickij atd.

V jinotajích se muselo psát i o zásilkách ilegálních publikací, knih obsahujících dopisy psané neviditelným inkoustem, o konspirativní korespondenci apod.

Koncem prosince roku 1900 poslala pisatelka těchto řádků Vladimíru Iljiči do ciziny po G. B. Krasinovi, který tam právě jel, Manifest strany socialistů-revolucionářů tak, že ho vlepila do alba s nějakými fotografiemi. Iljič měl ze zásilky velikou radost a v dopise ze 16. ledna 1901 píše: »Mockrát děkuju za zasláné knihy a hlavně za neobyčejně krásné a zajímavé fotografie, které mi poslal bratranec z Vídně; takové dárky bych moc rád dostával častěji.«****

Jiskra a jiné ilegální publikace byly posílány do Ruska také v obálkách na »čisté«, legální adresy. Takové adresy jsme uváděli i proto, abychom na ně sami dostávali tiskoviny. Někdy pak bývala v legálních dopisech zmínka o takové zásilce, abychom se mohli včas u adresáta informovat. Tak například v dopise ze 14. prosince 1900 Vladimír Iljič píše: »Poslal jsem Ti tuším devátého věcičku,

* Z této korespondence se bohužel zachoval jen jeden dopis ze 16. prosince 1909. Viz Sočiněnija V. I. Lenina, sv. XIV, 2. vyd., s. 212—216. (Z korespondence V. I. Lenina s I. I. Skvorcovem-Stěpanovem se zachovaly dva dopisy — z 2. a 16. prosince 1909. Viz Sebrané spisy 47, Praha 1989, dokument č. 171 a 173. *Red.*)

** Tento svazek, dokument č. 238. *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 114 a 130. *Red.*

**** Tento svazek, dokument č. 120. *Red.*

o kterou jsi měla zájem.« »Volod'a měl z Tvého dlouhého dopisu velkou radost,« píše Naděžda Konstantinovna v dopise z 8. února 1916. »Snad mu zase někdy napíšeš.«* Protože naše legální dopisy nebyvaly nikdy dlouhé a za války, kdy byl tento dopis psán, jsme si posílali hlavně lístky, a navíc doporučeně — hodně dopisů se totiž ztrácelo —, je uvedenými slovy zcela jasně míněn ilegální dopis v knize.

V prvních dobách pobytu v cizině — v roce 1900, kdy Vladimír Iljič sám ještě nevěděl, jak dlouho si tam pobude, neuváděl nám z konspirativních důvodů pro korespondenci svou vlastní adresu, a když žil ve Švýcarsku nebo v Mnichově, psali jsme mu přes Paříž nebo přes Prahu. Tak v dopise z 2. března 1901 nám sděluje novou adresu a dodává, že »se přestěhoval spolu se svým domácím«**. František Modráček, na jehož adresu jsme své dopisy posílali, se tehdy skutečně přestěhoval, ale Vladimír Iljič bydlel stále v Mnichově, ve starém bytě.

Jedním z charakteristických rysů Vladimíra Iljiče byla velká pečlivost, přesnost a také přísná šetrnost při výdajích vůbec a při osobních zvlášť. Tyto vlastnosti zdědil patrně po matce, jíž se podobal mnoha charakterovými rysy. A naše matka byla po své matce Němka a tyto charakterové rysy byly u ní velmi výrazné.

Jak byl Lenin šetrný a hospodárný při osobních výdajích, je nejlépe vidět z jeho dopisu z 5. října 1895***.

»Tentokrát jsem si v Petrohradě poprvé vedl knihu příjmů a vydání, abych věděl, kolik skutečně utratím. Zjistil jsem, že za měsíc, od 28. 8. do 27. 9., jsem vydal celkem 54 rublů 30 kopějek, nepočítám-li to, co jsem utratil za věci (asi 10 rublů) a výdaje na jeden soudní proces (taky asi 10 rublů), který možná povedu. Z těchto

* Tento svazek, dokument č. 117 a Přílohy, s. 504. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 125. *Red.*

*** Jde o dopis z 5. října 1893 (viz dokument č. 1). *Red.*

54 rublů jsem sice část vydal za věci, které se nekupují každý měsíc (galoše, šaty, knihy, počítadlo apod.), ale i po odečtení těchto výdajů (16 rublů) jsem přesto utratil příliš mnoho — 38 rublů za měsíc. Jak vidět, hospodařil jsem nějak špatně: jen za koňskou dráhu jsem například utratil za měsíc 1 rubl 36 kopějek. Snad až se trochu zabýdlím, budu utrácet méně.«

A opravdu šetřil, zvláště když neměl možnost sám si něco vydělat a musel žádat o »příspěvek«, jak říkal matčině finanční výpomoci. Šetřil na sobě tak, že si nepředplácel ani *Russkije vědomosti**, když žil v roce 1893 v Petrohradě, ale pročítal je ve veřejné knihovně »zpětně za čtrnáct dní«. »Možná že si je předplatím, až zde dostanu práci,«** psal sestře.

Tento rys mu zůstal po celý život a výrazně se u něho projevoval nejen v době, kdy neměl v Rusku žádné výdělky nebo když se mu v emigraci nedařilo najít vydavatele pro své literární práce (stačí připomenout třeba jen to, že *Agrární otázka* čekala celých deset let na vydání a vyšla teprve v roce 1917) a byl někdy přímo v kritické situaci (viz například jeho dopis soudruhu Šljapnikovovi ze září 1916***), ale i tehdy, když byl po hmotné stránce zcela zabezpečen, tj. po revoluci 1917.

Na čem však Vladimír Iljič šetřit nedokázal, byly knihy. Potřeboval je pro svou práci, aby byl stále informován o současné zahraniční i ruské politice, o hospodářství atd. atd.

»Ke své velké hrůze zjišťuju,« píše v dopise matce z 29. srpna 1895 z Berlína, »že s financemi už jsem zase „na dně“: „pokušení“ koupit si knihy apod. bývá tak velké, že se mi peníze rozkutálejí jedna dvě.«**** Ale i v tom

* *Russkije vědomosti* byly v té době nejlepší a nejzajímavější buržoazní noviny.

** Tento svazek, dokument č. 2. *Red.*

*** Viz *Sebrané spisy* 49, Praha 1989, dokument č. 301. *Red.*

**** Tento svazek, dokument č. 10. *Red.*

se snažil omezovat, hlavně tak, že chodil pracovat do knihoven, zejména v emigraci, poněvadž v nich měl klidnější prostředí pro práci: beze zmatku a nekonečných únavných rozhovorů, tak typických pro emigranty, jimž se v nezvyklém, cizím prostředí stýskalo a rádi si popovídali, aby si ulevili.

Ostatně do knihoven nechodil Vladimír Iljič zdaleka jen v cizině, navštěvoval je, i když žil v Rusku. Z Petrohradu píše matce, že je spokojen se svým novým podnájemem, který je »blízko centra (mám to například pouhou čtvrthodinku pěšky do knihovny)«*. Když projížděl Moskvou do vyhnanství, využil i těchto několika dnů pobytu v Moskvě ke studiu v Rumjancevově muzeu. A když čekal v Krasnojarsku na zahájení plavby, aby se dostal do minusinského újezdu, studoval v Judinově knihovně, třebaže musel kvůli tomu denně ujít asi pět verst.

Ve vyhnanství, kde o knihovnách nemohlo být ani řeči, se pokoušel tuto mezeru vyplnit a žádal nás, jestli bychom mu knihy z knihoven nemohli zasílat poštou. Několikrát jsme to zkusili, ale knihy šly velmi dlouho (asi měsíc tam a zpět) a knihovna je půjčovala jen na určitou dobu.

Ale někdy to tak Vladimír Iljič dělával i později. Tak například v dopise Anně Iljiničně z 11. února 1914 píše** : »Pokud jde o sborníky statistických údajů o věcech trestních za léta 1905—1908, prosím Tě, nekupuj je (je to zbytečné, jsou drahé), ale vypůjč je z knihovny (buď z knihovny Rady právních zástupců, nebo z knihovny Státní dumy) a pošli mi je na měsíc.«

I v zahraničí neustále chodil do knihoven. V Berlíně studoval v královské knihovně. V Ženevě měl oblíbený klub (Société de lecture), do něhož se musel zájemce při-

* Tento svazek, dokument č. 1. *Red.*

** Dopis se nezachoval; tento výňatek je převzat ze spisu policejní správy. (Viz tento svazek, dokument č. 248. *Red.*)

hlásit a platit určitý členský příspěvek, i když docela nepatrný, aby mohl v knihovně tohoto klubu pracovat. V Paříži chodíval do Národní knihovny, přestože si stěžoval, že to tam mají »špatně zařízeno«, v Londýně chodil do Britského muzea, a jen když žil v Mnichově, litoval, že »zde není knihovna«, a také v Krakově využíval knihovny málo.

V dopise M. I. Uljanovové z 22. dubna 1914 píše, že »knihovna je tu (v Krakově. — *M. U.*) špatná a strašně nepohodlná, ale já se do ní skoro ani nedostanu . . .« Práce v novinách (v *Pravdě*), nejrůznější styky se soudruhy, kterých do Krakova přijíždělo mnohem víc než do Francie nebo do Švýcarska, řízení činnosti sociálně demokratické frakce ve Státní dumě, stranické konference a porady atd. vyžadovaly příliš mnoho sil, než aby ještě zbývalo hodně času na vědeckou práci. Ale i tehdy »jsme nejednou vzpomínali na Ženevu«, píše Vladimír Iljič, »kde se pracovalo líp, kde byla dobrá knihovna a nežilo se tak nervózně a uspěchaně«.*

Když se po zatčení v Haliči na začátku první světové války znovu dostal do Švýcarska, píše: »Jsou tu dobré knihovny a s knihami jsem si to nezařídil špatně. Je to dokonce příjemné zase trochu číst — po období každodenní práce v novinách.«** A později jede s Naděždou Konstantinovnou z Bernu do Curychu, aby si tam mimo jiné »něco prostudoval ve zdejších knihovnách« (ale přitom rovněž intenzívně pokračoval v politické, stranické činnosti, což mimochodem jasně ilustruje jeho tehdejší korespondence se soudruhy Karpinským a Ravičovou, právě uveřejněná v XI. svazku publikace *Leninskij sbornik****), které jsou podle jeho slov »mnohem lepší než bernské«.

* Tento svazek, dokument č. 253. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 255. *Red.*

*** Část této korespondence byla zařazena do 49. svazku *Sebraných spisů V. I. Lenina. Red.*

Vladimír Iljič měl sice v cizině dobré podmínky k tomu, aby si mohl v knihovnách přečíst zahraniční knihy a prohlédnout noviny a časopisy, avšak ruských knih měl neustále citelný nedostatek. »Německé knihy tady seženu snadno,« píše v dopise z 2. dubna 1902, »o ty nouzi nemám. Zato ruských je zde nedostatek.«* »Nové knížky dostanu do ruky málokdy,« píše v dopise ze 6. dubna 1900. A to, že za pobytu v cizině často neměl po ruce knihu, kterou potřeboval, nepochybně značně brzdilo jeho práci. Proto se v jeho dopisech členům rodiny neustále opakují prosby o zaslání knih, které potřeboval k práci (statistiky, knihy o agrární otázce, o filozofii aj.) a rovněž novinek, časopisů, beletrie. Z těchto dopisů lze *do jisté míry* poznat, o která vědecká odvětví se Vladimír Iljič v určitém časovém úseku zajímal a pro které své práce danou literaturu použil.

Mezi touto literaturou zaujímají významné místo různé statistické sborníky.

Jak velký význam přikládal Vladimír Iljič statistice, »přesným faktům, nesporným faktům«, je názorně vidět z jeho prací, z konceptů, výpisků a výpočtů, které těmto pracím předcházely. Charakteristická je v tomto směru i jeho nedokončená a dosud neuveřejněná práce *Statistika a sociologie***, autor P. Piručev (nový pseudonym, kterého Vladimír Iljič použil, aby usnadnil vydání této práce), věnovaná otázce »významu a úlohy národních hnutí a vzájemného vztahu národního a internacionálního prvku«***. A v této práci čteme:

»Nejrozšířenější a nejpovrchnější metodou v oblasti společenských jevů je vytrhávání jednotlivých *podružných* fakt a kejkle s příklady. Nalézt příklady nedá žádnou práci, ale taky to nemá žádný význam, jedině čistě negativní,

* Tento svazek, dokument č. 137. *Red.*

** Tato práce byla uveřejněna v roce 1935; viz *Sebrané spisy* 30, Praha 1987, s. 364—371. *Red.*

*** Tamtéž, s. 349. *Red.*

protože všechno závisí na konkrétním historickém pozadí jednotlivých případů. Fakta, chápeme-li je jako *celek* a ve všech *souvislostech*, nejenže „jsou neúprosná“, ale jsou také naprosto prokazatelná. Podružná fakta, vytržená z celku, ze souvislostí, kusá a náhodná, jsou vhodná jen k provádění kejklů nebo k něčemu ještě horšímu . . . Musíme se pokusit vytvořit z přesných a nesporných fakt takový základ, o nějž bychom se mohli opírat a s nímž bychom mohli konfrontovat kteroukoli z těch „obecných“ či „na příkladech založených“ úvah, kterých se dnes v některých zemích tolik zneužívá. K tomu, aby to byl skutečně základ, je třeba volit nikoli jednotlivá fakta, ale *celý souhrn* fakt týkajících se zkoumané otázky, *bez jediné* výjimky, protože jinak vznikne nevyhnutelně podezření, a zcela oprávněné, že fakta byla zvolena či vybrána libovolně a že se místo objektivní souvislosti a vzájemné podmíněnosti historických jevů v jejich celku předkládá „subjektivní“ slátanina, která má třeba zdůvodnit nějakou špinavost. To se přece stává . . . a častěji, než by se zdálo.«*

V roce 1902 žádal Vladimír Iljič, abychom mu z knih, které měl s sebou na Sibiři, poslali do ciziny »*všechnu* statistiku«**, po níž (jak píše v dopise z 2. dubna 1902) »se mi začíná trochu stýskat«. Aby dostával statistický materiál z různých měst, a přitom pravidelněji, napsal později dokonce zvláštní žádost*** statistikům sjezdu lékařů

* Sebrané spisy 30, Praha 1987, s. 365—366. *Red.*

** Tyto statistické publikace, které Vladimír Iljič použil pro svou knihu *Vývoj kapitalismu v Rusku*, dostal Leninův institut v roce 1929 s dalšími Iljičovými knihami z ciziny a podle výpisků a poznámek v těchto knihách bude možné dospět k mnoha cenným závěrům o Iljičově práci. (Část přípravných materiálů k Leninově knize *Vývoj kapitalismu v Rusku* byla uveřejněna v roce 1940 v publikaci *Leninskij sbornik XXXIII. Red.*)

*** Za to, že ji zde můžeme citovat, vdčíme moskevské policejní správě, v jejížž aktech se žádost dochovala. (Viz *Sebrané spisy* 47, Praha 1989, dokument č. 172. *Red.*)

a přírodozpytců, který zasedal v Moskvě v zimě roku 1909/1910 (na tomto sjezdu byla sekce statistiků). Na tuto žádost mu odpověděla celá řada venkovských statistiků a v dopise z 2. ledna 1910 Vladimír Iljič píše: »Taky jsem dostal dopis o statistice z Rjazaně — což je výborné, poněvadž mi zřejmě bude pomáhat hodně lidí.«*

V roce 1908, kdy Vladimír Iljič pracoval na Materialismu a empiriokriticizmu, objednal si knihu profesora Čelpanova o Avenariovi a jeho škole, knihu o imanentní filozofii aj. O této své práci píše sestře: »Dal jsem si s machisty hodně práce a myslím, že jsem všechny ty jejich (a „empiriomonismu“ rovněž) nepopsatelné stupidnosti pořádně rozcupoval.«**

Když se informoval, zda došel rukopis o soudobém kapitalismu (Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu***), napsal: »Přikládám této ekonomické práci mimořádně velký význam a obzvlášť rád bych ji co nejdřív viděl v tisku v plném rozsahu« (dopis z 22. října 1916).**** Toto jeho přání se jak známo nesplnilo (třebaže se všemožně »přizpůsoboval „přísným požadavkům“«, jak píše v dopise M. N. Pokrovskému z 2. července 1916†): Práce Vladimíra Iljiče byla v řadě míst pozměněna a seškrtána a teprve po deseti letech vyšla v původní podobě.

Z dopisů Vladimíra Iljiče členům rodiny se dovídáme, co ho podnítilo k práci na knize (dosud neuveřejněné) Kapitalistický systém současného zemědělství††. V dopise z 22. října 1916 píše sestře: »Píšeš, že „vydavatel by chtěl vydat Agrární otázku jako knihu, a ne jako brožuru“. Rozumím tomu tak, že bych měl poslat pokračování (tj. jako

* Tento svazek, dokument č. 201. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 167. *Red.*

*** Viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 319—444. *Red.*

**** Tento svazek, dokument č. 261. *Red.*

† Viz Sebrané spisy 49, Praha 1989, s. 282. *Red.*

†† Viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 339—365. *Red.*

dodatek k napsané části o Americe napsat slíbenou část o Německu). Dám se do toho, jen co dokončím práci nutnou k uhrazení zálohy u starého vydavatele.«* Rukopis zmíněné práce uložený v Leninově institutu není dokončen. Zřejmě v tom Vladimíru Iljiči »zabránila« revoluce.

Dopisy, které zde čtenářům předkládáme, podávají do jisté míry i obrázek toho, za jakých podmínek Vladimír Iljič psal a s jakými potížemi se při uveřejňování svých prací potýkal. Máme na mysli jeho legální práce. Po celé předrevoluční období (s výjimkou let první revoluce a údobí Zvezdy a Pravdy v letech 1912—1914, kdy měl možnost pracovat pro legální listy a kdy existovala, i když jen nakrátko, stranická legální vydavatelství) žil v nepříznivých podmínkách nejen proto, že v zahraničí měl například neustálý nedostatek potřebných ruských knih i materiálů.

Velké potíže mu totiž působila také cenzura: jeho články byly seškrtávány a zkreslovány (jako například článek Nekritická kritika), knihy konfiskovány (Agrární otázka, část II) atd. atd. Nadto mu působila značné potíže odtrženost od Ruska i to, že z tohoto důvodu často nemohl být v přímém styku s nakladatelstvími apod. Charakteristické jsou například jeho četné pokusy získat práci pro Granatův Encyklopedický slovník. »Bylo by dobré pracovat pro Encyklopedický slovník,« píše sestře 22. prosince 1914, »ale asi to nepůjde tak snadno zařídit, když člověk nemá možnost seznámit se s tajemníkem redakce.«** Taková možnost nebyla, a když se Vladimír Iljič obracel přímo na Granatovu redakci, nedostal někdy na své dopisy vůbec odpověď nebo ji dostal za velmi dlouhou dobu. »Nebyla by ještě nějaká práce pro Encyklopedický slovník?« píše sestře v únoru 1915. »Psal jsem o tom tajemníkově,

* Tento svazek, dokument č. 261. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 255. *Red.*

ale ten neodpovídá.* Já tady teď bohužel vůbec nemám žádné spojení s vydavateli,« píše v roce 1912.**

A nebýt velké pomoci, kterou mu prokazovali při sháňení vydavatelů, při korigování jeho prací apod. soudruzi a členové rodiny, byly by obtíže s jejich vydáváním ještě mnohem větší. Jenže sestry a bratr mu v těchto věcech vždycky nemohli pomoci, zvláště když byli ve vězení nebo ve vyhnanství. A tak například v roce 1904 prosí Vladimír Iljič matku, aby mu poslala adresu Marka Timofejeviče, na něhož by se chtěl obrátit s jednou »literární záležitostí« (dopis z 20. ledna 1904)***.

Vladimír Iljič dovedl soustavně, pilně a nesmírně plodně pracovat, ale uměl také odpočívat. Nejlépe si odpočinul o samotě v přírodě. »Je, tady (v Styrsk-Udde ve Finsku, kde odpočíval, když se vrátil „strašně unavený“ z V. sjezdu strany. — *M. U.*) nádherně, koupání, procházky, žádní lidé, žádná práce. Bez lidí a bez práce si nejlíp odpočinu.«**** Lýdie Michajlovna Knipovičová ho tam zahrnula mimořádnou péčí a Iljič si tam opravdu báječně odpočinul; i později na to vzpomínal, když psal Marii Iljiničně, která tehdy právě přestála těžký břišní tyfus: »Kdyby sis tak mohla zajet do Styrsk-Udde!«†

Vladimír Iljič měl velmi rád přírodu a v jeho dopisech se neustále setkáváme s líčením jejích krás, ať už ho osud zavál kamkoli. »Příroda je tu nádherná,« píše matce ze Švýcarska v roce 1895. »Nestačím ji obdivovat. Hned za tou německou stanicí, odkud jsem Ti psal, začaly Alpy, objevila se jezera, takže jsem se ani nemohl odtrhnout od

* O nic lepší to v těch dobách nebylo s odpověďmi na dopisy ani od jiných vydavatelů. Viz o tom Leninův dopis č. 3 (z 27. listopadu 1901) L. I. Axelrodové. Leninskij sbornik XI, s. 326. (Viz Sebrané spisy 46, Praha 1989, dokument č. 103. *Red.*)

** Tento svazek, dokument č. 256 a 231. *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 150. *Red.*

**** Tamtéž, dokument č. 156. *Red.*

† Tamtéž, dokument č. 165. *Red.*

okna vagónu.« »Chodím ven, teď je tu docela pěkně na procházky,« píše Marii Alexandrovně, »a ve Pskově (i v jeho okolí) je zřejmě hodně pěkných míst.« »Před několika dny . . . jsem se projížděl . . . po jednom velmi krásném jezeře a obdivoval nádhernou přírodu za pěkného počasí . . .,« sděluje z ciziny. »Před několika dny jsme zde podnikli s Nad'ou a jedním přítelem báječný výlet na Salève. Dole v Ženevě byla všude mlha, pod mrakem, a nahore (asi 1200 metrů nad mořem) plno slunce, sních, všude samé sánky — docela jako pěkný ruský zimní den. A dole pod horou — la mer du brouillard, opravdové moře mlhy, mraků, a za nimi není vidět nic, jen hory se rýsují, a to ještě jen ty hodně vysoké. Dokonce i malý Salève (900 metrů) je celý v mlze.« »S Nad'ou jsme sjezdili a prochodili už hezký kus okolí a našli i moc pěkná místa,« čteme v dopise z 27. září 1902. Vladimír Iljič měl asi pravdu, když napsal: »Jako jediní ze všech zdejších soudruhů prozkoumáváme *celé* okolí města. Objevujeme různé „venkovské“ pěšinky, nejbližší okolí už známe a chceme si zajet i trochu dál.«*

Jestliže se Iljičovi a Naděždě nepodařilo vyjet si v létě na čas na venkov, kde se ihned zaváděl »venkovský způsob života« (»brzo se vstávalo a spát se chodilo málem se slepicemi«**), vydávali se někdy, když žili ve Švýcarsku, pěšky do hor. Jednu takovou cestu vylíčila Naděžda Konstantinovna Marii Alexandrovně v dopise z 2. července 1904: »Už je to pomalu týden, co jsme se vypravili ze Ženevy a v plném slova smyslu se rekreujeme. Práci a starosti jsme nechali v Ženevě a tady spíme deset hodin denně, chodíme se koupat, chodíme na procházky — Volod'a ani noviny pořádně nečte, knih jsme s sebou vůbec vzali minimum a i ty pošleme zítra nepřečtené do Ženevy; a sami si ve 4 hodiny ráno vezmeme batohy a vydáme se

* Tento svazek, dokument č. 6, 103, 110, 149, 142, 148. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 238. *Red.*

tak na čtrnáct dní do hor. Dáme se směrem na Interlaken a odtud na Luzern; studujeme Bädakra a pečlivě promýšlíme svou cestu . . . S Volod'ou jsme uzavřeli dohodu, že o žádné práci nebudeme mluvit, řekli jsme si, že práce nám neuteče, a pokud možno na ni nebudeme ani myslet.«*

Takové cesty však byly velmi vzácné a podnikaly se jen tehdy, když práce a frakční třenice zanechaly už příliš citelné stopy na jeho zdraví a nervech, jak tomu bylo koncem zimy 1903/1904 po II. sjezdu strany a jejím rozkolu. Obvykle však, když Vladimír Iljič odjížděl na léto na venkov, pokračoval po několika dnech naprostého odpočinku — pokud si ho mohl dopřát — v práci i tam. Jestliže však nemohl odjet na venkov nebo když tam nemohl zůstat déle, podnikaly se výlety za město, někdy do hor, pěšky nebo na kolech, obyčejně v neděli. »Tak nějak nám to vždycky vyjde, že chodíme na výlety zrovna v neděli, jak je tu v cizině zvykem, ačkoli je to nešikovné, protože je všude plno lidí,« píše Vladimír Iljič matce 29. března 1903**. Na takové výlety si obyčejně brali obložené chleby místo oběda a byli venku celý den. Není divu, že se Vladimír Iljič a Naděžda Konstantinovna dostali do party »procházkářů« (milovníků procházek), zatímco jiní soudruzi patřili k partě »cinémistů« (milovníků kina, cinéma), jak se vzájemně dobírali.

Vladimír Iljič si opravdu nijak nepotrpěl na všelijaké zábavy, v nichž jiní soudruzi nacházeli odpočinek po intenzivní práci. Myslím, že vůbec nechodil do kina, zejména v cizině ne, a do divadla chodil zřídka. Při prvním pobytu v cizině byl v Berlíně na Tkalcích, do divadla chodil i v emigraci, ale spíš, když tam žil sám »dosti osaměle« (tj. bez rodiny) nebo když po usilovné práci náhodou přijel v nějaké věci do velkého města a využil této cesty

* Tento svazek, dokument č. 151. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 148. *Red.*

i k tomu, aby se trochu »povyrazil«. Zahraniční divadla ho však svými inscenacemi nijak neuspokojovala (někdy odcházeli s Naděždou Konstantinovnou z divadla po prvním jednání a soudruzi jim pak v žertu vytykali, že zbytečně vyhazují peníze) a při pozdějších návštěvách divadla na něho zapůsobila myslím jen inscenace Živé mrtvoly. Velmi se mu však líbilo Umělecké divadlo, kde byl ještě za svého pobytu v Moskvě, před emigrací, s Lalajancem (Kolumbem) a v únoru 1901 píše matce v dopise, že »na to dodnes rád vzpomíná«. »Tak rád bych si zašel do ruského Uměleckého na hru Na dně,« čteme v jeho dopise ze 4. února 1903.* Možnost zhlédnout inscenaci Na dně se naskytla teprve o mnoho let později, až když žil po revoluci v Moskvě.

Poměrně zřídka chodil Vladimír Iljič na koncerty, třebaže měl hudbu rád. »Nedávno jsme byli poprvé za tuhle zimu na dobrém koncertu,« čteme v témž dopise, »a byli jsme velmi spokojeni, zejména s poslední symfonií Čajkovského (Symphonie pathétique).« »Byl jsem nedávno v opeře a poslechl jsem si s velkým gustem Židovku: slyšel jsem ji jednou v Kazani (když zpíval Zakr-ževskij), to už bude takových třináct let,« píše matce 9. února 1901, »ale některé motivy mi utkvěly v paměti.«** A často si potom pohvizdoval tyto motivy (uměl zvláštním způsobem hvízdát skrze zuby). Později v cizině chodil do opery a na koncerty jen velmi zřídka. Hudba příliš silně působila na jeho nervy, a když nebývaly v pořádku, což se při třenicích a zmatcích emigrantského života stávalo často, špatně ji snášel. Samotářský (pokud jde o zábavy) způsob života značně ovlivňovala i jeho velká zaneprázdněnost a skromný rozpočet.

Poměrně málo pozornosti věnoval Vladimír Iljič i různým pamětihodnostem: »Nemám pro ně vůbec nějak

* Tento svazek, dokument č. 146. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 122. *Red.*

smysl,« píše v dopise z Berlína v roce 1895, »a dostanu se k nim většinou jen náhodou. Ostatně se mi mnohem víc líbí potulovat se po všelijakých lidových zábavách a veselících než chodit po muzeích, divadlech, galériích apod.«* Když žil v roce 1895 v Berlíně, využíval na toto »potulování« po různých místech obyčejně večerů, a to mu umožňovalo »poznávat berlínské mravy a zaposlouchávat se do němčiny.** Tímto studiem mravů se však nezabýval jen v Berlíně, kdy byl v cizině poprvé — v jeho dopisech členům rodiny je řada míst, která svědčí o tom, že když žil v Paříži nebo když tam někdy zajel, rád pozoroval tamní život a všímal si oné nenucenosti, s jakou si Pařížané vedou na ulicích a bulvárech. »Paříž je město velmi nevhodné k životu při skrovných prostředcích a velmi únavné,« psal, když se odtud vrátil po několikadenním pobytu. »Ale zajet si tam na kratší dobu, pobýt tam chvíli, projet se — není hezčího a veselejšího města.«*** Když Vladimír Iljič projížděl Čechami, všímá si zdejšího života a lituje, že se nenaucil česky. Barvitě líčí život a mravy haličských rolníků, které měl možnost pozorovat, když žil v Haliči, nebo pouliční karneval s konfetami a serpentinami v Mnichově atd. Miloval život ve všech jeho projevech a dovedl ho ze všech stran sledovat a studovat jako málokdo.

Z dopisů Vladimíra Iljiče otištěných v této knize si lze udělat představu i o jeho vztahu k členům rodiny a do jisté míry k lidem vůbec. Kolik pozornosti a péče jim v těchto dopisech projevuje! Vladimír Iljič velmi lnul ke své rodině, zejména k matce, a všechny jeho dopisy, ať už adresované přímo jí, nebo ostatním členům naší rodiny, jsou prodchnuty starostí o to, aby se jí lépe, klidněji a pohodlněji žilo. V dopisech se neustále ptá po zdraví, po tom, »jak to vypadá s bytem, není-li studený«. »Dělá mi

* Tento svazek, dokument č. 10. *Red.*

** Tamtéž, *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 250. *Red.*

starosti,« píše matce v roce 1909, »že máte studený byt . . . Jen aby ses nenachladila . . . Nedalo by se to nějak zařídit? Co postavit si malá železná kamínka?«* V jeho dopisech je mnoho rad, »aby si přes léto pořádně odpočinula«, »méně běhala, víc odpočívala a byla zdravá« apod.

Pozornost Vladimíra Iljiče k matce se projevovala zvlášť silně, když ji stihla nějaká rána, a těch bylo v jejím životě dost a dost. Hned ten, hned onen člen rodiny býval zatčen nebo vypovězen, někdy nás bylo zatčeno i několik najednou, a matka, která už tehdy nebyla mladá, musela znovu a znovu chodit do vězení na návštěvy a s balíčky, hodiny vysedávat v kancelářích četnictva a tajné policie a často se strachovat v úplném osamocení o uvězněné děti. Jakou starost o ni měl Vladimír Iljič v těchto obdobích jejího života a jak se trápil, že je od ní daleko, je zvlášť patrné v jeho dopisu matce z 1. září 1901. Marie Iljinična a Mark Timofejevič byli tehdy ve vězení, Anna Iljinična byla za hranicemi a nemohla se vrátit do Ruska, protože by ji byli zatkli za stejnou věc, a Dmitrij Iljič také nemohl být s matkou, protože musel dokončit univerzitu v Jurjevu. Stejně tomu bylo v roce 1904, když ve věci ústředního a kyjevského výboru strany byli v Kyjevě zatčeni Dmitrij Iljič, Anna Iljinična i Marie Iljinična, a matka zůstala v cizím městě zcela sama.

Vladimír Iljič si vždycky přál, aby matka žila s ním, a nejednou ji k sobě zval. Jenže uskutečnit to bylo těžké mimo jiné i proto, že matka bývala vždycky s těmi svými dětmi, které ji nejvíc potřebovaly, a v Rusku její pomoc potřeboval skoro vždycky ten, na koho se sesypaly policejní tresty. Proto se jí jen dvakrát (jednou za první a jednou za druhé Volod'ovy emigrace) podařilo zajet si na krátkou dobu do ciziny a setkat se s ním. V roce 1902

* Tento svazek, dokument č. 199. *Red.*

strávila asi měsíc s Vladimírem Iljičem a Annou Iljiničnou v Loguivy v severní Francii. Podruhé a už naposledy se s ním viděla ve Stockholmu, kam jela s Marií Iljiničnou v roce 1910 jen proto, aby se s ním setkala. Na takové cesty jí Vladimír Iljič vždycky dělával přesné cestovní plány, radil jí zůstat přes noc v hotelích, »aby ji cesta příliš neunavila«. Ve Stockholmu se matce také podařilo poprvé a naposledy slyšet Vladimíra Iljiče mluvit na schůzi dělníků emigrantů. Když jsme odjížděli, vyprovázel nás Iljič do přístavu — na parník nesměl vstoupit, protože parník patřil ruské společnosti, takže by tam mohl být zatčen — a dodnes mám před očima výraz jeho tváře, když tam stál a díval se na matku. Kolik bolesti bylo tehdy v jeho tváři! Jako by věděl, že se s matkou vidí naposledy. A skutečně to tak dopadlo. Víckrát už se před příjezdem do Ruska po únorové revoluci s nikým z rodiny nesetkal, a matka zemřela krátce před touto revolucí, v červenci 1916. První dopis Vladimíra Iljiče, psaný poté, co dostal zprávu o matčině smrti, se nedochoval. Nedochoval se ani jeho další dopis, ale i z něho, pokud se pamatuji, bylo cítit, jak těžká to byla pro něho ztráta, jak bolestně ji prožíval a kolik něhy projevoval nám, rovněž sklíčeným matčiny smrtí.

Velmi pozorný byl Vladimír Iljič vždy i ke svým sourozencům a M. T. Jelizarovovi, neustále se zajímal, jak žijí, jak se cítí, mají-li práci, jestli řádně odpočívají apod. Snažil se obstarat pro nás překlady, posílal nám občas za tím účelem zahraniční knihy, zajímal se i o naši četbu a studium, zval nás k sobě atd. Velkou pozornost věnoval také soudruhům, vyptával se jich, jak se jim vede, snažil se jim pomáhat i materiálně. Tak například psával předmluvy k jejich překladům, aby jim usnadnil vydání těchto překladů, a tím i možnost získat peníze.

Soudruhům, kteří nevědí, jak se v emigraci žilo a jak se legálně korespondovalo za carismu, se možná budou zdát v dopisech Vladimíra Iljiče podivné a nepochopitel-

né časté zmínky o tom, že žije »velmi klidně«, »beze spěchu«, »spokojeně«, apod. v takových obdobích, jako například za války, kdy je z literatury a z ilegální korespondence vidět, s jakou úžasnou energií bojoval proti šovinismu, jemuž propadla i většina sociálně demokratických stran. Nesmíme však zapomínat, že Vladimír Iljič mohl tehdy publikovat jen v tisku, a to ještě v orgánu, který vycházel jednou za několik týdnů nebo za několik měsíců a kolportoval se, stejně jako jiné tiskoviny, velmi obtížně, a dále pak mluvit na malých schůzích emigrantů nebo v menších kroužcích zahraničních dělníků. Tyto možnosti byly pro něho pochopitelně naprosto nedostačující, a jestliže podle vyprávění N. K. Krupské připomínal na začátku revoluce v Rusku lva, který se vši mocí dere z klece, bylo tomu opravdu tak, protože život v emigraci a odtrženost od Ruska i dřív, hlavně za války, byly pro něho opravdu klecí, těsnou klecí, která mu nedovolila rozletět se, která nevyhovovala jeho povaze vůdce a tribuna lidu. Chtěl vši silou pracovat v daleko větším měřítku, rval se opravdu jako lev, byl však nucen školit pár soudruhů, aby přes ně získal přístup k širším masám. Nebyla tedy pro povahu Vladimíra Iljiče taková činnost, stejně jako celková situace v »ospalém Bernu« skutečně příliš »klidná«, nežilo se tam opravdu až příliš »pomalu«?

V legální korespondenci jen zřídka proklouzne jeho zuřivost, s jakou se vrhal proti »hanebným oportunistům nejnebezpečnějšího typu«, proti »mimořádným hanebnostem při hlasování o úvěrech« apod. Tady byl omezo-
ván cenzurou a stačí se jen podívat, které věty z jeho dopisů (viz Přílohy*) »upoutávaly pozornost« tajné policie a četnictva a dostávaly se mezi »věci doličné«, abychom pochopili, že jak on, tak i členové jeho rodiny byli tehdy v situaci, kdy »je to tak těžké . . . psát, jak by člověk chtěl«. **

* Tento svazek, s. 445—446. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 256 a 253. *Red.*

A ne nadarmo jsme na začátku naší předmluvy podotkli, že dopisy Vladimíra Iljiče členům rodiny jsou významné především proto, že ho charakterizují jako člověka (ovšem zdaleka ne úplně a v důsledku policejních podmínek poněkud jednostranně). V tomto smyslu jsou podle našeho názoru cenným přínosem k literatuře o něm a nezbyvá než litovat, že se tolik těchto dopisů ztratilo. O Leninovi jako vůdci, politikovi a vědci však mluví jiné dokumenty, především jeho bohatý literární odkaz.

Zvlášť těžká byla pro Vladimíra Iljiče druhá emigrace. A když se po životě v Petrohradě a v jeho okolí dostal do Ženevy, neobyčejně těžce nesl návrat do někdejšího útočiště. »Už několik dní trčíme v té zatracené Ženevě . . .«, píše Marii Iljiničně 14. ledna 1908. »Je to hnusná díra, ale co se dá dělat. Zvykneme si.«* A se svou obvyklou houževnatostí a energií se pouští do práce, poněvadž si dokáže »zvyknout« na jakékoli podmínky. »Nepříjemné bylo jen samo stěhování jako změna od lepšího k horšímu. Ale jinak to nešlo,« píše v dalším dopise matce**. A opět jako změnu od lepšího k horšímu pociťuje nedostatek literatury, novinek a časopisů potřebných k práci, což v té době zvlášť těžce nese, protože v Petrohradě mohl číst všechny noviny a časopisy a sledovat všechny novinky. A prosí, abychom mu »sehnali protokoly III. dumy (oficiální vydání stenografických zápisů, a rovněž prohlášení, interpelace a návrhy zákonů, předkládané dumě)« a poslali mu »všechno, kompletně«. Zajímají ho také »programy, anonce a letáky okřabristů, pravice, kozácké skupiny atd.« Jemu tyto potřebné materiály chybějí, zatímco »v dumě se všechna tahle lejstra nejspíš válejí po zemi a nikdo si jich ani nevšimne«. Žádá rovněž, abychom mu posílali »všechny nové menševické publikace***, odborové časopisy, které unikly zastavení, apod.

* Tento svazek, dokument č. 159. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 160. *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 159 a 163. *Red.*

Za pobytu v emigraci neměl však Vladimír Iljič jen nedostatek knih — přestože jsme se všemožně snažili opatřit mu aspoň to nejzajímavější, co se objevilo na knižním trhu —, ale i ruských novin. Zvláště špatně na tom byl po této stránce hlavně za války, kdy časem býval úplně bez ruských novin. »Posílejte mi jednou týdně přečtené ruské noviny, protože tu žádné nemám,« píše 20. září 1916.*

Velká nouze bývala i o výdělek, hlavně v posledních letech emigrace. »Brzy ztratíme všechny staré existenční zdroje a pak to bude s výdělkem dost zlé« (14. prosince 1915). A tato otázka mu dělá »velké starosti«, píše Naděžda Konstantinovna v témž dopise, protože Vladimír Iljič byl v peněžních věcech velmi úzkostlivý a nerad žádal kohokoli o pomoc. »Budu psát o čemkoli,« píše 20. září 1916, »protože je strašná drahota, a žije se teď zatraceně těžko.«**

A ještě několik měsíců před únorovou revolucí, na podzim roku 1916 musí shánět knihy k překladu a dopisovat si s nakladatelem o jejich vydání. Jak nehospodárně by bylo využito jeho sil, kdyby byl musel skutečně utrácet svůj čas na překlady! Tomu však nakonec »zabránila« revoluce.

Tak vypadaly jeho životní podmínky v emigraci krátce před revolucí. Odtrženost od Ruska, od dělnických mas, které se vždycky tolik snažil bezprostředně ovlivňovat, a těžké existenční podmínky života v emigraci — přestože energie a vytrvalost ho nikdy neopustily — není tedy divu, že »nervy se začaly hlásit«, že celý organismus byl značně oslaben.

Trpce zní v dopise z 15. února 1917 vyprávění, jak přišly peníze z Ruska a jak mu Naděžda Konstantinovna žertem řekla: »Tak ty jsi tedy začal dostávat „penzi“.«***

* Tento svazek, dokument č. 260. *Red.*

** Tamtéž, Přílohy, s. 503, a dokument č. 260. *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 263. *Red.*

A po tomto dopise, v němž je za žerty tak jasně cítit těžké poměry, v nichž musel Vladimír Iljič před revolucí žít, stručný, radostný telegram: »Přijedeme v pondělí v 11 v noci. Sdělte Pravdě.«*

Jeho pobyt v emigraci skončil. Skončila i jeho korespondence s členy rodiny.

Jen ještě dva stručné dopisy jsem od něho dostala**, docela kratičké, stejně jako byl krátký jeho ilegální pobyt ve Finsku za kerensťiny a kornilovovštiny, v předvečer velkého říjnového vítězství.

M. Uljanovová

* Sebrané spisy 49, Praha 1989, dokument č. 422. *Red.*

** Viz tento svazek, dokument č. 265 a 266. *Red.*

K DOPISŮM VLADIMÍRA ILJIČE ČLENŮM RODINY*

Soukromá korespondence je pro životopis člověka a pro plné pochopení jeho osobnosti významná tím, že ho ukazuje v denním životě a ve vztazích k lidem, a tím pomáhá osvětlit určité stránky jeho charakteru, které jeho vědecká či veřejná činnost osvětluje jen málo nebo vůbec ne; přinejmenším pak obohacuje o nové rysy jeho charakteristiku. Třebaže dopisy Vladimíra Iljiče jsou zpravidla velmi stručné a sevřené, bez jakýchkoli citových výlevů, neboť na ty si nikdy nepotrpěl, jako si nepotrpěl na mnohomluvnost vůbec, třebaže z nich lze vytušit čínorodého člověka zvyklého věnovat jen málo času soukromým věcem, přece jen se v nich více či méně odráží charakter pisatele.

Nezapomínejme také, že Vladimír Iljič psal tyto dopisy v době, kdy existovala carská cenzura, takže se muselo neustále počítat s otvíráním dopisů, a psát proto obzvlášť stručně a zhuštěně. »Je to tak těžké . . . psát, jak by člověk chtěl,«** svěřoval se v dopise sestře Marii Iljiničně. Větší volnost poskytovaly dopisy psané neviditelným inkoustem; v těch kromě ryze pracovních věcí sděloval i poslední novinky ze stranického života, vyprávěl o sjezdech a konferencích, několikrát slovy podával i trefné charakteristiky lidí a proudů ve straně a používal ostrých a jadrných výrazů, jak to měl ve zvyku i v běžném hovoru.

* Tento článek napsala A. I. Uljanovová-Jelizarovová jako úvod ke sborníku *Dopisy členům rodiny*, vydanému v roce 1931 a 1934. *Red.*

** Tento svazek, dokument č. 253. *Red.*

Jenže tyto dopisy se musely po přečtení zničit, a tak se pochopitelně žádný z nich nezachoval. Byly psány buď v dopisech mezi řádky, nebo častěji mezi řádky knih, časopisů či nějakých tiskovin. A když Vladimír Iljič při vypočítávání knih, které dostal, píše, že nějaký Deník sjezdu (techniků) nebo Přetisk z Archívu »je moc zajímavý a Aňutě za něj obzvlášť děkuju,«* pak to ovšem znamená, že dostal dopis psaný neviditelným inkoustem. Neschovávala jsem ani dopisy psané obyčejným inkoustem, které nebyly adresovány přímo mně — takové dopisy jsem například dostávala v letech 1913—1914 na redakci časopisu Prosvěščenije na smluvený pseudonym. A ani dopisy přicházející na mou soukromou adresu nebylo radno všechny schovávat; vzpomínám si, že u několika z nich mě Vladimír Iljič sám žádal, abych je zničila.

O dopisech zařazených do tohoto sborníku lze dále říci, že byly sice psány lidem blízkým, proto je v nich přirozeně mnoho rodinných věcí, pro širší veřejnost málo zajímavých, jenže tito lidé si nebyli blízcí jen pokrevně, nýbrž i svým přesvědčením, psali si i o pracovních záležitostech, takže legální dopisy byly často doplňkem, jakoby článkem jednoho řetězu celé korespondence. A i když se Vladimír Iljič přímo na matku se žádnými pracovními záležitostmi samozřejmě neobracel, nemusel se před ní s ničím tajit, neboť věděl, že plně souhlasí s celým jeho revolučním úsilím, s celou jeho prací. Proto tedy dopis adresovaný jednomu členu rodiny býval většinou určen všem. Dopisy matce obsahovaly vzkazy sestřám, bratrovi nebo švagrovi, četli je obvykle všichni členové rodiny, a často se posílaly těm, kteří byli v jiném městě.

Význam korespondence Vladimíra Iljiče s členy rodiny je ovšem o to větší, že zahrnuje ono čtvrtstoletí, kdy vznikla a zformovala se naše strana, o jejíž vybudování se tolik zasloužil.

* Tento svazek, dokument č. 42. *Red.*

Nejobsažnější a nejintenzívnější byla jeho korespondence v letech 1897—1899 a 1908—1909: v těch letech totiž vycházela dvě velká díla Vladimíra Iljiče — Vývoj kapitalismu v Rusku a Materialismus a empiriokriticismus — a korespondence obsahovala pracovní pokyny spojené s vydáním těchto publikací, s jejich korigováním apod. Dopisy napsané v prvním z těchto dvou období jsou navíc obsažnější také proto, že byly psány ve vyhnanství, které svou nucenou osamoceností a odtržeností od života přiměje k dopisování i nejuzavřenější lidi. Dopisy Vladimíra Iljiče z tohoto období, zejména ty nejzevrubnější, adresované matce, umožňují udělat si velmi dobrou představu o jeho životních podmínkách, zálibách i zvycích; jeho osobnost se v nich rýsuje takříkajíc nejplastičtěji.

Kromě toho — a to je nejpodstatnější — se v dopisech z vyhnanství ukazuje, že Vladimír Iljič nejenže nebyl odtržen od života, nýbrž že se v nich dotýká všech tehdy nejaktuálnějších otázek marxistické teorie a praxe. Lze z nich vysledovat jeho vztah, i když zastřený pseudonymy — jinak to ani nešlo —, k členům skupiny Osvobození práce, k Plechanovovi a Axelrodovi, naprostou solidaritu s nimi a hlubokou úctu k nim, jeho styky s nimi jak písemné, tak i zprostředkované mnou, jak mě tím pověřil za mé cesty do ciziny v roce 1897. Zdůrazňuje v nich, že rozhodně nelze připustit »izolovanost od politického života«, na jejíž nebezpečí upozorňoval Axelrod. »V tom má autor podle mého názoru tisíckrát pravdu, zejména proti omezeným stoupencům „ekonomismu“.«* Těmito stoupenci »ekonomismu« mínil Maslova a spol., tj. redakci listu Samarskij věstnik, jež obviňoval časopis Novoje slovo v čele se Struvem ze sympatií k buržoazii, k liberalismu. Vladimír Iljič tehdy pokládal za naléhavé neomezovat se jen na propagování hospodářského boje a na

* Srov. Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 34. *Red.*

agitaci pro něj. »Je důležité zabránit šíření iluze, že lze něčeho dosáhnout pouhým bojem proti továrníkům,« řekl mi krátce před svým zatčením. »Musíme hned od začátku rozvíjet politické uvědomění dělníků.« Proto také plně souhlasil se skupinou Osvobození práce a postavil se tehdy spolu s Fedosejevem a Martovem na stranu Struveho v jeho neshodách s redakcí časopisu Samarskij věstník a psal na jeho obranu Maslovovi a spol. Jeden z dopisů byl podle Maslovových slov psán bojovným tónem a končil slovy: »Když chcete válku, máte ji mít.« Také v dopisech z roku 1899 se Vladimír Iljič nejednou vyslovuje proti Samařanům.

»Pokud jde o Samařany, moc pochybuju, že by řekli něco chytrého (už mi psali o obviněních z „buržoaznosti“)« (dopis z 13. února 1899)*. O recenzi na Gvozděvovu knihu píše: »Psát tu recenzi nebyla žádná slast. Kniha se mi nelíbila: nic nového, místy všeobecnosti, sloh někde nemožný . . .« (dopis z 3. února 1899). »Kdyby se tak podařilo podebatovat si na toto téma (k článku o dědictví. — *A. J.*) s lidmi, kteří se neomezují jen na gvozděvovštinu (četl jste Gvozděvovu knihu o kulactvu?**) Podle mě je moc a moc slabá), bylo by to velice užitečné a velice zajímavé.«***

Avšak zatímco Vladimír Iljič dál bojoval proti ekonomismu společně s Axelrodem a Plechanovem, kteří už při jeho prvním příjezdu do zahraničí v roce 1895 trvali na tom, že se musí přejít od kroužkařských diskusí s narodniky, od izolovanosti k zorganizování politické strany sociální demokracie, zaznamenal v nové Axelrodově brožuře (o vztahu liberální a socialistické demokracie v Rusku) jinou úchylku. Uvádí, že autor dost nezdůrazňuje třídní

* Tento svazek, dokument č. 76. *Red.*

** *Gvozděv R.*, Lichvářské kulactvo a jeho sociálně ekonomický význam, Petrohrad 1899.

*** Tento svazek, dokument č. 74 a 79. *Red.*

charakter hnutí a je příliš shovívavý k odbojným statkářům, že by se mělo mluvit o tom, jak jich využít, a ne, jak je podporovat.

V těchto dopisech už se také projevuje Iljičovo rozhořčení nad revizionistickým hnutím, které tehdy vzniklo: nad knihou E. Bernsteina, nad články německých revizionistů v časopisu *Neue Zeit* a nad článkem Bulgakovovým. O tomto článku píše: »Bulgakov mě přímo rozzuřil: takové nesmysly, samé nesmysly, a tak bezmezná profesorská nafoukanost, že člověk neví, co si o tom myslet!« »*Vyloženě překrucuje* Kautského.« »Hodlám psát „o knize Kautského“« (proti Bernsteinovi. — *A. J.*) (viz dopis z 1. května a 4. dubna 1899).*

O Bernsteinovi píše:

»Bernsteinovu knihu jsme s Nad'ou hned začali číst, přes polovinu jsme jí už přečetli a její obsah nás čím dál víc zaráží. Teoreticky je to neuvěřitelně slabé: opakování cizích myšlenek. Fráze o kritice, ale ani pokus o seriózní a samostatnou kritiku. Prakticky je to oportunistus . . . a ke všemu ještě *zbabělý* oportunistus, protože programu se Bernstein přímo dotýkat nechce . . . Bernsteinovo odvolávání se na to, že s ním souhlasí mnoho Rusů . . . nás přímo pobouřilo. Ano, z nás se tady už asi stali načisto „dědkové“ a „zaostali jsme“ za „novými slovy“ . . . opisovanými od Bernsteina. Añutě o tom brzo napíšu podrobněji**.«

Iljič prosí sestru Marii Iljiničnu, aby mu opatřila referáty hannoverského sjezdu strany (22. srpna 1899), který se měl konat v říjnu. Na hannoverském sjezdu strany byly jak známo na programu hlavně Bernsteinovy názory. Když Iljič odesílá svou recenzi Bulgakovova článku do

* Tento svazek, s. 213 a 218. *Red.*

** — tj. neviditelným inkoustem. (Tento svazek, dokument č. 98. *Red.*)

časopisu *Novoje slovo* (byl uveřejněn v časopisu *Naučnoje obozrenije*)*, píše:

»Polemika ve vlastních řadách je samozřejmě nepříjemná a já jsem se snažil mírnit se, ale zamlčovat neshody není už jen nepříjemné, ale je to *přímo škodlivé* — a ostatně zásadní neshody mezi „ortodoxií“ a „kriticismem“, které se projeví v marxismu německém a ruském, se už ani zamlčet nedají.«**

Pobuřuje ho i Tugan-Baranovskij: »V 5. čísle časopisu *Naučnoje obozrenije*« (dopis z 20. června 1899) »jsem četl článek Tugana-Baranovského a zjistil jsem, že je strašně hloupý a nejnepřesný: autor prostě svévolně změnil míru nadhodnoty, aby „vyvrátil“ Marxe, a předpokládá absurdum: změnu produktivity práce bez změny hodnoty výrobku. Nevím, stojí-li za to psát o každém takovém nesmyslném článku: ať nejdřív splní slib, že to důkladně rozvede. Vůbec se ze mne stává čím dál rozhodnější odpůrce moderního „kritického proudu“ v marxismu a novokantovství (které zplodilo mimo jiné i myšlenku oddělovat sociologické zákony od ekonomických). Autor *Beiträge zur Geschichte des Materialismus**** má naprostou pravdu, když novokantovství označuje za reakční teorii reakční buržoazie a staví se proti Bernsteinovi.«****

Druhý článek Vladimíra Iljiče Ještě k teorii realizace† je namířen už hlavně proti Struvemu, jehož sympatie k revizionismu jsou čím dál zřejmější. Iljičova kritika má tehdy ještě přátelský ráz kritiky do vlastních řad.

* Leninův článek *Kapitalismus v zemědělství* (O knize Kautského a o článku pana Bulgakova) (viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 109—164) byl odeslán do časopisu *Načalo* a otištěn v časopisu *Žizň* v lednu až únoru 1900. *Red.*

** Tento svazek, s. 218. *Red.*

*** — G. V. Plechanov. (Příspěvky k dějinám materialismu. *Vybrané filozofické spisy* II, Praha 1960. *Čes. red.*)

**** Tento svazek, s. 223—224. *Red.*

† *Sočiněnija*, sv. II, s. 405. (Viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 82—101. *Red.*)

»Sepisuje teď jeden článek jako odpověď Struvemu. Podle mě to pořádně zamotal a může svým článkem vyvolat hodně nedorozumění mezi stoupenci a škodolibosti mezi odpůrci« (7. března).*

Avšak postupně už vznikají vážnější obavy, které se určitě projevují v dopisech Potresovovi z téhož roku (Leninskij sborník IV). Zároveň Iljič píše, že z několika filozofických knih, které tehdy měl, začal studovat filozofii.

»Volod'ja pilně čte všelijakou filozofii (to je teď jeho oficiální zaměstnání), Holbacha, Helvétia apod.« píše v dopise M. A. Uljanovové N. K. Krupská 20. června 1899**.

A konečně i o snad nejvýznamnější politické události tohoto období — o takzvaném CREDU a odpovědi na něj, kterou vypracovala skupina sedmnácti sociálních demokratů,*** je rovněž zmínka v dopisech:

»Aňutě napíšu co nejdřív ohledně CREDU (které mě i ostatní velmi zaujalo a *pobouřilo*) podrobněji****« (1. srpna 1899)†.

»Pokud jde o Credo der Jungen, byl jsem přímo ohromen jalovostí těch frází! To není krédo, to je prostě jakási ubohá slátanina! Chystám se napsat o tom podrobněji« (25. srpna 1899)††.

Tento dokument jsem poslala Iljičovi já a docela náhodou jsem jej také pokřtila. Prostě aniž jsem tomu přiřkla zvláštní význam, vyjádřila jsem v dopise psaném neviditelným inkoustem, aby to bylo co nejstručnější: »Posílám ti jakési Credo mladých.«

Když se pak tento název jaksi ujal a začalo se mluvit o Anti-CREDU, měla jsem obavy, že jsem tímto nespráv-

* Tento svazek, dokument č. 80. *Red.*

** Tamtéž, s. 466. *Red.*

*** Viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 175—188. *Red.*

**** — tj. neviditelným inkoustem.

† Tento svazek, dokument č. 92. *Red.*

†† Tamtéž, dokument č. 97. *Red.*

ným názvem bezděčně přehnala význam dokumentu, a stejným způsobem jsem o tom napsala Iljičovi. Ale patrně si tohoto místa v dopise nějak nevšiml, protože když jsem mu po jeho návratu z vyhnanství řekla, že tento dokument nebyl vyznáním víry nějaké skupiny mladých, ale že vyšel z pera dvou autorů — Kuskovové a Prokopoviče, a že označení Credo jsem mu dala já, podivil se a opáčil: »Ty?«, ale potom po chvíli mlčení řekl, že se na něj stejně muselo odpovědět. A tak se dokument dostal do světa pod tímto názvem.

Vidíme tedy, že v dopisech členům rodiny z vyhnanství reaguje Vladimír Iljič na všechny aktuální otázky tehdejšího stranického života: rýsuje se v nich už hlavní směr jeho cesty, na níž se musel vyhnout jak mělčině ekonomismu, tak nebezpečí shovívavosti k liberálům, jež hrozilo rozplizlostí, i ryze intelektuálskému zápalu pro revizionismus, pro samoučelnou kritiku. Už ve vyhnanství vybírá soudruhy pro příští výstavbu strany, pro onu »nepřevlečenou« literaturu*, o jejíž nezbytnosti píše Potresovovi, a v témž dopise pro ni navrhuje ze svých soudruhů spoluvyhnanců jedině Martova, protože »jedině on si to tady všechno« (zájmy časopisu i strany) »hluboce a aktivně bere k srdci«. Má tím na mysli plán vydávat Jiskru.

V dopisech z let 1908—1909, z doby, kdy vyšla jeho kniha Materialismus a empiriokriticismus, se rovněž vyjadřuje k všeobecné tematice, zejména ke své knize, třebaže v daleko menší míře než v dopisech z vyhnanství,

* L. Kameněv v předmluvě k Leninovým dopisům a v poznámce 41 (viz Leninskij sbornik IV, s. 19) rozšířoval tato slova zjevně nesprávně. »Převlečenou literaturou« není samozřejmě míněna liberální literatura halící se do hávu sociální demokracie, nýbrž vlastní, sociálně demokratická literatura, která je z cenzurních důvodů nucena tvářit se legálně, to znamená, že kromě legální literatury je třeba mít také ilegální sociálně demokratickou literaturu. Z onoho místa rozhodně nevysvítá, že bychom se měli distancovat od »převlečených liberálů«. Jinak se to ani chápat nedá.

které jsou vůbec podrobnější. Avšak pokusy o revizi marxismu z řad filozofů v čele s Bogdanovem a Lunačarským pobuřovaly Vladimíra Iljiče stejně jako Bernsteinovy pokusy o revizi v otázkách politických a ekonomických. Viděli jsme, že už na Sibiři ho tato vlna novokantovství v marxismu přiměla k tomu, aby se dal do studia filozofie. V letech reakce po naší první revoluci ho vlna bohohledačství přinutila, aby se zcela ponořil do studia filozofie a napsal knihu, v níž by tuto úchylku od marxismu rozebral.

»Moje filozofická práce,« psal sestře Marii Iljiničně 13. července 1908, »se značně zdržela mou nemocí. Ale teď už jsem skoro úplně v pořádku a knihu určitě napíšu. Dal jsem si s machisty hodně práce a myslím, že jsem všechny ty jejich (a „empiriomonismu“ rovněž) nepopsatelné stupidnosti pořádně rozcupoval.«*

Vladimír Iljič byl nesmírně pobouřen »kněžourstvím« — termín, jímž označuje každé hledání boha, každou snahu propašovat do marxismu v té či oné formě náboženské názory. Z cenzurních důvodů navrhuje, aby se slovo »kněžourství« všude nahradilo slovem »fideismus« s vysvětlující poznámkou (»fideismus je učení, které na místo vědění klade víru nebo všeobecně přikládá jistý význam víře«)**.

Tak to také bylo v knize otištěno. Přitom věta, k níž se tato poznámka vztahovala, zněla v rukopise takto: »Opírajíce se o všechna tato domněle nejnovější učení, dospívají naši odpůrci dialektického materialismu nebojácně až k čistému fideismu (u Lunačarského nejjasněji, ale nejen u něho samého!).« A Vladimír Iljič ostře útočí na tyto »odpůrce« a žádá mě, abych nic nezmirňovala, pokud jde o ně, a jen stěží přistupuje na některá zmírnění z cenzurních důvodů.

* Tento svazek, dokument č. 167. *Red.*

** Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 33. *Red.*

»Přimyslel pánbíčka — se nahradí: „přimyslel . . . nu, řeknu to mírně, náboženské pojmy“ nebo tak nějak.«*

V rukopise bylo tohoto výrazu použito v této větě: »Lidé si dovedou představovat a „vymýšlet“ nejrůznější peklo, nejrůznější strašidla. Lunačarskij si „vymyslel“ dokonce pánbíčka.« Když se nemusel ohlížet na cenzuru, psal mi: »*Prosím Tě*, nežmirňuj *nic* na místech proti Bogdanovovi, *Lunačarskému* a spol. Nemůže se to zmírňovat. Vypustila jsi, že Černov je „poctivější“ odpůrce než oni, a to je velká škoda. Dostalo to trochu jiný odstín. Ztratilo to souvislost s celým charakterem mých obvinění. Celý vtíp je v tom, že naši machisté jsou *nepoctiví*, hanebně zbabělí nepřátelé marxismu ve filozofii.« A dále: »Nezmírňuj, prosím Tě, místa proti Bogdanovovi a proti kněžourství Lunačarského. Mezi námi je *nadobro konec*. Nemí proč to zmírňovat, nemá to cenu« (9. března 1909).

»Hlavně *nevyhazuj* „Puriškeviče“ aj. v části o kritice kantovství!«**, píše 21. března.

S »Puriškevičem« srovnával Iljič machisty proto, že Puriškevič ujišťoval, že kritizuje kadety důsledněji a rozhodněji než marxisté, a stejně tak machisté ujišťují, že kritizují Kanta důsledněji a rozhodněji než marxisté. Jenže nesmíte zapomínat, pane Puriškeviči, oslovuje ho Iljič, »že jste kritizoval kadety proto, že jsou *příliš* demokraty, a my proto, že jsou *málo* demokraty. Machisté kritizují Kanta, že je *příliš* materialistou, kdežto my ho kritizujeme proto, že je *málo* materialistou. Machisté kritizují Kanta zprava, kdežto my zleva« (Sočiněnija, sv. XIII, s. 163)***.

A dále, když posílá dodatek k části IV. kapitoly — Z které strany přistoupil N. G. Černyševskij ke kritice

* Tento svazek, dokument č. 176. *Red.*

** Tamtéž, s. 337, 334, 339. *Red.*

*** Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 223. *Red.*

kantovství —, píše: »Považuji za nesmírně důležité postavit Černyševského proti machistům.«* O politické stránce těchto názorových neshod, které jsou známy jako neshody se skupinou Vperjod, se Iljič v legálních dopisech z tohoto období zmiňuje jen několika slovy: »U nás to vypadá smutně: Spaltung (rozkol — *A. J.*) asi nastane; doufám, že za měsíc nebo za půldruhého Ti o tom pošlu přesné zprávy. Zatím všechno zůstává jen u dohadů« (26. května). ** O tomto rozkolu se podrobně hovoří ve Zprávě o poradě rozšířené redakce listu Proletarij a v rezolucích k ní připojených: 5. — o odtržení soudruha Maximova (Bogdanov) a 4. — o stranické škole (na Capri), za niž redakce listu Proletarij odmítá nést odpovědnost, »protože iniciátory a organizátory školy v NN jsou výlučně představitelé otzovismu, ultimatismu a bohostrůjcovství« (červen 1909, Sočiněnija, sv. XIV, s. 89—103)***.

V dopisech z posledních let, kterých je vůbec méně, se mluví o veřejných věcech jen zřídka.

První léta druhé emigrace plynula velmi nezajímavě a neradostně a Iljič je těžce prožíval. Všimla jsem si toho i já, když jsem ho na podzim roku 1911 navštívila v Paříži. Jeho nálada byla tehdy nápadně méně optimistická než obvykle. Jednou, když jsme spolu byli na procházce, mi řekl: »Kdopak ví, jestli se dožijeme ještě příští revoluce.« Pamatuji se na smutný výraz jeho tváře — vypadal tehdy jako na oné fotografii z roku 1895, kterou si udělali na policii. Byla to doba těžké reakce. Teprve se začínaly objevovat první vlašťovky obrody, například začala vycházet Zvězda a Mysl.

A tak zaznělo radostným tónem v jeho dopise z 3. ledna 1911 sdělení: »Včera jsem dostal z Ruska 1. číslo

* Tento svazek, dokument č. 186. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 192. *Red.*

*** Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 23—64. *Red.*

Zvězdy a dnes 1. číslo Mysli. Mám z toho velikou radost! . . . Moc mě to potěšilo!!*

Tíživou náladu ovšem ještě zvyšovaly »zlé hádanice«, které mu ztěžovaly práci a o nichž psal roku 1910, tj. neshody se zahraničním byrem ústředního výboru a se skupinou Vperjod. Na tuto »mimořádně rozhádanou dobu« poukazuje rovněž v dopise z 3. ledna 1911, když se M. T. Jelizarovovi omlouvá, že mu dlouho neodpovídá na dopisy.

Od podzimu roku 1912 — od přestěhování do Krakova — je z dopisů vidět, že se nálada Vladimíra Iljiče značně zlepšila. Píše, že žije lépe než v Paříži — nervy odpočívají, dá se víc psát, je méně třenic. Práce v Pravdě, stupňující se aktivita mezi dělnictvem a v revoluční činnosti na něho samozřejmě působí velmi blahodárně. I neshody se zmírňují — Vladimír Iljič například píše, že Gorkij je vůči nám naladěn méně nepřátelsky. Brzy poté vstoupil Gorkij, jak známo, do redakce bolševického časopisu Prosvěščenije.

Vladimír Iljič píše o záměru vydávat při Pravdě brožuru, setkává se víc s Rusy a cítí se zřejmě blíže Rusku: nabádá M. T. Jelizarova, aby přijel k nim do lázní do Zakopaného, sděluje mu, že tam z Varšavy jedou přímé vlaky; zve také mě a podotýká, že obyvatelé žijící v blízkosti hranic mohou přejíždět přes hranice za 30 kopějek.

Celkově je se životem v Krakově spokojen a píše, že se nikam stěhovat nehodlá, »snad až nás válka vyžene, ale já na válku moc nevěřím.«**

Na podzim roku 1913 jsem se usadila v Petrohradě, kde jsem pracovala v bolševickém časopisu Prosvěščenije, v časopisu Rabotnica a rovněž v Pravdě. V té době jsem kromě dopisů psaných neviditelným inkoustem vedla s Vladimírem Iljičem i rozsáhlou korespondenci o záleži-

* Tento svazek, dokument č. 216. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 230. *Red.*

tostech literárních, adresovanou redakci časopisu Prosvěščenije na pseudonym Andrej Nikolajevič. Z této korespondence pracovního rázu mám dnes už jen dva per-lustrované dopisy, které do tohoto souboru dopisů členům rodiny nejsou zařazeny.

Za války byla korespondence ovšem skrovnější a mnoho dopisů se ztrácelo. Ale i v těch nečetných dopisech, které se zachovaly, a dokonce i na lístcích, se Vladimír Iljič zmiňuje o veřejných věcech, které se ho nejvíc dotýkaly. Tak například na lístku z 1. února 1910 píše: »Poslední dobou to tady bylo velmi „bouřlivé“, ale skončilo to pokusem o smír s menševiky, ano, ano, světe div se! Byl zastaven frakční orgán a pokoušíme se trochu pohnout se *sjednocením*. Uvidíme, jestli se to podaří.«*

Na lístku z 24. března 1912 čteme: »Naši se tu hryžou a házejí po sobě blátem jako už dávno ne, takové to snad nebylo ještě nikdy. Všechny skupiny a skupinky vyrukovaly proti poslední konferenci a jejím svolavatelům, takže na schůzích tady docházelo doslova ke rvačkám.«**

V dopise ze 14. listopadu 1914 píše: »Trápí nás, když vidíme růst šovinismu v různých zemích a zrádcovské chování německých*** (a nejen německých) marxistů či pseudomarxistů . . . Je docela pochopitelné, že liberálové zase chválí Plechanova: plně si tento ostudný trest zaslouží . . . Četl jsem hanebné a nestoudné číslo časopisu *Sovremennyj mir* . . . hanba, hanba! . . .«****

V těchto letech, kdy se veškerá korespondence pro ústřední výbor značně omezila, jsme si neviditelným inkoustem dopisovali o pracovních záležitostech o to intenzivněji a v jediném zachovaném lístku z roku 1915 mi

* Tento svazek, dokument č. 205. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 223. *Red.*

*** Hlasování německých sociálních demokratů pro válečné úvěry 4. srpna 1914.

**** S článkem Iordanského Spějme k vítězství! (Viz tento svazek, dokument č. 254. *Red.*)

Vladimír Iljič »moc a moc« děkuje »za knihu, za ohromně zajímavý soubor pedagogických publikací a za dopis«*. Soubor pedagogických publikací byl ovšem »neobyčejně zajímavý« tím, co bylo mezi jeho řádky napsáno neviditelným inkoustem.

A tak i v dopisech Vladimíra Iljiče členům jeho rodiny sledujeme ohlas onoho boje za správné chápání marxismu, za jeho správnou aplikaci v různých stadiích vývoje proletářského hnutí, který Iljič vedl po celý život.

Pokusíme se nyní na základě těchto dopisů dospět k některým závěrům a stručně vytknout ony stránky Iljičovy osobnosti, ony charakterové rysy, které se podle našeho mínění výrazně projevují v jeho dopisech členům rodiny.

Především v nich poznáváme, jak silně lnul k rodině, na což bylo poukázáno v recenzích na některé jeho dopisy členům rodiny uveřejněné v časopisu Proletarskaja revolucija: po celá léta byl jeho vztah k nim pevný a vyrovnaný. Je pravda, že to byli jeho nejbližší, ale trvalé sympatie a vyrovnaný a silný charakter se přesto v těchto dopisech jasně rýsují. Dále z nich můžeme vyčíst, jak pevné bylo jeho přesvědčení a víra ve vlastní věc: ani stopy po nějakém zakolísání, pochybnostech či vzplanutí pro něco jiného nevidíme v jeho dopisech nejbližším, k nimž člověk bývá nejupřímnější.

Nepozorujeme u něho sebemenší náznak fňukání či malomyslnosti, neboť to vůbec neměl v povaze, ale ani žádné stesky na své postavení — ať už byl ve vězení, ve vyhnanství či v emigraci —, dokonce ani žádný zatrpklý tón při jejich líčení. Vyplývalo to ovšem i z toho, že větší na jeho dopisů byla adresována matce, která musela tolik vytrpět pro své děti, a Vladimír Iljič, který svou matku vroucně miloval a vážil si jí, si to hluboce uvědomoval.

* Zachovaly se dva lístky, viz tento svazek, s. 418, 421. *Red.*

Uvědomoval si, že i jeho činnost působí matce mnoho starostí a těžkých chvil, a pokud to záviselo na něm, snažil se, aby jí je ulehčil.

Také dopisy ostatním členům rodiny, i když právě třeba nežili společně s matkou, byly plny tohoto optimismu. Vzpomínám si například na jeho dopisy, které mi psal v letech 1900—1902, kdy jsem žila v cizině, a které jsem ovšem při návratu do Ruska musela zničit. Pamatuji se, že tyto dopisy bývaly vždy hojivým balzámem na jakoukoli malomyslnost, nervozitu a apatii, že vlévaly člověku do žil novou sílu a nutily ho, aby se morálně vzchopil. Přitom však jeho sebejistota nikoho nedeprimovala, nýbrž probouzela energii a snahu plněji se projevit, jeho vtipné průpovídky dodávaly optimismus, který je nejlepším povzbuzením při každé práci. V jeho dopisech se projevuje hluboké pochopení pro druhého, přátelská, soudružská pozornost — projevuje se to jak ve starostech o matku a ostatní členy rodiny, tak i o soudruhy, v jeho dotazech či sděleních o nich v době, kdy byl ve vězení, ve vyhnanství nebo v emigraci (viz například dopisy z 15. března a z 5. dubna 1897).

Zároveň v nich upoutává jeho prostota a přirozenost, jeho velká skromnost, není v nich ani stopy po nějaké domýšlivosti či vychloubačnosti, natož po nějakém zdůrazňování vlastních zásluh a jejich vynášení — a to už od mládí, kdy schopný člověk obyčejně mívá určitý sklon k vychloubání. Tak například dlouho nesouhlasil, aby jeho velká, důkladná práce nesla název *Vývoj kapitalismu v Rusku*, namítal, že je to »příliš troufalé, nafouklé a mnohoslibné« a že název »by měl být skromnější« (dopis z 13. února 1899), a námitka, že pod takovým názvem se kniha bude léže prodávat, se mu »taky nezamlouvá« (10. ledna 1899).*

Všechnu tu námahu, kterou ve vězení a ve vyhnanství

* Viz tento svazek, s. 195, 183. *Red.*

i později v zahraničí vynakládal na studium materiálů ke knize o filozofii a k jiným dílům, na psaní legálních a ilegálních článků a brožur, z nichž se jich tolik ztrácelo, pokládal rovněž za něco přirozeného a samozřejmého. Je z toho patrna i jeho velká pracovitost, jeho houževnatost a vytrvalost při práci, kterou si předsevzal. Tak obvykle dodržuje termíny, které si určil pro dokončení své knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku* nebo některé její kapitoly, jak je vidět z dopisů uveřejněných v tomto svazku.*

Byl-li náročný sám k sobě, byl přirozeně náročný i k druhým. Soudruhům, kteří s ním v určité době pracovali, dával vždy mnoho úkolů a nesmlouvavě žádal jejich splnění, a tak je vychovával v duchu své příslovečné přesnosti a pečlivosti. Nepřesnost a průtahy v práci či v plnění úkolů nebo v korespondenci ho vždycky zlobily. Tak třeba v dopisech z vyhnanství vytýká Struvemu, že dlouho neodpovídá na dopisy; v dopisech z let 1908—1909 vyjadřuje nespokojenost s tím, jak soudruh Skvorcov-Stěpanov špatně provedl korekturu knihy *Materialismus a empiriokriticismus*, kterou si vzal na starost, apod.

Z dopisů Vladimíra Iljiče je také vidět, jak nesmírně skromný život vedl, jak byl nenáročný, jak se dovedl spokojit s málem; ať ho osud zavál do jakéhokoli prostředí, vždycky píše, že mu nic nechybí, se stravou že je spokojen; jak na Sibiři, kde žil při celém zaopatření jen za svou státní podporu osm rublů měsíčně, tak v emigraci, kde jsme si mohli pokaždé při našich řídkých nečekaných návštěvách ověřit, že se stravuje víc než skromně. Vždycky velmi těžce nesl, že vzhledem ke svým životním poměrům musel matčiny finanční podpory využívat déle, než bylo obvyklé, místo aby ji sám podporoval. Například 5. října 1893 píše: » . . . utratil jsem příliš mnoho — 38 rublů za měsíc. Jak je vidět, nějak špatně jsem hospodařil: jen za koňskou dráhu jsem například utratil za měsíc

* Viz tento svazek, dokumenty č. 56—58 a 61. *Čes. red.*

1 rubl 36 kopějek. Snad až se trochu zabydlím, budu utrácet méně.«* A později pln starostí žádal matku, aby mu neposílala peníze a nešetřila ze své penze, když se doslechl, že se z jeho dopisu někomu jinému dověděla o jeho stísněných poměrech a chtěla to udělat (dopis z 19. ledna 1911).

Bývalo mu rovněž trapné brát stranické peníze, když neměl možnost vydělat si publikační činností. Tak jsi tedy »začal dostávat „penzi“,« řekla mu žertem Naděžda Konstantinovna, když mu došly peníze z Ruska, jak se o tom Vladimír Iljič trpce zmiňuje v dopise (z 15. února 1917).**

Tato šetrnost ho vedla také k tomu, že se snažil, kde to jen šlo, chodit si půjčovat knihy do knihoven. Za zábavy neutrácel téměř nic: do divadel či na koncerty (viz dopis z 9. února 1901) chodil tak vzácně, že se to na rozpočtu nemohlo projevit. Ostatně Vladimír Iljič dával vždy před těmito formami odpočinku ve společnosti, mezi lidmi, rozhodně přednost odpočinku v přírodě. »Je tady nádherně,« (psal ze Styrsk-Udde ve Finsku po návratu z V. sjezdu strany) »koupání, procházky, žádní lidé, žádná práce. Bez lidí a bez práce si nejlíp odpočinu« (27. června 1907). »Tu procházku dělám moc rád a s požitkem« . . . i když to mám denně (do knihovny) pět verst, zhruba hodinu cesty, píše roku 1897 ze Sibiře.***

S batohem na zádech se vydává s N. K. Krupskou na túru do hor ve Švýcarsku. Vystupuje do Alp. Když žije u Krakova, zlézá Tatry. Ale nepřitahují ho jen tyto mimořádné přírodní krásy; jezdí nebo chodí i po okolí velkých měst, jako je Londýn či Mnichov. »Jako jediní ze všech zdejších soudruhů prozkoumáváme celé okolí města. Objevujeme různé „venkovské“ pěšinky, nejbližší

* Tento svazek, dokument č. 1. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 263. *Red.*

*** Tamtéž, dokument č. 156 a 19. *Red.*

okolí už známe a chceme si zajet i trochu dál.«* »Vle- zeme i do takových zastrčených koutů, kam nikdo z emi- grantů nechodí.« Nadšeně pěstuje sport: lov, bruslení, kolo, šachy, a oddává se těmto zábavám se zaujetím jino- cha, ba malého chlapce.

Velmi barvitě, i když stručně, líčí některé horské túry, například na Salève u Ženevy, nebo svou »Šu-šu-šu« na Sibiři.

Dopisy rovněž svědčí o Iljičově schopnosti využít co nejlépe podmínek, v nichž se právě nachází: umění pono- řit se do vědeckého, teoretického studia ve vězení, ve vy- hnanství, v »mrtvých« letech emigrace, stavět a upevňo- vat takříkajíc pilíře svého celoživotního díla, tj. práce pro proletářskou revoluci v obdobích, kdy se řízením osudu muselo více či méně ustoupit od bezprostředních příprav. A když ho život přinutil stýkat se často s lidmi — na ven- kově, v cizině, při stěhování, na cestách —, pak dokázal beze zbytku vstřebávat skutečnost, rozumět masám, do- spívat od drobných faktů a pozorování k obecnějším zá- věrům, neustále vést a upevňovat nitky od teorií a obec- ných ideálů ke skutečnému životu a zpět. Dovedl získávat tyto poznatky odevšad: z nejrůznějších rozhovorů, z do- pisů. Vidíme, jak dychtí po obyčejných dopisech, které jen vykreslují okolní život a nekladou si žádné obecné cí- le, jak dychtivě jim naslouchá a prosí, aby je dostával čas- těji.

A konečně v těchto dopisech objevujeme schopnost Vladimíra Iljiče udržovat si klidnou, vyrovnanou mysl, jak ve vězení, tak i mimo něj (viz jeho dopis s radami Marii Iljiničně z 19. května 1901), vidíme, jak po návratu z vězení a po různých veřejných nebo politických bouřli- vých obdobích, která ho vyvedla z rovnováhy, dělal všechno možné, aby ji co nejrychleji získal zpět. Věděl, že tato rovnováha je nezbytná pro každou duševní a poli-

* Tento svazek, dokument č. 148. *Red.*

tickou práci, a ta byla v jeho životě vždycky to hlavní. Z téhož důvodu zůstal po celá tři léta vyhnanství ve své Šuši a nežádal o přeložení do města, jak to udělala většina vyhnanců. Psal, že je lepší občas si do města zajet než tam žít. O Fedosejevově sebevraždě píše: »Nejhorší ve vyhnanství jsou tyhle „vyhnanecké aféry“.« »Ne, raději mi nepřej, aby do Šuši přišli soudruzi intelektuálové!« (24. ledna 1898)*.

Končíme zběžný výčet oněch charakterových rysů, specifických pro Iljiče jako osobnost, které se podle našeho mínění projevují v dopisech členům jeho rodiny, a doufáme, že uveřejnění těchto dopisů pomůže osobnost Vladimíra Iljiče lépe osvětlit a hlouběji pochopit.

A. Uljanovová-Jelizarovová

* Tento svazek, s. 154, 127. *Red.*

1

M. A. ULJANOVOVÉ¹

5. 10. [1893]

Včera jsem dostal, milá mamičko, Tvůj dopis z 2. 10. Pokoj jsem si konečně našel, vypadá slušně: žádní další podnájemníci tu nejsou, rodina bytné není velká a dveře z mého pokoje do jejich salónu jsou zalepeny, takže je slyšet tlumeně. Pokoj je čistý, světlý a má zvláštní vchod. Přitom je to docela blízko centra (mám to například pouhou čtvrt hodinu pěšky do knihovny), a tak jsem docela spokojen.

Tilla jsem viděl včera a dnes. Lístek nesehnal a bohužel nesežene, protože osoba, na kterou spoléhal, tady není. Ale až on sám bude mít v prozatímní správě železnic pevnější postavení, pak prý to půjde. Jenže to asi nebude tak hned.

Na Volkovském hřbitově jsem byl brzy po příjezdu: je tam všechno v pořádku, kříž i věnec.²

Tvůj milující V. *Uljanov*

Musím tě poprosit o peníze: už brzo budu na dně*. Ze Samary mi píšou, že peníze za Grafovův proces (kazaňský proces, který jsem vedl v Samaře) mám slíbené na listopad. Měl bych (bude-li slib splněn a nakolik je opravdový — nevím) dostat asi 70 rublů. Tady mám slíbené mís-

* Budu muset zaplatit asi 10 rublů při zařazení mezi koncipienty, což má být brzo.

to v jedné právní poradně, ale kdy to bude (a jestli to vůbec bude), nevím.

Napiš, jak jsi na tom s financemi: dostalas aspoň něco od tety? Dostalas od Krušvice nájemné za září a kolik Ti zbylo ze zálohy (500 rublů) po odečtení výdajů za stěhování a zařizování?³

Tentokrát jsem si v Petrohradě poprvé vedl knihu příjmů a vydání, abych věděl, kolik skutečně utratím. Zjistil jsem, že za měsíc, od 28. 8. do 27. 9., jsem vydal celkem 54 rublů 30 kopějek, nepočítám-li to, co jsem utratil za věci (asi 10 rublů), a výdaje na jeden soudní proces (taky asi 10 rublů), který možná povede. Z těchto 54 rublů jsem sice část vydal za věci, které se nekupují každý měsíc (galoše, šaty, knihy, počítadlo apod.), ale i po odečtení těchto výdajů (16 rublů) jsem přesto utratil příliš mnoho — 38 rublů za měsíc. Jak je vidět, nějak špatně jsem hospodařil: jen za koňskou dráhu jsem například utratil za měsíc 1 rubl 36 kopějek. Snad až se trochu zabydlím, budu utrácet méně.

2

M. I. ULJANOVOVÉ⁴

[V říjnu 1893]

Maňáše

Přečetl jsem si Tvůj dopis z 27. září se zájmem a byl bych velmi rád, kdybys mi občas napsala.

Tady jsem nebyl ani v Ermitáži, ani v divadle — samotnému se mi nějak nechce. V Moskvě se s Tebou půjdu rád podívat do Treťjakovské galérie i jinam.

Russkije vědomosti⁵ čtu ve Veřejné knihovně (zpětně za čtrnáct dní). Možná že si je předplatím, až zde dostanu práci. Schovávat je pro mě nemusíš, ale ani trhat bys

je myslím hned nemusela: mohlo by se z nich něco zajímavého hodit.

Z toho, co píšeš o profesoru francouzštiny, vidím, že Tě moskevské gymnazistky možná předběhly, ale ne o moc. Průměrné žákyně nejspíš víc než Ty neznají. Napiš, kolik času strávíš doma nad úkoly.

Mítovi⁶ řekni, ať antikváře, který chce za Ključevského 25 rublů, pošle k čertu: víc než čtyři ruble ať nedává⁷. Jak pokračuje Míša ve studiu?

Na shledanou. Tvůj V. U.

Přečteš můj rukopis?

M. I. ULJANOVOVÉ

13. 12. [18]94

Z domova mi nějak dlouho nepíšíou. Co zdraví, Maňášo? Psali mi, že už chodíš do gymnázia.

Měla by ses přinutit chodit denně na takové dvě hodinky na procházku. Nemá smysl vysedávat tak dlouho nad učením — a ničit si zdraví.

Co jinak děláš kromě přípravy do školy? Co čteš? Vídáš se někdy s M. I.*? Jede na Krym, nebo ne? Ještě mi napiš, jestli chceš, co to bylo za historii s Ključevským na univerzitě. Měl prý tam nějakou přednášku^[101] a potom prý vydal nějakou knihu. Nevím ani, jak se ta kniha jmenuje; zajímalo by mě to.⁸

Jak pokračuje Tvá nová známost?

Tvůj V. U.

Psal jsem už dávno, abych se něco dověděl ohledně III. dílu Kapitálu^[478,479]. Mám slíbeno, že mi ho seženou (známý**, kterého Mark⁹ zná). A teď nevím, na čem jsem. Splní, co slíbili? Platí ten slib ještě, nebo už neplatí? Rád bych to věděl, protože kniha se dá těžko sehnat. Vyříd' to Markovi, prosím Tě.

* Dostala můj dopis?

** Nebylo zjištěno, o koho jde. Možná že o R. E. Cimmermana (Gvozděva), kterého M. T. Jelizarov znal ze Samary, nebo o V. A. Ionova. *Red.*

Pozdravuj všechny doma.

Je maminka zdráva? Polib ji za mě.

Budu čekat Tvůj dopis.

Añutě¹⁰ vyřid', že u Al. Andrejeviče jsem byl, ale zbytečně. Má to slíbeno — čeká, ale jestli se dočká a kdy, není známo.

4

M. I. ULJANOVOVÉ

Maňáše

24. 12. [1894]

Konečně jsem se dostal k tomu, abych Ti odpověděl na dopis z 15. 12.

S Tvým názorem na gymnázium a přípravu na hodiny nemohu souhlasit.

Za první: lékař řekl, že máš být do vánoc doma, a Tobě připadá, že nemůžeš tolik zameškat. Vždyť jiní zameškají měsíce, nejen týdny: myslíš, že to bude lepší, když budeš muset zjara ulehnout?

Za druhé. Píšeš: buď vůbec nestudovat, a když studovat, tak »přece jen ne tak docela halabala«. Já si myslím, že teď může jít nanejvýš o to, abys studium *dokončila*. Ale štvát se kvůli tomu nemá smysl: jaképak neštěstí, když budeš dostávat trojky a výjimečně i čtyřky? Když máš slušné známky v prvních dvou čtvrtletích, postoupíš tak jako tak. A víc přece nepotřebuješ. A kromě toho, když jsi na začátku gymnázia probírala všechno důkladně, tak teď to už dokončíš dobře, i když se vůbec přestaneš připravovat. Jistě se mnou budeš souhlasit, že ti, co dostávají trojky, se jednak vůbec nepřipravují a jednak neznají starou látku. [U nás to aspoň tak bylo.] To znamená, že budeš proti nim ve výhodě.

Podle mého můžeš školu dokončit jen v tom případě, když se budeš učit právě »jen tak halabala«. Jinak se do léta vážně rozstonáš.

Jestli se nedovedeš učit jen tak halabala, pak bude líp, když toho necháš a rozjedeš se do ciziny. Gymnázium můžeš dokončit vždycky — a cesta Tě teď osvěží, přijdeš na jiné myšlenky a nebudeš pořád tolik sedět doma. Můžeš se tam trochu rozkoukat a studovat nakonec něco zajímavějšího než dějiny Ilovajského nebo Filaretův katechismus (?).

Chodíš pořádně ven? Nejspíš ne. Proč bys nemohla chodit bruslit? Řekneš zase: »mě to nebaví«. Ale nesmíš se tomu přece tak poddávat, to teprve není »zábavné«. Musíš se umět přinutit.

Pokud jde o Šelgunova^[410], souhlasím s Tebou, že některé jeho věci zastaraly. Které jeho stati se Ti líbí? O ruských otázkách, nebo historické? Ekonomické, nebo filozofické?

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

Salzburg 14. (2.) 5. [18]95

Využívám dvouhodinové zastávky v jednom menším rakouském městě (není to už* daleko od mého cíle), abych splnil svůj slib, že Ti napíšu z cesty¹¹.

Cestuju po.«cizině» už druhý den a cvičím se v jazyce: ukázalo se, že jsem naprosto schwach**, rozumím Němcům jen s největšími obtížemi, lépe řečeno *nerozumím jim vůbec****. Obrátím se na průvodčího s nějakou otázkou, on odpoví, a já mu nerozumím. On to opakuje hlasitěji. Já mu zase nerozumím, on se rozzlobí a odejde. Přes toto ostudné fiasko se nevzdávám a lámu němčinu jen což.

Pozdravuj všechny doma.

Tvůj V. Uljanov

Příští dopis asi nebudu moci napsat příliš brzy.

* Něco přes čtyřicet hodin.

** — slabý v (řeči). *Red.*

*** Nerozumím ani těm nejjednodušším slovům, tak nezvyklou mají výslovnost a tak rychle mluví.

M. A. ULJANOVOVÉ

20. (8.) května [1895]

Předešlý dopis jsem psal z cesty [145]. Teď už jsem se tady usadil — myslím ale, že ne nadlouho, že brzo zase někam pojedu.

Příroda je tu nádherná. Nestačím ji obdivovat. Hned za tou německou stanicí, odkud jsem Ti psal, začaly Alpy, objevila se jezera, takže jsem se ani nemohl odtrhnout od okna vagónu; kdyby tak člověk věděl, jak se tady dá žít a jaké jsou tu ceny (není možné, aby se někde na vesnici nedalo levně žít), dalo by se sem pravděpodobně na léto zajet. Cesta není drahá a příroda je nádherná.

Navštívil jsem kmotřenku a její rodinu.¹² Probírali jsme mimo jiné ceny, jak se o tom zmiňoval Mark.* Vypadá to, že služebná tu přijde velmi draho: 25—30 franků měsíčně k celému zaopatření, a strava prý musí být taky velmi dobrá.

Už jste se konečně dostali na letní byt? Adresu snad ani nepotřebuju, protože mohu psát Markovi, ale chtěl jsem . . .**

M. A. ULJANOVOVÉ [146]

Paris, 8. juin [18]95

Dostal jsem Tvůj dopis těsně před odjezdem do Paříže. Je mi strašně líto, že to s Mítovou nemocí tak hloupě do-

* Úbytoval jsem se teď . . . (Poznámka pokračuje na druhém listku dopisu, lístek se však nezachoval. *Red.*)

** Konec dopisu se nezachoval. *Red.*

padlo; nechápu, jak je vůbec možné někomu nepovolit odklad zkoušky, když má lékařské potvrzení, že byl nemocen. Proč za tím nechce jít dál? To raději ztratí rok? — Maňase už teď pravděpodobně zkoušky končí nebo už skončily. Potřebovala by si přes léto jakseptatří odpočinout.

V Paříži se teprve začínám pomalounku rozkoukávat: město je to obrovské, pořádně roztažené, takže podle předměstí (kde je člověk nejvíc) si není možné udělat představu o centru. Působí velmi příjemným dojmem — široké, světlé ulice, velmi často bulváry, mnoho zeleně; lidé se tu chovají naprosto nenuceně, takže to zpočátku až trochu zaráží, je-li člověk zvyklý na petrohradskou důstojnost a upjatost.

Mám-li se tu pořádně rozkoukat, budu tady muset zůstat několik týdnů.

Byty jsou zde velmi levné. Například za dva pokoje a kuchyň 30—35 franků měsíčně; za zařízený pokoj 6—10 franků týdně — takže doufám, že budu bydlet levně.

Pozdrav všem doma.

Tvůj V. Uljanov

Jste spokojeni s letním bytem?*

8

M. A. ULJANOVOVÉ

18 juillet (6. července) [18]95

Poslední dopis jsem psal, nemýlím-li se, osmého. Od té doby jsem toho najezdil ažaž a teď jsem se dostal . . . do

* Konec dopisu se nezachoval. *Red.*

jedněch švýcarských lázní: řekl jsem si, že využiju příležitosti a dám se do důkladného léčení své otravné nemoci (žaludku), zejména když lékař specialista, kterému zdejší léčebna patří, mi byl vřele doporučen jako opravdový znalec ve svém oboru. Jsem tady už několik dní a cítím se docela dobře, penzión je velmi pěkný a léčení zřejmě účinné, takže doufám, že asi tak za čtyři až pět dní odtud zase odjedu. Pobyt tu bude podle všeho velmi drahý, léčení ještě dražší, takže jsem už překročil svůj rozpočet a se svými zdroji teď ani nevystačím. Jestli můžeš, pošli mi ještě asi sto rublů na tuto adresu: *Suisse, Zürich. Parterre. Seilergraben, 37. H-n Grünfest*¹³ [*nic víc; komu se to má předat apod., není třeba psát*].* Budu v každém případě čekat na tuto adresu dopis, ale svou adresu nepíšu, protože je to zbytečné: stejně odtud odjedu dřív, než by mohla přijít odpověď.

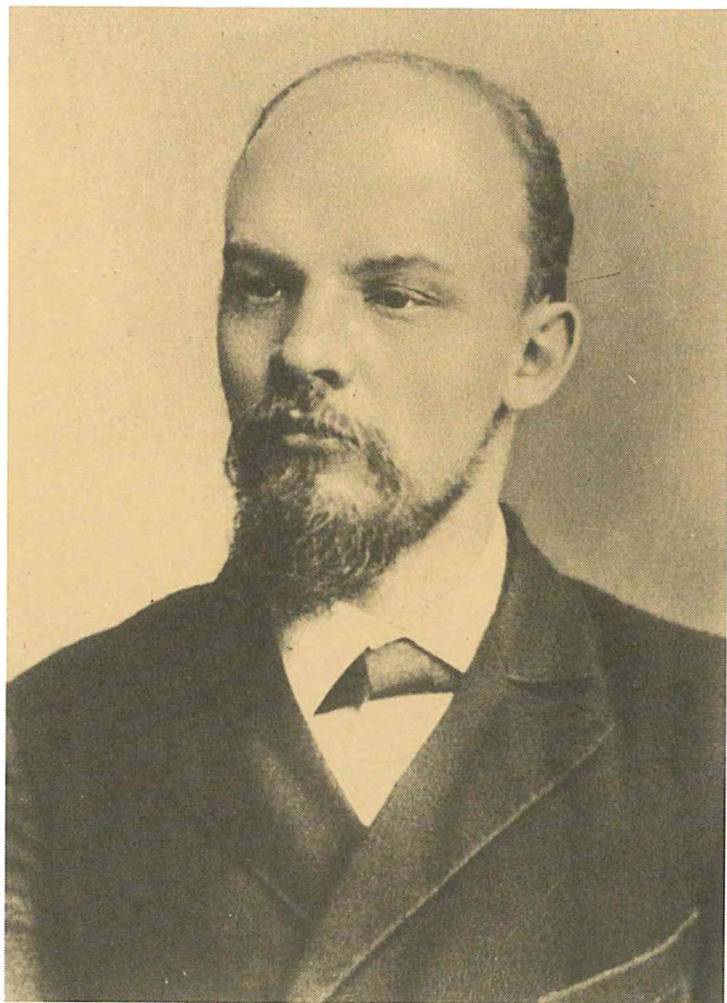
Jak se vám líbí vaše cestování po Volze? Co je tam nového? Jste všichni zdraví? Dopis pro mě je už pravděpodobně na cestě, ale ještě jsem ho nedostal [poslední dopis jsem dostal od Marka v Paříži — pohlednici], protože jsem pořád někde cestoval. Ale jestli šel dopis na pařížskou adresu, dostanu ho.

Je u vás horké léto? Tady je hodně horko, ale já teď bydlím v pěkném místě, daleko od města, uprostřed zeleně a blízko velkého jezera.

Pozdrav všem doma.

Tvůj V. U.

* Nejlepší je poslat peníze jako cenný dopis, poštou.

V. I. Lenin
1897

M. A. ULJANOVOVÉ

Berlin, den 10. August [18]95

Nevím, jestli jsi dostala můj předešlý dopis, který jsem odtud poslal asi před týdnem. Pro všechny případy Ti píšu znova svou adresu: Berlin, Moabit, Flensburgerstrasse, 12^{II} (bei Frau Kurreick) Herrn W. Ulianoff.

Bydlím docela pěkně: pár kroků odtud je Tiergarten (krásný park, nejlepší a největší v Berlíně), Spréva, kam se chodím denně koupat, a zastávka městské dráhy. Tady přes celé město vede (nad ulicemi) dráha: vlaky jezdí každých pět minut, takže to mám velmi pohodlné, když jedu »do města« (Moabit, kde bydlím, je považován vlastně už za předměstí).

Jen s mluvením jsem na tom velmi špatně: mluvené němčině rozumím nesrovnatelně hůř než mluvené francouzštině. Němci mají tak nezvyklou výslovnost, že ani při veřejném projevu nerozumím jednotlivým slovům, zatímco ve Francii jsem rozuměl při veřejných projevech skoro všemu hned napoprvé. Předevčírem jsem byl v divadle; dávali Hauptmannovy Weber*. I když jsem si celé drama před představením přečetl, abych mohl hru sledovat, nedokázal jsem zachytit smysl všech vět. Ale nevěším hlavu a jen lituju, že mám k důkladnému studiu jazyka příliš málo času.

Pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Jestli jsi mi už poslala peníze, napiš mi o tom, prosím Tě, ihned; jestli ne, pošli je sem.

Dopisy od vás nemám tak dlouho asi proto, že se toulají někde po místech mého putování.

* — Tkalce. *Red.*

29. 8. [18]95

Před několika dny jsem dostal Tvůj dopis, milá mamičko, a dnes taky ještě dopis od Marka, pro kterého připisuju pár slov.

Žiju pořád stejně a v Berlíně jsem prozatím spokojen. Cítím se naprosto v pořádku — patrně začíná působit pravidelný způsob života [cestovat pořád z místa na místo mě už docela omrzelo a navíc jsem se při tomhle cestování nemohl pravidelně a řádně stravovat], koupele a všechno ostatní, jakož i dodržování lékařských rad. Studuju pořád ještě v Königliche Bibliothek* a po večerech se obvykle toulám po různých místech, poznávám přitom berlínské mravy a zaposlouchávám se do němčiny. Teď už jsem se trošku otrkal a rozumím o něco líp, i když pořád ještě moc a moc špatně.

Na prohlížení berlínských Sehenswürdigkeiten** jsem moc líný; nemám pro ně vůbec nějak smysl a dostanu se k nim většinou jen náhodou. Ostatně se mi mnohem víc líbí potulovat se po všelijakých lidových zábavách a veselicích než chodit po muzeích, divadlech, galériích apod.

Že bych tu zůstal dlouho, na to nepomýšlím, ono »všude dobře, doma nejlíp«. Ale zatím si tu ještě nějaký čas pobudu, jenže ke své velké hrůze zjišťuju, že s financemi už jsem zase »na dně«: »pokušení« koupit si knihy apod. bývá tak velké, že se mi peníze rozkutálejí jedna dvě. Musím se na Tebe zase obrátit o »příspěvek«. Jestli můžeš, pošli mi asi tak 50—100 rublů.

* — Královské knihovně. *Red.*

** — pamětihodností. *Red.*

Mark píše, že s bytem je to pro vás prostě tragické, že byty nejsou. Moskva je tedy v tomto směru ještě horší než Petrohrad. Tyhle trampoty s bytem jsou strašně nepřijemné. Přeju vám, aby se to co nejdřív nějak vyřešilo.

Pozdrav všem našim.

Tvůj V. Uljanov

11

M. A. ULJANOVOVÉ

7. September (26. srpna) [18]95

Dostal jsem dnes Tvůj dopis s penězi, milá mamičko, a děkuju za něj. Překvapuje mě tak nápadný rozdíl v počasí: píšeš, že u vás je chladno, kdežto tady jsou strašná vedra, jaká nebyla celý srpen, a tak jsem si myslel, že se asi ještě zdržíte na letním bytě.

Žiju zde stále stejně a už jsem si tu tak zvykl, že se cítím skoro jako doma, a docela rád bych tu zůstal déle, ale už se blíží čas odjezdu a já začínám pomýšlet na různé praktické otázky, jako nákup věcí a kufru, jízdenek atd. Nepotřebujete něco přivést? Mohu tady koupit různé věci v nějakém velkém obchodě, a jak se zdá, zboží je tu levnější než u nás a patrně i lepší. Možná že Míťa bude potřebovat nějaké knihy, ať napíše [třeba nějaký anatomický atlas nebo něco jiného pro mediky], a Maňaša taky něco. Jestli jí samotné nic nenapadá, třeba mi Ty nebo Aňuta poradíte, co jí mám přivést. Koukám, že bych měl nakoupit všelijaké tretky . . .*

* Konec dopisu se nezachoval. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

5. 12. [18]95

Včera jsem dostal, milá mamičko, dopis od Aňuty, kde mi sděluje, že chceš jet s Ardaševovými¹⁴ do Kazaně, a tak Ti honem píšu.

Ardaševovi se chystali jet dnes. D. A. mi navrhuje, abych vzal proces o potvrzení dědických práv jeho příbuzného, ale zatím jsme se ještě úplně nedohodli.

Já žiju pořád stejně. S podnájemem nejsem příliš spokojen, jednak proto, že bytná sekýruje, a za druhé se ukázalo, že vedlejší pokoj je oddělen jen tenkou příčkou, takže je všechno slyšet a někdy musím utíkat před balalajkou, na kterou si můj soused vedle vyhrává. Naštěstí to dosud nebylo tak často. Většinou nebývá doma a potom je v bytě pěkně ticho.

Zatím nevím, jestli zde zůstanu ještě další měsíc nebo ne.¹⁵ Uvidím. Ať tak či onak, na vánoce, kdy mi končí podnájem, nebude těžké najít si jiný.

Počasí je tu teď moc pěkné a můj nový svrchník se mi právě hodí.*

* Konec dopisu se nezachoval. *Red.*

A. K. ČEBOTARJOVOVÉ¹⁶

2. 1. [18]96

Mám plán, na který musím od doby svého zatčení pořád myslet a který mě čím dál víc láká. Už dlouho jsem se zabýval jedním ekonomickým problémem (o odbytu zboží zpracovatelského průmyslu v zemi), shromáždil jsem si nějakou literaturu, sestavil plán, jak problém zpracovat, něco jsem už i napsal a chtěl jsem svou práci, pokud by překročila rozsah časopisecké stati, vydat knižně. Velmi nerad bych této práci nechal a teď mám zřejmě na vybranou: buď ji napsat hned tady, nebo od ní vůbec upustit.

Vím dobře, že záměr napsat ji tady naráží na mnoho vážných překážek. Ale snad bych se o to přece jen měl pokusit.

Překážky tak říkajíc »na mně nezávislé«, zdá se, odpadají. Literární tvorba se zatčeným povoluje: schválně jsem se na to informoval u prokurátora, i když jsem to věděl už dřív (povoluje se dokonce i ve vězení). Prokurátor mi rovněž potvrdil, že knihy se povolují v neomezeném počtu. Dále je dovoleno vracet knihy zpět — takže je možné používat knihoven. Po této stránce je to tedy dobré.

Daleko vážnější jsou jiné překážky — se sháněním knih. Bude jich zapotřebí mnoho — příkládám seznam těch, o nichž vím už teď, že je budu potřebovat, takže s jejich sháněním bude spousta běhání. Nevím ani, jestli se podaří sehnat je všechny. Dá se asi počítat s knihov-

nou Svobodné ekonomické společnosti*¹⁷, kde se půjčují knihy na zálohu domů na dva měsíce, jenže je to knihovna velmi neúplná. Kdyby se tak dal získat přístup (přes nějakého spisovatele nebo profesora**) do univerzitní knihovny a do knihovny vědeckého výboru ministerstva financí, pak by se celá věc se sháněním knih dala považovat za vyřešenou. Některé knihy se ovšem budou muset koupit a myslím, že na to budu moci věnovat určitou částku.

To poslední a nejtěžší bude doručování knih. To bude docela něco jiného než přinést sem tam nějakou knížku: bude nutné pravidelně, delší dobu, shánět knihy po knihovnách, přinášet je a odnášet.*** Tady si skutečně nevím rady, jak to zařídit. Snad takhle: najít nějakého vrátného nebo domovníka či poslíčka nebo chlapce, kterému bych platil a on by pro ty knihy chodil. Výměna knih závisí jak na práci, tak na výpůjčním řádu knihoven, bude ovšem vyžadovat pravidelnost a přesnost, takže se to všechno musí dobře sladit.

»To se snadno řekne . . .« Jsem si dobře vědom, že s tím mým »plánem« to není tak jednoduché a může se ukázat, že je to všechno chiméra. Snad nebudete pokládat za zbytečné dát tento můj dopis někomu přečíst, poradit se — a já budu čekat na odpověď.

Seznam knih jsem rozdělil na dvě části, na které se dělí i moje práce: A — všeobecná teoretická část. Ta si vyžádá méně knih, takže ji, doufám, napíšu v každém případě, ale zato vyžaduje víc přípravných prací. B — aplikaci teoretických pouček na ruská fakta. Tato část si vyžádá velmi mnoho knih. Hlavní obtíže budou 1. s publikacemi

* Už jsem si odtud knihy vypůjčil a dal jsem 16 rublů zálohy.

** Lenin měl na mysli P. B. Štruveho, A. N. Potresova a jejich styky. *Red.*

*** Myslím, že by to úplně stačilo jednou za 14 dní a možná dokonce za měsíc — kdyby se sehnalo víc knih najednou.

zemstev, ale ty částečně mám, částečně se dají objednat (drobné monografie), částečně sehnat přes méně známé statistiky; 2. vládní publikace — práce komisí, zprávy a protokoly sjezdů atd. To je důležité; ty se shánějí hůř. Některé jsou v knihovně Svobodné ekonomické společnosti, myslím, že dokonce většina.

Přiložený seznam je dlouhý, protože chci práci pojmout hodně zeširoka*. Když se ukáže, že některé knihy nebo knihy některého oboru se nedají sehnat, bude možné téma podle toho poněkud zúžit. A to se dá zvlášť v druhé části knihy docela dobře udělat.

Ve svém seznamu neuvádím knihy, které jsou ve zdejší knihovně, a ty, které mám sám, označuji křížkem.

Cituji z paměti a leckde asi neuvádím názvy přesně; v tom případě dělám otazník**.

14

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

12. 1. [18]96

Včera jsem dostal od Tebe zásoby a právě před Tebou mi ještě kdosi přinesl všelijakého jídla, takže se mi toho sešla celá halda: s čajem bych si například klidně mohl otevřít obchod, ale myslím, že by mi to nepovolili, protože v konkurenci se zdejším krámkem bych rozhodně vyhrál. Chleba jím velmi málo, protože se snažím držet jakous takous dietu, a Tys mi ho přinesla takovou spoustu, že mi vystačí myslím skoro na týden a bude asi stejně tvrdý jako nedělní piroh v Oblomovce¹⁸.

* Ovšem jestli se podaří tuto šíři udržet, pak se seznam ještě značně rozroste přímo v průběhu práce.

** Seznam knih přiložený k dopisu se nezachoval. *Red.*

Mám teď všechno, co potřebuju, a dokonce víc než potřebuju*. Zdravotně jsem naprosto v pořádku. Svou minerální vodu dostávám i tady: nosí mi ji z lékárny ještě ten den, co si ji objedná. Spím denně asi tak devět hodin a zdává se mi o různých kapitolách mé budoucí knihy.

Co maminka a ostatní u nás doma? Jsou zdraví? Vyříd' všem pozdrav.

Tvůj V. Uljanov

Jestli sem náhodou zase někdy půjdeš, přines mi, prosím Tě, tužku s tuhou v kovové násadce. S obyčejnými, dřevěnými tužkami jsou tady potíže: nesmíme mít nůž. Musím poprosit dozorce, aby mi tužku ořezal, a on vyhovuje mé žádosti dost neochotně a dlouho mu to trvá.

Bylo by taky dobré, kdybych mohl dostat tu oválnou krabičku s klystýrem, kterou mám** v zásuvce šatníku. Myslím, že by se to dalo docela dobře zařídit i bez plné moci: strčit bytné čtvrták, ať sem zajede drožkou a odevzdá to *na potvrzení*. Jenže bohužel ta ctihodná matrona je paličatá jako Korobočka***. Prozatím to nijak nutně nepotřebuju, takže nemá smysl to kupovat.

* Kdosi mi například přinesl kabát, vestu a šátek. Všechno to »putovalo« rovnou do skladu jako nepotřebné.

** — či snad přesněji: »kterou jsem měl«.

*** — postava z Gogolových Mrtvých duší. *Čes. red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

14. 1. [18]96

Dostal jsem včera Tvůj dopis z 12. 1. a posílám Ti druhou plnou moc. Vlastně ani nevím, jestli to není zbytečné: včera jsem dostal některé své věci a z toho jsem usoudil, že jsi mou první plnou moc dostala. Pro všechny případy Ti ji posílám — na základě Tvého dopisu a dopisu Alexandry Kirillovny. — Teď mám prádla i všeho ostatního *naprostý dostatek*: prádla víc neposílej, protože to nemám kam uložit. Ostatně můžu to dát do skladu, aby s tím byl jednou provždy pokoj.

Srdečné díky A. K. za obstarání zubaře: opravdu mě to až mrzí, že jsem jí způsobil tolik starostí. Zvláštní propustku zubař nepotřebuje, protože mám povolení od prokurátora, a zubaři jsem psal, až když jsem povolení dostal. Je úplně jedno, který den a kterou hodinu přijede. Nemohu samozřejmě zaručit, že nebudu pryč — například u výslechu —, ale myslím, že čím dřív přijede, tím větší je naděje, že se této málo pravděpodobné překážce vyhneme. Nebudu už panu Dobkovičovi psát (dentista, asistent Važinského), bydlí vedle mého bývalého bytu (Gorochovaja 59), snad abys k němu zašla a všechno mu vysvětlila.

Pokud jde o mé knihy, poslal jsem už malý seznam těch, které bych chtěl*. Moc děkuju za Golovina^[49] a Schippela^[411], které jsem dostal včera. Ze svých knih musím připsat jen *slovníky*. Teď překládám z němčiny**, takže bych prosil o slovník Pavlovského^[264].

Poslali mi zřejmě cizí prádlo: musí se vrátit zpátky, po-

* Seznam knih se nezachoval. *Red.*

** Nebylo zjištěno, o jaký překlad šlo. *Red.*

žádej proto, až sem přijdeš, aby ode mě přinesli prádlo a další věci a já je odevzdám.

Jsem úplně zdrav.

V. Uljanov

Jsem moc rád, že maminka a Mark už jsou zase v pořádku.

16

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

16. 1. [18]96

Včera jsem dostal Tvůj dopis ze 14. 1. a honem Ti odpovídám, přestože je malá naděje, že dostaneš odpověď do čtvrtka¹⁹.

O tom, že by se mělo poslat zpátky cizí prádlo, jsem Ti už psal. Teď jsem ho připravil a budeš si ho muset *vyžádat*, až sem přijdeš, nebo poprosit toho, kdo sem půjde, aby si ho vyžádal Tvým jménem. Nevracím všechno, protože něco se už pere (snad bys někoho mohla poprosit, aby později zbytek nějak vyzvedl), a dál si dovoluju prozatím ponechat pléd, který mi tu dělá velmi dobrou službu.

Dále jsem se informoval o knihách: menší bednička se může dát tady do skladu*. Nemá ovšem smysl vozit sem všechny mé knihy. V seznamu, který jsi mi poslala, jsou některé knihy cizí, například Tovární průmysl^[399], Kobeljačij^[103] — ty jsou Alexandry Kirillovny a myslím, že jsem si od ní půjčoval ještě nějakou knížku. Potom sborníky saratovského zemstva^[339] a zemstevní statistické sborníky o Voroněžské gubernii^[338] mi tuším na čas půj-

* Může se tam dát taky trochu šatstva: kabát a dvoje šaty, klobouk. Vestu, vycházkový plášť a šátek, které sem někdo přinesl, vzít zpátky.

čil jeden statistik. Snad bys mohla zjistit, jestli si je mohu prozatím nechat. Vozit je sem nemá teď smysl. — Pogožev^[272] a Sběrka úředních vyhlášek v Petrohradě^[332] taky myslím nejsou moje (nejsou z knihovny?). — Sběrky zákonů^[341] a právnické učebnice samozřejmě nepotřebuju vůbec. Teď bych prosil, abys mi z knih poslala jen *Ricarda*^[308], *Beltova*^[269], *N.-ona*^[58], *Ingrama*^[88] a *Fovilla*^[446]. Ze sborníků zemstev (tverského^[340], nižněnovgorodského^[337], saratovského) udělejte jeden balík* podle počtu, dělat zvláštní seznam nemá smysl: myslím, že i tenhle balík se může dát do skladu. Tím by se to mohlo s mými knihami vyřídit naráz a bylo by po starosti. Knihy pak budu moci dostávat (po kontrole) ze skladu.

Moc se bojím, že Ti přidělávám příliš mnoho starostí. Prosím Tě, nedělej si z toho velkou hlavu, hlavně s tím dodáváním knih podle seznamu: není žádný spěch, teď mám knih dost.

Tvůj V. Uljanov

Z prádla bych prosil ještě povlaky a ručníky.

Pročítám se zájmem Šelgunova^[410] a studuju Tugana-Baranovského^[390]: průzkum provedl solidně, ale vzorce, například na konci, jsou tak nejasné, že jim po pravdě řečeno nerozumím; budu si muset sehnat II. díl Kapitálu^[196].

* Dohromady s *Vojenským statistickým sborníkem*^[315] a *Souhrnem*^[9].

M. A. ULJANOVOVÉ

2. března [1897]. Stanice Ob²⁰

Píšu Ti, milá mamičko, ještě jednou z cesty. Vlak tady bude stát dlouho, dělat nemám co, a tak jsem si řekl, že napíšu další dopis z cesty — už třetí. Pořád mi ještě zbývají dva dny jízdy. Dal jsem se teď převést povozem přes Ob a koupil si jízdenku do Krasnojarska. Protože doprava je tu zatím »provizorní«, platí se ještě podle starého tarifu a já musel dát za nějakých 700 verst 10 rublů za jízdenku a 5 rublů za zavazadla!! Vlaky tu jezdí naprosto nemožnou rychlostí. Těch 700 verst se povlečeme dva dny a dvě noci. Dál, za Krasnojarskem, je doprava jen do Kanska, tj. asi 220 verst, a do Irkutska je to celkem asi 1000. To znamená, že budu muset koňmi — *jestli pojedu*. Na těch 220 verst vlakem padne taky čtyřicet hodin: čím je to dál, tím se vlaky plazí pomaleji.

Přes Ob se musí použít koně, protože most ještě není úplně dostavěn, i když kostra je už hotová. Jelo se mi docela dobře — ale bez teplého (přesněji velmi teplého) šatstva jsem se obešel jedině proto, že cesta netrvala dlouho, necelou hodinu. Jestli budu muset jet na místo určení povozem (a se vši pravděpodobností to tak dopadne), budu si samozřejmě muset obstarat dlouhý kožich, válenky a dokonce možná i beranici ((vidíte, jak jsem rozmazlený z Ruska!! Ale co můžu dělat, když pojedu povozem?)).

Přestože doprava je zatraceně pomalá, jsem cestováním daleko méně unaven, než jsem čekal. Řekl bych dokonce, že nejsem skoro vůbec unaven. Až je mi to samot-

nému divné, protože dřív jsem býval už za pouhé tři dny cesty ze Samary do Petrohradu celý utrmácený. Asi je to tím, že tady noc co noc báječně spím. Krajina kolem Západosibiřské dráhy, kterou jsem právě celou projel (1300 verst z Čeljabinska do Krivoščekova, tři dny a tři noci), je překvapivě jednotvárná: holá, pustá step. Nikde ani stavení, ani žádné město, jen sem tam vesnice, zřídka kdy les a pořád jen step. Sníh a obloha — a tak to jde celé tři dny. Dál prý bude napřed tajga a potom od Ačinska hory. Zato stepní vzduch je neobyčejně příjemný: lehce se dýchá. Mráz je tu silný: přes 20°, ale snáší se nepoměrně líp než v Rusku, ani bych neřekl, že je tu 20°. Sibiřané tvrdí, že je to tím, že vzduch je tu »měkký«, a tím prý je mráz mnohem snesitelnější. Je to velmi pravděpodobné.

Setkal jsem se v našem vlaku s tím Arztem*, u kterého byla Aňuta v Petrohradě. Dověděl jsem se od něho všeličké užitečné věci o Krasnojarsku aj. Podle jeho slov se tam docela určitě budu moci zdržet několik dní. Chci to tak udělat, abych mohl zjistit, co se mnou bude dál. Když pošlu telegram: »Zůstanu zde několik dní«, znamená to, že ani já ještě nevím, jak dlouho se tu zdržím. Znamená to, že tam počkám na doktora**, vyhledám ho, a když budu muset jet až do Irkutska, pojedeme už společně. Podle slov téže osoby se prý nedá čekat, že bych se musel zdržet kvůli tomu, než mi určí místo pobytu: pravděpodobnější je, že už je to rozhodnuto, protože všechna nutná opatření se dělají předem. Takže zatím buď zdráva.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim.

P. S. Vidiš, můžeš mě obviňovat z čehokoli jiného, ale

* — V. M. Krutovskij. *Red.*

** — J. M. Ljachovskij. *Red.*

že bych psal málo, to říct nemůžeš! Když *je co psát*, píšu, jak mohu nejčastěji.

Z rozhovoru s Arztem jsem si ujasnil (alespoň přibližně) velmi mnoho věcí, a jsem proto teď naprosto klidný: svou nervozitu jsem nechal v Moskvě. Její příčinou byla nejistota, nic jiného. Teď je však nejistoty mnohem méně, a proto se cítím dobře.

18

M. I. ULJANOVOVÉ²¹

[10. 3. 1897]

Maňase

Dostal jsem od doktora Tvůj dopis a měl jsem velkou radost, že přišla nějaká zpráva z domova. Vak, který mi maminka poslala, jsem dostal a myslím, že bude moc dobrý. Tvou nabídku ohledně výpisků v Rumjancevově knihovně asi využiju²². Včera jsem se konečně dostal do zdejší slavné Judinovy knihovny. Judin mě srdečně přivítal a ukazoval mi knižní sbírky. Dovolil mi v ní i studovat a já doufám, že to půjde. (Jsou tu dvě překážky: za prvé, jeho knihovna je za městem, ale není to daleko, jen asi dvě versty, takže je to příjemná procházka. Za druhé, knihovna není ještě docela uspořádána, takže bych mohl majitele příliš zatěžovat, kdybych často žádal o knihy.) Uvidíme, jak to dopadne v praxi. Myslím, že i druhá překážka odpadne. Prohlédl jsem si jeho knihovnu jen velmi zběžně, ale je to rozhodně pozoruhodná sbírka knih. Jsou tam například kompletní ročníky časopisů (těch nejdůležitějších) od konce 18. století až po dnešek. Doufám, že mi poskytnou informace o věcech, které tak potřebuji ke své práci.

Četl jsem v novinách, že na jaře sem začnou jezdit

rychlíky: osm dní z Paříže* do Krasnojarska, to znamená z Moskvy asi šest dní. Pak to bude s korespondencí mnohem lepší.

Tvůj V. U.

19

M. A. ULJANOVOVÉ

15. 3. [18]97

Pořád jsem čekal na dopis od Tebe, milá mamičko, ale dosud marně: ptám se na poště, ale pořád nic. Začínám si už myslet, že jste mi nepsali proto, že jste čekali na telegram, který se mi nepodařilo poslat hned po příjezdu. Vzhledem k zdlouhavému poštovnímu styku mezi námi (tj. k příliš dlouhé cestě dopisů) nečekejte na adresu a pište. Jestli mě odtud pošlou dál, nechám na poště žádost, aby dopisy posílali za mnou na novou adresu. Proto mi pište hodně často na poslední adresu, kterou znáte — už se mi po dopisech z domova moc stýská. Dostal jsem po doktorovi jen jeden kratičký dopis od Maňasi.

Dnes jsem doktora vyprovodil. Odjel do Irkutska. Nepovolili mu čekat tady déle, tj. zdejší úřady to nepovolily. Mě zatím nechávají na pokoji, myslím, že na mě taky ani nemohou, protože jsem si podal žádost ke generálnímu gubernátorovi a teď čekám na odpověď. Ostatně není nijak vyloučeno, že nebudu muset taky prodělat takovou cestu. Tady se už ode dneška cesty považují za nesjízdné a jízda poštovním vozem je dražší a obtížnější. Počasí je stále nádherné, docela jarní. Trávím tu čas dvojím zaměstnáním: za prvé chodím do Judinovy knihovny a za druhé se seznamuji s městem Krasnojarskem a jeho obyvateli (většinou nesvobodnými)²³. Do knihovny chodím

* Jde zřejmě o Petrohrad. *Red.*

denně, a protože je to 2 versty za městem, musím ujít asi tak 5 verst — zhruba hodinu cesty. Tu procházku dělám moc rád a s požitkem, i když po ní velmi často bývám strašně ospalý. Ukázalo se, že v knihovně je daleko méně knih o mém předmětu, než jsem si myslel, soudě podle její celkové rozsáhlosti, ale přesto je tam ledacos užitečného a jsem velmi rád, že zde netrávím čas tak docela zbytečně. Chodím taky do městské knihovny — dají se tam prohlížet časopisy a noviny; přicházejí sem po jedenácti dnech a já si pořád ještě nemohu zvyknout na tak opožděné »novinky«. Jestli budu muset žít o několik set verst dál, půjde pošta ještě mnohem déle a pak už teprve budu muset psát hodně často a nečekat na odpověď: jinak kdyby se mělo čekat na odpověď, trvalo by to přes měsíc!

Je mi strašně líto, že se nic neví o skupině²⁴. Už ani nečekám telegramy od Aňuty, protože jsem si řekl, že buď nemůže nic zjistit, nebo došlo k nějakému zdržení. Tady se říká, že pěší transporty jsou už zrušeny, to znamená, že skupina přijede vlakem. A jestli je to pravda, pak nechápu, proč ji zadržují v Moskvě. Daří se předávat knihy, potraviny, dopisy? Nepřijdou-li všechny tyto otázky příliš pozdě, byl bych moc rád, kdyby mi na ně Aňuta odpověděla.

16. 3. Včera jsem nestačil dopis odeslat. Vlak odtud do Ruska jede pozdě v noci a nádraží je daleko.

Líbám Tě mnohokrát a posílám pozdrav všem našim. Zítřka se možná konečně dostanu k tomu, abych odeslal Aňutě knihy vypůjčené na kratší dobu.

Tvůj V. U.

Došel dopis s adresou? Pro jistotu ji píšu znova: Bolšekačenská ulice, dům Klaudivie Popovové. Dá se psát i poste restante: chodím se ptát na poštu. Až odtud odjedu, budou posílat dopisy za mnou.

26. 3. [18]97

Konečně jsem od vás dostal zprávy, milá mamičko, a měl jsem z nich velkou radost. Za prvé přišel telegram jako odpověď na můj telegram. Informoval jsem se i na nádraží — prý nic. Schwester tam teprve potom objevila Tvůj dopis, ale Aňutin se tedy ztratil. Za druhé jsem dostal včera v deset hodin večer telegram, že odjeli, měl jsem z něho nevýslovnou radost a úprkem jsem běžel k Schwester sdělit jí radostnou novinku. Teď počítáme dny a »jedeme« poštovním vlakem, který vyjel z Moskvy 25. 3. Rozuměl jsem tomu poslednímu telegramu tak, že jedou na svůj účet: jinak by tam nebyl Glebův podpis. Domníváme se, že poslal taky telegram matce²⁵ do Čeljabinska, protože by se mohlo stát, že by jel kolem a ona by seděla doma a čekala na zprávy! (Schwester jí poslala dopis nedávno, a tak by možná ani nestačila vyjet). Moc děkuju Maňase za její dopis a za výtahy z dopisů, které vám došly. Příkládám tu odpověď na jeden z těchto výtahů — ať s ním Maňasa naloží jako s těmi dřívějšími. Hodlám ji ještě trochu vykořisťovat s korespondencí i s literaturou. — Knihy a dopisy mi můžete posílat sem: ještě nevím, kdy mě odtud poženou a kam. A raději je snad posílejte na Schwester, a pak — a to je velmi důležité — jako *doporučené* zásilky, protože tady je asi na poště pěkný nepořádek, takže dopisy se zřejmě ztrácejí (patrně k tomu přistupují i vnější překážky*).

O sobě nic nového napsat nemohu: žiju stále stejně, chodím do knihovny za město, toulám se jen tak po okolí po procházkách, po známých, spím za dva — zkrátka všechno je v nejlepším pořádku.

Tvůj V. U.

* Je míněna carská cenzura. Red.

Posílám Aňutě menší seznam knih, které bych moc rád měl a které se asi dají koupit jedině u antikvářů v Pitěru, takže to chce napsat řediteli* a požádat ho, aby to udělal nebo to někomu svěřil. Mám na sebe strašnou zlost, že jsem popletl jeden název (přesněji rok vydání) v dopise z vyšetřovací vazby a přidělal tak Aňutě zbytečné běhání. Nenašly by se taky v moskevských knihovnách: třeba by se někde něco našlo, ne?

1. Ročenka ministerstva financí, Petrohrad 1869, sešit I.[⁶⁴]

2. Statistický sborník Ruské říše. Publikace Ústředního statistického výboru ministerstva vnitra.

Řada II, sešit 6: Materiály pro statistiku továrního průmyslu v evropském Rusku za rok 1868 zpracované I. Bokem. Petrohrad 1872.[³⁶⁶]

3. Statistický atlas hlavních odvětví továrního průmyslu v evropském Rusku s jmenným seznamem továren a závodů. Zpracoval *D. Timirjazev*. Sešit III. Petrohrad 1873[³⁸²] (první dva sešity jsem našel tady u Judina. Původní cena těchto tří knih: 1. 2 ruble, 2. 1 rubl a 3. 1 rubl 50 kopějek, jenže bohužel nejsou k dostání).

21

M. A. ULJANOVOVÉ

5. 4. [18]97

Dnes došly dobré zprávy, milá mamičko, a já vám je chci honem sdělit. Za prvé jsem dostal telegram z Irkutska od doktora: »Slyšel jsem, že jste přidělen do Minusinska.« Za druhé A. M. konečně zjistila, jaká je odpověď generálního gubernátora: Gleb a Bazil jsou taky přiděleni do mi-

* — S. I. Radčenko. *Red.*

nusinského okruhu. Zítra přijede E. E. a bude žádat, aby je propustili a aby teď už mohli jet na vlastní účet. Doufejme, že se jí to podaří (soudě podle precedentů, které tu jsou)²⁶.

S místem svého pobytu (jestliže se zpráva potvrdí — a já nemyslím, že by nebyla pravdivá) jsem velmi spokojen, neboť Minusinsk a jeho okruh jsou v tomto kraji nejlepší místa, je tam výborné klima i levné živobytí. Od Krasnojarska to není příliš daleko, pošta tam chodí dvakrát nebo třikrát týdně, takže odpověď na dopis půjde pravděpodobně místo nynějších 22—23 dnů asi tak nanejvýš 30—35 dnů. Myslím, že dřív, než začne říční doprava, se mi nepodaří odjet, protože cesty jsou teď už naprosto nesjízdné, a celá skupina, která měla odjet do Irkutska, se tu musí zdržet do května. A až začne říční doprava, dá se dojet parníkem až do Minusinska.

Je věčná škoda, že se nežádalo, aby dali do minusinského okruhu taky Anatolije Alexandroviče, po přestálé pleuritidě by to moc a moc potřeboval. Poslali jsme do Petrohradu telegram, aby o to zažádali: teď, když se celá skupina zdrží, je času až dost, a tak doufejme, že to ještě stačí zařídit i pro něj, když se do toho pustí opravdu energicky.

Dopisy mi samozřejmě posílejte zatím na starou adresu: jestli odjedu, nechám tam novou adresu a oni je pošlou za mnou. Zásilku mých knih můžete snad vypravit hned, nečekat na definitivní určení: do Minusinska se stejně zásilky posílat nedají (není tam dopravní kancelář) a drahou to sem půjde dlouho. Proto to pošlete sem, třeba na adresu A. M., a ještě líp jako zboží na doručitele nákladního listu, který pošlete doporučeně na A. M. Odtud se pak zásilka může odeslat na jaře parníkem.

Gleb a Bazil prý vypadají moc špatně, jsou bledí, žlutí a strašně unavení. Snad se seberou, až je pustí.

Já jsem úplně zdrav a mám se tu dobře; počasí je báječné. Chystám se napsat Maňase dopis »literárního« ob-

sahu. Nevím jen, jestli se k tomu dostanu. Četl jsem No-voje slovo²⁷ a měl jsem ohromnou radost.

Pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

2 2

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

17. 4. [18]97

Včera jsem dostal, milá mamičko, tři vaše dopisy. Dnes jsem si sehnal trochu podrobnější informace o vesnicích, kam jsme určeni (oficiálně mi to ještě sděleno nebylo)²⁸. Já do vesnice Šušenskoje (v dřívějších dopisech jsem mys-lím nesprávně psal Šušinskoje). Je to velká vesnice (víc než půldruhého tisíce obyvatel), je tam volostní správa, škola, bydlí tam zemský přísedící (hodnost odpovídající našemu okrskovému policejnímu komisaři, jenže s větší pravomocí) atd. Vesnice leží na pravém břehu Jeniseje, 56 verst na jih od Minusinska. Vzhledem k tomu, že je tam volostní správa, bude tam pošta chodit dost pravidel-ně: jak jsem slyšel, dvakrát týdně. Jede se tam parníkem do Minusinska (dál nahoru po Jeniseji parníky nejezdí) a potom povozem. Dnes se hnuly na Jeniseji ledy, takže asi tak za sedm až deset dní patrně začnou parníky jezdit a já hodlám jet koncem dubna nebo začátkem května. Psát mi můžete a musíte na mou nynější adresu*, protože tady nechám žádost, aby dopisy posílali za mnou, až od-jedu. Přesnou dobu odjezdu nemohu totiž vůbec určit. — Gleb a Bazil jsou přiděleni do vesnice Těsinskoje — taky s volostní správou atd., 37 verst na sever od Mi-nusinska, na řece Tubě (pravý přítok Jeniseje). Na poli-

* Dopisy teď dostávám všechny a přesně. První se asi ztrácely na nádraží, kde není žádný pořádek.

cejní oddělení byl dnes poslán telegram se žádostí, aby směli jet na vlastní účet. Doufám, že jim to povolí na žádost matky, která tu pořád stůně, a tak bychom jeli do Minusinska společně. Léto tedy strávím v »sibiřské Itálii«, jak tady říkají jižní části minusinského okruhu. Zatím nemohu posoudit, do jaké míry je tento název správný, ale prý je tam hezčí krajina než v Krasnojarsku. Ale zatím i tady připomíná okolí města, když se pluje po Jeniseji, tak trochu Žigulské vrchy, trochu krajinu ve Švýcarsku; byl jsem tyto dny párkrát na procházce (bylo pěkně teplo a cesty už vyschly), moc se mi to líbilo a bylo by se mi to líbilo ještě víc, kdybych pořád nemyslel na naše Turuchance a zavřené Minusince²⁹.

Žiju si tady moc dobře: na bytě jsem si to zařídil pohodlně — mám totiž byt s plnou penzí. Obstaral jsem si ke studiu statistické knihy (jak jsem už myslím psal*), ale moc toho nenastuduju, spíš se toulám po okolí.

Maňase děkuju za dopis: pověřil jsem ji teď takovou prací, že se bojím, aby ji všechna ta čísílka neotrávila.³⁰ Knihy mi pošlete do Krasnojarska na doručitele stvrzenky (přímo jako zboží nebo přes dopravní kancelář — podle toho, jak je to lepší) a já už poprosím známé, aby je poslali do Minusinska a tam zase budu muset najít nějaké další známé. Jinak to nepůjde.

Co si to Mířa usmyslel s tím morem!??³¹ Když už má takovou chuť cestovat a zabývat se medicínou, pak mu chci navrhnout, aby si našel místo na nějaké přesídlenecké stanici. Například . . . ve východní Sibiři. *Mimochodem*, slyšel jsem, že přesídlenecká stanice se zřizuje v »mé« vesnici Šušenském v minusinském okruhu Jenisejské gubernie . . . Tak prosím, jen račte. Budeme spolu chodit na lov — jestli se ovšem Sibiři podaří udělat ze mě lovce a jestli si Mířa nenajde práci (a lov) v místech »méně odlehlých« . . . Tak co?! Když se ze mě za tři nedě-

* Viz tento svazek, dokumenty č. 19 a 20. *Red.*

le a něco stal takový Sibiřan, že k sobě zvu na návštěvu lidi z Ruska, jakpak to se mnou bude vypadat za tři roky? Ale žerty stranou — jeho plány s tím morem mě velmi překvapily: doufám, že žádný mor nebude a že Míťa za ním nebude muset nikam jezdit.

Tvůj V. U.

Añutě

Ohledně knih: jak je posílat — viz výše. Co poslat? Když bude honorář dělat takových 150 rublů³² (možná že ho dostaneš natříkrát: oni pustí chlup vřdycky tak jednou za měsíc, a ještě neradi), může se z nich dát stranou i na knihy. Koupila bys mi pak tři poslední čísla Průmyslu Vladimírské gubernie [²⁸⁴] (3,75), Vliv sklizní etc. od Čuprova a Posnikova [³¹] (5,00), Ukazatel továren a závodů za rok 1890, Petrohrad 1894 [²⁶⁰] (5,00?). Potom ještě napíšu — podle toho, jaký bude honorář, který proto není třeba posílat (na Schwester ovšem) hned. Napiš, prosím Tě, spisovateli*, že bych byl velmi rád, kdyby dal stranou několik desítek rublů a posílal mi za ně knihy: ruské i zahraniční, buď k recenzi, nebo jen tak. On ví, o které obory se zajímám, a knihy by mohl posílat Tobě. Rád bych si vzal i nějaké věci k překládání: mohl bych to pak už sám rozdělovat mezi Minusince a dokonce i Turuchance** (to, co by moc nespěchalo), překlad bych vzal na sebe a ručil bych za jeho včasné dodání a správnost. Ale to už je ovšem jiná kapitola, a pokud jde o vyplácení honoráře v knihách, byl bych moc rád, kdyby to šlo zařídit — *nebude-li to ovšem spisovatele příliš zatěžovat**** — (to tam výslovně podotkni).

* Zde i dále nazývá Lenin spisovatelem (écrivain) P. B. Struveho. *Red.*

** atd. Slyšel jsem, že Fedosejev má jít do Kirenska v Irkutské gubernii.

*** Jeho výběru plně důvěřuji a mám o toto placení knihami zájem proto, že jedině tímto způsobem mohu dostávat *ihned* důležité no-

Myslím, že si budu muset předplatit časopisy a noviny, v Šušenském asi nic nebude. S ohledem na finance by se mohly objednat *Russkije vědomosti*, *Ruskoje bogatstvo*, *Věstnik finansov*³³ (bez jakýchkoliv příloh), *Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik*³⁴. To už je až dost; to jen v tom případě, že bude hodně peněz. A když jich bude málo, mohou snad stačit jen *Russkije vědomosti*. To už sama uvidíš, zejména až Ti sdělím ze Šušenského svůj rozpočet. (Zdá se, že jsi na écrivaina nazlobená. Ale když mu píšeš svým jménem, nedávej to najevo: já na něho nemám »rancune«* za to, že se moje poslední »literatura« ztratila**. Za to on přece nemůže.)

Vyřid' ode mě srdečný pozdrav Buločkinovým³⁵. Co to, že se o nich nezmiňuješ podrobněji? Jaképak u nich bylo finále? Že by žádné? To by bylo skvělé. Pozdravuj příležitostně i ostatní známé — knihkupce a ostatní.

V. U.

Doufám, že mi dáš včas vědět, až se rozhodneš jet na Západ, abych Ti ještě stačil napsat a pověřit Tě spoustou všelijakých drobných úkolů.

23

M. A. ULJANOVOVÉ

Minusinsk 7. května 1897

Přijeli jsme sem, milá mamičko, teprve včera³⁶. Zítra se chystáme rozjet se do svých vesnic a já jsem Ti chtěl po-

vinky: pro práci v časopise je včasné dodávání článků a recenzí velmi důležité. Když si to budu nejdřív tady zjišťovat a potom objednávat, bude to znamenat minimálně pět týdnů zdržení(!!!).

* — zlost. *Red.*

** Nebylo zjištěno, o co jde. *Red.*

drobněji napsat o cestě sem. Byla velmi drahá a velmi nepohodlná (takže jezdit sem nemá vůbec smysl), ale nevím, jestli se k tomu psaní vůbec dostanu, protože je tu plno zmatku se stěhováním a zítra to bude asi ještě horší. Jestli Ti nestihnou napsat zítra podrobněji, omezím se na to, co už tu mám napsáno, abych Ti dal aspoň o sobě vědět, a podrobný dopis nechám až do svého Šu-šu-šu . . . , jak žertem říkám místu svého definitivního spočinutí.

Tvůj V. U.

24

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

18. 5. [18]97

Tento týden jsem, milá mamičko, dostal dva Tvé dopisy (z 20. a z 24. 4.) a odpovídám na ten druhý první poštou, která odtud jde dnes večer. Napiš mi, kdy odtud dopis dojde, tj. za kolik dní. Tyhle dopisy šly ke mně tak dlouho proto, že je posílali z Krasnojarska sem, a na to padlo spousta času. Ohledně financí — nepamatuju se, že by ses mě dvakrát ptala (jak píšeš v dopise z 24. 4.), nebo možná, že jsem na to zapomněl. Pokud to bylo s finance-mi dobré, nepsal jsem. Ale před odjezdem z Krasnojarska (přibližně 26.—28.) jsem poslal *doporučený* dopis s prosbou o poukázání peněz: teď pravděpodobně putují z Krasnojarska sem.³⁷ Potom jsem psal už odtud, že mi to tady prozatím vystačí asi tak na čtrnáct dní.

Pokud jde o to, že bys sem jela jen proto, abys mi tu vyběhala mé přeložení — to nemá naprosto žádný smysl. Za prvé dostanu pravděpodobně sám povolení k přestěhování, když se o to budu starat. Za druhé, vesnice Těsinskoje bude sotva lepší než Šuša. Podle všech předběžných informací, které jsme sháněli už dřív, je Těs* daleko hor-

* — Těsinskoje. Čes. red.

ší než Šuša, pokud jde o okolí, lov atd. Za třetí, jet sem není zrovna jednoduché, o tom jsem Ti už psal a dnes píšu ještě podrobněji Maňase, která mi má za zlé (žertuju), že jsem »strašně nepohostinný«. Z Těsu prozatím dopis nemám³⁸, a dokud o něm nic nevím, nebudu samozřejmě nic podnikat; možná že si budou sami žádat někam jinam, když se ukáže, že v Těsu je to skutečně tak špatné, jak jsme o něm slyšeli.

Šu-šu-šu není špatná vesnice. Leží sice na dost pustém místě, ale nedaleko (asi jedenapůl až dvě versty) je les, třebaže hodně prořídly kácením. K Jeniseji není přístup, ale řeka Šuš teče těsně kolem vesnice a kromě toho je tu nedaleko (jedna až jednaapůl versty) dost velký přítok Jeniseje a tam se dá koupat. Na obzoru je vidět Sajanské hory nebo jejich předhůří; místy jsou úplně bílé a sníh na nich leží asi celý rok. Je to zde tedy i trochu malebné a já jsem darmo neskládal v Krasnojarsku verše: »V Šuše, na úpatí Sajanských hor . . .«, jenže tímto prvním veršem to taky bohužel skončilo!

Je mi divné, že se ani slovem nezmiňuješ o zásilce zbývajících knih. Škoda, jestli ještě nebyly odeslány (psal jsem o tom už dávno^[148], ještě z Krasnojarska*). Teď právě mají parníky jezdit až do Minusy** (voda silně stoupá), takže balík by se sem snadno dostal. Později to bude zase obtížné, protože v Jeniseji je spousta mělčín a velká voda se dlouho neudrží. Ostatně možná, že knihy už jsou na cestě.

Pokud jde o mé stesky, že mi málo píšete — to je všechno šerý dávnověk a dá se to vysvětlit překvapivě (pro nás nezvykle) pomalým tempem doručování pošty. Psal jsem to, pokud se pamatuju, už před jedním nebo jedenapůl měsícem: to znamená, že se to vztahovalo na ty dopisy, které jste psali už koncem března! Ale teď dostá-

* Viz tento svazek, dokument č. 20. *Red.*

** — Minusinska. *Čes. red.*

vám dopisy častěji než dřív a nemyslím, že by se ztrácely, protože bychom na to při dalších dopisech přišli. Kromě prvního dopisu, který Aňuta poslala na nádraží, se neztratil žádný. Tady, na vesnici, budu psát ještě častěji, takže bude lépe, když z »Ruska« budou chodit dopisy hodně často.

Píšeš: »Aňa říká, že odpověď redakce už přečetla.« Dost dobře tomu nerozumím. Přečetla si odpověď, nebo to už stačila přečíst redakce? Nezná Aňa nějaké podrobnosti o konfliktu s redakcí, o válce majitele zlatých dolů a spol. proti ní? Neslyšela »druhou stranu«, tj. někoho z redakce?³⁹ Budu čekat na její dopis. Předplatili jste mi noviny? Jsem tady úplně bez novin. V Minuse by je taky potřebovali, protože tam není čítárna.

Pozdrav Markovi. Nějak o sobě vůbec nedává vědět. Mohu jemu a Mířovi sdělit, že jsou tu zřejmě docela slušné podmínky pro lov. Včera jsem byl asi dvanáct verst odtud a střílel jsem na divoké kachny a sluky. Divokého ptactva je tu hodně, ale bez psa a ještě k tomu pro tak špatného střelce, jako jsem já, je to s lovem dost těžké. Je tu i srnčí a v horách a v tajze (asi třicet čtyřicet verst, kam jezdí někdy na lov zdejší rolníci) jsou veverka, soboli, medvědi a jeleni.

Lituju, že jsem si nevzal nepromokavý plášť. Tady to bez něho nejde. Neposlali byste mi ho jako malý balíček? Nevím totiž, kdy se zase dostanu do města a jestli najdu něco vhodného v takovém městě či spíše vesnici, jako je Minusinsk. Možná že také (budou-li peníze) poprosím Marka, aby mi koupil dobrý revolver. Ale zatím ho ještě nepotřebuju.

Tvůj V. U.

Co je slyšet o Kolumbovi? Slyšel jsem, že se oženil a že je nemocný. Nevíte o něm něco?

Anatolije a Julije zase zavřeli: nechtěli jet před zahájením říční dopravy, a tak generální gubernátor nařídil,

aby čekali ve vězení!! Parník do Jenisejska měl odplout z Krasnojarska kolem 20. května.

Maňáše

18. 5. [18]97

Dostal jsem, Maňášo, Tvé výpisky. Mockrát za ně merci. Podrobně si je prostuduju asi až na podzim, protože teď se spíš jen tak toulám a nic nedělám. Proto zatím nemůžu říct, jestli ještě něco budu potřebovat a co.

Pokud jde o mou »strašnou nepohostinnost«, budu se s Tebou přít. Vždyť přece dřív, než mohu být »pohostinný«, tj. přijímat hosty, musím vědět, kde budu bydlet, a to jsem, dokud jsem byl v Krasnojarsku, nevěděl. Nemůžu přece říkat, že to vím, když slyším a říkám Šu-šu-šu, ale nedovedu si do tohohle Šu-šu-šu představit ani cestu, ani krajinu kolem, ani životní podmínky atd. Dále, dřív než mohu být pohostinný, musím se přece nejprve přesvědčit, že se tam hosté vůbec dostanou a budou mít kde bydlet, neříkám pohodlně, ale aspoň snesitelně. A to jsem nemohl říct do poslední chvíle, tj. skoro do půlky května. A ty můj dopis čteš pravděpodobně až v červnu. To znamená, že nejhezčí polovina léta padne jen na informace a přípravy! Copak to má smysl? Že cesta sem je dost namáhavá a málo příjemná, to jsi ostatně zjistila už z mého dopisu, kde jsem líčil cestu povozem. Šťěstí, že bylo tak krásně, ale co kdyby bylo ke všemu ještě přšelo? Tady je počasí strašně proměnlivé. Tak třeba včera jsem si vyjel na lov; ráno bylo nádherně, celý den skoro jako v létě. Večer se najednou zvedl silný, strašně studený vítr a k tomu začalo pršet. Přijeli jsme všichni celí zablácení a nemít *kožešínové* šaty, byli bychom cestou pořádně promrzli. Zdejší lidé říkají, že na Sibiři to není nic vzácného ani v létě, a tak když někam jedou*, berou si s sebou ko-

* Pomýšlím na to, že si na lov koupím krátký kožíšek.

žeštinové šaty *i v létě*. Dokud se člověk nezabydlí a nerozkouká, nemá si zvat hosty.

Ať tak či onak, kdybyste sem někdy jeli, rozhodně si nechte předem *telegramem* z Minusy potvrdit, že parníky jezdí až do města a že plavba je pravidelná. Jinak se vám může kdykoli stát, že vás parník vysadí v polovině cesty. V Jeniseji je spousta písčín a mělčín, takže až do Minusinska je splavný jen velmi krátkou dobu a musí se to »chytit«. Já ani teď najisto nevím, jestli parníky jezdí až do Minusy: myslím, že ano, soudím aspoň podle toho, že voda značně stoupá.

Co se týká telegramů. Náš (volostní) »pošťák« jezdívá do Minusy vždycky ve čtvrtek a v pondělí (dny, kdy chodí do Minusy pošta). Proto když budete posílat telegram, je nejlepší posílat ho ve středu nebo v neděli, tj. tak, aby do Minusinska došel ve čtvrtek nebo v pondělí *ráno*. Pak ho dostanu v úterý nebo v pátek ráno. Dá se ovšem poslat i jiný den s poznámkou, aby ho doručili ihned, ale je to mnohem dražší a dělá se to jen ve zcela výjimečných případech.

Vůbec mě velmi překvapuje, že jedeš do ciziny nerada. Je snad zajímavější sedět ve vesničce u Moskvy?? A když *jezdíš* na hodiny hudby do Moskvy, copak tam taky nemůžeš dojíždět do nejbližšího města? Myslím ostatně, že tento dopis už budeš číst někde v cizině.

Tisknu Ti ruku. Tvůj V. U.

Posílej mi kdejaké katalogy, hlavně z antikvariátů, a zvláště zahraničních.

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

25. 5. [18]97

Předevčírem jsem, milá mamičko, dostal Tvůj dopis z 5. května a odpovídám první poštou. Teď se zase divím já, jak to, že jsem tak dlouho nepsal koncem dubna: asi jsem v tehdejší shonu nějaký ten den vynechal, ale potom jsem psal velmi často i před odjezdem z Krasnojarska, i z cesty. Odtud píšu taky často: každý týden. Častěji nemám doopravdy o čem psát, ale na všechny dopisy odpovídám ihned, takže jsem myslím někdy psal i dvakrát týdně.

O zdravotním stavu E. E. nemám zprávy: patrně je uspokojivý, protože Těsinští nic nepišou. Cesta ji hodně vyčerpala, hlavně jízda povozem, a už jen strašně toužila po vesnici, aby si odpočinula. Na Tvůj dopis pro ni, adresovaný mně, si opravdu nevzpomínám: je docela možné, že jsem jí ho odevzdal, ale zapomněl jsem to už.

Musel jsem se nahlas zasmát, když jsem si v Tvém dopise přečetl, že Mířa, »ten blázen jeden«, sem nepojede. Vždyť já jsem mu o tom přece psal jen tak z legrace!* Řekni mi, proč by se sem měl vláčet víc než 4500 verst, ztrácet *měsíc* na cestu (tam a zpátky), a to všechno kvůli takové nádheře, jako je Šu-šu-šu! Zlobí mě jen, že se kvůli mně pořád nemůžete rozhodnout, kde strávit léto, a že ztrácíte nejlepší dobu i nejlepší letní byty atd.

Škoda, že knihy byly odeslány (a kdoví, jestli byly: píšeš, že je posíláte »tyhle dny«) tak pozdě. Myslel jsem, že už jsou na cestě. Budu si teď muset zjistit, kdy dojdou do Krasnojarska. Nejdřív asi koncem léta!

Mám se tady docela slušně, chodím pilně na lov, se-

* Viz tento svazek, dokument č. 22. *Red.*

známil jsem se s místními nimrody a jezdím na lov s nimi⁴⁰. Začal jsem se chodit koupat — zatím ještě musím chodit dost daleko, asi dva a půl versty, ale později to půjde i blíž, asi jeden a půl versty. Ale pro mě takové vzdálenosti nic neznamenaají, protože kromě lovu a koupání trávím většinu času na procházkách. Stýská se mi jen po novinách: doufám, že teď už je brzy začnu dostávat, že už jste je odeslali.

Dostal jsem dopis od Bazila z Těsu. Píše, že Těs je strašná díra, holá pustina, ani les, ani řeka poblíž (je asi dvě versty od vesnice, ale to je mu daleko!), ani lov, ani rybaření. Pokud se tedy bude někdo stěhovat jinam, pak spíš oni sem, ale já ani v nejmenším netoužím stěhovat se k nim. Přijela za nimi na den (14. května) A. M. z Krasnojarska: doprovázela skupinu přesídlenců, potom odjela zpět do Krasnojarska a chce brzy přijet už natrvalo do Těsu.

Pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Añutě

25. 5. [18]97

Je mi strašně líto, že vaše přípravy na cestu do ciziny pokračují tak pomalu kvůli mně. Mám to tady tak dobré (určitě lepší než všichni ostatní soudruzi), že není absolutně žádný důvod, aby si maminka kvůli mně dělala starosti, a pokud jde o letní dovolenou, taky si myslím, že v cizině si daleko líp odpočine než tady, kam by musela jet nejrůznějším způsobem několik tisíc verst. Ostatně teď už je to pravděpodobně všechno passé — »ted'«, tj. když čteš tento dopis.

V Tvém dopise mi zpočátku nebylo jasné, proč píšeš: »Opakuji, že mu nedávám najevo atd.«⁴¹, ale pak jsem si vzpomněl, že jsme o tom myslím spolu mluvili v Moskvě

nebo dokonce v Petrohradě. Docela jsem na to zapomněl — byl tam takový zmatek — jinak bych o tom samozřejmě znova nemluvil. Myslím, že redaktor má asi práce až nad hlavu, a proto nepíše jinak než úředně*. Vzhledem k tomu asi nebyla moje prosba, aby mi místo honoráře posílal knihy, příliš vhodná: kdepak by se teď mohl párat s takovou poměrně složitou věcí. Jestli jsi mu o tom ještě nenapsala, už mu to, prosím Tě, nepiš. Honorář, který jsem dostal za první stať, mi dohromady s mým platem⁴² vystačí myslím na rok — a ostatní, za další dva články⁴³, hodlám vydat za časopisy a knihy. (Nevím, kolik jste mi vlastně už poslali: stačilo by 30—40 rublů a ostatní nechat na časopisy.)

Ohledně časopisů jsem už psal** (pro všechny případy to opakuju, ačkoli myslím, že aspoň část z nich už sem byla odeslána), že máte předplatit: 1. Russkoje bogatstvo, 2. Russkije vědomosti***, 3. Věstnik finansov (od začátku roku), 4. Soziale Praxis, 5. Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik (herausgegeben von Braun). A ohledně knih jsem částečně myslím taky psal, a to o Ukazateli továren a závodů, 3. vyd., Petrohrad 1894^[260] (5 rublů myslím) a o knize Čuprova a Posnikova o obilních cenách****. Jestli jste je neposlali s knihami, (to by bylo škoda, protože to by byly na cestě takové tři měsíce), pošli je jako tiskopis. Právě tyto knihy (plus Ročenku^[64], jestli se jí podařilo sehnat) potřebuju ke své práci ze všeho nejvíc. Dále mi z knižních novinek posíleju

* Časopis ať posílají přímo na mou adresu. Sděl jim ji. A peníze ať posílají Tobě.

** Viz tento svazek, dokument č. 22. *Red.*

*** Třeba usoudíte, že je výhodnější, když mi vždycky pošlete svůj exemplář, až ho přečtete, ne? Vždyť kdybyste se přizpůsobili mým poštovním dnům (a to se brzy naučíme), mohlo by se to posílat *jen dvakrát týdně*. Pak by bylo starostí s posíláním i výdajů daleko méně než při každodenním odesílání, které přijde stejně draho jako samy noviny.

**** Viz tento svazek, dokument č. 22. *Red.*

Až budeš psát Buločkinovým, pozdravuj je ode mě. Ať mi pošlou své fotografie výměnou za moji. Jak to s nimi vypadá?

26

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

8. 6. [1897] alten Styls (20. 6.)

Předevčírem, 6. 6., jsem dostal, milá mamičko, Tvůj a Maňušin dopis z Varšavy. Teprve z něho jsem se dověděl, že jste konečně zanechaly všech svých pochybností a vydaly se na cestu. To je báječné! Přeju vám, abyste se měly co nejlíp a abyste se přes léto pěkně zotavily. Nevím, proč máš strach, že Tě brzy přepadne Heimweh*. To snad ne, když jedeš jen na léto. Budu psát stejně často jako dřív a ty 3—4 týdny navíc, o které půjde pošta déle, při tak značné vzdálenosti i do Moskvy už vůbec nic neznamenají.

Teď už jistě máš všechny mé předcházející dopisy ze Šuši a víš teď, že se mám docela dobře. Dnes je to přesně měsíc, co jsem tady, a mohu opakovat totéž: s bydlením i se stravou jsem naprosto spokojen, na tu Mineralwasser**, na kterou se ptáš, jsem už docela zapomněl a doufám, že brzo zapomenou i její název. Čekám teď hosty: chtěl přijet jeden soudruh z Minusy a potom Gleb — zalovit si. A tak mi smutno nebude. Julij se vypravil 27. 5. z Jenisejska do Turuchanska. Anatolij ale nejel: lékař, který ho prohlížel na příkaz generálního gubernátora, zjistil, že je slabý. Dostane se teď pravděpodobně do

* — stesk po vlasti. *Red.*

** — minerální vodu. *Red.*

minusinského okruhu. Možná i ke mně. Doktor* se taky nedostal do Jakutky. Posílají ho do Kirenska.

Děkuju Maňase za připsané řádky.

Líbám ji i Tebe. Tvůj V. U.

Añutě

Myslím, že jsem Ti už psal ohledně novin a časopisů. Lituju, že jsem nenapsal Markovi. Teď se to asi hodně zdrží.

Posílej mi co nejvíc nejrůznějších »literárních anoncí«. Pro začátek aspoň katalogy, prospekty apod. Musíš si o ně napsat na různé strany, aby se jich sešlo co nejvíc. Moc rád bych měl originály klasiků a politické ekonomie a filozofie. Bylo by dobře zjistit nejlevnější vydání (people edition** apod.) a ceny. Hodně věcí asi najdeš jedině u antikvářů. Ostatně nejdřív si počkám na zprávy, kde a jak se usadíte, a pak vám ještě stačím napsat.

Gleb Ti posílá zvlášť srdečný pozdrav. Žijí teď v Těsu všichni, i A. M. (ze zaměstnání odešla). Žijí si docela dobře, jak píšou.

Já tu pořád ještě nemám noviny. Květnové Novoje slovo tady taky ještě z nějakého důvodu není. Posílej mi noviny, které budeš číst, nebo i jen ta náhodná čísla, která si koupíš. Ať mám aspoň něco.

Tak zatím buď zdráva. A piš víc!

Tvůj V. U.

* — J. M. Ljachovskij. *Red.*

** — lidové vydání. *Red.*

M. T. JELIZAROVVI

15. 6. [18]97

Dostal jsem, Marku, předposlední poštou Váš dopis z 23. 5. To je skvělé, že jste konečně začal »kazit papír«! Doufám, že »strašná nuda«, na kterou si stěžujete, Vás k tomu donutí častěji: měl bych z toho velkou radost. A navíc je teď naše situace v jistém smyslu analogická. Sedíme oba na venkově opuštění — já sice o něco dál —, a musíme se tedy vrhnout na korespondenci.

Bylo pro mě novinkou, že Kokuškino už se má prodávat a že Míťa kvůli tomu jel do Kazaně.⁴⁵ A jestlipak měl plnou moc, aby si statek mohl dát přepsat na sebe? Napište, jak se celá věc vyřeší. Na jedné straně je to patrně dobře, že to už jednou provždy skončí, ale na druhé straně ten »konec« je přece jen velice nepříjemný, svízelný a se vši pravděpodobností i zráťový.

Bednu s knihami jsem nejen nedostal, ale ani jsem nevěděl, že byla odeslána. Na čí jméno byla poslána a kdy? Komu byla poslána kvitance na převzetí nákladu? Napište mi o tom všem. Z mamincina dopisu vím, že to chtěli poslat přes dopravní kancelář. To znamená, že to sem půjde hodně dlouho, jistě takové dva tři měsíce. Jestliže jste koupili nějaké nové knihy a posílali je s tím současně, napište prosím (pokud si to pamatujete) které, jinak se teď neodvažuju něco objednávat, protože si myslím, že už jsou třeba na cestě.

Začal jsem dostávat *Russkije vědomosti* a přímo je hltám, což se dá vysvělit jedině jako reakce na to, že jsem byl dlouho bez novin. Bylo předplaceno ještě něco (Ruskoje bogatstvo, Věstnik finansov — na jméno Rybkino-vé⁴⁶; německé noviny)? Dostávám noviny třináctý den od středy a soboty: ty dny sem jde z Moskvy pošta. Pamatujte si to, kdybyste si chtěli nějak vypočítat termín odeslání.

Předevčírem jsem dostal výroční zprávu společnosti pro lidovou zábavu.⁴⁷ Díky za ni.

Od našich z ciziny jsem nedostal ještě ani jeden dopis. Při změnách pobytu dostávali nejspíš mé dopisy řidčeji a taky mi řidčeji psali. Jak jim psát teď, taky nevím. Do Bernu už asi těžko, a novou adresu nemám. Naposledy jsem psal mamince před týdnem — ten den, co jsem psal lístek i Vám. Dnes jí zvlášť nepíšu, ale aby byla klidná a měla i tentokrát nějakou zprávu, pošlete jí, prosím Vás, tenhle dopis.

Nebylo by špatné, kdyby se do kažení papíru pustil taky Míťa, až se vrátí. Na jeho »teoretický« dopis jsem dlouho neodpovídal: byl jsem totiž v Moskvě tak nesoustředěný, že z toho, co mi vyprávěl o problému, který ho zajímá, jsem si nic nepamatoval. A z jeho dopisu jsem si o tom nedovedl udělat docela přesnou představu jednak proto, že byl příliš stručný, a pak taky proto, že nemám po ruce ruský překlad citované knihy, takže si nemohu zjistit nutnou informaci.

Tisknu ruku. Váš *V. U.*

P. S. Myšlenkou, jak to zařídit, aby se mi sem daly posílat knihy z některé knihovny v hlavním městě, se obírám čím dál víc a čím dál častěji; někdy mi napadá, že jinak tady nebudu moct literárně pracovat: u téhle práce to prostě nejde bez impulsu zvenčí, a ten tady prostě absolutně chybí.

28

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

19. 7. [18]97

Včera došel, milá mamičko, Tvůj a Maňušin dopis z 29. 6. Merci za ně.

Vzhledem k tomu, že naše dopisy jsou tak mimořádně

dlouho na cestě, přicházejí odpovědi na otázky s takovým zpožděním, že na mnohé je už zbytečné odpovídat. Tak například Ty máš v tomhle dopise pořád ještě starost, jak je to s penězi a s balíkem knih — ale teď už jsi jistě dávno dostala můj dopis, kde to všechno vysvětluju: peníze jsem dostal dávno; nedostával jsem je dlouho, protože jsem je nepotřeboval a A. M. je neměla po kom poslat. Balík knih jsem ještě nedostal: nevím, jestli přišel do Krasnojarska (čekali ho tam koncem června), a odtamtud mi ho možná vezme někdo, kdo má brzo přijet. Posílat ho odtamtud poštou by pravděpodobně přišlo hodně drahé, protože pošta se nevozí na parnicích, ale drahou do Ačinska a odtud koňmo do Minusy.

Právě tak už teď samozřejmě jistě víš nejen o tom, že Mark dostal nabídku, aby přešel do Petrohradu, ale i o tom, jak se rozhodl: psal mi, že čeká na odpověď od vás z ciziny.

Tvůj dopis s vylíčením celé té kokuškinské záležitosti jsem dostal a už jsem na něj odpověděl. Včera jsem rovněž dostal první dopis od Míti, kde taky popisuje svou cestu do Kazaně.

Po hygienické stránce na tom nejsem o nic hůř než vy ve Spiezu⁴⁸: taky se chodím koupat (někdy dvakrát denně) do Jeniseje, chodím na procházky*, na lov. Na procházky tu sice není vhodný terén, ale na lov jezdíváme někdy daleko — na docela pěkná místa.

Z Těsu jsem dostal včera zprávu, že se tam chystá svatba — Bazila s A. M. Zvou mě za družbu.⁴⁹ Ale nebude to samozřejmě tak brzy.

Je mi strašně líto Petra Kuzmiče**! Teprve z Tvého dopisu jsem se to dověděl!

Líbám Tě a prosím, aby sis o mě nedělala starosti.

Tvůj V. U.

* Chráním se sítkou proti komárům, těch jsou tu spousty. A to ještě není nic proti severu!

** Jde o P. K. Záporožce. *Red.*

Dostal jsem dopis od doktora z Vercholenska (Irkutská gub.), kam byl vypovězen. Je tam taky N. J. Fedosejev.

Maňáše

Chceš, Maňášo, abych Ti vylíčil vesnici Šu-šu-šu . . . Hm, hm! Vždyť jsem vám ji už jednou, myslím, popisoval.^[155] Vesnice je to velká, má několik ulic, dost špinavých a prašných — všechno, jak má být. Leží ve stepi — zahrady nebo vůbec nějaké rostlinstvo tady nejsou. Kolem vesnice je dokola . . . hnůj, který se tady nevyváží na pole, ale vyhazuje se rovnou za humna, takže když se člověk chce dostat z vesnice, musí skoro vždycky jít přes nějaký hnůj. Hned za vsí je taková mrňavá říčka — Šuš, teď je skoro úplně vyschlá. Asi jednu nebo půldruhé versty od vesnice (přesněji ode *mě*: vesnice je dlouhá) se Šuš vlévá do Jeniseje, který tu tvoří spoustu ostrovů a ramen, takže k jeho hlavnímu řečišti není přístup. Já se koupávám v největším rameni, které teď taky začíná hodně vysychat. Z druhé strany (opačné, než je řeka Šuš) je asi jedenapůl versty daleko »bor«, jak mu honosně říkají rolníci, ale ve skutečnosti je to ubohý a hodně vykácený lesík, kde není ani pořádný stín (zato hodně jahod!) a který nemá nic společného se sibiřskou tajgou, o níž jsem prozatím jen slyšel, ale ještě jsem tam nebyl (je to odtud přinejmenším 30—40 verst). Hory . . . o těch horách jsem se vyjádřil velmi nepřesně, protože hory jsou odtud *asi 50 verst*, takže se na ně mohu jen dívat, pokud je nezakrývají mraky . . . přesně tak, jako je ze Ženevy vidět Mont Blanc. Proto taky v prvním (a posledním) verši mé básně je jistá básnická hyperbola (básníci přece mají takovou figuru!) s tím »úpatím* . . . Proto na Tvou otázku, »na které hory jsem vystoupil«, mohu odpovědět jen: na písečné kopečky v tom takzvaném »boru« — písku je tady vůbec dost.

* Viz tento svazek, dokument č. 24. *Red.*

Moje práce pokračuje velmi, velmi pomalu*. Nevím opravdu, jestli mi Tvé výpisky budou co platné. Doufám, že si to na podzim zařídím s některou moskevskou nebo petrohradskou knihovnou.

S potěšením jsem si přečetl Tvé líčení života v cizině a dojmů odtamtud. Budu velmi rád, když mi teď budeš psát častěji.

Nad vaším plánem, že mi pošlete sem, nějakých těch šest tisíc verst a něco, »pár kilo třešní«, jsem zůstal jen stát s ústy otevřenými údivem (ne proto, že bych chtěl ty třešně spolknout. Třešně tu nejsou; melouny budou) . . . nad bujností vaší fantazie. Kampak se hrabou naši chemici!!

Tvůj V. U.

29

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 8. [1897]

Předevčím jsem, milá mamičko, dostal Tvůj dopis z 29. 7. (10. 8.) a taky od Maňaši.

Je mi divné, proč mi vždycky píšeš, že málo píšu: vždyť už hodně dlouho, pokud se pamatuju, píšu týden co týden, a někdy i dvakrát týdně, tj. s každou poštou.

S tou bednou s knihami mi to teď už taky začíná vrtat hlavou: od konce června, kdy jsem dostal z Krasnojarska zprávu, že knihy mají přijít koncem června a že za ně mám doplatit asi 9 rublů, jsem neměl žádné zprávy, třebaže jsem hned tehdy (1. 7.) poslal dva dopisy ohledně knih do Krasnojarska, jeden s penězi**. Ze známého, kte-

* Lenin má na mysli práci na knize Vývoj kapitalismu v Rusku [181].
Red.

** Dopisy senezachovaly. *Red.*

rý mi slíbil, že se po mých knihách poptá, se vyklubal nemožný lajdák, který ani neodpovídá na dopisy*. Poslal jsem teď Popovové dopisnici s předplacenou odpovědí, tak snad dostanu odpověď. Je to zatraceně mrzutá historie! Nejhorší je, že ani nenapíší, nesdělí, jak to vypadá! Nezdrželo se to snad v dopravní kanceláři? Vždyť oni ti darebáci myslím nezaručují, že to dodají včas, a za zdržení neodpovídají, že?

O tom, že se vaše dopisy ztratily, mi píše Aňuta. (Mimo chodem, dostal jsem od ní Gumpłowicze^[455] a Archív^[425]. Za obě knihy děkuju.) Nevím, které dopisy se ztratily: vždycky oznamuju, co dostávám. Jeden dopis se povaloval asi dva měsíce v Minusinsku, jak už jsem Ti psal. Poslal jsem tehdy hned stížnost na minusinský poštovní úřad a přiložil jsem obálku toho dopisu jako doklad.** Jestli se ztrácejí doporučené dopisy nebo tiskopisy, musíte schovávat stvrzenky a rozhodně žádat náhradu — jenom tak naučíme sibiřské Ivany Andrejiče⁵⁰ přesnosti.

O sobě nemám opravdu co psát. Dopisy jsou stručné i proto, že je tu život příliš jednotvárný. Celé vnější prostředí jsem vám už popsal; a pokud jde o vnitřní stránku, liší se jeden den od druhého jen tím, že dnes člověk čte jednu knihu a zítra druhou, dnes jde na procházku napravo od vesnice a zítra nalevo, dnes píše jednu práci a zítra druhou (nechal jsem teď být svou hlavní práci a píšu jednu stat⁵¹). Jsem samozřejmě úplně zdrav a občas chodím na lov. Teď je mizerné počasí — větrno, chladno, podzimní mrhnutí, takže člověk většinou sedí doma. V září asi ještě bude pár pěkných dnů. Chystám se zajet do Minusinska ledacos si koupit — lampu, nějaké věci na zimu apod. Chceme tam jet s Promiňským.

Děkuju Maňase za psaníčko. Ptá se, co bych si přál

* Nebylo zjištěno, o koho jde. *Red.*

** Dopisy se nezachovaly. *Red.*

z ciziny: že prý Mířa si přeje ocělové hodinky. Hm, hm! Hodinky mám a zatím jdou dobře, ale takhle budík, to by bylo (či přesněji mohlo být) velmi užitečné, spím tu totiž mimořádně dlouho, takže jsem docela určitě nejen dokonale dohnal, co jsem zameškal ve vyšetřovací vazbě, ale udělal jsem si i pěkného »strejčka« . . . Jenže jakpak to sem chcete poslat? Snad počkat, až někdo pojede . . .

Že se Aňuta teď, když budete bydlet na venkově, nebude moct starat o mé knihy, to je samozřejmé. Jestli se ovšem na zpáteční cestě dostane do Berlína nebo do Lipska, pak by to snad šlo. Už jsem psal, že spisovatel se vyjádřil kladně k mé žádosti posílat mi knihy a že jsem jich od něho několik dostal (a budu asi dostávat i dál) — takže po téhle stránce je o mě dobře postaráno a nedostatek prozatím nemám.

Líbám Tebe i sestry. *V. U.*

30

M. T. JELIZAROVVI
A M. I. ULJANOVVĚ

7. 9. [1897]

Posílám Vám, Marku, doporučeně jako tiskopis svou stať*. Pošlete ji, prosím Vás, co nejdřív (stejně jsem se s ní už zpozdil) spisovateli i s přiloženým dopisem pro něho.⁵²

Červnové Novoje slovo jsem konečně dostal 5. 9. Obávám se teď, že přijde druhý exemplář od Vás. Co s ním mám v tom případě udělat?

Další polovina tohoto lístku je pro Maňášu, od které

* Sdělují *pro všechny případy*, pro kontrolu, že má 130 mnou očíslovaných stran.

jsem dostal dopis z 18. (30.) 8. s razítkem Lausanne. Doufám, že naši jsou už všichni dávno doma.

Tisknu ruku. V. U.

Četl jsem tuhle Russkije vědomosti a zjistil, že v Tule nebyli schváleni statistici.⁵³ Nebyl mezi nimi Chicagan*? Proč mi neodpověděl na můj druhý dopis, který jsem posílal přes Maňašu už z Krasnojarska?

Jak to vypadá s knihovnami?

Maňaše

7. 9. [18]97

Dostal jsem 5. 9. Tvůj dopis z 18. (30.). Díky za něj. To jste měly výborný nápad s těmi okružními jízdenkami po Švýcarsku!

Jsem moc rád, že jsi konečně přišla cizině na chuť. Jaké máš teď plány na zimu? Patrně teď všichni usilovně sháníte byt. Bytová otázka ve velkém městě je nesnadná a velice otravná věc! Všichni teď asi běháte a hledáte, pokud se Markovi a Mířovi už nepodařilo něco pro vás najít.

Maminčin dopis, kde psala o žádosti, jsem dostal a odpověděl jsem na něj ihned.⁵⁴ Glebovo a Bazilovo usilování, aby je přeložili do Minusinska, prozatím k ničemu nevede, přestože se do toho dali velice energicky.⁵⁵ Já o nic takového nežádám a zatím ani žádat nehodlám: nemůžu si na Šu-šu-šu stěžovat, a takový ten stav, kdy člověk začne psát žádosti, je rozčilený, čeká na odpověď, pořád se někam chystá atd. — ten mám hrozně nerad.

Tak všechno nejlepší. Píšu krátce, protože jsem se dnes

* — V. A. Ionov. Korespondence s ním se nezachovala. *Red.*

opozdil s odesláním svého článku^[128] a moc pospíchám.
Líbám maminku.

V. U.

31

M. A. ULJANOVOVĚ

30. 9. [1897]

Píšu Ti, milá mamičko, jak jsem slíbil, z Těsu. Přijel jsem sem včera večer. Jel jsem dost dlouho, protože jsme jeli ve třech (já, Bazil a chlapec, kterého jsem vzal s sebou) i s věcmi, a měli jsme jednoho koně, ke všemu ještě velmi líného.

Těsinci* se ubytovali skvěle. Mají krásný byt ve velkém jednopatrovém domě (v Šuše ani takový dům není), nejlepším ve vsi. Mají celý hořejšek, čtyři velké pokoje s kuchyní a předsíň k tomu. Pokoje jsou velké, světlé, vysoké, čisté, nábytek pěkný, zkrátka krásný byt za 6 rublů měsíčně. Gleb má teď nějakou tu práci, která jim pomohla, že se jakžtakž protloukli a překonali finanční krizi — jeden čas totiž na tom byli dost špatně. A. M. přijala místo felčarky ve vesnici Sagajskoje ve zdejšímu okruhu, několik desítek verst odtud. Dlouho to asi dělat nebude, protože její zdravotní stav jí rozhodně takovou práci nedovolí: čekají, že se za měsíc vrátí. Gleb nevypadá právě dobře, pořád postonává, je nervózní. Bazil kvete. E. E. se cítí v rodině a při starostech o domácnost vcelku velmi dobře, třebaže v létě to bývalo pro ni někdy svízelné a ani teď to nemá lehké: všechno musí dělat sama. Služebná se tady nesežene, v létě je vůbec nemyslitelné najít někoho třeba jen na čas. Teď k nim chodí jedna žena vypomáhat.

* — G. M. Kržižanovskij s matkou a V. V. Starkov. *Red.*

Dnes jsme už byli společně na lovu. Počasí je nádherné a trávíme čas skvěle. Mám povolení na 5 dní a pojedu odtud v pátek nebo v sobotu přímo do Šuši. Šuš je odtud asi 70 verst.

Od Marka jsem dostal dopis (z 12. 9.) už dost dávno. Počkám na zprávy, jak dopadl se svou »likvidační cestou« do Kazaně. Psal mi mimo jiné o psovi. Opatřil jsem si v Šuše štěně a doufám, že do příštího roku budu mít loveckého psa. Vozit sem psa z Ruska, to by přece přišlo pěkně draho! Ptá se mě taky na mou knihu^[181]: pořád je ještě na mrtvém bodě. Doufám, že jen co se vrátím do Šuši, dám se pilně do práce a pak napíšu podrobněji. Líbám Tebe i Maňášu.

Tvůj V. U.

Tady taky všichni zjistili, že jsem přes léto ztloustl, opálil se a že vypadám jako hotový Sibiřan. Aspoň vidíte, co dokáže lov a vesnický život! Všechny ty pitěrské nemoci jsou tytam!

Všichni Těsinci vám samozřejmě posílají moc pozdravů.

32

M. A. ULJANOVOVÉ

12. 10. [18]97

Sedmého t. m. jsem dostal, milá mamičko, Tvůj a Mítův dopis z 20. 9. Minule jsem měl moc naspěch, a proto jsem toho mnoho nenapsal, pokud se pamatuju. Dnes to musím dohonit.

Mítovi děkuju za dopis. Odpovídám na jeho dotazy: Otázky filozofie a psychologie, ročník 1897, dostávám, dostal jsem i ročník 1896 — pošlu ho po přečtení (prozatím jsem ho půjčil do Těsu)^[36].

Na lov pořád ještě chodím. Mám teď daleko menší

štěstí (lov na zajíce, tetřívky a koroptve je pro mě stále ještě nový a musím si teprve zvykat), ale přesto mě to pořád baví. Jak se vybere pěkný podzimní den (a ty tady letos nejsou nijak vzácné); už беру pušku a jdu brouzdat po lese a po polích. Chodíme většinou s Promińským; беру si psa domácích, kterého jsem naučil chodit se mnou a který má jisté (i když nevelké) lovecké schopnosti. Pořídil jsem si vlastního psa — vzal jsem si štěně od jednoho zdejšího známého a doufám, že do léta ho vychovám a vycvičím: nevím jen, bude-li z něho dobrý pes, bude-li mít čich. Rozeznat to neumím a udělat si přesný názor o »Pegasových« vlastnostech podle jeho původu není možné. Krátký vatovaný kabát, který nám všem koupili v Petrohradě, se na lov velmi dobře hodí a nemohu si ho vynachválit. A vůbec o své zimní i jiné garderobě (na kterou se ptáš) musím říct, že mám všeho až dost. Mnoha věcmi jsem se už zásobil na zimu v Minusinsku, něco si ještě koupím. Nakupovat v Minusinsku není nijak snadné: výběr je neobyčejně ubohý, obchody jsou typicky vesnické (mají tam všechno možné; zboží přichází v určitých intervalech jednou za čas a já jsem tam zrovna přišel v době, kdy staré zboží se už vyprodalo a nové ještě nepřišlo), takže člověku zvyklému na velkoměstské obchody se tady dost těžko vybírá. Ostatně tyhle velkoměstské zvyky je nejvyšší čas odložit: tady nejsou vůbec k ničemu a člověk si musí zvykat na zdejší poměry. Už jsem si, zdá se, zvykl dost, jen při tom nakupování pořád ještě někdy uvažuji po pitěrsku: že jako jen zajdu do krámu a koupím si . . .

Vylíčím vám podrobněji svou cestu. V Minusinsku jsem pobyl jen dva dny, všechnen čas jsem strávil pochůzkami po obchodech, vyřizováním Bazilovy záležitosti (napsali jsme spolu odvolání proti rozsudku smírčího soudce a ten sám uznal, že jeho rozsudek je příliš přísný⁵⁶. Uvidíme, jak rozhodne druhá instance) a návštěvami u známých. Politiků je teď v Minusinsku poměrně hodně:

A. V. Tyrkov (ve věci z 1. března 1881), N. S. Ťutčev a J. K. Jakovlev (narodopravci), Melnikov (narodovoljovec), Blažejewski (polský dělník), S. G. Rajčin (můj velmi blízký známý, soudruh i smýšlením), Kon F. (Polák — intelektuál; odpykal si nucené práce), Stojanovskij (ve věci Ginzburgové; odpykal si nucené práce). Navštívil jsem skoro všechny. Myslím, že se mi v zimě podaří ještě jednou tam zajet. Takové občasně zájezdy jsou dokonce lepší než život v Minusinsku, který mě neláká. Má to tam jednu výhodu — že je tam pošta (v Ačinsku je tato výhoda ještě daleko větší a já bych samozřejmě »dal přednost« Ačinsku). Ale to jen tak mimochodem, protože jsem si na Šušu docela zvykl, i na to, že zde přezimuju, a o přeložení si nezhádám a Tobě taky neradím žádat.

Do Těsu jsem jel společně s Bazilem. Bylo tam celou tu dobu moc veselo a byl jsem strašně rád, že jsem po dlouhém sedění v Šuše zase mezi soudruhy a že s nimi mohu pěkně pobýt. Tahle malá společnost si však tady asi žije hůř než já. Tj. ne že by měli horší byt atd. — po této stránce jsou na tom líp —, ale že nejsou spokojeni. Gleb hodně postonává, často bývá zádumčivý, ani Bazil nijak zvlášť »nekvete«, jak je vidět, třebaže je z těsinských nejvyrovnanější. E. E. vede domácnost a život v Těsu se jí moc líbí; taky postonává. S domácností to nemá lehké, protože nemá služebnou; na Sibíři je na vesnici vůbec moc a moc těžké sehnat služebnou a v létě je to přímo nemožné. Proto bydlet s plnou penzí, jako to mám já, to docela ujde, ale hospodařit si sám, to je moc obtížné. Těsinci žijí daleko »společněšěji« (abych tak řekl) než já: v Těsu se znají s felčarkou, potom nedaleko (asi patnáct verst) žijí bývalé vysokoškolačky, s nimiž se dost často stýkají.⁵⁷ Pořád doufám, že ta jejich skleslost přejde. Gleb a Bazil mají teď práci⁵⁸: bez ní by nemohli žít, protože dostávají jen 24 rublů podpory (na ženu nechtějí Bazilovi nic dávat, protože se oženil až ve vyhnanství).

Ještě o knihovně. Z které knihovny Mířa vypůjčil

Otázky filozofie a psychologie? Z Petrovské? Jestli ano, nemohli byste mi poslat její katalog (nový)? Tam přece, myslím, půjčují knihy na libovolnou dobu.

Tvůj V. U.

Jsem samozřejmě úplně zdrav; studuju a je mi docela dobře.

Doktor (severní) prosí, abych všem vyřídil pozdrav*. (Píšu si s ním i s Kolumbem dost pravidelně.)**

33

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

19. 10. [18]97

14. října jsem dostal, milá mamičko, Maňušin dopis z 29. 9. se zprávou, že mé dopisy, které jsem poslal na Markovu adresu, došly se zpožděním***. Upřímně řečeno, trochu jsem se toho bál už předtím, když jsem se dověděl, že Mark odjel. Ale zpoždění, zdá se, nebylo příliš velké, bylo tak nepatrné, že můj rukopis nepřišel na místo určení nijak pozdě⁵⁹.

Žiju pořád stejně, tiše a klidně. Blíží se zima, už jsme se dávno zabednili za dvojitými okny, topíme v kamnech atd. Ale ta pravá zima nás teprve čeká, až dosud bývaly většinou podzimní dny, kdy bylo radost toulat se s puškou po lese. Asi toho nenechám ani v zimě. Zimní lov například na zajíce není o nic méně zajímavý než letní, a já v něm vidím jednu z největších předností vesnice.

V první půlce měsíce dostávám obyčejně časopisy. Ted'

* Je míněn A. P. Skljarenko. *Red.*

** Korespondence se nezachovala. *Red.*

*** Viz tento svazek, dokument č. 30. *Red.*

čtu se zájmem zářijová čísla. Počítám, že už brzo dostanu zprávu z redakce ohledně článku, který jsem tam poslal^[128]. Jestli článek vezmou, předplatím si zase několik časopisů — udělám to raději přes tutéž redakci, aby z toho zase nebyl nějaký zmatek a abych to nedostával dvakrát.

Čekám na zprávy o příjezdu Aňuty, Marka a Míti.

Tvůj V. U.

Od Julije jsem nedávno dostal dopis. Píše, že se přestěhoval do nového bytu, který je daleko lepší než starý, a má to teď tak pohodlné, že celý poslední měsíc mohl pracovat, takže dopsal a odeslal svou práci^[197]. A tak tedy uvidíme, jak přestojí v Turuchansku zimu. Anatolij si našel práci — přechodně.⁶⁰

Maňáše

Merci za dopis, Maňášo. Jak to, že pořád píšeš, abych psal častěji? Píšu teď snad málo? Vždyť přece sama píšeš, že dostáváte dva moje dopisy naráz, tak co?

L. G.* a Bulletin jsem zatím ještě nedostal. Opravdu nevím, čím se to tak zdrželo. Jestli půjdeš někdy kolem toho knihkupectví, kde jste to objednávali, zeptej se na to a popožeň to.

Kup mi Programy domácí četby pro 3. ročník soustavného kursu, cena 50 kopějek, sklad na Nikitské, Richtěrvův dům, byt č. 3. (Dočetl jsem se dnes o této knížečce v listě *Russkije vědomosti* a chci se podívat, co to může být. Je to pravděpodobně k dostání i v jiných knihkupectvích, nejen ve skladě). Předplat' mi ještě jeden měsíčník Zprávy knižních prodejen společnosti M. O. Volfa, *roční předplatné* 35 kopějek (Moskva, Kuzněckij most, č. 12).

* — The Labour Gazette. Red.

Chci se podívat, co je to za knížečku. Vůbec vlastně nemám nic, odkud bych získal bibliografické informace a dověděl se něco o nových knihách. Jestli se o to zajímáte i vy, objednejte si to na sebe a mně to pošlete až potom. Program této bibliografické publikace je tak široký a cena tak nízká, že člověku bezděky napadne, jestli to není nějaký podvod. Uvidíme.

Vzpomínám si, že Aňuta nebo Ty jste mi psaly, že jste mi poslaly druhý díl Mehringa. Nedostal jsem ho. Je docela možné, že první prošel náhodou.

Tisknu Ti ruku. *V. U.*

34

M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

10. 12. [18]97

Milá mamičko, tenhle dopis by měl dojít do Moskvy podle mě ještě před svátky. Proto jsem si taky řekl, že ho pošlu hned s první poštou a nebudu to odkládat až na neděli jako obyčejně (zvykl jsem si psát Ti vždycky v neděli). Dostal jsem dopis od Gleba, píše, že už si podal žádost, aby směl přijet o svátcích na deset dní ke mně. Doufám, že mu to povolí. Měl bych z toho velkou radost. Z Těsu taky píšou, že rozsudek pro Zinaidu Pavlovnu dopadl tak, že dostala tři roky v některé ze severních gubernií, a že si žádá do minusinského okruhu*. Stejně tak to chce myslím udělat i Naděžda Konstantinovna, rozsudek nad ní není však dosud přesně znám. Nejspíš to bude taky něco takového.

Líbám Tě mnohokrát. Tvůj *V. U.*

* Jde o Z. P. Něvzorovovou. *Red.*

Doufám, že Mířa bude už na svobodě, až dostanete tenhle dopis. Asi ho dlouho držet nebudou.⁶¹

Añutě

Čtu teď Labriolu, Essais sur la conception matérialiste de l'histoire^[471]. Neobyčejně inteligentně napsaná a zajímavá věc.** Tak mi napadlo: co kdybys to přeložila? (Originál je italský a Kamenskij pro *Novoje slovo* napsal, že francouzský překlad není ve všem zcela zdařilý^[270]. Musela by sis samozřejmě sehnat originál.) Kniha se skládá ze tří částí. První je: En mémoire du Manifeste du partie communiste. Druhá: Le matérialisme historique (největší) a třetí — Appendice: Manifeste du partie communiste (francouzský překlad Laury Lafarguové).** Přeložit by se ovšem měla jen druhá část a ani ta *ne celá* (ještě jsem ji celou nedočtl). Ale i když to nebude celé, nebere to podle mého této neobyčejně inteligentní obraně »naši doktríny« (výraz Labriolův) nijak na významu. Píšu hned dnes i do Petrohradu, jestli taky spisovatel nehodlá použít tohoto materiálu pro časopis. Mohla by sis zjistit jeho názor přes N. K. (píšu jí) nebo mu rovnou navrhnout, že bys to přeložila.⁶²

V. U.

Maňашe

Dostal jsem, Maňашo, Tvůj dopis z 24. 11. a druhý díl Materiálů Vjatecké gubernie^[202]. Ještě předtím jsem dostal Sbíрку zákonů a Trestní zákoník⁶³ — nevím, jestli jsem Ti potvrdil, že došly.

* — Eseje o materialistickém pojetí dějin. Leninovo vyjádření o této knize viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 491. *Red.*

** Památce Komunistického manifestu. — O historickém materialismu. — Manifest Komunistické strany. *Čes. red.*

Píšeš, že »z Moskvy ještě neberou« zboží do Minusinska. Třeba ho už brzo začnou brát, ne? Mark by to možná mohl zjistit. Já teď na knihy nespěchám. Možná že bude taky příležitost poslat je buď o vánocích, nebo po děvčatech, která se sem chystají* (píšu o nich mamince), nebo konečně ještě po někom jiném. Vždyť když se to posílá do Krasnojarska, je to stejně ohromné zdržení. Když budu nějakou knihu potřebovat k práci, napíšu vám a můžete ji poslat jako tiskopis. A s přípravou bude asi lépe zatím počkat.

Savčenkova knížka [³²⁸] je asi Peskovského.

Program domácí četby jsem dostal a prohlédl si ho^[279]. Není to vůbec zajímavé, takže se mi ani nechce psát recenzi.

Ten Volfův časopis není pro začátek špatný a je báječně levný.

Seignobose jsem si objednal^[351]. Zibera si zatím objednávat nemíním^[79]. Ostatně když budu mít peníze, objedná si to asi taky. V knihkupectví Kalmykovové mi dávají slevu (15 %), a tak si to objednávám tam — je to pohodlnější už proto, že vy s tím nemáte starosti.

Tisknu Ti ruku. V. U.

35

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM
A A. I. ULJANOVVÉ-JELIZAROVVÉ

21. 12. [18]97

Milá mamičko, především jsem dostal Tvůj dopis z 5. 12. Jsem moc a moc rád, že je naděje, že případ s Mítou se vyjasní. Přinejmenším je ale jasné, že je to do

* Jde o N. K. Krupskou a Z. P. Něvzorovovou. Red.

značné míry nedorozumění a že o nic vážného jít nemůže. Na jakou zásilku ze 16. 11. se mě to ptáš, jestli jsem ji dostal? Ostatně když se to dá poslat do Minusinska, adresujte to rovnou mně, protože všechny mé dopisy jdou přece stejně přes minusinskou poštu — dal jsem plnou moc našemu listonošovi, aby vyzvedával mou korespondenci.

Nějak jsem ztratil přehled o všech těch četných zásilkách, které mi buď byly, nebo měly být poslány. Poslali jste ještě něco do Krasnojarska na Popovovou? Myslím, že ne, ale pro všechny případy pověřím jednoho známého (z Minusinska), který tam tyto dny jede, aby se zeptal.*

S knihami není žádný spěch. Mám jich teď stejně tolik, že to nemůžu stačit.

Tvůj V. U.

Maňáše

Dostal jsem Tvůj lístek z 2. 12. a dvě knihy Semjonova. Merci za ně. Vrátím je brzo, nejpozději za týden (obávám se, že ve středu 24. nepojede náš listonoš vůbec).

Ukázalo se, že zrovna v těchto prvních dvou dílech nic zajímavého není. To už tak samozřejmě chodí, když se objednávají neznámé knihy, a já jsem na to byl už předem připraven.

Doufám, že aspoň pokutu nebudeme platit: snad to prodlouží ještě o měsíc.

Nerozuměl jsem Tvé větě: »K tomu, aby člověk získal přístup do právnické knihovny — ptala jsem se Kablukova —, musí být právník a musí předložit doporučení dvou členů Právnické společnosti.« Jen to? A členem společnosti sám být nemusí? Vynasnažím se, abych si přes Pitěra doporučení sehnal.

* Nebylo zjištěno, o koho jde. *Red.*

Že členem společnosti se může stát i neprávnik, to vím určitě.

Tisknu Ti ruku. V. U.

Añutě

Merci za dopis z 5. 12. a za seznam. Jenže ses zbytečně namáhala, když jsi ho přepisovala podruhé. Já jsem se asi sám nepřesně vyjádřil o vyúčtování: mě samozřejmě zajímalo jen celkové + nebo -, a ne ty podrobnosti, které Tě stály tolik práce a mně stejně nejsou k ničemu.*

Je mi divné, že z redakce časopisu taky nepošílají žádné účty. Brzo tam zase něco pošlu.⁶⁴ Měl by se jim přiložit lístěk (když se posílá rukopis), aby posílali vyúčtování za honoráře a výlohy za časopisy atd. Myslím totiž, že jsem to přehnal, protože jsem přesně nevěděl, kolik tam mám k dispozici.

K jistému nedorozumění došlo mezi námi dvěma taky kvůli mé otázce, odkud se dostaly našemu známému do rukou informace o plánovaném časopisu⁶⁵: rozuměl jsem tomu tak, že od Tebe. Ale teď jasně vidím, že ne. Pochopitelně tedy i to, co jsem řekl za prvního předpokladu, odpadá, když byl zjištěn opak. Ach, ten Jegor! Já mu dám!

A fotografie, ani skupinové, pořád nejdou a nejdou!⁶⁶ Psal jsem i Naděždě Konstantinovně — odpověď dosud nedošla. Neměl bych napsat Julijovým sestřím?

Mimochodem, od Julije jsem dostal dopis z 29. 10. (sic!). Píše, že se má slušně, ubytovali se všichni pohromadě (je to daleko pohodlnější a levnější, i stravování se tím zjednodušilo, ovšem na úkor jejich jediné »dámy«), podporu dostali, takže Julij je chlapík a nijak nevěší hlavu. Přítel básník** má přijet v nejbližších dnech ke mně

* Jde zřejmě o peněžní vyúčtování za publikované práce. *Red.*

** — G. M. Kržižanovskij. *Red.*

na svátky, jestli mě zase nevypeče. Anatolij se pořád strachuje o svou ženu, kterou dali do vězení v Jenisejsku (na 3 měsíce), cely prý jsou tam studené a ona se ještě k tomu rozstonala.⁶⁷ Je to mizérie! Daleko lepší je odsedět si to v Rusku!

Fedosejev a Ljachovskij nenapsali ani čárku — čert ví, co se tam u nich děje.

Saint-Simona bych rád měl a taky tyhle knihy ve francouzštině:

K. Marx. *Misère de la philosophie*. 1866. Paris. 3 fr 50

Fr. Engels. *La force et l'économie dans le développement social*. 2 fr 50

K. Marx. *Critique de la philosophie du droit de Hegel*. 1895. 1 fr

všechno z *Bibliothèque socialiste internationale* — odkud je i Labriola^[471].

Tisknu Ti ruku. *V. U.*

36

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

27. 12. [18]97

První i druhé finance (tj. ze 16. 11. i z 8. 12.) jsem, milá mamičko, dostal. Také podporu teď dostáváme pravidelně, takže se v tomto ohledu všechno dokonale upravilo, a já myslím, že dlouho (poměrně) nebudu potřebovat nic extra navíc.

Teď je u mě už několik dní Gleb, který dostal povolení k desetidenní návštěvě. Máme se výborně a chodíme hodně často na procházky, naštěstí je venku většinou velmi teplo. Jeden den byl mráz, prý — 36° R (asi před deseti dny), pak přišlo několik dní s vánicí («povětrím», jak říkají Sibiřani), a potom nastaly velmi teplé dny, a tak chodíme na lov opravdu horlivě . . . i když nemáme kous-

ka štěstí. Jakýpak taky lov v zimě! Zato procházky jsou příjemné. Protože byly svátky, nešla tento týden ve středu pošta (a v pátek taky nepřišla) — to je potřetí za dobu mého pobytu v Šuše, že pošta vynechala — to ještě není tak moc. Ale díky hostu to skoro ani nepozoruju.

Líbám Tě mnohokrát. Tvůj *V. U.*

Posílám svůj kratší článek pro časopis. Bylo by dobře odeslat ho co nejdřív: možná že by se to stihlo ještě do lednového čísla.⁶⁸

Gleb všechny pozdravuje. Prosí, abych Maňase vyřídil, že je spolu čeká velká diskuse.

Maňase

Nepřidělávej si tolik práce s tím Štangem, Maňaso: podle všeho jsem to nějak popletl. Jak si to taky pamatovat po tolika letech! Chvála bohu, že se našel aspoň jeden článek^[412]. Napadlo mi dokonce, že druhý článek snad ani neuveřejnil *Ekonomičeskij žurnal*, ale *Severnyj věstnik* z roku 1891^[250] (aspoň jsem nedávno někde narazil na takový citát). V žádném případě ale není potřeba pročitat *Ekonomičeskij žurnal* do roku 1885.

Že se ke mně chystáte, z toho mám velkou radost. Teď je to něco jiného a já nemám žádné zvláštní důvody zrazovat vás z toho. Když si počkáte na parníky po Jeniseji, můžete jet docela pohodlně. Je dost možné, že i Naděžda Konstantinovna ke mně pojede: má se to pravděpodobně už brzo vyřešit a možná že ve chvíli, kdy čteš tento dopis, je to dokonce už vyřešeno. Ale jestli jí dovolí, aby šla do vyhnanství do Šu-šu-šu místo do severního Ruska, pak jí ovšem už nepovolí odkládat to do jara a bude muset jet hned.

Tisknu Ti ruku. *V. U.*

Vzpomínám si, že Mark mi kdysi psal, jestli prý by mi neměl v Moskvě obstarat loveckého psa. Stavěl jsem se k tomu tehdy velmi chladně, protože jsem spoléhal na Pegasa, který mě tak krutě zklamal. Teď bych ovšem takový plán docela uvítal, ale podle všeho je to čirá utopie a nestojí to za námahu. Doprava je neuvěřitelně drahá. Gleb má fantastický nápad: sehnat malé štěně a vézt ho v košíku! Zasmáli jsme se tomuto plánu, který je ovšem přece jen o vlásek lepší než kterýkoli jiný. Ne, to si Mark asi jen tak »zafantazíroval«; a Ty z této doušky aspoň vidíš, jakými hloupostmi se někdy zabývají obyvatelé Šu-šu-šu a Tě-tě-těsu.

M. A. ULJANOVOVÉ
A M. T. JELIZAROVVI

4. 1. [18]98

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj dopis z 15. 12. U nás tento týden vynechala jednou pošta (1. 1.); takže nevím, jak Aňuta pochodila se svou intervencí⁶⁹. Ale asi to dopadne dobře, protože když se to už předalo do Petrohradu, znamená to, že je to maličkost a není důvod, aby se to dál protahovalo.*

Pokud jde o kožich, jsou Tvé obavy zcela zbytečné. Mám s sebou zimní oblečení (které jsme si všichni vzali z Petrohradu), a tak mi krátký kožich docela stačí *dokonce i na cestování* (a cestujeme velmi zřídka). A na procházky je v něm až moc horko, a tak chodím ve vatovaném kabáti — s výjimkou několika málo chladných dnů (včera, předevcírem). Zima je tady vůbec neobyčejně teplá. Pokud jde o lov, děláš si taky zbytečné starosti: nic nebezpečného na tom není. Ostatně teď už je s veškerým lovem konec: do jara asi tak . . . (Finance jsem dostal, poprvé i podruhé stejnou částku.)

Ze Šuši do Minusinska je to 55 verst a v zimě je cesta o něco kratší — 50 verst.

Gleb ode mě odjel předevcírem: byl u mě 10 (deset) dní. Svátky v Šu-šu-šu jsme letos měli jak se sluší a patří a ani nevím, jak těch deset dní uběhlo. Glebovi se v Šuše moc líbilo, tvrdí, že je to tu daleko hezčí než v Těsu (a já jsem zase totéž říkal o Těsu! Dělal jsem si z něho legraci,

* Viz tento svazek, dokument č. 34. *Red.*

že vždycky je líp tam, kde nejsme), že je tu blízko les (kde se dají v zimě podnikat báječné procházky) a že vzdálené Sajanské hory tvoří krásné panoráma. Sajany ho úplně nadchly, zvláště za jasných dnů při dobrém osvětlení. Mimochodem Gleb se teď dal na zpívání, v mých tichých pokojích bylo po jeho příjezdu o hodně veseleji, a teď když odjel, je tu zase ticho. Jenomže nemá noty ani písničky. A u nás myslím bylo těchhle věcí spousta (ještě z dob, kdy jsme taky »vyzpěvovali«). Jestli to teď nikdo nepotřebuje, bylo by dobře mu to poslat, byl by rád. Bazil je muzikant (hraje na kytaru) a mohl by ho doprovázet. Glebovo zdraví se u mě trochu zlepšilo díky pravidelnému režimu a četným procházkám, takže odjížděl velmi osvěžen.

Už jsem Ti tuším psal, že Naděžda Konstantinovna si chce zažádat, aby ji přeložili sem. (Dostala 3 roky severních gubernií.) Jestli se tento plán povede, bude to vhodná příležitost poslat po ní knihy, noty a vůbec všechno.

Líbám Tě. Tvůj V. U.

Markovi

4. 1. [18]98

Dostal jsem Váš dopis ze 16. 12. a s ním přiložené dva zajímavé programy s tezemi. Historie se zákazem referátů Tugana-Baranovského a Struveho mě upřímně řečeno nijak nepřekvapila, protože Struvův článek na toto téma byl zabaven^[377] a teze byly zcela jasné. Jen jsem nepochopil, *kteřý* ministr referáty zakázal. Ostatně resorty v Pitěru se dohodnou jedna dvě . . .⁷⁰

Moc jsem se divil, když jsem se dověděl, že Chicagan je v Petrohradě. Naposledy, co jsem o něm slyšel, jste říkali (přesněji — psali), že je někde na Kavkaze. Teď si tedy našel místo. Odpověď na můj dopis neposílá a mys-

lím, že už bych na ni ani neměl čekat; hodně času mu teď pravděpodobně zabírá zaměstnání a při tom stálém ježdění na to mohl desetkrát zapomenout. Obejdu se bez toho. Jak se vám zamlouval? Jak vypadá (ne po fyzické stránce) a jaké má plány? Jaké má známosti? Nemá v úmyslu pokusit se zase psát? (Aňuta mi možná napíše a odpoví na některé z těchto otázek, na které zná odpověď, takže se vás třeba zbytečně ptám.) Mimochodem, vyřídil jste mu můj poslední vzkaz (psal jsem o tom Maňase), aby informoval H. Brauna o povolení překladu?*

Referát Lozinského je skutečně vrchol hlouposti.⁷¹ Jestli o něm nebude P. B. psát ve vnitropolitickém přehledu⁷², pošlete mi — pokud Vám nedá moc práce to sehnat — číslo Vědeckých prací Svobodné ekonomické společnosti s jeho referátem. Patřilo by se usadit ho zároveň s panem Južakovem. [Jestli mi budete posílat jeho referát, kupte přitom i stenografickou zprávu o diskusi ve Svobodné ekonomické společnosti z roku 1896 o peněžní reformě^[299]. Tam se vyznamenal taky jeden narodnik, skoro jako Lozinskij.]

Co jste slyšel o Synu otěčestva?⁷³ Psal jsem do Petrohradu, aby mi ho předplatili, jestli za to stojí.** Zajímavý je kvůli narodníkům, kteří v něm sedí. Čtete ty noviny?

Tisknu Vám ruku. V. U.

P. S. Mám zase loveckého psa — setra. Přivezl mi ho jeden soudruh z města. Uvidíme, co z něho bude, jestli se dožije jara (je ještě moc mladý, a tak se zase bojím, aby se nerozstonal). Jednu vadu má — je ženského rodu.

* Nebylo zjištěno, o jaký překlad jde. *Red.*

** Dopis se nezachoval. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

24. 1. [18]98

Dostal jsem dopis od Maňáši a od Aňuty a dvě knihy: Semjonova, 3. díl a Juridičeskij věstník. Maňáše za ně srdečně děkuju. Dostal jsem i Bazilovu fotografii.

Budu ještě prosit o zakoupení dvou knih: *Kablukova* Přednášky z ekonomiky zemědělství^[95] a *V. V. Studie* o domáckém průmyslu (1 rubl 50)^[40]. Ta druhá se pravděpodobně najde někde v antikvariátě, první byla nedávno vydána pro studenty a Maňáša ji asi sežene i v tom případě, že by nepřišla do prodeje (soudím tak podle toho, že o ní nepsaly Russkije vědomosti).

O sobě nic nového říct nemůžu. Je to veselejší, když teď chodíme do lesa ve třech — počasí je docela jako na jaře, dnes dokonce taje.

Naděždě Konstantinovně dávají naději, že dostane místo tří let v Ufské gubernii dva roky v Šuše⁷⁴, a tak ji čekám s Jelizavetou Vasiljevnu⁷⁵. Dokonce už chystám místnost — sousední pokoj u mých domácích.* Když přijedou v létě ještě hosté, budeme moci obsadit celý dům (domáci budou ve staré chaloupce na dvoře) — a to by bylo daleko pohodlnější než si tu zařizovat vlastní domácnost.

Nevím jen, jestli to bude mít N. K. do jara vyřízeno. Říkají, že v únoru, jenže oni toho napovídají!

Je strašně mrzuté, že se Míťova záležitost protahuje; bude nepřijemné, jestli ztratí rok. Ale snad mu přece jen

* Dochází u nás k legrační konkurenci mezi mnou a zdejším popem, který se chce taky dostat k mým domácím na byt. Já protestuju a trvám na tom, aby počkali, až se definitivně vyjasní mé »rodinné« záležitosti. Nevím, nevím, podaří-li se mi zahnat konkurenta na ústup.

povolí přejít na jinou univerzitu nebo skládat zkoušku externě*.

Tvůj V. U.

Příložený dopis je pro Kolumba**.

Añutě

Četl jsem v novinách, že vyšel Tvůj překlad Amicise^[5]. Jestli máš volné výtisky, pošli mi jeden. Za jakých podmínek jsi překládala? Měla jsi s nakladatelem smlouvu? A jakou?

Mám teď plnou hlavu plánů, jak vydat své články knižně.⁷⁶ Dostal jsem nedávno Ekonomické studie N. Vodovozova^[34] a ty mě přivedly na tuto myšlenku. Vydávat stať o domácí výrobě jako brožuru se moc nehodí. Daleko lepší je spojit dohromady stať o Sismondim a o domácí výrobě. V tom případě by se to mohlo vydat bez předběžné cenzury (ta je jen do 10 archů, a tady jich bude kolem 12, tj. asi 200 stran) — a to je daleko šikovnější. Mohlo by se to jmenovat třeba K hodnocení romantických učení narodnictví. Obsahově by taková kniha byla zajímavější a rozmanitější. Háček je ovšem podle mého názoru hlavně v tom, jestli cenzura dovolí přetisknout článek ze zastaveného časopisu. Ale doufejme, že ho pustí, protože je to článek abstraktní, byl uveřejněn dost dávno a dlouho před zastavením časopisu. Píšu o tom taky N. K., aby se poradila se spisovatelem. Nechce se mi čekat, až se uskuteční jejich nové plány. Ostatně ty články se pro časopis ani moc nehodí, protože jsou příliš dlouhé. Do časopisu se mohou dát ostatní články, které by bylo riskantní zařazovat do knihy (nepustí je), a ani by se to nehodilo (mají docela jiný charakter). Stať o domácí výrobě je úplně mírumilovná, je v ní spousta všelijak-

* Viz tento svazek, dokument č. 34. *Red.*

** Dopis se nezachoval. *Red.*

kých čísel. Pokud jde o finanční stránku, s tou je to podle mého mnohem jednodušší než se stránkou cenzurní. Předpokládám-li cenu 1 rubl 50 kop. a jen 1000 exemplářů*, může se počítat 500 rublů na vydání, stejně tolik knihkupcům a autorovi. 500 výtisků zaplatí vydání, a tolik se jich jistě prodá.

Jde jen o to, kdo by si vzal vydání na starost. V Pitěru se nemám na koho spolehnout. Nevzal by si Mark na starost běhání (koupit papír, dohodnout se s tiskárnou) a Maňša korekturu**? Kdyby se tento plán dal provést, poslal bych ihned opravy k článku o Sismondim (muselo by se to rozdělit na podkapitoly a opravit tam závažné tiskové chyby). V tom případě mi pošli *telegram*: »Pošli opravy«. Podle mého předpokladu, kdyby všechno šlo hladce, mohla by knížka vyjít v dubnu, ne-li dřív.

Domnívám se, že bychom se o to měli pokusit sami a nečekat na plány soudruhů z časopisu *Novoje slovo* — »hlemýždí tempo« . . . A pak, mrzí mě, když píšeš, že to k ničemu není: vždyť mimo jiné si potřebuju taky vydělat. Možná, že budou namítat, že články jsou příliš různorodé, ale já si myslím, že to není žádné neštěstí: N. Vodovozov tam měl taky různorodé články a vůbec: copak se vydává málo sborníků statí? Kromě toho moje statí mají něco společného: obě jsou kritikou narodnické ekonomie, jedna je abstraktní, druhá vychází z ruských údajů. Odpověz mi, prosím Tě, co nejdřív, dá-li se tento plán provést, nebo ne. Jestli ano, pak je potřeba se do něho pustit hned a neztrácet čas.

N. J. F. mi nepíše, ba ani neodpovídá, ačkoli já jsem mu psal už dva dopisy***. Vyčiň mu za to, jestli mu budeš

* Při 2000 exemplářích by se cena mohla snížit na 1 rubl 25 kop.

** Korektura nebude nijak složitá, protože půlka knihy je přetisk a druhá půlka se bude sázet podle rukopisu, který jsem pečlivě přepsal na čisto.

*** Leninova korespondence s N. J. Fedosejevem se nezachovala.
Red.

psát. O »aféře« ve Vercholensku jsem slyšel: vyskytlo se tam jakési odporné individuum, které si libuje ve skandálech a které napadlo N. J.⁷⁷ Ne, raději mi nepřej, aby do Šuši přišli soudruzi intelektuálové! Až přijede N. K., bude nás stejně celá kolonie.

Pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

39

M. A. ULJANOVOVÉ

7. 2. [18]98

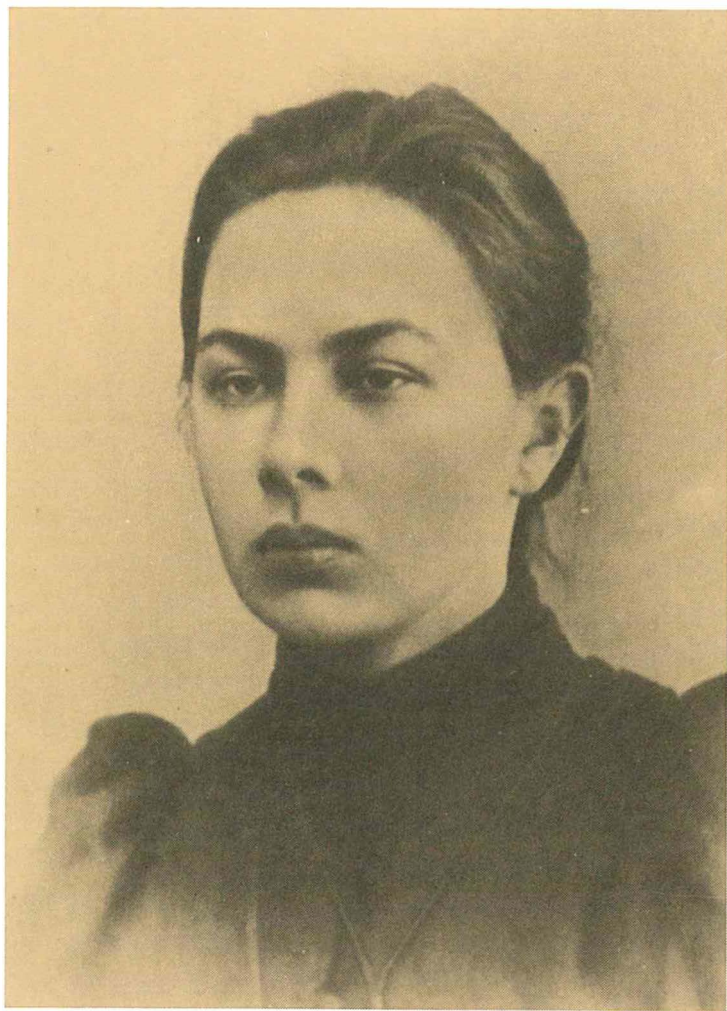
Tak jsem včera dostal, milá mamičko, dopisy od Tebe a od všech našich z 22.—23. 1. a měl jsem z nich velkou radost: taky za všechna blahopřání děkuju. Já jsem si to hned myslel, že napíšete Naděždě Konstantinovně a pozvete ji k vám; doufejme, že jí to povolí. A pokud jde o její přeložení do Šuši, dodnes nic nevím: pořád jen píše, že se to »v nejbližších dnech« rozhodne, a pořád se to vleče. Ale teď už se to přece jen brzo definitivně rozhodne.

Pokud jde o to, co poslat po N. K. — myslím, že knih byste jí měli naložit co nejvíc, protože nevím, jestli sem někdo v létě pojede. Maňaša se tedy chystá do ciziny (to bude samozřejmě kapánek zajímavější než Šu-šu a sibiřští komáři) a vy s Mítou se asi vypravíte do Kokuškina . . . To není dobře, že už za 2 ½ měsíce vypadá jaksi otyle. Za prvé, dodržuje ve vězení dietu? Asi ne. A ta je tam podle mého názoru nutná. A za druhé, cvičí? Taky asi ne. A to se taky musí. Já aspoň ze své zkušenosti můžu říct, že jsem velmi rád a s prospěchem *každý den* před spaním cvičil. Člověk se vždycky rozhýbal, takže se zahřál i v největších zimách, kdy už cela byla úplně vystydlá, a pak se mnohem líp spalo. Mohu mu doporučit i do-

sti vhodný cvik (i když směšný) — *padesátkrát* se poklonit až k zemi. Uložil jsem si zrovna tohle cvičení a bylo mi úplně jedno, že dozorce, který mě pozoroval špehýrkou, jen udiveně zíral, kde se najednou bere taková zbožnost v člověku, který ani jednou nepožádal, aby směl jít do věžeňské kaple! Jen těch poklon nesmí být míň jak padesát za sebou a musí se pokaždé dosáhnout rukama až na zem, ale nesmějí se přitom pokrčovat nohy — tak mu to musíte napsat. Oni tihle lékaři umějí o hygieně většinou jen diskutovat!

Dále, ohledně šatů jsem Ti už částečně psal. Z prádla bych ještě snad potřeboval ponožky. Co se týče zdejších krejčích, moc bych na ně nedal. Šít v Minusinsku je nepohodlné — muselo by se tam jezdit. Tady je jeden krejčí, šije (dnes mi to sám říkal) všem, i dřívějším politikým, dokonce i všem popům (to se mi tak chlubil). Zní to sice velice efektně, ale přece jen by bylo lepší koupit hotový oblek v Moskvě a látku, kterou jsi chystala pro mě, dát Mítovi nebo Markovi. Já ale zvlášť prosím jen o jednu věc — o *čertí kůži*, protože na lovu trhám šaty až hrůza. Jestli je můj slaměný klobouk ještě na světě (ten je přece z Paříže — kdeže jsou ty časy!), ať mi ho přiveze. Promiňsi už tady sice začal dělat klobouky (které někdy vzdáleně připomínají . . . válenky!), ale to je tak pro jaro a pro podzim, ne pro léto. Ještě snad něco — tenké kožené rukavice, pokud se dají koupit bez míry (o čemž pochybuju). Nikdy jsem je nenosil, ani v Petrohradě, ani v Paříži, ale v Šušusu to chci zkusit — v létě proti komárům. Na hlavu si člověk dá sítku, ale ruce to zle odnášejí. Gleb mi tvrdí, že zdejší komáři rukavici prokousnou, ale já tomu nevěřím. Musí se ovšem vzít vhodné rukavice — ne plesové, ale proti komárům. Potom ještě papír, *čtverečkový*: pochybuju, že by byl v Minusinsku k dostání, a pak, nepotřebuju ho moc — asi 4 složky s různě velkými čtverečky — od nejmenších po největší.

Aňuta se ptá, kdy bude svatba, a dokonce koho »zve-

N. K. Krupská
1895

me«?! Ta má nějak naspěch! Nejdřív musí Naděžda Konstantinovna přijet a potom musíme mít ke sňatku úřední povolení — jsme přece lidé naprosto bezprávní. Tak jaképak »zvaní«!

Pokud jde o verbalisme a phraséologie, myslím, že se to má přeložit: verbalismus (s vysvětlivkou) a frazeologie . . . I když to vlastně není překlad, ale jen transkripce, jenže co se dá dělat? Ale »diletantismus« místo verbalismus — to vůbec nejde, to je spíš opak. Verbalismus má snad blíž ke scholastice, tj. k přehnané (pseudo)vědeckosti, než k diletantismu. Jenže já už se nepamatuju, jak vlastně těchto slov Labriola užívá.^[471]

Za Bogdanova merci. Mám už půlku přečtenou. Moc zajímavé a obsažné. Chci napsat recenzi.⁷⁸

Na otázky Maňušiny: jaký má Gleb hlas? . . . Hm, hm. Myslím, že snad baryton. Zkrátka zpívá tytéž věci, které jsme kdysi my s Markem »vyzpěvovali« (jak říkala chůva⁷⁹).

Druhá otázka: Nebude se cítit v Paříži ztracená? — Není to vyloučeno. Ale vždyť už přece byla v cizině a může to sama posoudit. Já jsem byl v Paříži všeho všudy měsíc a moc jsem toho nenastudoval, víc jsem běhal po »pamětihodnostech«. Není mi taky jasné, jestli tam chce jet Maňuša na studie, nebo jen na léto.

Markovi děkuju za dopis. Ale ať nezapomíná na Gogolovy »Ivany Andrejiče«. Nevím, jaké tam u vás v Rusku děláte pokroky, ale tady se Ivanům Andrejičům náramně daří a zajímají se nejen o to, jestli prapory vlají a slečny tančí.⁸⁰

Divím se, že jste u vás ani neslyšeli, že vychází Syn otěčestva. Russkaja mysl⁸¹ (z listopadu nebo prosince 1897) píše, jak jsem dnes četl, že tento list je označován za orgán narodníků pur sang*.

Pro dnešek tedy končím. Tvůj V. U.

* — pravých, čistokrevných. *Red.*

My tady teď máme pořádnou zimu, a tak jsme nechali lov lovem a chodíme jen na procházky — taky do lesa. Ale byt mám teplý a šaty ještě teplejší.

Seznam knih, které bych chtěl sehnat, ať Maňaša pošle Naděždě Konstantinovně — ona se po nich v Petrohradě podívá, jestli ovšem už teď není pozdě.

Máme-li doma ještě nějaké dětské knížky s obrázky, ať je N. K. přiveze děčkám Promiňského.

A. Semjonov, Přehled historických údajů o průmyslu a obchodu, 3 díly^[350]. [Stará kniha z padesátých nebo šedesátých let nebo ještě starší.]

Sborník údajů a materiálů ministerstva financí^[333], Petrohrad 1865, č. 6.

1866, č. 4 a 5.

1867, č. 6 (červen) zejména.

Materiál o průmyslové výrobě ve Vjatecké gubernii. 5 sešitů. Vjatka 1880 (2. sešit už Maňaša má)^[201].

Vasilenko. Domácká výroba vesnického obyvatelstva v Poltavské gubernii^[24].

Přehled údajů o hospodářském postavení vesnického obyvatelstva evropského Ruska. Petrohrad 1894. Publikace kanceláře výboru ministrů^[342].

Ščerbina, Hospodářské poměry v oblasti Vladikavkazské dráhy^[413].

Bezobrazov, Ruské národní hospodářství^[8].

Práce spolku zemědělců jižního Ruska^[74] [ta čísla z roku 1895, kde byla uveřejněna stať pana . . . ?? nějak jako Boriněviče?^[16]. . . o hospodářství na jihu Ruska blízko Oděsy].

Ragozin, Železo a uhlí v jižním Rusku^[296].

Mendělejev, Komentovaný sazebník^[206].

Juridičeskij věstník, 1887, s. 11 a 12.

Ljudogovskij . . . (?Základy zemědělské ekonomiky nebo tak nějak. Přesný název si nepamatuju. Je to kniha ze 70. let)^[193].

Statistické tabulky vypracované ve statistickém odboru rady ministerstva vnitra podle údajů z let 1849—52^[364].

Statistický sborník Ruské říše. Série I, sešit I, Petrohrad 1866^[365].

Sborník Ústředního statistického výboru, 1894, č. 34 (průměrná sklizeň obilovin a brambor v letech 1882—92)^[43].

Sborník Ústředního statistického výboru, 1889, č. 10 a 12^[41].

Sborník Ústředního statistického výboru^[42].

To číslo z roku 1897 (jeden z posledních sešitů), kde je uveřejněno zpracování údajů ze soupisu vojenských koní z let 1893—94.

(Chce to podívat se do katalogu nebo do seznamu publikací Ústředního statistického výboru.)

40

M. A. ULJANOVĚ
A M. T. JELIZAROVVI

14. 2. [18]98

Dostal jsem, milá mamičko, od Maňasi knihu (Bulgakova⁸²) a děkuju jí za ni. Ptá se, jestli jsem dostal doporučený tiskopis, který Aňuta odesílala 27. 12.* Těžko si teď přesně vzpomenu, protože už je to dávno. Pokud se pamatuju, zahraniční katalogy a Neue Zeit⁸³ jsem dostal. Maňasín dopis je z 26. 1., takže je docela dobře možné, že moje odpověď na dopisy z 27. 12. nestačila ještě do té doby do Moskvy dojít**. Bogdanovovu knížku jsem taky dostal už dřív; moc se mi líbila a napsal jsem o ní recenzi***. Bulgakovova knížka taky není špatná, ale kapito-

* Neue Zeit č. 3 jsem dostal.

** Viz tento svazek, dokument č. 38. *Red.*

*** Viz tamtéž, s. 129. *Red.*

la o obratu se mi nezamlouvala a otázku zahraničního trhu neformuluje docela přesně. Byl jsem ovšem velmi rád, že jste mi ji poslali.

Nám se zase zdržela podpora — to proto, že byl Nový rok. Pak jedna novinka — máme nového újezdního policejního náčelníka. Přijel z Jenisejska (ten, co tam odebíral pušky)⁸⁴. Zatím se ještě zřejmě nijak neprojevil. Ale Promińskému byla z neznámých důvodů snížena podpora z 31 rublů měsíčně (má pět dětí) na 21 — z tak malé částky rozhodně nemůže v Šuše sedm lidí žít, a výroba klobouků (jeho řemeslo) se tu neuplatní. Druhý soudruh* odjel do Minusinska na léčení a zůstal tam v nemocnici.

Počasí je zde pořád ještě moc a moc chladné: sibiřská zima se přece jen chce předvést. Ale já jsem si na mrazy už nejspíš trochu zvykl, vždyť chodím každý den na dost dlouhé procházky.

Tvůj V. U.

Poslali jste N. K. peníze na předplatné časopisu Věstník finansov? Vůbec jsem ho nečekal (žádal jsem o jeho předplacení jen v tom případě, že na tom budu s financemi skvěle), a teď ho najednou od ní dostávám jako dřív.

Posílám Aňutě knihy z knihovny a technické referáty pošlu taky ještě dnes jako doporučený tiskopis.

Markovi

Naděžda Konstantinovna mi píše, že spisovatel jí navrhl, aby sehnala buď peníze na vydání mých článků, nebo vydavatele, a že proto od něho nebude rukopisy brát. Odpověděl jsem jí, aby je vzala a poslala Vám, vždyť »shánět« se možná bude muset mnoho let, a kdopak by si taky chtěl vzít na starost všechno to běhání? Do soupisu oprav k Sismondimu se pustím co nevidět; nebudu ani čekat na

* — O. A. Engberg. *Red.*

Vaši odpověď na jeden z předcházejících dopisů, a jakmile to dokončím, pošlu Vám to.⁸⁵ (Spisovatelův návrh je pro mě důležitý jen proto, že dokazuje, že tento plán je s ohledem na cenzuru proveditelný, a vlastně jedině to mě zajímalo.) Co se týká mých ostatních rukopisů kromě stati o domácí výrobě*⁸⁶, myslím, že by se tam neměly zařazovat za prvé proto, že mají docela jiný charakter, čistě časopisecký, a témata jsou to polemická, jen dočasně zajímavá, a za druhé proto, že to nestojí za to riziko.

Až dostanete tento dopis, mohl byste už myslím začít vyjednávat s tiskárny (v množném čísle proto, že se asi bude muset hledat a dohadovat se) a najít obchod s papírem. Zatímco se potáhne toto shánění, pošlu opravy a pak se hned bude moci začít sázet. Myslím, že by bylo záhodno neztrácet čas, aby kniha mohla vyjít v dubnu.

Tisknu Vám ruku. *V. U.*

Stať o Sismondim by bylo myslím lépe dát na začátek a domácí výrobce za ni.

41

M. T. JELIZAROVVI

18. 2. [18]98

Posílám vám dnes, Marku, jako doporučený tiskopis opravenou stať o Sismondim. Oprav je méně, než jsem myslel — jsou to jen korektorské opravy a pak rozdělení na kapitoly (dvě) a podkapitoly. Domnívám se, že sazečům se bude daleko líp sázet z tištěného textu a že by proto i chyb mělo být méně a korektorské práce (ta je

* Tj. stati o »dědictví« a o Južakovovi^[420]. Noticka o knize Mikulinově se ovšem do knihy už absolutně nehodí.⁸⁷

přesto *naprosto nezbytná*) taky značně méně. Výstřižky, které posílám, můžete rovnou odevzdat do tiskárny, jen jim rozhodně musíte *přísně* nařídit, že je nesmějí ztratit* (protože rukopisy většinou poztrácejí) a že musí posílat *zároveň s korekturou pokaždé i originál* (rukopis nebo výstřižek) — jinak bude pro jiné osoby (ne autora) *strašně těžké* provést korekturu (mluvím ze zkušenosti) a bude tam i spousta velmi nepříjemných omylů a chyb. Doufám, že si Maňaša vyšetří čas, aby si mohla vzít korekturu na starost. Je vůbec velmi důležité, aby korekturu měl na starosti od začátku do konce jeden člověk, jinak vznikne zmatek s korektorskými značkami a kromě toho se pak obyčejně zapomene zkontrolovat při dalších korekturách (jsou nutné minimálně dvě), jestli byly opraveny chyby označené při první korektuře a jestli nevznikly nové zkomoleniny při opravách. Na typografické pečlivosti a pěkné úpravě publikace velmi záleží.

Stať (zároveň s tímto dopisem) dostanete hned začátkem března, a kdyby se ihned mohlo začít sázet a bez přerušení pokračovat, a přitom pořád popohánět tiskárnu, podařilo by se to možná do velikonoc dokončit a předložit cenzuře. A to by bylo moc dobře; jestli kniha vyjde až v květnu, půjde asi o hodně hůř na odbyt. Budu čekat na Vaše zprávy, jak věc pokračuje.

Přemýšlím pořád o těch dvou druhých statích (o »dědictví«^[136] a o Južakovovi^[420]): na jedné straně opatrnost říká, že by se tisknout neměly, ale na druhé straně je škoda je nechat tak — zvláště tu druhou . . . Rozebírá přece jen knihu, a ne časopisecký článek . . . Co to zkusit? Kdyby se k tomu zkušené lidi vyjádřili kladně, nebyl bych snad proti. Muselo by se pak vyškrtnout několik míst, kde se připomíná nebohý časopis** (nemám koncept stati

* Proto, bude-li se to muset rozdělit na archy (jak se to obyčejně v tiskárně dělává), musí se všechny stránky přechíslovat zvláštním číslováním.

** Jde o časopis Novoje slovo, zastavený v prosinci 1897. *Real.*

o Južakovovi, takže by to už musel udělat vydavatel. Ale není to žádná velká práce), a zařadit je na konec, ale tak, aby to neublížilo předcházejícímu textu, pokud budou tato místa vypuštěna (pakliže si to vrchnost bude přát). Pí-
čítám, že vydání jednoho archu přijde asi tak na 40 ru-
blů, a to by ztráta na těchto člancích (oba mají asi 4 ar-
chy) nebyla tak velká. Rozhodně však v žádném případě
nestojí za to knihu kvůli nim zdržovat.

Jestli Vám pořád ještě neposlali rukopisy z Petrohradu,
napište expres Naděždě Konstantinovně, ať Vám je
okamžitě pošle, a dejte do sazby to, co Vám posílám
dnes.

Tisknu ruku. *V. U.*

Přiložený dopis odevzdejte nebo odešlete N. K. Prosí mě,
abych jí teď psal do Moskvy, protože ji asi brzo vyexpe-
dují.

42

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

24. 2. [18]98

Dostal jsem dnes, milá mamičko, hromadu dopisů ze
všech konců Ruska a Sibiře, a tak jsem měl celý den svá-
teční náladu.

Od Maňaši a Aňuty jsem dostal dopisy z 9. 2., dále Ju-
ridičeskij věstník a Statistický sborník a rovněž Deník
sjezdu (techniků)⁸⁸. Díky za všechno. Deník je moc zají-
mavý a Aňutě za něj obzvlášť děkuju. Píše, že ta Amiciso-
va kniha je pro děti. To jsem nevěděl — ale i dětská
kniha tu bude užitečná, protože děti Promiňského nemají
co číst. Chtěl jsem dokonce udělat tohle: předplatit si Ni-
vu⁸⁹. Pro děti Promiňského by to byla velká zábava (každý
týden obrázky), a pro mě — sebrané spisy Turgeněvovy,
které Niva slibuje jako prémii, ve 12 svazcích. A to

všechno za sedm rublů i s poštovným. Je to tuze lákavé. Jestli Turgeněva vydají jen trochu slušně (tj. nezkomoleného, nevyškrtaného a bez hrubých tiskových chyb), rozhodně by to stálo za to. Nezná někdo z našich prémie Nivy z minulých let? Myslím, že dávala Dostojevského, ne? Bylo to slušné?

Počítám, že si teď určitě dám do pořádku finance, protože separátní vydání článků se tak či onak přece musí podařit, a kromě toho teď dostávám velký překlad z angličtiny (z Pitěru), Adama Smithe, za který jistě něco kápane⁹⁰. A tak všechny své dluhy poplatím (jen na ně nesmím zapomenout). Proto si taky myslím, že bych si mohl předplatit Nivu, a o tom, jak dalece bude Turgeněv »ucházející«, ať rozhodnou naši, mají víc konkrétních údajů pro rozhodování.

Dnes jsem dostal Russkoje bogatstvo z roku 1898, č. 1, Věstník finansov dostávám už dávno.

Budu ovšem ještě muset poprosit o nějaké ty finance, které pošlete po N. K. (dřív je nepotřebuju. Podporu jsem dostal dnes), protože pak asi budou značné výlohy. Takže můj dluh ještě o něco vzroste.

Žiju pořád stejně. Novinky žádné — hosté žádní — známí dosud žádní.

Aňuta píše, že jí N. K. napsala, že »se našel vydavatel v Petrohradě«. Mně psala jen, že ho »slibují najít«. Možná že nám z toho vychází směšný zmatek: v Petrohradě vznikl tento plán *samostatně*, před mým dopisem, a u mě taky *samostatně*, před petrohradským dopisem. A tak teď tancujeme jeden kolem druhého, jako lidé, kteří do sebe vrážejí a nevědí, mají-li svůj vis-à-vis* nechat projít napravo nebo nalevo.

Ostatně teď je asi už všechno vyřešeno.

Líbám Tě a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

* — protějšek. Čes. red.

Rozuměl jsem Maňášinu dopisu tak, že *obě* knihy (Juridický věstník, 1887, č. 12, i Statistický sborník) byly koupeny a že se tedy vracet nemusejí.

Záležitost N. K. se nějak nehýbá. Ohledně délky vyhnanství to bude asi muset někomu svěřit, no a přestěhování sem jí slibují povolit.

Přikládám dopis pro ni, protože teď už je možná v Moskvě. Jestli ne, pošlete ho za ní.

Maňáše

Pošli mi ještě, Maňášo, tyto věci:

1. Tužku Hardmuth č. 6 (Aňuta mi loni takovou tužku koupila a ta mi moc vyhovovala, jenže už bohužel dosloužila).

2. Krabičku pečetního vosku a nějaké pečetítko k pečetění dopisů. (Pokud nemáme doma nějaké staré, kupte buď nové, nebo dejte udělat nějaké hodně laciné). Jméno na pečetítku být nemusí, ani iniciály ne — hlavně když tam bude nějaký otisk nebo obrázek, který se snadno zapamatuje a dá se druhým lidem popsat.

3. *essuie-plume** } obojí jsem měl, jenže bohužel ně-
a 4. menší nůžky } kde jsem to ještě cestou ztratil.
Teď používám místo hadříku šos žaketu — už jsem ho celý krásně vybarvil; a nůžky si půjčuju od domácích — ty na střihání ovcí. Má to jednu přednost — vždycky je kolem toho plno smíchu a legrace.

Au revoir** V. U.

* — hadřík na čištění pera. *Red.*

** Na shledanou. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A M. T. JELIZAROVVI

1. 3. [18]98

Pořád čekám, milá mamičko, na zprávu o Mítově propuštění, ale nějak dlouho nejde.

Jsem úplně zdravý a žiju pořád stejně. Zima už konečně jak vidět končí. Však už se nám taky jaksepatří zprotivila. Dnes a včera bylo už úplně jako na jaře.

Příkládám dopis pro N. K. pro případ, že ještě neodjela, a na druhé stránce ještě dopis pro Marka, o naší záležitosti.

Tvůj V. U.

Markovi

Dostal jsem zprávy, které mě nutí změnit původní plán na vydávání v Moskvě*. Spisovatel sděluje, že v Moskvě jsou cenzurní poměry nemožné. Bulgakovovu knihu^[21] (o trzích) měli na cenzuře *rok!* Prostě něco neuvěřitelného! Za těchto podmínek nemá ovšem smysl v Moskvě něco začínat; musí se zaměřit všechna pozornost na Pitěr. Spisovatel by to teď mohl docela dobře vydat, ale chce to odložit až na podzim (podle mého zbytečně). O financích na vydání si myslím, že by se dala u maminky udělat »interní půjčka«, protože vydání se jistě bude rentovat.

Tato zpráva mě úplně vyvedla z konceptu, a už nic ne navrhuju. Uvidíte se pravděpodobně s N. K., proberte to s ní a rozhodněte. »Rozhodovat« odtud znamená psát, psát a zase psát, a všechno zbytečně, protože člověk nic neví a jen se dohaduje apod.

Váš V. U.

* Jde o vydání sborníku Ekonomické studie a statí^[189]. Red.

Doufám, že jste s touto nešťastnou záležitostí neměl ještě žádné zbytečné starosti. (N. K. píše, že rukopisy neposlala.) Budu čekat na odpověď.

44

M. A. ULJANOVOVÉ

A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

8. 3. [18]98

Tento týden, milá mamičko, jsem od vás nedostal snad ani jeden dopis. Vyvozuju z toho, že Míťa pořád ještě sedí — to je moc smutné.

Nevím teď, zastihne-li tento dopis N. K. v Moskvě. Jestli ano, připojuju ještě jeden zapomenutý vzkaz. Pošli mi jedny naše šachy: ukázalo se, že v Minusinsku jsou mezi soudruhy šachisté, a já jsem si zas jednou s velkým potěšením zahrál jako kdysi. Neprávem jsem si myslel, že východní Sibiř je tak nekulturní země, že se tu šachy nemohou hodit. Jenže ve východní Sibiři jsou místa velmi rozmanitá.

Žiju pořád stejně. Těsinci píšou, že E. E. vzali podporu: »Matky se nepovažují za členy rodiny« (nový výklad!). Promińskému taky snížili podporu z 31 rublů na 19 měsíčně. Anatolij konečně »vysvobodil« po dlouhém trápení ženu. Julij píše z Turuchanska, že se mu daří snesitelně — ten se našťestí nedá!

Tvůj V. U.

Přikládám dopis pro Naděždu Konstantinovnu.

Po Naděždě Konstantinovně mi, prosím, pošli co nejvíc peněz; a jestli už odjela, pošli je na jméno Jeliz. Vas. Čekají nás možná velká vydání, zejména budeme-li si muset zařídit vlastní domácnost, takže hodlám pořádně

zaokrouhlit svůj dluh a uchýlit se k další interní půjčce. Na podzim snad dostanu za překlad dost, abych mohl dluhy vyrovnat — I believe more than five hundreds*.

Añutě

Chci Tě poprosit, abys mi sehnala příručky ke studiu angličtiny. Nabídl jsem se, že bych mohl překládat, a teď jsem dostal tlustou knihu Webbovu⁹¹. Mám velký strach, abych nenadělal chyby.

Potřeboval bych

1. anglickou gramatiku, hlavně *syntax* a speciálně partii o idiomatech. Nemá-li N. K. Nuroka (myslím, že ho měla, jenže nevím, jestli byl její), pošli mi ho aspoň přes léto, jestli ho Ty (nebo Maňáša) nepotřebujete^[251]. Nevím jen, není-li toho v Nurokovi o této otázce málo. Jestli se dá sehnat dobrá příručka v angličtině, bylo by to moc dobré.

2. Slovník *zeměpisných* názvů a jmen vlastních. Překlad a jejich transkripce z angličtiny jsou velmi obtížné a já se moc bojím chyb. Nevím, jestli existují vhodné slovníky. Nejsou-li informace v Knize o knihách^[102] nebo v nějakém jiném seznamu nebo katalogu, dalo by se to možná zjistit z nějakých jiných pramenů, ne? — Samozřejmě, dá-li se to zjistit a sehnat příležitostně (šetřit na tom nijak nechci, protože honorář bude dost velký a první pokus se musí udělat pořádně), ale dělat si s tím nějaké zvláštní starosti nemá smysl. Dostanu ještě německý překlad té knihy, takže do něho budu moci vždycky nahlédnout.

Tvůj V. U.

Jaké máte plány na léto? Pustí Mířu do Kokuškina? Hodláte tam být přes léto, nebo ne?.

* — předpokládám, že přes pět set. *Red.*

Vždyť Moskva je ošklivé město, ne? Žije se tam mizerně, knížky se tam vydávají mizerně, tak proč se jí pořád držíte? Byl jsem opravdu překvapen, když mi Mark psal, že jsi proti přestěhování do Petrohradu.

45

M. A. ULJANOVOVÉ

14. 3. [18]98

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj dopis z 28. 2. Nečekal jsem, že se vrátíte z Kazaně tak brzo. Nedávno jsem od tamtud dostal dopis od Alexandra Ivanoviče, který mě velmi překvapil. Píše, že je teď v zaměstnání, že Nikolaj Ivanovič je v Petrohradě; oni že bydlí v Kazani, pořád tamtéž⁹². Budu mu muset už nějak odpovědět. Nevím, jak je na tom se zdravím — z dopisu se to dá těžko poznat; jestli je na tom tak jako dřív, bude se mu těžko pracovat a žít se mu taky nebude lehko.

Když knihy posílají po dráze jako spěšninu a poplatek berou jako za obyčejnou zásilku, pak by bylo ovšem nejlíp poslat to drahou. Jenže kdy a kam je poslat? Kdyby se poslaly do Ačinska, aby je Naděžda Konstantinovna vzala s sebou, je to riskantní: co když se knihy zdrží a uvíznou pak v Ačinsku? Snad by se mohly poslat zase do Krasnojarska a počkat, až někdo pojede. Teď asi spíš někoho najdu.

Na žádost o přeložení odtud zatím nepomyšlím. Teď je to podle mého ještě předčasné. Počkám, až přijede Naděžda Konstantinovna, a pak se uvidí. Už jí dnes nepíšu — doufám, že až dojde tento dopis, bude už z Moskvy pryč. Kdyby ji proti očekávání tento dopis zastihl, vyřídí jí, že jsem včera dostal německý překlad Webba (velmi mi pomáhá při překladu. Bez něho bych si s tím neporadil) a Věstník finansov.

O mé zdraví se zbytečně obáváš. Jsem teď úplně zdrav. Počasí je teď pěkné; slunce začíná pořádně připalovat a cesty jsou samé bláto. Ale zima zde ustupuje velmi neochotně a na teplo si ještě hezkou chvíli počkáme.

Tento dopis dostaneš pravděpodobně kolem 1. dubna nebo snad o něco málo dřív. Proto Ti blahopřeju k svátku, k jmeninám a Maňase taky. Doufám, že do velikonoc už Míšu jistě pustí.

Tvůj V. U.

Od Maňasi jsem dostal Moskovskije vědomosti⁹³ — nejdřív jedno číslo (zapomněl jsem které), v tom nebyly žádné zajímavé články. Potom ještě včera 4 čísla (č. 53—56) a v nich jsem si přečetl zajímavé články, které štvou proti marxistům. Merci za ně.

V dohledné době, možná tak za 3—4 týdny anebo i dřív, musíme čekat jarní přerušování spojení s Ruskem: takové dva, v nejhorsím možná i tři týdny nepůjde z Ruska ani do Ruska pošta.

46

M. T. JELIZAROVVI

Markovi

28. 3. [1898]

Dostal jsem Váš dopis z 10. 3., ve kterém mi píšete, že Vám přišly rukopisy, a sdělujete mi různé plány.

Jistě jste dostal můj dopis, v němž jsem se vzdal myšlenky vydávat své práce v Moskvě (napsal jsem ten dopis ihned, jakmile jsem se dověděl o cenzurních podmínkách v Moskvě*).

* Viz tento svazek, dokument č. 43. *Red.*

Jsou-li cenzurní podmínky tak nemožné, není pochopitelně na vydávání v Moskvě ani pomyslení. Nač riskovat tak velkou částku peněz s perspektivou, že se to (*v nejlepším případě*) protáhne o 1 — 1½ roku?? Je třeba rukopisy vzít, zalepit je — a zpátky s nimi do Pitěru k spisovateli, když je naštěstí tak laskav, že si to chce vzít na starost. A ohledně peněz mu napsat, že jsou; ať dá vědět, kolik je potřeba; a aby to neodkládal a pustil se do vydání hned na podzim, jakmile mu to jen jeho práce dovolí.

Takové je finále dvouměsíčního korespondování! Doufám, že jste ještě nic rozhodujícího nepodnikl. Jestli jste koupil papír, můžete ho poslat do Pitěru, a jestli jste to už dal sázet, zaplaťte za vysázené archy. Raději ztratit několik desítek rublů než riskovat stovky. A o Petrohradě mluví spisovatel s jistotou (a jemu se dá věřit).

Je jisté, že kdybych byl vůbec měl nějakou představu o půvabech naší »staroslavné maticky Moskvy« a o její cenzuře, nebyl bych na vydání knihy v Moskvě ani pomyslel. Ale dověděl jsem se o tom pozdě, teprve z dopisu N. K. po poradě se spisovatelem.

Tisknu Vám ruku. Váš V. U.

Moje práce zůstala úplně stát.* Sedím teď nad překladem a je to pořádná dřina. Však uvidíme — z první vody bude brzo hotov, ale pak bude chtít *radikálně* přepracovat.

P. S. Překvapuje mě, že píšete tak, jako byste chtěl knihu vydávat v Moskvě?? — a sám přitom poukazujete na nemožné cenzurní podmínky. Proč tedy jít hlavou proti zdi??!

* Jde o knihu Vývoj kapitalismu v Rusku, viz Sebrané spisy 3, Praha 1980. *Red.*

10. 5. [18]98

Tak ke mně, milá mamičko, konečně přijeli hosté.⁹⁴ Přijeli sedmého května večer a já jsem zrovna ten den jako nashvál odjel na lov, takže mě nezastihli doma. Zjistil jsem, že Naděžda Konstantinovna nevypadá nejlíp — bude si tady muset víc hledět zdraví. O mně však Jelizaveta Vasiljevna řekla: »No, vy jste se ale spravil!« — jak vidíš, vysvědčení, že lepší si ani nemohu přát!

Jen mě strašně mrzí, že nepřivezly žádné dobré zprávy o Míťovi.

Tvůj dopis, který jsi poslala po nich, i ten z 20. 4. jsem dostal. Mnohokrát merci za poslané věci. O knihách, které mají přijít, to N. K. už vyjednala v Minusinsku a doufám, že je dostanu brzo a bez problémů. Přivezu si je možná sám, protože se chystám zajet do »města«.

Ohledně parníků. N. K. dovezli jen do Sorokina (asi 70 verst od Minusinska); v Krasnojarsku musely čekat týden. Voda je ještě nízká a velká voda se čeká asi tak koncem května až začátkem června. Z Minusinska do Šuši je to 55 verst. Parníky jezdí nepravidelně: jízdní řád neexistuje, ale jakmile bude řeka splavná, budou patrně jezdit víceméně pravidelně a bez nějakého mimořádného zdržení. Moc a moc bych si přál, abys sem mohla přijet — jen kdyby už co nejdřív pustili Míťu.

Abych nezapomněl. Aňuta se mě ptala, koho zvu na svatbu: zvu vás všechny, jenže opravdu nevím, jestli bych neměl pozvání poslat raději telegraficky!! N. K., jak víš, položili tragikomickou podmínku: jestli *okamžitě* (sic!) neuzavře sňatek, musí zpátky do Ufy. To naprosto nehodlám připustit, a proto už začínáme dělat »přípravy« (hlavně posíláme žádosti o vydání dokladů, bez nichž nás nemohou oddat), abychom se mohli vzít do postu (*před*

Petrem a Pavlem): snad přece jen smíme doufat, že naše přísná vrchnost to uzná za dostatečně »okamžité« uzavření sňatku?! Zvu Těsinc (píšu už, že přece budu potřebovat svědky) — doufám, že je pustí.

Pozdrav všem našim.

Líbám Tě mnohokrát. Tvůj V. U.

Málem bych zapomněl. Nad'a říkala, že jste mi poslali filozofické knihy, ale že projely kolem nás někam k Irkutsku. Jak to, že jsem o tom *ani jednou* nic neslyšel?? Neztratil se nějaký dopis? Prosím Aňutu, aby mi vysvětlila, jak se to vlastně stalo.

48

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 5. [18]98

Tento týden jsem, milá mamičko, dostal Maňušin dopis z 1. 5.

Své knihy jsem ještě nedostal, ale doufám, že už je brzo dostanu. Naděžda Konstantinovna to po této stránce vyjednala v Minusinsku velmi podrobně.

Noviny snad ani nemá smysl předplácet: doufám, že budu dostávat z Těsu list Syn otěčestva.

Počasí je tu pořád ještě mizerné: déšť a vítr. Jaro se nějak nemůže prosadit.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim. Píšu správně adresu?

7. 6. [18]98

Předevčirem jsem dostal, milá mamičko, Tvůj dlouhý dopis z 20. 5. Merci za něj. Minule jsem Ti zapomněl napsat, že bednu s knihami jsem si vyzvedl v Minuse a přivezl si ji odtud domů⁹⁵.

Nechápu, jak se mohlo stát, žes ode mě tak dlouho nedostávala dopisy. Už »od nepaměti« Ti píšu každou neděli.

S naší svatbou se to poněkud protáhlo. Žádost o potřebné doklady jsem si podal skoro před měsícem a v Minuse jsem se byl u újezdního policejního náčelníka osobně informovat, proč se to tak vleče. Ukázalo se (sibiřské »poměry«!), že v Minuse nemají *do dnes* můj status, přestože jsem už druhý rok ve vyhnanství!! (Status je doklad o vyhnanci; bez tohoto dokladu o mně policejní náčelník nic neví a nemůže mi vydat potvrzení.) Budu si ho muset vyžádat z Krasnojarska od správy věznice — obávám se, že policejní náčelník si s tím dá načas. Ať tak či tak, dřív než v červenci teď svatba být nemůže*. Prosil jsem náčelníka, aby pustil na svatbu Těsince, ale on kategoricky odmítl s tím, že jeden politický vyhnanec v Minuse (Rajčín) si vzal dovolenou na vesnici letos v březnu a zmizel . . . Moje argumenty, že se absolutně nemusí obávat, že by Těsinci zmizeli, nezapůsobily.

Těsincům povolili zůstat do podzimu v Těsu, a potom se stěhují do Minusy.

Jak jezdí parníky po Jeniseji, jsem Ti myslím už psal. Velká voda se dosud drží: teď dokonce zase stoupá; jsou velká vedra a na horách v tajze patrně taje sníh. Jízdní

* Sňatek V. I. Lenina a N. K. Krupské se konal 10. července 1898.
Red.

řád tu parníky (všechny jsou vlečné) nemívají; z Krasnojarska do Minusinska jede parník asi dva dny — někdy i víc. Z Minusy je to 55 verst povozem do Šuši. Doufám, že od Tebe dostanu telegram, jestli Mířu pustí a Ty se rozhodneš vydat k nám. Jelizaveta Vasiljevna se obává, aby Tě cesta příliš neunavila. Kdybys mohla jet vlakem, 2. třídou, myslím, že by to tak únavné nebylo.

Pozdrav všem našim. Netrpělivě čekám na dopis od Aňuty. Dostala Otázky filozofie?

Upřímně Tě líbám. Tvůj *V. U.*

50

M. A. ULJANOVOVÉ

14. 6. [18]98

Dostal jsem, milá mamičko, Maňušin dopis z 30. 5. Merci za něj. Ale co ty Voprosy filosofii, proč se o nich ani slovem nezmiňuje, poslal jsem je 14. 5.? Dostala tu knihu? (Poslal jsem ji na žádost Aňutinu; Maňuša píše, že moje dopisy z 10. a 17. 5. jste dostali.)

My žijeme pořád stejně. Naďa vám dnes myslím píše sama.

Teď se ustálilo už docela letní počasí. Jsou strašlivá vedra; zvláště J. V. je těžko snáší. My s Naďou jsme se už začali chodit koupat a přešli jsme na letní režim.

Novinek je málo a ještě jsou špatné. V Těsu zešlel soudruh Jefimov (dělník z Jekatěrinoslavi — stihomam) a Gleb ho odvezl do nemocnice. U Julije v Turuchansku došlo k velice smutné »aféře«: jeden z vyhnanců (skandalista) ho nejapně a hrubě nařkl, došlo k roztržce a museli se od sebe odstěhovat. Julij teď bydlí sám, rozstonal se, nervy má nadranc a nemůže pracovat. Chraň nás pánbůh před »vyhnaneckými koloniemi« a vyhnaneckými »aféra-

mi«! Julij prosí otce, aby mu vymohl přeložení kamkoli jít.

Já jsem úplně zdrav. (Nad'a a J. V. taky.) Dokončuju překlad a pak se zase pustím do své práce⁹⁶. O sborníku článků mi psali, že má jít brzo do tisku.

Pozdrav všem našim. Pracuje Mířa? Měl by dělat něco systematicky, protože jen tak »si čist« — to nemá valnou cenu.

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

Jestli sem někdo pojede, ať mi po něm Maňáša pošle z mých knih:

1. *Borovikovskij*, Občanské zákony (sv. X, díl 1)^[17].
2. Občanský soudní řád (kapesní formát)^[18].

5 1

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

15. 7. [18]98

Včera jsem dostal Tvůj dopis z 27. 6.

O N. J. mi včera přišel dopis od doktora. N. J. se zastřelil ranou z revolveru. 23. 6. ho pochovali. Zanechal Glebovi dopis a rovněž rukopisy a mně prý vzkázal, že umírá »s naprostou a bezvýhradnou vírou v život, a nikoli ze zoufalství«.

Nečekal jsem, že tak smutně skončí. Vyhnanecká »aféra«, kterou proti němu rozvířil jeden skandalista, na něho asi strašně zapůsobila.

Už jsem myslím psal, že na moje jméno byla odeslána bedna s knihami z Vilny (ještě jsem ji nedostal). Nemohly by to být právě ty knihy, co přejely do Irkutska? Až je do stanu, dám vám vědět. Vůbec zmatek s mými knihami mě daleko méně skličuje (knih mám dost) než zmatek

s tou knihou z knihovny (o které píšeš, že ji co nejdříve vrátíš). To jsem opravdu nečekal, že se to tak ohromně, tak nesmírně protáhne!! Takže všechny naše snahy zařídit to tak, aby se to neprotahovalo, aby obrat netrval půl roku, ale 1 1/2 měsíce — jsou fuč?!! To by bylo strašně mrzuté, tím spíš, že všechny mé naděje vkládané do pitěřských knihoven vzaly s odjezdem N. K. definitivně za své. Už jsem Tě dokonce chtěl požádat, jestli bys nemohla promluvit s knihovníkem, že bys s ním projednala přesné podmínky zasílání a vracení knih, pravidelné spojení aj. Zdálo by se, že to není nijak složité — a zatím už 1 1/2 roku se nám to ne a ne podařit. Už si myslím, že bych nad tím měl mávnout rukou: proti »velkým vzdálenostem« se těžko co zmůže.

Jsem nesmírně překvapen, žes nedostala Voprosy filosofii. Bylo by nemilé, kdyby se ztratily, protože je to publikace závažná, a ne zrovna laciná; a ještě k tomu by pak ročník časopisu nebyl úplný. Poslal jsem ho na jméno »Marie Uljanovové« 15. 5. jako doporučený tiskopis. Stvrzenku mám. Není nějaký zmatek s adresou? (Možná že jsem psal ještě na Psí rynek.) Zjisti, prosím Tě, všechno, co můžeš, a dej mi vědět. Předložím stvrzenku na poštu, abych dostal odškodné za ztrátu. — V dopisech *vždycky* píšu, které knihy posílám. Když tedy kniha nepřichází, čekal bych, že ihned napíšete. Vypadá to, jako by se ztratil ještě jeden dopis.

Sergej Ivanovič mi psal, že přijímá s radostí místo lékaře v Sredněkolymsku. Myslím, že dělá dobře. Lepší je přece jen mít práci, bez ní je člověk ve vyhnanství ztracen. A s dvěma a půl tisíci se tam dá jistě slušně žít.

Webba přepisujeme s Naďou na čisto. Do půlky srpna to máme odeslat. Už mě to přepisování notně otravuje (asi 1000 psaných stran na nás oba). Ale překlad byl zajímavý, protože je to kniha moc a moc chytrá.

Nadě včera přišel dopis od Apollinarie Alexandrovny (z Krasnojarska). Určili ji do vesnice Kazačinskoje (jeni-

sejský okruh, asi 100 verst od Jenisejska, po proudu Jeniseje). Je tam několik politických: Lepešinskij, Lingling, Rostkovskij, Grigorjevová. Ap. Al. se zdržela v Krasnojarsku 1 1/2 týdne a teď asi jede na místo určení.

Kdypak už konečně pustí Mítu? To jsem tedy nečekal, že pro maličkost to takhle nafouknou! A kam pojedete, až ho pustí?

Líbám maminku

a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Jedeš s Markem na Kavkaz, nebo ne?

Byl jsem moc rád, žeš poslala écrivainovi peníze na vydání knížky. Mnohokrát za to merci. Teď budu čekat, co bude dál. Mimochodem, napiš jim prosím, ať mi dají 25 autorských výtisků — rozešlu je přátelům a známým. Až je dostaneš, pošli mi hned 12—15 kusů; o ostatních Ti pak napíšu, kam je poslat.

52

M. A. ULJANOVOVÉ

2. 8. [18]98

Milá mamičko, před několika dny jsem dostal Tvůj dopis z 15. 7.

Doufám, že tento můj dopis zastihne už Mítu na svobodě. Tolikrát už slibovali, že ho pustí, tak to patrně na podzim přece jen splní. Už moc dlouho se táhne vyšetřování v jeho věci!

Maňušin plán jet do Bruselu se mi zdá moc dobrý. Studovat se tam dá jistě líp než ve Švýcarsku. Francouzštinu asi brzo zvládne. Co se týče klimatu, prý je tam dobré,

Nad'a má známého*, který žil v Belgii pět let a teď se tam (do Liège) zase chystá z Ruska. Vzal si jednu Nadinu blízkou přítelkyni. Nad'a jí dnes píše a prosí ji, aby Maňase napsala (do Podolska) všechny informace a adresy, které jí mohou být užitečné.

Když domovník ve vašem starém bytě říkal, že v květnu přinesl listonoš »nějakou žlutou knihu«, tak to právě byly Voprosy filosofii, co jsem vám poslal. Můžeme tedy doufat, že se kniha neztratila a že se podaří dostat ji zpátky. Počkám ještě týden, co o ní zjistí Mark v práci, a pak ohlásím ztrátu.

Jsem moc rád, že Aňuta chce všem oznámit, aby neposílali nic na jméno S. M.⁹⁷ Ta hloupá osoba dostala nedávno zase něco pro mě a chce z toho udělat celou »aféru« . . . Já si ovšem těch hloupých výpadů (vyvolaných pravděpodobně naší rozepří s Minusinci) nevšímám a knihy, které jí byly poslány, dostanu. Ale příjemnější by mi bylo, kdybych je nedostával. Jestli o tom ještě všichni nevědí, ať Aňuta napíše i ostatním. Před několika dny jsem dostal část knih (většinou o filozofii) z těch, co mi koupila Aňuta. Knihy, které došly teď, zůstaly ještě v Minusinsku; jsou mezi nimi další filozofické knihy.

Mezi knihy se dostaly i tyto — myslím že Aňutiny: *Bädeker, Suisse; Jahrbuch des Unterrichtswesens in der Schweiz*, 1892, 1893 a 1894 (3 svazky).** Ať Aňuta napíše, co s nimi. Pokud se jí mají poslat, tedy jestli hned, nebo až na podzim (kdy chceme poslat bednu knih dráhou).

[Apollinarie Alexandrovna Jakubovová]*** byla vypovězena (asi jsem vám to už psal) do jenisejského okruhu, ves-

* Z konspirativních důvodů odstranili Leninovi příbuzní z jeho dopisu jména a příjmení »známého« a »přítelkyně«. Jde o N. L. Meščerjakova a jeho ženu A. I. Meščerjakovovou (Čečurinovou). *Red.*

** Bädeker, Švýcarsko; Školství ve Švýcarsku — ročenka. *Čes. red.*

*** Z konspirativních důvodů odstranili Leninovi příbuzní z jeho dopisu jméno a příjmení A. A. Jakubovové. *Red.*

nice Kazačinskoje, po proudu Jeniseje, podél poštovní silnice, asi sto verst nebo i víc od Jenisejska. Z politických je tam Lingling, Rostkovskij a jiní. Ještě nám odtamtud nepsala.

Těsinci se chtějí v půli srpna stěhovat.

Z Vercholenska přišel podrobný dopis od doktora. Ten v něm popisuje skon N. J. Fedosejeva, vrací dopis od Aňuty, který poslala N. J. a který došel až po jeho smrti (neví, čím je to dopis), a ptá se, jak naložit s 25 rubly. (Dělají tam peněžní sbírku na pomník.) Dluhy N. J. (kolem 80 rublů) chtějí taky zaplatit (tj. vercholenští soudruzi).

Doktor píše, že krajně neblaze zapůsobila na N. J. aféra vyvolaná hnusnými obviněními, která proti němu vznesl nějaký darebák (ke všemu ještě politický) ve finančních věcech, takže N. J. se pak rozhodl nebrat od nikoho žádnou podporu (a on býval ve svých rozhodnutích pevný), že měl proto velkou bídu, nemohl pracovat, a — podle jeho slov — »když se přesvědčil, že nemůže pracovat, rozhodl se, že nebude žít« . . . Po jeho smrti přišel do Vercholenska telegram, že Marie Germanovna* dostala povolení jet za ním . . .

Líbám tě a posílám pozdrav všem našim. Markovi přeju, aby se mu vesele cestovalo a aby si odpočinul.

Tvůj V. U.

J. V. a Naďa posílají pozdrav.

* — M. G. Gopfengauzová. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

16. 8. [1898]

Dostal jsem, milá mamičko, tento týden Aňutin dopis z 30. 7. Dostal jsem ho v pondělí 10. 8. v Minuse, kam jsem si jel dát spravit zuby⁹⁸. Moc jsem se divil, když jsem dostal ten dopis, který šel — jak se ukázalo — rychlíkem. Jenže dopisy z tohoto rychlíku (jedoucího do Tom-ska) se překládají do zastávkového vlaku, a proto dochází ke ztrátě času: v úterý 11. 8. jsem dostal noviny z Moskvy z 29. 7. zastávkovým vlakem, a dopis rychlíkem byl z 30. 7. — takže je to jen o maličko rychlejší.

Já odtud nemůžu posílat poštu rychlíkem, protože to bych musel mít známé v Obu⁹⁹ a poslat dopis jim, aby ho hodili do schránky v rychlíku.

Ostatně zkuste to ještě s tím rychlíkem: uvidíme, kdy dopis přijde.

Dnes posílám do Petrohradu překlad Webba^[26]. Napsal jsem, aby honorář poukázali vám, takže jestli écrivain nezná vaši adresu, sdělte mu ji.

O sborníku mých statí^[189] už by tu mohla být nějaká zpráva, ale není, a tak si s Naďou myslíme, že z toho asi sešlo . . .

Maňáša se podle mě zbytečně rozmýšlí. Bylo by pro ni užitečné pobýt si a studovat v některém hlavním městě v zahraničí, a v Belgii by to bylo náramně šikovné. Z jakého oboru chce navštěvovat přednášky?

Tak jsem tedy zbytečně neodkládal hlášení ztráty té publikace Voprosy: jak je vidět, neztratila se, ale zdržela se tak, že vůbec nemá smysl ji posílat.

Tvůj V. U.

Posílám Ti, Aňuto, touto poštou doporučeně jako tiskopis *Negri*, *Tempeste**, a katalog, o který jsi prosila. Adresa je stejná jako v tomto dopise. Napiš, až to dostaneš.

Zároveň s Tvým dopisem jsem dostal zprávu z Archan-gelska, že M. G. se taky zastřelila (18. 7.), když dostala 16. 7. zprávu o smrti N. J. Je to strašná tragédie! A jednu z hlavních rolí sehrály v tomto finále sprosté pomluvy ja-kéhosi darebáka Juchockého (*politický*!! vyhnanec ve Ver-cholensku). N. J. to všechno strašně zdrtilo a zničilo. Pro-to se rozhodl, že *od nikoho* nepřijme pomoc a třel straš-nou bídu. Říká se, že asi 2—3 dny před smrtí dostal dopis, kde se tyto pomluvy opakovaly. Čert ví, co to bylo! Nejhorší ve vyhnanství jsou tyhle »vyhnanecké aféry«, ale to jsem nikdy netušil, že by mohly vést až k takovým koncům! Pomlouvač byl dávno veřejně a rázně odsouzen všemi soudruhy, a mě ani ve snu nenapadlo, že by si to N. J. (který měl s vyhnaneckými aférami už nějakou zku-šenost) mohl všechno tak strašně brát.

Šachova, Gumpłowicze a Izvěstija (dvě čísla, lednové a březnové) jsem dostal předevcírem: zpoždění o jednu poštu zavinil náš listonoš.

Julij doufá, že se brzo dostane z Turuchanska. V Těsu oslaví svatbu a záhy se postěhují do Minusinska.** Bazil dostal místo u jednoho zdejšího podnikatele jako technik.

Tvůj V. U.

* — Bouře. *Čes. red.*

** Jde o sňatek G. M. Kržižanovského a Z. P. Něvzorovové. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

26. 8. [1898]

Včera jsem dostal, milá mamičko, telegram z 21. srpna o Mítově propuštění a Tvůj a Aňutin dopis. Měl jsem velkou radost ze všech zpráv, hlavně z té první. Míťa byl tedy propuštěn po skončení vyšetřování: teď by bylo zajímavé zjistit, co vlastně na něj šije obžaloba¹⁰⁰. Budu čekat zprávy, jak se zařídíte na zimu.

Aňutin dopis je moc zajímavý a s radostí jsem se dočetl, že mé obavy z fiaska byly předčasné*. Posílám hned dnes (na stejnou adresu jako tento dopis) doporučeně jako tiskopis svůj článkuček, který jsem v těchto dnech napsal. Pošlete ho, prosím, écrivainovi s prosbou, aby se pokusil někam ho umístit: jestli to do sborníku už nejde, tak do některého časopisu (Mir božij nebo možná líp Naučnoje obozrenije)¹⁰¹. Nevím, je-li vhodné, abych posílal rukopisy přímo do Petrohradu. Udělal jsem to s překladem Webba, protože do stanoveného termínu (1. 9.) zbývaly už jen 2 týdny, ale nevím, jestli to tam nevyvolalo nespokojenost. Budu to zatím posílat vám.

O tom, že jsem od Fridmanové dostal Gumpłowicze, Šachova, Volfovy Zprávy a další knížky, jsem už psal.

»Tetiče«** moc děkuju za pozdravy atd. Škoda ale, že jen za pozdravy. Vždyť já přece vůbec nemůžu za to, že »neodpovídám«. Co si myslí Aňuta, má smysl odpovídat teď, nebo mám raději počkat?

Zdejší počasí už začíná být podzimní, i když posledních pár dnů bylo velmi pěkně. Že náš dům nebude na zimu dobrý, to si nemyslíme a nebojíme se toho. Můžeme si samozřejmě najít i jiný byt.

Tvůj V. U.

* Jde o vydání sborníku Ekonomické studie a stati^[189]. Red.

** — A. M. Kalmykovové. Red.

A co Maňáša? Pořád ještě váhá, nebo se už konečně rozhodla?

55

M. A. ULJANOVOVĚ

16. 9. [18]98 Krasnojarsk

Tak už jsem tu, milá mamičko, několik dní. Zítra chci odjet, jestli se parník o den nezpозdí. Budu muset jet bez A. M. a E. E. (psal jsem Ti přece myslím z Minusinska, jak se to stalo, že jsme jeli společně?). E. E. zůstala ležet ve zdejší nemocnici; A. M. má mezi lékaři jednoho známého a E. E. to tam myslím má docela slušné a cítí se dobře. Přesnou diagnózu lékaři stále ještě nemohou stanovit: buď je to jen obyčejná bolest po úrazu (spadla asi před 1 1/2—2 měsíci z vozu), nebo nádor na játrech, a to je onemocnění velmi vážné, vleklé a těžko vyléčitelné. Je mi hrozně líto ubohé A. M., vždyť se ještě nevzpamatovala ze smrti svého dítěte a ze své nemoci; bývá někdy tak rozčilená, že skoro až dostává nervové záchvaty. Hrozně nerad bych ji tu nechal samotnou, ale končí mi termín a musím jet. Požádám zdejší soudruhy, aby ji navštěvovali. Moje finance se značně ztenčily — něco mě stála cesta, musel jsem vypomoci A. M. a ledacos koupit. Pošli, prosím, Jelizavetě Vasiljevně (od níž jsem si vypůjčil) asi polovinu té částky, kterou měli poslat za (celý) překlad Webba (ten jsem poslal do Petrohradu už 15. srpna*). Jestli to ještě neposlali, bylo by myslím lepší trochu počkat (nebo vyzvednout honorář při nějaké příležitosti, až se naskytne). Ale kritické to nebude, takže není třeba nijak zvlášť spěchat.

Se svou cestou sem jsem velmi spokojen: dal jsem si do

* Překlad byl odeslán 16. srpna (viz tento svazek, dokument č. 53).
Red.

pořádku zuby a trochu jsem se provětral po jedenapůlročním sedění v Šušenském. V Krasnojarsku je sice málo lidí, ale přece jen je po Šuši příjemné setkat se s nimi a popovídat si o něčem jiném než o lovu a šušenských »novinkách«. Nazpět budu muset jet dost dlouho (asi 5 dní nebo tak nějak): proti proudu se parníky po Jeniseji vlečou zatraceně pomalu. Budu muset sedět v kajutě, protože je teď strašná zima (oblečen jsem samozřejmě jako v zimě a koupil jsem tu ještě dlouhý kožich pro Nadu, takže každá zima je na mě krátká). Dělán si zásobu svíček a knih, abych na parníku neumřel nudou. Pojede se mnou pravděpodobně Lepešinská, manželka vyhnance, která jede nastoupit místo do vesnice Kuraginskoje (asi 40 verst od Minusinska, kde žije náš soudruh Kurnatovskij); jejího muže tam taky přeložili. Včera jsem se dověděl dobrou zprávu, že Julij byl přeložen, ale kam přesně, to ještě nevím. Poslední dopis z domova, který jsem dostal, byl od Aňuty z 24. 8. Mockrát jí děkuju za něj i za knihy (Neue Zeit, přetisk z Archivu, životopis Kochanské¹⁰² aj.). Odpovím jí až ze Šuši, tj. asi tak za půldruhého týdne: protáhne se to pořádně, ale co se dá dělat.

Tvůj V. U.

Mnohokrát Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Teď jsem se setkal s A. M. a dověděl jsem se, že Elvíře Ernestovně je daleko líp, takže lékaři teď nevidí žádné nebezpečí a slibují, že za takových 8 dní bude docela zdráva a bude schopna jet do Minusinska. To všechno jsou velmi radostné zprávy.

11. 10. [18]98

Tento týden od vás nepřišly, milá mamičko, žádné zprávy, asi se zabydlujete spolu s Míťou a turisty, kteří se už vrátili. Tak Aňutě se cesta, jak se zdá, příliš nevyvedla. To je velká škoda — na Krym se člověk tak často nedostane. A co Maňša? Odjela? Domluvili jste se s ní podrobně o adresách a dopisech? Sdělte mi to, jestli ano — budu jí odtud taky psát. Nemile mě překvapuje, že Piťer tak vytrvale mlčí: překlad Webba byl poslán 15. srpna a dodnes nemám zprávu, jestli došel (poslal jsem ho samozřejmě doporučeně na adresu knihkupectví, k rukám P. B.). O sborníku taky překvapivě ticho: v posledním dopise ze 7. srpna bylo, že korektura došla k 7. archu; to znamená, že víc než polovina byla hotová. Že by se to protáhlo víc než o měsíc? Pravděpodobně je to fiasko, ale v tom případě jsem počítal, že mi knihu přece jen pošlou (doporučeně jako tiskopis — to jde přece docela snadno). Nedovedu si to vysvětlit, ale začínáme si s Naďou myslet, že je to nejspíš fiasko. To by bylo strašně mrzuté. Svě »trhy« jsem v konceptu dokončil a začal jsem je definitivně pilovat*. Přepisovat načisto se budou současně, takže jsem je chtěl po částech odesílat a sázet tak, jak budou chodit, aby se to nezdržovalo (počítám, že první várku bych odeslal nejpozději za měsíc): kdyby se od prosince začalo sázet, mohlo by se to ještě stihnout v téhle sezóně. Bylo by jen nutné (v případě fiaska předcházející věci) najít vydavatele a uzavřít s ním smlouvu. Píšu to všechno pro případ, že se Aňuta setká s écrivainem — jezdívá přece často do Piťeru — nebo se náhodou něco dozví, a vůbec (i když se nesetkají a nic se nedozví) je dobré pohovořit si a poradit se.

* Jde o knihu *Vývoj kapitalismu v Rusku*. *Red.*

Nového u nás nic není. Je chladno — asi už brzo začne zima. Letos je tu podzim horší než loni.

Pozdrav všem. Tvůj V. U.

Málem bych zapomněl: minulou poštou, osmého října, jsem vám poslal (doporučeně jako tiskopis) dvě publikace, jedno číslo časopisu Naučnoje obozrenije a Voprosy filosofii i psichologii — Aňuta mě prosila, abych jí tyhle publikace vrátil, a já se jí musím omluvit za zdržení.

57

M. A. ULJANOVOVÉ

1. 11. [18]98

Předevčírem jsem, milá mamičko, dostal Tvůj dopis ze 14. 10. A měl jsem z něho radost. Dnes je u mě na návštěvě Gleb, který přijel sám na 3 dny. E. E. pořád stůně, chudinka, nemoc je to vážná a budou ji asi muset poslat do Petrohradu nebo do Moskvy, protože tady jsou lékaři moc špatní.

Píšu jen krátce, protože jsem se zpozdil k poště — celý den jsme byli venku. Počasí je velmi pěkné — jsou teď jasné, mrazivé a klidné dny, ale sníh pořád ještě není.

Pozdrav všem našim. Jestlipak se Mark na Krymu zotavil? Od Aňuty čekám brzo dopis. Jak se daří Mítovi?

Pošlete, prosím vás, přiložený dopis A. P. Skljarenkovi* — ztratil jsem jeho adresu.

Jestli Aňuta opravdu hodlá jet do Petrohradu, mohla by tam při té příležitosti něco podniknout ohledně mé velké práce**. První dvě kapitoly pošlu co nejdřív (za

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** V tomto i dalším dopise jde o knihu Vývoj kapitalismu v Rusku. *Red.*

1—1½ týdne) a rovnou Aňutě: budu aspoň vědět, co s nimi je. Pak taky napíšu i o tom, jaké mám s touto prací plány.

Mnohokrát Tě líbám. Tvůj V. U.

Od Maňasi ještě žádný dopis nepřišel.

58

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[Mezi 7. a 11. 11. 1898]

Aňutě

Posílám dnes na mamincino jméno dva sešitky »trhů«. Jsou to první dvě kapitoly, přibližně asi tak čtvrtina nebo pětina celé práce. Celkem bude kapitol osm, teď dokončuju přípravné práce ke třetí kapitole, takže v lednu to bude se vši pravděpodobností všechno hotovo, protože Naděa přepisuje dost rychle, takže stačí mému tempu. Přestože oproti prvnímu náčrtu dělám velice důkladné škrty, bude rozsah práce víc než značný. První dvě kapitoly mají podle mých výpočtů asi 270 000 písmen, tj. počítám-li na tiskový arch 33 000 písmen, je to asi 8½ tiskového archu. Celá kniha bude mít tedy kolem 35—40 tiskových archů — ale pořád ještě doufám, že nepřekročím 35 archů, protože i tak to bude pěkně tlustý svazek (560 stran). Rozhodně by bylo záhodno dosáhnout při vydání toho, aby formát byl velký a písmo střední, tak aby na stránce bylo asi 2400 písmen a na archu víc než 33 000 písmen — bylo by to lepší proto, že by to pak mělo méně stran.

Pokud jde o vydání samo, budeme muset zřejmě doufat, že se nám podaří najít vydavatele. Možná že budeš mít cestu do Petrohradu a tam se poradíš s écrivainem.

A. I. Uljanovová-Jelizarovová
1900—1902

Neujala by se vydání knihy paní M. Vodovozovová?¹⁰³
[S vydáním na vlastní náklad nepočítám, protože se domnívám, že ze sborníku sešlo — i když o něm ani o překladu nemám dosud *žádnou* zprávu! Kdyby tomu bylo proti očekávání jinak, pak by se dalo uvažovat i o vydání na vlastní náklad, přičemž by se musel najít jen zvláštní korektor, inteligentní, a tomu pak pořádně zaplatit a vymínit si, aby mi každý zkorigovaný arch vždycky okamžitě poslal.

Se sazbou by se mohlo (a mělo) začít hned (říkám »mělo«, protože jinak se to do jara nestačí); dál bych to mohl posílat po kapitolách, a mohu slíbit, že to nebudu zdržovat. Najde-li se vydavatel, musí se s ním uzavřít přesná smlouva, přičemž by bylo zvlášť třeba dát tam jako nezbytnou podmínku, aby se zkorigované archy posílaly mně [například tiskové chyby v tabulkách zachytí velmi těžko někdo jiný než autor; a taky se může ledacos opravit a doplnit atd.]. Écrivain mi psal na jaře, že by se to mohlo tisknout po částech v časopise Naučnoje obozrenije nebo v jiném časopisu. Já bych proti tomu samozřejmě nebyl, jenže pochybuju, že by nějaký časopis chtěl vzít tak velkou věc — to by bylo opravdu něco mimořádného. Pravděpodobnější je, že by uveřejnili nějakou tu kapitolu. Například druhá kapitola, ale i první, tvoří zcela samostatný celek. Částečně i z tohoto důvodu jsme spěchali poslat hotovou část hned. Jenomže kdyby se to dávalo do časopisu, muselo by se přesně dohodnout, kdy to bude uveřejněno, a vymínit autorovi právo tisknout celou knihu ihned a nečekat, až celá stať vyjde v časopisu¹⁰⁴.

Předmluvu knihy posílám, není však určena do sazby (bude se asi muset časem předělat nebo doplnit)¹⁰⁵, ale k dokreslení představy o rozvržení celé knihy. Obsah budu i nadále posílat zároveň s každou kapitolou. Nebude-li tak podrobný obsah potřeba (i když podle mě jsou podrobné obsahy pro čtenáře mnohem výhodnější), je možné obsah zkrátit a ponechat jenom názvy podkapi-

tol.* Mimochodem tyto názvy podkapitol by se v knize neměly sázet tučně ani kurzívou (to je příliš slavnostní), ale naopak hodně malým petitem. Zabere to jednak méně místa, jednak to bude víc odpovídat poslání těchto nadpisů. Pokud jde o tabulky, taky si myslím, že by bylo nejlepší sázet je drobným písmem, aby zabraly co nejméně místa.

Jsem si vědom, že se snadno může stát, že všechny tyto podrobnosti budou zbytečné — ale ať aspoň já udělám ze své strany všechno, co je potřeba. Je docela možné, že écrivain se bude sám chtít ujmout celé věci nebo budou souhlasit s naší žádostí, aby se jí ujal — jen jedno mě mrzí, totiž že je tak neuvěřitelně a nepochopitelně nepořádný v písemných stycích a je v tom zřejmě naprosto nenapravitelný. Řekl bych vůbec, že až příliš přehání svou laskavost: například jeho žena sama korigovala začátek sborníku — práce namáhavá a časově velmi náročná. Že se do toho vůbec pouštěla, když má tolik všelijaké své práce! Proto by v tomto případě bylo daleko lepší najmout (třeba na jejich doporučení) zvláštního korektora¹⁰⁶ a žádat, aby byl s Tebou pravidelně ve styku, podával Ti zprávy o průběhu práce a o odeslání každého zkorigovaného archu.

Tak už musím končit. Odpověz mi, prosím, co nejdřív — třeba jen, žes rukopis dostala.

Tvůj V. U.

59

M. I. ULJANOVOVÉ

11. 11. [18]98

Dostali jsme, Maňášo, Tvůj dopis a měli jsme z něho velkou radost. Hned jsme si vzali mapy a začali hledat, kde

* Obsah v knize Vývoj kapitalismu v Rusku^[181] zkrácen nebyl.
Red.

vlastně — u čerta — ten Brusel leží. Zjistili jsme to a dali se do uvažování: je to odtamtud kousek do Londýna, do Paříže i do Německa — vždyť je to skoro přímo ve středu Evropy . . . Ano, závidím ti. Na začátku svého vyhnanství jsem si řekl, že na mapy evropského Ruska a Evropy ani nesáhnou: člověka vždycky přepadla taková hořkost, když si ty mapy rozložil a začal si na nich prohlížet všelijaké ty černé tečky. Ale teď už to jde, už jsem si zvykl a prohlížím mapy klidněji; začínáme dokonce často i uvažovat o tom, do které z těchto »teček« by bylo zajímavé se později podívat. V první polovině vyhnanství se člověk asi víc díval zpátky, teď zase víc dopředu. Inu, qui vivra, verra*.

Pokud jde o noviny a knížky, sháněj, prosím Tě, co se dá. Posílej mi nejrůznější katalogy z antikvariátů a knihkupectví ve všech řečech. Chtěl jsem Ti dokonce dnes dát jeden úkol, ale pak jsem si řekl, že to odložím až napříště. Připomenu jen, co jsem psal Tobě nebo Aňutě loni, že totiž nejzajímavější noviny často bývají oficiální orgány obsahující stenografické zprávy o debatách v parlamentech. Jestli zjistíš, kde se tyhle noviny prodávají (mají v Bruselu jen belgické, nebo i francouzské a anglické noviny?), a budeš posílat *zajímavá* čísla (doufám, že sleduješ noviny?), bude to moc dobré. Radím Ti, aby ses neomezovala jen na belgické noviny, ale předplatila si ještě nějaké německé: jednak se pocvičíš v jazyce a jednak získáš výborný materiál ke čtení; a noviny nestojí mnoho.

Pojedeš na vánoce domů?

Tvůj V. U.

Po dlouhém čekání jsem konečně dostal svůj sborník**. Poprosím Aňutu, aby ti jeden výtisk poslala.

* Počkáme a uvidíme. *Red.*

** Jde o sborník Ekonomické studie a stati^[189]. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
 A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

15. 11. [18]98

Jakpak trávíte zimu v Podolsku, milá mamičko? Tahle zima je pro vás asi neveselá — Mark musí žít sám a Míťa je přikován k Podolsku. Vůbec mi neodpovídá na mé dotazy o tom, jak to bude mít s vojnou, jestli tam bude jako voják nebo jako felčar. Máte nějaké zprávy o jeho záležitosti? Kdy se to asi skončí a jak? Nebo nic nevíte? Jak je na tom Mark se zdravím? Není mu v Moskvě samotnému smutno, nebo je zavalen prací v úřadě a večerními přednáškami (přednáší vůbec?)¹⁰⁷.

U nás nic nového není. Jen zábavu máme teď jinou: s příchodem zimy jsem nechal lovu a dal jsem se do bruslení: zkusil jsem to jako za starých časů a ukázalo se, že jsem to ještě nezapomněl, přestože jsem nebruslil už aspoň deset let. Nadřa se chce taky učit, ale nevím, jestli jí to půjde.

Pozdrav všem našim. Mnohokrát Tě líbám. Tvůj *V. U.*

Añutě

Minule jsem Ti zapomněl napsat, že jsem Neue Zeit tehdy taky dostal. Včera přišel účet od A. M. Kalmykovové. Narostl mi tam dluh asi osm rublů a já si pořád dál a dál něco objednávám. Nechápu, jak to, že pořád nejde honorář za překlad, který jsem odeslal do Petrohradu už 15. srpna! Jestli honorář přijde, pošli prosím Tě asi 30 rublů do knihkupectví, a když nepřijde ani do té doby, kdy dostaneš tenhle dopis, pak už tedy nevím, co dělat. Jestli můžeš, bylo by dobré poslat do knihkupectví aspoň desetirublovku. Ohledně honoráře za překlad mi sdělili, že

bude vyplacen v každém případě (a cenzura tu přece nemůže být na překážku), to znamená, že jde jen o to, kdy.

Psal jsem Ti minule a prosil jsem Tě, abys rozeslala mé knihy různým známým, ale zapomněl jsem, že neznáš adresy.¹⁰⁸ Archangelské adresy neznám ani já. Dnes píšu *jen tak nazdařbůh* M. J. Grigorjevovi* na pilu, kde pracuje. Myslím, že si dopisuješ s Archangelskem: nebylo by tedy lepší, kdybys to poslala svým známým, aby to doručili? Nejde-li to, odložíme to do doby, než dostaneme adresu. Lalajancova adresa: Voroněž, roh Bogoslovské a Strmé uličky 11, Is. Christof. Lalajanc. Měl by se taky poslat jeden kousek Samařanovi, co píše do časopisu Naučnoje obozrenije**. Je v Petrohradě, ale jeho adresu neznám.

Nezatěžuju Tě příliš svými žádostmi?

Volf ohlašuje jakousi knihovnu francouzských klasiků *po 10 kop. svazek*. Nevidělas, jak to vypadá?

Tvůj V. U.

S údivem jsem se dočetl, že Labriola vyšel rusky! Dovedu si představit, v jaké asi zmrzačené podobě!

Nepřekládalas náhodou Labriolu Ty?

Ve Frankfurter Zeitung¹⁰⁹ jsem četl velmi zajímavou zprávu o stuttgartském Parteitagu¹¹⁰. Pomýšlím na to, že bychom si příští rok mohli tyto noviny předplatit. Čteš nějaké zahraniční noviny?

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** Jde o P. P. Maslova. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

22. 11. [18]98

Milá mamičko, dnes posílám dlouhý pracovní dopis Aňutě, proto Ti už nepíšu, a taky proto, že Naďa už stvořila dlouhatánské vyprávění o našem životě a já už k tomu nemám absolutně co dodat. Vcelku to odpovídá pravdě — jen s mou prací na »trzích« je to trochu přehnané*.

Tvůj V. U.

Mířu prosím, aby Pamětní knihu Tulské gub.** poslal co nejdřív Alexeji Pavloviči Škljarenkovi: neznám jeho adresu.

Aňutě

Oba Tvé dopisy, z 1. i ze 4. 11., jsem dostal naráz. Má to své dobré stránky, že vydávání převzala Vodovozovová; aspoň to bude s celou věcí vypadat určitěji. Její vyúčtování za »studie« je zřejmě úplně správné a nízký honorář se dá plně vysvětlit malým nákladem¹¹¹. Za »trhy« se ovšem s takovým honorářem spokojit nemůžeme. Chci využít nabídky Vodovozovové (až se s ní uvidíš, vyřid' jí samozřejmě ode mne mnoho díků), že vydá mé »trhy« — a ohledně finančních podmínek to už nechám na Tobě (jestli Tě to nebude zatěžovat), abys to s ní dojednala: nevím, co je výhodnější, jestli pevně stanovený honorář, nebo »všechnen čistý zisk«. Budeme se muset rozhodnout pro jeden z těchto způsobů, samozřejmě pro ten výhod-

* Viz tento svazek, s. 460—461. *Red.*

** — kterou ještě dnes posílám doporučeně na Tvé jméno.

nější, zejména když nemám žádný důvod, abych na peníze pospíchal. Ale při smlouvě o vydání je ze všeho nejdůležitější: zajistit *naprosto spolehlivou* korekturu. Jinak to *rozhodně nemá smysl* vydávat. Korektura »studii« je velmi špatná: kromě tiskových chyb, které *překrucují smysl* a jejichž seznam¹¹² jsem Ti poslal*, je tam ještě spousta drobných nedopatření, na která si mně už soudruzi stěžují. Je bezpodmínečně nutný skutečně inteligentní placený korektor — to si musíme rozhodně dát jako podmínku, a já sám rád zaplatím takovému korektorovi třeba dvojnásobný honorář, když si autor nemůže korekturu provést sám. Zejména pokud jde o tabulky — je tam nesprávností až hrůza. A v »tržích« je tabulek spousta. Dále mi (i kdyby korektura byla sebelepší) *rozhodně okamžitě* pošlete archy poslední korektury, arch po archu, a já vám budu posílat seznam chyb. Vydání knihy se tím zdrží (budete-li to posílat přesně) maximálně o měsíc; ale to není žádné neštěstí, hlavně když kniha bude vydána pořádně. Pokud jde o termín vydání — mohlo by se začít už teď (máme už přečtenou načisto třetí kapitolu a v nejbližších dnech dokončím čtvrtou, tj. polovinu práce, a druhá polovina je mnohem snadnější, takže se mohu směle zavázat, že dodám do Moskvy poslední kapitolu do 15. února a možná i dřív); bylo by to pro mě zvlášť výhodné, protože k prvním archům bych vám mohl sdělit nejen tiskové chyby, ale možná i ledacos podstatnějšího. Bylo by dobře, kdyby formát a tisk byly takové, aby na jedné stránce bylo asi 2400 písmen — pak by se celá práce vešla na 30 archů, tj. zhruba na 500 stran (větší počet stránek by už byl pravděpodobně zbytečný a pro čtenáře neúnosný). A konečně — zvláštní pozornost se musí věnovat diagramu v II. kapitole, aby v něm nebyly chyby. Prosím Tě,

* Když jsem posílal tento seznam chyb Tobě, zaslal jsem ho zároveň i écrivainovi s prosbou, aby jej dal *určitě* natisknout na zvláštní lístek, který by se při prodeji vkládal do knihy. Teď je tedy nutné obrátit se s touto prosbou na Vodovozovovu.

projednej to všechno s Vodovozovovou a až dostaneš tenhle dopis, odpověz mi co nejdřív. Třetí a čtvrtou kapitolu odešleme, jakmile je dokončíme — asi tak za čtrnáct dní.

Maňase, prosím Tě, pošli ještě tři výtisky Studií^[189]. Adresa Alexandra Leontěviče* (Operní ulice, dům Gudionové, Archangelsk). Zdejším soudruhům jsem to všem poslal. Ještě jeden výtisk by se měl dát Samařanovi, který píše do časopisu Naučnoje obozrenije.

Z třetiny honoráře, kterou jsi dostala, přijde polovina Mítovi za peníze, které poslal Jel. Vas. Ze zbývající poloviny pošli prosím Tě půlku knihkupectví Kalmykovové (zůstal jsem tam dlužen a objednávám si odtamtud spoustu věcí) a za zbývající polovinu se musí předplatit časopisy a noviny na rok 1899; už je nejvyšší čas, hlavně zahraniční:

Russkije vědomosti na rok (mám platit za 10 m.)	8,50 rublů
Russkoje bogatstvo na rok	9,— ”
Mir božij na rok	8,— ”
Niva na rok 1899	7,— ”
Frankfurter Zeitung na první ¼ roku 1899	4,70 ”
Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik, herausgegeben von Heinrich Braun. Na rok 1899	12 marek

Pro nás tady noviny a časopisy mnoho znamenají, hlavně ty, co chodí včas, proto prosím, abys je objednala hodně brzo.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim.

(Blose jsme odevzdali Bazilovi, teď ho nemáme.)

* — A. L. Malčenko. Red.

M. A. A D. I. ULJANOVVÝM

28. 11. [18]98

Milá mamičko, dostal jsem Tvé a Mítovo psaní z 9. 11.

Když sem posíláte telegramy, pamatujte na to, že náš pošťák bývá v Minuse v pondělí a ve čtvrtek dopoledne. To znamená, že telegrafovat musíte vždycky v neděli a ve středu dopoledne — a já pak telegram dostanu v úterý a v pátek dopoledne (to jsou naše poštovní dny, zdejší šušenské »svátky«)*.

Od Maňasi přišel jeden dopis, odpověděli jsme jí**, ale další dopis jsme ještě nedostali.

Jsem moc a moc rád, že se Ti v Podolsku líbí. Škoda ovšem, že Mark musí žít sám.

K Aňutě mám ještě jednu prosbu: ať mi kromě dalších časopisů předplatí ještě Trudy imperatorskogo Volnogo ekonomičeskogo občestva, cena 3 ruble ročně (6 sešitů) s poštovným. Jestli ovšem tenhle časopis ještě vychází.

Budete-li časopisy objednávat přes Volfa, tak ten už mou adresu má: dostávám od něho Izvěstija.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim.

J. V. taky posílá všem pozdrav.

Dokončil jsem polovinu své knihy a zjistil jsem, že bude asi kratší, než jsem původně předpokládal.

* Adresa pro telegramy: Minusinsk Uljanovovi Šušenskoje.

** Viz tento svazek, dokument č. 59. *Red.*

O mém lovu nemáš přesné informace. Kdo Ti to napovídal? Nedopouští se snad Aňuta jistých chronologických omylů, když vydává staré mýty o zajících za nové zprávy? Zajíců jsem tu na podzim postřílel spoustu — na ostrovech v Jeniseji je jich hromada, takže nás to brzo omrzelo. Promiňsi jich nastřílel několik desítek, strádá si kožky na kožich.

Samozřejmě, že lov na tetřevy a koroptve je zajímavější, jenže je těžký. Mladých tetřívků jsem v červenci ještě mnoho nepostřílel, ale teď se na ně jezdí na koni s puškami: pěšího lovce tetřevi k sobě v zimě nepouštějí (jen docela výjimečně). Na koroptve je zapotřebí (na podzim) mít dobrého psa, ale moje Jenny je buď ještě mladá, nebo není k ničemu. V zimě se chytají koroptve spíš do tenátek a do sítí nebo do ok.*

Teď máme novou zábavu — bruslení, pro které lov značně zanedbáváme.

Doufám, že příští léto užijeme lovu víc — nebude tolik práce, pes si trochu zvykne, a pak — bude to (doufám) poslední léto na Sibiři.

Tisknu ruku. V. U.

* Loni jsem přece jen pár koroptví zastřelil (i když moc málo), ale letos vůbec nic.

M. A. ULJANOVOVÉ
 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ
 A M. T. JELIZAROVVI

6. 12. [18]98

Dostal jsem Tvé psaníčko, milá mamičko, které jsi přiložila k Aňutinu dopisu. Odpovídám jí podrobně. O sobě nic nového sdělit nemůžu. Žijeme pořád stejně. Počasí je stále pěkné a já se dnes chystám na zimní lov.

Anatolij píše, že je, chudák, nemocný, kdoví, jestli to není tyfus. Julij mrzne v Turuchansku (mívá ráno v bytě -2°) a nemůže se dočkat, až ho přeloží.

Jak. M. Lachovskij píše, že na pomník Fedosejevovi je zapotřebí 180 rublů, ale sebráno je zatím jen 70 rublů, takže prosí, abyste to vyřídili všem známým.* Píše, že 18. 10. do Alexandrovského vězení dorazili Aljuškevič, Frelich, Goldman, A. Jergin, Talalajev, Ťutrjumovová-Abrtamovičová a Zmejev. Všichni jsou na cestě do Jakutky.

Tvůj V. U.

Aňutě a Markovi

Dostal jsem zároveň oba vaše dopisy, mockrát za ně děkuju a odpovídám podrobněji.

Překvapilo mě, že écrivain odmítl návrh na placeného korektora (pro Studie) — tiskových chyb je tam spousta, a zvláště mě rmoutí ty, které překrucují smysl a jejichž seznam jsem i Tobě, i jemu poslal. Čekám v nejbližších

* Adresa, kam peníze posílat: Vercholensk, Irkutská gub., J. M. Ljachovskému.

dnech odpověď — podaří-li se je někam vmáčknout; je to nutné.

Nevím, jestli má smysl pouštět se do vydávání na vlastní náklad: za první, bylo by záhodno navázat trvalé spojení s Vodovozovovou, která se může hodit jako vydavatelka. Za druhé, částka (potřebná na vydání) je jednak hodně vysoká a jednak je to věc velice náročná, složitá a těžká. Dělat to poprvé sami nutně znamená dopustit se různých chyb, zatímco já bych si opravdu moc přál, aby tato publikace byla po vnější stránce bezvadná, i kdybych za to měl zaplatit několik set rublů navíc. Za třetí, ani časový rozdíl tu nebude tak velký: můj dopis přijde před svátky a Vodovozovová přijede v únoru — možná že se to s ní dá dohodnout i písemně. A kolik by ještě stálo času (kdybychom to vydávali sami) různé to ježdění, shánění atd.! Dávat pozor na práce kolem vydávání v jiném městě je strašně těžké. Nebylo by proto lepší napsat Vodovozovové? Zeptat se jí, kdy by se mohlo začít, kolik času to zabere, jestli by kniha mohla vyjít nejpozději koncem dubna apod. Pokud jde o podmínky, uvažoval jsem o tom a myslím, že lepší by bylo přistoupit na čistý zisk než na honorář podle archů. Při prvním způsobu počítám, že bych dostal asi $\frac{1}{3}$ celkové sumy a možná i víc; kdežto abych při druhém způsobu dostal stejně, muselo by se stanovit minimálně 75 rublů na arch, a to by bylo patrně pro vydavatele obtížné a riskantní.

Mám hotové čtyři kapitoly a dnes se dokončuje i jejich přepisování načisto, takže v nejbližších dnech vám ještě pošlu III. a IV. kapitolu. Doufám, že v únoru budete mít knihu celou. Mimochodem, budete-li rukopis číst, pošlejte mi, prosím, své připomínky. Mám v konceptu poznačeny stránky podle čistopisu, takže mohu poslat opravy. A pak ještě mám prosbu, pokud jde o Studie: pošlejte mi recenze, které objevíte vy nebo známí, protože já tady málo sleduju denní tisk.

Je-li petit a tabulky dražší, bude muset vydavatel za

»trhy« zaplatit mimořádně mnoho, protože tabulek je tam spousta a diagramy jsou tam taky. Celkový rozsah knihy vychází, pokud mohu teď soudit — menší, než jsem předpokládal, ale přece jen to vyjde asi na 450 stran, počítám-li 2400 písmen na stránce. Ale takových stránek, jaké jsou ve vydáních Vodovozovové (písmo je příliš řídké, celkem jen 2000 písmen na stránce), bude zapotřebí nejméně 550, proto by tedy sazba měla být hustší. Tabulky by se rozhodně měly sázet celé *petitem*, jinak zaberou spoustu místa a ztratí pro čtenáře názornost i přehlednost. Zvlášť nešikovné jsou tabulky, které jsou vytištěny přes celou stránku naležato (tzn. je třeba otočit knížku, aby se daly číst). Pro čtenáře je to všechno velmi důležité. Takže nejlepší by bylo takové písmo, jakým jsou vytištěny tabulky v *přílohách* ke knížce vydané Vodovozovovou *Pozemková držba a zemědělství*^[78]; takovým písmem by bylo třeba vysadit všechny tabulky ve II. kapitole i v ostatních kapitolách (ve II. kapitole je tabulek nejvíce; v ostatních je jich mnohem méně, ale taky tam jsou). O tom všem je zapotřebí promluvit s vydavatelkou a taky o tom, aby mi posílali korektury (jak už jsem psal). Aby se vydání urychlilo, mohlo by se sázet ve dvou tiskárnách, zvlášť první část (první čtyři kapitoly) a zvlášť druhá část, se zvláštním číslováním stránek. A teď k Markovu návrhu změnit titul a udělat z toho dva díly. To by podle mého názoru nebylo vhodné. Nenápadnější a těžkopádnější titul je vhodný z důvodů cenzurních; kdybych změnil titul, musel bych provést spoustu drobných, ale právě proto obtížných oprav v textu. Rozbíjet to na dva díly nemá smysl: vezmeme-li za normu formát a písmo *Studií*, vyšel by každý svazek *menší* než tato knížka (ostatně ani prodávat by se to nedalo po jednotlivých dílech, protože výklad na sebe navazuje, jsou tam společné odkazy na různé kapitoly atd.). Pokud jde o cenu, víc než tři ruble jsem ani nepředpokládal a považoval bych vyšší cenu za nežádoucí (a nižší za nevhodnou). Zato počet vý-

tisků by měl být co největší*: mrzí mě, že Studie byly vydány v tak malém nákladu. Že by u »trhů« nastaly nějaké potíže s cenzurou, to si nemyslím, ovšem nepřijde-li období zvlášť výjimečné přísnosti a pronásledování našinců. A jestliže se Studie prodávají dobře, pak »trhy« půjdou na odbyt ještě mnohem líp. O tom byste měli vydavatelku přesvědčit. Ještě k počtu autorských výtisků (doufám, žeš Maňáše poslala dodatečně 3 výtisky Studií). Myslím, že by se jich mělo vzít 50, protože tentokrát je budu muset poslat většímu počtu lidí a pár jich vyměnit za statistické publikace zemstev.

Tak se mi zdá, že jsem toho napovídal už dost — a patrně se toho spousta opakuje z dřívějších, stejně dlouhých dopisů o práci! Jistě vás otravuje číst tahle opakování. Je to asi jako s mým psaním: první koncept »trhů« jsem seškrtával a krátil naprosto nemilosrdně.

Tisknu ruku. V. U.

Naši všichni posílají pozdrav.

64

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

12. 12. [18]98

Dostal jsem od Aňuty Neue Zeit a zprávu výboru pro šíření vzdělanosti a rovněž lístek z 28. 11. Odpovídám jí na druhé stránce. Poštovní dny jsou u nás úterý a pátek, ale to je pro vás samozřejmě nezajímavé. Noviny dostáváme ze středy a soboty, tedy čtrnáctý den. Proto je mys-

* Jsem zcela zajedno s Markem, že by jich »mělo« vyjít *nejméně* 2400. Jen co tomu řekne vydavatelka!

lím nejvhodnější, když píšete vždycky v úterý a v pátek (z Moskvy: jak je to z Podolska, nevím). Podali jsme si s Nad'ou žádost, abychom mohli jet o svátcích na týden do Minusinska.¹¹³ Dopisy stejně dostaneme, takže adresu není třeba měnit.

Tvůj V. U.

Añutě

Posílám ještě dnes na mamičino jméno doporučeně 3. a 4. kapitolu »trhů«. Spočítal jsem přesněji rozsah všeho, co jsem až dosud napsal; v prvních 4 kapitolách je asi 500 000 písmen*. To je méně, než jsem předpokládal (a druhá půlka bude menší než první). To znamená, že mé obavy byly zbytečné; stačí i takové písmo, při němž je na jedné stránce jen 2000 písmen. A proti vydání ve dvou oddělených dílech nic nenamítám: rozhodněte to sami s vydavatelkou. Jen ta čísla, ta čísla! — tam bude chyb jako máku, jestli nedostanu korekturu**.

Proved', prosím, v rukopise dvě opravy: 1. v předmluvě škrtni od slov: »je známo, že tato otázka« atd. druhou větu od začátku po slova: »odpůrců; soudili jsme« a dej tam rovnou: »Autor soudil« atd. (»že k odpovědi atd.«).

Myslím, že je trochu nebezpečné mluvit hned v prvním odstavci o »odpůrcích«¹¹⁴.

2. Na s. 44 poznámku před koncem VI. podkapitoly škrtnout; dát místo ní: »Viz V. *Iljin*, Ekonomické studie, Petrohrad 1899, s. 30«.¹¹⁵

Odpověz mi, prosím, jestli jsi tyto opravy dostala.

Za Neue Zeit a za zpravu výboru mockrát děkuju. Ne-

* Počítám asi 900 písmen na stránku (a asi 1600 písmen na velké stránky, kterých je použito pro II. kapitolu).

** Čísla s desetinnými se rozhodně musí sázet zvláštním způsobem: desetinná čísla se musí sázet menšími typy než celá čísla a přitom je sázet níž, tj. ne takhle: 6.3, nýbrž takhle 6.₃. Je to velmi důležité, chceme-li se vyhnout chybám.

dala by se koupit chybějící čísla N. Z. z let 1897—8; máme čísla 7—8, 11—24; chybějí čísla 1—6 a 9—10. Moc rádi bychom měli kompletní ročník 1897—8.

Píšeš, žeš dostala můj dopis z 15. 11.* a nedostala předcházející dopis o knihách. Nepamatuju se už, kdy jsem to přesně posílal, ale vím určitě, že hned, jak došly knihy z Petrohradu, jsem Ti psal obyčejný dopis a *přiložil jsem k němu seznam tiskových chyb překrucujících smysl* a prosil jsem Tě, abys rozdělila mezi známé několik výtisků, mezi jiným ještě 3 Maňase (kromě jednoho pro ni), jeden do Petrohradu, a ne stařešinovi, ale Samařanovi a jeden Kokuškovi (neposílal jsem mu ho); když připočtu tři pro vás, tři pro Chicagana, autora Továrny (T.-B.) a Trhů (Bulgakov)¹¹⁶, dva pro Grigorjeva a Kolumba, je to 14 výtisků, o nichž jsem tuším právě ve ztraceném dopise psal.

Velmi mě překvapilo, když jsem se z doktorova dopisu dověděl, že překlad Webbových^[26] cenzura rozhodně a bezpodmínečně zakázala!! Jak to? Myslím, že to bude asi tak, že se tyhle řeči týkají překladu *History of Trade Unionism*^[25]; ta je víc zensurwidrige**. A kromě toho náš překlad je přece teprve v tisku, ne?

Tisknu ruku. V. U.

Psal jsem statistickému oddělení tverské guberniální správy zemstev a žádal jsem, aby mi poslali *sbírku zákonů* (sv. XIII, sešit I, 1897). Neposílají mi to, mizerové. Nemáš tam někoho známého, nedalo by se to sehnat? Třeba Krasnopjorov (jestli tam je) by neodmítl, ne?

* Viz tento svazek, dokument č. 60. *Red.*

** — proticenzurní. *Red.*

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. A. ULJANOVOVÉ

20. prosince [1898]

Milá Marie Alexandrovno! Volod'a dnes nečekaně odešel na lov, a proto píšu já. Měli jsme tady teď až dvacetistupňové mrazy, ale dnes je teplo, $2\frac{1}{2}^{\circ}$, a tak se Volod'a dal zlákat na lov, tím spíš, že podle teorie šušenských myslivců se teď nejlíp loví tetřevi: za mrazů nic nežrali, a teď se krmí tak horlivě, že ani nevidí lovce. Volod'a šel s cizí puškou, protože svou si rozbil: měla totiž litinovou hlavěň a ta se zlámala pouhým pádem na led. Poslali jsme pušku do Minusy, ale tamější řemeslníci ji odmítli opravit. Bude se tedy muset koupit nová. V Minuse je prý na prodej velmi dobrá dvouhlavňovka a Volod'a si ji chce koupit. Teď se připravujeme na cestu do Minusy. Ostatně veškeré přípravy spočívají v tom, že Volod'a pověsil na zeď papírek a na ten se zapisuje všechno, co se má ve městě koupit. Maminka do Minusy nepojede, nejdřív to odůvodňovala tím, že je špatná cesta, a teď zase, že je zima. Pojedeme na Štědrý den a vrátíme se 1. nebo 2., takže příští dopis od Volodi bude asi už z Minusy. Nevím, jestli Volod'a psal, že na svátky se chystají taky Kurnatovskij a Lepešinských; chystají se bruslit, hrát šachy, zpívat, diskutovat atd. Vypadá to, že nám tam bude veselo.

Po dokončení »trhů« máme v plánu dát se pořádně do jazyků vůbec a do němčiny zvlášť. Volod'a si objednává z knihkupectví rusko-německý slovník Pavlovského a prosí Aňutu, aby mu sehnala Turgeněva v němčině a nějakou dobrou gramatiku. Slyšela jsem, že je dobrá německá gramatika F. Fiedlera, ale nevím to jistě.

Mimochodem, domníváme se, že náš dohad o časopise Žizň¹¹⁷ není správný. Je-li to pravda, pak ovšem nemá smysl si ho předplácet.

Od Maňáši jsme dostali jen jeden dopis. Copak že nepíše? Nebo možná, že nám její dopisy nedocházejí; ať piše doporučeně. Přišel Volod'a a zlobí se, proč nejdu bruslit a sedím doma. Proto končím. Mnoho štěstí v novém roce! Upřímně Vás i Aňutu líbám, D. I. a M. T. pozdravuju. Maminka vás taky všechny srdečně pozdravuje. Zátím není o čem psát, snad až po návratu z Minusy. Ještě jednou vás líbám.

Vaše *Nad'a*

Připojuju taky své blahopřání k Novému roku.

Ohledně německého překladu Turgeněva bych myslel, že nejlepší by bylo informovat se např. u Volfa a koupit zároveň i katalog publikací, třeba Reclama¹¹⁸. Je nám jedno, co z Turgeněva pošlete, hlavně když to bude dobrý překlad. Německá gramatika by měla být podrobnější, zejména syntax. Kdyby byla psána německy, bylo by to snad i lepší. Neměly by se vůbec navázat s Volfem styky ohledně objednávání knih a získávání informací? Knihkupectví A. M. Kalmykovové podává informace nějak neochotně: prosil jsem je například, aby mi sehnali přetisk stati N. Karyševa Materiály o ruském národním hospodářství, sešit 2^[98], z druhé knihy Zpráv moskevského zemědělského institutu z roku 1898, ale prodejna odmítla mou žádost vyřídit, a ani mi dokonce nesdělila adresu Zpráv . . . Nesehnali byste to vy?

Všechno nejlepší. *V. U.*

M. I. ULJANOVOVÉ¹¹⁹

Belgie. Brusel. A M-ile M. Oulianoff.
Rue des Minimes, 40. Bruxelles. Belgique

22. 12. [18]98

Dostal jsem od Tebe, Maňášo, Kovalevského, ale dopis žádný. Udivuje mě to (a nás všechny): kromě jednoho, prvního dopisu nepřišel od Tebe už ani jediný. Neztrácí se dopisy? Nebo Tě snad ten nový život tak zaujal, že Ti na psaní nezbývá čas? Knihu Kovalevského mám už dávno: dostal jsem ji už v listopadu, měl jsem ji objednanou z petrohradského knihkupectví; přiznám se, začal jsem ji číst, ale nedočetl: je to dost nudná kompilace. Napiš, kdy hodláš jet na léto. Jaké noviny a časopisy čteš? Seznámila ses už dobře s Bruselem a s tím, jak to tam vypadá s knihami? Posílej mi *Journal officiel*¹²⁰ se zajímavými projevy v parlamentě. Chystám se, že Ti po svátcích, na které jedeme v nejbližších dnech do Minusinska, napíšu dlouhý dopis.

Tvůj V. U.

Nad'a Tě pozdravuje.

Dostal jsem Tvůj dopis z 20. 12.* Teď jsem v Minuse. Odpovím Ti, až se vrátím.

Tvůj V. U.

* Podle nového kalendáře. *Red.*

M. A. ULJANOVĚ
A A. I. ULJANOVĚ-JELIZAROVĚ

Minusinsk 28. 12. [18]98

Píšu Ti, milá mamičko, z Minusinska; přijeli jsme sem s Nadřou na svátky a zůstaneme tu do prvního. Máme se tu báječně. Lepší odpočinek po práci jsme si ani nemohli přát. Mimo jiné chodíme horlivě bruslit, zpíváme atd.

Tvůj V. U.

Na druhém lístku píšu Aňutě.

Včera jsem dostal dopis od Maňaši z Bruselu s novou adresou.

Aňutě

Dostal jsem Tvůj lístek z 5. 12. a dopis z 8. 12. Srdečný dík za něj. O écrivainově referátu jsem si přečetl podrobnou zprávu v listě Russkije vědomosti. S takovými novými názory asi opravdu nemělo smysl vystupovat v krátkém referátu. Nedokončená Fedosejevova práce by byla po této stránce zajímavá; měl jsem docela jiné názory na naše statkářské hospodářství před reformou.¹²¹

(Nepamatuju se, jestli jsem vám psal, že jsme dostali N. Z. do 24. čísla včetně.)

O Pamětní knize Tulské gubernie^[266] jsem přece psal, že je pro A. Skljarenka, jehož adresu jsem tehdy neměl. O tom, že jsem dostal zprávu Výboru pro šíření vzdělanosti, jsem psal už dávno.*

Se spisovatelovými radami souhlasím (hned teď to dát do tiskárny, použít velikosti a typu písma jako v knize

* Viz tento svazek, dokumenty č. 61 a 64. *Red.*

Tugana-Baranovského¹²² a neposílat sem korektury). Písmo Krizí nedostatečně kompaktní nebude: vyjde to asi na 500 stran. Dokončil jsem další 2 kapitoly (5. a 6.), z nichž pátá už je přepsaná. Doufám, že během ledna to dokončím celé.

Jsem samozřejmě pro to, abys druhou korekturu dělala Ty, budu Ti za tuto těžkou a nevděčnou práci nesmírně vděčný. Přesto však nutně potřebujeme placeného korektora: podle mě jsou dva ruble za arch málo; dejte mu 3 ruble i víc za *dvě* korektury a Ty si vezmi *třetí* (a ne druhou) korekturu. Kvůli tiskovým chybám to pošlete mně (ne po jednotlivých arších, ale vždycky 5—10 archů najednou). Jen nepovažuju zrovna za vhodné, abych Ti posílal koncept. Potřebuju občas něco doplnit, vsunout aj. a bez konceptu to nemohu udělat. Nedalo by se zaplatit víc korektorovi a vymínit si, aby Ti posílal zároveň s korekturou i stránky čistopisu? Když to nepůjde, pak Ti koncept samozřejmě pošlu (můžeš si ho vyžádat telegramem: »Pošli koncept«).

Tvůj V. U.

Svůj souhlas s tím, aby se to nabídlo Vodovozovové, jsem sdělil *okamžitě* po obdržení Tvého dopisu*. Blose^[435] čtou a moc prosí, abychom jim ho ještě nechali. Nesehnali byste ho v Moskvě?

* Viz tento svazek, dokument č. 63. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

3. 1. [18]99

Včera jsme se, milá mamičko, vrátili s Nad'ou z Minusy, kde jsme strávili opravdu veselý týden u Gleba a Bazila a přivítali jsme nový rok mezi soudruhy¹²³. Přípitků na uvítání nového roku bylo spousta a zvlášť vřele byl přijat přípitek jednoho soudruha »na zdraví Elvíry Ernestovny a matek, které tu s námi nejsou«.

Dnes si ještě nemůžeme zvyknout na každodenní pořádek, ale od zítřka se musíme dát zase do práce. Šestá kapitola mé knihy je hotová (ještě není přepsaná); doufám, že to tak za čtyři týdny dokončím celé. Na Aňutiny dopisy z 5. 12. a 8. 12. jsem odpověděl už z Minusy*; psal jsem, že souhlasím, aby první kapitoly šly hned do sazby, aby se korektura dělala bez autora (měly by být 3 korektury, a ne 2), aby se mu posílaly jen zkorigované stránky, a vůbec že souhlasím, aby vydání řídila Aňuta podle svého uvážení. Doufám, že Aňuta můj dopis dostala. Téhož dne jsem taky poslal dopis Míťovi a prosil jsem ho, aby mi koupil pušku. Nebude s tím mít finanční potíže? S mým honorářem se to nějak zdrželo a já si pořád a pořád беру od Kalmykovové knížky na dluh, až je mi to trapné.

Líbám Tě mnohokrát a posílám všem pozdrav.

Tvůj V. U.

J. V. a Nad'a prosí, abych vyřídil jejich pozdravy.

* Viz tento svazek, dokument č. 67. Red.

10. 1. [18]99

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj a Aňutin dopis z 24. 12. Zásilka, jak vám Naďa podrobně píše, se zdržela.*

Píšeš, že můj dopis ze šestého** jste dostali dvaadvacátého a že je Ti divné, že šel tak dlouho. Nevím, jak se to stalo: možná že se pošta zpozdlila už z Minusy; 16 dní není tak mnoho, když noviny z Moskvy dostáváme 13. den.

Pokud jde o korekturu »trhů«, přiznám se, že spisovatelovo prohlášení, že rukopis je »vzorný«, mě nijak neuklidnilo: spisovatel se už jednou předvedl jako špatný korektor, a potom — není to jeho věc a nemůžeme po něm chtít, aby pečlivě řídil tak náročnou práci. Proto si myslím, že by se přece jen mělo trvat na třech korekturách, a ne na dvou (poslední v Moskvě), a na tom, aby Aňuta měla přímý styk s korektorem. Mám strach, aby to nedopadlo stejně špatně jako se Studiemi; to by bylo moc mrzuté. Jenže odtud je strašně těžké, ba nemožné odpovídat na všechny drobné a dílčí otázky; ty se musí vyřešit tam, na místě. Proto taky nechci sekýrovat se změnou titulu, přestože se mi nelíbí, a odůvodnění, že s velkorysým titulem knížka půjde líp na odbyt, se mi taky nezamlouvá. Titul byl schválně zvolen míň nápadný. Ostatně, když bude v podtitulu zachován, není to tak důležité, a opakuju — všechny dílčí otázky se musí řešit přímo na místě. Moje odpovědi odtud přijdou vždycky pozdě a nejsou k ničemu. Když to bude možné a vhodné, moc rád bych dostal poslední korekturu, třeba po 5—10 arších najednou.

* Viz tento svazek, s. 462. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 63. *Red.*

O disputaci Tugana-Baranovského jsem se dočetl v listě Russkije vědomosti. Ano, Kablukovovi by se mělo pěkně zostra odpovědět!¹²⁴

Pátou a šestou kapitolu pošleme co nejdřív; jen s dokončením se to možná opozdí, ale ne o moc. Myslím, že kvůli tomu se celá věc snad nezastaví.

Tvůj V. U.

Posílám všem pozdrav.

Posílám dodatek k II. kapitole k s. 152 čistopisu¹²⁵.

70

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 1. [18]99

Konečně jsme, milá mamičko, dostali zásilku¹²⁶. Merci za ni. V úterý jsem taky dostal od Aňuty Neue Zeit. Je to velmi příjemné, že se nám pomalu scházejí skoro všechna čísla Neue Zeit za loňský rok. Aňuta jistě četla v číslech, která mi poslala, Die historische Berechtigung* atd. Četl jsem ten článek už dřív a s jeho základními závěry jsem plně souhlasil (stejně jako ostatní zdejší soudruzi). Posílám s touto poštou doporučeně na Tvé jméno další dva sešity své knihy (kapitoly V a VI) [+ zvláštní lístek, obsah]; v těchto dvou kapitolách je asi 200 000 písmen a ještě přibližně tolik jich bude ve dvou posledních kapitolách. Zajímalo by mě, jestli už začali sázet začátek, kolik asi času zabere jeden arch a jestli Aňuta dělá poslední korekturu, jak původně zamýšlela. Jestli ano, myslím, že by nemohlo nijak vadit, kdyby se autorovi poslalo zároveň s jinými knihami několik začátečních archů. Ale to už je patrně rozhodnuto pro nebo contra i beze mě.

* —Historické oprávnění. *Čes. red.*

Tady nic nového není. Julij nějak moc dlouho nepíše; je mi to divné a dělá mi to starost. Anatolij pořád stůně, chudák; nedávno přestál tyfus a zůstaly mu z toho nějaké komplikace na plicích a na srdci. Radíme mu, aby si zažádal o přeložení do minusinského okruhu, protože v jeni-sejském je klima daleko horší, ale on si nějak nechce dát říct.¹²⁷

Tvůj V. U.

Posílám všem pozdrav.

71

M. I. ULJANOVOVÉ

Belgie. Brusel. Marii Iljiničně Uljanovové.
A M-lle Marie Ouljanoff. Rue des Minimes, 40.

Belgique. Bruxelles

24. 1. [18]99

Dostal jsem od Tebe, Maňášo, katalogy. Mnohokrát za ně merci. Je v nich ledacos zajímavého. Chystám se, že Ti pošlu seznam několika knih, které bych chtěl opatřit. Napíš, jestli ses už celkově s Bruselem seznámila, hlavně pak s knižním a knihkupeckým trhem. Rád bych si přečetl stenografické zprávy o některých zajímavých debátách v parlamentech. V Paříži například bývají uveřejňovány v *Journal officiel*, který se samozřejmě prodává i po jednotlivých číslech. Nevím, jestli se dá sehnat i v Bruselu. I v belgickém vládním listě se pravděpodobně uveřejňují takovéhle zprávy. Kde jsi sehnala anglické katalogy? Jsou v Bruselu anglická knihkupectví, nebo jsi je objednala z Londýna?

Mám teď spěšnou práci: zbývá mi jen kousek a budu hotov se svou knihou, a pak se asi budu muset pustit do

novinářské práce. Proto pro dnešek mnoho nepíšu, tím spíš, že Naďa říká, že o našem životě píše podrobněji.

Jestli kápneš v antikvariátech na literaturu o ekonomice zemědělství ve Francii, Anglii apod. (zemědělská statistika, ankety, zprávy anglických komisí) nebo o dějinách forem průmyslu (mimo jiné Babbage, Ure — staří autoři, kteří píšou o této otázce), kup ji, budou-li ceny přijatelné.

Máš hodně práce? Kdy hodláš jet domů?

Tisknu ruku. Tvůj V. U.

72

D. I. ULJANOVVI

26. 1. [18]99

Dostal jsem Tvůj dopis o puškách a ani nečekám na sliběný ceník a honem odpovídám. Mám totiž ceník z puškařství I. Šenbrunera (Stará novinová ulička mezi Tverskou a Nikitskou, Tolmačevův dům), co mi loni v zimě poslal Mark. V tomto ceníku se mi zdály zvlášť vhodné dvojky Aug. Francotta z Lutychu — s. 6—7 (45—55 rublů, choke-bore — mimochodem, je to pravda, že »zahrdení« zvyšuje přesnost a průbojnost rány, jak se tvrdí v ceníku a jak jsem slyšel od myslivců? Jestli je to pravda, musí to být moc dobrá věc — ráže 12 a 16, váha asi 7½ funtu) — a pak ještě na s. 22, lehké ručnice těže firmy (6½ funtu, hlaveň ne 75 cm, ale 63 cm, rovněž choke-bore, 65 rub., ráže 12)*. Ptáš se na ráži a váhu. Měl jsem ráži

* Jsou i levnější: 42 rublů (s. 10), 35 rublů (s. 14, obrázek 18, bez choke-bore). Jestli dobře střílí a i jinak je to spolehlivá puška, byla by i ta dobrá. Na nějakém zvláštním vypracování mi nezáleží. Ráže 12 je trochu velká; 16 snad bude lepší.

12 a zbyly mi náboje (měděné) této ráže (z továrny J. Torbeka; platil jsem 12 kop. za kus); velikost otvoru*:

Ostatně náboje se pravděpodobně budou muset koupit nové (25 kusů myslím stačí, měděných), protože náboje se musí naprosto přesně hodit k pušce. A tak vyber už ráži i váhu sám: není to tak důležité, jen když bude dobře střílet (samozřejmě, jsou-li ostatní podmínky stejné, pak by byla lehká puška nejlepší; možná že je opravdu lepší, když je hlaveň »důkladnější« — v krajním případě se to dá vybrousit a nemůže se tak snadno zlámat nebo ohnout. To víš, já jsem rozmazlený, měl jsem lehounkou berdanku!). Nejvíc mě zaujal Šenbrunerův inzerát o podmínkách prodeje pušek: »Výběr dle střelby provádí sám kupující, který je přítomen při zkoušení pušek, nebo obchod« (s. 3), a o zvláštním poplatku za vyzkoušení ani slovo! Samozřejmě, že se výběr nedá svěřit obchodu, člověk si ji musí vyzkoušet sám, vzít si odměrku** a nástřelné terče. Je mi jen divné, že zkoušejí »na 35 metrů« (s. 3 NB)! Co je to k čertu za nesmysl — řekni mi, kterou zvěř můžeš střílet na 35 metrů? Já jsem vždycky zkoušel svou pušku na 55—65 metrů. Možná že to ale vyplývalo z mé nezkušenosti. Jestli »sezveš konzilium« (oho!), jistě všechno zvážíte. Je mi strašně divné, že při posílání pušky počítá Šenbruner váhu 35 liber (sic! s. 108 — »na vzdálenost«). Vždyť je to skandál — 17½ ruble! Puška váží 7½ funtu, to znamená 4 ruble, na bedničku (píšeš) asi 2 ruble — tak to vychází asi na 7 rublů, jak jsem Ti psal a jak mi v Minuse říkali. Nebylo by lepší, kdybys bedničku objednal sám a poslal to? Strojek na plnění nábojů co nejobyčejnější (já mám za 1 rubl 75 kopějek: na vyrážení zápalek obyčejné šídlo s držátkem. Podle Šenbrunerova ceníku s. 75, obr. č. 133, »obyčejné, zdejší« jsou za 1 rubl 75 kopějek). Loveckou brašnu nepotřebuju (když něco za-

* Tady Lenin nakreslil tužkou kroužek. *Red.*

** Bylo by moc dobré vzít si odměrku, jestli v obchodě nastřelují pušku, protože jinak je s tím plno starostí.

střelím, tak už to přinesu i na obyčejném provázku!), pa-trontašku mám — vojenskou brašnu (koženou) na 12 ná-bojů, a ostatních 8—9 dám do kapsy; řemen mám taky, jen kroužek k němu by bylo lepší přidělat v obchodě, jestli se to dělá. Jak to, že píšeš: »kapsle příslušného kali-bru«?? Vždyť kapsle jsou stejně velké pro všechny dvoj-ky, ne? Otiskuju nahoře velikost mých kapslí*; nejsou-li stejné, pošli mi jich samozřejmě takových pět set a třeba i víc: tady se kromě těch, co mám já, jiné nedostanou.

Pokud jde o zátky — používám prostě novinového pa-píru a považoval jsem za zbytečný přepych kupovat je. Jestli to není správné, tj. jsou-li zátky důležité pro střelbu a jestli opravdu nestojí moc (jak píšeš), pošli mi tedy buď zátky, nebo strojek na vytlačování zátek (v ceníku s. 92, 75 kopějek; slyšel jsem, že je to dobrá věc. Jestli ho po-uzíváš, napiš, jaký na to bereš kartón). Obal se zvlášť ku-povat nemusí — mám obyčejný, starý, který mi dali v ob-chodě (krasnojarském) s puškou.** O kovových kartáč-cích mi říkal jeden známý, že jsou moc užitečné.

Tak to je snad všechno, ne? Jestli je ta zánovní puška vyzkoušená a má naprosto nepoškozenou hlaveň, stálo by ovšem za to ji vzít. Pošli pušku na jméno Jelizavety Vasil-jevny. Nemusíš s tím nijak zvlášť pospíchat, tj. tak k 1. 3., stačí i do konce března.

Jsem moc a moc rád, že se Tvá věc začíná obracet k lepšímu a že Ti zase kyne naděje na univerzitu. S chy-bou na začátku II. podkapitoly IV. kapitoly (s. 346) máš úplnou pravdu, děkuji Ti za to. Má být 41.₃ miliónu čet-vertí, a ne 14.₃***. V prvním konceptu jsem to měl správně, ale ve druhém jsem se přepsal a nevšiml jsem si, že je to nesmysl. *Prosím Tě, pošli tu opravu ihned.* Pokud jde

* Tady Lenin udělal šipku a na okraji nakreslil tužkou kroužek podle velikosti kapsle. *Red.*

** Hodí se obal od jednohlavňovky? Ostatně myslím, že levnější bude dát ho ušít tady, protože v obchodech nevědí, co za to chtít.

*** Viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 266. *Red.*

o »racionálnost« ve výroku Kablukova, není to podle mě potřeba opravovat; je nesporné, že Kablukov tím míní »rozumnost«, a ne technickou racionálnost, ale vždyť já *taky* tady míním racionálností rozumnost, a ne technickou racionálnost. Smyslem mého posměšku je, že Kablukovův argument je tautologie, protože narodníci považují naturální hospodářství za »rozumné«. Je snad správné, aby čtenář chápal »racionálnost« v druhém případě jinak než v prvním (tj. ve výroku Kablukova jinak než v mém výroku ve stejné větě)?*

Tabákových plantáží se skutečně čítalo 75—95—650 tisíc (tj. 75 000—95 000—650 000)**.

Bruslit chodím velice horlivě. Gleb mi předvedl v Minuse různé kousky (bruslí dobře) a já se je učím tak pilně, že jsem si onehdy pohmoždil ruku a asi dva dny jsem nemohl psát. Přece jen jsem nezapomněl, čemu jsem se kdysi naučil. A pohyb je to daleko lepší než při zimním lovu, kdy se stává, že člověk zapadne nad kolena do sněhu, ničí pušku a . . . zvěř potká málokdy!

Tisknu ruku. V. U.

73

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gubernie, Marii Alexandrovně
Uljanovové. Bronnická ulice, dům Vinogradova

30. 1. [18]99

Včera jsem, milá mamičko, dostal Neue Zeit od Aňuty a ceník od Míti. Merci za ně. Dnes jsme si přečetli Rus-

* Viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 266. *Red.*

** Viz tamtéž, s. 313. *Red.*

skije vědomosti a v nich oznámení o Načalu¹²⁸. Dobře, že jsem stihl právě k začátku Načala dokončit své »trhy« (dnes jsem to konečně dorazil. Ve středu odešleme poslední dvě kapitoly) a teď budu volný a můžu se pomalu dát do něčeho aktuálního. Dostal jsem jednu knížku k recenzi, ale ještě jsem ji nestačil přečíst.¹²⁹

• Nepamatuju se, jestli jsem psal, že Anatolij pořád stůně. Navíc má ještě smůlu: přišel rozkaz, aby byl přeložen do Anciferova (vesnice několik desítek verst severně od Jenisejska směrem po silnici do Turuchanska)¹³⁰ — nové vyhnanství jako trest za to, že vyhnanec Machnovec (kteřý přišel teď v zimě) utekl a dal někomu Anatolijovu adresu. Z toho jakýmsi nepochopitelným způsobem usoudili, že Anatolij musel o jeho útěku vědět! Zatím ho neposílají pryč, protože je nemocný — nevychází ani ven. Podal si žádost, aby ho přeložili do minusinského okruhu nebo do Ruska, aby se mohl léčit.

• O Julijově přeložení se nic neví.

Z Kazačinského (kde je A. A. Jakubovová) taky přeložili tři vyhnance (Lengnika — nedaleko od nás, Arefjeva a Rostkovského), takže kazačinská kolonie velice prořídla.

Kurnatovskij (žije v Kuraginském, asi 100 verst od nás) si žádal o přeložení do Šuši, ale nepovolili mu to; teď ho překládají do Jermakovského (asi 40 verst od Šuši), kde bude úplně sám.

Počasí je u nás obdivuhodně pěkné: mrazy velmi mírné (10—12°), jasné dny a už jarní slunce. Zima nesibiřská!

Líbám Tě mnohokrát a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

3/11/99.

Начало 1899 года, до конца
января, окончены глыбы (вспадки)
двух зданий, мосты № 4 и № 11, сарай
для угля (№ 11) и амбара для
машинной части. Конструкция - из камня
и кирпича, концы, в том
числе, в виде сарая № 11 до сего
времени. Напротив Амбара угля
и концы, в виде сарая № 11
и амбара № 11, на территории
России. Эти здания и другие здания
имеют "двухэтажные" и "одноэтажные"
неподвижные сооружения. До
сих пор не было никаких
здания. В том числе на территории:
мостов, мостов, мостов, мостов
железнодорожных (в том числе "одноэтажные"
и "двухэтажные" и т. д.). А в том числе

3. 2. [18]99

Dnes Ti, milá mamičko, posílám zbývající dva sešity svých »trhů«, kapitoly VII. a VIII., dále dvě přílohy (II. a III.)¹³¹ a obsah dvou posledních kapitol. Konečně jsem tedy dopsal práci, která jeden čas vypadala, že nikdy neskončí. Añutu prosím, aby ji co nejdřív poslala spisovateli zároveň s přiloženou recenzí na Gvozděvovu knihu. Tu knihu mi poslal k recenzování spisovatel, a proto jsem považoval za nevhodné to odtud odmítnout. Ale psát tu recenzi nebyla žádná slast. Kniha se mi nelíbila: nic nového, místy všeobecnosti, sloh někde nemožný (různá »shovívavost vůči zemědělským pracím« apod.). A přitom je to náš stoupenec a odpůrce narodníků a hlavně spolupracovník časopisu Načalo. Ačkoli se mi tenhle »samarský« duch* ani trochu nelíbí, přesto jsem si řekl, že se zdržím a napíšu recenzi ze $\frac{4}{5}$ z připomínek proti narodníkům a z $\frac{1}{5}$ z připomínek proti Gvozděvovi. Jen nevím, jestli se to bude redakci líbit: nevím totiž, jaké jsou její vztahy k »Samařanům«. O tom všem napíše Naďa ještě dnes écrivainově ženě.

Mnohokrát Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

V. U.

* Viz poznámku 39. Red.

M. A. ULJANOVOVÉ

7. 2. [18]99

Dnes ještě posílám menší balíček (doporučeně) na Tvé jméno, milá mamičko — za prvé to číslo *Izvěstijí*¹³², které jste chtěli vrátit, a za druhé jednu recenzi¹³³, kterou, prosím vás, doručte spisovateli. Příští poštou pošlu ještě malý dodatek k VII. kapitole. Doufám, že nebude pozdě. Myslím, že jsem minule zapomněl napsat, že podle mého přibližného odhadu je v celé knize asi 934 000 písmen. To není tak mnoho, celkem asi tak 467 tiskových stran, počítám-li dva tisíce písmen na stránku. Je-li ovšem na stránce méně písmen — například 1680 (jako v *Krizích*³⁹⁰ Tugana-Baranovského), čímž se ovšem publikace nutně a docela zbytečně prodraží — pak to vyjde asi na 530 stran.

Aňuta patrně nedostala můj dopis (který jsem jí psal už velice dávno), kde jsem ji prosil, aby mi poslala 1. nějaký slušný německý překlad Turgeněva a 2. podrobnou německou gramatiku (třeba německy psanou pro Němce, protože gramatiky pro Rusy bývají obyčejně příliš stručné)*. Chci se důkladně pustit do němčiny. Teď vás ještě poprosím, abyste mi poslali rusko-německý slovník, jeden z těch, co máme doma, buď Lenstroema, nebo raději Reiffa, z ruštiny do 3 evropských jazyků. Chtěl jsem si objednat od Kalmykovové rusko-německý slovník Pavlovského, ale ukázalo se, že zatím ještě vychází v sešitech a vyšla ho teprve asi polovina.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim.

* Viz tento svazek, dokument č. 65. *Red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

Aňutě

13. 2. [18]99

Dostal jsem Tvůj dopis z 27. 1. a měl jsem velikou radost hlavně z novinek o »tržích«. Jestli byl můj dopis z 10. 1., jak píšeš, přehnaně pesimistický, bude tenhle asi přehnaně optimistický. Jsem moc a moc vděčný V. A., Mítovi a hlavně Tobě za všechny starosti s knihou, o jejíž osud — po stránce vydavatelské — se teď už nijak neobávám. Pokud jde o titul, částečně souhlasím, že můj titul je příliš dlouhý; je sice nutný, ale je lepší dát ho do podtitulku. Titul sám by však měl být skromnější než Vývoj kapitalismu v Rusku. Je to příliš troufalé, nafouklé a mnohoslibné. Podle mě by bylo lepší K otázce vývoje kapitalismu v Rusku. Ribotovu brožuru (Afektivní paměť), o které píšeš, že ji posíláš, *jsem nedostal*¹³⁴. Patrně se to zdrželo buď u Tebe s odesláním doporučeného balíčku, nebo tady z nějakého důvodu při jeho doručení. Psal jsem už v jednom z předešlých dopisů o přibližném počtu písmen v celé knize, takže budeš moci snadno zjistit, kolik archů ještě zbývá. S obrovským zájmem čekám na první dvě kapitoly — druhá je po typografické stránce nejtěžší. Udělalas to báječně, žes přesvědčila V. A., aby nedělal opravy »podle uvážení« (zejména pokud jde o malou ilustraci, máš úplnou pravdu, že jsem chtěl opravdu říct: malá, a ne milá. Pokud jde o ostré výrazy, jsem teď vůbec pro to, aby se zmírnily a jejich počet se omezil. Přesvědčil jsem se, že v tisku působí ostré výrazy nepoměrně silněji než v mluveném projevu nebo v dopise, takže se musím v tomto směru víc mírnit). Pokud jde o tabulky, jsem taky moc a moc rád, žes je přesvědčila, aby »zlomky nezapomínali vyznačit, aby je sázeli zvláštním typem a níž než

celá čísla a aby nedávali tabulky naležato. I když se tím publikace poněkud prodraží, není to tak velké neštěstí. Soudě podle Tvého přibližného výpočtu, na kolik přijde vydání při 2400 výtiscích, bude patrně možné i cenu stanovit mírnou, nejvýš dva a půl*. Ostatně tohle všechno nechám jen na Tobě. Jsem taky moc zvědav, jestli dopadne dobře ten diagram¹³⁵. Co o něm říkají statistici (V. A. a ten druhý**)? Několikrát se mi zmiňovali, že je neobvyklý. Plní svůj účel — je názorný a srozumitelný?

Vydavatel*** mi psal ohledně Dědictví; na jeho připomínkách je kus pravdy¹³⁶. Pokud jde o Samařany, moc pochybuju, že by řekli něco chytrého (už mi psali o obviněních z »buržoaznosti«)¹³⁷. Otázka, »od koho jsme přežali dědictví«, vůbec není totožná s otázkou, kterou jsem si položil já, když jsem odpovídal Michajlovskému, jestli se zříkáme dědictví, »na které se sápu Moskovskije vědomosti« a které jsem přesně definoval¹³⁸. Kdyby se rozvířila polemika se Samařany o zásadní otázce vztahu marxismu k liberálně osvětovým proudům a o úloze a významu »mimoekonomického«, bylo by to velice zajímavé a prospěšné.

Tisknu ruku Tobě, Markovi a Mítovi a maminku mnohokrát líbám.

V. U.

Dnes tudy projížděl Michail Alexandrovič (Silvin). Přeložili ho do Jermakovského (asi 40 verst od nás). Vypadá úplně zdrav, tělesně i duševně; změnil se málo. Měli jsme velkou radost, že ho vidíme.

Posílám ještě jeden dodatek k VII. kapitole¹³⁹.

Překvapuje mě, že O. Popovová tak dlouho neposílá vyrovnání za Webba¹⁴⁰. Naďa říkala, že v podmínkách

* Bylo by záhodno, aby se kvůli zlevnění kniha pro veřejnost prodávala za hotové v administraci časopisu apod. se slevou, např. za 1¾ ruble. Nevím jen, jestli se to dá provést.

** Který druhý statistik je míněn, nebylo zjištěno. *Red.*

*** — A. N. Potresov. *Red.*

bylo, že zaplatí v každém případě, dokonce i kdyby cenzura knihu nepovolila. Jsme s financemi zase na dně. Pošlete, prosím vás, 200 rublů na jméno J. V. Jestli od O. Popovové ještě nic nepřišlo a nepřijde-li to do jednoho až dvou týdnů, prosil bych vás, abyste si tedy vypůjčili, protože jinak se z toho nedostaneme.

77

M. A. ULJANOVOVÉ

21. 2. [18]99

Posílám Ti, milá mamičko, ještě jednu recenzi, kterou, prosím Tě, pošlete spisovatelovi¹⁴¹. Od Aňuty jsem pořád ještě nedostal slíbenou Ribotovu brožuru: nejde mi to do hlavy. Je mi taky divné, že Aňuta uvedla dokonce stránku, na které prý je stejný typ písma jako v »tržích«, a to stránku 24. Copak je Ribotova knížka vysázena různými typy? Ostatně ta knížka sama není pro mě nijak důležitá, protože doufám, že brzo dostanu první archy.

U nás jsme všichni zdraví; žijeme pořád stejně, tento týden čekáme hosty*. Počasí je jako na jaře, už několik dní je obleva.

Tvůj V. U.

Pozdrav všem našim.

Naučnoje obozrenije z nějakého důvodu nepovažuje za nutné poslat mi aspoň jeden výtisk časopisu nebo přetisk mého článku. Slyšel jsem o odpovědi P. Struveho, ale zatím jsem ji nečetl.¹⁴²

* Viz tento svazek, dokument č. 78. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

28. 2. [18]99

Dnes jsme, milá mamičko, vyprovázeli hosty: přijeli Minusinci, Gleb, Bazil, Z. P., tamější dělníci aj.; byli u nás od středy do dneška (neděle). Bylo nám tu s nimi moc veselo, a teď se zase dáváme do každodenní práce. Minusinci se chystají, že si na léto zažádají sem: ve městě je v létě moc ošklivo. Jenom nevím, jestli je k městu nepřipoutají hmotné záležitosti. Kdyby opravdu přijeli, mohlo by to být moc pěkné léto. Elv. Ern. podle Glebových slov pořád postonává. Ant. M. nepřijela: zastává teď přechodně místo felčarky ve vesnici Kuraginskoje.

Mnohokrát Tě líbám.

Tvůj V. U.

Přemýšlíte o tom, co budete dělat v létě? A co jste vymysleli?

Añutě

Dostal jsem čísla časopisu Novoje vremja¹⁴³, mnohokrát merci za ně i za zemědělský přehled¹⁴⁴ a rovněž za obtahy »trhů«. S těmi jsem nadmíru spokojen. Jistě jsi s nimi měla spoustu práce, ale zato tiskové chyby tam nejsou skoro žádné. V tabulkách jsem tiskové chyby vůbec nenašel (přestože o nich píšeš), v textu jen maličkosti. Písmo je podle mého názoru slušné. Vyjde to tak asi na 30 archů (maximálně, možná že ještě méně) — právě tolik, kolik jsem počítal. Tabulky jsou vysázeny skvěle. Zvláště dobré je, že desetinné čárky jsou tak zřetelně odlišeny a že tam

nejsou tabulky naležato*. Tabulky vysázené petitem (s. 46) a nonpareillem (s. 39) dopadly moc dobře — líp jsem si to ani nemohl přát¹⁴⁶. Titulky a čísla podkapitol jsou rovněž vysázeny docela vhodným typem. Zkrátka tentokrát nemusím ani trošinku litovat, že si to autor nemůže zkorigovat sám. V některém příštím dopise Ti pošlu malý seznam mých známých, kterým laskavě pošli knihu přímo z Ruska. Posílat hromadu výtisků mně a odtud je rozesílat přijde jednak dráž a hlavně je to nešikovné. Doufám, že až dostaneš tenhle dopis, budete mít už druhou kapitolu dávno za sebou — a ta je po korektorské stránce skutečně nejotravnější. O předmluvě budu ještě uvažovat: možná že pošlu novou, ale zatím tedy ať zůstane stará¹⁴⁷.

Seznam tiskových chyb hned připojuju.

Právě jsem od Minusinců dostal 1. číslo časopisu Naučnoje obozrenije s článkem P. B. Struveho proti Iljinovi. Chci mu odpovédět, i když podle mého mluví článek P. B. spíš *pro* mne než proti mně. Nevím, jestli se teď při psaní vůbec mohu odvolávat na »trhy«, tj. vyjdou-li v první polovině dubna? Sděl mi, co si o tom myslíš. (Tyhle odvolávky jsou pro mě důležité, chci-li se vyhnout opakování.)¹⁴⁸

Zdraví Tvůj V. U.

Přikládám dopis pro Marka.

Nevím, jestli je lepší psát mu k Vám nebo přímo. (Správa Moskevsko-kurské dráhy, stačí to?)

* Některé titulky nad sloupci čísel jsou naležato, ale to vůbec nevadí. Samozřejmě, že ve výjimečných případech nejsou ani ležaté tabulky žádné neštěstí, ale daleko lepší jsou vysázené nonpareillem nastojato. Bylo by dobře, kdyby se podařilo vysázet nonpareillem taky tabulku na s. 504¹⁴⁵.

Seznam tiskových chyb

- s. 8, řádek 12. shora místo »служит« má být »служат«
s. 24, " 3. shora místo »дефиниции« má být »дефиниции«
s. 27, " 9. shora dát » před искать
s. 27, " 23. shora místo »СТОЯЩИХ« má být »СТОЯЩИХ«
s. 36, " 22. zdola místo »капитализма, »ЭТО« má být »капитализма . . . Это«
s. 39, " 1. shora dát závorku () za slovo у проч.
s. 46, " 7. zdola místo »Сопоставления« má být »Сопоставление«
s. 47, " 7. shora místo »потребительного« má být »потребительского«¹⁴⁹

79

M. T. JELIZAROVVI

Markovi

28. 2. [18]99

Dostal jsem Váš dopis z 8. 2. Vaše partie šachů nám přišla velmi vhod. Byli u nás právě na návštěvě Minusinci, kteří tu teď vášnivě hrají šachy, takže jsme pořádali záněcená utkání. Rozebrali jsme i Vaši partii. Soudím podle ní, že jste se o hodně zlepšil. Patrně jste dost dlouho promýšlel každý tah a (možná?) konzultoval se sousedy, ne? Aby se teď člověk pomalu bál utkat se s mužem, který porazil Laskera!¹⁵⁰

Pokud jde o »tažení« »pravověrných« za článek o »dědictví«¹⁵¹, čekám se zájmem na ohlasy v tisku. Zásadní otázka »podpory« je podle mého velmi důležitá (v souvislosti s otázkou »ekonomiky« a mimoekonomických vztahů. Mimochodem, uvádějí oni tyto otázky do souvislosti?). Kdyby se tak podařilo podebatovat si na toto téma s lidmi, kteří se neomezují jen na gvozděvovštinu (četl jste Gvozděvovu knihu o kulactvu? Podle mě je moc

a moc slabá*), bylo by to velice užitečné a velice zajímavé. Počkáme si.

Vaše připomínky k »trhům« jsem si přečetl s velkým zájmem. Uvidíme, jaký udělají celkový dojem — co řekne kritika; především kritika stoupců. Opravy už teď nejsou možné (až na jednotlivosti ovšem), tj. nedá se změnit celkový charakter, zhuštěnost výkladu (i tak už to má kolem 30 archů! Víc by bylo absolutně neúnosné!) spousta číslicek, tabulek aj., zúžené téma. Napravit se to dalo jedině tak, že by se to rozdělilo na 2 díly nebo svazky a každý by se ještě tak jeden dva roky samostatně zpracovával. Ale tento plán jsem považoval z různých důvodů za málo vhodný. Otázky zahraničních trhů se dotýkám v VIII. kapitole jen v nejhrubších obrysech v jedné podkapitole v souvislosti s otázkou okrajových území. Myšlenky, že proberu zahraniční trh, jsem se musel úplně vzdát.

O Vašich plánech, že chcete nechat zaměstnání, jsem neměl ani tušení. Na jakou inženýrskou školu chcete vstoupit? Na vysokou? Kolik let trvá studium a jaké jsou možnosti po jeho absolvování? Chcete se stát inženýrem-technologem? Dají Vám úlevu rok dva, tj. můžete postoupit jako absolvent matematické fakulty do vyššího ročníku?

Zdraví V. U.

Nad'a a J. V. posílají pozdrav.

* Viz tento svazek, dokument č. 74. *Red.*

7. 3. [18]99

Tento týden jsem, milá mamičko, dostal tři knížky Turgeněva v němčině. Merci za ně. Je moc dobře, že jste zvolili Reclamovo vydání, je myslím nejlepší. Teď budu ještě čekat na rusko-německý slovník (myslím, že jsme měli dva: Lenströmův a Reifův — starý slovník rusko-německý. Ten druhý bych měl raději, ale i Lenströmův by byl dobrý) a taky na nějakou gramatiku. Už jsem o tom psal Aňutě, Mark má Knihu o knihách^[102]; tam jsou uvedeny některé *podrobné* německé mluvnice v *němčině*. Chtěl jsem si už objednat rusko-německý slovník Pavlovského a taky jsem si o něj napsal Kalmykovové, ale ukázalo se, že ještě není dokončen a vychází v sešitech.

Dopisuju teď jeden článek¹⁵² jako odpověď Struvemu**. Podle mě to pořádně zamotal a může svým článkem vyvolat hodně nedorozumění mezi stoupenci a škodolibosti mezi odpůrci. Jestli se mi nepodaří uveřejnit odpověď v časopise (třeba proto, že mě Tugan-Baranovskij nebo Bulgakov svými odpověďmi předejdou; dodnes mi nikdo neposlal lednové číslo časopisu Naučnoje obozrenije!), chtěl bych ji připojit jako čtvrtou přílohu k »trhům« (článeček není delší než jeden tiskový arch). V časopise by to ovšem bylo lepší.

U nás je všechno při starém. Venku je teplo. Jaro už je cítit na každém kroku.

Od soudruhů máme málo dobrých zpráv. Apollinarij Alexandrovnu pustili na 3 neděle do Jenisejska. Chudák

* K dopisu je přiložena obálka s bruselskou adresou M. I. Uljanovové, napsanou M. A. Uljanovovou. *Red.*

** K tomuto místu udělala M. A. Uljanovová poznámku, určenou zřejmě Marii Iljiničně: »Přečetli jsme si ho s potěšením, je dobře napsaný!« *Red.*

Anatolij je pořád nemocný, má až 40° horečky. Říká se, že má souchotiny — před ním se to ovšem úzkostlivě tají. A o jeho přeložení do minusinského okruhu pořád ještě není rozhodnuto.

Tvůj V. U.

Mnohokrát Tě líbám. J. V. a Naďa posílají všem pozdrav.

81

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN

M. I. ULJANOVOVÉ

Belgie. Brusel. Sl. Uljanovové. A M-lle Marie Ouljanoff.
Rue des Minimes, 40. Bruxelles. Belgique.

7. března [1899]

Tentokrát mám zase já na svědomí velké zdržení, milá Maňášo, nezlob se na mě. Tvůj dopis přišel těsně před příjezdem hostů. Rozhodli jsme se bujaře oslavit masopust a pozvali jsme k nám všechny z města (6 lidí)*. Naše pokojná Šuša byla najednou plná lidí a rámusu. Trávili jsme čas, jak se o svátcích patří, a pět dní uteklo jako voda. Poslední den přijel ještě Michail Alexandrovič (je teď naším nejbližším sousedem a doufáme, že se s ním budeme vídat často, žije 35 verst od nás). Po odjezdu hostů jsme se dlouho nemohli dostat do normálních kolejí. Volodča se teď úplně zabral do odpovědi Struvemu. Pořád tatáž, věčně nová otázka trhů. Volodča vůbec asi bude muset věnovat dost času polemice a obhajobě tvrzení, která vyslovil ve Studiích. Chystá se ještě psát o Kablukovovi. Já žádnou určitou práci nemám, jen tak si něco čtu. Už jsem celých 10 měsíců v Šuše, ale pořád jsem ještě nic

* Viz tento svazek, dokument č. 78. *Red.*

neudělala, pořád se jen chystám. Ve vzduchu je cítit jaro. Řeka se neustále pokrývá vodou, ve vrbinách začínají zuřivě cvrlikat vrabci, býci se potulují po vsi a bučí a kvoč-na naší domácí kvoká ráno pod pecí tak hlasitě, že nás vždycky probudí. Na ulicích je bláto. Volod'a čím dál častěji myslí na pušku a lovecké boty a my s maminkou se už chystáme sázet květiny. Z tohoto líčení si můžeš udělat představu o tom, jak tady trávíme čas, i o tom, že materiálu pro dopisy není bůhvíjak mnoho. Soudě podle Tvého dopisu je Tvůj život úplným protikladem našeho: kolem dokola ruch, život. Zřejmě se začínáš vpravovat do tamního života a žít jeho zájmy. Za výstřižky mnohokrát děkujeme, pošli další. Tvé nářky, že neumíš francouzsky, jen ještě víc zdůrazňují ubohou znalost řeči, jakou máme my s Volod'ou, a to Volod'a umí ještě trochu líp, ale já tedy prabídně. Získali jsme teď Turgeněva v němčině a chystáme se začít překládat z ruštiny do němčiny, ale zatím nemáme ani slovník, ani gramatiku, a i kdybychom je měli, kdoví jestli bychom se začali učit. Budeme se zřejmě muset učit řeči teprve, až se dostaneme za hranice a okolnosti nás donutí pustit se jaksepatří do jejich studia. Kdy chceš jet domů? Budeš muset dělat nějaké zkoušky? Nestýská se Ti moc v tom Tvém Bruselu, máš tam hodně známých? Jestlipak už víš, že Anatolij je těžce nemocný? Lékaři u něho zjistili souchotiny a má pořád zvýšenou teplotu. Kuba dostala povolení zajet na tři neděle do Jenisejska, teď tam právě odjela. Píše velmi málo a jen proto, aby měla čisté svědomí, takže ani nevím, jak se má; moc dobře asi ne. Zina je pořád stejná, veselá a plná života. Tak na shledanou. Vřele Tě líbám a přeju všechno nejlepší. Za maminku Tě mám taky políbit. Piš častěji.

Tvá Nad'a.

Zdravím tě, Maňášo, a taky děkuju za výstřižky. K Nadinu dopisu nemám co dodat.

V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

17. 3. [18]99

Včera jsem dostal, milá mamičko, Tvůj dopis z 28. 2. Moc a moc merci za Tvou fotografii. Myslím, že dopadla docela dobře a já jsem z ní měl velikou radost, tím spíš, že ta, co mám, je už dost stará. Bylo by to krásné, kdyby se ti podařilo navštívit nás v Šuše — v létě se cestuje poměrně pohodlně: vlakem do Krasnojarska a parníkem do Minusy (začátkem května parníky obyčejně až do Minusy ještě nejezdí, ale v létě jezdí někdy dokonce — i když zřídka — až do Šuši). Jako letní byt Šuša docela ujde. Gleb a Bazil si taky podávají žádost, aby jim povolili přestěhovat se na léto sem (v Minuse je v létě moc nepříjemně); nevím, jestli jim to povolí.* Maňša nám nedávno psala a my jí dnes taky píšeme.

J. V. dostala peníze.

To je dobře, že Míša šel shánět pušku, jakmile přišel Tvůj dopis. Od konce března tu začíná lovecká sezóna a my už si smlouváme všelijaké lovecké podniky.

Mnohokrát Tě líbám a posílám blahopřání k svátku. Snad tento dopis přijde ještě do prvního dubna.

Tvůj V. U.

J. V. posílá pozdrav, Naďa Ti taky dnes napíše.**

* Povolení nebylo vydáno. *Red.*

** Dopis se nezachoval. *Red.*

Dostal jsem Izvěstija¹⁵³ — mockrát za ně merci — a obta-hy*. Celkově jsem s nimi velice spokojen: publikace vypadá čistě, tabulky jsou jasné a bez tiskových chyb, le-žatých tabulek je velmi málo. Jen nevím, jak dopadl dia-gram. Posílám seznam tiskových chyb na 4.—11. archu. Dostaly se tam některé (podtrhuju je), které ztěžují čtení nebo mění smysl (i když těch je jen pár). Snad by se to mohlo udělat tak, že kromě opravného lístku na konci knihy by se vložil (vlepil) na začátek lísteček s prosbou, aby si čtenář — dřív než začne číst — opravil nejdůleži-tější tiskové chyby, z nichž ty a ty (co jsem podtrhl) jsou podstatné a ostatní jsou uvedeny na konci knihy. Myslím, že se to někdy dělá.

Protože se nikdy žádná kniha bez chyb neobejde, mů-žu Ti říct (proti Tvému očekávání), jsem *naprosto* spoko-jen. Pokud jde o pečlivost provedení, nedá se to se Studi-emi vůbec srovnávat; tiskových chyb je málo a jsou větší-nou úplně bezvýznamné.

S obsahem to udělejte, jak chcete: buď se omezte jen na názvy podkapitol, anebo tam dejte i podrobný obsah, který jsem vypracoval¹⁵⁴.

Posílám seznam mých známých, kterým, prosím Tě, knihu pošli, až vyjde. Mířa bude mít práci s odesíláním takové hromady balíčků! Ale je to přece jen lepší než po-sílat jich spoustu sem (mně stačí 3 výtisky).

Posílám ještě Postscriptum k *předmluvě*. Pokud ještě není pozdě, byl bych moc rád, kdyby se otisklo, abych se v něm mohl odvolat na pozoruhodnou knihu Kautské-ho¹⁵⁵. A je-li už předmluva vysázena, dalo by se vysadit ještě Postscriptum? Až dostaneš tenhle dopis, napiš mi, prosím Tě, je-li to možné a kdy to vůbec bude hotovo.

* Jde o obtahy II. a III. kapitoly knihy *Vývoj kapitalismu v Rus-ku*. *Red.*

A V. A-č měl taky co dělat! Korigovat takovou věc musí být strašně těžké!!

Tisknu ruku a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Kolumbus a doktor mi už dlouho nepsali.

Añutě

Mám k Tobě ještě prosbu. Možná, že se dostaneš do Petrohradu nebo uvidíš spisovatele — informuj se, prosím Tě, o Webbově knížce. Proč nám za ni dosud nevyplatili honorář, ačkoli Naďa říká, že podle dohody měl být vyplacen nezávisle na tom, jestli kniha vyjde nebo nevyjde. Měl by se z O. Popovové vyrazit. Spisovateli o tom nepíšeme, protože nepokládáme za dost vhodné zmiňovat se o tom písemně. To jen pro případ, že byste se náhodou setkali.

S. 51,	řádek 17	zdola místo »заметили« má být »заметил«
” 52,	” 12	shora vyškrtnout závorku:)
” 52,	” 30	shora po slově »земли« je třeba doplnit znaménko;
” 59,	” 6	shora místo »бедности« má být »бедноте«
” 61,	” 2	shora místo »23 547« má být »23 574«
” 68,	” 4	zdola (v pozn.) místo »крестьян« má být »крестьянской«
” 69,	” 2	zdola místo »Коротоянскому« má být »Коротоякскому«*
” 70,	” 1	shora vyškrtnout čárku po slově »сведений«
” 79,	” 4	zdola místo »страны,« но« má být »страны, но«
” 86,	” 13	zdola dát uvozovku (») před slovo »оставляющая«
” 88,	” 8	zdola místo »давно« má být »далеко«
” 115,	” 8	zdola místo »раскрестьянствование« má být »раскрестьянивание«

* Stejná chyba je na s. 71, řádek 7 shora.

” 117,	”	9 zdola po slově »ренты« dát znaménko ”: ”
” 119,	”	3 shora místo »что« má být »это«
” 120,	”	1 zdola před slovo »нечто« dát závorku [
” 121,	”	4 zdola místo [»ср. у нас трехдневники«] má být [ср. у нас »трехдневники«]
” 121,	”	1 shora místo »говорили« má být »говорим«
” 124,	”	8 shora místo »перевосходном« má být »превос- ходным«
” 134,	”	6 shora vyškrtnout čárku po slově »необходимо«
” 138,	”	3 zdola místo »стоят« má být »состоят«
” 142,	”	1 shora vyškrtnout tiré po slově »ЭТОГО«
” 144,	”	4 zdola místo »ЭТОМ« má být »ТОМ«
” 144,	”	5 zdola místo »подземельные« má být »подзем- ные«
” 151,	”	13 shora po slově »пуда« vsunout »и«
” 161,	”	6 zdola po slově »кризис« vsunout »есть кризис«
” 162,	”	6 zdola před slovo »владелец« dát uvozovky »
” 168,	”	16 shora a
” 169,	”	4 zdola } místo »Часловский« má být »Чаславский
” 170,	”	13 zdola místo »составят« má být »составляет«
” 172,	”	4 shora škrtnout uvozovky před »около« а ро »крестьянства«
” 174,	”	11 shora místo »иной« má být »этой«
” 174	”	5 zdola místo »дать« má být »дашь«

83

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. I. ULJANOVÉ

Belgie. Brusel. Marii Uljanovové.

A M. lle Marie Ouljanoff. Rue des Minimes, 40.

Bruxelles. Belgique

17. března [1899]

Moje blahopřání nepřijde včas, milá Máňo, opozdí se, ale přesto Tě upřímně, upřímně líbám. Dík za pohlednice Bruselu, ale já nechci předčasně na zahraničí vůbec

myslet, teď nechci myslet ani na Rusko. Teď se smí myslet jen na léto. V posledním dopise M. Al. píše, že v létě přijede s Aňutou k nám, a tak jsem se v dopise do Podolska rozepsala o půvabech Šuši.* Dokonce jsem naplánovala, jak pojedeme na Perovo jezero a budeme tam lovit a smažit karasy. Představ si, že Minusinci si žádají na léto do Šuši, a tak si chceme opatřit koně — pak si budeme moci pohodlně zajet všude. Ze mne se vůbec stala »lokální patriotka« a dovedu velice nadšeně povídat o Jeniseji, ostrovech, o lese apod. Pořád jen lituju, že nejsem muž, to bych se ještě desetkrát víc toulala. Moc ráda bych Tě sice viděla, ale do Šuši Tě přece jen lákat nechci, protože — mám-li být objektivní — Šušenka je vesnice jako každá jiná, a kdyby mi teď někdo dal vybrat, kde chci strávit léto — jestli u Moskvy nebo v Šuše, vybrala bych si samozřejmě to první.

Volod'a je teď úplně zaujat Kautského prací *Agrarfrage*^[465], píše o ní recenzi**. Já prozatím po knížce jen pokukuju a olizuju se. Vůbec máme knížek habaděj a jejich množství člověku jen připomíná, kolik by toho měl přečíst a jak málo čte. Načalo jsme ještě nedostali, zatím jen to nudné *Russkoje bogatstvo*.

Tak ale už končím. Maminka Tě líbá a blahopřeje Ti. Volod'a Ti chce napsat sám.

Posledně jsme dostali fotografii M. Al. Vid', že se moc povedla?

Tak sbohem a upřímně Tě líbám.

Tvá Nad'a

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** Viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 102—107. *Red.*

17. 3. [1899]

Omlouvám se, milá Maňášo, že i tentokrát píšu jen stručně, a připojuju svou gratulaci k Nadině. Nakupila se mi dnes totiž pěkná hromádka dopisů: do Turuchanska (pošta tam chodí jednou měsíčně)¹⁵⁶ a taky Aňutě musím zaslat seznam tiskových chyb v obtazích, které mi poslala.

Nového je u nás moc málo. V publicistice je zatím ti-cho po pěšině — pořád jen čekáme. O událostech v Pitěru a ve Finsku se v zahraničních novinách píše (soudě podle Frankfurter Zeitung), ale ta místa jsou začerněna, takže toho víme moc a moc málo.¹⁵⁷

Zdravím Tě. Možná na shledanou?

Tvůj V. U.

84

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gubernie, Marii Alexandrovně
Uljanovové, Bronnická ulice, dům Vinogradova

21. 3. [18]99

Posílám Ti, milá mamičko, svůj článku (nebo recenzi) o knize Kautského; prosím Aňutu, aby ho odeslala. První číslo časopisu jsme ještě nedostali*. Čekáme ho pozítří.

Jestli Aňuta ještě nic nenapsala Maňáše o německých knihách, nemohla by jí napsat? Pokud Maňáša brzo odjede, ať oznámí na poště, aby knihy doručovali na nějakou jinou adresu (třeba známému apod.). Aňuta jí taky asi napíše o svých známých. Je-li to možné, rád bych měl chybějící čísla časopisu Novoje vremja, roč. 1897—1898.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

V. U.

* Jde o časopis Načalo. Red.

M. A. ULJANOVOVÉ

A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

4. 4. [18]99

Dostal jsem Tvůj a Mítův dopis, milá mamičko. Ohledně místa v Šuše máš zbytečné obavy: místa je tu dost. O masopustu jsme tady měli čtyři hosty. Jestli Ti to zdraví dovolí, byli bychom moc a moc rádi, kdybychom se mohli vidět a nemuseli to odkládat až do doby, kdy nám vyprší lhůta (která se někdy prodlužuje . . . , ale já doufám, že se to nestane). Naša Ti píše podrobněji.* Ale v časových údajích musím její dopis poopravit: začátkem května je zde vody ještě málo; nás vysadil parník v polovině cesty. Jet víc než sto verst povozelem je nepohodlné. Je tedy lepší vyjet tak, abyste byly *koncem* května v Krasnojarsku — pak se dá klidně dojet parníkem do Minusy a odtud je to jen 55 verst. Jako letní byt Šuša docela ujde, je myslím jen o málo horší (je-li horší) než jiné letní byty. Problém je jen ta cesta.

S tou puškou máš úplně zbytečné obavy. Už jsem na ni zvyklý a zacházím s ní opatrně**. Lov je tu jediná zábava a »pohyb« je při sedavém životě naprosto nutný.

Mítovi děkuju za práci, kterou měl se sháněním pušky (ještě jsem ji nedostal).

Dočetl jsem se v listě Russkije vědomosti, že Mark porazil i Čigorina! Koukejme na něho! No, však my si to spolu taky někdy rozdáme!

Upřímně Tě líbám a posílám všem pozdrav.

Tvůj V. U.

* Viz tento svazek, s. 465—466. *Red.*

** Lankasterky jsou daleko bezpečnější než obyčejné pušky.

Abych nezapomněl. Z Vjatky přijdou na Tvé jméno knihy (dobírkou). Je to pro mě. Mířu budu prosit, aby se-stavil podrobný seznam a poslal mi ho.

Añutě

4. 4. [18]99

Dostal jsem časopis Praktičeskaja žizň a Heysovu Němec-kou gramatiku. Mnohokrát za ni děkuju: je to moc dobrá věc. O tom, že došel Cion, jsem psal už minule.¹⁵⁸

Minulou poštou jsem poslal do Pitěru telegram jako odpověď na telegram, který jsem dostal 26. 3.: »Předpo-kládaná cena knihy 2 ruble, autorský asi 1½ tis., telegra-fujte knihkupectví Kalmykovové souhlas.«* Odpověděl jsem: »Souhlasím,« protože se přece nebudu handrkovat, a ještě k tomu v telegramu, těsně před vydáním knihy! A nebudu to kvůli tomu zdržovat! Ale v podstatě jsem s tím »souhlasím« zrovna moc nesouhlasil. Dost jsem se divil, z jakého důvodu (kdo — nevím; podpis žádný) »přeskočili« Tebe a neobrátili se na Tebe jako na člověka, který má celou věc na starosti, ale přímo na mě. Dokonce teď lituju, že jsem jim neodpověděl: »Obraťte se na Jeli-zarovovou do Moskvy, která má tu věc na starosti.« Ano, měl jsem tak odpovědět! Protože 1½ tis. je za tříletou práci málo; vyjde to jen na 50 rublů za arch. A přitom, když Studie^[189] jdou tak mimořádně dobře na odbyt, nemusíme se o »trhy« už vůbec bát. A je-li to tak, nevím, proč bychom měli dávat knihkupcům zadarmo 30 %. Da-lo by se — kdyby vydavatel nebo vydavatelka byli trochu praktičtější — stanovit knihkupcům % o polovinu nižší a prodávat i přes administraci Načala, které by to doufám neodmítlo. Ostatně teď už je asi zbytečné tohle všechno psát, protože věc už je asi hotová. Kvůli nízké ceně knihy

* Telegram se nezachoval. *Red.*

stojí ovšem za to zříct se části honoráře. Jakmile si to jednou nevydáváme sami, ale někdo jiný, pak je jisté, že na něj nesmíme chodit se zvláštními požadavky. A tak všechno, co jsem teď napsal, jsou jen platonické úvahy, a nikoli »konkrétní« návrhy.

Považuju za pravděpodobnější, že i seznam oprav tiskových chyb na 11.—16. archu (dostal jsem ho od Tebe především) přijde pozdě, a proto Ti ho posílám jen pro všechny případy, ani ho nepřepisuju načisto*.

Načalo č. 1/2 jsem konečně dostal od soudruhů. (Prosím Tě, předplat' nám ten časopis, jestli jsi to dosud neudělala. Provedl jsem velkou hloupost, že jsem se zase spolehl na écrivaina. Doufám, že příště už tak hloupý nebudu.) Celkově se mi číslo velmi zamlouvalo, ale B. Avilov je dost slabý — spíš kousavý, než důkladný¹⁵⁹. Zato Bulgakov mě přímo rozzuřil: takové nesmysly, samé nesmysly, a tak bezmezná profesorská nafoukanost, že člověk neví, co si o tom myslet!¹⁶⁰ Darmo ho nepochválili v časopise Syn otěčestva! Uvidíme, jak to s ním dopadne. Hodlám psát »o knize Kautského a o článku p. Bulgakova«¹⁶¹. Plán napsat o Kablukovovi jsem zavrhl — nestojí to za druhý článek. Écrivain se jako obvykle odmlčel, ale od něho stejně nečekáme, že by psal o časopiseckých záležitostech, i když bychom takové zprávy moc potřebovali.

Zdraví V. U.

* Seznam oprav tiskových chyb se nezachoval. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

11. 4. [18]99

V úterý jsem dostal Mířovu zásilku, milá mamičko. Mockrát merci za shánění. S puškou jsem spokojen (jen počásí je zatím špatné: jarní vichřice od Jeniseje, v tomto kraji obvyklé, takže na lov se skoro nedalo jít). Dávky prachu $2\frac{3}{4}$ odměrky se mi zdály velké — puška má silný zpětný ráz, a tak jsem začal používat $2\frac{1}{2}$ odměrky. Nechápu, jak mohli v obchodě dávat 3 dílky! Že by levá hlaveň líp střílela, to jsem zatím nepozoroval — možná proto, že jsem to zkoušel na příliš velkou vzdálenost, asi na 60 kroků, kolem 30 sáhů.

Jestli sem pojedete, vezměte si s sebou kus hladkého černého tylu na sítky proti komárům: já tu bez sítěk nemůžu chodit. Je tady kolem dost močálů. Dále prosím vás vezměte ještě asi 200 zátek na prach a na broky (takové, jaké mi poslal Mířa. Tady nejsou, a je to věc docela lehká a skladná).

O velikonočích chci podniknout loveckou výpravu do lepších míst.

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

(Příští neděli pošta nepřijde — jsou velikonoce. Potom se taky můžou na Jeniseji hnout ledy: obyčejně to bývá kolem 20. dubna. Proto může dojít k přerušení korespondence, které vás nesmí znepokojovat. Ostatně loni myslím ani k přerušení nedošlo.)

Příští poštou pošlu na maminičino jméno článku o Kautském a Bulgakovovi. Pošli ho, prosím Tě, spisovatel s prosbou, aby Ti co nejdřív odpověděl, jestli ho redakce bere. Je dost možné, že ho nevezme, protože écrivain je asi pro Bulgakova a bude považovat polemiku za nevhodnou, tím spíš ostrou polemiku. Pokud to šlo, snažil jsem se mírnit, ale přece jen jaksi nemůžu chladnokrevně mluvit o tomto nemožně profesorském a nejapném článku, který vyvolává tak strašnou disonanci. Nechci samozřejmě redakci omezovat v právu na »úpravy«, ale o tom není třeba psát, protože je to samozřejmé, když si to autor speciálně nevymíní. Jestli můj článek nevezmou, dej mi, prosím Tě, co nejdřív vědět; a když to půjde, pošli článek do časopisu Žizň nebo Naučnoje obozrenije [Mir Božij ho sotva vezme]. Od spisovatele žádné zprávy o publicistických záležitostech nemáme a nedoufáme ani, že nějaké dostaneme. A přitom psát bez stálého a pravidelného spojení je zatraceně těžké. Například kdysi dávno, už v lednu, jsem jim psal (Naďa to psala), že se chystám napsat o Kablukovovi^[96], ale oni mi ani neoznámili, že už mají jiný článek*. O recenzích člověk neví nic. (Recenze na Kautského by se měla stornovat nebo dát někam jinam vzhledem k tomuto článku proti Bulgakovovi.) Člověk ani neví, co mají nebo nemají. Kdyby se tak dala navázat korespondence s Chicaganem, který se s nimi přece zná a má k nim asi dost blízko, takže by Ti snadno mohl odpovídat na všechny tyto body a vůbec informovat Tě au courant** o časopiseckých záležitostech — bylo by to velice dobré. Nevím, jestli by to šlo.

Jak mám posílat rukopisy, jestli Ty (i maminka) odjedete?¹⁶² Rozhodně nech na poště oznámení, kam a komu se mají posílat dopisy a balíčky.

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** — průběžně. *Red.*

Abych nezapomněl: v článku se odvolávám na své »trhy«. Jestli kniha nevyjde do té doby, než budeš posílat rukopis, vyškrtej, prosím Tě, poznámky s těmito odkazy nebo napiš na rukopis, aby je vyškrtali.¹⁶³

Zdraví V. U.

87

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

1. 5. [18]99

V úterý jsem dostal, milá mamičko, Aňutin dopis z 12. 4. a v pátek svou knihu* (3 výt.) a rukopis překladu. Aňutě píšu zvlášť.

U nás je teď mimořádně časně jaro. Stromy už začínají pučet a voda silně stoupá. Teď by jistě mohl parník dojet až do Minusy, ale jestli se tahle voda udrží a jak dlouho, o tom se nedá nic určitého říct.

Mich. Alex. (Silvin) mi psal, že jeho snoubenka chce za ním odjet koncem května (nejdříve 23.). Jmenuje se Pap-pereková (Olga Alexandrovna), adresa: Jegorjevsk, Rja-zaňská gubernie (je tam učitelkou na nižším gymnáziu). Jestli se rozhodneš jet, možná že byste mohly jet společně. V každém případě to bude vhodná příležitost. Mich. Al. ji prosil, aby zajela do Podolska, ale muselo by se jí ovšem napsat, protože jí třeba okolnosti nedovolí k vám zajet. Jermakovskoje je 40 verst od nás (tam žije M. A.); cesta tam vede z Minusy přes Šušu.

Tvůj V. U.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Jak se teď máte? Co Tvé zdraví? Kdy čekáte Maňašu?

* Vývoj kapitalismu v Rusku. Red.

1. 5. [18]99

Dostal jsem Tvůj dopis z 12. 4., svou knihu a překlad Webba (*tři* doporučené balíčky).

S vnější úpravou knihy jsem velmi spokojen. Vydána byla krásně díky Tvé velké péči, kterou jsi věnovala korektuře. A s cenou jsi samozřejmě udělala dobře, žes ji zvýšila. Když budou mít studenti ještě 25 % slevu, úplně to stačí. Rozeslali jste knihy všem známým? Myslím, že by se mohlo vzít do zásoby ještě asi tak 15 autorských výtisků: budu je potřebovat na výměnu za různé sborníky aj. O Studiích jsem Ti už psal a prosil jsem Tě, abys sehnala ještě několik výtisků (sem pošli jen dva a nespěchá to). S titulem knihy jsem docela spokojen: *écrivainova* úprava byla šťastná. Pokud přijdou nějaké honoráře, zatím je nemá smysl posílat. (Píšu mamince o jedné brzké a dobré příležitosti.)

Redakci překladu Webba jsem ochoten vzít. Redigovat budu s přihlédnutím ke svému překladu 1. dílu. Když mi svěřili redakci, nač čekat, a 1. díl má jít do sazby hned, ne? Nebo to zas bude ještě záviset na tom, než se k tomu P. B. »vychystá«??

Jenže k redakci *nutně potřebuju* 1. *anglický originál* 2. *dílu* (mám jen první díl) a 2. *německý překlad* 2. dílu (K. Hugo, mám jen 1. díl. Vyšel i druhý). Jestli nebyly tyto knihy ještě poslány, napiš, prosím Tě, co nejdřív, aby je okamžitě poslali. Nezdrželo by se to kvůli tomu? Nemohla bys někoho pověřit, aby od nich tyto knihy vyzvedl a poslal?¹⁶⁴

Vůbec se mi nelíbilo, že P. B. dal mou odpověď jemu do časopisu *Naučnoje obozrenije*: nechce se vyhnout polemice v časopisu *Načalo*?¹⁶⁵ Jestli ano, pak můj článek o Bulgakovovi nejspíš nevezmou. Dostal jsem konečně *Načalo*, obě čísla a úplná. Celkově se mi to moc líbilo.

Ale Bulgakovův článek je nemožný. *Vyloženě překrucuje* Kautského, a ještě k tomu ten výpad proti Zusammenbruchu¹⁶⁶ — ohlas bernsteinovské »kritiky« [Bernsteinovu knížku mi knihkupectví odmítlo poslat. Prosil jsem Maňášu, ale nevím, jestli ji přiveze. Nesehnala bys ji Ty?] Píšu druhý článek proti němu.* Polemika ve vlastních řadách je samozřejmě nepříjemná a já jsem se snažil mírnit se, ale zamlčovat neshody není už jen nepříjemné, ale je to *přímo škodlivé* — a ostatně zásadní neshody mezi »ortodoxií« a »kriticizmem«, které se projevily v marxismu německém a ruském, se už ani zamlčet nedají. Odpůrci už stejně využívají neshod (Michajlovskij ve 4. čísle časopisu Russkoje bogatstvo). Vždyť můžeme polemizovat mezi sebou a přitom se dohodnout, že proti narodníkům budeme solidární. Chci to udělat v závěru článku¹⁶⁷. Jeden z hlavních Bulgakovových nedostatků je právě v tom, že neuvedl přesně, v čem je solidární s Kautským proti narodníkům.

Zdraví V. U.

Četl jsem v časopisu Naučnoje obozrenije (č. 3) Maslovovu poznámku^[198] proti mé stati o dědictví^[136]. Připadalo mi to nezajímavé.

Negri posílám^[487]. A co je to za zemědělské výroční zprávy?

Měl by se dát jeden výtisk Vývoje kapitalismu Maslovovi. Udělej to, prosím, prostřednictvím redakce časopisu Naučnoje obozrenije nebo přes P. B. nebo přes V. A.

Posílej mi, prosím Tě, všechny recenze o knize a popros V. A., aby je posílal z pitěských novin.

* Viz poznámku 161. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

Podolsk, Moskevská gubernie, Marii Alexandrovně
Uljanovové, Bronnická ulice, dům Vinogradova

9. 5. [18]99

Dostal jsem dopis od Maňasi, milá mamičko, v němž píše, že chce jet brzy domů. Budu čekat na zprávy, jak jste se rozhodly ohledně cesty sem.

V těchto dnech tu bylo silné »povětrí«, jak Sibiřané říkají *větru* od Jeniseje, ze západu, který je studený a silný jako vichřice. Zjara tu vždycky bývají vichřice, které porážejí plody, strhávají střechy aj. Byl jsem na lovu a chodil jsem v těch dnech vysokým lesem — a vichřice kolem mě lámala obrovské břízy a borovice. Ale takové nepříjemné »povětrí« bývá jen na jaře a na podzim, kdežto v létě, i když bývá vítr, není silný, takže toho se bát *nemusíte*. Dnes už je to trochu lepší; už se to asi obrací k létu. Od poloviny května do poloviny srpna se tady už sibiřského »povětrí« nemusíte bát.

Příští neděli pošlu na Tvé jméno rukopis se svou státi*: jestli odjedete, zaříd'te to tak, aby ho poslali na místo učení.

U nás jsou všichni zdraví a posílají Tobě i všem ostatním pozdrav.

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

* Jde o druhou část stati Kapitalismus v zemědělství. *Red.*

Añutě

Dnes jsem dopsal druhý článek proti Bulgakovovi. Po úpravách a přepsání ho pošleme na maminičino jméno. Čekám netrpělivě na odpověď ohledně prvního článku; mohla by tu být v polovině května.

Do časopisu Žizň přechází mnoho »žáků«¹⁶⁸. Nevíš, kdo je tam faktickým redaktorem?

Moc zajímavé jsou teď diskuse o Bernsteinově^[434] knize v Německu — a já jsem tu knihu nečetl, ani nic, co se o ní píše (kromě příležitostných zpráviček ve Frankfurter Zeitung). Velká škoda.

Poslal Míťa mou knihu všem podle mého seznamu? Jestli měl část rozeslat V. A., zeptej se ho, prosím Tě, jestli ji poslal *všem*. P. N. Lepešinskij (vesnice Kuragin-skoje, minusinský újezd, Jenisejská gubernie) mi např. píše, že knihu *nedostal*, ačkoli já jsem ho v seznamu měl. Myslím, že bychom měli mít ještě tak deset až patnáct exemplářů v zásobě (ale posílat je sem nemusíš).

Tisknu ruku. V. U.

Pozdravuj Marka.

89

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ
A M. A. ULJANOVOVÉ

Añutě

29. 5. [18]99

Dostal jsem Tvůj dovětek k Markovu dopisu.

O žádném návrhu, abych napsal stručnou učebnici politické ekonomie, jsi mi dřív nepsala. Rozhodl jsem se, že

tento návrh nepřijmu: je těžké psát na objednávku (zejména je těžké konkurovat Bogdanovovi: proč by se neměl vydat znovu?¹⁶⁹) a těžko bych to do podzimu stihl. A pak se mi teď vůbec chce méně psát a víc číst. Protože naše korespondence s écrivainem úplně ustala, dej mu, prosím Tě, vědět, že to nepřijímám.

Do Webba *jsem se ještě nepustil. Pořád čekám* na originál (2. díl) a na německý překlad (2. díl). Zdrží-li se to, nebude to mou vinou. Ostatně spíš bych se bál, že to zdrží écrivain. Tiskne se 1. díl?

O tom, že mi posílali telegram o vyjití knihy, jsem se dověděl teprve z tohoto Tvého dopisu. Píšu minusinské poště, aby ho našli. Byla správná adresa? [Musí se psát: *»Minusinsk, Šušenskoje, doručit poštou, Uljanovovi«*; a za doručení poštou doplatit 7 nebo 14 kopějek. Když se vynechá to slovo poštou, může se stát, že telegram někam zapadne.]

Vcelku jsem ale nepozoroval, že by posílání telegramů sem bylo nespolehlivé. Jinak přicházely včas. Telegram se musí posílat tak, aby ho v Minusinku dostali v neděli nebo ve středu večer; pak ho můžu dostat v úterý nebo v pátek dopoledne.

Posílám článek o sismondovcích, který jsi žádala, a odpověď Něždanovovi.¹⁷⁰ Tu by bylo nejlíp uveřejnit v časopise Žizň.* Ačkoli, jestli se časopis Načalo proti očekávání vzpamatuje, dal bych ovšem přednost jemu.

Já si teď trochu čtu a trochu se zabývám jazyky. Celkem pracuju velmi málo a psát se nic nechystám.

Moc jsem litoval, že mi écrivain nic nenapsal o Gvozďevovi. Však i já bych mu byl hrozně rád vynadal. Ale uvědomil jsem si, že je to spolupracovník téhož časopisu, a proto jsem považoval za svou povinnost být pokud možno mírný. Bylo by divné nadávat si v témž časopise.

* Jestli moje odpověď Struvemu nebyla ještě otištěna, mohla by se snad takhle uveřejnit jako postscriptum k tamté a můj odkaz na odpověď Struvemu by se pak mohl vyškrtnout.¹⁷¹

Třeba si to chtěl spisovatel tímto způsobem vyřídit, tj. vyřídit si to s »gvozděvovštinou«, jak teď takovým věcem říkám, ne? To ovšem nevím, ostatně vůbec nevím, co je to zač ten Gvozděv. Zdálky je těžko udělat si o tom úsudek.

Tvůj V. U.

30. 5. [18]99

Milá mamičko, posílám Ti doporučeně svůj článkuček a obtah článku o sismondovcích, o který jste žádali. Aňutě a Markovi, od nichž jsem tento týden dostal dopis, píšu podrobněji. Je divné, že na jejich dopise (ze 14. 5.) bylo razítko *Krasnojarsk*. Neposílali ho sibiřským rychlíkem?

U nás jsou všichni zdraví a posílají všem pozdrav.

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

90

M. A. A D. I. ULJANOVVÝM

20. 6. [18]99

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj dopis z 31. 5. Merci za něj. Pokud jde o statistické sborníky — tverské^[340] a vjatské^[205] — už jsem tuším psal, že *mi je všechny posílat nemusíte*: teď už se tím nezabývám a do konce vyhnanství se tím zabývat nehodlám. Budu-li potřebovat některou knihu, raději si ji objednáám jednotlivě, protože stejně pozevu zpátky spoustu knih. Ostatně statistických sborníků zas asi tolik neposíláte. Mich. Al. píše, že teď čeká snoubenku až koncem léta.

Pokud jde o přeložení do Krasnojarska, myslíme, že nestojí za to o to žádat. Mluvili jsme o tom s Jel. Vas.,

kteřá chtěla žádat, aby i mě pustili do Ufy teď na podzim, protože pro ni i pro Naďu by byla cesta v zimě obtížná. Provede-li tento záměr, napíšu Ti.

Podporu nám vyplatili.

O Anatolijovi píšou z Jermakovského, že je mu pořád stejně.

Ljachovskij je prý teď zaměstnán jako úřední lékař v Čitě.

Velká škoda, že je u vás špatné počasí a nemůžete se na letním bytě pořádně zotavit. Tady je červen taky deštivý.

Žijeme pořád stejně. Pracuju teď málo, a jelikož brzo začne lovecká sezóna, budu asi pracovat ještě méně.

Dostal jsem květnové číslo Načala — je pořádně vybi-lené. Myslím, že v něm nic zvlášť zajímavého není. Přestávám věřit, že se tento časopis vzpamatuje. Psali mi, že si ministerstvo vnitra vyžádalo od redakce rozšířování pseudonymů autorů článků v prvním a dubnovém čísle. Zajímalo by mě, jestli mezi těmito »rozšířovanými« nebyl někdo z našich společných známých.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Mítovi

V 5. čísle časopisu Naučnoje obozrenije jsem četl článek Tugana-Baranovského a zjistil jsem, že je strašně hloupý a nejapný: autor prostě svévolně změnil míru nadhodnoty, aby »vyvrátil« Marxe, a předpokládá absurdum: změnu produktivity práce bez změny hodnoty výrobku. Nevím, stojí-li za to psát o každém takovém nesmyslném článku: ať nejdřív splní slib, že to důkladně rozvede.¹⁷² Vůbec se ze mne stává čím dál rozhodnější odpůrce moderního »kritického proudu« v marxismu a novokantovství (které zplodilo mimo jiné i myšlenku oddělovat

sociologické zákony od ekonomických). Autor Beiträge zur Geschichte des Materialismus* má naprostou pravdu, když novokantovství označuje za reakční teorii reakční buržoazie a staví se proti Bernsteinovi. Neobyčejně mě zaujala nová Bogdanovova kniha (Základní elementy historického názoru na přírodu, Petrohrad 1899) — objednal jsem si ji — je o ní v květnovém čísle Načala recenze^[45], napsaná velice hloupě, s nabubřelými frázemi a se zamlčováním podstaty věci. Moc mě mrzí, že mi nějak uteklo oznámení o této knize, když vyšla. Myslím, že to musí být závažná věc a že taková recenze se nebude moci nechat bez odpovědi.¹⁷³

S puškou jsem spokojen. Na jaře jsem chodil na lov málo. Ted' už brzo začne skutečná lovecká sezóna: chystám se, že ted' v létě si užiji lovu víc.

Zdraví V. U.

Pošli mi, prosím Tě, *seznam* statistických sborníků zemstev, které jsem dostal: tj. názvy a stručný obsah (tabulky, nebo tabulky + text, nic víc).

91

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové, Městský park, vila č. 3

11. 7. [18]99

Píšu Ti pár řádek, milá mamičko, abys věděla, že jsme všichni zdraví. Dostal jsem tento týden knihy, o kterých mi psala Maňaša (Labriola a Jules Guesde). Merci za ně.

* Autorem Příspěvků k dějinám materialismu byl G. V. Plechanov. *Red.*

D. I. a M. I. Uljanovovi a M. T. Jelizarov
1896

Cestu do Minusinska jsme prozatím odložili. Pojede-
me tam možná na pár dní tento týden. Počasí je tady mi-
zerné: léto se tentokrát nevydařilo, pořád je vítr a prší.

Dostal jsem dopis od Ljachovského: pracuje teď jako
lékař v Čitě a později chce vzít stejné místo ve Sretěnsku.

Originály Webba jsem pořád ještě nedostal přes všech-
ny spisovatelovy sliby.

Tvůj V. U.

J. V. a N. K. posílají všem pozdrav.

92

M. A. ULJANOVOVÉ

1. 8. [18]99

V tomto týdnu se u nás, milá mamičko, snad asi nic nové-
ho nepříhodilo. Nastalo teď docela letní počasí. Jsou
strašná vedra a trochu to vadí při lovu, jemuž se teď od-
dávám tím víc, že s ním asi bude brzy konec.

Nepamatuju se, jestli jsem Ti psal o doktorovi (J. M.
Ljachovském), že pracuje jako úřední lékař v Čitě a hodlá
přejít na stejné místo do Sretěnska.

Přijeli k nám hosté: M. A. se ženou aj. Odpusť mi, že
končím. Všichni jsme zdraví a všichni Vás pozdravujeme.
Añutě napíšu co nejdřív ohledně Creda (které mě
i ostatní velmi zaujalo a *pobouřilo*) podrobněji.¹⁷⁴

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

M. A. A M. I. ULJANOVŮVYM

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Městský park, vila č. 3

7. 8. [18]99

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj dopis z 15. 7. Mnohokrát merci za něj i za splnění prosby ohledně Anatolije.* Doufám, že se s ním ještě tyto dny uvidím: prý je to s ním už moc zlé, mívá strašné chrlení krve, vykašlává dokonce kousky plic . . . Gubernátor byl v Jermakovském a Anatolij dostal povolení jet do Krasnojarska, ale prý tam teď nechce jet.

Čekáme dnes hosty: Gleba se ženou a Bazila z Minusy. Gleb prý dostal povolení přestěhovat se ke dráze, kde má nastoupit jako inženýr. On toho samozřejmě využije, aby si našetřil nějaké peníze na cestu. Jinak by se on ani Bazil odtud tak snadno nedostali a v zimě to už vůbec nepůjde.

My jsme si nakonec ani žádost nepodávali — stejně budeme teď už čekat na 29. leden 1900**. . . Jen aby se nám v tu dobu podařilo odjet, a kde do té doby budeme, na tom už tolik nezáleží.

E. E. je na tom zdravotně líp. Minusinci vůbec strávili léto moc pěkně. Zdá se, že A. M. dostala místo v Minusinsku.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

* O jakou prosbu týkající se A. A. Vanějeva jde, se nepodařilo zjistit. *Red.*

** Toho dne končilo Leninovo vyhnanství. *Red.*

Stammlerovu knihu^[512] jsem si zde nedávno přečetl v němčině a nelíbila se mi ani trochu. Podle mého jsou to učené nesmysly a naprosto neplodná scholastika. Zajímalo by mě, kdo Ti ji chválil. V časopise *Novoje slovo* ji sice chválili Struve a Bulgakov, kteří se stejně jako Stammler hlásí k novokantovství.¹⁷⁵ Jenže Stammler je podle mého názoru skvělým argumentem *proti* novokantovství. Pokoušet se bojovat proti marxismu a nemít přitom v záloze nic než neobyčejně hloupě utvořené *definice*, jako to dělá Stammler (který dřív psal jen učebnice římského práva pro studenty . . .) — to je přece jen příliš legrační počínání. V *Neue Zeit* řekli naprosto správně (Cunow), že význam Stammlerovy knihy je negativní.

Tyhle dny jsem dostal dubnové číslo *Načala* a skoro celé jsem je přečetl. Je vcelku velmi zajímavé, hlavně článek *Mimo pořadí*^[169].

Webbovy (originál) *pořád nedostáváme!!* Bude se to asi muset odložit až do návratu, protože s ničím nemůžeme hnout . . .

V 7. čísle časopisu *Naučnoje obozrenije* jsem si přečetl P. N. Skvorcova o trzích¹⁷⁶ — podle mého říká velmi málo a autorovo hledisko mi není jasné. Moje odpověď Struvemu pořád nikde* — čert ví, co je to za lumpárnu a za nepořádek!

Zdraví V. U.

* Jde o článek *Ještě k otázce teorie realizace* (viz *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 82—101). *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub.,
 Marii Alexandrovně Uljanovové.
 Městský park, vila č. 3

15. 8. [18]99

Dostal jsem, milá mamičko, dopisy od Maňaši a od Míti se zprávou, že jste můj telegram dostali a že cesty sem jste se definitivně vzdali.* Jsi už zase v pořádku? Kdy (a kam) odjíždí Maňaša? Kdy se stěhujete do nového bytu nebo do Moskvy? Posílám Ti dnes doporučeně knihu, kterou jsem měl už dávno vrátit. Omlouvám se za zdržení. Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Naďa a J. V. posílají pozdrav.

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gubernie,
 Marii Alexandrovně Uljanovové.
 Městský park, vila č. 3

22. 8. [18]99

Předevčirem jsem dostal, milá mamičko, dopis od Tebe, Aňuty a Maňaši, knihu od Aňuty (Naučnoje obozrenije) a výstřižky od Maňaši. Merci za všechno. Jsem strašně

* Jde o zamýšlenou cestu do Šušenského. *Red.*

rád, že už jsi zdráva a chodíš zase ven. Co to, že v Podolsku tak řádila malárie? Copak jsou tam nějaké močály? Cítíš se teď už úplně zdravá? Tady se začíná podzim vybarvovat velice pěkně, je sucho a teplo. Jak je u vás?

Rychlíkem dopisy asi nejdou o moc rychleji než obyčejným vlakem, čemuž se velice divím. Vaše dopisy ze 7. 8. jsem dostal 20. 8. (a noviny jsem ten den dostal taky ze 7. 8.). Zdržení možná vzniká tím, že rychlík vozí dopisy až do Krasnojarska (aspoň na obálce je razítko: »Krasnojarsk 14. 8.«) a odtud jede dopis zpátky do Ačinska (poštovní silnice vede z Minusy do Ačinska). V Ačinsku tedy buď tento vlak nezastavuje, nebo dopisy nevybírají. Asi to tak bude, protože z Moskvy do Krasnojarska jde dopis rychle (od 7. do 14.), ale tento náskok ztrácí cestou zpátky: Krasnojarsk—Ačinsk.

O tom stěhování *jsme jen hovořili*, ale *žádné žádosti jsme nepodávali*. Myslíme si, že to ani nestojí za to: počkáme už do 29. 1. 1900.

Máme se pořád stejně. Počasí je teď pěkné, a tak chodíme s Nadou hodně na procházky. Všichni jsme zdraví.

Upřímně Tě líbám, má drahá, a přeju Ti, abys byla zdráva.

Tvůj V. U.

96

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN

M. I. ULJANOVOVÉ

22. srpna [1899]

Tvůj dopis jsem dostala už dávno, milá Maňo, ale jsem teď nějak strašně líná a korespondenci jsem zanedbala: mám už odpovídat na několik dopisů. Je to asi způsobem života, jaký v poslední době vedu: celé dny (až 5 hodin) jsem venku, ani to čtení mi nějak nejde. Léto bylo mizer-

né, ale podzim je zatím nádherný. Volod'a taky chodí hodně ven, ale ten přece jen pracuje, i když daleko méně než dřív.

Jakpak ses rozhodla? Kam a kdy pojeděš? Když jsem četla Tvůj dopis Volod'ovi, kde se ho ptáš, kam se máš dát zapsat, vzpomněla jsem si, že jsem v Tvých letech taky nevěděla kudy kam. Rozhodla jsem se třeba, že půjdu na vesnickou učitelku, ale nedovedla jsem si najít místo, a přitom jsem chtěla jít na venkov. Potom, když začaly Bestuževovy kursy, zapsala jsem se tam, myslela jsem si, že mi hned povědí o všem, co mě zajímá, a když začali o něčem docela jiném, nechala jsem kursy plavat. Zkrátka přebíhala jsem od jednoho k druhému a byla jsem úplně bezradná. Teprve když mi bylo 21 let, doslechla jsem se, že existují jakési »společenské vědy«, ale do té doby jsem za seriózní přednášky považovala přednášky z přírodních věd nebo z historie, a pouštěla jsem se hned do jakéhosi Rossmässlera, hned do dějin doby Filipa II. Španělského. Ty máš docela jiné podmínky. Nevím, jestli je potřeba, aby ses připravovala na »vydělávání chlebička«; myslím, že ne, a když budeš potřebovat peníze, v nejhorším můžeš vždycky jít někam ke dráze, odbudeš si své hodiny a budeš mít po starosti, budeš volná jako pták, kdežto všechny ty pedagogiky, medicíny apod. zaměstnávají člověka víc, než je zdrávo. Na speciální přípravu je škoda času, když toho člověk tolik chce a potřebuje vědět; ale při znalosti řeči máš vždycky chleba jistý. Například my s Volod'ou jsme na tom s cizími jazyky bídne, oba je známe dost špatně, pořád se s nimi trápíme a pořád to nestojí za moc. Zase jsme se dali do angličtiny. Po kolikáté už! Já začínám už nejmíň po desáté. Tys mě už jistě předešla. A Aňuta přece zná anglicky docela dobře, ne? Abych zase nezapomněla, chci se Tě zeptat, jestli ses seznámila s Meščerjakovem, myslím, že je teď v Moskvě. Chová taky takové něžné city k Belgii jako Ty. Jeden čas jsem si s ním psala, a tehdy jsem velmi dobře znala

všechno, co se týká Belgie, a moc jsem se o to zajímala. Jestli se s ním stýkáš, nevíš náhodou, kde je jeho žena? Její přítelkyně mi psala, že odjela do Mnichova. Bylo by mi líto, kdybych ji ztratila z očí. Je to moc hodný člověk. Nevím, jestli se s ní ještě kdy uvidím. Všechny mé pitěřské známé osud rozvál na všechny strany, že ani nevím, kde kdo je. První čas ještě psali, ale teď korespondence pomalu ustává. S dopisováním je to bída, nikdy si člověk nemůže o ničem kloudně popovídat, začne . . . a hned je z toho jen vzájemné nepochopení. Jak se má Kuba, nevím, psala málo, ale zřejmě má nějak pocuchané nervy. Ale já jsem se tak rozepsala, že pro Volod'u už nezbude místo; musím končit. Upřímně líbám Tebe, M. Al. i Aňutu. Maminka vás všechny pozdravuje. Všechno nejlepsi.

Nad'a

22. 8. [18]99

Moc mě potěšilo, Maňášo, když jsem se dočetl, žeš pro mě konečně dostala Bernsteina¹⁷⁷, na kterého jsem čekal a čekám velmi netrpělivě. Psali mi už z *Jakutky*, že čtou Bernsteina, ale tady pořád ještě není!! A čím víc rámusu s ním nadělají a čím víc se s ním ohánějí různí omezení buržoové a »mladí« (v každém smyslu) neburžoové, tím víc a dřív bychom se potřebovali seznámit s tímto »nejnovějším« hrdinou oportunistu.

9. 10.[18]99 podle nového kalendáře bude Parteitag* v Hannoveru a bude se tam mluvit o Bernsteinovi.¹⁷⁸ *Moc rád* bych měl tyto referáty. Prosím Tě, snaž se je pro mě sehnat. Dá se to docela dobře udělat jednou z těchto cest: napiš svým známým (prosil bych i Aňu, aby to udělala) do ciziny, aby Ti poslali ta čísla novin, kde bude hlavní referát, třeba i Frankfurter Zeitung, které chodí do Rus-

* — sjezd strany. *Red.*

ka. Kdyby Ti známí nechtěli poslat Vorwärts¹⁷⁹ ani Frankfurter Zeitung, nedaly by se pak na říjen předplatit Frankfurter Zeitung přes moskevský poštovní úřad? (Vím, že na tři měsíce se předplácet dá, ale to je zbytečně mnoho a zbytečně drahé, 4 ruble 70 kopějek. Nešlo by to na měsíc?) Budeš-li v té době sama v zahraničí, kup mi, prosím Tě, ta čísla a pošli mi je.

Publicistické dispozice Ti žádné nedávám, protože teď nic nepíšu a psát nehodlám. Až jestli pojeděš do ciziny, požádám Tě pravděpodobně, abys mi tam vyhledala dobré staré knihy.

Zdraví V. U.

97

M. A. ULJANOVOVĚ

25. 8. [18]99

Minulou neděli jsme se vrátili domů, milá mamičko, a dostali jsme z domova Maňušiny dopisy s výstřižky (mnohokrát merci), dále Neue Zeit od Aňuty a obtahy (2) mých článků proti Levitskému¹⁸⁰. Z těch jsem měl zvlášť velkou radost. Aňuta mi psala, že o cestě sem vlastně pořád ještě uvažujete a že byste snad jely, kdybyste měly jistotu, že vás parník doveze do Minusy a zpět. Jak jsme to přečetli, rozhodli jsme se poslat Ti telegram, že parníky jezdí do poloviny září (mne loni dovezl parník — sice poslední — až do Minusy kolem 20. září), takže byste to stihly, jestli jsi ovšem úplně zdravá a jestli Tě nezdrží Mířova záležitost. Doufám, že jste ten telegram dostaly včas — byl poslán 22. t. m. Jako odpověď na něj budeme čekat buď vás, nebo dopis. Dosud (po dva roky) tu vždycky byl pěkný podzim, nevím, jaký bude letos po deštivém létu.

Z knih, které mi Aňuta poslala, mám největší radost

z Mehringa; druhý díl jsem právě dočetl a moc a moc se mi to líbilo. Pokud jde o Credo der Jungen*, byl jsem přímo ohromen jalovostí těch frází! To není krédo, to je prostě jakási ubohá slátanina! Chystám se napsat o tom podrobněji.

Spisovatelovo mlčení mě pobuřuje. Webba neposílají. Stať o »trzích« neuveřejňují, o článku proti Bulgakovovi ani vidu, ani slechu. Myslím, že bychom od něho měli všechny rukopisy vzít a dávat je redakci sami, abychom měli vždycky přesně a včas odpověď, jestli bylo něco uveřejněno, a abychom s nimi byli v přímém styku. Já sám to ovšem udělat nemohu, ale Aňuta by to myslím mohla zařídit, pokud jí ovšem ostatní záležitosti dovolí udělat si na to čas: je lepší posílat to přímo než přes spisovatele. Jestli zadržel můj článek proti němu jen proto, že sám ještě nedokončil svou odpověď na něj, pak je to tedy vložené svinstvo! A psát přímo jemu nemá smysl — neodpovídá.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

98

M. A. ULJANOVOVÉ

1. 9. [18]99

Tentokrát jsem Ti, milá mamičko, nestačil napsat v neděli, a tak píšu uprostřed týdne.

Včera jsme dostali knihu Bernsteina, Vandervelda** a 2 čísla listu Moskovskije vědomosti — v jednom byl zabalen Bernstein a *polovina* druhého (č. 223) byla ve *zvlášť-*

* — program mladých. *Red.*

** Nebylo zjištěno, o jakou Vanderveldovu knihu jde. *Red.*

ním balíčku, což nám bylo velice divné. Neztratilo se něco, nebo nedošlo k nějakému omylu?

Pokud jde o Bernsteinovu knihu, usoudil jsem, že ji mohu považovat za vlastní: Maňáša přesně nenapsala, že ji mám v určitou dobu vrátit, ale napsala, že se pokouší sehnat ještě jeden výtisk. Já tu knížku moc nutně potřebuju. Bude-li Maňáša přesto zaslaný výtisk potřebovat, ať mi to *okamžitě* napíše.

Bernsteinovu knihu jsme s Nad'ou hned začali číst, přes polovinu jsme jí už přečetli a její obsah nás čím dál víc zaráží. Teoreticky je to neuvěřitelně slabé; opakování cizích myšlenek. Fráze o kritice, ale ani pokus o seriózní a samostatnou kritiku. Prakticky je to oportunistus (přesněji fabiánství: celá řada Bernsteinových tvrzení a myšlenek je obsažena už v posledních knihách Webbových), nesmírný oportunistus a posibilismus, a ke všemu ještě *zbabělý* oportunistus, protože programu se Bernstein přímo dotýkat nechce. Sotva lze pochybovat o jeho fiasku. Bernsteinovo odvolávání se na to, že s ním souhlasí mnoho Rusů . . . (s. 170 a 173, poznámky), nás přímo pobouřilo. Ano, z nás se tady už asi stali načisto »dědkové« a »zaostali jsme« za »novými slovy« . . . opisovanými od Bernsteina. Añutě o tom brzo napíšu podrobněji.*

Včera jsme dostali (konečně!) Webba, 2. díl anglicky (německy ne; dnes si ho objednááme) — bez jakéhokoli dopisu nebo zmínky o prvním dílu!

Myslím, že svůj článek^[127] proti Bulgakovovi budu teď *muset* poněkud změnit a doplnit. Udělám to podle konceptu, který tu mám. A Añutu požádám, aby si vyžádala okamžitě *druhý článek* a nechala ho u sebe, dokud ode mě nedostane opravy¹⁸¹.

U nás je málo nového. Anatolijovi je čím dál hůř. Gleb se tyto dny stěhuje do Nižněudinska (v Irkutské gub.),

* Jde o dopis psaný neviditelným inkoustem. *Red.*

kde dostal místo na dráze. Jeliz. Vas. dostala včera poukázkou 100 rublů.

Upřímně Tě líbám. Tvůj V. U.

Pozdrav všem ode všech.

P. S. Jak se ukázalo, Frankfurter Zeitung tady nedaleko někdo dostává, takže se objednávat nemusí. Maňášu prosím, aby se pokusila obstarat mi (objednat z Drážďan nebo sehnat prostřednictvím známých) čísla Sächsische Arbeiterzeitung z roku 1898: 1. s Parvusovými články proti Bernsteinovi a 2. čísla 253, 254 a 255 z roku 1898.¹⁸²

99

M. A. ULJANOVOVÉ

11. 9. [18]99

Milá mamičko, musím Ti oznámit velmi smutnou zprávu: 8. 9. zemřel Anatolij a 10. 9. jsme ho pochovali v Jermakovském. Naděje na uzdravení už dávno nebyla žádná a v poslední době nemoc pokračovala strašně rychle. Jeho žena zůstane prozatím v Jermakovském. Mich. Al—či Silvinovi hrozí vojna: dostal už lístek, že se má dostavit do Minusinska; jede tam 14. 9. Jestli ho odvedou, bude muset sloužit dva roky — o dva měsíce déle, než je lhůta jeho vyhnanství.

My jsme se s Nad'ou teď pustili do druhého dílu Webba, nečekáme už ani na obtahy 1. dílu (které by nám byly moc užitečné při redigování překladu druhého dílu), ani na německý překlad 2. dílu. Zabere nám to asi dost času.

Zároveň s tímto dopisem Ti posílám doporučeně opravy ke svému článku o Bulgakovovi. Prosím Aňutu, aby tyto opravy přenesla do rukopisu (vystříhla starý text a vlepila nový) a spojila se s redakcí ohledně uveřejnění. Rád bych brzo přesně věděl, jak to s článkem vypadá.

U nás jsou všichni zdraví. Upřímně Tě líbám, moje drahá, a všechny doma pozdravuju.

Tvůj V. U.

100

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 10. [18]99

Tento týden jsem dostal z domova spoustu zajímavých věcí, milá mamičko, a mnohokrát za všechno děkuju. Největší radost jsem měl z nového francouzského žurnálku, který vypadá velice slibně; ostatně už to, že ho rediguje Longuet, je významný fakt.¹⁸³ Stuttgartské protokoly už dočítám, taky s velkým zájmem^[502]. A konečně knížka o odborářském sjezdu v Moskvě (kterou jsem dostal v pátek) je taky moc zajímavá a poučná.¹⁸⁴

Pokud jde o literaturu — ticho po pěšině. Psal jsem už myslím, že jsem se dočetl v novinách, že vyšel 1. díl Webba a *objednal jsem si ho*, protože zřejmě neuznali za vhodné mi ho poslat. Slyšel jsem o novém pitěnském listu Severnyj kurjer¹⁸⁵ a hodlám si ho objednat, jakmile uvidím v novinách oznámení. Psal mi Julij z Turuchanska, že v Novostích byl fejeton M. Engelgardta Odkryté karty^[417], kde autor nemilosrdně »ztepal« Iljinovu knihu o kapitalismu^[181]. Zajímalo by mě to, kdyby ovšem sehnání a koupě čísla v Moskvě nedalo příliš mnoho práce. Žizň čtu málokdy; sedmé číslo mi poslali úplně nečekaně přímo z Pitěru a div ne rovnou z redakce (sic!?!). Nauč-noje obozrenije mi posílají občas soudruzi: dostává je několik osob žijících tady poblíž, s nimiž se občas vídám.

U nás je všechno při starém. Jak jste se zabydleli v Moskvě? Kdo tedy jede do ciziny, Aňuta, nebo Maňša? A kdy? Míťa zůstal v Podolsku sám?

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN

M. A. ULJANOVOVĚ

19. ledna [1900]

Milá Marie Alexandrovno! Tak už je to konečně jasné: můžeme jet do Ruska, nevypadá to na to, že by nám pobyt prodloužili. Věci posíláme 28. a sami 29. vyjíždíme. Jedeme společně s V. V. a Olgou Alexandrovnou. Chtěli jet i Lepešinských, ale moc pochybuju, že se do té doby stihnou vypravit. O. A. pospíchá za M. A., toho poslali do Rigy, V. V. taky spěchá. Vyjedeme z Minusy pravděpodobně 30. t. m. Bojím se jen, aby se to nějak nezdrželo kvůli mně. Teprve nedávno nás totiž napadlo zjistit si, jestli musím žádat o povolení, abych směla jet na vlastní náklady. V. V. se informoval u újezdního policejního náčelníka a ukázalo se, že se o to musí žádat na policejní správě, náčelník sám mi cestovní povolení vydat nemůže, jelikož ohledně mne žádné pokyny nedostal. Posíláme dnes telegramy na správu a Knipovičovým, ale sotva se to obejde bez nějakého dalšího zmatku¹⁸⁶. V Ufě se Volod'a chce zastavit asi na dva dny, aby zjistil, jak to dopadne — jestli mě nechají v Ufě, nebo mě pošlou do nějakého Sterlitamaku či Belebeje. Teď se u nás nemluví o ničem jiném než o cestě. Knihy jsme složili do bedny a zvážili, je toho asi 15 pudů. Knihy a část věcí odesíláme dráhou, ostatně věcí, zdá se, nebudeme mít příliš mnoho. Vzhledem k mrazům jsme si chtěli objednat kryté nákladní sáňe, ale ve městě je nemůžeme sehnat, a tady je na pováženou si je objednávat, protože by to asi dopadlo tak, že by nedojely ani do Ačinska. Teplého oblečení máme hod-

ně, tak snad nezmrzneme, ostatně zdá se, že se oteplí: Oskar včera kdesi viděl obláčky a dnes ráno bylo jen 28 stupňů. Nejhorší je, že maminka je pořád nastydlá, teď zrovna zase kašle. My s Volod'ou chodíme každý den ven, bez ohledu na mrazy, a tak už jsme si na zdejší vzduch zvykli, ale nevím, jak maminka dojede. Jen aby to do 29. co nejrychleji uteklo, abychom doopravdy už jeli. No, odjezd se už opravdu blíží, protože maminka se dnes chystala nadělat na cestu pelmeně. Lidé nám tu radí, abychom si na cestu vzali určitě pelmeně, protože všechno ostatní zmrzne. A tak se maminka chystá nadělat hromadu toho báječného jídla, bez tuku a cibule.

Čteme teď málo. Volod'a ostatně píše odpověď Skvorcovovi.¹⁸⁷ Dnes konečně odesíláme Webba, už ho máme až po krk.

Tak tedy na shledanou. Upřímně Vás líbám. Maňasu a Aňutu taky líbám, škoda, že se nedostanu do Moskvy. Maminka Vás pozdravuje.

Vaše *Nad'a*

Tento dopis dostaneš pravděpodobně už po mém telegramu. Doufám — na brzkou shledanou!

Tvůj *V. U.*

(Dověděl jsem se [A. N. psal], že Prokopovičovu knihu cenzura přece jen spolkla (!!) — takže se mu odpovídat nemůže. Divná věc!¹⁸⁸)

M. A. ULJANOVOVÉ

15. 3. 1900

V těchto dnech jsem dostal Tvůj dopis, milá mamičko. Ohledně Nadi jsem posílal žádost 10. 3. a doufám, že brzo dostanu odpověď.¹⁸⁹ V případě, že by to (proti očekávání) nedopadlo dobře, hodláme Tě skutečně poprosit (budeš-li úplně zdravá), abys tam zajela a požádala o to osobně. Ale to je budoucnost, ještě uvidíme.

Žizň jsem dostal, takže ji neposílejte.¹⁹⁰

Añutu prosím, aby Archiv poslala *Nadě* (já jsem tady získal na nějaký čas druhý výtisk). Žiju docela slušně, často chodím do knihovny a na procházky.

Promiň, že píšu tak stručně: nestihl bych poštu.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Tady chválí jednoho doktora, a tak se s ním chci poradit o svém kataru. V Pitěru prý s blížícím se jarem propukají různé epidemické nemoci.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové

6. 4. 1900

Dneska jsem dostal, milá mamičko, dopis od Maňashi (z 3. 4.) v němž mi domlouvá, že nepíšu. Jsem opravdu

* Je tím míněno zatýkáání, k němuž tam v té době docházelo. *Red.*

vinen, ani jsem neblahopřál Tobě a Maňase k 1. dubnu. Jenže zrovna v té době jsem se zase »topil« v práci (jak se vyjádřila Naďa v dopise sibiřským soudruhům), neboť sem přijel dlouho očekávaný cestovatel* (který teď už pravděpodobně dojel domů).

Žiju pořád stejně; se zdravím to ujde a dneska jsem se pokusil přestat už s tou svou »vodou«. Chodím ven, teď je tu docela pěkně na procházky a ve Pskově (i v jeho okolí) je zřejmě hodně pěkných míst. Koupil jsem ve zdejší obchodě pohlednice Pskova a posílám vám tři: Tobě, Maňase a Aňutě.**

Včera jsem dostal dopis od M. A. Píše (4. 4.), že zítra nebo pozítří jede (s O. A.) zase na Sibiř — vojenské velitelství mu znovu změnilo místo služby. Slibuje, že z Ačinska pošle novou adresu.

Naďa asi leží: lékař zjistil (jak mi psala tuším před týdnem), že její nemoc (ženská) vyžaduje důkladné léčení a že musí na 2—6 *týdnů* ulehnout. (Poslal jsem jí ještě peníze [dostal jsem 100 rublů od Vodovozovové], protože léčení bude hodně nákladné. Mně zatím peníze stačí a až dojdou — napíšu Ti.) Takže by teď ke mně ani nemohla jet, i kdyby jí to povolili (odpověď pořád ještě nemám a teď jsem na ni už skoro přestal čekat). Chci za ní zajet na jaře, asi tak za půldruhého měsíce, možná i dřív.

Můj zdejší známý*** si obstarává cestovní pas a hodlá se jet kolem 20. dubna léčit; bude mi tu dost smutno, až odjede.

Chodím na němčinu k jednomu zdejšímu Němci, po 50 kopějkách za hodinu. Překládáme z ruštiny, trochu mluvíme, ale moc to nejde, a tak si myslím, jestli bych toho neměl nechat; zatím ale ještě uvidím. Pracuju vůbec málo; pořád ještě nemám hotový rejstřík k Webbovi.

* — J. O. Martov. *Red.*

** Zachovaly se dvě pohlednice na jména M. A. a M. I. Uljanovových. *Red.*

*** — A. N. Potresov. *Red.*

Chodím do knihovny, čtu noviny. Z nových knih dostanu máloco, Davydova* jsem nečetl. P. Struvemu odpovídat nehodlám (poslal jsem malou vsuvku proti němu k odpovědi Skvorcovovi)¹⁹¹, Kačorovského jsem četl a pomýšlím na to, že mu odpovím. Četla Maňáša Naučnoje obozrenije č. 3 a 4? Je tam skvělá stať o Pisarevovi¹⁹².

Míťa tedy nechal zaměstnání a dal se na vědu? To je báječné. A co Maňáša, hodně pracuje? Jak a kde se zabydluje Aňuta s Markem?

Blahopřeju Ti k svátku, moje milá mamičko, a upřímně Tě líbám. Maňáše díky za dopis. Míťovi pozdrav.

Tvůj V. U.

104

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové

26. 4. [19]00

Posílám Ti dnes, milá mamičko, Mečovu brožuru se separátem z časopisu Naučnoje obozrenije**, jak jsem slíbil. Omlouvám se, že jsem to zdržel. Jak se máte? Jak dopadla Aňutina záležitost? Kde je teď a rozhodla se už ohledně léta?

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

* Neposlala by mi ho Maňáša, jestli ho má?

** O jakou brožuru a o jaký separát jde, nebylo zjištěno. Red.

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové

30. 4. [19]00

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj a Maňasín dopis z 25. t. m. Možná, že se odtud dostanu i dřív, přibližně za čtrnáct dní, ale nijak přesně to říct nemohu.

Snad jsem Ti už psal, že jsem si podal žádost, abych směl pobýt půldruhého měsíce v Ufě¹⁹³. Doufám, že brzo dostanu odpověď.

Nad'a mi píše, že zdravotně je na tom trochu líp. Archiv od Aňuty nedostala. Mám k Aňutě tuto prosbu: nemohla by *vrátit tento* Archiv, až *přijedu*, a neposílat ho už Nadě, protože já ho teď potřebuju (sám bych jí ho přivezl) a druhý exemplář, na který jsem spoléhal, mi uklouzl. Moc rád bych ho měl, až přijedu k vám.

Maňasu prosím, aby mi poslala Nadin překlad.* Pošlu ho do časopisu.

Filippov mi píše, že dokonce i z článku proti Skvorcovovi cenzor skoro třetinu vyhodil. To je bída!

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

* O jaký překlad jde, nebylo zjištěno. Red.

M. A. ULJANOVOVÉ

5. 5. 1900

Teprve dnes dopoledne jsem dostal, milá mamičko, Tvůj dopis z 2. t. m. s dodatkem od Maňáši. Proč se dopis zdržel (čekala jsi, že ho dostanu 3., nejpozději 4.), nevím. Jsou na něm razítka »poštovní vagón 2. 5.« a »Pskov 4. 5.«, takže tu snad ani žádné zpoždění není: čtvrtého přišel dopis do Pskova a dnes dopoledne ho doručili. Z Poldolska asi nemůže dopis přijít stejně rychle jako z Moskvy.

Zbytečně se o mě strachuješ, moje milá mamičko: se zdravím jsem na tom o hodně líp, s tou svou vodou jsem už dávno přestal a ani jednou jsem nepocítil touhu nebo potřebu se k ní vrátit. Včera jsem dostal potvrzení od zdejšího policejního komisaře, že nemá námitky proti mému odjezdu za hranice, dnes jsem zaplatil clo (10 rublů) a za dvě hodiny dostanu cestovní pas. V létě se tedy vypravím do teplých krajů; hned teď odsud odejet nemohu, protože se musím ještě spojit s redakcemi a s některými vydavatelstvími překladů a vyřídit nějaké finanční otázky (mimořádně doufám, že dostanu něco málo od Filipova; jestli nedostanu nic od něho, ani od Popovové, poprosím Tě, abys mi nějakou maličkost poslala). Kromě toho tu musím čekat na odpověď na mou žádost, kterou jsem poslal policejní správě, abych směl zůstat půldruhého měsíce v Ufě vzhledem k nemoci mé ženy. Podal jsem tu žádost 20. 4. a asi tak za týden by měla přijít odpověď. Za Nadou určitě pojedou, jen ještě nevím, jestli se mi podaří pobýt u ní půldruhého měsíce, nebo (což je pravděpodobnější) to budu muset trochu zkrátit. Ale vystavení cestovního pasu mě rozhodně nijak neomezuje (musel jsem si o něj zažádat ve Pskově, kde jsem v poslední době bydlel), protože podle zákona můžu na pas vydaný ve vnitrostátních guberniích odjet do zahraničí do tří měsí-

ců po vystavení, takže nic nezmeškám, ani když vyjedu z Ruska až 5. srpna. Proto odsud hodlám odjet, jak už jsem psal, mezi 15. a 20. květnem, budu se ovšem snažit, aby to bylo dřív. Napiš, jak to mám udělat s věcmi: mám je nechat v Moskvě (jestli je tam Mark a jaký má byt, zůstane-li v Moskvě dlouho a jak často k vám jezdí?), nebo je mám hned odvézt do Podolska (nevím, bude-li to snadné: budu asi muset s sebou vzít všechno, i knihy), a dále prosím Maňášu, aby mi podrobně vypsala, jak vás v Podolsku najdu.

Upřímně Tě objímám a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Na brzkou shledanou!

Nad'a píše, že se zdravím je na tom líp.

Právě jsem dostal pas z gubernátorovy kanceláře a informoval jsem se ohledně své žádosti na cestu do Ufy: ukázalo se, že to zamítli!!! To jsem tedy rozhodně nečekal a teď si absolutně nevím rady!

107

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové

10. 5. [19]00

Právě jsem, milá mamičko, dostal Tvůj dopis z 8. 5. a hned usedám, abych odpověděl. Jsem moc rád, že mi povolili sejít se s Tebou a samozřejmě toho rozhodně využiju; ihned však odtud bohužel odjet nemohu, protože by se mi už nechtělo vracet, a abych dal do pořádku fi-

nanční záležitosti a některé věci s redakcemi, musím tu zůstat ještě asi 5—7 dní nebo tak nějak. Ovšem to už není tak důležité, jestli přijedu o týden dřív nebo později; s Tvými a Aňutinými důvody (mimochodem: merci za práci o městské statistice, kterou jsem dostal taky dnes) vcelku souhlasím a míním to udělat tak, jak radíte, jen nemůžu osobně zajet do Petrohradu, ale budu Tě muset poprosit, abys tam zajela Ty — jestli to stihneš tak, abys tam byla ve čtvrtek 18., a jestli to nestihneš, tedy ve čtvrtek 25., podle toho, kdy se uvidíme.¹⁹⁴

Na brzkou shledanou. Tvůj *V. U.*

108

M. A. ULJANOVOVÉ

18. 5. [19]00

Píšu Ti, milá mamičko, pár slov, abych Ti oznámil, že můj odjezd se bohužel trošku pozdrží — ale ne moc: doufám, že přesto budu u vás buď v neděli, nebo v úterý večer, 21. nebo 23. května¹⁹⁵. Upřímně tě líbám a prosím, aby sis nedělala starosti o mé zdraví: cítím se teď dobře a chodím hodně ven, tím spíš, že počasí je nádherné; po dvou třech deštivých dnech se všechno zazelenalo, prašno ještě není, vzduch je báječný, a tak to člověka zrovna táhne ins Grüne.*

Tvůj *V. U.*

Na brzkou shledanou.

* — do přírody, za město. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gubernie. Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové

2. 7. [19]00

Milá mamičko! Musím Ti bohužel sdělit, že se uvidíme o něco později: musím jet na pár dní k jednomu soudruhovi na Sibiř¹⁹⁶, a proto dřív než 20. nebo 21. července (myslím spíš 20.) projíždět Podolskem nebudu. A pak už mi zbude jen sebrat věci, opatřit si vízum — a jet dál. Jestli věci ještě nepřišly, snažně prosím Mítu, aby podnikl co nejenergičtější kroky, případně tam sám zajel. Naši jsou všichni zdraví a pozdravují Tě.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub., Marii Alexandrovně
Uljanovové. Dům Kedrovové. Russland. Moskau

31. srpna 1900

Je mi divné, milá mamičko, že od Tebe nedostávám vůbec žádné dopisy: psal jsem Ti už dvakrát z Paříže¹⁹⁷ a teď Ti píšu z cesty (byl jsem se projet po Rýně)¹⁹⁸. Jsem zdrav a mám se docela dobře: sešel jsem se před několika dny s Aňutou*, projížděl jsem se s ní po jednom velmi krásném jezeře a obdivoval nádhernou přírodu za pěkné-

* A. I. Uljanovová-Jelizarovová byla v té době v zahraničí. Red.

ho počasí, a tady je pěkné počasí taky vzácnost, neboť většinou prší a jsou bouřky. Léto je tu pro turisty zrovna tak nevydařené jako v Rusku.

Upřímně Tě líbám a posílám pozdrav všem našim.

Maňášu prosím, aby mi co nejdřív poslala všechny knihy, které pro mě má; a ohledně beden doufám, že budu moci napsat co nejdřív.

Tvůj V. U.

Psát mi můžete na stejnou adresu (nebo pište Aňutě, aby to poslala za mnou — ale to bude pomalejší než do Paříže).

111

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk, Moskevská gub.

Marii Alexandrovně Uljanovové.

Dům Kedrovové. Russie. Moscou

7. září 1900. Paříž¹⁹⁹

Dostal jsem, milá mamičko, pohled a dopis od Maňáši, a měl jsem ze zpráv z domova velkou radost. Už před několika dny jsem se vrátil ze své cesty po Rýně. Nehodlám se tady dlouho zdržovat, brzo se asi někam rozjedu. Kam — to ještě nevím, napíšu, až se rozhodnu.

Maňáša reptá, že moje dopisy jsou moc stručné: přiznávám svou vinu, ale na omluvu musím říct, že člověku tu jde chtě nechtě ze všeho hlava kolem a že při té spouště a různorodosti dojmů se těžko vybírá, u čeho se zastavit déle a co popsat podrobněji. Možná až odtud odjedu a dostanu se trochu dál od zmatku výstavy a výstavní atmosféry, budu schopen víc se soustředit a psát podrobněji. Ale do té doby mi prosím vás odpusťte, že píšu jen tak stručně.

Upřímně Tě líbám, moje milá mamičko, a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

Maňáša nic nepíše o Tvém zdraví: doufám, že to znamená, že jsi zdravá.

Jak to vypadá s Mítou? Kdy se Mark stěhuje a kdy jedete všichni do Moskvy? Víte něco o Maňášině záležitosti?²⁰⁰

1 1 2

M. A. ULJANOVOVÉ

19. 9. [19]00 podle nov. kal.

Včera (ne, 16., a ne včera) jsem dostal, milá mamičko, Tvůj dopis z 23. 8. a měl jsem z něho velkou radost. První Maňášiny dopisy jsem taky dostal, i její pohlednici z 24. 8., kde píše, že z kanceláře²⁰¹ přišel ještě dopis s upomínkou. *Poslal jsem už* Maňáše adresu, kterou má dát kanceláři. Doufám, že ji už dostala.

Je moc mrzuté, že Mítu nepřijali na univerzitu. Ztrácet další rok — to už je k vzteku! Snad se to přece jen ještě podaří pomoci jedné z těch protekcí, o které píšeš. S Maňášou to tedy taky ještě není jasné?

Od Aňuty jsem dostal dopis včera a doufám, že se s ní v nejbližších dnech uvidím — vyhazujeme si spolu jaksepatří z kopýtka. Chci zase brzo začít s tou svou vodou, abych se léčil pravidelněji. Počasí je tady teď pěkné: plísňkanice přestaly, a tak asi podnikneme nějaké pěkné výlety. Prádla a peněz mám dost, milá mamičko, takže ani jedno, ani druhé mi zatím posílat nemusíš; doufám, že si o to hned tak nebudu muset psát, a až to budu potřebovat, vynasnažím se, abych to zavčas odhadl.

Od Nadi jsem včera taky dostal dopis: píše, že se zaří-

dily dobře a že teď už má spoustu kondic, které jí zabírají asi sedm (!) hodin denně.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám pozdrav všem našim. Ať se Ti hodně brzo podaří pořádně se připravit na zimu a zařídit si všechno co nejlíp.

Tvůj V. U.

Málem bych zapomněl: 17. září (tedy 4. podle našeho kalendáře) jsem dostal Braunův Archiv, který jsem u vás nechal. Došel brzo. Mockrát merci Maňša.

1 1 3

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ul., dům Šaronova (č. 25).

Russland. Moskau

3. 10. [19]00

Dostal jsem, milá mamičko, dopis od Maňši z 8. 9. — zdrželo se to, protože dopis za mnou poslali z Paříže. Byl jsem moc rád, že Mítova věc se obrací k lepšímu a že ho pravděpodobně pustí do Jurjeva²⁰². Už aby měl konečně pokoj! Jak to má Maňša? Nic o tom nepíše. A co Tvé zdraví? Bydlíte opravdu dobře? Já jsem teď zdrav — už dávno jsem zase po chřipce docela v pořádku a pracuju pravidelněji. Počasí je tu nádherné — a jak je u vás? Od Maňši jsem dostal taky knihy (Bulletin officiel) — děkuju za ně. Čekám, že brzo přijde bedna a peníze.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.*
 Bachmeťjevská ul., dům Šaronova (č. 25).
 Russland. Moskau.

Maňaše

6. 11. [19]00

Dostal jsem tvůj dopis, Maňašo, a mockrát za něj děkuju.

V těchto dnech jsem dostal knihy a zhrozil jsem se, když jsem otevřel velkou bednu. Jsou v ní lékařské knihy jakési Anny Fedulovové (z Barnaulu na Sibiři), která studovala v letech 1893—1899 v Lausanne a v Ženevě. Co je to za pitomost a za lajdárnu! Nemám tušení, co je to za osobu, slyším to jméno poprvé. Jak se sem mohly ty knihy dostat? Jak mohly být odeslány do Moskvy na cizí adresu? Proč se po nich nikdo během několika měsíců, co byly v Moskvě, nesháněl?

Jestli můžeš, zjisti, co to znamená. Zaplatil jsem za všechny knihy asi 40 (čtyřicet!) rublů, to znamená za cizí knihy, a přeplatil jsem tedy jistě aspoň třicet rublů vinou nějakých lajdáků.

Napíšu na Sibiř a do Švýcarska, aby se snažili tu osobu najít. Knihy jsem zatím poslal do skladu.**

Dostal jsem nedávno dopis od Liročky; posílá Tobě

* Začátek dopisu adresovaného M. A. Uljanovové se nazachoval.
Red.

** Bylo by dobře spojit se s dopravní kanceláří, která to posílala. Sděl mi její přesnou adresu. Co když se na ně teď obrátí majitelka knih? Vydali nákladní list (kvitanci) na tyto knihy? Jestli ano, jak je (tady) mohli bez něho vydat? Zkus zajít k nim a zjistit to — nebo lépe — napsat jim doporučený dopis se známkou na odpověď.

(Myslím, že majitel knih je povinen hradit mi mé výlohy, protože může za to, že odeslal knihy na cizí adresu a neohlásil se.)

a mamince tisíc co nejsrdečnějších pozdravů. Nebudu mít pravděpodobně možnost setkat se s ní.

Své knihy jsem dostal v naprostém pořádku — merci. Opakuju pro všechny případy svou adresu.

Herrn Franz Modráček, Smečky, 27. Prag. Österreich. Rakousko.²⁰³

Počasí teď bylo mizerné, ale dnes je nádherný den, svítí slunce a je teplo. Uvidíme, jaké tu vlastně jsou zimy.

Žiju pořád stejně, trochu se obírám jazyky, dáváme si s jedním Čechem vzájemně hodiny němčiny a ruštiny (je to spíš konverzace než hodiny), chodím do knihovny.

Upřímně za mě polib maminku, prosím Tě. Je teď úplně zdravá? A co Mark? Nezapomeň mi sehnat adresu čínského cestovatele.*

Tisknu Ti ruku. Tvůj V. U.

7. 11. [1900]

Odpusť, že jsem nestačil dopis odeslat. Včera jsem dostal Tvé knihy (merci za ně: výběr je dobrý) a také dopis z 10. 10. Ale proč to šlo tak dlouho?

115

M. I. ULJANOVOVÉ

Russland. Moskau. Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové. Bachmeťjevská ulice, dům Šaronova

29. 11. [19]00

Právě jsem dostal, Maňašo, Tvůj dopis ze 6. 11. a dopis k němu přiložený. Děkuju.

*— A. P. Skljarenka. *Red.*

Tvůj předešlý dopis *jsem nedostal*. Proto nevím, jak vlastně poslat lékařské knihy. Na čí jméno? Majitelky knih? A neměla by se od ní nejdřív žádat příslušná částka na výlohy?

Jsem úplně zdrav a žiju pořád stejně. Polib za mě prosím maminku a vyřid' srdečný pozdrav Markovi.

Dostáváte moje dopisy včas? Srovnej to prosím podle razítek a napiš mi.

Tvůj V. U.

116

M. A. ULJANOVOVÉ

Russland. Moskau. Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové. Bachmeťjevská ulice, dům Šaronova

6. 12. [19]00

Milá mamičko! Před několika dny jsem dostal dopisy, které za mnou poslala Maňaša. Merci za ně. Skutečně nevím, jestli se dostanu brzo k tomu, abych odepsal na Sibiř: mám tu taky už dlouho jeden dopis, na který jsem ještě neodpověděl.

Včera přišel dopis od Aňuty. Píše, že ještě neví, jak dlouho se zdrží v Paříži. Jistě od ní taky dostáváš dopisy.

Čekáte na svátky Mířu? Jak mu jde medicína a němčina?

Jaké je u vás počasí? Asi pěkné, zimní. Zato tady jsou plískanice, podzimní deště — bude-li to tak celou »zimou«, bude to mnohem horší než sníh a mrazy. Bývají sice občas i moc hezké dny, suché a jasné, ale jen výjimečně.

Kde hodlá Mark strávit zimní prázdniny? V Moskvě, nebo někam pojede?

Jak to vypadá s Maňašou? Nepracuje příliš mnoho? Je teď úplně zdravá? Možná, že by jí prospělo, kdyby víc

běhala, tj. víc chodila po městě. Aňuta píše, že se Maňša možná vypraví společně s Naďou sem.

Já žiju pořád stejně, potloukám se bez cíle po cizí zemi, pořád ještě »doufám«, že ten zmatek skončí a že si sednu k pořádné práci.

Naďa mi píše hodně často, je zdravá, zato J. V. nějak pořád postonává.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti, abys byla zdravá. Pozdrav našim.

Tvůj V. U.

Chodí Maňša bruslit? Tady je jakási *künstliche* (!) Eisbahn* — pořád se chystám, že se půjdu na ten podfuk podívat. I led mají umělý — chudáci Pražané!**

117

M. I. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Iljiničně Uljanovové. Bachmeťjevská
ulice, dům Šaronova. Russland. Moskau

14. 12. [19]00

Dostal jsem Tvůj dopis, Maňšo, kde opakuješ adresu na knihy. Hned zítra dám opravit bednu — utrpěla tím velkým cestováním a já se ji takovou neodvažuju poslat — a potom ji pošlu přes nějakou dopravní kancelář. Stvrzenku pošlu doporučeně přímo Fedulovové a Tobě napíšu, že už to bylo odesláno.***

* — umělé kluziště. *Red.*

** »Pražané« je psáno z konspirativních důvodů, neboť Lenin tehdy žil v Mnichově. *Red.*

*** Doufám, že to nebude nic stát: pošlu to tak, aby výlohy zaplatila adresátka, vždyť v Moskvě jsme to taky tak dostali, takže to asi jde.

Dopis od S. I.²⁰⁴ jsem dostal a tuším, že jsem Ti o tom už psal.

Včera přišel dopis od Ani. Zdá se, že hodlá zůstat zde, tj. v zahraničí, déle, ale neví, jak to vypadá u vás, jestli ji už netrpělivě nečekáte na svátky.

Míťa udělal moc dobře, že si přece jen vymohl od dráhy peníze. To se ví, proč by jim je taky nechával?

Tisknu Ti pevně ruku a prosím, abys za mě upřímně políbila maminku. Pozdravuj Marka a Míťu. Odpuť, že píšu stručně: je už pozdě — zítra ještě něco připíšu, když to stihnu, a když ne, pošlu to tak.

Tvůj V. U.

Právě jsem se dověděl, že bedna už je opravená. To znamená, že ji dnes (nebo nejpozději zítra) odesílám, a proto zvláštní oznámení, že jsem ji odeslal, pošlu jedině v tom případě, že by se to nějak zdrželo, což je málo pravděpodobné. Nákladní list odešlu doporučeně přímo na stejnou adresu. Poslal jsem Ti tuším devátého věcičku, o kterou jsi měla zájem. Dostalas ji?

Ještě jednou všem co nejsrdečnější pozdrav, *hlavně* mamince.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ulice, dům Šaronova.

Russland. Moskau

26. 12. [19]00

Milá mamičko! Tento dopis dostaneš asi až těsně před svátky. Přeju Ti, abys je prožila co nejveseleji: třeba přijede na svátky Míťa a budete všichni pohromadě — aspoň vy, kteří jste v Rusku. My s Aňou jsme se taky chtěli sejít, ale nevyšlo nám to. Tady už jsou Weihnachten,* všude jsou Christbäume**, na ulicích bylo tyto dny neobyčejně živo. Byl jsem nedávno ve Vídni a docela rád jsem se projel po několikátýdenním vysedávání.²⁰⁵ Jen ta zima bez sněhu je tady nepříjemná. Vlastně to ani žádná zima není, jen jakýsi mizerný podzim, pořád samé plískalice. Dobře, že není chladno, že se docela dobře obejdu bez zimního kabátu, ale bez sněhu je to jaksi nepříjemné. To věčné bláto je protivné a člověk s potěšením vzpomíná na pravou ruskou zimu, na sanice a mrazivý čistý vzduch. Jsem první zimu za hranicemi, první zimu, která jako zima vůbec nevypadá, a nemůžu říct, že bych byl spokojen, i když se občas vydaří nádherné dny, takové, jaké u nás někdy bývají za hezkého pozdního podzimu.

Žiju pořád stejně, dosti osaměle a . . . bohužel dosti neuspořádaně. Pořád doufám, že si zavedu do své práce nějaký systém, a pořád se mi to nějak nedaří. Ale od jara už to snad bude jinačí a já se »zaběhnu«. Teď, když jsem se po dlouhém sedění v Šušenském leckams podíval v Rusku i v Evropě, už se mi zase zastesklo po klidné prá-

* — vánoce. *Red.*** — vánoční stromky. *Red.*

ci nad knížkou a jen nezvyklé prostředí v cizině mi brání, abych se do toho jaksepatří dal.

Jsi úplně zdravá, moje milá mamičko? Není Ti bez Aňuty moc smutno? Jak vypadá Manina záležitost? Mímo chodem, zapomněl jsem jí napsat, že Puškina jsem dostal — mockrát děkuju, a taky její dopis ze 6. 12. přišel. Neodpověděl jsem dosud, protože jsem musel odejet, a nadto jsem měl hodně práce.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám srdečný pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

1901

119

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ulice, dům Šaronova.

Russland. Moskau

1. 1. [19]01

Milá mamičko! Blahopřeju ti k Novému roku a přeju Ti všechno nejlepší, hlavně hodně zdraví! Všem doma — Míťa je doufám taky s vámi — posílám taky pozdrav a přání všeho nejlepšího. Maňase za zaslání mapy v deskách (dostal jsem ji tyto dny) mockrát merci. Její přítelkyně* mi sdělila, že došel nákladní list na knihy.

V novém roce už Maňase jistě povolí svobodně se pohybovat!

Nochmals beste Glück-Wünsche.**

Tvůj V. U.

120

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ulice, dům Šaronova.

Russland. Moskau

16. 1. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis z 26. 12. s připsanými řádky od Maňasi a měl jsem velkou radost, že Míťa

* Nebylo zjištěno, o koho jde. *Red.*

** Ještě jednou přeju všechno nejlepší. *Red.*

je s vámi a že je u vás o svátcích trochu veseleji. Škoda, že tam máte takové strašné zimy: když tady vyprávím Němčourům (nebo Čechům) o teplotě -28°R , jen vzdychají a diví se, jak to ti Rusové vydrží. Tady se považuje za zimu, furchtbare Kälte*, když je $-8-10^{\circ}\text{R}$, a skoro všichni vystačí jen s podzimními plášti (ovšem nosí pod tím většinou ještě vlněné vesty). Ani domy tu nejsou vůbec zařízeny na velké zimy, zdi jsou tenké, okna se neprodyšně neucpávají, velmi často ani nemají Winterfenster**. O mě si děláš zbytečné starosti: stravuju se dobře v jednom penziónu, kterého se držím od podzimu. Cítím se dobře — asi proto, že málo sedím a hodně běhám. Teď už není daleko doba, kdy přijede Naďa — za $2\frac{1}{2}$ měsíce jí končí termín*** — a pak už bude všechno, jak má být.

Posílám srdečný pozdrav Mířovi a Markovi, Maňase mockrát děkuju za zasláné knihy a hlavně za neobyčejně krásné a zajímavé fotografie, které mi poslal bratranec z Vídně; takové dárky bych moc rád dostával častěji.²⁰⁶

Upřímně Tě líbám, moje milá mamičko, a přeju Ti, abys byla hodně zdráva.

Tvůj V. Ul.

* — strašnou zimu. *Red.*

** — dvojitá okna. *Red.*

*** Vyhnanství N. K. Krupské končilo 11. března 1901. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmetjevská ulice, dům Šaronova.

Russland. Moskau

27. 1. [19]01

Milá mamičko! Před několika dny jsem dostal dopis a lístek od Maňasi s Mířovou fotografií a knihu Protopopova. Za všechno mockrát děkuju. Velkou radost jsem měl z Mířovy fotografie, myslím, že se povedla. Po fotografiích už se mi moc stýská a rozhodně poprosím Naďu, aby přivezla moje album; budete-li mít nové fotografie, pošlejte je.

Teplé věci teď nepotřebuju. Tady už je zima, zdá se, za námi — to znamená opravdová zima se sněhem, s teplotami pod nulou. Do konce prosince bylo teplo, sníh žádný, přšelo. Potom napadl sníh a teplota klesla na $-10-15^{\circ}$ R (zrána) a Němci bědovali, jaké jsou »strašné« zimy. V jejich domech je asi skutečně strašná zima, i když jsou venku třeba jen -3° : jsou totiž bídne stavěné. Před týdnem nastala obleva, všechn sníh přes noc roztál, a teď je počasí asi jako u nás v březnu nebo dokonce v dubnu na Sibiři. Je možné, ba pravděpodobné, že sníh ještě napadne, ale už jen nakrátko. Největší zimy jsou za námi a já jsem minulý měsíc vydal za Holz und Kohle* celých pět rublů místo 1—2 v dřívějších měsících.

Jsem úplně zdrav a žiju pořád stejně. S Aňutou si píšu a doufám, že se brzo uvidíme.

Upřímně Tě líbám, moje milá mamičko, a posílám srdečný pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

* — dříví a uhlí. Red.

P. S. Nadě už zbývají do konce necelé dva měsíce: brzo tedy pojede a jistě se spolu uvidíte. A v létě se doufám uvidíme všichni.

1 2 2

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ul., dům Šaronova.

Russland. Moskau

9. 2. [19]01

Milá mamičko! Jakpak se vám daří? Co je nového, co píše Míťa z Jurjeva — teď před zkouškami asi dře ještě víc, ne?

Od Maňasi jsem nedávno dostal jednak staré rukopisy, jednak vídeňské dárky.²⁰⁷ Mnohokrát merci za ně.

Tady máme novou zimu, napadl totiž sníh. Ale mrazy nejsou, přes den taje.

Byl jsem nedávno v opeře a poslechl jsem si s velkým gustem Židovku: slyšel jsem ji jednou v Kazani (když zpíval Zakrževskij), to už bude takových třináct let, ale některé motivy mi utkvěly v paměti. Pěkná hudba i zpěv. V divadlech (německých) jsem byl taky několikrát, a občas jsem i rozuměl, aspoň tak povšechně. Jestlipak vy chodíte do moskevských divadel?

Aňuta nedávno psala, že ji práce ještě nějaký čas zdrží.

Nechtěla bys, milá mamičko, požádat, aby Nadě dovolili navštívit Tě aspoň na několik dní? Ona by si to jistě velmi přála, ale po Ufě²⁰⁸ se sídelní města obvykle nepovolují, jen sídelní města, jak Naďa píše.

Maňasu prosím, aby mi napsala pár slov, kdy mi předplatí časopisy, abych věděl, že se na ně už mohu ptát na poště.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

1 2 3

M. A. ULJANOVOVÉ

20. 2. [19]01

Milá mamičko! Nějak dlouho už od Tebe nepřišel žádný dopis. Jen od Maňasi jsem dostal před několika dny zprávičku ze 6. t. m. a za tu jí mnohokrát děkuju. Jak se vám daří? Nemrznete příliš? Jsi zdráva?

Tady je teď nová zima a sněhu napadlo tolik, že prý už nějakých 13 let to nikdo nepamatuje. Stalo se, že i vlaky se zpožďovaly kvůli závějím. Ale jsou to už zřejmě poslední záchvěvy zimy. Už jsem si na zdejší zimu zvykl a přizpůsobil se — ačkoli si na příští zimu, budu-li ji muset strávit ve zdejších krajích, přece jen napíšu o vatovaný kabát. Bez něho musí člověk nosit buď svetr, nebo si oblékat dvoje šaty (tak to taky dělám). Zpočátku to nebylo moc pohodlné, ale teď už jsem si dávno zvykl. Tady to ovšem není ruská zima. 10° pod nulou — to už je »strašně moc«.

Před několika dny tu skončil karneval. Poprvé jsem v cizině viděl poslední den karnevalu — průvody maškar na ulicích, všeobecné dovádění, záplava konfet (malé kousíčky barevných papírků), kterými po sobě házeli, papíroví hadi atd. atd. Tady se lidé umějí bavit veřejně, venku na ulicích!

Jsem naprosto zdrav, patrně proto, že poměrně hodně běhám a málo sedím. Jinak žiju pořád stejně.

Nadě už brzo vyprší lhůta (24. 3. podle zdejšího kalendáře, a podle vašeho 11. 3.). V nejbližších dnech pošlu

žádost, aby jí vydali pas. Prosil bych Maňášu, aby mi po Nadě poslala krabičku »mých« per. Představ si, že tady jsem je nikde nesehnal. Hloupý národ jsou ti Češi a Němčouři. Anglická pera nemají, jen pera »vlastní« výroby, a to je strašný šmejdl.

Co píše Míťa? Kdy bude mít po zkouškách?

Jak hodlá Mark strávit toto léto?

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Pozdrav všem.

Tvůj V. U.

Chodíte do divadla? Co je to za novou Čechovovu hru Tři sestry? Viděli jste ji? Co jí říkáte? Četl jsem o ní recenzi v novinách. Znamenitě hrají v moskevském Uměleckém — dodnes si rád vzpomínám, jak jsme tam loni byli s chudákem Kolumbem. Jestlipak je zdravý? Pořád se mu chystám napsat, ale pro samou práci se k tomu nemůžu dostat.

124

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.

Bachmeťjevská ul., dům Šaronova.

Russland. Moskau

27. 2. [19]01

Dostal jsem, milá mamičko, Maňášin dopis z 2. 2. [19]01 a časopis Promyšlennyj mir²⁰⁹. Merci za něj.

Články vrácené z časopisu Naučnoje obozrenije snad teď není třeba posílat, dejte je prostě Nadě.²¹⁰

Jak se má psát A. V. do Nikolska? Psal jsem mu jednou do Charbinu, ale nemám tušení, jestli dopis došel. Sdělte mi jeho přesnou adresu (a jemu, budete-li mu náhodou

psát, moji), rád bych se o něm aspoň občas něco dověděl.

Aña myslím svůj odjezd trochu odložila. Jistě vám o tom psala sama.

Promiň, že píšu stručně. Mám teď velmi málo času. Co nejdřív napíšu podrobněji.

Srdečný pozdrav všem.

Vroucně Tě líbám. Tvůj V. U.

125

M. A. ULJANOVOVÉ

2. 3. [19]01

Milá mamičko! Sděluj Ti svou novou adresu. Přestěhoval jsem se spolu se svým domácím:

Herrn Franz Modráček. *Vršovice bei Prag*, Nr. 384. Österreich.*

Jedu teď do Vídně.²¹¹ Zjistil jsem, že tady není ruský konzulát (!), a já musím dát ověřit podpis na žádost o Nadin pas. Doufám, že z Vídně se mi podaří napsat Ti ještě pár slov.

Lituju, že jsem se neučil česky. Je to zajímavý jazyk, má hodně blízko k polštině, je v něm spousta starých ruských slov. Nedávno jsem byl pryč, a když jsem se vrátil do Prahy, přímo mě překvapil její »slovanský« rász; přímění na »čik«, »ček« aj., slova jako »lze«, »lékárna« atd. atd. Je tady teď teplé, jarní počasí, nebude špatné vyjet si do Vídně.

Jste všichni zdrávi? Jak to vypadá s Mítou? Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a všechny pozdravuju.

Tvůj V. U.

* F. Modráček, přes něhož udržoval Lenin písemné spojení s Ruskem, se přestěhoval do jiného bytu. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Moskva. Marii Alexandrovně Uljanovové.
 Bachmeťjevská ul., dům Šaronova.
 Russland. Moskau

4. 3. [19]01. Vídeň

Přijel jsem sem, milá mamičko, obstarat »papíry« pro Naďu. V Praze totiž není ruský konzulát a moje žádost o vydání cestovního pasu pro Naďu musí být úředně ověřena. Vídeň je obrovské, rušné a krásné město. Když člověk žije na takovém »venkově« jako já, rád se zase podívá na velkoměsto. A tady je na co se dívat, takže při projíždění (kdyby sem někdo z vás jel) stojí za to se tu zastavit. Nadě jsem za tím účelem poslal malého Führer durch Wien*. Doufám, že Naďa se s vámi teď brzy uvidí — teď už by jí pas neměli zdržovat. Maňasu prosím, aby příležitostně, až bude ve městě, koupila pro Naďu Hendschel's Telegraph^[458] (za 2 marky) (nevyplatí se posílat takovou knížku odsud).

Byl jsem zde mimo jiné v Museum der bildenden Künste**, a dokonce jsem byl v divadle na vídeňské operetce! Moc se mi to nelíbilo. Taky jsem byl na jedné schůzi, kde se konala jedna z přednášek Volksuniversitätskurse***. Špatně jsem si to vybral a brzo jsem odešel.

Posílám pozdrav všem našim a upřímně Tě líbám, moje milá mamičko.

Tvůj V. U.

Aňutin dopis — a možná i Tvůj nebo Maňasín — mě pravděpodobně čeká doma.

* — Průvodce po Vídni. *Red.*

** — Muzeu výtvarného umění. *Red.*

*** — kursů lidové univerzity. *Red.*

Opakuju pro jistotu svou novou adresu:
Herrn Franz Modráček. Vršovice bei Prag. Österreich.

127

M. A. ULJANOVOVÉ

19. 5. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem teď Tvůj dopis s přiloženým dopisem od Marka a oba jsem je hned poslal Aňutě, neboť už odjela do Berlína. Měla v úmyslu trochu si tam studovat v knihovnách. Doufám, že v Berlíně to bude mít daleko lepší než tady, protože v Praze* knihovny za mnoho nestojí.

Moc mě mrzí, že se Ti nepodařilo obstarat dobré bydlení a že letní byt vás zklamal. A léto, jak se zdá, letním hostům mnoho neslibuje — soudě aspoň podle jeho začátku a podle zdejšího počasí: buď je pod mrakem, nebo prší. Pro nás je to dobré, protože zůstáváme přes léto ve městě, ale pro Tebe je to špatné. Snad se Mítovi ještě podaří sehnat něco lepšího, ne? Taky pevně věřím, že se Markovi a Maňase brzo podaří být s Tebou pohromadě.²¹² Soudě podle Markova dopisu, už se novým podmínkám trochu přizpůsobil a dokázal uspořádat svůj denní program tak, aby neztrácel náladu a aby si co nejméně škodil na zdraví. Píšu jemu i Maňase a prosím, abys jim tyto dopisy poslala.

Upřímně Tě líbám, moje milá mamičko, a ze srdce Ti přeju, abys byla veselá a zdravá a hlavně abyste byli zase co nejdřív s Maňasou a Markem pohromadě.

Tvůj V. U.

Pozdrav Mítovi. Má asi práce nad hlavu, vid'?

* Praha je uváděna z konspirativních důvodů; jde o Mnichov.
Red.

19. 5. [19]01

Řekl jsem si, že Ti napíšu pár řádků, milá Maňášo, jinak si snad budeš myslet, že jsem úplně zlajdačil. A já tady s podivem skutečně často zapomínám na své povinnosti! Pravda, teď, když přijela Nad'a a J. V., zařídili jsme se daleko lépe, máme svůj byt, já začínám pravidelně pracovat, ale shonu je pořád ještě víc než dost.

A jak se máš Ty? Doufám, že už sis zavedla pravidelnější režim, který je v samovazbě tak důležitý. Napsal jsem právě Markovi dopis a dopodrobna jsem mu vylíčil, jaký »režim« by si měl nejlépe zavést: pokud jde o duševní práci, doporučuju mu hlavně překládání, a to i *zpětně*, tj. nejdřív písemný překlad z cizího jazyka do ruštiny a pak z ruštiny zpět do cizího jazyka. Přesvědčil jsem se sám na sobě, že je to nejracionalnější způsob učení se cizímu jazyku. A pokud jde o fyzickou práci, důrazně jsem mu doporučoval, a Tobě to taky opakuju, aby každý den cvičil a myl se studenou vodou. V samovazbě je to přímo nezbytné.

Z jednoho Tvého dopisu, který mi sem maminka poslala, jsem se dověděl, že se Ti už podařilo dát se trochu do práce. Díky tomu doufám zapomeněš aspoň na chvíli, kde jsi, a čas (který obvykle ve vězení rychle utíká, pokud nejsou podmínky zvláště nepříznivé) Ti bude utíkat o to víc. Radím Ti ještě, aby sis studium knih, které tam máš, správně rozvrhla, a to se střídáním: moc dobře se totiž pamatuju, jak člověku pomáhá, když střídá četbu s prací — překládání se čtením, psaní dopisů s cvičením, četbu vážných knih s beletrií. Někdy zhoršení nálady — ve vězení už tak dost proměnlivé — způsobuje jen únava z jednostranných dojmů či jednotvárná práce, a stačí obvykle změnit práci, aby se člověk zase cítil dobře

a ovládl nervy. Pamatuju se, že po obědě a večer, abych si odpočinul, jsem regelmäšig* četl beletrii, a nikde jsem z ní neměl takový požitek jako ve vězení. A hlavně — nezapomínej na každodenní, povinný tělocvik, donuť se udělat několik desítek (neslevovat!) všelijakých pohybů! To je velmi důležité. Tak zatím buď zdráva. Upřímně Tě líbám a přeju Ti dobrou náladu a zdraví.

Tvůj *Vlad. Uljanov*

129

M. A. ULJANOVOVÉ

7. 6. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis z 10. května a noviny od Míti. Za dopis i za noviny mockrát děkuju. Míťu bych moc prosil, aby mi i dál posílal nejrůznější zajímavá čísla ruských novin, co mu přijdou do rukou: tady knihovna není a kromě listu Russkije vědomosti se tu skoro nic nedostane . . .

Aňuta je v Berlíně a už mi psala, že jí přišel honorář a že Tvé dopisy teď dostává celkem dřív než předtím.

Jsem moc rád, že se Ti na letním bytě líbí a že máš možnost být hodně na čerstvém vzduchu. Podle Aňutina vyprávění jsem si totiž představoval váš nový letní byt až příliš špatný a studený. Jaké to tam je, když prší?

Zarmoutilo mě, že s Markem a Maňasou se nic nezměnilo. Psal jsem jim těsně před Aňutiným odjezdem dopisy s všelijakým povídáním o tom, jak trávit čas ve vězení. Nevím, jestli ty dopisy došly a jestli je dostali.

My jsme si tu zařídili docela pěkný vlastní byt. Činže jsou tady nižší než ve stejně velkých (relativně) městech v Rusku; koupili jsme si levně zánovní zařízení, domác-

* — pravidelně. *Red.*

nost obstarává Jel. Vas. s Nad'ou bez zvláštní námahy — s domácností je to tady daleko jednodušší. Okolí je taky moc pěkné: jsme na předměstí, nedaleko je voda a park se spoustou zeleně. A spojení se středem města je díky tramvajím výborné.

Od své vydavatelky jsem dostal v těchto dnech 250 rublů, takže i po finanční stránce nejsme na tom teď špatně. Vůbec jsem se tady zařídil po všech stránkách pohodlně a přál bych si jen jedno — aby co nejdřív pustili naše, abys nemusela být skoro sama.

J. V. a Nad'a jsou zdravé a posílají Tobě i našim srdečné pozdravy. Nad'a se chystá napsat co nejdřív.

Upřímně Tě líbám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj *V. Ul.*

130

M. A. ULJANOVOVÉ

1. 7. [19]01

Milá mamičko! Nějak dlouho už od Tebe nemáme žádné zprávy. Jsi zdravá? Nedávno jsem dostal od Ani Markův dopis, který jsi jí poslala, s dodatkem pro mě. Měl jsem z jeho zprávy velkou radost (Maňáša mi zatím na dopis neodpověděla), ale zarmoutilo mě, když jsem se dočetl, že v celách to mají dost zlé. A ještě k tomu sedí zrovna v tak nešikovnou dobu — v létě. Ostatně, tady letos není horké léto, hodně prší. Jak je u vás?

Od Míti jsem dostal peníze (75 rublů), které patrně utržil za mou pušku. Merci za ně. Dostal Nadin dopis, kde ho prosí, aby mi poslal tři exempláře mé knihy o kapitalismu^[181]?

Máte v Podolsku nějaké známé? Vídáte se s tím pánem, s nímž jsme byli loni na lodičkách?²¹⁴ Do Moskvy

asi jezdíš každý týden, a ne jednou, vid' ? Nestavoval se u vás někdo ze sibiřských přátel?²¹⁵

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Co nejsrdečnější pozdrav ode všech Míto-
vi, Markovi i Maňáše.

Tvůj V. U.

131

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 7. [19]01

Milá mamičko! Před několika dny jsem dostal Tvůj dopis, který mi poslala Aňuta. S velikánskou radostí jsem se v něm dočetl, že je naděje, že naše brzo pustí. Snad se úřady doodravdy přesvědčí, že se z toho žádný »případ« nedá udělat. Ale i kdyby dal, stejně je musí brzo pustit, protože teď se i v mnohem závažnějších případech propouští daleko dřív, »před skončením vyšetřování«. Ještě dobře, že se Maňáša tak drží, jak je vidět z jejího dopisu, který mi poslala Aňuta.

Aňuta mi v těchto dnech psala, že hodlá odjet na venkov: to je docela rozumné, třebaže musím říct, že v cizině jsou města na léto připravena líp, to znamená, že ulice se častěji kropí apod., takže tady se dá léto ve městě strávit snáz než v Rusku. My se například můžeme i koupat každý den na velmi pěkném koupališti za poměrně levný poplatek, i na procházky je kam jít, a třeba i kousek za město se můžeme vydat. Pouliční ruch je tady nepoměrně menší než ve stejně velkém ruském městě: to proto, že tramvaje a bicykly úplně vytlačují drožky. A obchodní ruch na předměstí, kde bydlíme, je docela nepatrný. Jsme proto se svým bydlením spokojeni a na venkov nebo na letní byt se nechystáme.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti

hodně zdraví. Srdečný pozdrav Mítovi a hlavně Markovi a Maňase.

Tvůj V. U.

132

M. A. ULJANOVOVÉ

3. 8. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis z 13. června. Mockrát za něj merci. Je to strašně divné, že nepovolují návštěvy dokonce ani Mítovi. Ale je potěšitelné, že se celá věc blíží ke konci a že brzy budou propouštět a posílat do vyhnanství. Snad se vám podaří usadit se někde poblíž Moskvy — mluvím o Maňase, když Mark se rozhodl, jak píšeš, jet k bratrovi²¹⁶. Protože Markův případ skončí určitě bez následků, bude možná mít ještě nádeji, že dokončí studium, ne?²¹⁷ Když ne v termínu, tedy třeba se ztrátou roku; mohou mu to ještě povolit, hlavně vzhledem k tomu, že absolvoval matematickou fakultu.

Kdy a na jak dlouho odjíždí Míta? Kdy končí všechny své zkoušky a jaké má další plány? Ještě pořád chce být lékařem hygienikem?

My žijeme pořád stejně. Chtěli jsme si s Naďou trochu vyjet, ale počasí je velmi nestálé. Teď zase často prší. Letošní léto je právě takové, že je dokonce lepší trávit ho ve městě než na venkově.

Od Aňuty čekám v nejbližších dnech dopis z jejího nového bydliště.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Srdečný pozdrav Mítovi, Markovi a Maňase.

Tvůj V. U.

1. 9. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem v těchto dnech Tvůj dopis Nadě s přiloženým dopisem Maňasíným. Strašně mě zarmoutilo, že s našimi to vypadá tak neutěšeně! Mamičko moje milá, opravdu nevím, jak v tom poradit. Jen si to, prosím Tě, příliš neber — šikanováním našich se chce asi prokuratura ještě naposledy pokusit celý »případ« nafouknout, a když se jí to nepodaří, budou je muset propustit. Možná že by stálo za to zajet do Petrohradu, jestli Ti to zdraví jen trochu dovoluje, a stěžovat si tam na něco tak neslýchaného, jako že je za šest měsíců nepředvolali k výslechu. Už to samo o sobě je tak průkazný a zjevně nezákonný fakt, že by bylo nejhodnější právě na něj zaměřit stížnost. Petrohrad by pak aspoň musel poslat dotaz do Moskvy, čímž by je přiměl trochu slevit ze své provinciální bezohlednosti (zrovna tak to přece bylo tehdy, když seděl Mířa). To jsou důvody pro cestu do Petrohradu. Ale jsou ovšem i důvody proti této cestě, protože výsledek není zaručen a protože Ti způsobí spoustu rozčilování. Ty víš sama nejlíp, jestli stojí za to takovou věc podnikat, a jistě ses už o tom radila se známými. Taky by se měla podat stížnost na to, že Mířovi nepovolili schůzku s Maňasou²¹⁸, protože to už je opravdu příliš.

Pokud jde o Aňutu, nebudu jí samozřejmě psát o tom, cos mi sdělila, abych ji zbytečně nerozrušoval. Doufám, že se s ní brzy — možná za pár týdnů — uvidím a pokusím se ji aspoň trochu uklidnit.

Napiš mi prosím, milá mamičko, až budeš mít volnou chvíli, jak se cítíš, jestli jsi úplně zdráva, jak se hodláš zařídit na podzim. Odstěhuješ se do Moskvy, nebo zůstaneš zatím v Podolsku? Kdy odjíždí M. V.²¹⁹ A až zase uvidíš Maňasu a Marka, vyřid' jim od nás všech srdečný

pozdrav. Teď už je léto pryč — a léto je ve vězení nejhorší doba — a po výslechu budou snad mít trochu jasnější představu, jak bezvýznamný je celý jejich případ.

Upřímně, upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně statečnosti a hodně zdraví. Pamatuješ, když jsem já seděl, jak sis taky představovala všechno mnohem černější a nebezpečnější, než to ve skutečnosti bylo? A u Maňáši a Marka se to přece nedá k mému případu ani přirovnat! Že je tak dlouho drží, bude částečně tím, že zatčených je spousta a že se v celém případě ještě pořád nemohou jaksepatří vyznat — ovšem v Petrohradě by se taková nehoráznost stát nemohla.

Ještě jednou Tě líbám. Tvůj *V. Ul.*

My žijeme pořád stejně. Jel. Vas. trošku postonává — je tu zase plno chřipky. Nad'a si tu už myslím zvykla a přizpůsobila se.

134

M. A. ULJANOVOVÉ

21. 9. [19]01

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis z 22. srpna. Merci za něj a taky za peníze (35 rublů), které jsme konečně dostali po dlouhých průtazích, zaviněných náhodně jedním přítelem. S financemi jsme teď na tom celkem slušně. Moje vydavatelka mi něco poslala a tak s tím doufám vystačíme ještě dost dlouho, protože vlastní domácnost tady nepřijde nijak draho. Posílat nic nemusíš, merci.

Tvůj dopis Nadě jsme taky nedávno dostali a já už jsem na něj odpověděl.* Dostalas mou odpověď?

* Viz tento svazek, dokument č. 133. *Red.*

Od Aňuty jsem dostal zprávu, že vyšetřování našich skončilo a případ byl předán prokurátorovi. To je dobře: naši budou teď určitě klidnější a taky tam už tak dlouho nezůstanou. Možná dojde i na Tvou žádost o propuštění na kauci. Přece je nebudou držet ještě po skončení vyšetřování. Tomu bych se moc divil.

Pokud jde o naše známé v Petrohradě, vypadá to dost špatně. Ze známých tam skoro nikdo nezůstal, až snad na starého přítele,* kterého znáš i Ty a jehož žena byla za Tebou v Moskvě tehdy, když tam byla i Jeliz. Vas. Ale moc si od něho neslibuju. Naďa tam má starou známou — Apollinariu Ivanovnu Knipovičovou, Petrohradská Strana, Hlavní třída č. 42, byt č. 16 —, ale ani tady si nejsem jist, jestli se můžeme spoléhat na její pomoc. Ale přece jen Ti to píšu pro případ, kdybys byla v Petrohradě a chtěla za ní zajít.

U nás je vše při starém. Teď je tady po dosti dlouhých plískanicích trochu lepší počasí, a tak toho využíváme k různým procházkám po krásném okolí: když už se nám nepodařilo odjet někam na léto, tak aspoň takhle toho musíme využít. Jel. Vas-na je už zase v pořádku a cítí se lépe. Posílá srdečný pozdrav Tobě i všem našim, Naďa taky.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti, abys byla zdravá — a taky aby naše co nejdřív pustili. Napiš, až se někde usadíš na zimu. Není už na letním bytě chladno?

Tvůj V. Uljanov

* Je míněn I. N. Čebotarjov, blízký známý rodiny Uljanovových.

M. A. ULJANOVOVÉ

26. 2. [19]02

Posílám Ti, milá mamičko, Nadin dopis.* Tvůj a Manin dopis z 31. 1. jsem dostal. Děkuju Mítovi, že se mi tak stará o posílání knih.

O Markově plánu mi psala taky Aňuta. Já si tedy myslím, že Charbin už teď není tak strašně daleko a brzy bude ještě blíž: jen co se dostaví trať. A pak, Mark tam jistě nebude muset být příliš dlouho. A když jinak nemůže nikde najít práci, pak by to bylo bez práce teprve zlé. Vyříd'te mu, že ho všichni srdečně pozdravujeme a že mu přejeme, aby se ze své daleké cesty co nejdříve vrátil.

J. V. je teď zdráva. Posílá ti srdečný pozdrav a taky Maňase, Mítovi a Markovi. Chystá se brzo do Ruska: nevím, jestli se vypraví, ale mluví o tom docela vážně.

Maňase ještě jednou děkuju za knihy: dostal jsem je všechny. Gorkého 5. svazek už (náhodou) máme. Ať Maňasa ode mě vyřídí co nejsrdečnější pozdrav obyvateli »sousedního statečku**»; jsem moc rád, že se našel starý známý, s nímž jsme kdysi strávili mnoho pěkných večerů. Asi mu brzo napíšu delší dopis.

O vaší skupince*** jsem taky už psal v předešlém dopise, že se mi moc líbila.

Vroucně Tě líbám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. U.

* Dopis se nezachoval. *Red.*** Je míněn A. A. Preobraženskij. *Red.**** Jde zřejmě o skupinovou fotografii. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

24. 3. [19]02

Milá mamičko! Už nějak příliš dlouho nemám od vás žádné zprávy. Jak se máte? Tady je poslední dny úplně jarní počasí — chodí se v lehkém plášti nebo vůbec bez pláště. Letos vlastně ani žádná zima nebyla. Ale u vás je asi ještě teď zima. V Samaře teď už asi taje — je tam bezedné moře bláta nebo louže pod sněhem, že?²²⁰

Jaké máte plány na léto? Bylo by dobře vypravit se aspoň na Žiguli, když už se vám nepodaří dostat se někam dál (ale já stále doufám, že se to podaří). Jak je to teď s Tvým zdravím, milá mamičko? Na jaře je asi u vás taky plno všelijakých nemocí z nastuzení a jiných.

Co Mark? Aňuta psala, že místo Mandžuska už počítá s místem v Povolží? Dostal to místo? A kde chce bydlet?

Míťa taky dlouho nepsal a nevím, je-li teď v Moskvě nebo na jihu a jak to má s místem.

A co Maňaša? Pořád pracuje ve správě?* Taky by měla na léto odjet ze Samary — dodnes se pamatuju, jak nepřijemná je Samara za letních veder.

My taky pomýšlíme na letní byt, i když tady vypadá město v létě úplně jinak než v Rusku.

Občas čtu ruské časopisy — zdaleka ne všechny a zdaleka ne pravidelně. Co se u vás říká o novém Veresajevově románu v časopise Mir božij? Zpočátku jsem čekal víc, ale pokračování se mi moc nelíbí.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám srdečný pozdrav Maňaše a všem známým.

Tvůj V. U.

* M. I. Uljanovová pracovala na guberniální zemstevní správě.
Red.

2. 4. [19]02

Milá mamičko!

V těchto dnech jsme dostali Maňášin dopis. Mockrát za něj děkuju. Už před několika dny jsem vám psal, že od vás dlouho nemám zprávy. Dokonce jsem se už začal vyptávat v dopisech i Aňuty.

Pokud jde o knihy, prosím Maňášu, aby s posíláním zatím počkala, až jí pošlu *novou* adresu.²²¹ Za roztrídění knih jsem jí moc vděčný; z německých knih bych tu chtěl mít *jen ty*, které nepotřebujete (nebo dokonce *nebudete moci potřebovat*) v Rusku *vy ani vaši známí*. To proto, že německé knihy tady seženu snadno, o ty nouzi nemám. Zato ruských je zde nedostatek, proto bych vás prosil, abyste vybrali *všechny* možné a do zvláštní bedny dali *všechnu* statistiku, po níž se mi začíná trochu stýskat — tu bych chtěl *všechnu* přepravit sem. Za doplnění ruských klasiků jsem Maňáše obzvlášť vděčný.

Jak jsi na tom teď se zdravím, milá mamičko? Pořád ještě uvažuješ o cestě do ciziny v létě? Kdyby Tě to příliš neunavilo, bylo by to skvělé.

Srdečný pozdrav Markovi. Dostal konečně povolení, aby směl jezdit?

A co doktor* v Mandžusku? Přece jen bych si s ním rád dopisoval. Pořád jste ještě nezjistili jeho adresu?

Vyřídila Maňáša můj srdečný pozdrav »starému známému«, kterého jsem navštěvoval na statečku?*** Moc rád bych o něm něco věděl.

* — A. P. Skljarenko. *Red.*

** Viz tento svazek, dokument č. 135. *Red.*

A Maňáša by si taky měla přes léto odpočinout — někde na Žiguli, ne?

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a všem našim posílám pozdrav.

Tvůj V. U.

138

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

B. R. Y.* Postlagernd. Postamt 100. Luisenstr. 6.
Berlin

10. 4. [19]02

Nevím starostmi co dřív! Jedeme** 12. t. m. Když bude něco naléhavého, piš zatím na adresu

Mr. Alexejeff***

14. Frederick Str. 14.

Gray's Inn Road.

London W. C.

(*pro Lenina* — uvnitř).

Adresy zdejšího doktora se *v každém případě* dá použít: vždycky to pošle za mnou.

Tetě**** děkuju za dopis; dostal jsem ho (i knihy) dnes.

Pevně tisknu ruku. *Lenin*

* Smluvená písmena, na něž A. I. Uljanovová-Jelizarovová dostávala dopisy Postlagernd (poste restante). *Red.*

** Jestli se něco změní, napíšu.

*** — N. A. Alexejev. *Red.*

**** — A. M. Kalmykovové. *Red.*

8. 5. [19]02

Milá mamičko! V těchto dnech jsem dostal od Maňáši lístek s pohledem na Volhu a s blahopřáním. Moc děkuju. Nevím, jestli jste poslední dobou řádně dostávali moje dopisy. Já jsem od vás kromě té pohlednice už nějak dlouho nic nedostal.

Jestlipak si dopisuješ s J. V., když je teď v Petrohradě? Jak se zdá, moc se jí tam nelíbí, takže už pomýšlí na návrat.

Doufám, že se spolu už brzo uvidíme, milá mamičko.²²² Hlavně aby Tě cesta příliš neunavila. Musíš jet rozhodně jen přes den a na noc zůstat někde v hotelu. V cizině nejsou hotely drahé a dá se v nich výborně přenocovat. A bez odpočinku se při rychlosti zdejších vlaků a krátkých zastávkách absolutně nedá jet několik dní za sebou.

Budu netrpělivě čekat na zprávu, kdy vyjíždíš. Snad bys mi mohla poslat z Ruska nebo z ciziny telegram, až budeš nasedat do přímého vlaku sem, ne? Bylo by to mnohem pohodlnější.

Chtěl jsem Tě poprosit, abys mi vzala něco z mého prádla, které jsem nechal doma, ale teď si myslím, že to nemá cenu: co tam z mých věcí zůstalo, se jistě hodilo Mířovi a vzal si to, a kupovat v Rusku nové věci a vozit je sem, to se nevyplatí. Ale jestli tam něco zůstalo, co se nikomu nehodí, mohla bys to vzít (samozřejmě ne mnoho, aby tě to nezatěžovalo).

Přes Německo a Rakousko radím jet rychlíkem (ve 3. třídě se něco málo připlácí, ale je to o mnoho rychlejší). Kup si Henschel's Telegraph^[458] — Maňáša např. tuto cestovní pomůcku zná — a už doma si vypiš všechna spojení.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a posílám srdečný pozdrav všem našim.

Tvůj V. U.

140

M. A. ULJANOVOVÉ

7. 6. [19]02

Milá mamičko! Dostal jsem dopis od Maňáši a mockrát jí děkuju. Pokud jde o adresu pro posílání knih, vynasnažím se, aby ji dostala co nejdřív. Strašně mě mrzí, že pořád ještě musíte mít tyto starosti. No ale teď už s tím brzo skoncujeme a vy budete mít od všech knih pokoj.

Všichni na Tebe čekáme, milá mamičko, a já si dopisuji s Aňutou o jejích plánech, jak a kde se společně s Tebou usadit. Zdá se, že tady teď nastává pěkné počasí — jak u nás, tak u Aňuty*. Jel. Vas. píše, že se asi taky brzo vydá na cestu. Pořád se jí nějak ten její výlet nezamlouvá (ostatně já jsem ji pořád zrazoval a dokazoval jí, že tam nemá smysl jezdit a že se jí za chvíli bude stýskat).

O svém zdraví nepíšu, protože jsem zdrav. Naďa taky.

Jak to vypadá s Markovým zaměstnáním? Vzal to místo v Tomsku a kdy odjíždí?

Ale Manino vyprávění o tom, jak byla na lodičkách, mě vyvedlo z rovnováhy . . . Tak rád bych si v létě vyjel na Volhu! Jak nádherně jsme se projeli s Tebou a s Aňutou na jaře roku 1900!²²³ Jenže co se dá dělat — když já nemůžu na Volhu, musejí Povolžané sem. Tady je taky pěkně, i když zase jinak.

Na shledanou, moje milá mamičko.

Upřímně Tě objímá Tvůj V.

* A. I. Uljanovová-Jelizarovová žila v tu dobu u Drážďan. *Red.*

P. S. Gorkého a Skitalce^[355] jsem dostal a četl je se *skutečně velkým* zájmem. Přečetl jsem si to a předal dalším.

141

M. A. ULJANOVOVĚ

14. 9. [19]02

Milá mamičko! Měli jsme všichni velikánskou radost, když jsme dostali váš telegram a potom i Tvůj lístek. Jelo se vám dobře? Neunavila vás cesta příliš? Napiš mi o tom prosím pár slov, až se z toho trochu vzpamatuješ a jakž-takž se zařídíš.

Aňutiny fotografie (tj. ty, které mi poslala) jsem dostal včas a v naprostém pořádku.²²⁴

U nás je všechno při starém. Všichni jsme zdraví. Na to, že je podzim, je tu počasí podivuhodně pěkné — asi nám chce vynahradit špatné léto. S Naďou jsme se už několikrát vydali hledat hezká místa na předměstích s »nefalšovanou přírodou« a našli jsme je.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a posílám co nejsrdečnější pozdrav Maňase a Aně.

Tvůj V. U.

142

M. A. ULJANOVOVĚ

27. 9. [19]02

Milá mamičko! Nějak dlouho už od vás nemáme žádné zprávy. Pořád nevíme, jak jste dojely do Samary a jak jste se zabydlely. Maňasa asi už nebydlí ve starém bytě, ale já jí píšu na tuto adresu, protože jinou neznám a myslím, že

jí dopis doručí i na novou adresu. Kde je Aňuta? Co píše Míťa a Mark? Jak se hodláte zařídit na zimu?

Jsi zdravá, milá mamičko, nejsi po tom cestování moc unavená?

U nás je vše při starém. V poslední době jsme měli jen trochu víc starostí. Ale teď už všechno zvládám lépe a snažím se víc času trávit v knihovně.

Počasí je podivuhodně pěkné: vynahrazuje nám mizerné léto. S Nad'ou jsme sjezdili a prochodili už hezký kus okolí a našli i moc pěkná místa. Jestli tam máte taky takové počasí, měli byste ho užít někde v přírodě, protože přímo v Samaře není ani za takového počasí nijak příjemné bydlet.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Všem co nejsrdečnější pozdrav ode mě, od Nadi a J. V.

Tvůj *V. Uljanov*

143

M. A. ULJANOVOVÉ

9. 11. [19]02

Milá mamičko! Je to už dost dávno, co jsem dostal Tvůj dopis, ale pořád jsem se nemohl dostat k tomu, abych odpověděl, a pak jsem taky čekal odpověď na svůj předešlý dopis. K Míťově propuštění,²²⁵ o němž jsem minule psal, že jsem si jím jist, došlo jak vidět dokonce dřív, než jsem čekal. Zvláště rád jsem kvůli Aňutě, že se nemusela dlouho plahočit po různých »ouřadech« (což byvá často strašně nepříjemné, nepříjemnější než sedět!) a že mohla konečně jet za Markem. Vždyť už tak dlouho neměla takřkajíc kousek svého soukromí a »vandrovala« z místa na místo!

Copak teď píše? Je Mark spokojen s místem? Má Míťa

práci a nehodlá vás navštívit? Ty jsi doufám zdravá, milá mamičko, ano?

Pokud jde o nás, žijeme stále stejně — docela dobře. Teď je tu pěkně teplo, asi jako u nás v srpnu, dokonce i v lehkém plášti je horko (ovšem je-li člověk von unten warm angezogen*, má-li pod tím pletenou vestu). Zdejšímu životu jsem se už dost přizpůsobil, i jazyk prakticky ovládám. J. V. je teď zdravá a ani moc často nestůně. Naďa bývá trochu unavená, ale vcelku to ještě jde.

Dostal jsem onehdy nějaké nové ruské knihy, jako Železnova (Politická ekonomie)^[66], ale ještě jsem je nečetl. Jen jsem je prolistoval, ale nijak zvlášť se mi nelíbily. Z novin čtu většinou moskevské — taky jako dřív. Zdejší noviny prohlížím v čítárnách.

Jak se vůbec tuto zimu cítíte?

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a posílám všem co nejsrdečnější pozdrav.

Tvůj V. Uljanov

1 4 4

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 12. [19]02

Milá mamičko! Před několika dny přišel Maňšin dopis Nadě s pár řádky od Tebe — měl jsem z něho velkou radost, protože už dost dlouho od vás nic nepřišlo. Od Aňuty jsem dostal onehdy psaníčko: zřejmě se jí v novém bydlišti líbí. Mířu se ženou brzo uvidíte**, jak píše Maňša. Vyřidte mu ode mě i od našich srdečný pozdrav. Taky Aňuta vás možná navštíví, byli byste tedy na svátky trochu pohromadě. To by bylo dobře.

* — vespod teple oblečen. *Red.*

** V zimě 1902 přijel D. I. Uljanov s manželkou do Samary. *Red.*

Tady u nás je vše při starém. Pár týdnů byly zimy («zimy» podle zdejšího měřítka, tj. nebylo teplo, ale sníh nepadal) a my jsme se postupně všichni trochu nachladili. Ale teď jsme všichni zdraví. Už je zase mokro — a tak si zřejmě začnu naší zimě odvykat!

Maňáša píše, že Železnovova knížka^[66] se jí líbí. Jenže já jsem ji nečetl, jen prolistoval, takže si ji netroufám posuzovat. Až ji přečtu, napíšu. To, co jsem psal, byl jen první, *povrchní* dojem.

Maňáša taky píše, že se pustila do jazyků, mimo jiné i do angličtiny. Chtěl jsem jí poslat jednu učebnici výslovnosti, velmi dobrou, psanou německy. Učil jsem se z ní nedávno a moc se mi zamlouvá, nemohu si ji vynachválit. Jmenuje se Henry *Sweet: Elementarbuch des gesprochenen Englisch Oxford. 1901**. Stojí asi 1,25 rublu. Jestli Maňáša chce, pošlu jí ji, protože už ji nepotřebuju. Ale když má Toussainta^[329], nevím opravdu, jestli to má význam, protože Toussaint je výborný. Dřív jsem této metodě nevěřil, ale teď jsem se přesvědčil, že je to jediná spolehlivá a účinná metoda. A když si projde první díl Toussainta a vezme si pár hodin u rodilého Angličana, může se řeč naučit rozhodně dobře. Dnes už existují i Toussaintovy slovníky *s uvedením výslovnosti*: vřele Maňáše doporučuju, aby si je koupila, protože v našem Alexandrovovi^[2, 3] je *spousta chyb*. (Například Muretův kapesní slovník^[486] podle metody Toussaintovy, *Taschenwörterbuch der englischen und deutschen Sprache, Teil I, Englisch-deutsch, Preis 2 Mark.** Berlin. 1902. Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung* — ten jí moc doporučuju.)

To jsem se ale rozepsal o knížkách . . . Chci si objednat *Problémy idealismu*: je to, zdá se, »bojový« sborník pánů čvaňhalů.²²⁶

* Základní příručka mluvené angličtiny. *Čes. red.*

** Anglický a německý kapesní slovník, díl 1, anglicko-německý. *Čes. red.*

J. V. a Naďa posílají všem pozdrav. Přeju Vám, aby k vám co nejdřív přijeli hosté a vytrhli vás z vaší samoty. Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko.

Tvůj V. Uljanov

145

M. A. ULJANOVOVĚ

26. 12. [19]02

Milá mamičko! Pošli prosím přiložený dopis Aňutě: nemám její adresu, asi jsem ji ztratil (ještě jsem jí ani jednou nepsal), a pak, možná že teď ani není v Tomsku, ale u vás. Doufala asi, že se na svátky všichni sejdete, i s Mítou. Napiš mi, jestli to vyšlo a jestli jste se seznámili s Mítovou ženou.

U nás zatím není nic nového. Chladné dny jsou pryč, počasí je teď jako na podzim (podle nás) a je výjimečně sucho, což je velmi příjemné. Svátky tu budou pravděpodobně dost nudné: schůzí málo, knihovny pozavírané, do divadla se člověk těžko dostane, protože je všude plno. Ostatně o svátcích se snad sejdeme s některými novými známými.

V poslední době jsem věnoval zvýšenou pozornost německým novinám: v Německu došlo k zajímavým událostem a někdy jsem měl chuť sledovat je podle čerstvých pramenů. Teď je i tam zřejmě zase klid.²²⁷

Jak žijete? Už přešly ty velké mrazy? Máte nějaké nové známé?

Přeju vám tedy, abyste strávili svátky co nejveseleji a abyste byli všichni zdraví.

Tvůj V. Uljanov

M. A. ULJANOVOVÉ

4. 2. [19]03

Milá mamičko! Už nějak moc a moc dlouho jsem nedostal ani od Tebe ani od nikoho z našich žádný dopis. Patrně se některý z vašich dopisů ztratil, protože se mi nechce věřit, že by mi nikdo za celou tu dobu nenapsal. Nevím, jestli u vás byl Míťa, jak dlouho se zdržel, jaké má plány a kde je teď. Přišly zprávy od Aňuty? Rozjela se do Port Arthuru?²²⁸ A kdy? A co Ty — jsi zdravá? Pořád tam máte ještě tuhé mrazy?

Tady je pěkně, zima se mimořádně vydařila, byla mírná, dešťů a mlh bylo (*prozatím*) málo. J. V. sice pořád dost často postonává, teď zrovna taky, ale nijak vážně, takže vystačíme s domácími prostředky nebo s ruskými recepty. Asi by jí prospělo, kdyby mohla být někde víc na jihu. Naďa a já jsme zdraví a žijeme pořád stejně, pěkně klidně. Nedávno jsme byli poprvé za tuhle zimu na dobrém koncertu a byli jsme velmi spokojeni, zejména s poslední symfonií Čajkovského (*Symphonie pathétique*). Míváte tam v Samaře dobré koncerty? V německém divadle jsme byli jednou — tak rád bych si zašel do ruského Uměleckého na hru Na dně . . .

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti všechno nejlepší, hlavně zdraví. Pozdrav našim. Aňutě tento dopis třeba pošlete, protože kdypak já se dozvím její adresu!

Tvůj V. Uljanov

Píšu správně adresu?

22. 2. [19]03

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis, mockrát za něj merci. Zvlášť zajímavé byly zprávy o Aňutě. Mimo chodem, pošli jí prosím tento dopis: neznám její adresu. Dostal jsem od ní sice nedávno psaníčko, za které jí mockrát děkuju, ale adresu mi zapomněla napsat a vůbec o všem se vyjádřila tak nejasně, že z toho nejsem chytrý. Teprve od Tebe jsem se dověděl o našich »Číňanech«.* Vždyť je to taky vlastně blíž k Evropě nebo k Novému světu! Mohlo by to být dost zajímavé, myslím dokonce velmi zajímavé.

Ale starého přítele** je mi moc a moc líto . . .

Nebylo by rychlejší dopisovat si s Číňankou přes Japonsko nebo přes některý anglický přístav? Je sice pravda, že přes moře je to mnohem delší, ale Evropané jsou zato nesrovnatelně přesnější.

My žijeme pořád stejně. Nic zvláštního se neděje, ani dobrého, ani zlého, a já se vcelku cítím daleko méně überarbeitet*** než dřív. Chystám se v těchto dnech do Německa.²²⁹ Počasí je podivuhodně pěkné: v lehkém plášti je horko, svítí slunce, vane vlahý větřík . . . počasí jako stvořené pro vycházky.

Jak je u vás? Kde je teď Míťa a jeho žena? Co Maňaša?

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. Uljanov

Srdečný pozdrav všem našim, hlavně Aňutě a Markovi!

* — A. I. a M. T. Jelizarovových. *Red.*

** — A. P. Skljarenko. *Red.*

*** — přepracován. *Red.*

29. 3. [19]03

Milá mamičko! V těchto dnech jsem dostal Tvůj dopis. Mockrát za něj merci. Aňuta se tedy zdržela na Dálném východě déle, než předpokládala. A já jsem si myslel, že už je u vás. Ono to asi chvíli trvá, než se člověk vypraví na tak dlouhou cestu. Míří se tedy taky ještě pevně neusadil. A co Maňáša, je jí asi hodně teskno, chudince.

Dobře že se tam u vás taky oteplilo, protože velké zimy jsou strašně únavné. Cítíš se teď dobře, milá mamičko?

Tady je teplo. Nedávno jsme vzali i J. V. na dlouhou procházku — místo oběda jsme si s sebou vzali obložené chleby a vydali se na celou neděli ins Grüne* (tak nějak nám to vždycky vyjde, že chodíme na výlety zrovna v neděli, jak je tu v cizině zvykem, ačkoli je to nešikovné, protože je všude plno lidí). Výlet se nám skvěle vydařil, vzduch nás všechny opojil jako děti a já jsem se pak musel rekreovat jako po sibiřském lovu. My jsme vůbec na výlety kabrňáci. Jako jediní ze všech zdejších soudruhů prozkoumáváme *celé* okolí města. Objevujeme různé »venkovské« pěšinky, nejbližší okolí už známe a chceme si zajet i trochu dál. Já se cítím poslední dobou dobře, pracuju pravidelně a shon už mi nevadí. Naďa a J. V. jsou taky zdrávy.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko. Občas mi prosím napiš (nebo o to popros Maňášu), jak žijete a jaké máte plány.

Tvůj V. Uljanov

* — do přírody, za město. Red.

Mrs. F. Adams. New York.

Walter W. Adams

Edinburgh

Uuden postin universaali maailmanpostin
SUISSE. SCHWEIZ. SVITZERLAND. HELVETIA.

Nur für die Adresse.

Walter Adams Walter

~~Edinburgh~~ 1874

Walter Walter

Adams Edwards

M. A. ULJANOVOVÉ

[20. 1. 1904]

Kyjev, Laboratorní 12, byt č. 14
 Marii Alexandrovně Uljanovové

Milá mamičko! Dobře, že jsi teď trochu klidnější, jen aby byli zdraví naši vězňové²³⁰. Když se tolik zatýkalo, je možné, že se jen s někým svezli . . .

Pošli mi adresu Marka Timofejeviče, chci se na něho obrátit s jednou literární záležitostí. Je v Pitěru. Dostalas Nadin dopis? Nedávno Ti psala. Moje adresa: Ženeva, Chemin privé du Foyer, 10.

Tvůj V.

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
 M. A. ULJANOVOVÉ

2. 7. [1904]

Milá Marie Alexandrovno, především jsme dostali dopis od Maňasi a včera od Vás. Jsem tak ráda! Hlavně aby teď co nejdřív pustili Aňutu. Upřímně vás objímám, moje drahé. Jen to mě mrzí, že obě postonáváte. Potřebujete si nutně odpočinout — hlavně nadýchat se čerstvého vzduchu, Kyjev je přece jen město. Jenže léto je na severu špatné — maminka je poblíž Pitěru na letním bytě u svých známých a moc si stěžuje, že je strašná zima a prší. Na letním bytě u M. T. je myslím pro odpočinek všechno zařízeno.

My jsme si teď taky udělali volno. Přestali jsme vést

vlastní domácnost, z čehož mám velkou radost, protože úklid a domácnost zabíraly při té spoustě lidí, která u nás někdy bývá, celý den a mě už moc otravovalo myslet pořád jen na domácnost. Vyjdeme si na procházku — zůstaneme bez mléka; když nevstanu v 7 hodin — abych pak šla pro maso až do města, atd. A pak, v zimě je chladno. Teď si to zařídíme líp. Já se vůbec netěším na podzim. Chystám se, že se pak plně zaberu do práce. Vymýšlím si všelijaká opatření, jak zamezit neustálému shonu, který tolik unavuje. Teď jsme v Lausanne. Už je to pomalu týden, co jsme se vypravili ze Ženevy a v plném slova smyslu se rekreujeme. Práci a starosti jsme nechali v Ženevě a tady spíme deset hodin denně, chodíme se koupat, chodíme na procházky — Volod' a ani noviny pořádně nečte, knih jsme s sebou vůbec vzali minimum a i ty pošleme zítra nepřečtené do Ženevy; a sami si ve 4 hodiny ráno vezmeme batohy a vydáme se tak na čtrnáct dní do hor.²³¹ Dáme se směrem na Interlaken a odtud na Luzern; studujeme Baedekra a pečlivě promýšlíme svou cestu. Za ten týden jsme se už náramně »sebrali«, dokonce už i vypadáme zdravě. Zima byla tak těžká a nervy máme tak zničené, že není žádný hřích měsíc si odpočinout, třebaže už začínám mít výčitky svědomí. Jen to počasí je nějaké nejisté, neprší, ale je jaksi mlhavo. Jinak zatím není o našem životě co psát. S Volod'ou jsme uzavřeli dohodu, že o žádné práci nebudeme mluvit, řekli jsme si, že práce nám neutěče, a pokud možno na ni nebudeme ani myslet.

Maňашe napíšu asi dnes večer a prozatím vás upřímně, upřímně objímám, moje drahé, a vroucně líbám.

Vaše *Nad'a*

Milá mamičko! Připisuju narychlo pár slov. Co nejrudečněji zdravím Maňашu a blahopřeju jí ke svobodě. Ty si rozhodně musíš přes léto odpočinout. Prosím Tě, pře-

stěhujte se někam na venkov. My se touláme a báječně se rekreujeme. Upřímně Tě objímám.

Tvůj *V. Uljanov*

152

M. A. ULJANOVOVÉ*

[7. nebo 8. 7. 1904]

Marii Alexandrovně Uljanovové.
Laboratorní ulice 12, byt č. 14. Kyjev.
Kiev. Russie. Russland.

Pozdrav milé mamičky a Maňáše posílají tuláci.

Váš *V. Uljanov*

153

M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM**

Marii Alexandrovně Uljanovové.
Laboratorní ulice 12, byt č. 14, Kyjev.
Kiev. Russie. Russland

16. 7. [19]04

Pozdrav z našeho »monrepos«. Zanedlouho zase poputujeme dál. Je maminka zdráva? Nějak dlouho už nemáme zprávy. Pište.

Váš *V. Uljanov*

* Lístek s pohledem na Kandersteg u Frutigenu, kde Lenin a Krupská bydleli za své pěší túry do hor. *Red.*

** Lístek s pohledem na Iseltwald am Brienzersee. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

[20. 7. 1904]

Marii Alexandrovně Uljanovové.
Laboratorní ulice 12, byt č. 14. Kyjev.
Kiev. Russie. Russland

Pozdrav milé mamičce od tuláků. Došli jsme dnes k nové cestě na Jungfrau a jdeme přes Meiringen směrem na Luzern.

Tvůj V. Uljanov

M. A. ULJANOVOVÉ

28. 8. [19]04

Milá mamičko! Nějak moc dlouho jsem vám už nepsal, pořád jsem si nebyl jist adresou. Dnes jsme dostali dopisy od Jel. Vas. a Maňaši. Děkuju jí za starosti, které měla s překlady. Naďa jí o tom podrobně napíše. Dostal jsem teď Hobsonovu knihu o imperialismu a začal jsem ji překládat²³² — po chvilkách, protože pořád ještě užívám léta, chodím na procházky, koupat se a lenoším. Tohle léto jsem si opravdu skvěle odpočinul!

A co vy? Jste spokojeny na letním bytě v Sablinu? Rekreujete se jaksepatří? Jaké máte plány do budoucna? Je maminka zdravá? Jak se cítí Aňuta a Maňaša po návratu z vězení? Napište mi o tom pár slov, protože Maňaša nepíše o ničem jiném než o překladu.

Upřímně objímám milou mamičku a posílám všem pozdrav!

Váš V. Uljanov

Píšu správnou adresu? Sdělte mi včas, až ji změníte. Moje adresa: Rue de la Colline. 3. Genève, ale musíte vždycky napsat *přímo na obálku*: V. I. Uljanov, soukromé.

V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ
M. A. ULJANOVOVÉ

27. 6. [19]07

Milá mamičko! Už dlouho jsem Ti nepsal. Aňuta jistě vyprávěla, jaký máme plán na dovolenou. Vrátil jsem se strašně unavený. Teď jsem si dokonale odpočinul. Je tady nádherně, koupání, procházky, žádní lidé, žádná práce.²³³ Bez lidí a bez práce si nejlíp odpočinu. Hodlám tu pobýt ještě tak čtrnáct dní a pak se vrátím k práci. Naďa a Jeliz. Vas. jsou zdrávy a nádherně se rekreují.

Jak vy se tam všichni máte? Jsi zdráva? Setkala ses s Aňutou? Kde je teď, u vás, nebo u Marka? Příležitostně mi napiš pár slov nebo popros Míťu.

Upřímně Tě objímám. Tvůj *V. Ul.*

Míťovi a jeho ženě vyříd' ode mě srdečný pozdrav.

Milá Marie Alexandrovno, Volod'a nemá ve zvyku vyřizovat pozdravy, a tak Vás zdravím sama — za sebe i za maminku. Posíláme pozdrav taky všem ostatním. Mohu potvrdit, že se tu máme báječně, byli jsme všichni tak zničení, že se nám ani nechtělo mezi lidi . . . Jsou tu borové lesy, moře, nádherné počasí, vůbec všechno je skvělé. A pak je taky dobré, že nemáme žádnou domácnost. A jak Vy užíváte odpočinku? Co vaše malárie? Už jste se z ní definitivně dostala? Chodíte na houby? Jak se Vám vůbec daří? My jsme tu odříznuti od celého světa, i když

pošta chodí šestkrát týdně, jenže nikdo nic nepíše. Ještě jednou Vás upřímně objímám.

Vaše *Nada*

157

V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ
M. I. ULJANOVOVÉ

[Koncem června 1907]

Milá Maňášo! Děkuju za dopis. Promiň mi laskavě, že jsem hned neodpověděl. Tak jsem tady »propadl« letnímu rekreování a nicnedělání (odpočívám, jak už jsem několik let neodpočíval), že všechny velké i malé věci pořád odkládám.

Jsem proti bojkotu III. dумы a brzo mi o tom asi vyjde jedna věcička, kterou jsem právě dokončil.²³⁴ Myslím, že toto heslo se nedá opakovat, pokud nenastal nový rozmach hnutí, pokud se nevede boj proti prvním konstitučním iluzím. Nový rozmach hnutí (možná v souvislosti s červencovou stávkou moskevských textiláků — čeká se snad, že bude stávkovat až 400 000 lidí) se musí podchytit, připravit, proměnit ve všeobecný, ale vyhlašovat bojkot není namístě. Zříkat se ho nesmíme a při vhodné příležitosti, ve chvíli rozmachu, bojkot vyhlásíme. Ale vyhlašovat ho teď by byla buď předčasná frajeřina, nebo nekritické opakování hesel, která mají slavnou revoluční minulost. To je — stručně řečeno — moje argumentace, kterou podrobně rozvádím v tisku.*

Piš, jak se máš a jestli jsi spokojená. Srdečný pozdrav Markovi a všem známým.

My se báječně rekreujeme a lenošíme, že to dál nejde.

Upřímně objímám. Tvůj *V. U.*

* Asi tak za čtrnáct dní by to mělo vyjít.

Milá Maňášo, připisuju pár slov. Psát není co, protože teď »mimo veřejné zájmy« vedeme život jako na letním bytě: koupáme se v moři, jezdíme na kole (cesty jsou ale mizerné, daleko se jet nedá), Volod'a hraje šachy, vozí vo-du, jeden čas tu byl v módě anglický durák atd. Jen Lída má mnoho starostí s domácností . . . Všichni jsme se tu zotavili, dalo by se tu spousta věcí přečíst, ale v knihách tady moc velký výběr nemáme a ani se nám číst nechce. Upřímně Tě líbám.

Tvá N.

Naši (Lída a maminka) posílají samozřejmě pozdrav.

158

M. A. ULJANOVOVĚ

15. 10. [19]07

Milá mamičko! Už jsem ti nějak dlouho nepsal. Poslední dopis jsem myslím poslal ze svého letního »monrepos«. Teď na zimu jsme se usadili na starém místě v rodinném kruhu.²³⁵ Doufejme, že zima nebude tak tuhá jako loni. Však se na to taky teď líp připravíme a »zakuklíme«. Do-cela se mi líbí, jak jsme se ubytovali i jak jsme si to všech-no zařídili.

Navštívila nás Maňáša, ještě je tady, ale dnes se chystá odjet, protože začíná zima: dnes už napadl první sníh a ochladilo se.

Jakpak se tam Tobě daří? Myslíš, že to na vsi půjde, až začne opravdová zima? Mít'ovi prosím ode mě vyříd' sr-dečný pozdrav. Lituju, že jsem k němu na podzim nemo-hl zajet²³⁶, to bychom si byli báječně zalovili — byl přece dlouhý nádherný podzim. Kdy si bere dovolenou, na jak dlouho a kam jede?

Od Aňuty jsme dostali už několik dopisů. S cestou je

zřejmě spokojená*. Má to moc zajímavě naplánováno a na jihu teď asi bude zvlášť pěkně.

My tady žijeme se skupinkou dobrých přátel.** Máme tu knihy, práci. Touláme se po břehu moře. Maňaša se tu myslím cítila docela dobře, hodně pracovala — překládala.

Nedávno jsme skoro všichni splatili svou daň podzimu — sklátila nás asi tak na dva dny chřipka. Teď už jsme zdraví nebo se uzdravujeme. Jel. Vas. se taky cítí dobře — jen si někdy dělá velké starosti s domácností.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a líbám. Přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. Uljanov

* A. I. Uljanovová-Jelizarovová žila v té době v cizině. *Red.*

** V Kuokkale žil tehdy A. A. Bogdanov, I. F. Dubrovinskij, N. A. Rožkov a G. D. Lejtejzen. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové.
 Pavlovská ul. 6, byt č. 16. Petrohrad.
 Petrohradská Strana
Russie. St.-Pétersbourg

14. 1. [19]08

Milá Maňášo!

Posílám Ti *Obrazovanije*²³⁷, neboť jsem ho omylem přivezl sem. Teď už Ti žádné knížky nedlužím. Jestli ano, dej mi prosím vědět.

Už několik dní trčíme v té zatracené Ženevě . . .²³⁸ Je to hnusná díra, ale co se dá dělat. Zvykneme si. A jak se máte vy? Nemrznete? Je maminka zdravá? Polib ji prosím za mě a vyříd' pozdrav Aňutě a také Mít'ovi, jestli ještě neodjel.

Včera jsem psal Lvu Borisoviči ohledně článku* a prosil jsem ho, aby mi sehnal protokoly III. dumy (oficiální vydání stenografických zápisů^[370]), a rovněž prohlášení, interpelace a návrhy zákonů, předkládané dumě). Sehnat se to dá jedině přes osobní známosti. Zjisti prosím, jestli by byl někdo ochoten dávat mi to, a posílej *všechno*, kompletně. Taky Tě prosím, abys *hned* kupovala a posílala mi *všechny* odborové časopisy, které ještě v Rusku (Petrohrad, Moskva taky) vycházejí. Z částky, kterou jsem měl dostat od vydavatele 4. ledna, vezmi od Jeliz. Vas. asi 50 rublů na vydání a posílej mi prosím *všechny* nové menše-

* Dopis se nezachoval. *Red.*

vické publikace (pokud jim něco vychází) a jiné. Od 1. ledna jsem si předplatil *Tovarišče* (Naš věk)²³⁹ a budu taky hlídat novinky. Je-li L. B. líný na psaní nebo má-li hodně práce, zjisti u něho prosím odpovědi (na mé otázky) a sděl mi je. Mimochodem: potřeboval bych znát odpověď ohledně vydavatelství Granatových (*Dějiny Ruska*⁹¹); byla s nimi uzavřena smlouva na mou stat'²⁴⁰, nebo z toho sešlo? Ať to L. B. zjistí a řekne Ti to.

Tisknu Ti upřímně ruku. Tvůj *V. Uljanov*

Tournez s'il vous plaît.*

Už jsi poslala mé a Nadiny doklady? Jestli ne, pošli je prosím co nejdřív doporučeně. Potřebuju ty papíry k získání permis d'établissement.**

Moje adresa: VI. Oulianoff. 17. Rue des deux Ponts. 17. (Chez Küpfer) Genève.

160

V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ
M. A. ULJANOVOVÉ

22. 1. [19]08

Milá mamičko! Dnes jsem dostal Tvůj a Manin dopis a honem odpovídám. Měl jsem velkou radost z přímých zpráv od vás: žádný z předešlých Maňasiňých dopisů jsme nedostali. Je to bída s tím předáváním, k němuž jsme se museli uchýlit před naším příjezdem do Ženevy.

Velmi nás znepokojila zpráva, že Aňuta měla těžkou chřipku. Máte asi špatný byt (podle Nadi vlhký), že došlo

* Obraťte prosím. *Red.*

** — povolení k pobytu. *Red.*

k takové komplikaci. Teď jste všichni zdraví? Co Míťa? Už zase nastoupil?

My se tu pomalu zařizujeme a až se zařídíme, nebude to zřejmě o nic horší než dřív. Nepříjemné bylo jen samo stěhování jako změna od lepšího k horšímu. Ale jinak to nešlo. Hned po příjezdu jsem tu našel dopis Gorkého, který mě naléhavě zve na Capri. Chceme s Naďou rozhodně toto pozvání přijmout a zajet si do Itálie (na Capri *právě* kvetou narcisy, jak píšou »Gorkých«), ale ne teď. Nejdřív musíme dát do pořádku všechny věci a teprve potom si můžeme vyjet.

Maňáše jsem psal včera nebo předevčírem a dal jsem jí další pokyny o knihách. Nedávám jí těch úkolů příliš mnoho?

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Všem pozdrav ode mě i od Nadi.

Tvůj *V. Uljanov*

Moje milé, co jste to měly za ošklivé trápení s tou prokletou chřipkou? Není to z vlhkého bytu? Ještě že už je to teď lepší . . . Všechny vás upřímně líbám a přeju, abyste se co nejdřív sebraly a úplně uzdravily.

Vaše *Naďa*

M. I. ULJANOVOVĚ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové.

Petrohradská Strana, Pavlovská ulice 6, byt č. 16.

Petrohrad.

Russie. St.-Pétersbourg

7. 2. [19]08

Milá Maňášo! Dostal jsem Tvůj dopis z 20. 1., dopis mladého literáta o téže věci a dnes Reč²⁴¹. Za tu Ti moc a moc děkuju: článek je opravdu nesmírně zajímavý!

Ohledně Webba jsem mladému literátovi odpověděl a poslal mu cosi jako plnou moc. Pro všechny případy opakuju: 1. kolik bylo exemplářů prvního vydání, nevím; 2. redakci tehdy řídil Struve a ten taky redigoval první díl; 3. druhý díl překládal J. Smirnov (Gurevič). Já jsem tehdy dostal po 20 rublech za arch překladu 1. dílu a po 10 za redakci 2. dílu. Ať se s nimi mladý literát dohaduje, v krajním případě ať sleví až na polovinu, ale ať si rozhodně poznamená počet výtisků, na které je uzavírána smlouva.

Ohledně vydavatelství Granatových jsem taky včera dostal dopis od kolegy. Tam to taky pro mě vypadá dost slibně.

Pokud jde o náš oddací list a o podmazání v Krasnojarsku, doporučuju: nedělat si s tím velké starosti, nikoho nijak zvlášť nepodmazávat. Zřejmě se obejdeme i bez toho.

Za měsíc, *a možná i dřív*, si tu hodláme najmout vlastní byt.

Práce na sborníku k Marxovu výročí se taky nebudu moci se vši pravděpodobností zúčastnit: narychlo se taková věc napsat nedá.²⁴²

Je až neuvěřitelné, jak dlouho se z toho naši nemůžou

dostat. Smůla! Chřipka má letos asi obzvlášť zlý průběh, nebo je u vás mizerné počasí. Piš, jak je na tom maminka se zdravím.

Já jsem se tu ještě docela neusadil — např. ještě jsem nevstoupil do svého »klubu«, kde se dají dobře číst časopisy a půjčovat nové knihy.²⁴³ Vynasnažím se (jakmile se tam přihlásím — bude to asi v nejbližších dnech) vyhledat, co půjde, pro Tvůj překlad. Dostáváš Neue Zeit? V 1. čísle vědecké přílohy k tomuto časopisu je Kautského článek Národnost a internacionalita^[466]. Ještě jsem ho nečetl. Nehodilo by se to k překladu? Četl jsem Kautského Socialismus a koloniální politiku (nová brožurka o 80 stranách)^[467]. Myslím, že je to legální. Promluv si se *Zernem*^{*244}; bylo by dobře ji přeložit. Divím se taky, že nikde není vidět oznámení o překladu Parvuse (Kolonialpolitik und Zusammenbruch**). Že by se o to nikdo nepostaral? Zeptej se v Zernu. S autorem bych se mohl tady v zahraničí dohodnout.

Tisknu Ti upřímně ruku a líbám maminku.

Tvůj V. Uljanov

P. S. Bončovy Vybrané spisy^[15] jsme nedostali.

Z odborových časopisů mi přišel Gudok a Tekstilnoje dělo. Posílej mi prosím i nadále *všechny* podobné časopisy.

* Zeptej se taky, jestli bych nemohl na *jejich* adresu posílat novinky *pro Tebe*, novinky, které se *mohou* hodit k překladu.

** Koloniální politika a její krach. *Čes. red.*

14. 2. [19]08

Milá Maňašo!

Nedávno jsem Ti psal pár slov o překladech. Teď bych chtěl jen dodat, že jsem tady přečetl 1. číslo *Ergänzungsheft** k *Neue Zeit* — článek Kautského *Nationalität und Internationalität***. Říkala jsi tuším, že *Neue Zeit* dostáváš, takže ho neposílám (pro všechny případy mi dej adresu, kam Ti mám posílat zahraniční články a knihy). Ta věc je myslím zcela legální a rozhodně si zaslouží přeložit. Navrhni to vydavateli (takových 36 stránek). Nejlepší by bylo vydat ji (je to kritika Bauera) společně s knihou *Otto Bauera Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie**** (tuto knihu má pravděpodobně Aňuta, protože z ní jednu kapitolu překládala).

Jeden zdejší kolega prosí, abychom se zeptali vydavatele, jestli nehodlá vydat *Huschkeho* knihu *Landwirtschaftliche Reinertrags-Berechnungen*****, kterou jsem citoval v *Agrární otázce*, díl I.²⁴⁵ Příležitostně se na to vydavatele zeptej, napsal bych k tomu předmluvu. Ale po pravdě řečeno je to příliš speciální věc . . .

Pokud jde o můj *Acte de mariage*[†], mluvil jsem o tom včera s policejním ředitelem. Zdá se, že to musím mít. Navrhni nějakému známému advokátovi, aby uvážil, jestli by se kopie z Krasnojarska nedala získat ještě tímto způsobem (protože od toho »podmazání« si moc neslibuju). Existuje přece procedura (soudní) na zaopatřování

* — přílohy. *Red.*** Národnost a internacionalita. *Čes. red.**** Národnostní otázka a sociální demokracie. *Red.***** Výpočty čistého důchodu ze zemědělské výroby. *Čes. red.*† — oddací list. *Red.*

dokladů. Nemohla by se Jeliz. Vas. obrátit na smírčího soudce nebo na příslušnou instanci v Petrohradě a vyžádat si *rozhodnutí*, že jí má být vydáno *potvrzení* o vystavení výpisu z matriky o sňatku z krasnojarské duchovní konsistoře (buď kvůli *soudu* s dcerou, nebo ve věci závěti apod.). Nedal by se *takto* získat ten výpis z matriky nebo jeho kopie? Poradíte se s advokátem.

Jak jsou na tom naši se zdravím? Je maminka a Aňuta už docela v pořádku?

Tvůj V. Uljanov

P.S. Moc a moc děkuju za protokoly III. dumy. Snažně Tě prosím, pošlej mi je *i nadále* co nejčastěji a taky návrhy zákonů a interpelace.

163

M. I. ULJANOVOVÉ

17. 2. [19]08

Milá Maňášo! Pošli mi prosím tyto publikace:

1. Minuvšíje gody^[268], č. 1 (leden, cena 85 kopějek) — kde jsou *Marxovy dopisy* Michajlovskému a *Michajlovského Lavrovovi*.

2. Materiály k dějinám ruské kontrarevoluce^[200], sv. I, cena 2,50 rublu.

3. Naši poslanci* (3. funkčního období)^[14], 50 kopějek («Osnova» — knihkupectví?).

4. *Lokot'*. Rozpočtová a daňová politika Ruska^[192], 1 rubl.

5. *Almazov*. Naše revoluce (1902—1907)^[4], 1,5 ruble (vědecká práce) — nevím, stojí-li tato kniha za to, neznám ji. Ale přece jen bych ji rád viděl!

* Jestli existuje nějaká publikace *s podobiznami*, bylo by nejlepší koupit tu.

6. *Přehled* stávkového hnutí dělníků bakuského ropného revíru v letech 1903—1906^[263]. Baku 1907. Cena 1,50 ruble.

Protokoly dumy po 20. zasedání jsem nedostal. A potřeboval bych je dostávat *zároveň* s návrhy zákonů! Například Stoličnaja počta nedávno oznamovala, že byl vydán program »skupiny umírněných rolníků«. Prosím Tě, sežeň mi to! A bylo by taky moc dobré, kdybys mi mohla sehnat programy, anonce a letáky okřabristů, pravice, kozácké skupiny atd., máš-li nějaké spojení s dumou. Však v dumě se všechna tahle lejstra nejspíš válejí po zemi a nikdo si jich ani nevšimne.

Psal jsem Ti před několika dny o překladech (o Kautském); dostala jsi ten dopis? Dostali jste rukopis druhé části mého druhého dílu²⁴⁶ (odesláno odtud oklikou 5. 2. 1908 podle nového kalendáře)?

Ohledně peněz píšu mamince.

Tvůj V. Uljanov

Přiložený lístek odevzdej, až se to hodí, Meškovskému. Rád bych dostal od něho i od Lindova *přímou* adresu kvůli korespondenci. Vyříd' jim to. Jak skončila Lindovova »pře« s Bončem²⁴⁷ a konflikt ve vydavatelství kolem toho?

* Viz tento svazek, dokument č. 161. *Red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

10. 3. [19]08

Milá Aňuto!

Dostal jsem Tvůj dopis z 21. 2. To je opravdu strašné, že jste narazili na tak vlhký byt a tak jste se všichni rozne-mohli. A Maňaša ještě ke všemu někde chytila tyfus! Lýdie Michajlovna píše každý den a sděluje, že Maňaša nemá vysokou teplotu. Ale bojím se považovat tuto zprávu za uklidňující: bývají přece i těžké případy tyfu s nízkými teplotami.

A jak je na tom maminka teď se zdravím? Jestli máš málo času, popros Lýd. Mich., když už píše, aby o tom napsala pár slov.

Mark vlastně zbytečně věnoval tak velkou částku ze svého cestovného, protože mně teď docela stačí, co mi platí můj vydavatel²⁴⁸. Těch peněz samozřejmě určitě použij na to, abys to nějak líc zařídila Maňaše a mamince anebo jim pomohla odstěhovat se někam na lepší místo. Nemohly by přijet sem?

Poslal jsem Maňaše knihu k překladu (německý román). Dostaly jste ji (z Lipska²⁴⁹)? Psal jsem jí taky o knize Anatola France (La vie de Jeanne d'Arc*) a Sinclaira (Alexinskij to navrhuje přeložit).

Upřímně Ti tisknu ruku a prosím polib za mě upřímně maminku. Naďa si šla něco zařídit: moc prosí, abych vyřídil její pozdrav.

Tvůj Vl. Uljanov

* Život Jany z Arcu. Čes. red.

M. I. ULJANOVOVÉ

[Mezi 19. a 23. dubnem 1908]

Milá Maňášo!

Doufám, že teď už můžeš sama číst a že jsi skoro zdravá. Ta nemoc Ti tedy dala zabrat! Ale hlavně aby nebyly žádné recidivy. Nejnebezpečnější po této nemoci je jakákoli únava nebo nervové vypětí. Kdyby sis tak mohla zajet do Styrs-Udde*! Až budeš *úplně* zdravá, napiš pár slov. Jedu asi na týden do Itálie.²⁵⁰ Po návratu Ti napíšu.

Upřímně Tě objímám a přeju Ti, abys byla zase úplně v pořádku.

Tvůj V. Uljanov

M. A. ULJANOVOVÉ

20. 6. [19]08

Milá mamičko! Už jsem vám nějak dávno nepsal. Myslím, že naposledy to byl lístek z Londýna.²⁵¹ Přijel jsem odtamtud nemocný, chytil jsem střevní katar. Teď už jsem v pořádku, začal jsem jíst jaksepatří a mám po dietě pořád hlad. Už zase pracuju.

Žijeme pořád stejně. Počasí je nesmírně proměnlivé. Hned vedra, dusno a bouřky, hned zase deště a chladna, jako dnes. Léto se nějak nemůže prosadit.

A jak se máte vy na venkově? Doufám, že Maňáša už je docela v pořádku. Budeme ji čekat. Srdečný pozdrav Mítovi. Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko.

Tvůj V. Uljanov

* Viz tento svazek, dokumenty č. 156 a 157. Red.

P. S. Škoda, že moskevský filozof-vydavatel* odmítl vydat mou knihu. Je-li to možné, prosil bych, abyste napsali někomu z moskevských známých literátů, jestli by mi oni nenašli vydavatele. Nemám teď žádné styky tohoto druhu.

Aňuta prý korigovala poslední archy mé agrární knihy. Nemám dodnes jediný exemplář! A *hrozně bych potřeboval* z mnoha důvodů 2—3 výtisky, třeba brožované.²⁵² Velmi dobře si ovšem uvědomuju, že by bylo po *všech* stránkách nevhodné, neopatrné, nešikovné atd., kdybych si je vyžádal já sám. Je-li ale nějaká možnost udělat to soukromě, nebo má-li Aňuta aspoň jeden výtisk, snažně bych prosil, aby mi ho poslala aspoň na nějaký čas. Moc nutně ho potřebuju právě teď.

Pozdravy ode všech našich.

Váš V. Uljanov

167

M. I. ULJANOVOVÉ

13. 7. [19]08

Milá Maňášo! Dostal jsem Tvůj dopis a připsané řádky od Aňuty. Ze zpráv jsem měl velkou radost. Zvláště mě potěšila naděje, že by to mohlo vyjít na podzim.** Ale na jednu mou dost důležitou otázku mi Tvůj pitěřský korespondent zapomněl odpovědět, totiž: nemohl bych dostat *aspoň jeden* výtisk vysázené knihy, ať už je zlomena, nebo ne? Má-li kniha vyjít na podzim, není to nic nemožného. Jsem ochoten dát za jeden výtisk zaslaný hned teď nějakých pět nebo dokonce deset rublů. Potřebuju totiž velmi nutně teď hned, ještě do podzimu, aby se na tuto

* Jde o P. G. Dauga. *Red.*

** Viz tento svazek, dokument č. 163. *Red.*

knihu podívaly určité osoby, které nemohou číst rukopis. Jestli tyto osoby neseznámím s knihou do podzimu, přijdu po všech stránkách o mnoho. Tak tedy máš-li pitěřskou adresu, odpovídá-li Ti adresát a má-li k tomu všemu blízko, pak Tě snažně prosím, abys mu napsala a poprosila ho, jestli by mi mohl sehnat *jeden jedinký* exemplář, i kdyby kvůli tomu v případě potřeby měl »podmáznout« příslušná místa pětirublovkou.

Moje filozofická práce se značně zdržela mou nemocí. Ale teď už jsem skoro úplně v pořádku a knihu určitě napíšu. Dal jsem si s machisty hodně práce a myslím, že jsem všechny ty jejich (a »empiriomonismu« rovněž) nepopsatelné stupidnosti pořádně rozcupoval.*

M. Iv-ně pošlu dopis z Paříže i s doporučením.**

Upřímně za mě polib maminku. Srdečný pozdrav všem. Aňutě pořád zapomínám napsat, že těch 340 rublů jsem dostal. Zatím peníze nepotřebuju. Mítovi, Markovi a Aňutě, všem srdečné pozdravy.

Tvůj V. Uljanov

P. S. Až budeš mít cestu do Moskvy, kup mi prosím dvě knihy *Čelpanova*:

1. Avenarius a jeho škola;
2. Imanentní filozofie. Každá stojí rubl. Ročník časopisu Voprosy filosofii i psichologii. Obě publikace vyšly jako separát v knihnici nazvané buď Črty a studie, nebo jen studie nebo monografie apod.

Jak se v létě rekreujete? Tady je pěkně. Jezdím na kole. Chodím se koupat. Naďa a J. V. posílají všem srdečné pozdravy.

* Lenin má na mysli svou knihu Materialismus a empiriokriticismus (viz Sebrané spisy 18, Praha 1984). *Red.*

** Jde o M. I. Veretěnnikovovou, Leninovu sestřenicí. Dopis ani doporučení se nezachovaly. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

9. srpna 1908

Milá Maňášo! Posílám Ti pohlednici z míst, odkud jsem se právě vrátil. Zajel jsem si do hor. Pro špatné počasí jsem tam nemohl zůstat déle. Ale přesto jsem se báječně prošel. Teď jak doufám konečně dokončím svou práci, která se téměř o půldruhého měsíce protáhla. A potom se vydáme do hor společně. Pevně doufám, že na podzim k nám přijedeš nadlouho, vid'?' Určitě přijed'! Bylo by moc pěkné, kdyby mohla přijet i maminka. Toto léto není nejlepší, pršívá a bouřky jsou častěji než obvykle. Ale doufejme, že v září tu bude hezky. Přijed'te!

Projížděla tudy Marie Ivanovna. Trošku jsme si spolu popovídali. Byl jsem za ní minulou neděli večer. Strávila v Ženevě asi tak dva dny a pak jela dál, do Itálie. V Paříži se nezdržela dlouho — všeho všudy čtrnáct dní. Svou túru po cizině dělá vůbec nějak příliš narychlo!

Mamince dej ode mě upřímné políbení.

Tvůj V. U.

Naši jsou všichni zdraví a posílají srdečné pozdravy.

P. S. Vers l'Eglise — to je nedaleko Diablerets²⁵³. My dva jsme tam spolu nebyli. Ze Ženevy je to 2½ hodiny vlakem a asi 4 hodiny pěšky.

M. A. ULJANOVOVÉ*

[V létě 1908]

P. S. Dnes jsem si přečetl jeden legrační fejeton o obyvatelích Marsu podle nové anglické Lowellovy knihy Mars a jeho kanály. Tento Lowell je astronom, který dlouho pracoval na speciální observatoři, myslím že nejlepší na světě (Amerika).

Je to vědecká práce. Dokazuje, že Mars je obydlen, že kanály jsou zázrakem techniky, že lidé tam musí být asi tak 2²/₃krát vyšší než tady, že přitom mají choboty a jsou pokryti peřím nebo zvířecí koží, že mají čtyři *nebo šest* noh. Už je to tak . . . náš autor** nás napálil, když líčil marťanské krasavice *neúplně*, patrně podle receptu: »Klam, jenž nás pozvedá, mně výš je nad skutečnost malou, chudou« . . .^[293]

Vyšla nová povídka Gorkého Poslední.

M. A. ULJANOVOVÉ

30. 9. [19]08

Milá mamičko! Nějak dlouho jsem Ti nepsal. Doufal jsem, že Maňáša přijede a bude vyprávět, ale její příjezd se pořád odkládá. Bylo by dobře, kdyby přijela v druhé polovině zdejšího října: zajeli bychom si pak společně do Itálie. Chci si potom asi tak týden odpočinout, až dokončím práci (která se už chýlí ke konci)***. 11. 10. jedu na tři

* Dopis, k němuž patří toto postscriptum, se nezachoval. *Red.*

** A. Bogdanov, autor románu Červená hvězda. *Red.*

*** Jde o knihu Materialismus a empiriokriticismus. *Red.*

dny do Bruselu a potom se vrátím sem a rád bych se rozjel do Itálie.²⁵⁴ Proč by sem nemohl přijet taky Míťa? Vždyť i on by si potřeboval oddechnout po svých starostech s pacienty! Vážně, pozvi ho taky — báječně bychom se společně povyrazili. Kdyby měli potíže kvůli penězům, mohli byste vzít něco z toho, co je na knížce u Ani. Já teď, doufám, hodně vydělám.

Skvělé by bylo, kdybychom si vyjeli na italská jezera. Je prý tam pozdě na podzim pěkně. Aňuta k Tobě asi brzo přijede, a tak potom pošli Maňasu i Míťu.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Jaký je podzim u vás na venkově? Tady je docela pěkný. Léto bylo špatné, zato teď se někdy vydaří přímo letní dny.

Naši jsou všichni zdraví a moc prosí, abych všem vyřídil pozdrav.

Tvůj V. Uljanov

171

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

27. 10. [19]08

Milá Aňuto! Překvapuje mě, že tak dlouho nepíšete. S přestěhováním do Moskvy bylo asi spousta starostí, takže vám na psaní nezbyl čas.

Pošli mi prosím adresu, kam mám poslat rukopis své knihy.* Už je hotová. Vyšlo to na 24 tiskových archů (asi 40 000 liter) — tj. kolem 400 stran. Tak do čtrnácti dnů to ještě přehlédnou a odešlu: proto bych chtěl mít správnou adresu.

S vydavatelem je to zřejmě špatné: dnes jsem dostal zprávu, že Granat koupil »historii« menševiků, to jest

* Jde o knihu *Materialismus a empiriokriticismus*. *Red.*

menševici to u něho vyhráli. Je jasné, že teď odmítne vydat mou knihu.²⁵⁵ Měj na paměti, že mi teď tolik nezáleží na honoráři, tj. že budu souhlasit i s ústupky (jakýmikoliv) i s odkladem vyplacení honoráře do té doby, než bude příjem z knihy — zkrátka vydavateli žádné riziko hrozit nebude. Pokud jde o cenzuru, budu rovněž se *vším* souhlasit, protože vcelku je v mé práci naprosto všechno legální, jen snad jednotlivé výrazy budou nevhodné*.

Čekám na odpověď.

Naši všichni líbají maminku i Tebe. Já taky.

Tvůj V. Uljanov

172

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

8. 11. [19]08

Milá Aňuto! Dnes jsme dostali Tvůj a mamčin lístek s novou adresou. Dostala jsi můj dopis adresovaný na Presňu, 44, 4? Bojím se poslat velikánský rukopis na Tvou soukromou adresu, a vůbec na jakoukoli jinou adresu než na adresu nějakého *nakladatelství*. Je-li to možné, sežeň takovou adresu a já *okamžitě* rukopis pošlu. Prozatím počkám na odpověď na tento můj dopis. Mimochodem, kdyby připomínky cenzury byly *hodně* přísné, dalo by se slovo »kněžourství« všude nahradit slovem »fideismus« s vysvětlující poznámkou (»fideismus je učení, které na místo vědění klade víru nebo všeobecně příkládá jistý význam víře«).²⁵⁶ To jen jako příklad — abych *vysvětlil*, na jaké ústupky jsem ochoten přistoupit.

Tisknu Ti ruku a maminku upřímně líbám.

Tvůj V. Uljanov

* Ergo uzavři smlouvu, naskytne-li se sebemenší možnost, za *jakýchkoli* podmínek.

17. 11. [19]08

Milá mamičko! Maňaša dnes jela do Lausanne k dr. Mermodovi, známému ušnímu specialistovi. Určil jí návštěvu písemně: u zdejších kapacit se musíš předem objednat. Zato však podle obecného mínění je to lékař znamenitý. Před čtyřmi roky jsem podstoupil u něho na klinice malou operaci. Pracují tam skvěle. Doufám proto, že Mani pomůže; ucho ji totiž pořád ještě notně zlobí a nedovolí jí pracovat. Bydlí ve stejném křídle jako my, o patro výš; do pokoje jí dali kamínka, takže tam má teď teplo, příjemně. Obědvá a večerí u nás. Jenže měla smůlu s latinou. Ukázalo se, že latina se vyžaduje a že zkoušku může dělat jedině 19. 11. Zbývalo jí všeho všudy deset dní. Pokoušel jsem se ji přesvědčit, aby si »bleskově« prošla gramatiku a riskla to; tím spíš, že francouzštinu zná dobře. Jenže se ukázalo, že nemůže příliš intenzívně pracovat, ucho ji zlobí; a pak — termín byl tak krátký, že neměla moc naděje. A tak latiny nechala. Utěšuje se tím, že se pravděpodobně všichni přestěhujeme do Paříže a že pak půjde i ona samozřejmě s námi. V Paříži se latina nepožaduje. Pokud jde o naše stěhování, je to už skoro definitivně rozhodnuto, ale dřív než za měsíc se sotva vypravíme. Trampot se stěhováním bude samozřejmě hromada. Doufejme, že ve velkoměstě všichni trochu pookřejeme; už nás omrzelo sedět v tom provinciálním zapadákově. V Paříži je ovšem dráž, to je pravda. Klima tam asi nebude horší než v Ženevě. Tady je dost vlhko, nepříjemné jsou mlhy. Teď sháníme informace, co udělat s jízdními koly. Nechat je tady je nám líto — je to báječná věc pro rekreaci a na vyjížděky — jenže cla jsou tu myslím dost vysoká, ale doufám, že i to nějak zařídíme. Aňutě prosím vyříd', že filozofický rukopis^[132] jsem už poslal tomu zná-

Л. Э. В.

выполните работу "Где
оно гольце нестранно
каким. Мыслью, несподоб
Морской дух кресте слоня",
7. Нам в до кнессе.

Нравству уст, кфальсима,
адес гуд неяснее пурпуре
моя кнессе. Ова кфва. Кнессе
24 нор. Луца (640.000 джл) - 7. о. ада
400 джл. Кнессе в дбт франк
наконец "дураллю": кнессе в
кнессе кнессе адес дбт джл.
Кнессе кнессе дбт Кнессе,
кнессе: кнессе кнессе кнессе, дж
дбт кнессе "кнессе" кнессе кнессе
кнессе кнессе кнессе. Кнессе, дж
кнессе кнессе дж кнессе кнессе.
Кнессе в кнессе, дж кнессе кнессе
кнессе кнессе кнессе кнессе кнессе
кнессе (кнессе кнессе) кнессе кнессе
кнессе до кнессе кнессе кнессе, — дж
кнессе кнессе, кнессе кнессе кнессе

mému, který žil v městečku, kde jsme se setkali před mým odjezdem do Krasnojarska v roce 1900²⁵⁷. Doufám, že už ho dostal a dodal vám. Jestli ne, musíte se u něho zeptat, naštěstí bydlí nedaleko vás. Moc prosím, napište mi pár slov ihned, jakmile rukopis dostanete. Do Pitěru jsem napsal dvěma přátelům a poprosil je o pomoc s vydáním knihy.* Požádal jsem je, aby dopsali Aňutě, jestli se něco naskytne, přes našeho společného známého zaměstnaného ve Znanii.** Na samo Znanije skoro vůbec nespolehám: jeho »šéf«***, který dal nezávazný slib Aňutě, je velký lišák, a až zvětří, jaká je situace na Capri, kde žije Gorkij, pravděpodobně odmítne****. Bude se to muset zkusit jinde. O tom, že jsem ochoten udělat jakékoli ústupky, jsem už psal†.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. Uljanov

174

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

26. 11. [19]08

Milá Aňuťo! Sotvaže jsem Ti odeslal »rozčilený« dopis, přišel Tvůj dopis z 9. 11. se zprávou, že práce došla v naprostém pořádku. Uznávám, že jsem byl značně nervózní jak v dopise, tak se zásilkou. Ale mám smrtelnou hrůzu, aby se neztratila tak velká věc — práce několika měsíců — a taky průtahy s jejím vydáním mě doopravdy nervo-

* Nebylo zjištěno, o koho jde. *Red.*

** Je míněn V. D. Bonč-Brujevič. *Red.*

*** — K. P. Pjatnickij, ředitel vydavatelství Znanije. *Red.*

**** Viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 19, Praha 1984, poznámku 2. *Red.*

† Viz tento svazek, dokument č. 172. *Red.*

vě vyčerpávají. Výborně jsi udělala, že sis vyžádala odpověď telegraficky. Když odmítnou, začněte to okamžitě vydávat prostřednictvím Bonče. Jiného vydavatele zřejmě neseženeme. A Bonč to vydá na dluh, přes někoho; tak nebo tak, není zrovna jisté, že něco dostanu, ale přece jen to vydá.²⁵⁸ Psal jsem už do Pitěru dvěma kolegům a napíšu ještě. Kdyby se Ti ovšem něco naskytlo, tak to dej, a vůbec disponuj s tím sama, ale šancí je málo, jak je vidět.

Jestli nemáš vydavatele, pošli to rovnou hned Bončovi: ať to jen nikomu nedává číst a ať to co nejvíc hlídá, aby se to neprozradilo! Napiš mu o tom.

Přikládám dvě opravy, či přesněji jednu opravu a jeden doplněk. Na s. 60 (na konci Úvodu) po slovech »Valentinov si je plete . . .« (9.—10. řádek shora) škrtnout následující text až po slovo: . . . »nepokládáme atd.« (2. řádek zdola), a upravit to takto:

»Valentinov si je plete a přitom nás komicky utěšuje.« »Nepokládáme,« píše, »za filozofický zločin Machovu „spřízněnost“ s«*

(atd. s. 61)

Vpiš to do textu, prosím Tě.

Dále posílám doplněk na zvláštním lístku, který se snadno přilepí. Je to poznámka *k poslednímu slovu* 5. části (V. kapitoly).²⁵⁹ Kopii této kapitoly nemám teď doma, proto Ti nemohu uvést poslední slovo, ale není to ani potřeba.

Tisknu Ti pevně ruku. Tvůj *V. Uljanov*

P. S. Maňашe pošlu Tvůj dopis do Paříže. Ještě jsme od ní odtamtud žádné dopisy nedostali.

P. S. Napiš mi prosím znovu svou adresu: Maňашa ji odvezla a já píšu po paměti.

* Tak má vypadat druhá polovina 60. stránky. (Viz Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 54. *Red.*)

M. A. ULJANOVOVÉ

10. 12. [19]08

Milá mamičko! Dnes jsme konečně pustili byt. Část věcí odesíláme dnes drahou. My sami jedeme v sobotu nebo nejpozději v pondělí. Byt nám opatřili, Avenue d'Orléans, 69 nebo 67 — přesněji vám to sdělím z Paříže.²⁶⁰ Pište nám teď na Maňasu. Byt máme v přízemí, tři pokoje, tj. jeden pro Maňasu.

Právě jsem dostal dopis od Aňuty a poslal jsem jí telegram: *acceptez immédiatement seconde condition**. Jsem moc rád, že se to podařilo zařídit jinak než přes Znanije, a myslím, že by se měla co nejrychleji podepsat smlouva podle druhé podmínky. Nejdůležitější je teď neztrácet čas, zajistit si co nejdřív vydavatele oficiální smlouvou a uspíšit vydání. Je-li to možné, mělo by se do smlouvy dát, že s vydáním knihy se začne *neprodleně*. (Když to půjde, vyjednej co nejvíc autorských výtisků zdarma, ale nijak na to samozřejmě nenaléhej.) Ještě něco. Při podpisování smlouvy radím Aně, aby byla hodně opatrná, tj. podle možnosti neuváděla své jméno, aby nenesla odpovědnost podle tiskového zákona (a nemusela případně sedět; měla by se o tom poradit s informovanými lidmi). Nešlo by napsat smlouvu na mě a Aňutu úplně vynechat, tj. neuvádět ji vůbec?²⁶¹

Poslal jsem vám dva dopisy na nesprávnou adresu. Pravděpodobně Ti nebyly doručeny, protože se o nich ani slovem nezmiňuješ. Možná by stálo za to ohlásit to na poště, přiložit obálku tohoto dopisu, poukázat na to, že písmo je stejné, že dopisy byly poslány ze stejného města, adresovány M. A. Uljanovové nebo A. I. Jelizarovové a že chyba je jen v názvu ulice. Psal jsem: Chamov-

* — přijmi okamžitě druhou podmínku. *Red.*

niki, *Sokolnická* ulička místo *Obolenská*. Dostali jste ty dopisy? Jestli ne, pošlu znovu doplněk, který jsem v jednom z nich posílal.*

Posílám ještě několik menších oprav k páté kapitole. Moc prosím, aby mi korektury byly zasílány po arších (stále všechny na adresu: M-lle M. Oulianoff. Boulevard St.-Marcel. 27. Paris), abych je mohl přehlédnout. V nejhorším případě bych přistoupil, *entre nous***, i na první podmínku; ale druhá je tak výhodná a možnost vydat to najednou i v Moskvě je tak lákává, že bychom ji měli popadnout oběma rukama. Pokud jde o jméno autora, netrvám na ničem: může být jakékoli, je mi to lhostejné, ať vydavatel něco vybere.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a Aňutě posílám srdečný pozdrav. Všichni naši taky.

Tvůj *V. Uljanov*

176

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

Paříž 19. 12. [19]08

Milá Aňuto! Dostal jsem dnes Tvůj dopis, poslaný za mnou do Ženevy, a pohled poslaný přes Maňášu. Tak tedy všechno je hotovo a podepsáno. To je výborné. O opravách jsem ti psal ve ztraceném dopise. Zopakuju to. Pokud jde o Bazarova a Bogdanova, *souhlasím* se zmírněním výrazů; pokud jde o Juškeviče a Valentinova, nemá smysl nic zmírňovat. S »fideismem« apod. *souhlasím jen* z přinucení, tj. bude-li to vydavatel ultimativně žádat. Pokud jde o korektury, nemám v úmyslu provádět

* Viz tento svazek, dokument č. 174 a poznámku 259. *Red.*

** — mezi námi. *Red.*

je tady, aby se muselo čekat, až je pošlu. To jistě nejde. Prosím jen, aby mi byly posílány ihned po obtažení (to znamená první nekorigovaný obtaž — *kromě* zasilání vytištěných archů postupně, jak budou hotovy), abych měl možnost *v nejnnutnějším případě* telegrafovat nebo sdělit chybu etc. Ruský přepis Couwelaerta je skutečně potřeba opravit na Kovelarta, ačkoli je to asi Vlám a čertví, jestli se to u těch Vlámů čte Ko nebo Kau.

Poslal jsem ti ještě ze Ženevy na správnou adresu dopis s opravami a doplňky. Dostalas ho?

Stěhujeme se teď z hotelu do svého nového bytu: Mr. Vl. Oulianoff, 24. Rue Beaunier, 24*. Paris (XIV-me). Našli jsme si moc hezký byt, elegantní a drahý — 840 franků + daň asi 60 fr + správcová taky asi tolik ročně. Na moskevské poměry je to laciné (4 pokoje + kuchyň + komory, voda, plyn), na zdejší poměry drahé. Zato to bude prostorné a doufejme i dobré. Včera jsme koupili nábytek pro Maňášu. Náš nábytek přivezli ze Ženevy. Byt je skoro až na okraji Paříže, na jihu, blízko parku Montsouris. Ticho jako na venkově. Od centra je to hodně daleko, ale budeme mít pár kroků k metru — podzemní elektrické dráze, ale je tu i jiné spojení. V Paříži se nám prozatím líbí.

Upřímně Ti tisknu ruku. Naši vás všichni pozdravují. Polib za mne maminku.

Tvůj V. Uljanov

Puriškeviče nech.** Souhlasím, aby se další nadávky zmírnily, a stejně tak i nevhodné výrazy. Přimyslel pánbíčka — se nahradí: »přimyslel . . . , nu, řeknu to mírně, náboženské pojmy« nebo tak nějak.***

* Au deuxième au-dessus de l'entresol, tj. *třetí* patro, porte à droite (— dveře vpravo). *Red.*

** Viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 223. *Red.*

*** Tamtéž, s. 97. *Red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

24. Rue Beaunier. Paris (XIV-me)

24. 12. [19]08

Milá Aňuto! Dnes jsem dostal Tvůj dopis o korekturách a honem Ti chci napsat pár slov, i když myslím, že jsem v předešlém dopise už nedorozumění vysvětlil. Nepředpokládám a nepředpokládám, že by se obtahy posílaly ke korektuře sem, tj. že by se muselo čekat, až to opravím a odešlu odtud. Prosím, abyste mi korektury posílali *pro všechny případy*, tj. buď proto, abych mohl upozornit na tiskové chyby a provést nejdůležitější opravy, nebo abych v mimořádném případě něco pozastavil telegraficky apod., nebo konečně proto, abych měl aspoň jeden obtah pro případ nějakých málo pravděpodobných komplikací.

Prosím proto, aby se pořizovaly *dva* obtahy *první* (nebo druhé, ale ještě lépe první i druhé) korektury: jeden budeš číst Ty a druhý půjde *ihned* za mnou, aniž by tím nastalo jakékoli zdržení. Taková věc je myslím pro vydavatele *docela* přijatelná: nezpůsobím mu ani sebemenší zdržení, nebude-li to nezbytně nutné. Jestliže si pořizování dvou obtahů korektur vyžádá nějaké náklady (sotva, a není na *nás*, abychom se na to ptali), pak jsem ochoten vzít je na sebe.

Bude-li se *první* korektura posílat pravidelně, *nikdy* to nebude znamenat zdržení o týden, protože celá korektura a tisk budou trvat několik dní (provedení 1. korektury, provedení 2. korektury, lámání, tisk). Vydavatel nemá pravdu, že to bude *týdenní zdržení*.

À propos. Pro případ, že bych chtěl něco pozastavit, si hned s Tebou dohodnu telegram. Napíšu: arrêtez 12 nebo 65 a podobně, přičemž arrêtez bude znamenat poza-

stavit tisk, to jest počkat na autorskou korekturu, a dvě cifry budou znamenat: první — kapitolu, druhá část (12 = kap. 1, část 2; 65 = kap. 6, část 5 apod.). Opakuju, že to udělám jen v naprosto krajním případě.

Názvy podkapitol by bylo lepší pokud možno nesázet tučně, ale petitem nebo kurzívou. Ale to samozřejmě není důležité.

Neztratil se jeden můj dopis s doplňky a drobnými opravami? Ohledně E. Bechera jsi opravy a doplňky* dostala, to vidím z Tvého dopisu, ale předtím jsem poslal ještě jeden dopis s opravami.

Jsem moc a moc rád, že to jde tak rychle kupředu. To je hlavní věc.

Upřímně Ti tisknu ruku. Maminku líbám.

Tvůj *V. Uľjanov*

Naši vás všichni pozdravují. V Paříži si pomaličku zvykáme.

* Viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 320—321.
Red.

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

6. 2. [19]09

Milá Aňuto! Včera jsem ti poslal dopis s tím, že už vůbec nedoufám, že bych dostal korektury, a zatím dnes dopoledne první korektury přišly! Posílám pro všechny případy krátký seznam chyb (je jich celkem málo): rád bych také věděl, jak brzo to dojde a jestli se to stihne. Korektury samy raději neposílám.

Kollekcii místo kolekciju (s. 15, 8. řádek zdola v rukopise; sl. 5, 1. řádek shora).

Predpoloženiem místo predpoloženiija (s. 22, 3.—4. řádek zdola v rukopise; sl. 7, 3.—4. řádek shora).

Tělesnyje místo tě lesnyje (s. 28, 6.—7. řádek shora v rukopise; sl. 9, 3. řádek shora).

Emocij místo eljucij (s. 36, 3.—4. řádek zdola v rukopise; sloupec 10, 2. řádek zdola).²⁶²

A to je všechno.

Upřímně Ti tisknu ruku a líbám maminku.

Tvůj V. U.

Naši vás všichni pozdravují. Právě se chystáme s Maňášou do divadla — na ruskou hru. Dávají Andrejevovy Dny našeho života.

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[16. nebo 17. 2. 1909]

Milá Aňuto! Včera jsme Ti poslali telegram a dnes jsme dostali odpověď.²⁶³ Maňaša měla a má velké cukání jet hned, ale teď už myslím souhlasí, že počká na dopis. Jak je to s maminciným zdravím? Mítův dopis jsem přečetl a *prosím ho, aby nám psal* teď pravidelně: on jako lékař může lépe posoudit, zejména po poradě s odborníky, jaký je stav nemoci, a já ho *snažně prosím*, aby nás *častěji* informoval třeba jen kratičkými dopisy. Pokud jde o korektury, naléhavě Tě prosím, aby ses jich zbavila: je to úplně nelidské nakládat je na Tebe za takové situace! Rukopis je k dispozici — sežeň tedy nějakého studenta apod. (nebo přes »spisovatele«* atd.) jako posledního korektora, dej mu mou adresu a nezatěžuj se, prosím, opravováním tiskových chyb. I tak je Ti těžko . . . Maminku upřímně, upřímně líbám. Naši vás všichni srdečně pozdravují.

Mark nechce jet před termínem: říká, že ho za dnešní situace stejně do hlavního města nepustí.

Upřímně Ti tisknu ruku. Tvůj V. Uljanov

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[17. nebo 18. 2. 1909]

Milá Aňuto! Posílám opravy ke korekturám, které jsem dnes dostal. Dostal jsem:

* Jde o I. I. Skvorcova-Stěpanova, který nejvíc spolupracoval při vydávání knihy *Materialismus a empiriokriticismus*. *Red.*

α s. 97—112 zlomené;

β sloupce 81—97 (s. 302—364 rukopisu) nezlomené.

Ale mezi jedním a druhým kus chybí: zlomené stránky končí stranou 274 rukopisu (pak je ještě strana 274a, 274d), kdežto sloupce začínají stranou 302. To znamená, že *asi 27 stránek rukopisu je vynecháno!!* Nebyl vynechán celý zlomený arch? Nevypadl při posílání z pásky? Nebo ho možná náhodou zapomněli poslat či dodat z tiskárny, ne? *Moc Tě prosím*, pošli mi korektury těchto vynechaných stránek (s. 274—302 rukopisu) a rozhodně se postarej, aby je snad nevynechali při lámání a při tisku. To, co je vynechané, je pro mne i pro mou knihu *mimořádně důležité*.

Popíšu Ti ještě chybějící místo přesněji, podle rukopisu. Poslední slova zlomené, 112. stránky: »Tyto činorodé síly je nutno«. V rukopise to bude strana 274 nebo 274a nebo 274b. Po těchto slovech začíná vynechávka. Vynechány jsou s. 274a—302 po slova: »ještě kus citátu z Bazarova« včetně, tj. po 3. řádku shora včetně. To je přesný rozsah vynechávky.²⁶⁴

Ještě jedna chyba, přesněji řečeno ne chyba, ale drobnost ve sloupcích, která by mohla způsobit chybu při lámání: na sloupci 88 *sedmnáct* řádků zdola [počínaje slovy: »gelem« (s. 14 čtvrtého německého vydání) atd.] [s. 338 rukopisu] patří *na konec* sloupce 89.

Jinými slovy: v sazbě po slovech »náboženské zkušenosti« (řádek 18 zdola na sloupci 88, řádek 6 shora, s. 334 rukopisu) následují slova: »gelem« (s. 14 atd.), tj. strana 338, 7. řádek shora. Musí se to pozorně prohlédnout, aby při lámání nedošlo k chybě.

Moc Tě prosím, abys poslední korekturu (a mé dopisy s připomínkami k ní) zadala za honorář někomu, *kdo zná řeči*. Ať Míta vezme *sto rublů*, zajede za »spisovatelem«

a *zaplati** buď jemu samému, nebo osobě jím doporučené za poslední sčítku korektur a zapracování mých oprav. Je to *nezbytné*, protože Ty *pochopitelně* teď nemáš myšlenky na korektury a budeš se s tím jen štvát a mořit. *Sněžně prosím, udělej to okamžitě.*

Včera jsem Ti psal a Maňáša psala taky. Upřímně líbám maminku. »Un peut mieux«** — to je velmi neurčité . . .²⁶⁵ Pište.

Upřímně Ti tisknu ruku. Tvůj V. U.

P. S. Prosím, rovněž už *vytištěné* archy mi ihned pošleš: pořídím seznam chyb. Je to velmi důležité, protože leccos se pak dá opravit i po vytištění celé knihy.

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
† 97,	11 sh.		для	(для
"	4 zd.		загораживает	загораживают
"	2 zd.		Schulweisheit	Schulweisheit
98,	9 sh.		теориями,	теориями
† 99,	10 sh.		Erkenntnill	Erkenntniss
"	17 sh.		S. 87),	S. 87).
† "	10 zd.		Erk. n. Irrth	Erk. u. Irrth
"	9 zd.		последовательный	»последовательный
† 100,	3 sh.		Писону	Пирсону
"	4 sh.		1907, рс. р. 15).	1907, р. 15).
† "	10 zd.		Конечно	»Конечно
103,	3 sh.		<u>материализма.</u>	<u>материализма. II.</u>
103,	6 zd.		следующей	четвертой
105,	8 sh.		природе	природе«.
"	17 sh.		действительности? ¹⁾	действительности? ¹⁾
106,	13 sh.		Геринса	Геринга
110,	7 zd.		тезисе,	тезисе Маркса
† 111,	11 zd.		сю	ею
† "	9 zd.		кантианц.	кантианцы.
† 112,	10 zd.		вообще	вообще,

* Je to otázka 2—3 hodin.

** — trochu líp. *Čes. red.*

† Oprava byla provedena už při prvním vydání knihy. *Red.*

Sloupec	Řádek	Shora nebo zdola	Stránka rukopisu	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
81,	19	zd.	(305,	3	sh.)	Единство	»Единство
»	»	»	»	»	»	состоит в	состоит не в
»	3	zd.	(307,	2	sh.)	вопрос »бытия	вопрос о »бытии
82,	9	sh.	(307,	3	zd.)	материализма« и идеализма	материализма и идеализма«
»	13	»	(308,	2	sh.)	марксистом	марксистом.
»	17	»	(308,	7	sh.)	махитской	махистской
»	22	»	(308,	5	zd.)	вещей в себе,	вещей в себе
»	23	zd.	(310,	9	sh.)	Фейербах	Фейербаха
»	18	zd.	(310,	5	zd.)	абстркация	абстракция
»	16	»	(310,	3	zd.)	на	не
»	6	»	(311,	10	sh.)	zileth	zuletzt
»	2	»	(311,	3	zd.)	wesen	Wesen
83,	19	sh.	(313,	6	sh.)	ohue Empfiindaung	ohne Empfindung
»	43	sh.	(314,	1	zd.)	Siune	Sinne
»	24	zd.	(315,	7	sh.)	stch	sich
»	19	»	(315,	6	zd.)	филосовский	философский
»	18	»	(315,	5	»	ннблюдал	наблюдал
»	15	»	(315,	1	»	знали	знаем
84,	8	sh.	(317,	8	zd.)	не согласованности	несогласованности
»	4	zd.	(318,	6	sh.)	Unauskeuntliches	Unauskenntliches
85,	3	sh.	(318,	5	zd.)	ошибочную путаную	ошибочную и путаную
85,	11	sh.	(319,	7	sh.)	отделает	отделяет
»	15	»	(319,	11	sh.)	toti coeio	toto coelo
»	17	zd.	(322,	1	sh.)	нас«,	нас«
86,	8	sh.	(323,	7	zd.)	обсолютном	абсолютном
»	18	»	(324,	6	sh.)	обсолютно	абсолютно
»	20	»	(324,	9	sh.)	обсолютной	абсолютной
»	23	»	(324,	7	zd.)	обсолютной	абсолютной
»	31	»	(325,	4	sh.)	обсолютной	абсолютной
»	16	zd.	(325,	8	zd.)	слысл	смысл
»	10	»	(325,	2	zd.)	Еели	Если
87,	2	sh.	(326,	7	zd.)	агностицизм	агностицизм
»	10	»	(327,	4	sh.)	основая	основная
»	15	»	(327,	8	zd.)	бронирующая	организующая
»	27	»	(328,	8	sh.)	Основы	Основа

Sloupec	Řádek	Shora nebo zdola	Stránka rukopisu	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
88,	33	”	(328,	3	zd.)	строили	строим
88,	1	sh.	(329,	1	zd.)	будемы	будем
”	23	”	(331,	8	sh.)	указываются	уклядываются
”	45	”	(322,	3	zd.)	опыты	опыт
”	51	”	(333,	5	sh.)	фактомъ	фактом
”	54	”	(333,	8	sh.)	наук	науки
”	59	”	(333,	3	zd.)	что	то
”	64	”	(334,	4	sh.)	нея	него
88,	13	zd.	(338,	6	zd.)	Asu-Berliche	Aeusserliche
88,	10	zd.	(338,	2	zd.)	Erkeuntui	Erkenntniss
”	”	”	”	”	”	desselbeu	desselben
”	”	”	”	”	”	bes Uebersiunlichen	des Uebersinnlichen
”	”	”	”	”	”	Stalt	Statt
88,	7	zd.	(339,	4	sh.)	wahrnehmung	Wahrnehmung
”	5	”	(”	6	”)	Durchfürmg	Durchführung
”	3	”	(”	10	”)	vahrhaft	wahrhaft
”	2	”	(”	2	zd.)	wissenschaften	Wissenschaften
”	1	”	(”	1	”)	1893	1843
89,	3	sh.	(334,	8	zd.)	выпускает	вытекает
”	8	”	(334,	3	zd.)	в »Анал.	в »Анал.
”	19	”	(335,	5	zd.)	развитию	различию
”	”	”	”	”	”	филосовских	философских
”	29	”	(336,	7	sh.)	запутываеъ	запутывает
89,	33	”	(”	5	zd.)	солипизму	солипсизму
89,	4	zd.	(338,	3	sh.)	следовательво	следовательно
90,	9	sh.	(340,	5	sh.)	причинкости	причинности
”	13	”	(”	8	zd.)	с опыте	в опыте
”	17	”	(”	4	zd.)	берклианцами	берклеанцами)
”	18	”	(”	2	zd.)	признали	признаем
”	25	”	(341,	9	sh.)	не: gnosis, — знания	не; gnosis — знание
”	26	”	”	”	”		

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[23. 2. 1909]

Milá Aňuto! Včera večer jsme dostali Tvůj dopis s dovětkem naší milé mamičky. Maňaša i my všichni jsme měli úžasnou radost. Maňaša dnes ožila a vypravila se s Markem na veselici — dnes je mardi gras²⁶⁶ a Francouzi rádí. Polib za mne a za nás všechny co nejupřímněji maminku — pevně doufáme, že teď se bude její zdravotní stav plynule zlepšovat.

Dnes jsem dostal korekturu dvou zlomených archů, osmého a devátého (s. 113—144) a s nesmírnou radostí jsem zjistil, že ani nic nevypadlo, ani nebyly přehozeny sloupce (jak jsem o tom psal minule, kdy jsem ještě *neměl* zlomenou korekturu: mimochodem, posíláš balíčky nepřevázané provázkem a snadno by mohly vypadnout jednotlivé stránky, či dokonce archy).

Korektura těchto dvou archů je vcelku velmi dobrá, což mě mimořádně těší. Přesto se neodvážuju vzít zpět svou prosbu, abys korekturu někomu zadala za honorář (jak jsem o tom psal v předešlém dopise), protože se obávám, že při mamčině nemoci je pro Tebe neobyčejně obtížné věnovat čas na tak nezajímavou práci a soustřeďovat se na ni.

Posílám opravy ke zlomeným archům 8 a 9 (tištěné stránky 113—144). Až se archy začnou *tisknout*, moc Tě prosím, abys mi je od 1. archu posílala — abych mohl pořádit seznam chyb, které bude nutno uvést aspoň na opravném lístku vlepeném do knihy.

Upřímně Ti tisknu ruku a ještě jednou líbám maminku.

Tvůj V. Uljanov

Smysl mění jen jedna chyba:

1. s. 126, řádek 16 shora vynecháno *ne*

2. a s. 138, řádek 20 zdola.

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
† 113,	16	zd.	цев,	цев
† 114,	8	zd.	Юма,	Юма)
	115,	13	ощущений«	ощущений.
† 116,	4	sh.	элементами«	»элементами«
†	»	9	впечатления«	»впечатления«
† 119,	10	sh.	бы сам	оґ сам
	120,	11	объявляется,	объявляется
	»	9	»овъединяет	объединяет
	121,	13	рассуждали	рассуждаем
† 122,	14	zd.	махитским	махистским
	122,	13	почтенейшим	почтеннейшим
	»	10	действительность!!!!	действительность«!!
† 123,	12	sh.	искажение	искажении
	»	15	Stimmen	stimmen
	»	17	Stimmen	stimmen
† 124,	5	sh.	ними	ним
†	»	12	том-то дело	том-то и дело
	»	10	изрѣчение	изречение
	124,	8	марксистов!«	марксистов!
	»	3	или,	или
† 126,	16	sh.	Единство	»Единство
	»	»	состоит в	состоит не в
	127,	7	материализма« и	материализма и
	»	15	идеализма	идеализма«
	»	15	махитской	махистской
†	»	15	в себе.	в себе
	»	2	(siunlichen),	(sinnlichen)
	128,	7	еписком	епископом
†	»	10	Фейербахе	Фейербаха
	»	17	на	не
†	»	6	(wesen)	(Wesen)
	129,	15	ohue Empfiindung	ohne Empfindung

† Oprava byla provedena už při prvním vydání knihy. *Red.*

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
131,	16	zd.	ошибочную путаную	ошибочную и путаную
† 132,	8	zd.	нас»,	нас«
† " "	5	"	виделн	видели
133,	15	zd.	существут	существует
† " "	7	"	осоотно-	о соотно-
† 134,	6	sh.	обсолютной	абсолютной
135,	8	zd.	<u>незавимо</u>	<u>независимо</u>
† 137,	10	zd.	что	то
† " "	5	"	поповщине	поповщины
138,	6	sh.	в («Анал.	в «Анал.
" "	20	zd.	развитию	различию
139,	15	sh.	вательво	вательно
† " "	3	zd.	Obfective	Objective
" "	1	"	1893	1843
† " "	13	zd.	Aeusserliche	Aeusserliche
† 140,	13	sh.	с опыте	в опыте
" "	17	"	берклианцами	берклеанцами
" "	12	zd.	не; gnosis, —	не; gnosis —
† 141,	2	sh.	субъективизм),	субъективизм,
" "			чистое	чистое
" "			берклеанство;	берклеанство);
" "	5	"	чугств	чувств
143,	18	zd.	клоунами	клоунами-профессо-
" "			и профессорами	рами
" "	14	"	признавать	признавать
" "	7	"	А.	Л.
144,	1	sh.	основы	основа
" "	18	zd.	»Истории	»Истории
" "			о философии«	философии«

† Oprava byla provedena už při prvním vydání knihy. *Red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

Anně Iljiničně Jelizarovové. Chamovniki.

Obolenská ulička, dům 5/7 Boldyreva, byt č. 30.

Russie. Moscou. Moskva

2. 3. [19]09

Milá Aňuto! Dostal jsem tady Tvůj a Mítův dopis — moc a moc za ně děkuju. Psal jsem Ti už z Paříže, že poslední korektura byla skvělá. Je-li mamince lépe a nejsi-li příliš unavena, pak ovšem netrvám na tom, abys korekturu někomu zadávala. Ale nejsi moc vyčerpaná? Z Mítova dopisu jsem se ke své radosti dověděl, že mamince je líp! Tak konečně — však ji to asi pořádně sebralo. Posílej, prosím, korektury jako dřív, nejen zlomené, ale i nezlomené (nic nevádí, že to koriguju ještě jednou: je to lepší, aspoň tam bude méně chyb). Vytištěné archy taky ihned posílej do Paříže.

Jsem na dovolené v Nice. Je tu nádherně: slunce, teplo, sucho, jižní moře. Za pár dní se vrátím do Paříže.

Upřímně objímám maminku a všem tisknu ruku.

Tvůj V. U.

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

9. 3. [19]09

Milá Aňuto! Přijel jsem včera večer do Paříže (po báječné rekreaci v Nice) a přečetl jsem si Tvůj dopis ze 16. t. m.

Posílám opravy k 10. a 11. zlomenému archu. Důležité jsou jen dvě. Název Bogdanovovy knihy zní: Empiriomo-

nismus, a ne Empiriokriticismus. Tuto chybu je *rozhodně nutno* speciálně uvést na opravném lístku, je-li už na opravu pozdě* (nevím, jestli jsi dostala moji pohlednici z Nice — poslal jsem Ti odtamtud dva pohledy; na jednom jsem už na tuto chybu upozorňoval.) Druhá — na s. 170, 9. řádek shora v citátu z Plechanova nemá být slovo »tuto«.

Pokud jde o zadání korektury, počínáš si samozřejmě správně, když o to usiluješ, protože dělat tak namáhavou a nezajímavou práci a přitom pečovat o maminku je nesmírně těžké. Já se jen divím, jak mohly být poslední korektury za těchto pracovních podmínek tak vzorné.

Pro mne je nejdůležitější, aby kniha brzy vyšla. Už se to hodně protáhlo. Aspoň k 15. březnu podle starého kalendáře kdyby tak vyšla, ale je to prostě bída! Pokud jde o penále, nevím opravdu, jestli je můžeme vymáhat. Pochybuju. A pak, stojí to za to, definitivně si pokazit vztahy s vydavatelem? Nestojí.

Co že poslední dny nepřicházejí korektury? Není to částečně proto, žeš je přestala posílat, když jsem byl pryč? Doufám, že je to tento důvod, a ne zdržení v tiskárně a při sazbě. Ted', prosím Tě, posílej všechno.

Z Mítova dopisu se dovídám, že maminka je na tom zdravotně už líp. Konečně tedy! Upřímně maminku líbám a všem posílám co nejsrdečnější pozdrav.

Tvůj V. U.

P. S. Nezmírňuj, prosím Tě, místa proti Bogdanovovi a proti kněžžourství Lunačarského. Mezi námi je *nadobro konec*. Není proč to zmírňovat, nemá to cenu.

P. S. »Spisovateli« *tisíceré* díky za ochotu a pomoc. Snad je to přece jen *marxista* opravdový, a ne »marxista na ho-

* Tato tisková chyba byla uvedena na konci knihy v seznamu nejzávažnějších tiskových chyb. *Red.*

dinu« jako někteří jiní. Věnuj mu ihned mým jménem mou knihu.

OPRAVY KE ZLOMENÝM ARCHŮM
10 a 11 (s. 145—s. 176):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
145,	9	sh.	отговорки	оговорки
150,	1—2	zd.	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
151,	6	zd.	Мы, —	Мы —
151,	5	zd.	Мы, —	Мы —
152,	9	zd.	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
153,	10	sh.	1895	1891
”	15	”	текста	тезиса
”	4	zd.	прямой	прямой«.
155,	15	”	(143),	(143).
159,	5	sh.	дышим	дышем
160,	8	sh.	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
162,	12	zd.	воющий	воюющий
163,	13	zd.	обходя	трусливо обходя
163,	10—11	zd.	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
166,	2	zd.	принимают	принимают
167,	19	zd.	Авенариусу	Авенариусу«
”	18	zd.	ним«,	ним,
168,	14	sh.	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
”	16	”	»Эмпириокритицизм«	»Эмпириомонизм«
170,	9	sh.	на эту тему	на тему
170,	11	sh.	оказываются пустыми	оказываются совершенно пустыми

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

12. 3. [19]09

Milá Aňuto! Dostal jsem dnes čisté archy 1—9 a arch 13. »Čisté«, tj. na pěkném papíře a zřejmě už vytištěné, ale nevím proč — s razítkem nahoře na každém archu (tiskárenském): »korektura«.

Ať už je to tak nebo onak, ať už je to korektura nebo vytištěné archy, v každém případě musím říct, že přeházené odstavce byly opraveny naprosto správně a že *celkově* jsou tyto čisté archy moc a moc pěkné. Jen na jednu jedinou věc teď myslím a o jedno prosím, a to je *urychlené* vydání knihy. Teď už všechno probíhá úplně hladce, korektury jdou báječně, a tak urychlit, urychlit stůj co stůj, protože se to zatraceně, nemožně zdrželo. Proto jestli Ti do toho zase něco přijde, rozhodně okamžitě sežeň pomocného korektora (jestli už ho nemáš).

Posílám seznam chyb, *neopravených*, ale uvedených v mých předešlých opravách: tento seznam se vztahuje jen k 6.—9. a k 13. archu (k prvním pěti archům pošlu tento seznam zítra nebo pozítří, protože jsem tyto archy půjčil a musím je nejdřív dostat zpátky).

Chyby se rozhodně musí uvést na opravném lístku na konci nebo začátku knihy, protože některé z nich *zkreslují* smysl. Celkem však je chyb *tak málo*, že *v žádném případě* nestojí za to, aby se to kvůli nim zdržovalo.

Archy 10, 11 a 12 (s. 145—192) jsem dosud zlomené neměl; proto seznam chyb k nim bude poslán zvlášť. Označuju to přesně: seznam chyb *k těm a těm* zlomeným tiskovým archům. Nečekejte tedy na poslední seznam ode mne a vydejte knihu rozhodně s tímto mým seznamem pod názvem: *Zjištěné chyby*.

Nejdůležitější: s. 126, ř. 16 shora.

Upřímně Ti tisknu ruku a líbám maminku.

Tvůj V. U.

P. S. *Prosím Tě*, nezmírňuj *nic* na místech proti Bogdanovovi, *Lunačarskému* a spol. Nemůže se to zmírňovat. Vypustila jsi, že Černov je »poctivější« odpůrce než oni, a to je velká škoda. Dostalo to trochu jiný odstín. Ztratilo to souvislost s celým charakterem mých obvinění. Celý vtip je v tom, že naši machisté jsou *nepoctiví*, hanebně zbabělí nepřátelé marxismu ve filozofii.²⁶⁷

SEZNAM CHYB K 6.—9. ARCHU (s. 81—s. 144):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
83,	14	sh.	не может	может
85,	4	sh.	само	сами
89,	12	zd.	замечаньях	Замечаниях
90,	14	sh.	мышления	мышление
91,	12	zd.	суть	есть
93,	11	sh.	дерева	дерево
94,	11	sh.	с кривляки	кривляки
95,	2	zd.	ad. hond.	ed. Lond.
97,	4	zd.	загораживает	загораживают
100,	4	sh.	р. р.	р.
103,	3	sh.	материализма (в заглавии главы II)	материализма. II
103,	6	zd.	следующей	четвертой
106,	13	sh.	Геринса	Геринга
110,	7	zd.	тезисе, о	тезисе Маркса о
121,	13	sh.	рассуждали	рассуждаем
122,	10	zd.	!!!!	« !!
123,	15	sh.	Stimmen	stimmen
"	17	"	"	"
124,	10	zd.	изръчение	изречение
126,	16	sh.	состоит в	состоит не в
128,	17	sh.	на	не

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
135,	8	zd.	незавимо	независимо
138,	17	sh.	развитию	различно
139,	1	zd.	1893	1843
143,	17—18	sh.	клоунами и профессорами	клоунами-профессорами
"	7	zd.	А. Фейербах	Л. Фейербах
144,	1	sh.	основы	основа
"	17	sh.	Истории о философии	Истории философии

SEZNAM CHYB K 13. ARCHU (s. 193—208):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
194,	20	sh.	не может не вести	не может вести
195,	8	zd.	Гроссман	Грассман
196,	1	sh.	"	"
197,	3	sh.	объективный	»объективный
206,	2	zd.	Gedachte	Gedachte)
208,	1	zd.	Pag	Prag

185

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

21. 3. [19]09

Milá Aňuto! Jak asi víš z novin, je tady stávka poštovních zaměstnanců.²⁶⁸ Pošta chodí naprosto nepravidelně. Korektury nedostávám (po třinácti zlomených arších jsem nedostal nic).

Posílám pro všechny případy dopis doporučeně a prosím, abys mi odpověděla *taky doporučeně*.

1. Posílám seznam chyb k archu 1—5.
2. Posílám opravu ke s. 630 rukopisu.*
3. Moc prosím, vsuňte mezi *chyby*: poznámka na začátku 6. části kapitoly III (tj. část o svobodě a nutnosti).

Místo: nejen úsměv

má být: nikoli úsměv, nýbrž odpor.

Je to nezbytná oprava, protože jinak se zkresluje moje myšlenka: nevidím naprosto nic směšného v zahrávání si s náboženstvím, ale vidím v tom mnoho hanebného.

O tom, abys rozhodně nezmírňovala místa proti Bogdanovovi a Lunačarskému v druhé polovině knihy, jsem už psal a doufám, že ty dopisy dostala. [Hlavně *nevyhazuj* »Puriškeviče« aj. v části o kritice kantovství!]

Dostali jsme lístek od Marka. Jak pokračuje mamini rekonvalescence? Upřímně ji za mne polib. U nás jsou všichni zdraví a posílají pozdrav.

Tvůj V. U.

22. 3. [19]09 — dnes přišla zpráva, že poštovní stávka skončila. Přesto posílám dopis doporučeně a prosím, abys mi odpověděla taky doporučeně — pro jistotu!

SEZNAM CHYB

k 1.—5. TISKOVĚMU ARCHU (s. 1—s. 80):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
1,	7	sh.	1909	1908
21,	17	zd.	молчат	молчать
23,	2	sh.	something	something
29,	3	sh.	<u>материализма.</u>	<u>материализма. 1</u>

(v nadpisu)

* Oprava se nezachovala. *Red.*

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
31,	16	sh.	§	S
39,	14	zd.	škrtnout »и«	
40,	11	sh.	s. X, стр. 30	S. X
45,	4	zd.	Poincaré	Poincaré
46,	9	zd.	комплекты	комплексы
46,	8	zd.	называли	называем
47,	15	sh.	называли	называем
"	18	"	рис. пер., ст.	рус. пер., стр.
50,	18	zd.	nih	sich
52,	1	sh.	деления	различия
56,	20	zd.	реалистические«	»реалистические«
60,	13	sh.	Так. Так сначала.	Так. Так. Сначала
61,	2	zd.	Gartmann	Hartmann
63,	18	sh.	κατ' ἐξουχίῃ	κατ' ἐξουχίῃ
64,	10	zd.	на это	не то
66,	15	zd.	не — Я;	не — Я
68,	2	sh.	принимаемая	принимаемая
"	12	"	показать	показал
69,	2	zd.	Avenarius, Phylosophy	Avenarius, Philosophy
70,	3	zd.	но а	но и
77,	2	zd.	Recention des Aenesiclemus	Recension des Aenesidemus
78,	3	sh.	Введения	Введении

186

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[23. nebo 24. 3. 1909]

Milá Aňuto! Právě jsem dostal Tvůj doporučený dopis ze 7. 3. Srdečné díky!

Moc nás potěšila zpráva, že naší milé mamičce je už líp a že začíná chodit. Objímám ji co nejupřímněji.

Co Mark? Máte od něho zprávy?

Tady už stávka definitivně skončila. Však už bylo na

čase! Vždyť tahle správná proletářská věc nám pořádně komplikovala naše literární záležitosti . . .

Tvoje korektury a zlomené archy *jsem stejně ještě nedostal*. Z čistých archů jsem měl jen 1—9 (s. 1—144) a 13 (s. 193—208). Korektury jsem neměl dál než po III. kapitulu 6. část ze začátku.

Listonoš mi sice dává naději, že sacs de Russie*, které nebyly za stávky roztrženy, budou roztrženy a doručeny co nejdřív, ale bojím se tomu uvěřit.

V každém případě jsem však moc a moc rád, že věc jde kupředu, že 19. a 20. arch je už zlomen, a že to tedy spěje k závěru. Už jsem celý nervózní z toho, jak se to s tou knížkou vleče.

Posílám dodatek. Zdržovat to kvůli němu by nemělo smysl. Ale je-li ještě čas, dej to až na konec knihy, za závěr, odlišným písmem, například *petitem*. Považuji za nesmírně důležité postavit Černyševského proti machistům.**

S 50 výtisky pro Tebe samozřejmě souhlasím.

Upřímně Ti tisknu ruku. Tvůj V. Ul.

187

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

26. 3. [19]09

Milá Aňuto! Dostal jsem dnes zlomené archy 15—18 a posílám Ti seznam oprav chyb, který je *nutno* vytisknout na opravný lístek a ten dát na konec či na začátek knihy.

* — pytle s poštou z Ruska. *Red.*

** Viz Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 392—394. *Red.*

»Čisté« archy, tj. *pravděpodobně* vytištěné (ačkoli mě udivuje to razítko na nich: Korektura), jsem dostal *pouze* 1—9 a 13. Moc Tě prosím, pošli mi ostatní čisté archy, tj. archy už vytištěné.

Napiš, kdy očekáváš, že kniha vyjde. Maminku upřímně líbám.

Tvůj V. U.

SEZNAM CHYB K ARCHŮM 15—18 (s. 225—s. 288):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
232,	16	zd.	Pat	Nat
233,	18	sh.	важно	важное
† " 12	zd.		afficits	afficirt
† 238,	1	sh.	созвал	создал
239,	15	sh.	кантиста	контиста
248,	13	sh.	»Философия и социальная этика«	»Философские и социологические этюды«
253,	4	sh.	Осн. 7-е по	Осн. теории позн.
† 257,	14	zd.	Во-2-м,	Во 2-х,
† " 16	"	"	течение	течения
262,	6	sh.	ушах	умах
" 18	"	"	Ант.	примеч.
270,	14	zd.	содержания	состояния
284,	2	sh.	vyškrtnout slovo	»раньше«

188

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

5. 4. [19]09

Milá Aňuto! Včera jsem dostal zlomené archy 14—20, s. 209—320, které už mám □ ze zlomených archů jsem

† Oprava byla provedena už při prvním vydání knihy. Red.

ted' nedostal jenom 10., tj. stránky 177—192], a dnes sloupce 226—234 (s. 784—809 rukopisu).

Posílám opravy chyb ke čtrnáctému archu (s. 209—224); k ostatním archům jsem opravy už poslal — i opravy ke sloupcům. Tady je důležitá vlastně jen jedna oprava: ve sloupci 234 (konec 1. odstavce v 7. části o Ruském »fyziku idealistovi«) [v rukopise s. 809] je vysázeno »myslitel materialista V. I. Vernadskij«. To naprosto zkresluje smysl. Má být: »myslitel-přírodovědec²⁶⁹ atd.«

Jestli je už na opravu pozdě, pak se rozhodně musí tato chyba uvést na opravném lístku, protože zkresluje smysl.

Dále, na Tvou otázku, »kam vsunout s. 802a a 802b a kde jsou tyto stránky, v rukopisu nejsou«, sděluji, že tyto stránky byly poslány zvlášť (ze Ženevy) a že se mají vsunout jako poznámka ke slovu »objektu« v 7. řádku shora v odstavci (v části 6), který začíná slovy »Rey se zapletl proto« atd. (ve sloupcích je to s: 232, v rukopise 802)*.

Pro každý případ (tj. pro případ, že tyto zvlášť poslané vsuvky** nedošly) je posílám znovu. Zdržovat kvůli nim knihu *nestojí* ovšem za to. Ale jak je vidět, knihu »samu« zdržuje vydavatel, až bůh brání . . . donekonečna. Je jasné, že nevyjde ani k velikonocům! . . .

Upřímně Ti tisknu ruku! Maminku líbám a přeju vám, abyste už brzo byly obě na Krymu.

Tvůj V. U.

* Uvedená poznámka byla do textu vsunuta (viz Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 328). *Red.*

** Mám kopii této vsuvky (pozn. k s. 802) zapsanou na stejném lístku jako druhou vsuvku (konec 7. části, s. 812 rukopisu). Patrně se ztratily obě, a tak je posílám obě znovu. Zdržovat tisk *nestojí* za to ani kvůli jedné z nich.

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
213,	7	sh	самых	самих
”	1	zd.	1832	1892
217,	1	zd.	не только улыбку.	не улыбку, а отвращение.
218,	12	zd.	его	их
223,	5	zd.	отличалась	отмечалась
224,	2	zd.	geschichte	Geschichte

189

A. I. ULJANOVĚ-JELIZAROVĚ

6. 4. [19]09

Milá Aňuto! Včera jsem Ti poslal dopis se seznamem oprav chyb ke 14. archu spolu se dvěma vsuvkami. Doufám, žeš to dostala.

Dnes dopoledne jsem dostal *čisté* archy 10, 11 a 12 a zlomený arch 21.

Posílám seznam chyb, které *se musí* dát na opravném lístku přímo do knihy.

Je velká škoda, že musím opravy posílat takhle po kouskách (viz P. S.): bojím se, aby se jednotlivé lístečky s opravami nepoztrácely. Nemohla bys je, tak jak je dostáváš, slepovat a pak je dát do tiskárny všechny najednou?

Ohledně peněz — prosím, poukaž mi je ihned (peníze teď potřebuju); nejlépe přes banku, a to přes banku *Crédit Lyonnais*. Aby mi tu nesrazili zbytečně moc za výměnu, bylo by nejlepší koupit franky v Moskvě a poukázat už přesnou částku franků do Paříže na *Crédit Lyonnais*, agentura Z, 19, Avenue d'Orléans (Agence Z, Avenue

d'Orléans, 19) na jméno p. Uljanova (W. Oulianoff), běžný účet č. 6420.

To je nejpříhodnější způsob. Svěřovat to někomu náhodně nemá smysl a při uvedeném způsobu je zapotřebí jenom uschovat stvrzenku; nemusí se posílat žádné šeky.

Ze srdce přeju Tobě i mamince, abyste se co nejdříve dostaly z Moskvy. Maminka si potřebuje odpočinout a zotavit se na Krymu. Líbám ji co nejupřímněji. Všechny vás pozdravuju.

Tvůj V. U.

P. S. Opravy chyb jsem poslal teď už ke *všem 21 archům*, a to: k archům 1—18 nezlomeným a k archům 19—21 zlomeným. Zkontroluj, prosím, máš-li všechny tyto seznamy chyb pohromadě, a sděl mi to. Jestli se něco ztratilo, pošlu to znovu.

SEZNAM CHYB K ARCHŮM 10—12 (s. 145—192):

Strana	Rádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
145,	9	sh.	отговорки	оговорки
150,	2—1	zd.	Эмпириокритицизм	Эмпириомонизм
152,	9	zd.	то же	то же
160,	8	sh.	то же	то же
163,	11	zd.	то же	то же
168,	14	sh.	”	”
”	16	”	”	”
192,	13	zd.	”	”
153,	10	sh.	1895	1891
”	15	”	тексте	тезисе
167,	18	sh.	Авенариусу	Авенариусу«
”	19	”	ним»,	ним,
170,	9	sh.	на эту тему	на тему
”	11	”	пустыми	совершенно пустыми
184,	9	sh.	идея	идею
187,	18	sh.	трансцензус	трансцензус

SEZNAM CHYB K ARCHU 21 (s. 321—336):

Strana	Řádek	Shora nebo zdola	<u>Místo:</u>	<u>Má být:</u>
324,	11	zd.	явлении	явления
330,	18	zd.	тенций	тензий
332,	14	sh.	Решкэ	Ремкэ
333,	13	zd.	сцены	схемы

190

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

8. 4. [19]09

Milá Aňuto! Dnes jsem dostal zlomený 22. arch (s. 337—352). Chyb je v něm velmi málo. Posílám jejich seznam*.

Pokud jde o vyjití knihy, mám k Tobě dvě velmi naléhavé prosby.

1. Podle zkušeností z předešlého měsíce vidím, že i s těmi zbývajícími 4—5 archy by to vydavatel i tiskárna mohli ještě pořádně dlouho protahovat. Pro mě je však *zatraceně* důležité, aby kniha vyšla co nejdřív. S jejím vyjitím souvisí nejen mé publicistické, ale i důležité politické závazky.²⁷⁰ Proto snažně prosím, aby sis rozhodně sehnala (nebo »spisovatel«, jestliže mu to předáš) pomocníka, který by zvláště za tím účelem chodil do tiskárny a popoháněl ji. Sehnat studenta za nějakých 15 rublů týdně není jistě těžké: zájemců o takové místo se najde spousta. Slib mu prémii** tak asi 20 rublů, vyjde-li kniha do

* Seznam se nezachoval. *Red.*

** Je jasné, že bez úplatku se s ruskými zabeďněnci nic nepořídí. Dejte 10 rublů metérovi, vyjde-li kniha do 10. 4. — na tiskárnu se musí tlačit i *bez prostřednictví* vydavatele.

10. 4. Bude chodit do tiskárny, nosit tam korektury, přinášet Ti je *bez zdržení* opravené zpět, sledovat *každý den*, jak pokračuje práce atd. Ať to stc í třeba sto rublů. Rozhodně to udělej, nebo to svěř »spisovateli«, protože pro mě to bude *pohroma*, jestli knihu odsunou na druhou půli dubna.

2. Seznam chyb jsem už poslal ke všem archům, od 1.—22. Ať *ihned* vysázejí seznam těchto chyb a oprav a pošlou mi korekturu: dá se to krásně stihnout, a pro mě je to důležité, protože kniha musí vyjít v přesné podobě.

Tisknu Ti ruku.

Tvůj V. U.

Upřímně líbám maminku!

191

M. A. ULJANOVOVÉ

21. 5. [19]09

Milá mamičko! Mnohokrát merci za Tvůj dopis z 25. 4. Měli jsme všichni velikánskou radost, že už jste na Krymu a že si konečně aspoň trochu slušně odpočineš. S Maňášou to vypadá tak: přihlásila se už ke zkoušce²⁷¹ a teď horlivě šprtá. Musíme počkat, jak to dopadne — za pár týdnů se ukáže, jestli zkoušky s úspěchem složí. Nepochybuju že ano, protože pracuje neobyčejně svědomitě. Teď je úplně zdravá. Čas od času ji přece jen vytáhneme na procházku — nedávno jsme ji odvezli do Clamartského lesa několik verst od Paříže, kde je báječný vzduch.

Samozřejmě by bylo nejlepší, kdyby zůstala ještě přes zimu tady a kdybychom bydleli všichni pohromadě. Jen co bude mít po zkouškách, budeme to muset nějak vyřešit. Pojedeme na léto ven (myslím asi tak koncem června nebo začátkem července) — vezmeme ji s sebou — a po-

tom k podzimu na Tebe počká tady, a pak bychom si všichni pěkně žili v Paříži.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti, aby sis moc hezky odpočinula. Naši jsou všichni zdraví a posílají pozdrav.

Tvůj V. U.

P. S. Aňutě srdečný pozdrav. Knihu jsem dostal.²⁷² Dopadla moc pěkně. Jen na cenu (2 ruble 60 kopějek) si všichni stěžují, ale to už je přece vina vydavatele!

192

V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ
A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

26. 5. [19]09

Milá Aňuto! Dostal jsem dopis od Tebe pár dní po tom, co jsem poslal dopis mamince do Alupky.

Knihu jsem dostal a konstatuju, že dopadla dobře. Na konci je tiskových chyb stejně jako na začátku a je vidět, že korektor nezná řeči (např. směšně zkomolené anglické *A new name for old ways of thinking**)²⁷³, ale to je nevyhnutelný, a ne nějak závažný nedostatek. Celkově jsem s vydáním spokojen. Na cenu si všichni stěžují — a právem. Pro příště budeme rozhodně dávat do smlouvy nejen počet exemplářů, ale i cenu. Vydavatel mě však přitiskl ke zdi, ale stejně bych byl přistoupil na *všechny* podmínky, jen aby kniha vyšla.

Peníze vydavatel pořád ještě neposlal. Začínám se bát, aby nás nenapálil.²⁷⁴ Napsal jsem Peresovi. Ty napiš vydavateli taky, prosím Tě: uplynuly 3—4 týdny, a on mi slíbil poslat peníze do týdne. (Na zbývající částku musí-

* Stěpanov si toho asi vůbec nevšiml . . .

me rozhodně vzít směnky.) Pět set rublů, které jsou na knížce, mi prosím pošli (Crédit Lyonnais, Agence Z, Avenue d'Orléans, 19. Mr. Oulianoff. Běžný účet č. 6420), protože na vydavatele není spolehnoutí.

U nás to vypadá smutně: Spaltung* asi nastane; doufám, že za měsíc nebo za půldruhého Ti o tom pošlu přesné zprávy. Zatím všechno zůstává jen u dohadů.²⁷⁵

Maňaša horlivě šprtá. Je zdravá a zkoušku jistě udělá. Jak to bude dál, nevím. Zdá se, že chce jet domů.

My jsme se zatím ještě nerozhodli, kdy a kam pojedeme k moři.²⁷⁶ Ale v létě určitě odjedeme.

Maminku upřímně líbám a Tobě tisknu ruku.

Tvůj V. Uljanov

Milá Aňo, v posledním dopise se ptáš, proč nepíšu. Celou tuhle zimu jsem měla tak bídnou náladu, čas tak nějak hloupě utíkal a špatně se mi pracovalo, a tak jsem vůbec nebyla schopna psát. Samozřejmě že kdyby Maňaša nepsala o Volod'ovi a Volod'a o ní, byla bych se o nich podrobně rozepisovala, jako jsem to dělávala dřív, ale takhle není o čem psát, život jen tak ubíhá. Pokaždé jsem si vymíňovala, aby ode mne vyřídili pozdrav, ale nejspíš to vůbec nedělali. Brzy zas někdy napíšu, zatím upřímně líbám Tebe i milou Marii Alexandrovnu za sebe i za maminku.

Vaše Naďa

* — rozkol. *Red.*

D. I. ULJANOVVI

[Koncem června — začátkem července 1909]

Milý Míto! Maňša už Ti psala, že stůně. Já se s Tebou chci taky poradit. Lékaři zjistili, že je to zápal slepého střeva (apendicitida myslím, vid'?). Ptal jsem se jednoho velmi dobrého zdejšího chirurga. Potvrdil mi, že je to apendicitida. Radí operaci. Všichni říkají, že to není nebezpečné a že se tím nemoc radikálně vyléčí.

Toho chirurga (dr. Dubouchez) všichni vychvalují. Nedávno dělal operaci (stejnou) ženě jednoho přítele — a skvěle; čajová lžička krve; za 8 dní už začala chodit. Sanatorium je to dobré.

Záchvat teď nebyl silný. Zvýšenou teplotu *nemá*. Příliš silné bolesti taky ne. Prosím Tě, abys mi *okamžitě* odpověděl: já bych byl pro operaci, ale bez Tvé rady nemám odvahu o tom rozhodnout. *Odpověz ihned.*

Že zde operaci provedou dobře, o tom není pochyb. Jezdit někam před operací, to lékař neradí.

Mamince nepíšu, protože se bojím, abych ji zbytečně nepolekal. Žádné nebezpečí nehrozí — Maňša ani pořád nelezí, Aňutě taky nepíšu, protože by si dopis mohla přečíst maminka.

Napiš, prosím, Markovi a jeho prostřednictvím (pokud je to možné provést tak, aby se nepolekala maminka) Aňutě. Ale snad abys na Krym raději vůbec nepsal, nebo se všichni vyděsí.

Tak tedy čekám na odpověď: radí nám provést operaci co nejdřív tady. Radíš to i Ty?

Tisknu Ti ruku. Tvůj V. Uljanov

Adresa: Mr. Wl. Oulianoff. 24. Rue Beaunier. 24. Francie. Paris (XIV).

M. A. ULJANOVOVÉ

19. 7. [19]09

Milá mamičko! Dostal jsem dnes Tvou pohlednici z Krymu (byla v obálce s ustřiženým rohem, což nás dost překvapilo: udělalas to ty, nebo to udělali tady na poště?).

Ptáš se na peníze pro Maňášu. Odpověděl jsem Ti na předešlý dopis, ale ne hned (stěhovali jsme se tehdy do jiného bytu), takže Tvá pohlednice a moje odpověď se minuly.

Nabízela jsem Maňáše peníze, peníze teď mám. Ona si je ani za nic nechce vzít, říká, že je nepotřebuje, a ukazuje, že má 70 franků.

My jedeme na dovolenou do Bretaně, pravděpodobně tuhle sobotu. J. V. už tam odjela. Maňáša se rychle uzdravuje: teď už Ti mohu napsat *o tom, co s ní bylo*. Měla apendicitidu, tj. zápal slepého střeva. Přejde-li se na toto onemocnění včas, není vůbec nebezpečné a dá se radikálně vyléčit operací. Po poradě s Mítou a s nejlepšími zdejšími lékaři jsme se rozhodli k okamžité operaci. Dali jsme Maňášu na týden na chirurgickou kliniku (*velmi* dobrou). Operace se podařila *skvěle*: už za týden mohla Maňáša odejít z kliniky a teď je třetí den u nás doma. Už chodí a jí všechno. Zotavuje se rychle. Po operaci se ihned cítila lépe. Koncem týdne už bude moci jet vlakem a tak se hodláme společně vydat do Bretaně.

Tak tedy můžeš být *docela klidná*. Dobře, že Maňášu operovali tady, protože chirurgové jsou tu výborní. Chronická apendicitida ji už dlouho trápila a ještě by se jí natrápila, kdyby nepodstoupila operaci. Teď je úplně zdravá.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Nezlob se, že jsem Ti o Maňáše nenapsal hned.

Tvůj V. U.

P. S. Naši Ti všichni posílají pozdravy.

Moje adresa: Mr. Wl. Oulianoff. 4. Rue Marie Rose. 4.
Paris. XIV.

195

M. A. ULJANOVOVÉ

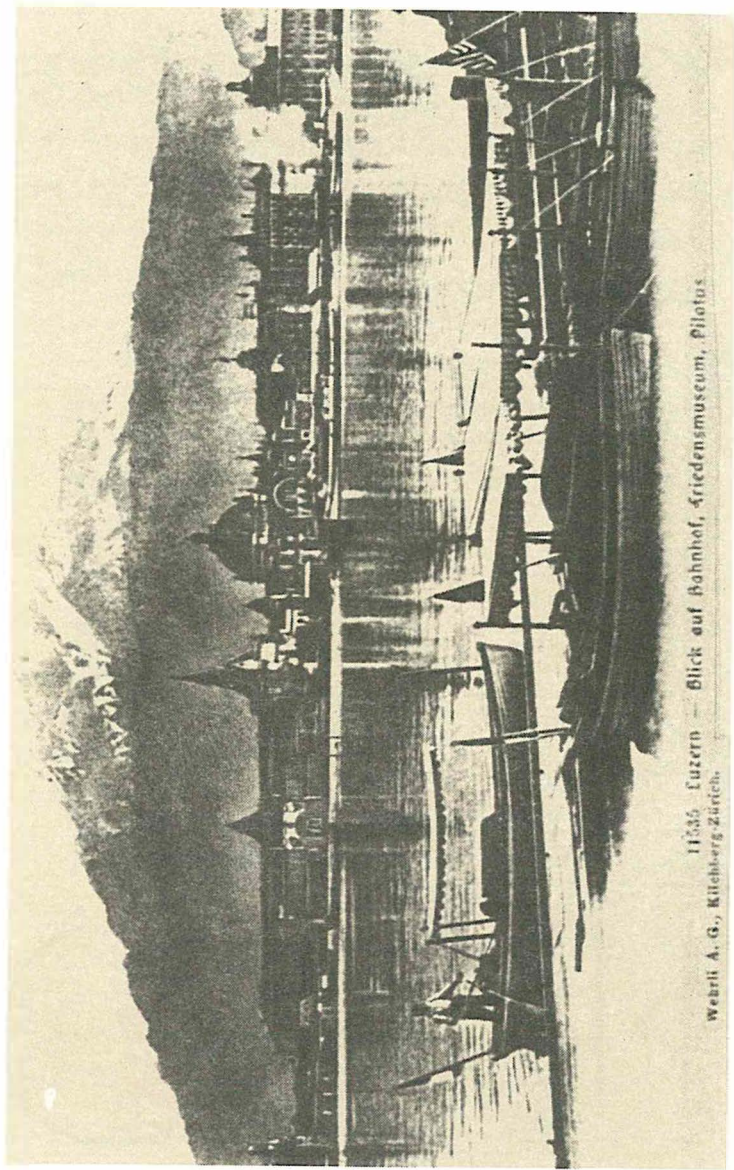
24. srpna 1909

Milá mamičko! Včera jsem dostal Tvůj dopis a obratem odpovídám. O Maňasu se strachuješ zbytečně. Zotavuje se dobře. Příliš chodit ovšem ještě nemůže: pobolívá jí stále ještě trochu noha (pravá). Ptali jsme se lékařů v Paříži i tady na venkově, jestli to není nějaký nedobrý příznak. Všichni říkají, že ne. Rekonvalescence prý probíhá dobře, jen poněkud pomaleji. Poradili Maňase, aby nosila obvaz, aby se zamezily otřesy při chůzi. Včera ušla 5—6 verst, báječně potom spala a cítí se dobře. Vypadá teď vůbec *nesrovnatelně* líp, chutná jí a dobře spí a vyhlíží jako docela zdravý člověk. Zkrátka a dobře — píšu *na-prosto upřímně* — všechno probíhá výborně, jen pomalu. Dá se to patrně vysvětlit značnou zimní únavou. My tady užíváme pěkné dovolené. Už jsme tu tři týdny a chtěli bychom tu být ještě asi tak čtrnáct dní, možná i tři neděle. Jestli bude Maňasa moct jet za měsíc do Ruska, to se zatím nedá říct. Za ty tři týdny se tu zotavila pěkně. Radím jí stále, aby pila co nejvíc mléka; sladkého i kyselého. Pije ho, ale podle mého názoru pořád ještě málo: pořád se spolu kvůli tomu dohadujeme.

Pokoje tu máme pěkné, penzión je hezký a není příliš drahý (10 franků denně za 4 osoby). My s Naďou jezdíme stále na kolech na výlety.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. U.

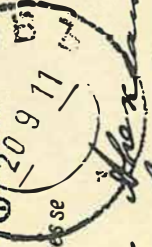

1835. Luzern — Blick auf Bahnhof, Friedensmuseum, Pilotus
Wehrli A. G., Kiltelberg-Zürich.

Carte postale

Postkarte — Cartolina

Adressé

*Mag. Alexander Joubert
Gutenbergstr.*

*Indre-Loire, 2. u 26
des Égyptes.*

*Spania
Pupland. Sarator*

*Договор намери! Мале
у стовпу. Кооперација
успешно уредити у Мберујис. Об.
успешно. предепајан. Мера баш
на Мберујис - 2122 мрга. Новата
успешно уредити у Мберујис.
успешно уредити у Мберујис.
успешно уредити у Мберујис.*

Naši všichni Tě srdečně pozdravují.

P. S. Jaké jsou zprávy od Marka? Už je po té operaci docela v pořádku? Pozdravujte ho od nás všech!

196

M. A. ULJANOVOVÉ

25. 10. [19]09

Milá mamičko! Před několika dny jsem dostal dopis od Tebe a od Aňuty a taky peníze od vydavatele. Merci. Dnes přišlo psaníčko od Maňaši, píše, že se chce nějaký čas léčit. Knížku, kterou mi poslala (Kritičeskoje obozrenije), jsem taky dostal.

Maňaša píše, že všichni dosud bydlíte v bytě se zařízením domácího. To musí být krajně nepohodlné. Bylo by dobře, kdybyste se co nejdřív přestěhovali do bytu, který jste si našli společně se známými.

Míťa se asi brzo ukáže u vás v Moskvě, až se dozví, že Maňaša přijela. Prosil bych ho, aby mi několika slovy napsal, co říká Maňašinu zdraví a s jakým lékařem (či lékaří) se chce ještě o ní poradit.

U nás je všechno při starém. Naši jsou všichni zdraví a pozdravují Tě. Po nádherném počasí v první půlce října začíná přicházet skutečný podzim. Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a posílám všem srdečné pozdravy.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

Velevážená Marii Alexandrovně Uljanovové. Děvičje
Pole, Boženinská ulice, dům Davydova, byt č. 4.

Moskva.

Russie. Moscou

4. 11. [19]09

Milá mamičko!

Před několika dny jsem dostal dopis od Maňaši s novou adresou. Tak jak se vám líbí v novém bytě? Máte tam teplo? Náš byt s ústředním topením je až příliš teplý — venku je ovšem zatím docela teplo. Maňaša udělala dobře, že si zašla k pořádnému doktorovi — teď jen musí co nejdůsledněji dodržovat jeho rady.

Deník Rossija jsem dostal.²⁷⁷ Mockerát děkuju. Dostal jsem taky zprávy od historika, je to zřejmě upjatý člověk ve futrálu. Škoda že se chystá psát hlouposti! Bude se nad ním asi muset udělat kříž.²⁷⁸

Já jedu zítra do Bruselu²⁷⁹ — budu tam několik dní. Aňutě jsem poslal odpověď už do Saratova, protože jsem počítal, že už je tam.

Upřímně tě objímám, moje milá mamičko, a posílám co nejsrdečnější pozdrav Maňaše a Mířovi. Naši všichni taky pozdravují.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

[3. nebo 4. 12. 1909]

Marii Iljiničně Uljanovové. Děvičje Pole, Boženinská
ulice, dům Davydova, byt č. 4. Moskva.

Russie. Moscou

Milá Maňaso! Dostal jsem dnes číslo toho plátku Utro Rossii se sprostým žvástem o Gorkém.²⁸⁰ Už několik dní se některé listy v Paříži (L' Éclair) a v Berlíně (Berliner Tageblatt)²⁸¹ cvičí v psaní těchto vylhaných zpráv. Nedávno tyhle věčné lži náležitě vyvrátil Vorwärts, který velmi správně ukázal a velmi vtipně vyložil, jaké jsou to všechno nehoráznosti a výmysly. To zase nějaký hlupák někde něco slyšel, neví tomu hlavu ani patu a všechno lživě překroutil: o otzovismu, o škole, o filozofii aj. To Utro Rossii musí být plátek pěkných podvodníků, když si dovedou vymyslet vylhaný »interview« — hlavně, když je vzrušující! Ostatně dnes se i Reč dala na výrobu podobného klepu. Kadeti jsou celí šťastní, když mají o čem lhát a klepat.

Jak se Ti daří? Maminka je zdravá? Už nějak dlouho od vás nemáme zprávy. Napiš, jak se vám bydlí, jak se máte, co Míťa. U nás je všechno při starém. Začíná zima — chodím do knihovny. Byt máme teplý. J. V. trošku postonává. Naďa se horlivě učí francouzsky.

Upřímně Ti tisknu ruku a mnohokrát líbám maminku.

Tvůj V. U.

P. S. Dostalas odpověď od historika? Pokud jde o mé knihy v Sablinu²⁸², bylo by dobře *příležitostně* požádat někoho z pitěských přátel, aby je poslali sem. Když ne všechny, tedy aspoň to, co je tam z Marxe a Engelse, a nejlepší klasiky.

M. A. ULJANOVOVÉ

[7. nebo 8. 12. 1909]

Marii Alexandrovně Uljanovové. Děvičje Pole,
Boženinská ulice, dům Davydova, byt č. 4. Moskva.
Russie. Moscou

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj a Manin dopis. Mnohokrát merci za ně. Dnes došel i druhý dopis od Maňši s příjemnou zprávou, že už nemusím podruhé psát známému. Dělá mi starosti, že máte studený byt: jak to bude v zimě, když teď tam není víc než 12 stupňů? Jen aby ses nenachladila . . . Nedalo by se to nějak zařídit? Co postavit si malá železná kamínka? Tady se to hodně dělá (my nemusíme, máme ústřední topení a *velmi* teplo) a na Sibíři jsme to taky dělávali. Dosud, aspoň tady, velké mrazy nebyly, ale zima je teprve před námi.

Maňše moc a moc děkuju za dobré zprávy. Kdyby se jí to trochu hodilo, rád bych ji poprosil, aby mi sehnala novou moskevskou zemědělskou statistiku (za léta 1907—1909) a zjistila (třebas v knihkupectví), kolik stojí Zprávy pozemkových komisí^[253]. Přes známé nemohu tuto publikaci nijak sehnat a potřebuju ji.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Maňše co nejsrdečnější pozdrav ode mne i od nás všech.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

[10. nebo 11. 12. 1909]

Marii Iljiničně Uljanovové. Děvičje Pole, Boženinská
ulice, dům Davydova, byt č. 4. Moskva.

Russie. Moscou

Milá Maňášo! Náhodou jsem se nedávno dověděl, že o vánocích bude v Moskvě sjezd statistiků — přesněji řečeno jedna sekce sjezdu lékařů a přírodovědců bude sjezdem statistiků.²⁸³ Slyšel jsem už jména dvou známých, kteří tam budou (jeden je z Moskvy, druhý z venkova), ale jistě se tam najde známých víc. Je moc důležité využít toho, abych získal statistické publikace zemstev. Moc Tě prosím, snaž se na sjezdu sehnat aspoň jednoho známého statistika, dej mu mou adresu a popros ho, aby mi posílal statistické publikace zemstev: 1. o rolnickém a statkářském hospodářství — zejména běžnou statistiku a soupisy podle usedlostí; 2. o domácích výrobcích a o průmyslu; 3. o zákonu z 9. listopadu [19]06²⁸⁴ a o rozdělení přidělové půdy. Adresu myslím můžeš dát přímo na mě. Kdyby Ti řekli, že do ciziny se to posílat nedá, dej jim, prosím, svou adresu a já Ti pošlu na posílání těchto statistik peníze. Moc nutně je potřebuju. Pokud by to bylo k užitku, mohu napsat stručné prohlášení, žádost, s níž se na statistiky obracím (přikládám ji pro každý případ k Tvému uvážení)²⁸⁵, aby ji známí statistikové mohli dát (nebo ukázat) statistikům z jiných měst s osobní prosbou (nebo s *vymáháním* souhlasu) ohledně zaslání publikací.

Napiš mi, prosím, pár slov, jestli jsi našla někoho, jehož prostřednictvím by se to dalo provést. Jestli ne, ještě Ti napíšu.

Publikace, o které jsem Ti psal minule, se myslím jmenuje nikoli Zprávy pozemkových komisí^[253] (ačkoli jsem

slyšel, že *i taková* publikace existuje), nýbrž *Zprávy odboru zemstev*^[81] (ministerstva vnitra). Nenašel by se nějaký známý úředník, který by si dal práci se sháněním té věci?
Upřímně Ti tisknu ruku a líbám maminku.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové. Děvičje Pole,
Boženinská ul., dům Davydova, byt č. 4. Moskva.
Russie. Moscou

2. 1. [19]10

Milá Maňášo! Dostal jsem dnes dopis od maminky (pro Naďu a pro mne) s několika řádkami od Tebe. Jsem moc a moc rád, že slušně bydlíte a že maminka je spokojená, když nemá na starosti domácnost. Doufejme, že nás konec zimy nepřekvapí. Tady zima až doposud nevypadá jako zima, spíš jako jaro. Dnes je např. přímo jarní slunečný, suchý a teplý den, kterého jsme s Naďou využili k nádherné ranní procházce do Bouloňského lesíka. Vůbec jsme si o svátcích »užívali«: chodili jsme po muzeích, byli jsme v divadle, navštívili jsme Musée Grévin²⁸⁶, které se mi moc a moc líbilo. Taky dnes se chystáme do jedné hospůdky, kde bývá zábavný program, na goguette révolutionnaire* k »písničkářům« (nepodařený překlad slova chansonniers). Lituju, že jsem v létě nevyhledával rozhovory s Francouzi, abych se *soustavně* učil francouzské výslovnosti — teď, když jsem si prošel nějaké knihy o fonetice, vidím, jaké v tom mám slabiny.

Přiložený dopis si, prosím, přečti a předej ho Fjodoru Oděskému — jinou adresu mi nedal. Dopis si máš přečíst proto, abys věděla, co potřebuju. Moskevskou městskou statistiku jsem dostal a moc za ni děkuju. Pošli mi, prosím Tě, 3 brožurky Moskevské městské statistiky o *vol-*

* — revoluční písničky, kuplety. *Red.*

bách do 1., 2. a 3. dумы^[44]. Taky jsem dostal dopis o statistice z Rjazaně, což je výborné, poněvadž mi zřejmě bude pomáhat hodně lidí.

Tisknu Ti upřímně ruku a přeju méně shonu, více odpočinku a hodně zdraví. Mířu pozdravuju. Maminku líbám a objímám. *Šťastný a veselý Nový rok!*

Tvůj V. U.

202

M. I. ULJANOVOVÉ

[Začátkem ledna 1910]

Milá Maňášo! Dostal jsem Tvůj lístek — merci za zprávy. Pokud jde o jízdní kolo, myslel jsem už, že brzo dostanu náhradu, ale nějak se to protáhlo. Soudím se. Doufám, že to vyhraju. Jel jsem z Juvisy²⁸⁷ a auto mi rozmačkalo kolo (já jsem stačil seskočit). Lidé mi pomohli zapsat číslo a nabídli se jako svědkové. Zjistil jsem si majitele auta (vikomt, hrom do něj) a teď se s ním soudím (prostřednictvím advokáta). Teď bych stejně nejezdil: je chladno (zato ale zima je pěkná, skvělá pro pěší vycházky).

Přikládám přesné názvy dvou knih o pozemkové reformě, které nutně potřebuju. Podařilo se Ti najít někoho, kdo by je mohl sehnat?

Tisknu Ti pevně ruku. Polib za mne maminku. Neří moc zkřehlá v tom vašem bytě?

Tvůj V. U.

1. Přehled činnosti Hlavní správy pro úpravu pozemkových poměrů a zemědělství za rok 1907 a 1908. Petrohrad 1909.

2. Přehled činnosti újezdních a pozemkových komisí^[253] (1907—1908).

Nejsem si jist, jsou-li to dvě věci nebo jedna a táž.²⁸⁸
Jsou-li dvě, je ta druhá pro mne důležitější.

3. Ročenka Hlavní správy pro úpravu pozemkových poměrů a zemědělství. Petrohrad 1908.

203

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Deviče Pole,
Boženinská ul., dům Davydova, byt č. 4. Moskva.
Russie. Moscou

12. 1. [19]10

Milá Maňášo!

Právě jsem dostal Tvůj dopis a spěchám, abych Ti honem odpověděl, protože se obávám, že v nejbližších dnech nebudu mít čas.²⁸⁹ O tom člověku v německém Švýcarsku se vynasnažím sehnat informace. Jestli to pospíchá, sděl mi přesný termín, dokdy je třeba toho člověka najít, aby ho (pokud ho nenajdu já) mohli organizátoři začít hledat sami.

Statistiku jsem dostal. Mockerát merci.

Añutě ode mne vyřid' srdečný pozdrav. Markovi taky.

Maminku upřímně objímám a přeju jí hodně zdraví.

Jak se máte? Jaká je zima? Tady je zima teplá. Dal jsem se teď na divadla: viděl jsem nový Bourgetův kus La Barricade. Reakční, ale zajímavé.

Pevně Ti tisknu ruku. Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Devičje Pole,
Boženinská ulice, dům Davydova, byt č. 4. Moskva.
Russie, Moscou

[30. nebo 31. 1. 1910]

Milá Maňášo! Dostal jsem před několika dny Tvůj dopis a pořád jsem se chystal k odpovědi. Ale v poslední době jsem měl tolik práce s jednou mimořádnou záležitostí, že jsem si nemohl vyšetřit ani hodinku. Historikův dopis jsem taky dostal a odpovím na něj (příležitostně mu to vyříd') — ale teď (hned) nemohu.

Dostal jsem taky dopis od Míti. Byl jsem nesmírně překvapen zprávou o nehodě, která ho potkala.²⁹⁰ Píše, že se zotavuje a že už se brzo začne učit chodit. Napiš mi, prosím, jak pokračuje jeho rekonvalescence. Přišel o místo, nebo ho pro něj drží až do uzdravení? Bude moci po uzdravení jezdit po svém obvodě jako dřív?

O Aňutě nic nepíšeš. Já už o ní taky dlouho nemám zprávy. Jak se jim líbí v novém městě?*

A jak je na tom teď se zdravím maminka? Už se po chřipce sebrala?

Tady byla (a ještě je) taková povodeň, jakou v Paříži už dávno nepamatují. Asi ses o tom dočetla v novinách. Dvakrát jsem se došel podívat až k Seině (koňská dráha jezdí zkrácenou tratí; metro a tramvaje stojí). Tyhle »Benátky v Paříži« jsou skutečně velmi zvláštní. Spousta lidí je bez práce. A až opadne voda, mohou se stát ještě všelijaká neštěstí, něco se může zřítit atd.

* A. I. Uljanovová-Jelizarovová byla v té době v Saratově. *Red.*

U nás je všechno při starém, nic nového. Nadřa běhá po všech školách, kde se vyučuje francouzštině, a usilovně v ní pokračuje. Záležitost s kolem pro mne dopadla dobře.* Moskevskou městskou statistiku jsem dostal — mockrát merci.

Upřímně za mne polib maminku. Srdečný pozdrav od nás všech.

Tvůj V. U.

Promiň, že píšu tak nesouvisle. Byl jsem vyrušen.

205

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[1. 2. 1910]

Moskva, Marii Alexandrovně Uljanovové.

Děvičje Pole, Boženinská ulice,

dům Davydova, byt č. 4

Milá Aňuto! Poslední dobou to tady bylo velmi »bouřlivé«, ale skončilo to pokusem o smír s menševiky, ano, ano, světe div se! Byl zastaven frakční orgán a pokoušíme se trochu pohnout se *sjednocením*** . Uvidíme, jestli se to podaří. Teprve nedávno jsem se zbavil velmi neodkladných záležitostí souvisejících s těmito změnami.

Paříž je v mnohém směru strašná díra . . . Dodnes (a to už jsem *tady* víc než rok!) jsem si na ni nedokázal *docela* zvyknout, ale přesto cítím, že zpátky do Ženevy by mě teď mohly zahnat snad jen nějaké zvláštní okolnosti!

* Viz tento svazek, dokument č. 202. *Red.*

** Jde o plenární zasedání ÚV SDDSR z ledna 1910. *Red.*

D. I. ULJANOVVI

13. 2. 1910

Milý Míto! Už je to dost dávno, co jsem dostal Tvůj dopis (a potom Nivu s úlohou²⁹¹), a je ostuda, že odpovídám tak pozdě. Jak pokračuje Tvoje rekonvalescence? Doufám, že lékaři přece jen bývají opatrní a nepouštějí se do práce, dokud nejsou docela zdraví. Já jsem tu hodně často přemýšlel o nebezpečí havárií, když jsem jezdil na kole v centru Paříže, kde je zatraceně velký dopravní ruch. Ale vypadnout v zimě na vesnici ze saní jako Ty! To musel být ten kuň úplně divoký a byla to asi taky zběsilá jízda.

Napiš mi pár slov, jestli jsi už docela v pořádku. Ánuta psala, že je naděje, že ti nohu vyléčí (úplně? Budeš moci jezdit na kole?), ale rameno ne. Je to pravda? Mně se nějak nechce věřit, že by se zlomená lopatka vůbec nedala vyléčit. Chce to podstoupit důkladnou léčbu a úplně se vyléčit.

Pokud jde o Maňášu, myslím, že by jí prospělo, kdyby přes léto delší dobu odpočívala. Maminka o tom taky píše, ale bojí se, že ji nedostane ven . . . Ale měla by jet.

U nás je všechno při starém. Žijeme poklidně. Počasí je tak pěkné, že se chystám začít zase jezdit na kole, proces jsem naštěstí vyhrál a brzy mám dostat od majitele auta peníze.

Tisknu Ti pevně ruku. Ať jsi co nejdřív zdrav, úplně zdrav. Naši Tě všichni pozdravují.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

13. 2. 1910

Milá mamičko! V minulých dnech jsem dostal Tvůj a Aňutin dopis. Moc a moc za ně merci. Konečně jsem se zbavil všelijakých těch záležitostí, kvůli kterým jsem musel tak stručně a naspěch odpovědět Maňase (brzo jí napíšu).

Šachy²⁹² jsem dostal už dávno — jen jsem se o tom zapomněl zmínit. Mívám tu jen málokdy příležitost si zahrát, nejspíš jsem to už docela zapomněl.

Potěšilo mě, že s bytem i s hospodyní jste spokojeni a že Ty už jsi v pořádku a už zase chodíš ven. Na jaře byste se měli co nejdříve vypravit z Moskvy někam na Volhu nebo na venkov. Protože zůstat na jaře v Moskvě by nebylo dobré.

Tady je podivné počasí. Hladina Seiny je pořád ještě vysoká, ale voda rychle opadává; povodeň nadělala obrovské škody (naše část města nebyla vůbec postižena).

Od Míti došel kratší dopis se zprávou, že se jeho stav zlepšuje. Opravdu si vytýkám, že jsem se ještě nezmohl na odpověď. Tak vida, zdá se, že nebezpečno není jen v pařížských ulicích, kde je tak bláznivý dopravní ruch . . .

Vídám se tu občas s Augustou Pavlovnou. Její příbuzní jsou v Moskvě — stýkáte se s nimi? Je velmi milá.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. U.

Naši všichni posílají srdečné pozdravy.

D. I. ULJANOVVI

17. 2. [19]10

Milý Míto! Když jsem dostal Tvou úlohu*, přece jen mě ty šachy trochu »rozehřály«, vždyť už jsem skoro všechno nadobro zapomněl. Nehrál jsem už snad rok a za poslední léta jsem sehrál všehovšudy pár husarských a polohusarských partií. Tvou úlohu jsem vyřešil snadno. Vd8 — d6. Zato v Reči jsem dnes viděl úlohu, kterou jsem hned tak nevyřešil a která se mi moc líbila (číslo z 1. února, č. 31 /1269/, úloha č. 195). Postavení je takové: bílý Kg3, Jg1, Se7 a pěšci h5 a d3. Černý Ke3 a pěšci h7, d5 a a2 (tj. poslední je před tahem, než se promění v královnu). Bílý táhne a vyhrává. Krásná partie!

Tak jak pokračuje rekonvalescence? Už máš nohu i lopatku úplně v pořádku? Budeš zase moci brzo chodit a jezdit?

Tisknu Ti ruku. Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVVÉ

10. 4. [19]10

Milá mamičko! Doufám, že dostaneš tento dopis do 1. dubna. Blahopřeju Ti k svátku, k jmeninám — Maňáše taky. Obě vás co nejupřímněji objímám.

Tvůj dopis s novou adresou jsem dostal v těchto dnech — krátce předtím jsem dostal taky dopis od Míti. Nevěděl jsem, že váš starý byt byl tak daleko od centra. Hodi na tramvají — to je hrůza! Já to tady mám půl hodiny

* Viz tento svazek, dokument č. 206. *Red.*

Д. И. 10.

Дорогой Маркс! Улы-
вал Воровскому, а ты сам
"предупреждаешь" на Успенского,
— а то тебе советую, чтобы
был предупрежден. Не упрям,
каждый род, а всего же укажи-
шь роду самураб и к новко
"указки" и к упрям-
ских упрям. Судану Воров

První strana Leninova dopisu

D. I. Uljanovovi ze 17. února 1910

tramvají do knihovny*, a i to se mi zdá únavné. A jezdit každý den hodinu tam a hodinu zpátky — to opravdu nestojí za nic. Dobře, že jste si teď našli byt blízko správy**. Jen je-li v těch místech čistý vzduch. Není tam moc prachu a dusno? Za dopis historikovi srdečný dík; už dostal odpověď.

Co se týče našeho setkání v srpnu, bylo by to přímo skvělé, jen jestli by Tě cesta příliš neunavila. Z Moskvy do Pitěru by sis musela vzít lůžkový vůz, z Pitěru do Abo taky. Parník Bure z Abo do Stockholmu je výborně zařízen, po otevřeném moři jede 2—3 hodiny, za dobrého počasí je to plavba *jako po řece*. Z Petrohradu se vydávají i zpáteční jízdenky. Nebýt té únavné dráhy, dal by se ve Stockholmu báječně strávit třeba týden!

My zatím nemáme s letním bytem nic vyřešeno. Váháme: je lepší penzión jako loni, kde by Naďa a J. V. mohly *úplně* odpočívat, nebo domek, kde by musely samy vařit; J. V. to značně unavuje.

Tady je jaro. Už jsem vytáhl Nadino kolo. Přímo to člověka táhne na procházky nebo na vyjížďky.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Maňase co nejsrdečnější pozdrav.

Tvůj V. U.

* Je míněna Národní knihovna v Paříži, kde Lenin obvykle pracoval. *Red.*

** M. I. Uljanovová pracovala v té době na guberniální zemstevní správě v Moskvě. *Red.*

V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ
A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

2. 5. [19]10

Milá Aňuto! Včera jsem dostal Tvůj dopis s novou adresou. Merci za blahopřání. U nás je všechno při starém. Naďa trochu postonává, nějak ji pořád zlobí nervy, ale jinak jsme všichni celkem zdraví. Já už jsem dávno vytáhl kolo a co chvíli si vyjedu do okolí Paříže, naštěstí bydlíme docela blízko u fortifications*, tj. na okraji města. S letním bytem jsme se ještě pořád nerozhodli; léto je tu později. Možná že zase pojedeme do Bombonu, kde je levný penzion a naprostý klid, ačkoli Naďa nějak nemá moc chuti jet zase tam. Možná že to tentokrát zkusíme v socialistické kolonii na břehu moře**. J. V. tam byla loni a byla spokojena.

Alakajevskému sousedovi*** vyříd' můj srdečný pozdrav, jestli ho zase někdy uvidíš. Škoda, že je to takový zapřísáhlý nepřítel korespondence, protože by bylo příjemné dostat aspoň občas zprávu »z nitra Ruska« o tom, co se děje na nové vesnici. Jsme o tom málo informováni a bylo by moc milé prostě si jen tak porozprávět s moudrým člověkem.

Severního Mandžu **** taky pozdravujeme. Jakpak se tam teď asi bude mít a jestlipak se zbaví »slabosti« ruských . . . nejen spisovatelů . . .

V tom, že bych byl nespokojen s doktorem† (za kterého ses přimlouvala, aby se mu nějak pomohlo), ses určitě zmýlila, nebo možná, že jsem se třeba nějak nešikovně

* Doslovně: opevnění, brána. *Red.*

** Viz tento svazek, dokument č. 214. *Red.*

*** Jde o A. A. Preobraženského. *Red.*

**** Jde o A. P. Skljarenka. *Red.*

† Jde o M. F. Vladimírského. *Red.*

vyjádřil. Neměl jsem a nemám proti němu sebemenší námitky. Dojem dělá dobrý. Mně se nepodařilo se s ním trochu víc sblížit. Teď se usadil za městem, kde bude dětem líp. Má velkou bídu; teď v poslední době se mu prý podařilo získat nějakou docela maličkou odměnu za *přechodnou* práci. Vidám se s ním málokdy. Emigranti tu trou bídu s nouzí.

Pracuje se mi prabídně. Snad už tu dobu zuřivých hádanic²⁹³ nějak přetluču — a pak se vrátím k práci.

Tisknu Ti pevně ruku. Markovi srdečný pozdrav. Naši všichni pozdravují.

Tvůj V. U.

Milá Aňo, Tvůj dopis o známé jsem už dávno a dávno dostala a hned jsem na něj odpověděla Maňaše. Mám dojem, že se můj dopis zřejmě ztratil, ačkoliv na jednu z otázek, které v něm byly, Maňaša odpověděla. Prosila jsem ji, aby napsala, jestli ten dopis dostala, ale ona mi nic nenapsala. Ten známý, kterému jsme měli na Tvé přání dopis ukázat, tady teď není, a kromě toho to, co jsem Ti psala, nebylo určeno jemu, ale jiné osobě. V nejbližších dnech Ti napíšu podrobně. Upřímně Tě líbám. Pozdrav M. T. Maminka vás taky pozdravuje.

N. K.

2 1 1

M. A. ULJANOVOVÉ²⁹⁴

Dmitriji Iljiči Uljanovovi. Stanice Michněvo
na Rjazaňsko-uralské dráze. Russie. Moscou

18. 6. [19]10

Milá mamičko! Posílám Tobě, Aňutě a Mítovi pozdrav z nedělního výletu. Vyjeli jsme si s Naďou na kolech.

Meudonský les je pěkný a je blízko, tři čtvrtě hodiny od Paříže.²⁹⁵ Aňutin dopis jsem dostal a poslal jsem odpověď. Upřímně Tě objímám za sebe i za Naďu.

Tvůj V. U.

212

M. I. ULJANOVOVÉ

Saveljevovi (pro M. I. U.). Soukromý domek.
Vesnice Ino-Nemi.

Stanice Terioki na Finské dráze. Russie. Finlande

18. 6. [19]10

Milá Maňášo! Posíláme Ti s Naďou pozdrav. Jsme na výletě v Meudonském lese. Je tu nádherně! Tvůj dopis (dlouhý) jsem dostal tentýž večer, kdy jsem Ti posílal svůj dopis. Takže všechno došlo. Píšeme a posíláme novinky.

Salut et fraternité!* Tvůj V. U.

213

M. A. ULJANOVOVÉ

Stanice Michněvo na Rjazaňsko-uralské dráze.
Doktoru Dmitriji Iljiči Uljanovovi. Russia.Mosca.

1. 7. [19]10

Milá mamičko! Posílám ti srdečný pozdrav z Neapole. Dojel jsem sem parníkem z Marseille: levně a příjemně.

* Pozdrav a bratrství! — pozdrav užívaný za Francouzské revoluce. *Red.*

Jelo se mi jako po Volze. Odjíždím odtud nakrátko na Capri.*

214

M. I. ULJANOVOVÉ

V. A. Saveljevovi pro M. I. U. Soukromý domek. Vesnice
Ino-Nemi. Stanice Terioki na Finské dráze.
Russie. Finlande

28. 7. [19]10

Milá Maňášo! Píšu Ti z Pornicu**. Už je to skoro týden, co jsme se tu usadili s J. V. a s Naďou. Je to výborný odpočinek. Chodíme se koupat atd. Jak se máte vy? Co mamínčino zdraví? Jak to vypadá s Kodaní a se Stockholmem?*** Piš: Pornic (Loire Inférieure). Rue Mon Désir. K. Les Roses. Mr. Oulianoff.

Všechny pozdravuji. Tvůj V. U.

Mamince jsem psal před týdnem z Paříže do Michněva. Dostala ten dopis?

* Lenin jel na Capri k A. M. Gorkému. *Red.*

** O pobytu v Pornicu viz N. K. Krupská, *Vzpomínky na Lenina*, Praha 1970, s. 145. *Red.*

*** Jde o setkání s V. I. Leninem v zahraničí. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Alexandrovně Uljanovové. Domek Jekatěriny Ljasonenové. Vesnice Leppeneno. Stanice Terioki. Finská dráha. Finland via Stockholm. Terioki

4. 9. [19]10

Milá mamičko! Posílám Tobě a Aňutě srdečný pozdrav z Kodaně. Kongres skončil včera.²⁹⁶ S Maňášou jsme všechno písemně dohodli: 4. září podle starého kalendáře, tj. 17. září podle nového, vás čekám ve Stockholmu v přístavu.* Jeden soudruh mi najme ve Stockholmu dva pokoje na týden od 17.—24. září. Moji zdejší adresu má Maňáša. Do Stockholmu mi pište. Hr. Ulianof. Poste restante. Upřímně Tě objímám.

Na brzkou shledanou

Tvůj V. U.

Zůstanu zde do 15. září [19]10.

* Lenin přijel do Stockholmu, aby se zde sešel s matkou M. A. Uljanovovou a sestrou M. I. Uljanovovou. *Red.*

M. T. JELIZAROVVI

3. 1. [19]11

Milý M. T.! Srdečné díky za Váš dopis! Tady se člověk cítí tak odtržený, že podobná vyprávění o dojmech a pozorováních »od Volhy« (po Volze se mi stýská!) jsou opravdovým balzámem. Vaše postřehy jsou neobyčejně zajímavé, hlavně proto, že jste je nasbíral při nejrůznějších setkáních při práci a na cestách, aniž jste si to předem vytkl jako úkol. V létě mě Váš dopis taky ohromně potěšil a moc se omlouvám, že jsem se nevzchopil k odpovědi pro samé cestování od moře do Paříže, z Paříže do Kodaně a pak do Stockholmu.

Cesta do Itálie mi teď (a v nejbližší budoucnosti) zřejmě nevyjde. Finance (na které se mne, mimochodem, ptala Aňa) to nedovolují. Vydavatele jsem nenašel.²⁹⁷ Článek jsem poslal do časopisu *Sovremennyj mir*²⁹⁸, ale i tam jsou zřejmě těžkosti; už několik týdnů čekám na odpověď. Dlouhé cesty se budou muset odložit na lepší časy. Ale z Itálie je to sem přece kousek: není možné, abyste nezajel do Paříže, jestli se vypravíte do Itálie. A darmo se asi neříká, že kdo byl jednou v Paříži, toho to tam táhne znova.

A pro Maňasu by bylo opravdu lepší, kdyby si v Saratově trochu déle odpočinula a s odjezdem tolik nespíchala, po všech stránkách by to bylo lepší.

My žijeme pořád stejně. Veselého je pomálu. Poslední dobou je to tady teprve samá »hádance«, a tak mi prosím promiňte mou liknavost při korespondenci: neodpověděl

jsem Aňutě, která mi psala o neúspěchu jednání s Lvovičem²⁹⁹, dávno jsem nepsal mamince. Teď jste tam přece jen skoro celá rodina pohromadě, a tak mě prosím Vás u všech omluvte; srdečný pozdrav Aně, Maňase a upřímné políbení mamince.

Tisknu Vám pevně ruku.

Váš V. U.

Maminka mi ve Stockholmu vyprávěla o Vašem boji s principálem. Když teď Vaše akcie stouply, znamená to, že máte napůl vyhráno. Gratuluju! Už abyste měl ty nepříjemnosti za sebou!

Šťastný a veselý Nový rok!! *Všem šťastný a veselý!*

Včera jsem dostal z Ruska 1. číslo Zvězdy a dnes 1. číslo Mysli³⁰⁰. Mám z toho velkou radost! Doufám, že i Vy jste je četl. Moc mě to potěšilo!!

217

M. A. ULJANOVOVÉ

Marii Alexandrovně Uljanovové.

Pankraťjevská ul. 7, byt č. 5.

Saratov. Russie. Saratow

19. 1. [19]11

Milá mamičko! Právě přišel Tvůj dopis. Naďa mockrát děkuje a pozdravuje Tě. Pokud jde o mne, musím rychle uvést na pravou míru nedorozumění, které jsem zřejmě bezděky vyvolal. Prosím Tě, peníze mi neposílej. Teď je nepotřebuju. V jednom z posledních dopisů jsem psal, že nemohu udat knihu ani článek. Ale v posledním dopise jsem už psal, že článek údajně přijmou. O knize jsem na-

psal Gorkému* a doufám, že od něho dostanu příznivou odpověď. Rozhodně se nám *ted'* nevede hůř; *ted'* žádnou nouzi nemáme. A já Tě moc prosím, milá mamičko, abys mi nic neposílala a z penze nešetřila. Když nám bude zle, otevřeně to napíšu, ale *ted'* tomu tak není. Najít vydavatele není lehké, ale budu ho hledat znovu a znovu — kromě toho *dostávám dál* onen »plat«³⁰¹, o kterém jsem Ti říkal ve Stockholmu. Takže si, prosím, nedělej starosti.

Maňáše psala Naďa dvakrát, dnes píše potřetí**. *Dostává Maňáša ty dopisy?*

Jsem moc rád, že Mítovy zprávy o jeho přeložení jsou příznivé***. Markovi a Aňutě srdečný pozdrav od nás všech.

My jsme všichni zdraví. Žijeme pořád stejně. Včera jsem tady měl přednášku o Tolstém — možná že s touhle přednáškou pojedu na okružní cestu po Švýcarsku.****

Počasi je zde docela slušné. Sucho, chladno (byť máme velmi teplý), na procházky docela pěkně.

Upřímně Tě objímam, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. U.

P. S. V Moskvě se roznemohla Tánina matka.†

* Viz Sebrané spisy 48, Praha 1989, dokument č. 11. *Red.*

** N. K. Krupská psala M. I. Uljanovové z konspirativních důvodů dopisy neviditelným inkoustem. *Red.*

*** D. I. Uljanov byl přeložen do Feodosije jako lékař hygienik. *Red.*

**** K cestě nedošlo. *Red.*

† Jde o zatčení S. N. Smidovičové, dobré známé rodiny Uljanovových. *Red.*

M. A. ULJANOVŮVÉ

8. 4. [19]11

Milá mamičko! Tenhle dopis dostaneš pravděpodobně 1. dubna podle ruského kalendáře. Blahopřeju Tobě i Maňaše k svátku. Přeju Ti, aby ses co nejdřív a důkladně zotavila. Mluvil jsem dnes s doktorem* — s otcem Aňutina »kmořence« —, říká, že po ischiasu se musí člověk moc šetřit, aby se to nevrátilo. Mimochodem: jeho žena s dětmi se chystá do Ruska, ale zatím chtějí jet přes léto na venkov.

Dostal jsem, milá mamičko, Tvůj dopis, ve kterém líčíš život v Saratově a uvažuješ o Maňaše. Nedělej si starosti předem, třeba se to do konce léta vyřeší ještě jinak, než předpokládáš.

Kde hodláte strávit léto? Přímo v Saratově? Je tam v létě hezky?

Tady u nás byla týden opravdová zima — sníh, mrazy. Teď se to začalo zase obracet k jaru. J. V. se za těch mrazů nastydla a leží. Vcelku žijeme pořád stejně, poklidně. Od Maňasi máme bohužel málo zpráv. Jakkak se cítí? Srdečný pozdrav jí i všem našim.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. U.

* Lenin má na mysli M. F. Vladimírského. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ

[20. 8. 1911]

Marii Alexandrovně Uljanovové.

Gogolova ul., Kuppův dům.

Berd'ansk v Tavrické gub. Russie. Berdiansk.

Milá mamičko! Posíláme s Nad'ou Tobě a všem našim
vřelý pozdrav z výletu. Přijeli jsme sem na celý den.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ

[20. 8. 1911]

Veleváženému Vasiliji Alexandroviči Saveljevovi

pro M. I.

Soukromý domek. Vesnice Ino-nemi.Stanice Terioki na Finské dráze.

Finlande (via Stockholm). Terioki

Milá Maňášo! Posíláme Ti s Nad'ou pozdrav z výletu
— přijeli jsme sem na celý den.

Salut chalereux!* Tvůj V. U.

* Vřelý pozdrav! Red.

M. A. ULJANOVOVĚ

[28. 9. 1911]

Marii Alexandrovně Uljanovové.
Ugodnikovská ul. 26, byt Jelizarova. Saratov.
Russland. Saratow.

Milá mamičko! Píšu z Luzernu. Nečekaně jsem se dostal do Švýcarska (u příležitosti konání schůze mezinárodního socialistického byra v Curychu)³⁰². Podnikám okružní cestu s referátem.³⁰³ Včera jsem se vyšplhal na Pilatus — 2122 metrů. Počasí je dosud nádherné, a tak podnikám báječné výlety. Upřímně Tě objímám a všem posílám co nejsrdečnější pozdrav.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

[8. nebo 9. 3. 1912]

Velevážené Marii Alexandrovně Uljanovové.

26. Ugodnikovská ul., 26. Saratov. Russie. Saratow

Milá mamičko! V těchto dnech jsme dostali další dárek od vás — ryby, kaviár a balyk*. Merci mnohokrát. Teď pojídáme tyto lahůdky, pochutnáváme si a vzpomínáme na Volhu. Letos jste nás těmi domácími pochoutkami ale zahrnuli!

Jak se máte? Soudě podle novin je u vás zima a sních. Tady už je jaro. Asi před týdnem jsem už začal jezdit na kole, byl jsem až v Bois des Verrières (Maňša tam byla) a přivezl jsem odtamtud kočičky. Dnes jsme tam zase byli s Nad'ou — už tam kvetou třešně. Počasí je jarní, jenže nestálé, často prší.

Kam se chystáte na léto? J. V. chtěla jet do Ruska, ale zdá se, že z toho nic nebude. My se chystáme ke známým do Arcachonu — na jih Francie.

Jste všichni zdraví? Upřímně Tě objímám, milá mamičko. Srdečný pozdrav Aňutě, Maňše i Markovi, a taky Míťovi.

Tvůj V. U.

Nad'a a J. V. posílají co nejsrdečnější pozdravy.

* — solený rybí hřbet. *Čes. red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[24. 3. 1912]

Saratov, Ugodnikovská ul. 26,
Anně Iljiničně Jelizarovové

Poslední dobou jsem seděl doma nad překladem*, a tak skoro ani nevím, co se děje v Paříži. Ale pokud jde o naše, ti se tu hryžou a házejí po sobě blátem jako už dávno ne, takové to snad nebylo ještě nikdy. Všechny skupiny a skupinky vyrukovaly proti poslední konferenci a jejím svolavatelům, takže na schůzích tady docházelo doslova ke rvačkám.³⁰⁴

Zkrátka je zde tak málo zajímavého a pěkného už vůbec nic, takže nestojí za to ani psát.

M. A. ULJANOVOVÉ

7. 4. [19]12

Milá mamičko! Tento dopis asi dostaneš kolem 1. dubna podle starého kalendáře. Blahopřeju Ti i Maňase k svátku, upřímně vás líbám a přeju všechno nejlepší.

Jaké je tam na Volze jaro? Jste všichni zdraví? Zvykl jsem si teď sledovat v Reči každý den zprávu o počasí v Saratově, a tak vidím, že tam máte ještě zimu.

Tady je, zdá se, letos časně jaro. V těchto dnech jsem zase jezdíval na kole do lesa — všechny ovocné stromy v sadech jsou v jednom květu, bílé jako mléko, krásně voní, jaro jako z pohádky! Škoda, že jsem musel jezdit sám — Naďa se nachladila, sedí doma a nemůže mluvit.

* Nepodařilo se zjistit, o jaký překlad jde. *Red.*

V létě se chystáme do Fontenay — u Paříže, a uvažujeme, že bychom se tam vůbec přestěhovali na celý rok.³⁰⁵ V Paříži je draho — zvýšili nám činži a na předměstí bude kromě toho zdravěji a víc klidu. V nejbližších dnech se vypravím něco shánět.

Od Maňashi jsme čekali dlouhý dopis. Nepřišel. Posílám jí prospekt — všechno, co jsem posháněl. Co Mark a Aňa, jsou zdraví? Co píše Míťa?

Ještě jednou Tě upřímně líbám a všem posílám srdečný pozdrav.

Tvůj V. U.

225

M. A. ULJANOVOVÉ

27. 5. [19]12

Milá mamičko! Včera večer jsem se vrátil do Paříže z krátké pracovní cesty³⁰⁶ a našel jsem Tvůj dopis se smutnou zprávou o Aňutě a Maňase³⁰⁷. Jsem přesvědčen, že je dlouho držet nemohou; tohle zatčení je vyloženě absurdní. A Aňutě ještě k tomu rovnou řekli, že to nebude na dlouho! Pravděpodobně teď zavírají na venkově lidi jen tak pro nic za nic, »pro všechny případy«.

Máš nějaké známé, milá mamičko? Navštěvuje Tě někdo? Nejhorší a nejtěžší bývá v takových případech, když člověk zůstane najednou sám. Dostáváš dopisy a zprávy od Marka a Míti?

Není někdo ze známých v Petrohradě? Jestli ano, bylo by dobře jim napsat, co se stalo, možná, že by mohli něco zjistit. Venkovské úřady bývají někdy až moc horlivé, zvláště teď, po Prvním máji.

Upřímně Tě objímám, moje milá mamičko, a přeju Ti zdraví a dobrou mysl.

Tvůj V. U.

P. S. Pokud jde o léto, ještě jsme se nerozhodli. Zatím není horko.

226

M. A. ULJANOVOVĚ

2. 6. [19]12

Milá mamičko! Před několika dny jsem Ti psal v souvislosti se zatčením Maňasi a Aňuty. Chtěl bych si s Tebou ještě popovídat. Bojím se, že se teď cítíš příliš osamělá. V předešlém dopise jsem se ptal, jestli tam máš nějaké známé, kteří by Tě navštěvovali, ale odpověď na dopis samozřejmě ještě nemohla dojít.

Dnes jsem se dočetl v petrohradských novinách o velkém zatýkání a prohlídkách mezi železničními zaměstnanci v Saratově.³⁰⁸ Jak je vidět, brali to zvláště důkladně . . . Nevím, jestli jsi už dostala nějaké zprávy od Maňasi a Aňuty. S Aňutou se asi brzo uvidíš, když už jí hned při zatčení byli nuceni říct, že si ji tam patrně nenechají dlouho. Ale je-li zatýkání mimořádně rozsáhlé, může trvat určitou dobu, než se v tom vůbec vyznají, než si všechny zatčené roztrídí.

Prosím Tě, napiš mi pár slov, milá mamičko, abych věděl, jestli jsi zdravá a jak se cítíš — a taky, je-li něco nového a máš-li v Saratově nějaké známé. Když si budeme častěji psát, snad Ti přece jen nebude tak smutno.

U nás je všechno při starém. Včera jsme byli na procházce v parc de St. Cloud, ale počasí nám nepřálo, rozpršelo se. Tady zatím není horko, a tak jsme se zatím ještě nerozhodli, kde strávíme léto.

Nad'a a Jel. Vas. Tě upřímně líbají a přejí Ti, abys byla zdravá a dobré myslí. Já Tě taky objímám, milá mamičko.

Tvůj V. Uljanov

2/II.12.

Дуриная мамина! На
днях никак не могу поговорить
с м. и в. Корева по поводу
этого. Боюсь, что мы слишком оди-
ноко танцуете себя губами губами. Я
спрашиваю в предвидении
и, если бы кто из вас пошел, как
такой же, то отсюда на чист-
ую, конечно, не могло еще быть.

Сегодня прочитал в газете
дуриной газет о больших
делах и обещаниях в Ленинове в све-
зи с этим. Дур. слышавшим. В
дешеве, хватаясь за голову
предис... Не знаю, чем
бы мы получили как из - мидия

První strana Leninova dopisu
M. A. Uljanovové z 2. června 1912

M. A. ULJANOVÉ

1. 7. [19]12

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj dopis, kde píšeš o cestě po Volze a Kamě a udáváš novou adresu. Právě tak i já Ti musím dát novou adresu. Z Paříže jsem se letos v létě dostal hodně daleko — až do Krakova. To už je skoro Rusko! I Židé tu vypadají jako v Rusku, ruská hranice je osm verst odtud (vlakem je to z Granice asi dvě hodiny, z Varšavy devět hodin), ženské tu chodí bosé a v pestrých šatech — docela jako v Rusku. Moje zdejší adresa je:

Herrn Wl. Uljanow
Zwierzyniec. L. 218.
Oesterreich. *Krakau.*

Přeju vám, abyste si s Aňutou co nejlíp odpočinuly a pěkně si užily cesty po Volze. Začínají velká horka. Na řece to bude jistě hezké.

Pokud jde o Maňášu, doufejme — po tom, co Ti řekli —, že ji dlouho držet nemohou.

Pozdrav Markovi!

Pošli mi, prosím, milá mamičko, Mířovu adresu.

My teď strávíme spoustu času zařizováním. Usadili jsme se přes léto za městem — blízko letoviska, které se jmenuje Salvator. Polsky ještě neumíme. Těžkostí a tram-pot je spousta.

J. V. stůně — vypadá to na zápal plic.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a posílám srdečný pozdrav Aně.

J. V. a N. K. posílají srdečné pozdravy a objímají Tě.

Tvůj V. Uljanov

M. I. ULJANOVOVÉ

[Koncem listopadu 1912]

Milá Maňášo!

Velikánský dík za fotografie* a za dopis. Tak konečně! Jakpak se teď cítíš?

Že sis vybrala sever³⁰⁹, to mě nepřekvapuje, já bych si ho asi vybral taky. Doufám, že Tě přece jen nepošlou moc daleko — jsou tam i zlá místa. Napiš, prosím, hned jak tam přijedeš.

U nás bylo v posledních dnech hodně zmatku, proto jsem Ti nemohl odpovědět hned.

Tady se všude mluví jen o válce, jak je ostatně vidět i z novin. V případě války budeme asi muset odjet do Vídně (nebo dokonce do toho města, kde jsme se viděli naposledy**). Ale já nevěřím, že bude válka.

Upřímně Tě líbám, moje milá. J. V. a Naďa rovněž.

Tvůj V. Uljanov

P. S. Napiš, jestli Ti bude chodit Neue Zeit.

* V. I. Lenin dostal fotografie Marie Alexandrovny, Anny Iljiničny a Marie Iljiničny. *Red.*

** Lenin má na mysli Stockholm, kde se v září 1910 setkal s matkou a sestrou. *Red.*

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[Na podzim 1912]

Milá Aňuto! Měl jsem velkou radost z Tvé zprávy. Ta ruka Tě ale musela pořádně bolet: je to ještě vidět na písmu!

My to tu máme lepší než v Paříži — nervy mají klid, můžeme se víc věnovat literární práci a je tu míň hádanic. Doufám, že se teď spíš budeme moct sejít — pokud nebude válka, ale já věřím, že nebude.

Sem tam dostávám zprávy od Gorkého, který se k nám teď nestaví tak nepřátelsky jako dřív.

Co Mark a Míša?

Polib za mne, prosím Tě, co nejupřímněji maminku.

Tady je krásné podzimní počasí, a tak chodíme hodně na procházky.

Hmotné podmínky jsou zatím snesitelné, ale je to hodně nejisté . . . V případě potřeby budu psát Tobě.

Pevně Ti tisknu ruku a omlouvám se, že píšu v rychlosti.

Tvůj V. U.

P. S. J. V. a Naďa Tě dávají moc pozdravovat a líbají Tě. Obě jsou zdravé.

M. A. ULJANOVOVĚ

[21. nebo 22. prosince 1912]

Milá mamičko! Odpusť mi, prosím Tě, že jsem tak dlouho otálel s odpovědí na minulý dopis, až mezitím přišel druhý. Naďa Ti podrobně píše o tom, jak žijeme.*

Od Maňashi ještě zprávy nemáme. Pošli jí Nadin a můj dopis, mohou-li být pro ni zajímavé.

Myslím, že se o Maňasu strachovat nemusíš: Vologda je po klimatické stránce lepší než Astrachaň (tam jsou nakažlivé nemoci horší a nebezpečnější); známí se najdou. Toto město přece jen není tak daleko od Pitěru a od Moskvy. Pitěřské noviny tam jistě docházejí už druhý den.

S tím překládáním to lze těžko zařídit: muselo by se najít spojení s *vydavateli* v Moskvě nebo v Pitěru. Naďa má myslím dobrý nápad — informovat se u Sabašnikovových**. Aňuta snad také napíše Krumbjugelovi (jde-li to) apod. Já bohužel žádné spojení s vydavateli nemám.

Co to, že Mark pořád postonává? To není dobře! Měl by si odpočinout — přes léto třeba v horách — tady je Zakopané, čtyři hodiny cesty odtud, v horách, je to prý báječné místo.

Stěhovat se nehodláme: snad až nás válka vyžene, ale já na válku moc nevěřím. Počkáme, uvidíme.

Srdečný pozdrav Mítovi a Aňutě. Copak dělá její prst? Už by si to měla pořádně vyléčit!

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj V. Ul.

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** Jde o nakladatelství bratří Sabašnikovových. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

[24. nebo 25. 12. 1912]

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové. Poste restante.
Vologda. Russland. Vologda

Milá Maňášo! Konečně se nám tedy podařilo dostat od Tebe aspoň krátkou zprávičku. Piš, jak ses zařídila, jaké máš známé, je-li tam možnost najít si výdělek. Dodržely místní úřady skutečně slib, že Ti nebudou při hledání výdělku bránit?*

Nedávno jsem dostal od maminky dopis, v němž píše, že Mark přijel z Pitěru nemocný. Co to, že tak postonává? Byl vůbec zdrav, když ses s ním rozcházela?

A Ty máš teď asi »věžeňskou chudokrevnost« nebo se Ti snad *zhoršila* dřívější chudokrevnost? Měla bys proti tomu něco dělat — bruslit. Vážně, nepodceňuj to! Tady jsou teď plískanice, ale loni, jak jen jsem se dostal na »studené« místečko, hned jsem si našel kluziště a vyzkoušel si, jestli jsem nezapomněl bruslit.

S překlady z francouzštiny a němčiny jsou teď mimořádné potíže kvůli dohodě o autorském právu. Já tady teď bohužel vůbec nemám žádné spojení s vydavateli. Měla bys napsat do Pitěru a do Moskvy, máš-li tam známé, aby se pokusili poptat se u vydavatelů: překlady jsou přece jen nejlepší zaměstnání a překládaných knih se vydává dost. Piš, jaké jsou v tomto směru perspektivy.

J. V. a Naďa Tě dávají moc pozdravovat.

Tisknu Ti pevně ruku. Tvůj V. Ul.

* M. I. Uljanovová byla ve vyhnanství ve Vologdě. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Kazaňské náměstí,
dům Muromceva, byt Goročovové. Vologda.
Russland. Vologda

28. 12. [19]12

Dostal jsem, milá Maňášo, Tvůj dopis s adresou a honem odpovídám. Dostalas můj dopis poslaný poste restante?

S časopisem Gleichheit³¹⁰, který vychází dvakrát měsíčně, by se to snad dalo zařídit tak, že my bychom Ti tenhle časopis posílali. Jde jen o to, jestli ho cenzura pustí. Zkus to zjistit, nebo my Ti ho prostě pošleme.

Kdy dostáváte petrohradské noviny? Příští den, nebo později?

Tisícerá přání všeho dobrého a pozdravy všem přátelům.

Cele Tvůj *Vl. U.*

M. A. ULJANOVOVÉ

(21. 12. [1912]) 3. 1. [19]13

Milá mamičko! Dnes jsem dostal Tvůj a Aňutin dopis. Mockrát merci.

Posílám Vám všem přání k svátkům! Přeju Vám, abyste je prožili příjemně a abyste byli zdraví a veselí!

Dnes jsem taky dostal lístek od Maňasi s pohledem na řeku Vologdu. Městečko docela ujde, aspoň na obrázku . . . Píše, že se tam nemá špatně.

Jestli je Míťa u vás, vyřídte mu co nejsrdečnější pozdrav. Markovi taky. Doufám, že už je zdrav.

A Aňutě se ještě pořád špatně píše! To je tedy směla s tím prstem!

My jsme všichni zdraví. Chystáme se slavit víc ruské svátky než ty zdejší.

Upřímně Tě objímám a přeju všechno nejlepší.

Tvůj *V. Ul.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[24. 2. 1913]

Marii Alexandrovně Uljanovové,
36, Carevská 36. Saratov.
Russland. Saratow*

Milá mamičko! Dnes jsme dostali dvě zásilky. Takovou hromadu sladkostí jste nám poslali! Mockerát merci ode všech. Naďa je na mne opravdu nazlobená, že jsem se zmínil o rybách a sladkostech a že jsem Vám přidělal takovou spoustu starostí. Ale já jsem netušil, že všeho pošlete tak obrovské množství . . . Clo na rybí výrobky tu není velké, zato clo na cukroví je pořádné. Takže teď tedy budeme slavit Nový rok ještě jednou!

Jak se máte teď samy dvě bez Marka? V novinách se píše, že administrativní možná dostanou amnestii. Počkáme na 21. únor** . . .

Tady je nádherné zimní počasí bez sněhu. Koupil jsem si brusle a nadšeně chodím bruslit: vzpomínám na Simbirsk a na Sibiř. V cizině jsem nikdy nebruslil.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a Aňutě posílám co nejsrdečnější pozdrav. J. V. a Naďa taky.

Tvůj V. Ul.

P. S. Na našem domě změnili číslo. Teď je to Ulica Lubomirského č. 49.

* Adresa je přetištěna podle kopie dopisu, která se dochovala v aktech policejní správy. *Red.*

** Lenin má na mysli amnestii u příležitosti třistaletého trvání vlády carské dynastie Romanovců. *Red.*

Milá Aňuto!

Jen co jsem napsal mamince o zásilkách, přišel Tvůj a maminčin dopis. Jsem rád, že Markovi se líbí cestování — jen aby si to na Sibiři dobře zařídil. Jestli pojedete za Mítou*, doufám, že se podíváš i k nám — je to skoro při cestě, jen malá zajížďka. Nebýt vysokého poplatku za pas, bylo by to docela levné, ale bez pasu, na »propustky« za 30 kopějek mohou překračovat hranice jen obyvatelé pohraničního pásma.

Žijeme pořád stejně, poklidně . . . Přemýšlíme a plánujeme vydávání brožur při Pravdě . . .³¹¹ Nevím, jestli se to podaří, ale bylo by to potřeba.

Maňaša píše málokdy. Práci pořád ještě nenašla.

Nejhorší je to tady s *ruskými* knihami! Ale nedá se nic dělat.

Pevně Ti tisknu ruku. Tvůj V. U.

235

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[18. 3. 1913]

Milá Aňuto! Nějak dlouho už od vás nemáme zprávy. Je maminka zdravá? Dostaly jste můj dopis, který jsem poslal hned, jak došly »výslužky«?

Na vologedské vyhnance se amnestie zřejmě *vůbec* nevztahovala³¹² . . .

Co píšou Míťa a Mark ze svých nových působišť?

Neznáš náhodou adresu Krumbjugela, který vydal mou filozofickou knihu? Nebylo by možné ho vyhledat (porad' jak a já snad najdu v Moskvě nějakého známého) a zjistit, jestli nezůstala kniha na skladě? Snad bychom

* D. I. Uljanov byl v té době lékařem hygienikem ve Feodosiji.
Red.

teď *ještě* mohli najít způsob, jak ji prodat, a domluvit se o tom s vydavatelem.

Tisknu Ti pevně ruku a líbám maminku.

Tvůj V. Ul.

P. S. Naše adresa je teď: Lubomirského č. 49 (a ne 47).

236

M. I. ULJANOVOVÉ

[V první polovině dubna 1913]

Milá Maňášo! Posílám Ti blahopřání k svátku, k jmeninám. Přeju Ti, abys byla přes léto co nejméně sama, abys ho prožila zdravě a pěkně Ti uběhlo.

Za dopis moc děkuju. Ze zpráv jsem měl velkou radost a vynasnažím se co nejdřív ještě napsat. Omlouvám se, že musím teď končit: moc pospíchám.

Pozdravy přátelům. Pevně Ti tisknu ruku.

Tvůj V. U.

237

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN

M. A. ULJANOVOVÉ

3. 5. [1913]

Milá Marie Alexandrovno! Dostali jsme Vaše milé pohlednice: jsem moc ráda, že se pěkně rekreujete. Tady je taky úplné léto. Dnes už jsme odeslali věci na venkov. Naše nová adresa:

Poronin — Galizien
Villa Terezy Skupieñ
Oesterreich

My odjíždíme za tři dny. S balením byly strašné tram-poty, vždyť se chystáme do Poroninu na pět měsíců, mu-seli jsme nakoupit všechno možné. Já jsem invalida a moc brzo se unavím. Chodila jsem celý měsíc na elektroléčbu, otok krku se neztratil, ale stav očí je normálnější a srdce tolik nebuší. Tady na nervové klinice léčení nic nestojí a lékaři jsou velmi pozorní. A mám z toho i další užitek. Při vyesdávání v čekárně poslouchám polštinu a sama mluvím. Chci se konečně naučit polsky. Teď v létě budu mít čas, tak budu číst polské knihy. V létě si asi vezmeme na 4—5 hodin denně posluhovačku, takže nebudu mít tolik práce. Maminka do Ruska nejela. Částečně kvůli mé nemoci a taky nebyla vhodná příležitost. Ale hlavně kvůli nemoci. Poslední dny je z toho shonu pořádně unavená. Volod'a odjel na své narozeniny a o svátcích nebyl doma. Cesta mu přinesla opravdu rozptýlení.³¹³

Nevím ještě, jestli se v Poroninu budeme moci koupat, Volod'a se strašně rád koupe, koupelna tam nebude, a tak se nebude moci ani sprchovat.

Já už bych chtěla být co nejdřív na venkově. Bydlíme sice na okraji města, proti oknům máme zahradu a přede-včírem nám dokonce zpíval slavík, ale přece jen je to město, děti tu halasí, vojáci jezdí sem tam, vozy rachotí.

Tak tedy upřímně objímám Vás i Añutu a všechny pozdravuju. Snad Añutu pořád ještě nebolí ten prst?!

Maminka všechny pozdravuje.

Vaše *Nad'a*

Milá mamičko! Připisuju pár slov k dopisu Nadi. Omlou-vám se, že jsem nepsal. Byl jsem pár dní pryč a teď se stěhujeme.

Mítovi moc děkuju za dopis.³¹⁴ Od Marka jsem taky dostal hezky dlouhý a zajímavý dopis. Odpovím mu už až z Poroninu.

Poronin je stanice před Zakopaným (lázně). Do Zakopaného jezdí *přímé* vagony druhé třídy z Varšavy, třetí třídy z Granicy.

Upřímně Tě objímám a posílám srdečný pozdrav Vám všem.

Tvůj V. U.

238

M. I. ULJANOVOVÉ

[12. nebo 13. 5. 1913]

Marii Iljiničně Uljanovové. 40.
Jekatěrinsko-Dvorjanská 40.
Vologda. Russland. Vologda

Milá Maňášo! Myslím, že jsem Tobě (a Markovi Tim. docela určitě!) dlužen dopis. Konečně jsem se dostal k psaní. Před několika dny jsme se přestěhovali (částečně kvůli Nadině nemoci — Basedowova nemoc, která mi dělá značné starosti) na léto do hor, do vesnice Poronin, 7 km od Zakopaného. Je to pod Tatrami,* 6—8 hodin vlakem z Krakova na jih — spojení s Ruskem a s Evropou přes Krakov. Je to dál od Ruska, ale co se dá dělat.

Pronajali jsme si letní domek (obrovský — příliš velký!) na celé léto do 1. října podle nového kalendáře a s velkými trampotami jsme se přestěhovali. Nadina nemoc se myslím stěhováním zhoršila. Budu ji asi muset odvézt do Bernu na léčení . . .

Krajina je tu nádherná. Vzduch skvělý — je to asi 700

* Tatry jsou karpatské hory, vysoké až 2600 m. Hotové Švýcarsko!

metrů vysoko. Nedá se to vůbec srovnat s tím nízko položeným, trochu sychravým Krakovem. Novin máme hodně a pracovat se dá.

Zdejší obyvatelé jsou polští rolníci, górale (horalé), s nimiž se domlouvám* nepředstavitelně lámaným jazykem, z kterého znám pět slov, a ostatní komolím za pomoci ruštiny. Naďa polsky trošku mluví a čte.

Vesnice vypadá skoro jako v Rusku. Doškové střechy, bída. Ženské a děti chodí bosy. Mužští nosí góralský kroj — bílé soukenné kalhoty a stejné kabátky přes ramena — napůl pláštěnky, napůl kazajky. Poronin nejsou lázně (Zakopané ano), a tak je tu velmi klidno. Doufám přece jen, že se v tomhle klidu a na horském vzduchu Naďa zotaví. Zavedli jsme si tu venkovský způsob života — vstáváme brzo a spát chodíme málem se slepicemi. Každý den chodíme na poštu a na nádraží.

Čteš Pravdu a Prosvěščeníje³¹⁵ pravidelně? Potěšilo nás jubilejní číslo³¹⁶ a vítězství nad likvidátory ve Svazu kovářů.³¹⁷

Jak vůbec žiješ? Budeš i přes léto dávat hodiny? Seže-neš dost knih?

Pozdrav polským přátelům** s přáním, aby co nejvíc pomáhali . . .

J. V. a Naďa Tě srdečně pozdravují a líbají. Já taky.

Tvůj V. U.

Adresa: Herrn Ulianow. Oesterreich. *Poronin* (Galizien). Rakousko.

P. S. Prosím Tě, pošli tento dopis mamince, jestli za Tebou brzo nepřijede.

* — (raději se domlouvám se Židy — německy.)

** Je míněn V. V. Vorovskij, který byl ve vyhnanství ve Vologdě.
Red.

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. A. ULJANOVOVÉ

25. 5. [1913]

Milá Marie Alexandrovno, dnes jsme dostali Váš dopis. Spěchám odpovědět.

Já už jsem na tom lépe. Bušení srdce polevuje. Podle rady lékaře jím za tři, piju hodně mléka, beru Robenův železitý přípravek, zkrátka všechno je docela dobré. Volod'a si to moc bere, pořád má v hlavě Kochera. Jsem moc ráda, že mu Dm. Il. v dopise napsal, že operace není nutná atd., protože mu všelicos namluvili: že se může oslepnout nebo půldruhého roku ležet bez hnutí atd. U mne není ta nemoc vůbec v takovém stadiu a přes léto se uzdravím.

Opravdový odpočinek nám teprve začíná. Nejdřív byl ten strašný zmatek se stěhováním a pak jsme se tu museli první čas dost handrkovat s lidmi. Lidé jsou tu zkažení letními hosty, a tak lžou, podvádějí atd. První dobu nás to zlobilo, ale teď už se všechno urovnalo. Chodí k nám jedno děvče, vařit neumí, ale dělá všechny hrubé práce. Dneska to vypadá, že už bude stálejší počasí, ale celý minulý týden bez přestání pršelo, i když sychravo nebylo. Dnes dopoledne jsme byli s Volod'ou asi dvě hodiny na procházce a teď odešel sám neznámo kam.

Hned ráno k nám vždycky přiběhne od sousedů černé chundelaté štěně a Volod'a si s ním dlouho hraje. Život na letním bytě jak má být.

Máme tu jen jednu známou rodinu, ale bydlí dost daleko, asi půl hodiny pěšky. Ale to nebrání, abychom se s nimi neviděli někdy i dvakrát denně.

Jsem moc ráda, že tu není žádný shon. Práce mám taky minimálně. Čtu většinou polské romány, ale nijak horlivě.

Je tu velmi krásně. Je taky dobře, že se tu nedá moc jezdit na kole, protože Volod'a tenhle sport moc přeháněl a málo odpočíval — lepší je víc chodit pěšky.

Maminka Vás pozdravuje. Pořád je ještě smutná, asi před čtrnácti dny jí zemřela sestra, s kterou společně vyrůstaly a celý život k sobě měly blízko. Byla by chtěla dokonce jet do Novočerkaska, když se dověděla, že je sestra nemocná, ale neměla pas — byl poslán na výměnu.

Aňu upřímně líbám a všechny vás pozdravuju. Volod'a napíše asi sám. Upřímně Vás objímám, moje drahá.

Vaše *Nad'a*

Milá mamičko! Upřímně Tě objímám a posílám všem pozdrav. Mířovi srdečný dík za dopisy. Nad'u přemlouvám, aby jela do Bernu. Nechce. Ale teď už se začíná cítit *o málo* líp.

Tvůj *V. U.*

240

M. I. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové. 40.

Jekatěrinsko-Dvorjanská ul. 40. Vologda.

Russland. Vologda.

Absender: Wl. Uljanow in Poronin (Galizien)

18. 6. [1913]

Milá Maňášo! 21. nebo 22. 6. jedeme s Nad'ou do Bernu, kde ji budou operovat (pravděpodobně). Tamější adresa: Herrn Schklowsky, 9. Falkenweg. 9. *Bern*. Schweiz. Pro V. I. U.

Zdržíme se tam asi tak 1—3 týdny.

Posílám Ti pohled na Tatry, kde jsme byli tuhle na výletě. J. V. a Nad'a Tě moc pozdravují. Nad'a se cítí dobře.

Vyřid' vřelý pozdrav mamince, je-li u Tebe. Jestli ne,
pošli lístek za ní.

Tvůj V. U.

241

M. A. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové pro M. A.
Jekatěrinško-Dvorjanská ul. 40. Vologda.
Russland. Vologda

24. 6. 1913

Milá mamičko!

Před odjezdem jsem dostal Tvůj dopis. Přijeli jsme s Na-
d'ou do Vídně a dnes jedeme dál. Z Bernu napíšu.
Upřímně Tě objímám. Maňasu a Aňutu taky. Cestuje se
nám dobře, prohlédli jsme si Vídeň. Počasí je pěkné.

Tvůj V. U.

Omlouvám se M. T., že jsem mu neodpověděl na jeho za-
jímavý dopis. Ať se nehněvá!

M. A. ULJANOVOVÉ

[28. nebo 29. 6. 1913]

Marii Iljiničně Uljanovové
 (pro M. Alex. Uljanovovou).
 Jekatěrinsko-Dvorjanská ul. 40.
 Vologda. Russe. Vologda

Milá mamičko!

Tak už jsme několik dní s Nad'ou v Bernu. Kocher nás ještě nepřijal. Dělá drahoty. Kapacita a . . . nechá se prosit. Zdejší informovaní lékaři ho moc vychvalují a slibují naprostý úspěch. Počkáme. Piš mi zatím na adresu Herrn Schklowsky. (Pro V. I.) 9. Falkenweg. *Bern. Suisse.*

Budeme tu asi muset zůstat několik týdnů.

Upřímně Tě líbám, milá mamičko, a posílám co nejserdečnější pozdravy Aňutě a Maňaše. Nad'a taky.

Tvůj V. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

Sobota 26. 7. 1913

Milá mamičko! Ve středu konečně — po čtrnáctidenní »přípravě« na klinice — Nad'ou operovali. Operace se zřejmě zdařila, protože včera už Nad'a vypadala dosti zdravě, začala s chutí pít. Operace byla zřejmě dost těžká, potrápili Nad'ou asi tři hodiny — bez narkózy, ale chovávala se statečně. Ve čtvrtek vypadala moc špatně — měla vysokou horečku a blouznila, takže jsem se pořádně vyděsil. Ale včera se to už zjevně začalo zlepšovat, zimnice přešla, tep je lepší a tak dál.

Kocher je přece jen vynikající chirurg a s Basedowovou nemocí je dobře jet k nim: Rusů, a zvláště Židů, je u něho spousta.

Teď už pomýšlím na cestu zpátky: 4. srpna hodláme vyjet (jestli nás Kocher nezdrží, což se někdy stává), na nocleh se zastavíme v Curychu, Mnichově a ve Vídni, a potom domů. Ještě jeden Tvůj dopis mě tu zastihne, a potom už zase piš do Poroninu. Jestli se tu zdržím, ještě napíšu.

Tím, že byl zastaven list, do něhož jsem psal,³¹⁸ jsem se dostal do velice kritické situace. Budu usilovněji hledat nejrůznější vydavatele a překlady; teď je strašně těžké sehnat literární práci.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a Maňáše a Aně posílám co nejsrdečnější pozdravy. Naďa všechny moc pozdravuje.

Tvůj V. U.

244

M. I. ULJANOVOVÉ

[12. nebo 13. 11. 1913]

Marii Iljiničně Uljanovové.

Moskevská ulice, dům Samarina, byt č. 3.

Vologda. Russland. Vologda

Milá Maňášo! Dostal jsem Tvůj dopis několik dní po odeslání mého a Nadina dopisu.

Vytýkáš mi, že nepíšu. Jsem opravdu vinen — to stěhování a chřipka mě skutečně zdržely. Teď nám stůně J. V. — měla silnou chřipku; už *se to lepší*.

O nové německé literatuře? Právě jsem dočetl čtyři svazky korespondence Marxe s Engelsem. Chci o ní psát do Prosvěščenije.³¹⁹ Je tam mnoho zajímavého. Škoda, že

to ti zpropadení Němčouři vydali tak draho: 40 marek! Nečetl jsem ještě novou knihu Beerovu Dějiny socialismu v Anglii, ale brzo si ji přečtu.

Nedávno vyšla [kniha] Cunowa o původu náboženství. Poslal bych Ti ji (koupím si ji), ale bojím se, že nedojde. Jestli dostáváš nebo si půjčuješ Neue Zeit, bývá tam vždycky seznam všeho zajímavého. Žádná nová buržoazní literatura se neobjevuje. Chceš-li, pošlu Ti seznam vůbec všech nových knih v němčině (malinkou knížečku Hinrichsova knihkupectví v Lipsku — dostávám to každý měsíc).

Tisknu Ti pevně ruku. Maminku polib za mne a za Naďu co nejupřímněji.

Tvůj V. U.

Od Aňuty už dávno nemáme žádné zprávy.

Čtu od Octava Mirbeau: Dingo. Připadá mi to slabé.

245

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové.

Moskevská ul., dům Samarina, byt č. 3. Vologda.

Russland. Vologda

21. 12. [1913]

Milá Maňášo!

Posílám Ti dnes jako tiskopis seznamy německých knih. Prohlédni si je a napiš pár řádků, zda Tě to zajímá (a až je nebudeš potřebovat — *něspěchá* to — vrať mi je).

Jak se tam s maminkou máte? Nechystáte se o svátcích navštívit Marka nebo Aňutu? Dostáváte [dopisy] od Míti?

U nás je všechno při starém . . . já už jsem si docela

zvykl na krakovský život, uzavřený, tichý, ospalý, ale v jistém směru lepší než pařížský.

Promiň, že píšu zřídka — pořád mi v tom brání spousta práce.

Upřímně za mne polib maminku. Nad'a a J. V. vás také pozdravují a líbají.

Tvůj V. U.

246

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. A. ULJANOVOVÉ

26. 12. [1913]

Milá Marie Alexandrovno, už jsem Vám nepsala celou věčnost. Poslední dobou jsem s dopisy vůbec nějak »po italsku« stávkovala. Částečně za to může Volod'a. Zatáhl mě do party »procházkářů«. My si tu žertem říkáme parta »sinemistů* (těch, co chodí rádi do kina), parta »antisinemistů« neboli antisemitů a parta »procházkářů«, kteří raději vždycky utečou na procházku. Volod'a je rozhodný antisinemista a nárůživý procházkář. A tak i mne pořád zatahuje do své party, a potom mi na nic nezbývá čas. A dny jsou teď jako naschvál překrásné. Napadl poprašek sněhu, je přímo nádherně. I podzim byl velmi pěkný. Co taky v Krakově jiného dělat než chodit na procházky! Kulturní rozptýlení tu není žádné. Jednou jsme si zašli na koncert, na Beethovenův kvartet, dokonce jsme si vzali dohromady abonement, ale nevím, čím to — koncert nás strašně nudil, přestože jedna naše známá** — výborná hudebnice, byla u vytržení. Do polského divadla se nám nechce, v kinech hrají strašné hlouposti, samé pětidílné melodramy . . . Rozhodli jsme se s Volod'ou, že se

* — cinéma (vyslov: sinéma) — kino. *Red.*

** Jde o I. Armandovou. *Red.*

po svátcích pustíme do zkoumání zdejší univerzitní knihovny, vždyť je to hanba hanboucí, že jsme tam ještě ani jednou nebyli. Po čem tu přímo prahneme, je beletrie. Volod'a se už div nenaučil nazpaměť Nadsona a Někrasova, roztrhaný svazek Anny Kareninové jsme už přečetli stokrát. My jsme svou beletrii (nepatrnou část toho, co jsme měli v Pitěru) nechali v Paříži, a tady se nikde ruská knížka nedostane. Někdy závistivě pročítáme inzeráty antikvářů o 28 svazcích Uspenského, 10 svazcích Puškina atd. atd.

A z Volodi se jako naschvál zrovna stal velký čtenář »beletrista«. A taky strašný nacionalista. Na polské malíře ho nikdo nedostane ani heverem, ale tuhle například sebral u známých vyhozený katalog Treťjakovské galérie a do toho se každou chvíli ponoří.

Všichni jsme zdraví. Volod'a se každý den sprchuje studenou vodou, chodí na procházky a nespavostí netrpí. Pořád chválí zdejší slatiny. Maminka postonává, jednou jí oteče tvář, jindy ji zlobí kašel. Moc vás pozdravuje. Maňušin dopis jsem dostala, ale zase to tak načmárala, že jsem tomu vůbec nerozuměla. Ať píše častěji. Upřímně ji objímám, ji i Vás, a přeju Vám zdraví a všechno nejlepší. Tak ještě jednou Vás líbám.

Vaše *Nad'a*

Upřímně Tě líbám, milá mamičko, a přeju Ti dobrou mysl a hodně zdraví. Co nejsrdečněji zdravím Maňušu (psal jsem jí před několika dny) i Aňutu, která je asi u vás.

Tvůj *V. U.*

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. A. ULJANOVOVÉ

7. 1. [1914]

Milá Marie Alexandrovno, posílám Vám, Maňase i Aňu-
tě blahopřání k Novému roku — přeju všechno dobré,
všechno nejlepší.

Evropský Nový rok jsme s Volod'ou uvítali ve dvou
u sklenic s kyselým mlékem, a ruský Nový rok vůbec sla-
vit nebudeme, protože Volod'a odjíždí na jeden až půl-
druhého měsíce studovat do knihovny.³²⁰ Trošku mu sa-
mozřejmě závidím, protože naše město se podobá spíš
zapadlé vesnici než městu a mně už se pořádně stýská po
lidech. Tady vůbec není za kým »chodit«, o koho se sta-
rat.

S místními obyvateli pořád jaksi nemůžeme navázat
kontakt.

Už to vypadalo, že tu nastane zima, Volod'a byl třikrát
bruslit, i mne svedl, abych si koupila brusle, ale najednou
se zase oteplilo, všechen led roztál a dnes například už to
docela voní jarem. Však už včera to nevypadalo ani jako
v zimě, vyšli jsme si s Volod'ou daleko za město, bylo
hezky.

No a to jsou tak všechny naše novinky. Upřímně Vás
objímám, maminka Vás pozdravuje.

Co Vaše oči? Přijela Aňa, jak zamýšlela?

Tak tedy buďte zdraví!

Vaše *Nad'a*

Milá mamičko! Upřímně Tě objímám a posílám blahopřání k Novému roku! Tobě, Maňase i Anně.

Tvůj V. U.

248

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[11. 2. 1914]

Petrohrad, Anně Iljiničně Jelizarovové,
Hrnčířská ul. 11, byt č. 23

Milá Aňuto! Konečně jsem zase po dlouhé cestě doma; našel jsem všechny Tvé dopisy a přečetl si je; dnes přišel ještě jeden, o němž jsi zvlášť pochybovala, že dojde. Došlo všechno. V tom, že se opožďuji s články, máš pravdu, ale co se dá dělat. Nemám deset rukou. A první číslo Prosvěščenije nepřišlo, ačkoli přišly noviny se zprávou, že vyšlo. Vy máte taky zpoždění. Začnu teď psát o sebeurčení národů. Snad to stihnu do 2. čísla.³²¹

Pošli mi, prosím Tě, listy Proletarskaja pravda, č. 11, (2 výtisky), Puť pravdy, č. 2 a Novaja rabočaja gazeta, č. 8 (126) — ale nikoho tím nepověřuj (není to spolehlivé) a pošli to sama.

Pokud jde o sborníky statistických údajů o věcech trestních za léta 1905—1908, prosím Tě, nekupuj je (je to zbytečné, jsou drahé), ale vypůjč je z knihovny (buď z knihovny Rady právních zástupců, nebo z knihovny Státní dumy) a pošli mi je na měsíc. (Za časopis ministerstva spravedlnosti moc děkuju; doufám, žeš ho dostala zpátky.) Slyšel jsem, že jste vyškrtli z článku o záležitosti X* cosi protilikvidátorského, a strašně jsem se kvůli to-

* O záležitosti X (Danski B. G.) viz V. I. Lenin, Sebrané spisy 25, Praha 1985, s. 410, 458. *Red.*

mu nemístnému a škodlivému smířlivectví zlobil: tím jen podporujete hnusné likvidátorské pomluvy, zadržujete nevyhnutelný proces odstraňování darebáků à la Galina, Martov, Dan a spol. z dělnického hnutí. Tento proces nezadržíte, jen se zostudíte. Hanebné vydírání Martova a spol. v záležitosti X mě přivádí k zuřivosti: ale my přece jen tu bandu vyděračů postupem doby zničíme.

Už dlouho jsem nepsal domů. Doufám, že je tam teď všechno v pořádku. Napiš mi pár slov.

Právě jsem dostal 1. číslo Prosvěščenije. Gratuluju. Vypadá celkem dobře. Jen těch tiskových chyb . . . A recenze na Levického s hloupým slovem »frakčně« . . .³²² Kdo to pustil? Co je to za autora? O ženském časopise napíše N. K.³²³

249

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové.

Moskevská ul., dům Samarina, byt č. 3

Vologda, Rusland. Vologda

16. 2. 1914

Milá Maňášo! Nedávno jsem se vrátil z cesty (byl jsem mimo jiné v Paříži — přednášel jsem o národnostní otázce)³²⁴, a tak jsem se k psaní pořád nemohl dostat.

Jak se máš? Kdy Ti vyprší lhůta?

Co maminično zdraví? Je už docela v pořádku?

Už dlouho nemám žádné zprávy od Marka a od Míti. O tom, jak žijí a co mají v plánu, nevím nic.

U nás je všechno při starém. Žijeme poklidně. Naďa má, podle všeho, recidivu Basedowovy nemoci — prozatím jen slabé příznaky, ale jsou tu. Možná že ji budu muset na jaře zase odvézt k operaci . . . Ale není to ještě

jisté, a tak jí o tom raději zatím nepiš. Já jsem úplně zdrav. J. V. se taky drží.

Tisknu Ti pevně ruku. Polib za mne co nejupřímněji maminku.

Tvůj V. U.

250

M. A. ULJANOVOVÉ

21. 2. 1914

Milá mamičko! Dostal jsem Tvůj lístek — merci za něj. To je ale rozdíl mezi počasím u vás a tady! Tady je úplně jaro: sníh už tu dávno není, je úplně teplo, chodíme bez galoší, slunce svítí tak, že je to na Krakov neobvyklé, nechce se ani věřit, že jsme v sychravém Krakově. Je to ale mrzuté, že musíte s Maňášou žít v tak mizerném zapadákově! . . . Nebyl jsem v Londýně, ale v Paříži, pěkně jsem se projel. Paříž je město velmi nevhodné k životu při skrovných prostředcích a velmi únavné. Ale zajet si tam na kratší dobu, pobýt tam chvíli, projet se — není hezčího a veselejšího města. Bylo to moc pěkné osvěžení.

V létě asi zase pojedeme do Poroninu.

Upřímně Tě objímám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Maňášu co nejsrdečněji pozdravuju!

Tvůj V. U.

P. S. Naďa a J. V. vás taky upřímně líbají.

N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN
M. A. ULJANOVOVĚ

16. 3. [1914]

Milá Marie Alexandrovno, už jsem Vám nepsala celou věčnost. Ale tenhle rok je to s mým psaním nějaké špatné. Žijeme strašně osaměle — v celém městě máme vlastně jen jednu známou rodinu. Mají roztomilého klučinu, ale s jeho matkou si moc nerozumíme. Ostatně známe se ještě s jednou rodinou, ale s těmi je to těžké, jsou příliš ubití, zlomení bídou. Dopisů taky nedostáváme nijak moc. Žijeme hlavně novinami.

Počasí je dost pěkné, už se zelená travička a pupeny na stromech, ale na cestách je strašně moc bláta. Přesto byl Volod'a dnes dost daleko na kole, jenže píchl. Chystáme se na delší vycházku, do lesa. Kratší procházky děláme každý den. Bydlíme až na kraji města, pět minut od nás je pole. Už jsme si zamluvili loňský letní byt a hodláme se tam od 1. května přestěhovat. Stavení je to pro nás trochu veliké a je dost daleko od obchodů, ale zato má hezké pokoje, s kamny, dvě verandy a je to stranou od silnice.

Snad se mi tam uleví. Mám zase bazedova, ne v té míře jako dřív, oči mám skoro normální, krk mi nabíhá, jen když se rozčílím, ale srdce mi tlučé pořádně. Abych řekla pravdu, teď si z té nemoci ani moc nedělám, ani mi v ničem nevadí, ale je protivné, že si zase musím dávat pozor a chovat se jako invalida. Tady v Krakově je sychravo, ale v Poroninu jistě všechno velmi rychle přejde.

Volod'a má Poronin moc rád, hlavně chodí rád po horách. Letos si chceme vzít stálou služebnou, abychom neměli moc práce s domácností a mohli chodit na dlouhé výlety.

Aňa nás letos hýčká zásilkami knih. Dostala Maňaša můj dopis?

Upřímně líbám ji i Vás, moje drahá.

Maminka Vás pozdravuje. Chystala se do Ruska, ale je to moc složité.

Přeju Vám hodně zdraví a všechno nejlepší.

Vaše *Nad'a*

Upřímně Tě líbám, milá mamičko, a posílám všem pozdrav. Mítovi taky a moc mu děkuju za dopis. Od Marka jsem taky dostal dopis. Viděli jsme tu v kině Bejlisovu aféru³²⁵ (udělali z toho melodram). Byli jsme na ukrajinském večeru na počest Tarase Ševčenko.³²⁶ Ukrajinsky rozumím hrozně špatně. Žijeme pořád stejně. Upřímně Tě objímám a přeju hodně zdraví.

Tvůj *V. U.*

252

M. A. ULJANOVOVÉ

10. 4. 1914

Milá mamičko! Upřímně Tě objímám a blahopřeju Tobě i Maňase k svátku. Teď v létě už bude, doufám, ve Vologdě líp než v zimě, a je to už přece poslední léto!*

Byl jsem poslední dny trošku nachlazený (na jaře to jinak nejde!), ale teď už jsem v pořádku.

Zanedlouho, začátkem května, pojedeme zase do Poroninu.

Upřímně Tě objímám a přeju Ti hodně zdraví.

Tvůj *V. U.*

* Vyhnanství M. I. Uljanovové končilo na podzim 1914. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Moskevská ul.,
dům Samarina, byt č. 3. Vologda. Russland. Vologda

22. 4. [1914]

Milá Maňášo! Dozvěděl jsem se, že prý mi máš za zlé moje dlouhé mlčení. Opravdu, jsem velký hříšník, pokud jde o dopisování — je to tak těžké v naší (v Tvé, a zvláště v mé) situaci psát, jak by člověk chtěl . . .

Dostali jsme včera maminičin dopis adresovaný mně a Nadě. Upřímně za mne maminku polib. Snad vám bude v létě trochu líp než v zimě.

Nedávno jsem získal informace o vyhnancích v oloněckém kraji. Sbírali tam materiál o situaci a složení vyhnanců: obrovská většina jsou dělníci, nováčci (porevoluční), ze 150 lidí v újezdu jsou dva likvidátoři, něco málo je tam levicových narodníků. Je vidět, že složení vyhnanců se značně mění — bylo by zajímavé sbírat o tom údaje a zveřejnit je občas v *Prosvěščenii*.³²⁷ Naděa Ti psala a chystá se napsat znovu.

My jedeme asi za čtrnáct dní zase do Poroninu — jsou tam hory a já doufám, že Nadin basedov tam přejde, takže nemoc se léčí pobytem v horách. Počasí je zde teď kouzelné, jezdívám často na kole.

Vcelku, ať je tohle naše město jakkoli nemožně zapadlé, ať je jakkoli nekulturní, jsem tu přece jen spokojenější než v Paříži. Život v tamní kolonii byl plný nepředstavitelného zmatku, byl tam strašný a zbytečný nápor na nervy, a pracuje se v Paříži nepohodlně. Bibliothèque nationale je špatně uspořádána — nejednou jsme vzpomínali na Ženevu, kde se pracovalo líp, kde byla dobrá knihovna a nežilo se tak nervózně a uspěchaně. Ze všech míst, kde jsem se ve svém toulavém životě ocitl, bych si vybral

Londýn nebo Ženevu, kdyby obě tahle města nebyla tak daleko. Ženeva je zvlášť příhodná pro svou celkovou kulturní úroveň a mimořádné životní pohodlí. Kdežto tady se samozřejmě nedá o kultuře vůbec mluvit — je to skoro jako v Rusku — knihovna je tu špatná a strašně nepohodlná, ale já se do ní skoro ani nedostanu . . .

Na podzim je v Tatrách (hory, v nichž v Poroninu žijeme) kouzelně — alespoň loni byl podzim po deštivém létě překrásný. Ale vždyť Tobě to přece na podzim končí, a já si tak někdy představuju, že bychom se na podzim mohli sejít, co říkáš? Bude-li pěkný podzim, chtěli bychom i říjen strávit na venkově.

Tisknu Ti pevně ruku. Tvůj *V. U.*

254

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

Anně Iljiničně Jelizarovové.

Řecká třída 17, byt č. 18.

Petrohrad. Russie. Pétrograde

Wl. Uljanow. Distelweg. 11. Berne

14. 11. 1914

Milá Aňuto! Dostal jsem dopis od Tebe i od Marka T. A pak i lístek od maminky. Všem vám moc a moc děkuju! Peníze teď nepotřebuju. Moje zajištění bylo celkem krátké,³²⁸ všehovšudy 12 dní, a velmi brzo jsem dostal zvláštní úlevy, zkrátka »odseděl« jsem si to docela snadno, podmínky a zacházení byly dobré. Teď jsem se tu trochu rozkoukal a usadil. Bydlíme ve dvou zařízených pokojích, moc hezkých, na obědy chodíme do blízké jídelny. Nad' a se cítí zdravá, J. V. taky, i když už hodně zestárla. Já jsem

dokončil článek pro Granatův slovník (o Marxovi)³²⁹ a v těchto dnech mu ho pošlu. Museli jsme však nechat část knih (většinu, skoro všechny) v Haliči . . . moc se o ně bojím.³³⁰ Trápí nás, když vidíme růst šovinismu v různých zemích a zrádcovské chování německých (a nejen německých) marxistů či pseudomarxistů . . . Je docela pochopitelné, že liberálové zase chválí Plechanova: plně si tento ostudný trest zaslouží.³³¹ Odpověz mi co nejdřív, jak to vypadá s časopisem³³². Je-li možné ho obnovit a kdy. Bere pošta odpovědnost za doporučené rukopisy? Upřímně objímám a líbám maminku, přeju jí hodně zdraví a posílám všem ode všech srdečné pozdravy!

Tvůj *V. Uljanov*

P. S. Četl jsem hanebné a nestoudné číslo časopisu *Sovremennyj mir* . . . hanba, hanba! . . .³³³

255

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Syromjatniki,
Kostomarovská ulička 15,
byt č. 336. Moskva. Russie. Moscou
Expédié par Wl. Oulianoff. Distelweg 11.
Berne (Suisse)

22. 12. [1914]

Milá Maňášo! Dostal jsem dnes Tvůj dopis ze 14. listopadu a měl jsem z něho velkou radost. Adresu jsi napsala na náš starý byt. Nynější adresa je Distelweg 11.

Pokud jde o to, existuje-li tady úřad pro informace o ruských zajatcích, vynasnažím se to zjistit, a budu se rovněž informovat na zajatce, na kterého se ptáš.³³⁴ Proto-

V. I. Lenin na procházce v Gorkách
Srpen—září 1922

že budou svátky, tak se to asi nedozvíš hned, ale rozhodně se o to budu snažit.

My si v ospalém Bernu žijeme celkem dobře, tiše a poklidně. Jsou tu dobré knihovny a s knihami jsem si to nezařídil špatně. Je to dokonce příjemné zase trochu číst — po období každodenní práce v novinách. Naďa tu má navíc pedagogickou knihovnu a píše pedagogickou práci.

Psal jsem Aňutě, jestli by se nenašel vydavatel pro knihu o agrární otázce: napsal bych ji tady. *Pokud* budeš mít příležitost, poptej se i Ty.

Proč jsi nic nenapsala o sobě — co zdraví? Máš práci? Jakou, kde, snesitelnou? Napiš příležitostně.

Pevně, pevně Ti tisknu ruku.

Tvůj *V. Uljanov*

Naďa a Jel. Vas. Tě moc pozdravují.

Budeš-li mít příležitost, zjisti (pokud Ti to nedá moc práce), jestli Granat dostal mou stať o Marxovi. Bylo by dobré pracovat pro Encyklopedický slovník, ale to asi nepůjde tak snadno zařídít, když člověk nemá možnost seznámit se s tajemníkem redakce.

1915

256

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové, Syromjatniki,
Kostomarovská ulička 15, byt č. 336. Moskva.

Russie. Moscou

Uljanow. Distelweg. 11. Berne (Suisse)

9. 2. 1915

Milá Maňášo! Dostal jsem od Tebe dvě brožury — Oganovského^[259] a Maslova^[199]. Moc a moc děkuju!! Jsou to oba hanební oportunisti nejnebezpečnějšího typu (cožpak s nimi a s Plechanovem opravdu někdo souhlasí? To je tedy moc zlé.) Ale znát ty jejich slátaniny je nesmírně užitečné. Proto budu za posílání takových věcí ohromně vděčný, zrovna jako za výstřižky z novin (a z časopisů) na podobná témata. Například J. Smirnov v listě *Ruskije vědomosti* už dávno (v 8. nebo 9. čísle) psal zvlášť hanebně o hlasování o úvěrech atd. To jsem četl. Ale co píše dál — on a páni jemu podobní — nevím.

Se zahraničními novinami a knihami to tady teď máme v knihovnách dobré. Žijeme si celkem slušně: Bern je nudné, malé, ale kulturní městečko. J. V. stůně — má chřipku.

U Němců vzrůstá protišovinistická nálada; došlo k rozkolu ve Stuttgartu a ve Frankfurtu nad Mohanem.³³⁵ V Berlíně vychází časopis *Lichtstrahlen*³³⁶ protišovinistického zaměření.

Pokud Tě to nebude obtěžovat a budeš mít náhodou cestu kolem (prosím Tě, nejezdi tam zvlášť kvůli tomu, *vůbec* to nespěchá), zjisti u Granatů, kteří přijali moji stať pro Encyklopedický slovník, jestli poslali honorář

рано, а равно и издателя (издательство)
Варшавский, Грив. и издавательская фирма. Канц.
5. Сидоров в Ряз. МП. Давно (VIII. н. 12)
имел артистическую по поводу изготовления
книжки и т. д. Изд. и издав. в Давно о издатель
издательство и т. д. и издав. сущ. на
изд.

Итак мы должны издать книгу
иногда. И так, и книга в издательстве. И так
книжка сущ.: Бук - издатель, на Бук, и
по издательству издатель. И так, издатель и
издатель.
И так, и книга в издательстве издательство
сущ. на издательстве; раскол в издательстве
и в издательстве и т. д. и т. д. И так, и
издательство издательство "издательство" издательство.
Визитка сущ. на издательстве.

Итак, и так, и издательство и издатель
издательство издательство (издательство, на издательство)
издательство издательство; И так, и так, и так,
издательство издательство, издательство издательство и так
сущ. на издательстве. И так, и так, и так, и так, и так,
издательство издательство (издательство, на издательство) и так, и так, и так, и так, и так,
издательство издательство сущ. на издательстве, издательство издательство. И так, и так,
издательство издательство, но он не издательство.

Итак, и так, и так, и так, и так, и так,
издательство издательство и так, и так, и так, и так, и так.

M. T. Jelizarovovi (jak jsem žádal)* a jestli by nebyla ještě nějaká práce pro Encyklopedický slovník. Psal jsem o tom tajemníkovi,** ale ten neodpovídá.

Tisknu Ti pevně ruku a posílám co nejsrdečnější pozdrav za sebe a za Naďu.

Tvůj V. Uljanov

257

M. A. ULJANOVOVÉ

Marii Alexandrovně Uljanovové. Petrohradská Strana.
Široká ul. 49/9, byt č. 24. Petrohrad. Russie. Pétrograde
Ulianow. Seidenweg. 4a^{III}. Berne

Berne 7. 10. 1915

Milá mamičko! Je to pár dní, co jsme se s Naďou přestěhovali do Bernu. Chtěli jsme zůstat v Sörenbergu³³⁷ déle, ale tam už napadl sníh a byla tam nemožná zima. Podzim je letos studený a v Sörenbergu je horské klima. Sehnali jsme tedy pěkný pokoj s elektřinou a s koupelnou za 30 franků. S Naďou to teď vypadá docela dobře; bušení srdce jí přestalo, mohla dokonce chodit po horách; jen aby se jí bazedov neopakoval.

A jak vy žijete? Připravili jste se dobře na zimu? Jsi zdravá a máte teplý byt? Aňutě děkujeme moc, moc a moc za knihu, za ohromně zajímavý soubor pedagogických publikací a za dopis.*** Psal jsem jí ohledně vydavatele a čekám na odpověď.³³⁸ Co Maňáša? Jestli můžete, pošlete jí tenhle dopis; rád bych měl i od ní zprávičku. Mítovi a Markovi vyříd'te nebo pošlete co nejsrdečnější

* Lenin má na mysli svou stať Karel Marx; honorář za ni vydala osobně M. I. Uljanovová. *Red.*

** Viz Sebrané spisy 49, Praha 1989, dokument č. 46. *Red.*

*** Zřejmě dopis psaný neviditelným inkoustem. *Red.*

pozdrav. Za předplacení Reči (Aňuta píše, že se ji chystá předplatit) budu moc vděčný. Ruských novin, knih a brožur je málo, málokdy se k nim dostaneme a přímo po nich prahneme. Dostala Aňuta můj krátký seznam »přání«, který jsem jí kdysi dávno poslal (tj. seznam ruských knih, které bych si přál mít)? Upřímně Tě líbám a objímám, Aňutu rovněž; Naďa taky.

Tvůj *V. Uljanov*

1916

258

M. I. ULJANOVOVÉ

M-lle Marie Oulianoff. Marii Iljiničně Uljanovové.
Malá gruzínská 7, byt č. 13. Moskva. Russie. Moscou
Ulianow. Spiegelgasse.12 (bei Kammerer). Zürich I.

20. 2. 1916

Milá Maňášo! Srdečný dík za noviny, které jsi mi nedávno poslala. Dnes jsem dostal zprávu od ústředního výboru německých spolků Červeného kříže, že Aaron Rozenfeldt je jako válečný zajatec v Bütow, pluk 66 (66 Rgt)³³⁹. Více než rok trvalo shánění informací, a ani ženevský Červený kříž, ani dánský nemohly nic zjistit, až jsem náhodou narazil na adresu německé komise pro zajatce a napsal jim. Ale i těm to trvalo přes dva měsíce, než odpověděli!!

Mně i Nadě se v Curychu moc líbí; jsou tady dobré knihovny. Zůstaneme tu ještě pár týdnů a potom zpátky do Bernu.³⁴⁰ Psát můžete i sem, pošta to pošle za námi.

Tisknu Ti pevně ruku a ze srdce Ti přeju všechno nejlepší. Naďa taky.

Tvůj V. Uljanov

259

M. A. ULJANOVOVÉ

12. 3. 1916

Milá mamičko! Posílám Ti fotografie, jednu pro Maňášu. Bydlíme teď v Curychu. Přijeli jsme sem studovat do

423

zdejších knihoven. Moc se nám líbí zdejší jezero, a knihovny jsou mnohem lepší než bernské, takže tu asi zůstaneme déle, než jsme zamýšleli. Psát můžeš na zdejší adresu: pošta to vždycky pošle za námi.

Doufám, že tam u vás už nejsou velké mrazy a že netrpíš ve studeném bytě chladem. Přeju Ti, aby bylo hodně brzy teplo a aby sis oddechla od zimy.

Nad'á vás všechny moc pozdravuje. Upřímně Tě líbám, milá mamičko, a přeju Ti hodně zdraví. Aňu co nejsrděčněji podzravuju a M. T. rovněž.

Tvůj V. U.

260

M. T. JELIZAROVVI

Veleváženému Marku Timofejeviči Jelizarovovi.

Správa paroplavební společnosti Po Volze.

Něvský 45. Petrohrad. Russie. Pétrougrade

Uljanow. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich. Suisse

20. 9. 1916

Milý M. T.! Prosím Vás, ukažte tento lístek Maňaše nebo jí ho pošlete. Dostal jsem včera její dopis (lístek) z 8. srpna a rovněž knihy, za které jí moc děkuju. Zpráva, že Aňuta je v nemocnici³⁴¹, mne velmi znepokojila. Co je s ní? Neňí to zase ta nemoc, kvůli které, jak psala, byla už jednou v nemocnici a podstoupila operaci? Doufám, že se rozhodně ona i Vy obrátíte jen na nejlepší chirurgy, protože s průměrnými doktory si v takových případech člověk nemá nikdy nic začínat. Budu netrpělivě očekávat častější zprávy, třeba i krátké. Dopisy teď chodí strašně dlouho! Maňaše taky moc a moc děkuju za starosti s vydavateli: budu psát o čemkoli, protože je strašná drahota, a žije se teď zatraceně těžko. Jak se Maňaše daří? Má

slušný výdělek? (200 rublů jsem dostal, už jsem Vám to psal: ještě jednou děkuju.) Pokud je to možné, pošlejte mi jednou týdně přečtené ruské noviny, protože tu žádné nemám (častěji je posílat nemá smysl). Pevně Vám tisknu ruku a Maňášu líbám. Naďa taky.

Váš V. Uljanov

261

M. I. ULJANOVOVÉ

Marii Iljiničně Uljanovové. Široká ul. 48, byt č. 24.

Petrohrad. Russie. Pétrougrade

Oulianoff. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich. I. (Suisse)

22. 10. 1916

Milá Maňášo! Včera jsem dostal současně dva Tvé lístky, z 29. 8. a z 1. 9. Moc Ti děkuju za starosti s vydavateli a za zaslání peněz. Dostal nový vydavatel rukopis o soudobém kapitalismu?³⁴² Prosím Tě, dej mi vědět, až ho dostane. Příkladám této ekonomické práci mimořádně velký význam a obzvlášť rád bych ji co nejdřív viděl v tisku v plném rozsahu. Píšeš, že »vydavatel by chtěl vydat Agrární otázku jako knihu, a ne jako brožuru«. Rozumím tomu tak, že bych měl poslat pokračování (tj. jako dodatek k napsané části o Americe napsat slíbenou část o Německu).³⁴³ Dám se do toho, jen co dokončím práci nutnou k uhrazení zálohy u starého vydavatele*.

Beru to tedy tak, že nový vydavatel si u mne *objednal* pokračování o agrární otázce! Příležitostně mu to připomeň. (500 rublů jsem ještě nedostal, ale jistě je v nejbližších dnech dostanu: podle mého to není záloha, ale honorář za rukopisy, které už vydavatel dostal.)

* Je míněn V. D. Bonč-Brujevič. *Red.*

Nedalo by se zjistit (příležitostně, ne speciálně), jestli Granat zařadil mou stať o Marxovi do slovníku?* Slíbený obsah jsem nedostal. Jestli neodpovídá, nedalo by se to zjistit v knihovně ve slovníku pod příslušným písmenem?

Pokud jde o překlady, poslal jsem Ti přece tři návrhy (tři knihy: Kemmerer; Gilbreth; Hobson). Jestli se nehodí, napiš mi, budu hledat jiné. Jestli se hodí, musíme se přesněji dohodnout, že je objednávka uzavřena a návrh přijat. Potom se dám do práce. Třeba si jeden překlad vezme Aňa, ne? Aňu ode mne a od Nadi moc a moc pozdravuj. Poslal jsem Ti 3 dopisnice na adresu M. T.,** tuhle teď posílám na Tvou adresu. Vyhovuje Ti to stejně? My s Naďou žijeme pořád jako dřív, poklidně; v Curychu jsou lepší knihovny a líp se tu pracuje. Upřímně Tě líbám za sebe i za Naďu a posílám pozdrav M. T-či. Za zásilku knih *moc* děkuju, časopis pro ženy jsem taky dostal.

Tvůj V. U.

262

M. I. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové.

Široká 48/9, byt č. 24.

Petrohrad, Russie. Pétrougrade

Oulianoff. 14^{II}. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich (Suisse)

26. 11. 1916

Milá Maňášo! Sotva jsem odeslal na adresu Marka Timofejeviče doporučený lístek, přišly od Tebe knihy (román

* Viz poznámku 329. *Red.*

** Ze tří dopisnic se zachovala jen jedna (viz tento svazek, dokument č. 260). *Red.*

ve dvou svazcích) a pak lístek se zprávou, že v nejbližších dnech čekáte Aňutu.* Za knihy moc děkuju. Ze zprávy o Aňutě jsem měl ohromnou radost. Posíláme jí co nejsrdčejší pozdrav a přání, aby nezůstala v Astrachaňské gubernii dlouho, aby byla hodně opatrná a v nezvykle horkém klimatu se tam nerozstónala. Nařa pozdravuje a děkuje za zprávy o Lýdii.

My žijeme pořád stejně. Drahota je čím dál větší. Za peníze moc děkujeme (psal jsem M. T., že jsem dostal 500 r = 869 fr). Nebude-li Tě to obtěžovat, posílej mi tak 3—4krát do měsíce přečtené ruské noviny; pevně je převaž motouzem (jinak se ztrácejí). Já jsem tady bez ruských novin. K překladu jsem navrhl tři knihy: *Kemmerer*, *Technischer Fortschritt*; *Hobson*, *Imperialism*; *Gilbreth*, *Motion study*** . Odpověď dosud nemám; čekám na ni (neboť vydavatel se musí informovat, jestli už to nebylo vydáno).

Ještě jednou všem pevně tisknu ruku a líbám Tebe i Aňu.

Tvůj V. Uljanov

* Jde o propuštění A. I. Uljanovové-Jelizarovové z vězení. *Red.*

** — Technický pokrok; Imperialismus; Studie pohybu. *Čes. red.*

1917

263

M. I. ULJANOVOVÉ

M-lle Oulianoff. Marii Iljiničně Uljanovové.
Široká ul. 48/9, byt č. 24.
Petrohrad. Russie. Pétrograde
Oulianoff. 14. Spiegelgasse. Zürich. I. Suisse.

15. 2. 1917

Milá Maňášo! Dnes jsem dostal prostřednictvím Azovsko-donské banky 808 franků a kromě toho jsem 22. ledna dostal 500 franků. Napiš mi, prosím Tě, co je to za peníze, jestli jsou od vydavatele a od kterého, a hlavně, za co to je a jestli je to pro mne. Nutně bych potřeboval vyúčtování, abych věděl, za které věci mi už vlastně vydavatel zaplatil a za které ne. Nemohu pochopit, kde se vzalo tolik peněz; a Naďa žertuje, že prý jsem začal doštávat »penzi«. Chacha! Žert je to dobrý, protože dražota je opravdu strašná a naše neschopnost pracovat je kvůli bolavým nervům strašně špatná. Ale žerty stranou — přece jen bych to potřeboval vědět přesněji; napiš, prosím Tě. Nejpravděpodobnější je, že se jeden (nebo víc) Tvých dopisů ztratilo, a já nevím, oč jde. Bojím se ty peníze použít (někdy posílali přese mne peníze jednomu nemocnému příteli).

Nedávno jsem dostal od Tebe knihy: Ruské zápisky, Pevné obilní ceny, Zprostředkování práce, Tulska statistika. Moc a moc za ně děkuju.

Aňutě a M. T. a taky Mířovi posílám srdečné pozdravy. My žijeme pořád stejně, velmi klidně; Naďa ale dost často postonává. Zima byla nezvykle tuhá, i teď je ještě

dost chladno. Jak se tam všichni máte? Jste zdraví? Zprávy od vás docházejí špatně.

Tisknu Ti ruku a líbám Tě.

Tvůj V. Uljanov

264

M. T. JELIZAROVVI

[18. nebo 19. 2. 1917]

Recommandé Mr. Elizaroff.

Veleváženému Marku Timofejeviči Jelizarovovi.

Správa paroplavební společnosti Po Volze.

45. Něvský 45. Petrohrad. Russie. Pétrograde

Expédié par Wl. Ulianoff.

Spiegelgasse. 14. Zürich. I. Suisse

Milý Marku Timofejeviči! Z připojené přílohy uvidíte, že Naďa má v plánu vydat Pedagogický slovník nebo Pedagogickou encyklopedii.³⁴⁴

Já tento plán všemožně podporuju, protože si myslím, že se tím vyplní velmi podstatná mezera v ruské pedagogické literatuře, bude to práce velmi užitečná a přinese výdělek, *což je pro nás nesmírně důležité.*

Teď, když se rozšiřuje počet a okruh čtenářů, je v Rusku poptávka právě po *encyklopediích* a podobných publikacích značná a prudce stoupá. Správně sestavený Pedagogický slovník nebo Pedagogická encyklopedie — budou nepostradatelnou knihou, jež bude opakovaně vycházet.

Že to Naďa dokáže, o tom jsem přesvědčen, protože se mnoho let zabývala pedagogikou, psala o ní a soustavně se připravovala. Curych je právě pro takovou práci zvlášť vhodné centrum. Zdejší pedagogické muzeum je nejlepší na světě.

Výnosnost tohoto podniku je jistá. Nejlepší by bylo, vydat to *sám*, vypůjčit si potřebný kapitál nebo najít někoho, kdo má peníze a chtěl by se na tomto podniku podílet.

Pokud to *není* možné a pokud by bylo jen ztrátou času, kdybyste se za tím honil — Vy to jistě můžete posoudit líp, a když si to promyslíte a pozeptáte se, můžete se rozhodnout —, pak by se měl tento plán předložit starému vydavateli, který se toho jistě chopí. Je jen třeba, aby nám plán neukradli, tj. aby nás nepředběhli. Proto by se měla s vydavatelem uzavřít *co nejpřesnější* smlouva na jméno redaktora (tj. Nadi) o *všech* podmínkách. Jinak si vydavatel (a starý vydavatel taky!!) prostě nechá *všechn* zisk a z redaktora si udělá otroka. *To se stává.*

Moc Vás prosím, důkladně tento plán promyslete, poptejte se, promluvte si, s kým je třeba, sežeňte si informace a pošlete mi opravdu podrobnou odpověď.*

Tisknu Vám ruku. Váš *V. Uljanov*

P. S. Publikace — dva svazky, stránky dvousloupcové. Vydávat v *sešitech*, po 1—2 arších. Vypsat *subskripci*. Pak se peníze seženou rychle.

265

M. I. ULJANOVÉ

[V srpnu 1917]

Milá Maňášo! Posílám Ti co nejsrdečnější pozdrav a přání všeho nejlepšího. Mám se dobře a pustil jsem se do práce o státě, což mě už dávno zajímá.³⁴⁵ Rád bych ti dal

* Jestli uspějete, odpovězte telegramem: »Smlouva na encyklopedii uzavřena.« Naďa se pak vrhne do práce.

radu: rozhodně musíš jet na léčení. Právě nynější období, kdy se relativně nic neděje, a přitom je plno neklidu, bys měla využít k léčení nohy i nervů. Moc a moc Tě o to prosím: rozhodně jed', a hned. Můžeš si s sebou vzít překlad nebo beletrii, abys líp snášela nudu, která je při léčení do jisté míry nezbytná. Ale určitě jed'. Prosím Tě, udělej mi to kvůli a napiš mi o tom. Upřímně Tě objímám.

Tvůj *Uljanov*

266

M. I. ULJANOVOVÉ

[Koncem srpna až v září 1917]

Mimóze*

Drahá, milá Mimózo! Snažně Tě prosím, jed' se léčit, neodkládej to, nesmíš ztrácet čas. A až se vrátíš, pak každé zaměstnání **snadno** zvládneš. Rozhodně jed'!!

Pokud jde o Beera, je to krásné téma^[432]. Snaž se ještě sehnat *Schlütera* o chartismu (německy)³⁴⁶; vyšel po Beerovi a opravuje tohoto oportunistu. Vyjde-li se z Beera a ze *Schlütera*, mohla by z toho být opravdu pěkná knížka. Napiš mi pár slov.

»Sjezdy strany«, to je taky dobré téma (kromě *protokolů* bys potřebovala ještě různé brožury**, které si ani přibližně nepamatuju). Jestli to napíšeš, pošli mi koncept, poradíme se.

Upřímně, upřímně Tě objímám. *V. Ul.*

* Mimóza — jedno ze stranických krycích jmen M. I. Uljanovové. *Red.*

** Leninův »referát« o stockholmském sjezdu náhodou mám, ale víc nic. . . To je málo!^[118]

1918

267

M. I. ULJANOVOVÉ

[Koncem února
nebo nejpozději 8. 3. 1918]

Marii Iljiničně Uljanovové

Moc bych prosil, aby byly rychle opatřeny a přivezeny mně do Smolného, pokud možno hned zítra dopoledne, tyto literární materiály (ať s tím pomůže Bucharin):

1. Brožurka (moje) Materiály k revizi programu*.
2. Tatáž *moskevská* (Sokolnikov aj.).
3. Prosvěščenije, číslo s mým článkem o revizi programu.³⁴⁷
4. Spartak³⁴⁸, čísla a články o programu (1917, patrně 3 a 4).

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 153—179. *Red.*

1919

268

TELEGRAM N. K. KRUPSKÉ

[2. 7. 1919]

Kazaň a do místa pobytu
instruktorský parník
Celoruského ústředního výkonného výboru Rudá hvězda,
Uljanovové-Leninové

Posílám Poznerův telegram.

Prosím, telegrafujte zdraví a trasu cesty.³⁴⁹

Předseda rady lidových komisařů *Lenin*

269

N. K. KRUPSKÉ³⁵⁰

9. 7. 1919

Milá Naděnko! Měl jsem velkou radost, když jsem od Tebe dostal zprávu. Poslal jsem už jeden telegram do Kazaně, a když jsem na něj nedostal odpověď, poslal jsem druhý do Nižního, odkud mi dnes odpověděli, že *Rudá hvězda* má být 8. 7. v Kazani a zůstane tam nejméně den. Ptal jsem se Tě v tom telegramu, jestli by nebylo možné dát jednu kajutu na *Rudé hvězdě* Gorkému. Přijede sem zítra a já bych ho hrozně rád dostal z Pitěru, kde úplně ztratil nervy a všechnu energii. Doufám, že Ty i ostatní soudruzi budete rádi, když s Vámi Gorkij pojede. Je to moc milý chlapík; trochu náladový — ale to je přece maličkost.

Dopisy s prosbami o pomoc, které Ti občas docházejí, čtu a snažím se dělat, co se dá.

Míša odjel do Kyjeva: Krym snad zase mají bílí.

My žijeme pořád stejně: o nedělích odpočíváme v »našem« domku.³⁵¹ Trockij už je v pořádku, odjel na jih, doufám, že to tam vezme do rukou. Když se teď stal vrchním velitelem místo Vacetise Kameněv (z Východního frontu), očekávám zlepšení.

Pokrovského (M. N.)* pouštíme na dva měsíce na dovolenou; jeho zástupkyní chceme jmenovat Ludmilu Rudolfovnu Menžinskou (i když to ještě není rozhodnuto), *ale ne* Poznera.

Upřímně Tě objímám a prosím Tě, piš a telegrafuj častěji.

Tvůj V. Uljanov

NB: Poslouchej lékaře: víc jez a spi a do zimy budeš úplně schopna pracovat.

270

TELEGRAM N. K. KRUPSKÉ

[10. 7. 1919]

Kazaň. Uljanovové

Všichni zdraví.³⁵² Dnes jsem mluvil s Gorkým, přesvědčoval ho, aby jel na vašem parníku, o čemž jsem už poslal jeden telegram do Nižního, ale Gorkij kategoricky odmítl. Pokrovského pouštíme na dovolenou. Jeho zástupkyní jmenována dočasně Menžinská. Tvůj dopis od Urec-

* M. N. Pokrovskij byl v té době zástupcem lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. *Red.*

kého jsem dostal a poslal po něm odpověď. Dostáváte moskevské noviny?

Lenin

271

N. K. KRUPSKÉ

Parník Celoruského ústředního výkonného výboru

Rudá hvězda

Nad. Konst. Uljanovové

15. 7. [1919]

Milá Naděnko! Využívám Krestinského cesty do Permu, abych Ti napsal. Snad vás dohoní.

Včera jsem dostal od Molotova telegram z Kazaně a odpověděl jsem mu tak, že bys to měla dostat ještě před odjezdem z Kazaně, který byl stanoven, jak mi řekli, na tři hodiny ráno.

Od Molotova jsem se dověděl, že srdeční záchvat jsi přece jen měla. To znamená, že pracuješ *přespříliš*. Musíš se přísněji řídit příkazy lékaře a hezky ho poslouchat.

Jinak nebudeš schopna pracovat ani do zimy! Nezapomínej na to!

O záležitostech v lidovém komisariátu školství a osvěty jsem Ti už telegrafoval.

Na východních bojištích je to skvělé. Dnes jsem se dověděl, že naši dobyli Jekatěrinburg. Na jihu se schyluje k přelomu, ale podstatná změna k lepšímu ještě nenastala. Doufejme, že nastane.

Gorkého se mi nepodařilo přemluvit, aby jel, i když jsem se moc snažil.

Včera a především jsme byli s Mítou (je tu asi čtyři dny) a s Aňou v Gorkách. Kvetou tam lípy. Pěkně jsme si odpočinuli.

Upřímně Tě objímám a líbám. Prosím Tě, abys víc odpočívala a míň pracovala,

Tvůj *V. Uljanov*

272

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[Po říjnu 1919—před 7. zářím 1920]

A. I. Jelizarovové

Zítřka zatelefonovat a sdělit mi výsledek.

Popohnat vydání:

Zpráva 1. celoruského sjezdu na ochranu dětí svolaného lidovým komisariátem sociální péče.^[267] Bývalá Kušněrjovova tiskárna.

V říjnu bylo všechno hotovo.

273

M. I. ULJANOVOVÉ A N. K. KRUPSKÉ

[V roce 1919 nebo 1920]

Marii Iljiničně a Naděždě Konstantinovně

Prosím, abyste mě vzbudily nejpozději v 10 hod. dopoledne. Teď je 4¼, nemohu spát; jsem úplně zdrav. Jinak zbytečně ztratím i zítřejší den a nedodržím pravidelný režim.

Lenin

9/11/1919

Дорогой Казимир! Прост
паче всего извини за
то, что пишу. Я уже долго
не писал тебе в Казань,
но теперь уже не могу
молчать. Я пишу тебе
теперь, когда совсем
отлучился. Кр. К. 9/11/1919
допиши в Казань и продолжай
не забывать своих. Я пишу

274

TELEGRAM D. I. ULJANOVVI

[V dubnu 1921]

Simferopol. Lázeňské zařízení.
Řediteli Dmitriji Iljiči Uljanovovi.*

Zdrž co nejdéle Bucharinovy a Maňašu, postarej se
o úplné vyléčení a rekonvalescenci.

Lenin

275

M. I. ULJANOVVÉ

[V roce 1921]

U mne v pokoji, na bílém stole *za postelí* leží dvě knihy
a dvě čísla novin, všechno italské.

1. *Turati*: Trent'anni di Critica Sociale
 2. *Treves*: Polemiche Socialiste
 3. *Stampa*
 4. *a ještě jeden*
- } italský list

* Nad textem telegramu Lenin poznamenal: »Sdělit, kdy *doručen*.«
Red.

M. I. ULJANOVOVÉ

[V roce 1921]

Maňášo!

Prosím Tě, požádej toho, kdo Ti dal tu knihu (Bobinského?), aby promluvil s Karachanem a Haneckým a sdělil mi *výsledek* (dá se to vyžádat ve Varšavě, nebo ne?).

277

M. I. ULJANOVOVÉ

[V létě 1922]

Maňášo! Dnes v noci nám tady shořel sovchoz. Patrně z nedbalosti.

Přijel sem («k vyšetřování») tajemník Dzeržinského Gerson. Veze Ti tohle psaní. Počítám, že s Nad'ou zítra dopoledne přijedete. A dnes večer si telefonicky promluv s Gersonem.

Salut! V. I.

278

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[Koncem roku 1922]

Milá Aňuto! Stalo se toto:

Ukázalo se, že ta kniha je ze Soc. akademie, odkud je *zakázáno* půjčovat knihy domů.

Pro mne udělali výjimku!

Je mi to nepříjemné — ale je to má vina. Teď je třeba zvlášť přísně dohlédnout, aby Gora tu knihu *rychle* a *doma* přečetl a *vrátil*.

Je-li potřeba, mohu někoho pověřit, aby se po této knize poohlédl *jinde* — aby mi ji sehnal a koupil.

Tvůj V. U.

M. I. ULJANOVOVÉ*

[V roce 1922]

Maňášo!

Přivez mi, prosím Tě, *velkou* mapu Moskevské gubernie. Leží v jídelně na knihovně, nahoře.

Tvůj V. I.

* Titulek dán podle rukopisu. *Red.*

PŘÍLOHY

I
VÝŇATKY Z DOPISŮ V. I. LENINA
ČLENŮM RODINY

(Ze spisu moskevské četnické správy)

Šest Leninových dopisů bylo zabaveno při domovní prohlídce u M. I. Uljanovové v noci na 1. března 1901 a přiloženo ke spisu jakožto »věci doličné«. Do spisu moskevské četnické správy (spis o moskevské skupině SDDSR, č. 69, sv. V, 1901, list 101)* jsou z těchto dopisů zařazeny tyto výňatky:

1. Dopis datovaný 3. 7. 1897 s podpisem »Tvůj V. U.«, začínající slovy: »Dostal jsem, Maňaso, Tvůj dopis ze 16. 6.« v obálce s adresou: Marii Alexandrovně Uljanovové (»Maňasi-ně« matce). V dopise je uveden učební plán pro studium marxismu, mezi prameny jsou uvedeny takové sociálně demokratické tiskové orgány jako Vorwärts a Neue Zeit.

2. Dopis datovaný 4. 9. 1898 s podpisem »Tvůj V. U.«, na obálce je pak poznamenáno, že dopis je od Marie Alexandrovnny Uljanovové. V tomto dopise začínající slovy: »Dostal jsem, milá mamičko, v těchto dnech dopis,« stojí za povšimnutí tyto věty: 1. »Pokud jde o zaslání knih Sergeji Ivanoviči, musím Ti říct, že nevím, kde je. Možná, že už v Sredněkolymsku.« 2. »Ljachovskij nedávno psal — hodně o nových vyhnancích procházejících Vercholenskem.« 3. »Vas. Vas. (Starkov) si hodlá žádat do Nižněudinsku.« 4. »Lepešínští jsou přeloženi do Kurginského.« 5. »Apollinarie Alexandrovna psala nedávno z Ka-začinského.«

3. Dopis s podpisem »V. U.«, datovaný 15. 12. 1888, začínající slovy: »Posílám Aňutě dopis J. M. který mi poslal s prosbou, abych jej ihned odeslal,« v němž stojí za povšimnutí právě citovaná věta a v ní uvedené iniciály: »J. M.«

4. Dopis datovaný 14. 6. 1899 s podpisem »Tvůj V. U.«, začínající slovy: »Tento týden jsem nedostal od vás z domova žádné zprávy, milá mamičko«; v dopise se vyskytuje jméno kní-

* Spis je uložen v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Red.

žete Jegora Jegoroviče Kuguševa, jemuž má být na autorovu žádost zaslána jeho práce o »vývoji kapitalismu«.

5. Dopis téhož autora datovaný »18. 8. 1900, Paříž«, adresovaný M. A. Uljanovové, v němž se vyskytuje adresa: »M. Dr. Dubouchez . . . Pour M. Goukowsky, 8 Boulevard Capucines. Paris.«

6. Dopis datovaný »20. 10., Praha«, s podpisem »V. U.«, adresovaný Marii Alexandrovně Uljanovové, v němž se vyskytuje adresa: »Herrn Franz Modráček (pro V. I.). Smečky, 27. Prag. Austria.«

Originály těchto dopisů se prozatím nepodařilo najít, je možné, že byly zničeny při jednom z požárů v prvních dnech únorové revoluce.

II
DOPISY N. K. KRUPSKÉ

1898

I

M. A. A M. I. ULJANOVVÝM

15. 2. 1898

Milá Marie Alexandrovno!

Copak Anna Iljinična nedostala můj dopis z 8. nebo 9. února? Psala jsem jí tam dost podrobně o sobě. Bohužel, zatím není známo, kdy bude vynesena rozsudek; na ministerstvu spravedlnosti mi řekli, že rozhodnutí bude vydáno první nebo druhý postní týden. Řekli mi rovněž, že jsem dostala tři roky Ufské gubernie (rozsudek nezměněn), ale že policejní správa mi může ze své pravomoci povolit, abych si období dozoru odpykávala v Šuše. A tak je situace velmi nejistá. Po vynesení rozsudku budu muset pravděpodobně zůstat v Pitěru ještě asi tak čtrnáct dní, takže počítáme, že z Pitěru vyjedeme asi za tři nebo čtyři neděle. V Moskvě se zdržíme nějaké dva až tři dny, přesný den příjezdu napíšu, až to budu vědět opravdu jistě. Pokud jde o Volodovu práci,* mám slíbeno, že *rozhodně* najdou vydavatele; v Moskvě prý je to moc špatné s cenzurou, takže je tady riziko, že by kniha mohla zůstat ležet na cenzuře hezky dlouho; radí vydat knihu v létě, tak aby vyšla k podzimu, je to nejhodnější doba k vydávání takových knih. Vzhledem k tomu všemu jsem si nevzala rukopisy zpátky, ptala jsem se Anny Iljiničny, jak že by se to podle ní mělo nejlíp udělat, ale nedostala jsem odpověď. Zatím jsem poslala Volodovi překlad z angličtiny (redaktor říká, že i kdyby uměl Volodů anglicky špatně, není to žádné neštěstí, protože je možno použít německý překlad a podle anglické knížky to jen kontrolovat), překlad je to velmi zajímavý a dobře placený. Nevím, jestli si Volodů hodlal brát překlady, z jednoho jeho dopisu jsem usoudila, že ano; ať tak, či onak, není to žádné neštěstí, protože mi řekli, že překládat můžeme oba, je to velká kniha. Jsem strašně nešikovná při vyřizování všelijakých literárních záležitostí . . .

Maminka měla zánět pohrudnice a už skoro měsíc nechodí ven, dnes přijde nový doktor a prohlédne ji; ten, který ji léčil ze začátku, byl až moc nedbalý. Maminka všechny mnohokrát pozdravuje.

* Jde o vydání sborníku Ekonomické studie a stati. Red.

Přece jen si myslím, že mě do Šuši pustí, jim to snad může být jedno, ne?

Upřímně Vás líbám.

Vaše milující *Nad'a*

15. 2. [1898]

Milá Maněčko! Psala jsem tuhle Anně Iljiničně, ale ona zřejmě můj dopis nedostala. A teď mi i Buločka vyčítá, že se neozývám, a taky neprávem! Psát sice není o čem, všechno je nejisté, dnes je to tak, zítra zas jinak, ale přece jen o tom nejdůležitějším píšu a na dopisy odpovídám.

Kubu jsem neviděla a před odjezdem sotva uvidím. Dostala jsem od ní nedávno dopis, píše, že teď, když nemusí mluvit, se cítí báječně, hodně studuje, moc se těší na čtvrtky a všechny pozdravuje.

V. V. pravděpodobně seženu. Volod'ův seznam jsem předala jednomu známému, slíbil, že všechno sežene kromě Ljudogovského (je to bibliografická vzácnost) a ekonomického časopisu. Nevím, jestli to sežene, i když je na shánění knih úplný mistr. Chci se co nejvíc zásobit knihami, jenže nevím, co si mám vzít. Svých knih mnoho nemám a navíc jsou to knihy docela obyčejné, takže ani nevím, jestli stojí za to si to všechno brát, Volod'a asi ty knihy má. Shánět něco u známých je dost složité, a pak taky co vzít? Asi tak za čtrnáct dní už mám jet a s knížkami jsem na tom pořád ještě moc uboze. Vůbec se na cestu chystáme jako ve snu a jaksi vůbec ne cílevědomě, prý si máme s sebou vzít více teplých věcí . . . Teď už asi brzo vyjedeme. Polibte za mne A. I. a řekněte jí, že by mi neměla všude dělat takovou reklamu: Volod'ovi psala, že vypadám jako leklá ryba, Buločce si postěžovala na moji zlomyslnost . . . Upřímně vás líbám, má drahá. Dmitriji Iljičovi vyřídíte dík za blahopřání. Kéž by se ta jeho záležitost aspoň do léta skončila! Tak na shledanou!

N. Krupská

2

M. I. ULJANOVOVÉ

6. března [1898]

Posílám Volod'ovy články. Neposílala jsem je dosud proto, že jsem pořád čekala, až Volod'a odpoví na můj dopis, kde jsem mu psala o cenzuře. Žádal mě, abych se na cenzurní poměry informovala — a z těchto informací je vidět, že po této stránce je nejdůležitější místo vydání.

Moskva je v tomto směru daleko horší než Pitěr, nejnevinnější knihy se tam zdržují a všelijak mrzačí. Bulgakovova knížka ležela u cenzury skoro rok. Vodovozovová prý také převedla vydavatelství do Pitěru. Ěcrivain* trvá na tom, že vydávat knížku v Moskvě je krajně nerozumné. Tak je to.

Ohledně mého odjezdu . . . Nic nevím, milá Maňášo. Je tady jedna dáma z Minusinska a ta říká, že po 10. — 12. se už nedá jet bez rizika, že člověk uvázne na cestě. Pořád jsem doufala, že rozsudek bude vynesen 4. března, a v tom případě bychom byli vyjeli 10. t. m. večer. Ale rozsudek odložili na 11. března (a ještě to není jisté), a na policejní správě říkají, že moje žádost bude »*pravděpodobně* vzata v úvahu«, a *jestliže* mi bude povoleno jet na Sibiř, tedy ne dřív než po vynesení rozsudku, a *možná* že mi bude povoleno jet přímo z Pitěru, a ne z Ufské gubernie (!). Zítra jdu zase na policejní správu. Byla bych moc nerada, kdyby se moje cesta měla odkládat do jara. Dnes moc pospíchám, ale zítra večer napíšu Anně Iljiničně a vylíčím jí, jak jsem na policejní správě dopadla. Zítra tam taky požádám o návštěvu u Kuby, protože by mě strašně mrzelo, kdybych měla odjet a vůbec se s ní nevidět.

Upřímně líbám. *N. Krupská*

Píšete špatně adresu: číslo domu 18, byt 35, má to být obráceně: číslo domu 35, byt 18.

3

M. A. ULJANOVĚ

[10. 5. 1898]

Milá Marie Alexandrovno! Tak už jsme dorazili do Šušenského a já plním svůj slib, že napíšu, jak Volod'a vypadá. Podle mého se jeho zdraví ohromně zlepšilo a vypadá skvěle ve srovnání s tím, jak vypadal v Pitěru. Jedna zdejší obyvatelka, Polka**, říká: »Pan Uljanov je pořád veselý.« Věnuje se náruživě lovu, ostatně všichni jsou tu vášniví lovci, takže myslím, že se asi brzo i já začnu rozhlížet po nějakých těch kachnách, čírkách a podobném ptactvu.

Cesta do Šuši není vůbec únavná, zejména když se nemusí čekat v Krasnojarsku, a to ještě slibují, že od června bude jezdit do Šuši parník. Pak už to bude docela pohodlné. Takže jestli se sem vypravíte,

* — spisovatel. *Red.*

** Je míněna žcna I. L. Promiňského. *Red.*

pojede se vám docela dobře. A v Šuše je podle mého názoru moc hezky, je tu les, blízko řeka. Píšu stručně, protože je to jen dovětek k Volod'ovu dopisu.* Napsal asi mnohem podrobnější dopis. Byla jsem se v Minusinsku poptat na knihy, už tam dostali Váš dopis a oznámení, ale ukázalo se, že z Krasnojarska je adresát dostat nemůže. Ještě ten večer jsme všechno zařídili, poslali jsme do Krasnojarska plnou moč a teď už knihy v nejbližších dnech přijdou. Srdečné díky. A's našimi horami zavazadel to dopadlo docela dobře, nic se neztratilo, do vagónu nás všude pustili. Děkujeme rovněž za aprovizaci, krmili jsme se s ní snad tři dny, bylo to mnohem příjemnější než se stravovat na nádražích . . . Tak vidíte. A na břeh nás přece jen vysadili. Volod'u vůbec neuspokojilo, co jsem o vás všech vyprávěla, připadalo mu, že je toho moc málo, ale já jsem vyprávěla všechno, co jsem věděla. Tak vás všechny líbám, M. T. a D. I. posílám pozdrav.

N. Krupská

4

M. A. ULJANOVOVÉ

14. června [1898]

Milá Marie Alexandrovno! Volod'a sedí s mlynářem a rozšafně s ním rozmlouvá o jakýchsi domech a kravách, a tak jsem si řekla, že Vám napíšu pár slov. Nevím ani, odkud začít, jeden den je jako druhý, vnější události veškeré žádné. Už mi připadá, že žiju v Šuše celou věčnost, docela jsem se aklimatizovala. V Šuše je v létě dokonce moc pěkně. Každý den se jdeme navečer projít, maminka sice daleko nedojde, ale my se občas vydáme i někam dál. Večer tu nebývá vůbec sychravo a na procházky je báječně. Komárů je tu sice hodně, ušili jsme si proti nim síťky, ale komáři kdovíproč nejvíc koušou Volod'u; vcelku se to ale dá vydržet. Na procházky s námi chodí znamenitý »lovecký« pes, který celý čas jako pomínutý honí ptáky, čímž vždycky Volod'u rozčilí. Volod'a teď na lov nechodí (tak moc vášnivý lovec zase není), ptáci teď sedí na vejcích, dokonce i lovecké boty odnesl do sklepa. Místo lovu zkusil chytat ryby, jezdil přes noc někam za Jenisej na mníky, ale po poslední výpravě, kdy se mu nepodařilo chytit jedinou rybičku, už se o mnících nějak nemluví. Ale za Jenisejem je opravdu překrásně! Jednou jsme tam byli a zažili jsme spoustu všelijakých příhod, bylo to tak krásné. Teď je tu vedro. Koupání máme dost daleko. Teď jsme si naplánovali, že se budeme chodit koupat vždycky ráno, a proto se bude vstávat v 6 hodin. Nevím sice, jak dlouho se tento re-

* Viz tento svazek, dokument č. 47. *Red.*

žim udrží, ale dnes se koupání konalo. Náš nynější život tu vůbec připomíná »opravdovský« letní byt, jen vlastní domácnost nevedeme.

Na stravu se tady máme dobře, což o to, mléka máme co hrdlo ráčí a všichni tu jen kveteme. Já si pořád ještě nemohu zvyknout na to, jak teď Volod'ja zdravě vypadá; byla jsem zvyklá, že v Pitěru pořád nějak postonával. Zinočka údivem až vykřikla, když ho uviděla v Minuse. Však i ona vypadá výborně. Zato Liročka ne. Z Pitěru poslali její fotografii, pořizenou den po tom, co ji propustili — vypadá na ní přímo hrozně. Copak se doopravdy tak změnila? Někdy si myslívám, kdyby ji tak poslali do Šuši, to by bylo ohromné, v Šuše by se možná trochu spravila.

Tak jsem toho o všem možném napovídala až běda. Maňa se v posledním dopise ptá na fotografie. Napsala jsem hned z cesty do Pitěru a prosila jsem, aby Vám poslali mou fotografii (domácí výroby), ale zřejmě na to zapomněli. Pokud jde o snímek od fotografa, napíšu do Pitěru, aby tam zašli a objednali ještě několik mých podobenek, jistě mi to neodmítnou. Byla bych moc ráda, kdybyste přijeli s Maňou k nám. Teď by se to ještě dalo stihnout. Vyříd'te můj pozdrav D. I. Volod'ja už skončil svůj rozhovor s mlynářem a napsal dva dopisy, a já pořád ještě ne a ne toto své povídání dokončit.

Tak na shledanou, upřímně Vás líbám. Maminka posílá všem pozdrav. Posílat pozdravy po Volod'ovi je marné, on je toho názoru, že se to rozumí samo sebou. Já však přesto upřímně líbám Maňasu a Aňutu a M. T. posílám pozdrav.

Vaše N. Kr.

5

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

9. srpna [18]98

Volod'ja mi s převelikým potěšením předčítal všechny výtky, které v Tvém posledním dopise padaly na mou hlavu. No co se dá dělat, přiznávám svou vinu, ale prosím o slitování.

Volod'ja dnes dokončil své trhy,* teď mu zbývá ještě to zkrátit, a hotovo. A v nejbližších dnech bude šťastně dokončen také Webb. Zbývá ještě udělat sčítku necelé poloviny. Zdá se, že překlad dopadl nakonec dobře.

Na jméno Fridmanové došla pro Volod'ju ještě bedna s knihami. Je tam Adam Smith, filozofie a dvě Tvé knihy — Ada Negri. Paní Frid-

* Jde o práci V. I. Lenina Vývoj kapitalismu v Rusku. *Red.*

manová strašně vyváděla, ale knihy jsme nakonec přece jen dostali, uložili na polici a zapsali do seznamu. Volod'a čas od času toužebně pokukuje po filozofii a sní o chvíli, až se do ní bude moci pohroužit.

Včera jsme dostali dopis od Liročky, opravdu humorně v něm líčí svůj život v Kazachinském. Je tam deset vyhnanců, většina žije v komuně, pořídili si vlastní zahradu, krávu, chodí společně na sena, bydlí v jednom velkém domě. Lira píše, že vychutnává volnost, chodí na jahody, obrací a shrabuje seno, hospodaří, do knížky se ani nepodívá. Hodlá takhle strávit léto a na podzim z komuny odejde a pustí se do práce. Dopis je dlouhý a živý, a tak jsem strašně ráda, že si to tak uspořádala, ať si aspoň odpočine.

U nás je všechno při starém. Novinky žádné. Volod'a teď pořád pilně pracoval a čas od času chodil na sluky. Dnes se taky chystali jet kamsi na sluky, ale už několik dní fičí nemilosrdně vítr, ve dne v noci, neprší, ale vítr nějak řádí.

Jí[me] . . . *
děláme ma[linový] . . . * likér, nakládáme okurky — všechno jak se sluší a patří, jako v Rusku. Tuhle jsme si koupili melouny, ale jak se dalo čekat, byly uvnitř docela bílé, po červené barvě ani památky. Tuhle jsme taky jedli cedrové oříšky.

Volod'a se chystá zajet si tak na jeden dva dny do tajgy, podívat se, jak tajga vlastně vypadá, nasbírat nějaké lesní plody, oříšky, zkusit chytit nějakého jeřábka. O tajze se u nás mluvívá často a je to daleko zajímavější než se bavit o kachnách.

To by tak asi bylo všechno, co vám mohu napsat nového o našem životě.

Kdy jede Maňa do Bruselu? Mám z toho velkou radost. Napsala jsem dopis [Anně Ivanovně Meščerjakovové] (bývalá [Čečurinová]**), naše učitelka ze školy a moje velmi dobrá přítelkyně. Budou bydlet v Liège, jen se bojím, jestli už neodjeli a jestli můj dopis nepřišel pozdě.

Tak na shledanou, líbám upřímně Tebe, Maňasu i Marii Alexandrovnu. M. T. pozdravuju. Maminka posílá všem pozdrav, poslední čas nějak postonávala. Mějte se moc dobře.

Nad'a

* Text označený tečkami je v dopise vystřižen. Na témž místě byl totiž z druhé strany listu text vystřižený z konspirativních důvodů. *Red.*

** Celý text v hranatých závorkách byl vystřižen z konspirativních důvodů. *Red.*

[26. 8. 1898]

Milá Marie Alexandrovno!

Poslední poštou přišel konečně telegram o propuštění D. I. Poštu přinesli, zrovna když jsme tu měli nejvíc hostů. V posledních dnech byl na nás podniknut »nájezd cizozemců« jednak z Minusy, jednak z okolí, lidé nejrůznějšího druhu. V našem poklidném životě to způsobilo zmatek a ke konci jsme z toho už byli poněkud otupělí. Nejvíc nás umořily všelijaké ty »hospodářské« rozhovory o koních, kravách, vepřích atd. Tady se všichni nadchli pro hospodaření, dokonce i my jsme si už pořídili půl koně (jeden ze zdejších obyvatel si vzal z volosti na potvrzenku koně, my jsme chtěli pro něj kupovat krmení a za to bychom ho mohli používat podle libosti), jenže z našeho půl koně se vyklubala utahaná herka, která zdolá 3 versty za půldruhé hodiny, tak ho museli vrátit, a naše hospodářské podnikání tak skončilo fiaskem. Zato pilně chodíme na houby, ryzců a podborováků je tu spousta. Volod'a nejdřív prohlásil, že na houby chodí nerad a že je neumí sbírat, ale teď ho člověk nemůže z lesa dostat, propadá právě »houbařské vášni«. Příštím rokem si chceme zřídit zahrádku, Volod'a se už uvolil, že bude rýt záhonky. A tak bude mít i trochu tělocviků. Prozatím jen pilně chodí na lov. Teď si zrovna taky chystá svou loveckou výstroj. Střílí tetřívky a my všichni si na nich pochutnáváme a pochvalujeme si. Nemyslím, že by náš »statkářský dům« byl nějak moc studený, dřív tu bydlel písař, ten říká — jen žádné strachy, je tam teplo. Každopádně učiníme všechna opatření: objednali jsme si plstěné deky, okna pečlivě utěsníme, dům si kolem dokola obložíme atd. V každé místnosti máme kamna, a tak myslím, že to nebude s tou zimou tak zlé. No už toho povídání nechám. Upřímně Vás objímám, velice se raduji spolu s D. I. i s Vámi. Vyřídte mu ode mne nejsrdečnější pozdrav. Aňu a Maňu mockrát líbám. Maminka všechny mnohokrát pozdravuje. Začíná si pomalu zvykat na šušenský život a už jí tu není tak smutno jako ze začátku.

Vaše Naďa

11. září [18]98

Tak se chystám sepsat dlouhý, předlouhý dopis: Volod'ja odjel do Krasnojarska a bez něho je tu nějak prázdný, »režim« se změnil a dnešní večer je najednou nějak prázdný, takže nejlepší je dát se do psaní dopisů. Napovídat všeho možného mohu spoustu, kolik jen budeš chtít, ale bude to právě jen taková »všehochuť«.

Dnes jsem dostala Tvůj dlouhatánský dopis, milá Maňo, a Volod'ja zalepenou dopisnicí z Tuly, domnívám se, že od D. I. Dala jsem mu ji do stolu. Pro D. I. je myslím otravné trčet v Tule, a vůbec, být v tak nejistém postavení, jako je nyní on, není nic příjemného, a k tomu v cizím městě — to není teprve žádná slast, ale přece jen to nejhorší už má za sebou, to nekonečné »obléhání Azova«. A teď už je možná D. I. v Podolsku . . . V každém případě se to už asi vyjasnilo.

My tu máme nádherný podzim, jen zrána bývá chladno a v noci mrzne. Volod'ja si proto s sebou vzal samé teplé věci: teplou čepici, kožich, palčáky, teplé ponožky. Už dávno si podával žádost, zuby už ho přestaly bolet, a teď přišlo povolení, že může jet tak na týden do Krasnojarska. Nejdřív se mu ani moc nechtělo, ale potom ho to zlákal. Jsem moc ráda, že se projede, trošku pookřeje, přijde mezi lidi, vždyť sedí pořád jen a jen v té Šuše. Volod'ja se na tu cestu taky moc těšil. Poslední den před odjezdem jsme dokonce ani nesáhli na knihy, já jsem pilně spravovala Volod'jovu zimní výstroj, on seděl na okně a živě povídal a uděloval mi všelijaké rady: pečlivě zabezpečit okna, dobře se zamykat, dokonce přitáhl od domácích pilku a srovnal dveře, aby se daly lépe zavřít. Vůbec se moc staral, aby se nám tu nic nestalo: Oskara přemlouval, aby k nám chodil spát, a mě učil střílet z revolveru. V noci špatně spal a ráno jsem ho probudila, když už tu byl vozka, a on ze samé radosti spustil jakousi vítěznou píseň. Nevím, jestli se mu bude cesta líbit. Samozřejmě, že si s sebou musel vzít spoustu knih: pět pořádných tlustospisů si vzal, a to se ještě chystal dělat si v krasnojarské knihovně nějaké výpisky. Doufám, že na knihy vůbec nedojde. Má za úkol koupit si v Krasnojarsku dvě čepice, plátno sobě na košile, dlouhý kožich pro nás oba, brusle atd. Chtěla jsem ho pověřit, aby koupil na blůzičku dcerce Promiňského, ale protože se šel ptát maminky, kolik »funtů« toho má na blůzičku koupit, byl této těžké povinnosti zproštěn. Dostala jsem od něho z Minusy kratičké lísteček, ve kterém se sice zlobí, že musí čekat na parník, ale z kterého jsem přesto usoudila, že cesta začala dobře.

Za Volod'jovy nepřítomnosti mám v plánu: 1. dát mu konečně do

pořádku šaty, 2. naučit se číst anglicky — to znamená naučit se dvá-
nácť stran různých výjimek — podle Nuroka, 3. dočíst rozečtenou an-
glickou knihu. No a kromě toho si něco přečíst. Začali jsme s Volod'ou
číst Agitátora (na Agitátoru je Aninou rukou napsáno »Naděnce«, po-
řád jsem se jí chystala poděkovat, ale dodnes zůstalo jen při tom chys-
tání) a potykáme se s anglickou výslovností, a tak jsem mu slíbila, že
prostuduju Nuroka. Tyhle dny vařím. Maminka dostala strašnou rýmu
a celkově se nastydla, a tak budu hospodařit sama. Maminka si už
v Šuše docela zvykla a v dopisech už líčí nádherný šušenský podzim.
Než Volod'a odjel, chodili jsme s ním všichni na tetřívky. Teď je doba
na tetřívky a koroptve — jsou to ušlechtilí ptáci, za těmi se nemusí
lézt do močálů jako za nějakými kachnami. Jenže ačkoli jsme na ně šli
tolikrát, žádného tetřívka ani koroptev jsme neviděli, zato jsme se bá-
ječně prošli. Ostatně jednou jsme viděli asi dvacet koroptví: jeli jsme
na voze — celá šušenská kolonie — a najednou vyletělo po obou stran-
ách cesty hejno koroptví, tos měla vidět, co to s našimi lovci udělalo,
Volod'a až zasténal, přesto stačil namířit, ale koroptev ne že by ulétla,
ona prostě jen odběhla. Ten lov byl vůbec žalostný: neulovili nic, jen
Oskar postřelil Jenny do oka, mysleli jsme, že pes oslepne, ale dostal
se z toho. Jenny se po Volod'ovi strašně stýská, nehne se ode mne na
krok a štěká kvůli každé hlouposti.

Tak vidíš, o jakých hloupostech píšu, ale když u nás se nic neděje.
Volod'a proto taky v dopisech píše někdy dyakrát o tomtěž, při vnější
jednotvárnosti života se nějak úplně ztrácí pojem času. Jednou se nám
dokonce s Volod'ou stalo, že jsme dlouho nemohli přijít na to, jestli
V. V. byl u nás na návštěvě především, nebo před deseti dny. Muse-
li jsme si vybavovat všechno možné, abychom si to ujasnili. Taktak se
nám to podařilo. Volod'a chtěl z Minusy psát domů, takže v mém do-
pise se patrně budou některé věci opakovat. Ostatně asi ne, můj dopis
je čistě ženský, o všem a o ničem. Nedávno jsem dostala dopis od spi-
sovatelovy ženy, píše, že korekturu Volod'ovy knížky* dělá ona, to už
dělala sedmý arch. Bála se trochu, že knížka nevydá 10 archů — vyšel
nový zákon o počtu písmen na arch — v tom případě by se tam mohl
přidat Karyšev,** to by bylo docela dobré, jenže by se pak knížka zdr-
žela. Čekáme ji každý den. »Trhy« hodlá Volod'a dokončit k Novému
roku, i když o tom trochu pochybuje. Tak to by bylo. Dopis Marie
Alexandrovny z 10. 8. jsme dostali, měla jsem z něho zvlášť velkou ra-
dost. Upřímně ji líbám.

Až dostaneš můj dopis, budeš se už asi chystat na cestu. Přeju Ti
mnoho úspěchů. Kdysi jsem si moc přála jet do Belgie, možná že mě

* N. S. Struveová dělala začátek korektury sborníku Ekonomické studie a stati. *Red.*

** Leninova stať K naší statistice továren a závodů. Nové statistické výkony profesora
Karyševa (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 17—51). *Red.*

to zase potáhne do ciziny — podívat se trochu na ten boží svět — až bude množnost jet, ale prozatím nemá cenu o tom přemýšlet. Budeš asi čekat Aňu, ne? Kdy se chtěla vrátit? A [Meščerjakovová]* je moc a moc hodná, trochu plachá, ale úžasně přímá a dobrá. Tak už musím končit. Ještě jednou upřímně líbám Tebe i Marii Alexandrovnu za sebe i za maminku.

Tvoje N.

8

M. A. ULJANOVOVÉ

27. září [1898]

Dnes píšu zase já místo Volodi, milá Marie Alexandrovno. Volod'a přijel z Krasnojarska předevcírem pozdě večer, čekaly ho tu dva Maniny dopisy, a už se dnes chystal napsat domů dopis, ale hned po ránu přišel Oskar a Promiňski a začali Volod'u svádět, ať s nimi jede na lov na jakýsi Aganitův ostrov, kde je podle jejich slov náramná spousta zajíců a lítají tam celá hejna tetřívků a koroptví. Volod'a se chvíli rozmýšlel, ale nakonec přece jen neodolal, ke všemu je dnes nádherný den. Letos je vůbec krásný podzim, jen asi týden bylo zima. S cestou do Krasnojarska byl Volod'a vcelku spokojen. Už Vám asi psal, že jel do Krasnojarska s Elvírou Ernestovnou a Toněčkou, protože E. E. si pohmoždila játra a těžce se rozstonala.** Mysleli, že má rakovinu nebo absces na játrech, ale nebylo to naštěstí ani jedno, ani druhé, je to prostě jen pohmoždění a musí se velice šetřit. Taky se s Volod'ou společně vrátili. V Krasnojarsku ležela E. E. v nemocnici a Volod'a bydlel u Krasikova. Navštívil v Krasnojarsku všechny známé, popovídal si o všem možném a sehrál asi deset partií šachů. Dost možná, že jeden z těch, kteří jsou teď dočasně v Krasnojarsku, bude poslán do vsi Jermakovskoje, asi čtyřicet verst od nás. Je to šachista a velmi zajímavý společník, Volod'a se s ním seznámil v Krasnojarsku. Moc bych si přála, aby k tomu došlo, mohli bychom se navštěvovat, 40 verst — to je docela blízko. Volod'a jel do Minusy (parník se vlekl 5 dní!) s Lepešinskou, ženou jednoho vyhnance, který žije v Kazačinském. Dostala místo felčarky ve vsi Kuraginskoje, taky nedaleko nás, i její muž tam bude přeložen. Taky šachista. Lepešinská vyprávěla o Liročce, že je velmi nervózní a nedůtklivá, pracuje v komuně a ob týden vaří. Jsou tam u nich tři ženy — jedna peče chleba a druhé dvě střídavě vaří. Od Liročky došel předevcírem dopis, už má toho života v kolonii zřejmě

* Jméno bylo z konspirativních důvodů vystřiženo. *Red.*

** Viz tento svazek, dokument č. 55. *Red.*

opravdu dost, píše, že je ráda, když zůstane sama a může studovat. — Ukázalo se, že Volod'u vůbec nebolel ten zub, který si trhal sám, ale docela jiný, který mu teď vytrhl v Krasnojarsku zubař. Zpáteční cesty měl Volod'a až po krk, přestože si vzal několik knih kromě té haldy, kterou měl z domova. V Minuse už se ani nechtěl zdržovat, a dokonce ani nezanesl policejnímu náčelníkovi cestovní potvrzení. V Krasnojarsku koupil dlouhý kožich. Je vlastně určen pro mne, ale ve skutečnosti je »rodinný« a bude se používat na cesty vozem a dlouhé vycházky. Stojí dvacet rublů a je tak měkounký, že když se člověk do něho zavrátá, ani se mu z něho nechce. Vcelku Volod'a koupil všechno, co měl, dokonce i hračky pro děti Promiňského a pro Miňu, synka výrobce válenek, který bydlí u nás ve dvoře. Je to asi pětiletý klučina a často tu u nás bývá. Jak ráno zjistil, že Volod'a přijel, honem popadl máminy boty a rychle se začal oblékat. Matka se ho ptá: »Kampak?« »No přece Vladimír Iljič přijel!« »Nechod' tam, budeš jim překážet . . .« »Ba ne, Vl. Il. mě má rád!« (Volod'a ho má opravdu rád.) A když jsme mu včera dali koníka, kterého mu Volod'a přivezl z Krasnojarska, pojal k Volod'ovi tak něžné city, že ani nechtěl jít domů spát a lehl si s Jenny na rohožku. Roztomilý chlapeček!

Konečně jsme si najali služebnou, asi patnáctileté děvče, za dvaapůl ruble měsíčně + vysoké boty, přijde v úterý, a tak je s naším samostatným hospodařením konec. Zásobili jsme se na zimu vším možným. Teď ještě potřebujeme vsadit druhá okna, škoda se tak zabeznit, když je venku tak hezky! Maminka se pohnala přizpůsobila šušenskému životu, nestůně a neteskní. Děkuju Maňase za dopisy, budu jí samozřejmě psát i do ciziny. Však si to tam nějak zařídí. Škoda, že se jí nehodí jet s Meščerjakovovými, jsou to hodní lidé, zvlášť Anna. Zolu v němčině jsme dostali, chystáme se ho číst. Teď budeme dostávat Frankfurter Zeitung, budou ho posílat z Pitěru, Volod'a si chce předplatit ještě nějaké anglické noviny. O Volod'ově knížce nějak není ani vidu ani slechu. Bylo by mrzuté, kdyby se to nepovedlo. Recenze na Karyševa by se měla poslat do Pitěru, možná že to nevyšlo na 10 archů a tím se to zdrželo. Tak už dost toho povídání. Upřímně, upřímně Vás i Maňasu líbám za sebe i za Volod'u. Maminka Vás mnohokrát pozdravuje. Kdytak přijede Aňa?

Vaše *Nad'a*

Minule jsem zapomněla napsat, že Bloss došel. Máme ho poslat dál?

Je divné, že nedošel Volod'ův dopis zároveň s recenzí na Karyševa. Pamatuju se, že dopis tehdy poslal.*

* Viz tento svazek, dokument č. 54. *Red.*

14. října [1898]

Milá Marie Alexandrovno! Hned po Volod'ově odjezdu do Krasnojarska jsem Vám napsala podrobný dopis a po Volod'ově návratu rovněž. Oba tyto dopisy jste asi dostala. Ale dnes už je to dávná minulost. Tady už je zima, naše Šušenka zamrzla, i sníh už tu byl, ale roztál. Zima je pořádná (asi tak 5 stupňů), což Volod'ovi nijak nebránilo zajet si dnes na celý den, na ostrov na zajíce, letos ještě nesprovodil ze světa ani jednoho. Oblékl se teple, a tak nevádí, když se provětrá, poslední čas se zabral až po uši do svých »trhů« a píše od rána do večera. První kapitola už je hotová, mně připadá moc zajímavá. Dělán mu »nezasvěceného čtenáře« a mám posuzovat srozumitelnost výkladu o »tržích«, snažím se být co možná »nejnezasvěcenější«, ale nic podstatného tomu nemohu vytknout. Je strašně divné, že dosud nemáme od écrivaina sebemenší zprávičku o knížce, myslíme si už, že z toho sešlo. Pošta je vůbec poslední dobou hrozně ubohá. Včera jsme se pěkně nasmáli. Kromě novin nic nepřišlo, a maminka začala obviňovat listonoše, že nám ze vzteku nedává dopisy, protože mu dáváme malé spro-pitné, a naše známé, že to jsou hanební sobci, a pak zas nás za to, že na listonoše je nám líto peněz, ale za jiné věci že zbytečně vyhazujeme, předevírem že jsme byli u Kurnatovského, a proč vlastně? Jen jsme ho vytrhli z práce a snědli jsme mu oběd — nakonec jsme se všichni dali do smíchu a nepříjemný pocit, který člověk vždycky mívá, když je slabá pošta, byl zažehnán. Nedávno* jsme byli u Kurnatovského, pracuje v cukrovaru asi dvacet verst od nás. Byla neděle, sice zima, ale na krásném modrém nebi svítilo sluníčko, a tak jsme se tam rozjeli. Obléklí jsme se docela jako v zimě. Volod'a si vzal kožich a válenky, a mne zabalili do »rodinného« dlouhého kožichu, ani mě v něm vidět nebylo. Kurnatovskij měl strašně moc práce, svátky nedrží, pracuje 12 hodin denně, z práce jsme ho skutečně vytrhli, ale to je pro něho jen dobře, a oběd jsme mu taky doopravdy snědli. Prohlédli jsme si cukrovar, ředitel byl neobyčejně milý ke »vznešeným cizincům« (přestože Volod'a ve svých válenkách a zimních kalhotách vypadal spíš jako obr z pohádky o Palečkovi a já měla vlasy od větru jako vrabčí hnízdo), snažil se omluvit špatné podmínky, za nichž musí dělníci pracovat, sám zaváděl hovor na toto téma, a šel ve své laskavosti až tak daleko, že při veškeré své eleganci a uhlazenosti podával Volod'ovi honem židličku a utíral z ní prach. Div jsem se nahlas neroze-

* — 11. 10. 1898. *Red.*

smála. Kurnatovskij k nám přijede za měsíc na návštěvu, možná že k nám někdy zajede i Bazil s Toněčkou. Nevím, jestli Vám Volod'a psal, že Bazil a Gleb žádají o přeložení do Nižněudinska, kde jim nabízejí inženýrská místa. Prostřednictvím Těsinských si teď vypůjčujeme knihy z minusinské knihovny, třebaže je hodně ubohá. Knih máme tedy dost. Aňuta se mě tuhle ptala, co dělám. Hraju si s jednou populární knížkou*, chtěla bych ji napsat, ale nevím ještě, co z toho vyjde. To je takříkajíc mé hlavní zaměstnání a kromě toho ještě dělám všelicos, co je potřeba: učím se anglicky, trochu si čtu, píšu dopisy, pletu se do Volod'ovy práce, chodím na procházky, přišívám knoflíky . . . Žijeme teď jako lidé, kteří si hledí domácnosti: obložili jsme dům hnojem, okna jsme zabezdili, udělali jsme si krásné větrací okénko, vysadili jsme kolem domu stromky a udělali plot kolem zahrady. Vzali jsme si děvče, které teď pomáhá mamince v domácnosti a dělá všechny hrubé práce. Děkuju, milá Marie Alexandrovno, za nabídku, že mi pošlete nějaké šatstvo nebo věci pro domácnost. Ale oblečení žádné nepotřebujeme, protože před odjezdem do Šuši jsme si daly všechny šaty důkladně do pořádku, a pokud jde o věci pro domácnost, vzaly jsme si něco s sebou z Pitěru, a když něco potřebujeme, jsou to spíš pohrabáče, držáky na hrnce, měchačky a podobné nářadí. Volod'a taky všechno má, neměl noční košile, ale v Krasnojarsku si nakoupil plátno a košile jsou hotovy, jenže už je to kolik dní a Volod'a se pořádku nemůže dostat k tomu, aby si je zkusil. Volod'a se pokaždé diví, kde beru látku k dlouhým dopisům, jenže on ve svých dopisech píše jen o věcech obecně zajímavých, kdežto já píšu o všelijakých hloupostech . . . Jsem ještě Aňutinou dlužnicí, neodpověděla jsem jí na jeden dopis, ale ať se na mne nezlobí a dopisy ať nepočítá.

Jak se všichni máte? Maňaša už odjela? Byla před odjezdem moc rozčilená? Jela sama, nebo s Meščerjakovovými? Jak to dopadlo s D. I.? Povolili mu bydlet v Podolsku? Jak jsou Aňuta a M. T. spokojeni se svou cestou? Ale to bych se mohla vyptávat do rána. Všem posílám pozdravy. Vás a Aňutu co nejupřímněji líbám. Maminka všechny srdečně pozdravuje. Volod'a ať napíše sám. Ještě jednou Vás upřímně líbám.

Vaše *Nad'a*

Jakou má Maňaša adresu?

* Podle všeho jde o knihu *Ženščina-rabotnica* [Žena jako dělnice], kterou N. K. Krupská napsala v Šušenském. *Red.*

11. 11. [18]98

Dnes je u nás ještě povznesená nálada, kterou vyvolala včerejší pošta. Včera koukáme — přes plot leze kluk z volosti s nějakým ohromným rancem. Ukázalo se, že naše pošta byla tak obrovská, že nezbylo než vzít z volosti dlouhý kožich, aby nám celý ten majetek mohli v pořádku doručit. Nebyly to samozřejmě dopisy, jen knihy, ale někdy bývá úžasně příjemné dostat i knihy. Jak se Ti vede? Máš už nějaké známé a v Bruselu se Ti pořád ještě líbí? Kdysi jsem dostávala nadšené dopisy od Meščerjakova, který byl hrozně okouzlen životem v Belgii. Když jsem si tak někdy četla jeho dopis, dostávala jsem hroznou chuť podívat se, jak kde lidé na tom širém světě žijí. Mimochodem, Ty máš jistě velmi ráda všelijaké lidové sbory. A v Belgii prý přece moc dobře zpívají. Byl u nás Gleb a jeden večer s Volodou trochu zpívali, a tak jsem si vzpomněla na Tebe, jak tam asi teď posloucháš Belgičany. Gleb u nás pobyl čtyři dny, Zina s ním nebyla, protože Elvíra Ernestovna byla nemocná a Zina ji tam nemohla nechat samotnou. Chodili na lov, ale většinou četl Gleb první dvě kapitoly »trhů«. Myslíš, že už jsou »trhy« hotové? Vůbec ne. Budou úplně dokončené až tak v únoru. Volodě od rána do večera pořád píše, na nic jiného mu skoro nezbyvá čas.

Upřímně Tě líbám. Maminka taky. Všechno nejlepší.

Tvá *Nad'a*

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

22. listopadu [1898]

A. I.

Nějak dávno jsem už nepsala »domů«, jak říkávám. Dnes se jako obvykle chystám plácát páté přes deváté, jenom nevím, jak začít, poněvadž jsem už zapomněla, o čem jsem psala naposledy. Největší událostí v našem životě v poslední době samozřejmě bylo, že došly »studie a stati«. Dlouho jsme na ně čekali, pak už jsme nad nimi udělali kříž a Volodě ještě těsně před tím, než došla pošta, pesimisticky poznamenal: Co zvláštního může pošta přinést? A najednou jednoho pošmourného rána vidíme, jak přes plot leze kluk z volosti s nějakým

obrovským rancem: ukázalo se, že jsou to dlouho očekávané »studie«, zabalené do volostního kožichu . . . Nálada se rychle změnila. Volod'a ze samé radosti už málem souhlasil, že půjde na svatbu k Matovovým (rodině zdejšího židovského kupce, k níž chová zvláštní antipatie pro jejich dotěrnost) . . . Ale to všechno už bylo dávno. Ted' už se Volod'a rozhodně a definitivně zabral do svých »trhů«, strašně šetří časem, u Promińských jsme už nebyli několik měsíců, Volod'a chce, abych ho ráno budila v 8 hodin, a někdy i v 1/2 8, ale moje buzení samozřejmě obvykle nevede k ničemu, Volod'a něco zamručí, přetáhne si přikrývku přes hlavu a zase usne. Dnes v noci vykládal ze spaní něco o panu N-onovi a o naturálním hospodářství . . . Kromě »trhů« máme ještě jedno zaměstnání — bruslení. Na říčce u našeho domu bylo z Volod'ovy a Oskarovy iniciativy zřízeno kluziště, pomáhal při tom učitel a ještě pár místních lidí. Volod'a bruslí skvěle a dokonce s rukama v kapsách své šedé kazajky, jako pravý sportovec. Oskar bruslí špatně a velmi neopatrně, takže pořád padá, já neumím bruslit vůbec; pro mne vyrobili židli s opěradlem, té se držím a snažím se jezdit (zatím jsem byla bruslit teprve dvakrát a dělám už jakési pokroky), učitel teprve čeká na brusle. Zdejším obyvatelům tu zadarmo předvádíme divadlo: Volod'u obdivují, ze mne a z Oskara mají legraci, ostošest louskají oříšky a házejí skořápký na naše velkolepé kluziště. Jenny se chová ke kluzišti velice nevraživě, raději by pobíhala po pastvinách, strkala čumák do sněhu a nosila Volod'ovi všelijaké vzácnosti, jako staré koňské podkovy. Maminka má z kluziště strach. Jednoho pěkného dne jsme ji vytáhli na procházku, led na řece byl tehdy moc pěkný, průhledný, a tak jsme po něm šli, ale maminka nějak uklouzla a do krve si rozbila hlavu, a od té doby se kluziště bojí ještě víc. Volod'a to u ní má ted' prohrané: nedávno si tak dokonale spletl tetřívka s husou, jedl a pochvaloval si, jak je ta husa dobrá a vůbec není mastná. Máme ještě jednu zábavu. Na vánoce se chystáme do města a Volod'a chce do té doby vyrobit šachy, chystá se, že se pustí do křížku s Lepešinským. Šachy vyřezává z kůry, obyčejně po večerech, když už je naprosto »upsaný«. Někdy mě volá, abych mu poradila, jakou hlavu má vyřezat králi nebo jakou postavu udělat královně. Já mám sice o šachu jen velice matnou představu, koně si pletu se střelcem, ale rady udílím statečně a šachy dopadají velice pěkně. Ale ted' už plácám samé hlouposti. Upřímně líbám Tebe i Marii Alexandrovnu a mužským posílám pozdravy. Maminka všechny mnohokrát pozdravuje.

Sluníčko dnes tak svítí na krásně modré obloze, to se to bude bruslit! Tak tedy na shledanou!

Nad'a

M. A. ULJANOVOVÉ

10. ledna 1899

Milá Marie Alexandrovno, srdečný dík za dopis a za zásilku. Ještě jsme ji nedostali, protože máme nového pošťáka, a tak se to s doporučenými dopisy zdrželo. Pošťák se nejdřív tvářil nepřístupně a odmítl převzít plnou moc na přijímání korespondence, ale teď už je zase všechno v pořádku. Svátky jsme strávili v Minuse báječně, nadlouho nám to zvedlo náladu. Na vánoce se sjelo do města skoro celé okolí, takže Nový rok jsme oslavili ve velké společnosti a moc vesele. Když jsme se rozjížděli, všichni říkali: »To jsme ale báječně přivítali nový rok!« Hlavně že nálada byla skvělá. Svařili jsme si víno, a když bylo hotovo, posunuli jsme ručičku na 12 hodin a rozloučili jsme se se starým rokem, jak se sluší a patří, všichni jsme zpívali, každý jak uměl, pronášeli jsme všelijaké hezké přpitky: »na zdraví matek«, »na zdraví nepřítomných soudruhů« atd. a nakonec jsme tancovali při kytaře. Jeden soudruh výborně kreslí, slíbil, že některé zvlášť pěkné momenty z novoroční oslavy nakreslí. A tak jestli splní svůj slib, budete mít jasnou představu, jak jsme vítali nový rok. Vůbec jsme celou tu dobu žili jako o svátcích, Volod'a od rána do večera zápolil na šachovnici a . . . všechny samozřejmě porazil: bruslili jsme (Volod'ovi poslali z Krasnojarska jako dárek brusle Merkur, na kterých se dají dělat »obří kroky« a všelijaké kousky. Já mám taky nové brusle, ale bruslím stejně špatně na nových jako na starých, vlastně přesněji řečeno nebruslím, ale přeshlapuju jako slepice, to je na mě moc velká věda!), zpívali jsme sborově, dokonce jsme si vyjeli trojkou! Zato ale hostitele jsme umořili! Sami přiznávali, že ještě jeden takový den a všechny by je to sklátilo. E. E. vypadá mnohem líp než v Pitěru, přestože je nemocná (vůbec nemůže jíst maso a chleba), je velmi spokojená, jak se jejich rodina dala dohromady, a jen má trochu strach z návratu do Ruska. Ostatní pochválit nemohu. Zvlášť špatně vypadá Toněčka, kterou sužuje chudokrevnost a ekzém. Dokonce i Zina zhubla a je nervózní. Nad námi všichni jen obdivně vzdychali a říkali, jak zdravě venkovsky vypadáme, a E. E. dokonce prohlásila, že jsem mnohem tlustší než Zinočka. Maminka na svátky nejela, a tak tu měla dlouhou chvíli. O masopustě se všichni chystají k nám do Šuši. My všichni šušenští obyvatelé, spolu s Oskarem a Promiňským, už děláme plány, až hosté přijedou, jak je rozdělíme, koho kam uložíme, čím bychom je nejlíp pohostili atd.

Ale do masopustu je ještě daleko, prozatím jsme se pustili do našeho každodenního zaměstnání, čistili jsme kluziště, Volod'a pospíchá s »trhy«. Dostala jsem taky Anin dopis z 24. 12., nepíšu jí zvlášť, protože bych jí musela psát totéž, jen malou poznámku pro ni. Zlobí se, že dávám své dopisy »redigovat« Volod'ovi, ale já většinou popisuju náš šušenský život v žertovném tónu, i Volod'a v nich dostává co proto, no a takové dopisy bych nemohla psát, kdybych mu je nedávala před odesláním přečíst.

Od ženy écrivaina* jsem nedávno dostala dopis, z něhož vyšlo najevo, že dva její dopisy, které nám poslala, se ztratily. To je ale k zlosti! Ohledně mé fotografie: už na jaře jsem prosila, aby Vám z domova poslali mou fotografii, která se Vám líbila. Zřejmě mou prosbu nevyřídili. Teď napíšu, aby objednali moje poslední fotografie a poslali je do Podolska. Nevím, jestli bych poznala D. I., kdybych ho potkala na ulici, v jiném, odpovídajícím prostředí bych ho možná poznala. Mimochodem, Blose si vzal ke čtení Vasilij Vasiljevič a odvezl si ho do závodu. Prosil, abychom mu ho na čas nechali, ale Zinaida Pavlovna chtěla napsat sestře do Tuly, aby poslala svého Blose do Podolska. Tak, a to je všechno. Už budu končit. Upřímně objímám Vás a Aňu a všechny pozdravuju. Maminka taky.

Vaše *Nad'a*

13

M. A. ULJANOVOVĚ

[17. 1. 1899]

Milá Marie Alexandrovno! Srdečný dík za balíček, už nás nějak moc rozmazlujete! Já jsem po pravdě řečeno mlsná ažaž, ale na svou omluvu říkám, že si to »organismus žádá«, musím si to přece nějak zdůvodnit. Ostatně teď přetahuju i Volod'u na svou víru, chronicky ho krmím sladkostmi po každém obědě a večeři, a on pokaždé prohlašuje, že je to »do nebe volající«, ale sní to, a s chutí. Třebaže tedy naše pojídací schopnosti jsou dostatečné, přece jen si trochu pamlsků chceme nechat na masopust, až k nám přijedou hosté a nastane tu velké hodování. Ale už musím končit. Upřímně Vás objímám. Aňu líbám, všechny pozdravuju.

Vaše *Nad'a*

* Jde o N. A. Struveovou. *Red.*

24. ledna [1899]

Milá Maňášo! Jistě si o mně myslíš: na tu je ale spolehnouti, slibovala, jak bude psát, a kde nic, tu nic. Zasloužím si vyhubovat, jen co je pravda. Chystala jsem se sice psát už dávno, ale pořád a pořád jsem to odkládala. Nejdřív Ti musím vylíčit, jak jsme strávili vánoční svátky. Moc vesele. Do města se sjeli lidé z celého okolí, většinou na 3—4 dny. Nás je v Šuše málo, a tak bylo moc příjemné pobýt mezi lidmi. Ted' už známe celý okruh. Čas jsme trávili úplně svátečně: bruslili jsme, já jsem byla jen pro smích, ale od Minusy jsem udělala pokroky. Volod'a si přivezl z Minusy spoustu bruslařských kousků a ted' šokuje šušenské obyvatele různými »obřími kroky« a »španělskými skoky«. Druhou zábavou byly šachy. Hrál se doslova od rána do večera. Jen my dvě se Zinou jsme nehrály. Ostatně i já jsem se nakazila a jednou jsem si zahrála s jedním málo zkušeným hráčem, a dokonce jsem mu dala šachmat. Taky jsme zpívali, polsky a rusky. V. V. má kytaru, a tak jsme zpívali za doprovodu kytary. Taky jsme četli, no a dosyta jsme se vypovídali. Zvlášť pěkně jsme přivítali nový rok (mimochoodem, Volod'ovi dávali hobla, já jsem viděla tuto proceduru poprvé a strašně jsem se nasmála). O masopustu čekáme hosty k nám. Nevím, jestli přijedou, ale byla bych moc ráda, kdyby přijeli. Nemohu říct, že by Minusinci vypadali dobře: Toněčka trpí strašnou chudokrevností, je hrozně hubená a bledá. Zina taky zhubla, a hlavně je strašně nervózní, mužští jsou na tom taky bledě. Gleb pořád polehával, chvíli na pohovce, chvíli na posteli. Však jsme taky hostitele načisto umořili, vždyť poslední dny u nich obědvalo 10—16 lidí. Sami přiznávali, že ještě jeden takový den a už by to nevydrželi. Maminka s námi nejela, bála se zimy. — Po návratu z Minusy jsme se zase pustili do obvyklé práce, Volod'a se dal do »trhů«. Ted' píše poslední kapitolu a do února s tím bude hotov. Poslední poštou jsem dostala dopis od écrivainovy ženy. Je plný radostných zpráv. Povolili nový časopis Načalo, povolili ho docela nečekaně, a tak je tam ted' u nich strašný shon a zmatek. Při čtení dopisu člověk zrovna cítí, jak tam život běží na plné obrátky. Píše mimochoodem, že překlad Webba je velmi dobrý a už brzy vyjde. To je příjemná zpráva. Tady je nádherná klidná zima, po strašných sibiřských mrazech není zatím ani památky, slunce svítí jako na jaře a my už si říkáme, že jsme ani nezpozorovali, jak zima uběhla (i když zatím ještě vůbec neuběhla). A jak Ty se tam máš? Dopisy zřejmě počítáš, ale sama nepíšeš zrovna moc často. To není žádný pořádek. Kolik toho vidíš z belgického života a vůbec, jak se tam máš? Piš přece

jen častěji a já se taky vynasnažím být pořádnější. Maminka Tě líbá. Kdy pojeděš domů? Už je z Tebe asi úplná francouzská slečinka. Já Ti už předem závidím, jak budeš umět francouzsky, tak ráda bych uměla aspoň jeden cizí jazyk pořádně. Tak sbohem. Všechno nejlepší.

Nada

15

M. A. ULJANOVOVÉ

4. dubna [1899]

Milá Marie Alexandrovno, asi tak před čtrnácti dny jsem Vám psala a jako obvykle jsem toho napovídala habaděj. Všechno je u nás při starém, všichni jsme zdraví, venku je teplo — někdy až 17°, v polích je místy docela sucho, a tak chodíme na dlouhé procházky, viděli jsme dvě divoké husy a kačera. Volod'a si koupil nové lovecké boty, vysoké málem až po pás, čte na zahrádce, chodí v lehkém kabátě, a já jsem tuhle kopala stružky jen v šatech, teď pilně přemýšlím o zahrádkaření a sadaření a soustředěně studuju knížku na tohle téma, kterou mi poslal Gleb. Pokud jde o mé zdraví, jsem naprosto zdravá, ale s tou vránou to vypadá bohužel špatně: žádná vrána se přiletět nechystá. Ptáte se, jak velký máme byt. Byt je velký, a jestli přijedete — což bychom si moc a moc přáli — všichni se sem pohodlně vejdemo. Tuším, že jsem Vám jednou posílala plán bytu, ostatně nepamatuju se, možná, že jsem se k tomu jen chystala. Byt se skládá ze tří pokojů, jeden má čtyři okna, jeden tři a jeden má jedno okno. Byt má sice jednu velkou nevýhodu: všechny pokoje jsou průchozí, ale když jsme tu jen sami mezi sebou, tak to tolik nevadí. Chceme Vám s Volod'ou dát ten pokoj, ve kterém jsme teď my (s třemi okny), a sami se přestěhovat do prostředního, náš nynější pokoj má tu výhodu, že není průchozí. Ale to všechno se uvidí. Teď jde jen o to, aby Vám zdraví dovolilo přijet, moje milá, a rozhodně se tu všichni směstnáme. Pojedete-li v květnu, pojedete se Vám na parníku pěkně. My jsme jely prvním parníkem, kdy bylo všechno kolem holé, a i tak to bylo krásné, ale v létě myslím bude cesta moc hezká. Jen to cestování vlakem je dost únavné. Volod'a už asi psal, že Minusinci si to s tím bydlením v Šuše rozmysleli a najali si letní byt za městem, jediný letní byt města Minusy. Chodíte se ráda koupat? U nás je koupání dost daleko — asi dvacet minut pěšky. Víím, že Aňa se koupe ráda. Pamatuju se, jak jsem jednou byla u vás v Běloostrově, to jsme se s Aňou chodívaly po dešti koupat.

Dostali jsme z města Načalo. Volod'u strašně rozčilil článek Bulgakova a v duchu už sestavuje článek proti němu. Však jsme se taky na tohle číslo Načala načekali! Nejdřív jsem si pořád myslela, že pošlák

poštu zašantročil. Náš pošťák je hrozný ňouma: jednou ztratí noviny, podruhé zapomene odevzdat stvrzenku, nebo zase zaveze dopisy někam dál. Já ho pokaždé v duchu častuju všemi sibiřskými nadávkami. Ale už dost. Tenhle dopis přijde asi zrovna o velikonocích. Volod'a si ce protestuje, ale já se stejně chystám barvit vajíčka a dělat paschu. Tady je takový zvyk, že se o velikonocích zdobí světnice jedlovým chvojím. Je to moc hezké, a proto chceme tento zvyk »převzít« (chtěla jsem napsat »zachovávat«, ale pak jsem si vzpomněla, že příští velikonoce už budeme v Rusku). Možná, že k nám přijede Mich. Al. a Kur-natovskij. Tak na shledanou. Upřímně líbám Vás i Aňu, všechny pozdravuju. Maminka taky.

Vaše *Nad'a*

16

M. A. ULJANOVOVĚ

20. června [1899]

Už jsem Vám, milá Marie Alexandrovno, nepsala celou věčnost, nějak se mi do toho nechtělo, a taky jsem pořád doufala, že snad přece jen ještě přijedete. Teď už však nechci dopis dále odkládat. My tu žijeme pořád stejně. Volod'a pilně čte všelijakou filozofii (to je teď jeho oficiální zaměstnání), Holbacha, Helvétia apod. Já se mu směju, že s ním za chvíli bude hrůza mluvit, tak tou filozofií nasákne. Lovit se teď ještě nic nedá, a tak se ta slavná puška skoro nevyndává z pouzdra. Chodíme se pravidelně každý den koupat, chodíme na procházky, sbíráme šťovík, lesní plody a podobně, přičemž Volod'a to všechno sbírá s naruživostí lovce, tuhle jsem se až podivila, když jsem viděla, jak rve šťovík oběma rukama . . . O lovu se toho namluví dost, kam všude se chystají, kamsi na čtyřicet jezer, kde je tolik divoké zvěře, že by byl vůz hned vrchovatý, atd. To všechno po sv. Petru a Pavlu. Po sv. Petru a Pavlu chceme jet do Minusy, možná že pojedeme parníkem, už máme povolení. Nedávno jsme měli hosty: jednak tu byl Anatolij se ženou a potom Lepešinskij se ženou a tříměsíční holčičkou. Anatolij vypadá moc špatně, pochybuju, že se sebere, a jeho žena je taková utrápená, tichounká myška. Teď už Anatolijovi nepomůže ani zdejší blahodárné podnebí. Ty dva dny, co u nás byli Lepešinských, bylo v našem bytě plno hluku, dětského pláče, ukolébavek apod. Děvčátko mají roztomilé, ale oni oba jsou takoví něžní rodiče, že dítěti nedají ani chvíli pokoj: zpívají, tancují, houpají je. Nikoho nového k nám neposlali a s příchodem léta se i Oskar a Promiňski objevují mnohem méně, oba teď zahradničí. My s maminkou jsme taky nasázely všechno možné (dokonce i dýně a rajská jablíčka) a už dávno jíme vlastní

ředkvičku, salát a kopr. Taky jsme si zřídili zahradu, kde nám kvete rezeda, ostatní květiny (fialy, hrachor, sedmikrásky, macešky, floxy) mají sice teprve dřív nebo později rozkvést, ale přesto působí zahrada mamince potěšením. Přes léto u nás zůstalo to děvče, co tu bylo v zimě, a tak nemáme starosti s domácností. A protože do odjezdu zbývá už jen 7 měsíců, točí se u nás hovor často kolem návratu do Ruska. Volod'a se Vám chystal napsat o našich plánech v tomto směru. Jak se všichni máte? Už Vás přešla horečka a Aňutu kašel? Aňutě jsem neodpověděla, ale ať se nezlobí, pořád jsem se chystala, že si s ní jaksepatří popovídám, až se sejdem. Veliká škoda, že nepřijedete, ale teď zbývá do našeho návratu do Ruska jen krátký čas, a jestli se odtud včas vypravíme, budeme už v únoru doma, v Rusku. To potom uvidíte, jak se Volod'a v Šuše správil, nedá se to ani srovnat s tím, jak vypadal v Pitěru. Upřímně Vás, moje milá, objímám, jen nestonejte. Aňutu a Maňušu mnohokrát líbám a M. T. a D. I. pozdravuju. Maminka posílá všem pozdrav.

Vaše *Nad'a*

17

M. A. ULJANOVOVĚ

3. července [1899]

Milá Marie Alexandrovno, včera jsem dostala Váš dopis ze 16. června. Vyřizujeme poštu dnes, protože se dnes chystáme na návštěvu. Ostatně kdoví, jestli se vypravíme, protože začíná »povětrí«. Volod'a to asi zakřikl: pořád si pochvaloval »to je ale pěkné počasí«, no a teď to nestojí za nic. Den co den je vítr, okenicemi to cloumá až hrůza. Ale zima není a na procházky chodíme jako dřív každý den. Teď už sice nastala lovecká sezóna, ale Volod'a se ještě nedostal do lovecké ráže, byl na lovu asi dvakrát, nastřílel tetřívky, a tak jsme se jich najedli ažaž. Teď se pořád chystáme na návštěvu: povolení jet do města máme, ale zatím leží na volosti, a sami ani nevíme, jestli pojedeme nebo ne. Už jsme se chtěli rozjet, ale zjistili jsme, že Vasilij Vasiljevič je na závodě a až pojedou nazpátek, staví se u nás, chce, abychom jeli společně, ale my už jsme si sem na tu dobu pozvali Gleba a Zinu . . . Ráda bych Zinu viděla a popovídala si s ní, už jsem ji dlouho neviděla. Jenže po všech setkáních se soudruhy máme pocit jakéhosi neuspokojení, člověk se chystá, jak si krásně popovídá, ale když se s nimi pak sejde, ustupuje vážný hovor nějak bezděčně do pozadí a na první místo se dostávají všelijaké projížďky, šachy, brusle a podobně. Nakonec je z toho člověk víc unavený než uspokojený. Ale ať už je to jak je, přesto je to velmi pěkné setkat se s nimi. Z Jermakovského písí, že Anato-

lij je na tom moc špatně, žena Lepešinského je felčarka a ta říká, že už to dlouho nebude trvat. Jermakovský lékař je velký optimista a ujišťuje Dominiku, že je ještě naděje. Pokud jde o Mich. A., je pořád ještě sám, protože jeho snoubenka* odložila svůj příjezd na konec léta. Jermakovské je teď nejobydenější místo v našem okolí. Pořád jsem si tak myslela, jestli ještě někoho nepošlou do Šuši, ale ne, nikoho neposlali. Na podzim končí termín Promiňskému a u nich jde teď o to, jestli pojedou na státní útraty nebo ne, na vlastní útraty se odtud nedostanou, protože rodina je početná — 8 lidí. Za tu dobu jsme si na naše šušenké soudruhy opravdu zvykli, a když některý den z nějakého důvodu nepřijde Oskar nebo Promiňski, zrovna jako by nám něco chybělo . . . Proč se Liročce stýská? Sem psala, že má spoustu práce, že vstává v 5 nebo 6 hodin ráno, aby to všechno stačila. Je pravda, že má pořád takovou práci, která ji málo uspokojuje, ale to se nedá nic dělat, v osadě Kazačje to není horší než jinde. Moc ráda bych se s ní viděla, jenže teď se to sotva podaří, a i kdyby ji přeložili do našich končin, bude to teprve tehdy, až už my tu nebudeme. Tak tedy na shledanou. Upřímně Vás líbám. Maminka Vás moc pozdravuje. Aňuta už odjela? Jestli ne, co nejupřímněji ji za mne polibte a Maňasu taky.

Vaše *N. Uljanovová*

18

M. A. ULJANOVOVÉ

[17. 10. 1899]

Milá Marie Alexandrovno, nějak dlouho jsem Vám nepsala, dokonce ani Maňase jsem neodpověděla na její dopis ze 14. září, a tak mám trochu výčitky svědomí. Nového u nás nic není, takže není co psát, a náš každodenní život jsem líčila už mnohokrát. Zrovna tyhle dny byl u nás Kurnatovskij a vyprávěl o Jermakovcích. Dominice se narodil syn, ale je nemocný — snad prý má tuberkulózu, ona sama pořád stůně a velice teskní. Mich. Al. byl odveden na vojnu, a tak tráví poslední měsíce na svobodě, v prosinci bude muset jet, neví se kam, ale zatím má plno práce. Žena mu postonává, má dlouhou chvíli, a aby se rozptýlila, prochází se po zahradě s telátkem a se psem Kurtaškou. Chystají se přijet k nám hned, jak bude sanice. Ty dva dny, co u nás byl na návštěvě Kurnatovskij, vyjížděli mužští hned zrána na lov, Kurnatovskij je vášnivý lovec. Z osady Kazačje komusi psali, že odamtud zmizela Jakubovová, tady po ní všude pátrají, Jermakovců se

* — O. A. Papperková. *Red.*

ptali, jestli nebyla v Jermakovském, podle jejich informací tam byla před týdnem. Proslýchá se, že utekla do ciziny, někdo prý ji viděl v Berlíně. Tak vidíte. — Tady už je podzim, brzo začneme bruslit. Bude to lepší, protože procházky nás nějak omrzely a Volod'ovi taky už přestane brzy lov. Sedí teď nad Webbem. Musí pracovat sám, protože ve dvou to trvá ještě déle. Práce je to dost otravná, protože překlad je špatný, musí se to překládat skoro znovu. Já vlastně nic nedělám, ale bůhví kam se ten čas poděje. Do odjezdu nám zbývají 3 měsíce a 13 dní, docela málo. Podala jsem si už žádost na policejní správu, aby mě pustili do Pskova. Maminka o to chce sama taky požádat. Tak tedy na shledanou. Upřímně Vás líbám. Všechny pozdravuju.

Vaše *Nad'a*

1900

19

M. I. ULJANOVOVÉ

28. 3. [1900]

Nějak dlouho už od Tebe ani od Aňuty nepřišel dopis. Zřejmě vás můj poslední kolektivní dopis neuspokojil, tehdy se mi nějak moc špatně psalo. Nedávno mi řádně vynadali za »kolektivní« dopis naši Sibiřané, i Volod'a dostal své: pro pět lidí napsal dvacetířádkový dopis a byl by za něj chtěl dostat pět dopisů. Vysmáli se mu. Tak vidíte. Zdravím Tě, milá Marusjo, a přeju všechno nejlepší. Protože o sobě jsem už všechno pověděla v dopise Marii Alexandrovně*, budu teď psát o společných známých. Stavoval se u nás Jegor. Měla jsem strašnou radost, že ho vidím, vždyť už jsem nevěděla, co si o něm mám myslet. Je plný života a zrovna září. Celou dobu bez přestání povídal. Vyprávěl, že Vasilij Vasiljevič dostal dobré místo v Omsku, že Toně se narodila holčička, obě jsou zdravý, E. E. je z vnučky celá pryč (k první se chovala dost lhostejně). Gleb taky dostal dobré místo, je zástupcem přednosta depa poblíž Tomsku. Zina zatím trčí v Nižněudinsku. U nich je tedy všechno v pořádku. Zato chudák M. A. se má v Rize špatně. Psal, že život v kasárnách je horší než na nucených pracích: sám nikam nesmí, vždycky jen v doprovodu vojáka, a to ještě jen do krámu. Knihy mu všechny vzali, nechali mu jen německý slovník a občanské právo. Stra-

* Dopis se nezachoval. *Reed.*

vu má špatnou. Pořídít si nic vlastního nemůže, všechno mu okamžitě ukradnou. Oblečení jim dávají tak špatné, že si musí pořizovat vlastní. Ale nejhorší je, že M. A. zařadili do té roty, která zakročovala proti dělníkům, vojáci dostávali za zavraždění dělníka 10 rublů, a tam, kde měli hlídky, stříleli z vlastní iniciativy. Tak vidíte. Minusínští soudruzi jsou všichni zdraví. Nedávno jsem odtamtud dostala dopis, měla jsem z něho velkou radost. Vůbec jsem si neuvědomovala, jak nám všichni Minusinci přirostli k srdci. Baramzin, kterému jsme nechali našeho psa, nám chce věnovat (vlastně Volod'ovi) jeho obrázek, moc pěkně kreslí. Náš pes si vůbec žije báječně a stal se miláčkem všech. Když mluvím o psu, vzpomněla jsem si na Liročku. Jednou po mně cosi někomu vzkazovala a jeden vzkaz obsahoval velmi podrobné informace o jakémsi opelichaném psu. Jedna naše společná známá od ní dostala nedávno dopis a poslala mi z něho úryvky. Teoretická část dopisu se mi moc nelíbila, říká, že po teoretické stránce Bernstein nic nepřináší. »Co je to za idiotštinu!«, ale praktický význam jeho knihy prý je obrovský, upozornil prý na požadavky mas, obrací pozornost k životu, ke konkrétním věcem. Úspěch knihy vysvětluje tím, že ortodoxní směr se už příliš přežil. O rezoluci* říká, že se tam energie vyčerpává vymýšlením cesty, po které by měl jít vývoj. Liročka je teď vůbec pro mne jakousi záhadou. Dřív jsme se spolu vždycky výborně shodly v názorech, ale za poslední tři roky se s ní cosi stalo, vůbec ji nepoznávám. Možná že při osobním setkání bychom si rozuměly, ale v korespondenci se nám to nijak nedaří. Už to není ta Liročka, kterou jsem znala: psát o mlhách, o počasí a podobně nemá smysl a o jiných věcech zřejmě psát nechce a ani to nějak nejde. Abych pravdu řekla, nemohu se nijak smířit s jejím sňatkem. Její muž** na mne udělal dojem omezeného ješity . . . Ale moc jsem se o tom rozprávěla.

Na shledanou. Polib za mě Aňutu a vyříd' M. T. můj pozdrav.

Tvá *Nad'a*

* Jde zřejmě o Protest ruských sociálních demokratů (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 175—188). *Red.*

** — K. M. Tachtarjov. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

Moskva. Bachmetjevská ul., dům Šaronova, č. 25.

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové

30. 3. [1900]

Milá Maňášo!

Předevčirem jsem poslala Tobě a M. A. dopis a včera jsem dostala dopis od vás. Jsem moc ráda, že M. A. možná pojedje k Volod'ovi, já se odtud asi ještě tak brzo nedostanu. Volod'a opravdu moc zhubl, to v poslední době ho to tak sebralo, předtím vypadal moc pěkně. Myslí, že to není ani tak katarem jako spíš nespavostí. Poslední dobou byl soustavně nedospalý, před odjezdem byl rozčilený, a pak byly taky velmi silné mrazy, takže vůbec nechodil ven. Jen jsme vyjeli, Volod'a se ihned rozveselil a začal jíst a spát normálně. Katar se mu myslím podaří zahnat vodami, které mu tehdy tak pomohly, ostatně Volod'a dbá o své zdraví. Píše, že stravu má dobrou. Přece jen je ale mrzuté, že musí žít tak sám, bez rodiny.

Z Tvého dopisu jsem usoudila, že se u vás stávil Julij, a tak všechny mé novinky zastaraly.

Posílám Ti svůj překlad a knížku. To, co je podtrženo, neznám, ale kromě toho myslím, že i leckde jinde jsem to přeložila všelijak. Neznám vůbec jazyk a slovník je špatný pomocník, jedna věta mi často dává několik významů. A tak se podívej na celý překlad, a kde je to špatné, oprav to. To by tak bylo všechno. Na shledanou, moje milá Angličanko. M. A. a Aňu upřímně objímám.

Tvá N. U.

M. A. ULJANOVOVÉ

26. července [1900]

Milá Marie Alexandrovno,

právě jsem dostala od Volodi pohlednici už z Rakouska . . . Ale ty dopisy jdou nějak dlouho, tuhle pohlednici jsem dostala osmý den, takže Volod'ovy dopisy budu dostávat zhruba až tak devátý desátý den. Vo-

lod'a píše, že se cítí skvěle, z čehož mám samozřejmě velikou radost. Jak Vy se máte? Jste zdravá? Tady bylo strašně bláto a mokro, ale teď nastaly nádherné dny. U vás je teď asi taky nádherně a tak můžete užívat léta. My to teď máme dobré. Mrzí mě, že Vy a Aňuta jste si odnesly z Úfy tak nepříznivý dojem: bylo tehdy tak odporne vedro a pak jsme taky měli u nás strašný nepořádek. Zatím bydlíme pořád ještě ve stejném bytě, ale teď už se pravděpodobně brzo přestěhujeme do zimního, byt je to výborný, už ho známe, je šikmo přes ulici. Já jsem teď docela zdravá, maminka taky. Všechny vás pozdravuje.

Když byl Volod'a v Úfě, napsal Filippovovi jedovatý dopis kvůli tomu, že uveřejnil jeho článek v tak zkrácené podobě.* Už po Volod'ově odjezdu přišel od Filippova dopis, v němž se to snaží zamluvit: »Velevážený pane, naskytuje se mi příležitost věc napravit. Posílám Vám rukopis Skvorcovova článku, abyste na něj mohl odpovědět. Snažně Vás prosím, abyste bral zřetel na cenzurní předpisy a byl stručný.« Tak chtěl laskavostí — tím, že poslal článek — Volodu obměkčit, ale za dva dny si to rozmyslel a poslal druhý dopis, ne už pro V. I. jako ten dřívější, ale pro pana Uljanova. Dopis má už svou vnější úpravou vyjadřovat pohrdání: je to půl listu otrhaného papíru, text je psán na remingtonce a jsou v něm opravy perem. Dopis je hloupě urážlivý, je vidět, že ten člověk neví, co říká. Napsala jsem mu, že jsem oba dopisy dostala, ale že je teď Volod'ovi poslat nemohu, protože neznám jeho adresu, že mu je však pošlu ihned, jakmile se ji dozvím; rukopis že mu však vrátím, protože kdyby se měl posílat do ciziny, otištění článku by se příliš zdrželo a to by jistě nebylo autorovi příjemné. Volod'a by asi od takového řulpasa žádnou laskavost nepřijal. Skvorcovův článek je taky krajně urážlivý. Zase tak mizerně cituje Marxe a naprosto nechápe odpůrce. S takovým individuem není ani zajímavé polemizovat. Nevím, bude-li se Volod'ovi chtít mu odpovědět.

Den po Volod'ově odjezdu se u nás stavila Marie Andrejevna**. Je moc milá a hrozně přívětivá. Až jsem se styděla: já vůbec nedovedu být přívětivá. Chtěla jsem se nějak přívětivě projevit, nabídnout se jí, že jí pomůžu zavařovat, ale včas jsem si uvědomila, že jsem to nikdy nedělala, a tak bych jí to mohla pěkně zvrzat . . . Budou žít celou zimu venku na statku . . . Tak tedy na shledanou. Upřímně líbám Vás i Aňutu a Maňase napíšu pár slov.

Vaše *Naďa*

* Dopis se nezachoval. Leninův článek Nekritická kritika (K článku pana P. Skvorcova Zbožní fetišismus v časopise Naučnoje obozrenije, č. 12, 1899) viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 629—654. *Red.*

** — M. A. Gračevská, Leninova sestřenice z matčiny strany. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

26. července [1900]

Děkuju Ti, milá Maňášo, za knížky i za fotografii — je to asi Tvůj vlastní výrobek — i za pár slov ve Volodově dopisu. Už dávno jsem se chystala napsat, ale pořád a pořád jsem to odkládala. Jak se všichni máte? Už dlouho, celou věčnost o vás nic nevím. Kdy se hodláte stěhovat do města, jaké máš plány na tuto zimu? Když jsem dostala dopis od Volodi, kde psal, že zároveň s ním přijede Marie Alexandrovna a Aňuta, měla jsem velikou radost a pořád jsem si myslela, jak si s Aňutou o všeličems popovídám. Chtěla jsem s ní probrat spoustu věcí. Ale když přijeli, nějak jsem úplně ztratila hlavu a všechny myšlenky se mi rozutekly, a pak ještě ti cizí hosté. Nakonec to dopadlo tak, že jsme si ani jednou pořádně nepopovídaly, a teď, kdypak je zase uvidím? No nic, však počkáme, v Ufě mi zbývá už celkem jen 7¹/₂ měsíce — uteče to za chvíli. Sehnala jsem si kondice a sama chodím na hodiny němčiny. Našla jsem tu berlínského Němce — dalo to práci, než jsem ho přemluvila, aby se mnou dvakrát týdně konverzoval. Zatím jsme měli hodinu jednou, je povídavý, snad z toho nějaký užitek bude. Kromě toho jsem se dala do čtení strašně hloupých německých románů, a nakonec jsem do němčiny tak zapadla, že nikam nechodím, dokonce se až lidí straním, nikam se mi nechce. Tak buď zdravá, upřímně Tě objímám.

N. Uljanovová

P. S. Nevím, jestli Ti Volodě říkal, že za Těbou zajede odtud jedna slečna, neteř jeho staré známé, řekni jí všechno, co víš o studiu na bruselské univerzitě.

M. A. ULJANOVOVÉ

Podolsk (Moskevská gub.). Dům Kedrovové.
Velevážené Marii Alexandrovně Uljanovové

26. srpna [1900]

Milá Marie Alexandrovno!

Už jsem Vám zase dlouho nepsala, ale musím psát pořád jenom o sobě a to je tak nezajímavé. Ale přesto píšu. Jsem úplně zdravá, maminka je taky zdravá. Už to bude tři neděle, co jsme se přestěhovaly do

nového bytu. Je to moc pohodlný byt: má dva pokojíky a kuchyň, před okny zahradu, celý je opravený, domácí jsou hodní. Bydleli jsme v tom bytě už dřív, ale teď vypadá docela jinak. Naše adresa: *Prijutská ul., dům Kulikovové*. To už je teď zřejmě náš definitivní byt. Já jsem teď v jednom kole: letní kondice ještě neskončily, a zimní práce už začaly. Na zimu mi zůstanou dva žáci, v obou případech je to celkem příjemné a slušně placené (62 rublů). Padne na to asi tak šest hodin denně. Protože ráda učím, nijak mi to nevadí, neunavuje mě to. Jedno je špatné — a to je ufské bláto, člověk se v blátě přímo topí a večer, kdy podle kalendáře má svítit měsíc, a proto ulice nejsou osvětlené, je člověk v příkopě jedna dvě, a já mám jednu hodinu večer. Ve volných dnech mívám hodiny němčiny u jednoho výborného Němce. Vedlo by se nám docela dobře, jenže v poslední době je u nás takový shon, že už druhý týden jsem nevzala knihu do rukou. Proto jsem němčinu vůbec nedělala, a to mě moc mrzí. Volod'a si taky stěžuje na shon pařížského života, jenže to je koneckonců Paříž, tam už to jaksi patří k věci, ale když i v Ufě je shon — tak to už přestává všechno. Teď je ovšem taková doba — ten odjíždí, ten přijíždí, jiný zase projíždí. Projíždějící říkají, že Zina velice teskní, že se v poslední době moc změnila, nějak sešla a pobledla. Vypravovali taky, že Mich. Alex. se má po hmotné stránce moc špatně, že O. A. dlouho nemohla sehnat žádné hodiny. Mich. Al. byl přidělen ke krasnojarskému pluku a ten pluk měl jít (teď už šel) na cvičení. Sibiřani jsou líní na psaní a tak toho o nich mnoho nevím. Ostatně jsem tím částečně sama vinna. Do Ufy se chce přestěhovat Lída, podala si žádost, nevím, jestli jí vyhoví, ale moc bych si přála, abychom se ještě viděly, než odtud odjedu. Volod'a píše velmi zřídka a dal mi zřejmě špatnou adresu, protože moje dopisy asi nedostal. Teď mu píšu do Paříže. Nevím, kam mu mám poslat časopis, o který žádal — Žizň. Nakonec ho pošlu asi Vám, možná že Vám dal svou pozdější adresu. Z jeho posledního dopisu jsem usoudila, že z Paříže odjel, ale kam, to nepíše. Zároveň s časopisem Žizň vrátím Maňasu její francouzskou knížku. Psala, že ji musí vrátit v září. Mimochodem, Aňuta si vzala na cestu Gorkého a jeho majitelka chce ode mne tuto knihu zpátky, pokud to nebude příliš obtížné, pošlete mi ji. Maňasu prosím za prominutí, že jí nepíšu zvláště, musela bych se opakovat. Jak se vám daří? Jste zdraví? Aňuta odjela nadlouho? Přišla z Pitěru odpověď, jestli bude Dm. I. přijat na univerzitu? Postěhujete se brzo do Moskvy? Tak na shledanou. Líbám Vás i Maňasu co nejuprímněji. Maminka všechny pozdravuje.

Vaše *Nad'a*

P. S. Teď jsem zjistila, že vůbec nemám to číslo časopisu Žizň, o které si Volod'a psal, a tak pošlu jen francouzskou knihu:

M. I. ULJANOVOVÉ

Podolsk (Moskevská gub.). Dům Kedrovové.
Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové

11. 9. [1900]

Naše dopisy se nejspíš minuly, milá Maňášo. Psala jsem Marii Alexandrovně koncem srpna a velmi podrobně jsem vylíčila, jak tu žiju. Francouzskou knížku jsem chtěla poslat po slečně, která měla zajet za Tebou, ale ukázalo se, že ta slečna si už našla společnici, s kterou do Paříže pojedje, jede zdá se jen tak pro zábavu, na studium příliš nepomýšlí a do Podolska zajet nemůže. Proto jsem knížku poslala poštou, ale neodesílala jsem ji sama a ve spěchu jsem zapomněla napsat »doporučeně«, a tak mi ji odeslali jako obyčejný tiskopis. Bojím se, že se ztratí. Napiš prosím, jestli jsi ji dostala. A ještě něco o knížkách. Volod'a za svého pobytu tady v Ufě slíbil jednomu známému, že mu pošle Vývoj kapitalismu, a zapomněl na to a teď prosí, abych to zařídila. Aby se to nemuselo zbytečně posílat sem tam, pošli, prosím Tě, jeden exemplář Vývoje kapitalismu rovnou na tuto adresu: Birsk (Ufská gub.), Pavlu Fjodoroviči Savinovovi*. Nic jiného myslím není třeba zařizovat. Už to má Dm. Il. nějak vyřízené? Kdy se stěhujete do Moskvy? Jste všichni zdraví? Kdy se vrátí Aňa?

My žijeme pořád stejně. Obě jsme zdravé. Já se lopotím s kondicemi, vyučuji všemožným vědám, učím dokonce latinu, lidi si tu u nás jako dřív podávají dveře, učím se německy, jen času mám nějak málo. Učit se s Němcem je přece jen mnohem lepší než se učit sama. Volod'a píše zřídka a velmi málo o sobě, stěžuje si na shon. Olga Alexandrovná do Ufy nepřijede, protože se už usadila v Krasnojarsku, a Michail Alexandrovič se dostal do pravidelné armády. Zina chce mermomocí do Ruska, nepíše nijak podrobně. V nejbližších dnech čekám jednoho vracejícího se soudruha, měl tudy projíždět už dávno, ale dostal před odjezdem úplavici a pořád se ještě nemůže sebrat.

Tady v Ufě je tak strašné bláto, jaké jsem ještě v životě neviděla, a pořád prší a prší . . . Přímó hnus.

Tak tedy sbohem, upřímně Tě líbám, Tebe i Marii Alexandrovnou. Maminka posílá pozdrav.

Nad'a

* Byl poslán do vyhnanství v souvislosti se zatýkáním ve vedení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. *Red.*

M. A. ULJANOVOVĚ

Moskva, Bachmeťjevská ul., dům Šaronova.
 Veleváženě Marii Alexandrovně Uljanovové

1. 10. [19]00

Milá Marie Alexandrovno, už je to dávno, co jsem dostala dopis od Maňasi, ale jako obvykle jsem se nějak pozdržela. Vy už jste se asi dávno přestěhovaly do Moskvy. Jak se máte? Jste zdravá? Jel D. I. do Jurjeva? Skončí Maňasina záležitost brzo?* Od Aňuty jsem nedávno dostala dopis a odpověděla jsem ihned, ale moje dopisy nechodí vždycky včas, však i Volod'ovy dopisy dostávám někdy v jiném pořadí, než byly psány. Volod'a teď už sice píše dost často, ale přesto o něm vím nějak moc málo, jak tam žije; vím, že začal chodit do kursu angličtiny a že si tam pořád nemůže nějak zvyknout . . . Však mi Zina a její muž vytýkají, že o Volod'ovi málo píšu, ale co jim mám psát? Volod'a přece o svém vnějším životě nedovede psát. Ať jim napíše sám. Oni ještě vůbec nepomyšlejí na cestu do Ruska a nic v tomto směru ani nepodnikají, ale měli by. Brzo bude 11. března a to už i Zina bude volná jako pták. Pět měsíců a jedenáct dní, ani nevím, je-li to moc nebo málo. Nevím, jestli se mi podaří odjet z Ufy 11. března ranním vlakem, jak se už dávno chystám. Ostatně Ufa až na to bláto není vlastně tak špatná, ze mne se už dávno stala ufská lokálpatriotka. Už jsme se tu definitivně usadily — po venkovsku — dobře bydlíme, dobře se stravujeme apod., zkrátka trochu jsme se přizpůsobily venkovskému životu. Čas běží jako spuštěný stroj, mám dvoje kondice s výbornými žáčky. Já vůbec moc ráda učím děti a teď mám navíc děti báječné, zvláště jednu malinkou holčičku. Dávám kondice u jednoho zdejšího kupce milionáře, vyučuju jeho početné potomstvo (5 kousků). Mravy jsou tam přísné — kupecké, a mně se zvláště líbí, jak jsou vedeny děti. Nestrojí je, hračky skoro nemají, chůvy nemají, mají velkou volnost, malé jsou celý den venku, samy si čistí boty, uklízejí pokoje (dokonce i perou), zkrátka žádná panská rozmazlenost ani hýčkáni se tu nepěstuje. Učí se velmi rády, ty větší i ty menší. A ta nejmenší holčička (je jí 7 let) je hrozně milá, má krásnou povahu, je moc chytrá a hezounká, a je to taková úžasně horlivá a pozorná žákyně, až je to moc. Každý den se jí »strašně moc« chce číst i psát i počítat. A jak je něco trochu zajímavějšího, očka jí zrovna září. Teď mě pokaždé čeká na schodech

* M. I. Uljanovová byla zatčena 30. září 1899 a do skončení vyšetřování vypovězena do Nižního Novgorodu. Koncem prosince téhož roku se vrátila do Moskvy. *Red.*

a referuje o všech událostech jejich dětského života. Zkrátka tahle malá dívenka mě úplně okouzila. Bývají někdy takové skvělé děti! Je veselá, strašný smíšek a vůbec není vydrezírovaná (někdy se vysmrká do podolku). Chlapec je taky výborný, ale zase jinak. Jsem vůbec — jako obyčejně — svými žáky a žačkami nadšená, škoda jen, že ty hodiny zaberou tolik času, mám to hloupě rozdělené. Dala jsem se tu zapsat do kursu francouzštiny (brzo začne i němčina). Třikrát týdně po hodině — šest rublů měsíčně — je to konverzace a prozatím jsem moc spokojená. Jsem ve skupině pokročilých, jsme tam čtyři. Francouz je zkušený učitel a vede hodinu velmi živě, jen žáci jsou trochu loudaví. Jen škoda, že nemám vůbec žádné francouzské knihy, a Francouz nám dává číst noviny z června nebo časopisy, které nemají začátek ani konec. *Nemá Maňáša (asi má) francouzskou beletrii nebo vůbec francouzské knihy*, tady u nás nikdo řeči nezná, takže já se svou polovičatou znalostí řeči jsem považována za odbornici v těchto věcech, a cizojazyčné knihy se tu moc těžko seženou. K Němci taky chodím a píšu mu desetistránkové úkoly, ale učíme se jednou týdně a to je k získání praktické znalosti moc málo. Sama čtu německou beletrii, ale pořád ještě se mi německy mluví hůř než francouzsky. A tak běží můj den do 8 hodin večer, no a večer se už málokdy co udělá, málokdy se stane, aby k nám někdo nepřišel. Tak jsem Vám tedy co nejpodrobněji vylíčila, jak trávím den. Maminka Vás moc pozdravuje a já Vás upřímně líbám. Maňáše nepíšu zvlášť, musela bych opakovat totéž, zkrátka a dobře objímám ji. Tak. Všechno nejlepší.

26

M. A. ULJANOVOVÉ

8. listopadu [1900]

Milá Marie Alexandrovno, už před několika dny jsem dostala Váš dopis a včera jsem dostala dopis od Maňáši s výstřižky, moc děkuju, už jsem si je přečetla.

Nedávno jsem Vám psala, naše dopisy se jako obvykle minuly. Jsem teď zdravá, ale maminka pořád postonává, jednou má bušení srdce, pak se zase nastydně. Byt teď máme moc pěkný, dokonce s klavírem. Jedna naše známá dobře zpívá, a tak teď po večerech míváme často hudbu, je sice všelijaká, klavír chrčí, píská, rachotí, ale přece jen je to hudba. Maminku hosté unavují, ostatně i já bych byla pro, aby nechodili tak často; jenže člověk přijde v 9 hodin večer domů už tak unavený, že stejně mnoho práce nenadělá.

Před několika dny jsem dostala od Volodi dopisy, jeden šel dvaapůl týdne, druhý dva. Ty dopisy jdou strašně dlouho. Volod'a mi radí, abych se učila trochu anglicky, ale asi ho neposlechnu. Teď jsem se dohodla s Němcem, že budeme mít hodiny třikrát týdně, a tak to půjde líp. Zřejmě jsem se nakazila Volod'ovou idée fixe — ráda bych zvládla řeči stůj co stůj. Teď kromě kondic a studia řeči mám ještě práci, na jaře Vám budu podrobně vyprávět jakou. Do března zbývají jen čtyři měsíce a pak už se jede k Vám a potom k Volod'ovi. Teď si ani nedovoluju o tom přemýšlet, nebo se mi ten čas povleče teprve pomalu.

Nevím, jak to udělat, abych se na jaře dostala do Moskvy, podat si snad předem žádost by nebylo vhodné. Ale ostatně, co budu přemýšlet dopředu. Do jara je daleko, tady je teď zima, pěkně tuhá zima. Přeju Vám, aby Vám čas do vánoc co nejrychleji uběhl, a o vánocích . . .*

27

M. I. ULJANOVOVÉ

Moskva, Bachmeževská ul., dům Šaronova.
Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové

2. prosince [1900]

Milá Maňášo! Mnohokrát děkuju za album, odpusť, že jsi s jeho posíláním měla takové starosti, děkuju Ti i za to, že ses starala, abych měla francouzské knížky. Ještě jsem ani ty staré nepřečetla, čtu strašně málo. Víím moc dobře, že bez čtení se řeči nikdy nenaučím, ale pořád nemám čas. Jak vám někdy závidím váš samotářský život! Tak ráda bych si poseděla někdy večer nad knihou, ale nikdy se mi to nepodaří. Pořád a pořád je tu plno lidí! Vždyť přece v Ufě by to snad nemuselo být! Nevím, čím to je, já myslím, že přece nejsem nijak zvlášť společenská. Ostýchavosti jsem se sice už zbavila, to jen někdy mě zničehonic přepadne tak strašná ostýchavost, že ze sebe nemohu dostat slovo, ale teď už se mi to stává málokdy a brzy to přejde, ale dřív to bývalo hrozné. Proto Tě tak chápu, když píšeš o své ostýchavosti. Víím, jak strašný je to pocit a jak těžko se ho člověk zbavuje . . .

Mám k Tobě zase prosbu. Volod'a prosil, abych napsala Filippovi o rukopisech a o honoráři za Skvorcovův článek. O rukopisech píšu dnes, ale o honoráři se musí napsat *Sojkinovi* a uvést přesný počet

* Konec dopisu se nezachoval. *Red.*

stran. Nemám po ruce Naučnoje obozrenije a nemohu přesně spočítat stránky, a hlavně se bojím, že se odesílání peněz nějak zdrží a že už v té době budu z Ufy pryč, tak aby z toho nenastal nějaký zmatek. A taky je docela možné, že Filippov už poslal peníze do Moskvy, to by pak bylo trapné. Proto napiš Sojkinovi Volod'ovým jménem, aby peníze poslal Tobě. Myslím, že by bylo lépe udělat to ještě před Novým rokem.

S čím jsi to stonala? Co jsi to měla, chřipku? Doufám, že teď už jsi docela v pořádku . . . Ano? A Marie Alexandrovna je zdravá? Nějak jsi o ní nic nepsala. Co pořád děláš? Co čteš?

Jestli do té doby neodjedeš do ciziny, tak se v březnu uvidíme. Zbývají mi už vlastně jen třiapůl měsíce, to už není tak moc. Víš, někdy mě trápí pochybnosti, jestli mi dají cestovní pas, když tu Volod'a není, možná že k tomu bude zapotřebí jeho souhlas. Nevíš, jestli požadovali souhlas Marka Timofejeviče, když vystavovali pas Aňutě? Zkrátka, jak se blíží březen, začínám dostávat strach, aby nenastalo nějaké zdržení. Volod'ovy dopisy jsou teď sice daleko klidnější a píše, že je docela zdráv, ale přece jen by neškodilo, kdyby ty tři měsíce uběhly co nejrychleji.

Sibiřani píšou málo a od projíždějících vím jen to, že Gleb zhubl, kdežto Zina ztloustla. A to je trochu málo.

Tak tedy na shledanou. Upřímně Tě objímám a líbám. Marii Alexandrovnu taky co nejupřímněji líbám. Maminka posílá pozdrav.

Tvá N. Uljanovová

28

M. A. A. M. I. ULJANOVOVÝM

22. prosince [1900]

Moje milá Marie Alexandrovno a Maňaso, nějak dlouho jsem vám nepsala. Dnes mám nějakou předvánoční náladu a trávím den docela nezvykle. Kondice nebudu mít čtrnáct dní, včera jsem je měla naposlady. Francouz taky odjel na svátky, a tak jsem, jak se říká, volná jak ten pták. Dnes jsem začala tím, že jsem se dala do uklízení, a potom jsem se pustila do psaní dopisů a do dokončování všelijakých rozdělaných prací. Chtěla jsem napsat tak, abyste to dostali do svátků, ale nějak jsem to nestihla, a tak dopis asi přijde až k Novému roku, protože jsou svátky a zaváté cesty jsou neprůjezdné. Blahopřeju vám, moje milé, k Novému roku, upřímně vás líbám, přeju vám zdraví a všechno, všechno nejlepší. Doufám, že v tomto roce se spolu jaksepatří užijeme.

Maminka taky posílá svá blahopřání. Zima je tady »pořádná«, každý den kolem 30 ° a někdy bývá k mrazu ještě sněhová vánice. Já honím vodu v mamčině kožichu a válenkách a maminka vůbec nevychází ven — nemůže v tom mrazu dýchat. Kvůli těm sněhovým vánicím se pošta hodně opoždíuje.

Jak trávíte svátky? Přijel Dm. I.? Abych nezapomněla — jakou má Aňuta adresu? Je to už dávno, co jsem jí psala na Volod'ovu adresu, a nevím, jestli můj dopis dostala. Ráda bych jí napsala, ale nevím kam. Taky Olga Alexandrovna, od které jsem dostala nedávno dopis, se na to ptá. To je ale k zlosti, milá Maňášo, že Tě nepustili do ciziny, už jsem Ti docela záviděla. Třeba pojedeme společně. Já se zatím snažím nemyslet na jaro a na svou cestu, zbytečně se mi pak rozbíhají myšlenky. Včera se mi moc nasmáli, začala jsem rozhořčeně kázat, jak musí být člověk vyrovnaný, a tak jsem se rozohnila, že jsem skvěle předvedla, jak málo jsem sama vyrovnaná. Naneštěstí jsou moji známí všichni strašně nervózní a »náladoví« lidé; to se ví, někdy se stane, že člověk ztratí nervy, co se dá dělat, ale takhle se tomu poddávat, to nesnáším.

Olga Alexandrovna píše, že se mají špatně, žije v Krasnojarsku, protože to má pro Michaila Alexandroviče určité výhody. Má nějaké kondice, ale za moc nestojí, chce si najít ještě další. M. A. služba strašně unavuje a trápí ho ten zahálčivý život a vojančina. Všichni Sibiřanů pilně píšou, až na obyvatele tajgy a Omska, kteří hanebně mlčí. Gleb prý je z práce úplně zničený, dívám se jim jenom, proč tam zůstávají. My bydlíme při hlavní silnici, a tak se u nás každou chvíli někdo zastaví a vnese do našeho života různá zpestření. Tuhle nedávno u nás byl jeden minusinský známý, kterého pustili na měsíc navštívit matku. Mimo chodem, ty ses mě, Maňášo, ptala na O.*, jaká je. Osobně ji znám málo, ale slyšela jsem o ní mnoho dobrého. Chtěla jsem po ní poslat dopis, ale za prvé nejela přímo a za druhé jsem zrovna měla chřipku a nemohla jsem se na nic soustředit. Myslela jsem, že se seznámí s Aňutou. Tak vidíte, napovídala jsem vám toho fůru. Moje studium řečí pokračuje nějak špatně, nemám pro to vlohy. Tak tedy na shledanou. Ještě jednou vás upřímně objímám a líbám, M. T. a D. I. posílám pozdrav.

Vaše *Nad'a*

Překlad Kautského** tady teď není, byl odeslán na čas do Astrachaně, brzy ho pošlou, ale Volod'á chtěl, abych mu ho poslala, jenže nevím, je tak rozdrbaný, že je až trapně ho posílat.

* Jde o G. I. Okulovovou. *Red.*

** Jde o Leninův rukopisný překlad Kautského knihy Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik. [Bernstein a sociálně demokratický program. Antikritika.] Stuttgart 1899. *Red.*

M. I. ULJANOVĚ

2. 2. [1901]

Milá Maňašo!

Neodpověděla jsem Ti ještě na Tvůj předcházející dopis, protože hned jak došel, napsala jsem do Astrachaně a prosila jsem je, aby poslali co nejrychleji Antikritiku, ale dodnes jsem ještě nedostala odpověď, čekám ji v nejbližších dnech. Zatím si vyžádej překlad od Filippova, psala jsem mu jednou na Volod'ův příkaz, aby poslal všechny Volod'ovy rukopisy na Tvé jméno. Že Ti je neposlal?

Nějak jsem docela zanedbala korespondenci, ale teď jsem ve velmi klidné náladě, a proto mám chuť povídat, třebaže vlastně není o čem, u nás je všechno při starém, jen to sluníčko svítí nějak radostně, jarně; já sním o jaru, pořád si v duchu říkám: půl druhého měsíce, a pak . . . pak se docela zblázním radostí, zejména až po dlouhém putování dorazím k Volod'ovi. Teď ani na nějaké skutečné stýskání nemám čas, mám plno všelijaké práce, aby se všechno včas stihlo, a já zatím někdy přímo neodpustitelně lenoším. Táhne mě to ven, někdy místo abych sedla k práci, se seberu a jdu se toulat po ulicích nebo tuhle jsem se zase hned od rána dala do čtení románu. V Ufě je sice strašná nuda, ale zato zdravím se člověk může zásobit, a tak já jsem například v poslední době ztloustla až hrůza. Zato maminka se tím pochlubit nemůže, každou chvíli postonává. Už se připravuje k odjezdu, něco šije a počítá dny. Víš, že po Ufě zakazují jen Moskvu a Pitěr? Já aspoň vím o třech takových případech. Ostatně musím říct, že naši lidé jsou někdy strašně peciválové: zůstávají v Ufě, protože tu mají dobrý výdělek, nebo se stěhují do Samary. Ale řekni mi, co v Samaře!

Čtu Ti tak málo! Přečetla jsem za tu dobu jen Berd'ajeva. A s řečmi to jde taky tak špatně. Na francouzštinu od vánoc nechodím, protože se naše skupina rozpadla a se mnou samotnou to Francouz začal moc odbývat. Hodiny němčiny mívám málokdy, pokroky jsou podle nálady, někdy mluvím docela slušně; a někdy plácám nesmysly. Teď se všichni naši v Ufě sblížili se samarskými novinami, píšou tam, a tak jsem to taky zkusila.* A protože je to práce pro mne dost nezvyklá, dělá mi hodně starostí. Vůbec se letos pokouším trochu psát, částečně

* V listu Samarskaja gazeta, č. 36 z 16. února 1901 vyšel článek N. K. Krupské Škola a život. *Red.*

se mi to daří, jenže smůla je v tom, že se mi nedaří psát tak, jak bych chtěla, takže ty své literární výtvary přímo nenávidím. Tak vidíš. A copak že nepíšeš nic o sobě? Jak se Ti daří? Kdy už ta Tvá záležitost skončí? Sbohem, přesněji na shledanou! Upřímně Tě líbám. Marii Alexandrovnu upřímně objímám, upřímně líbám a nemohu se dočkat, až se dostanu k Vám do Moskvy. Maminka všechny pozdravuje. Sbohem, Maňášo milá, a odpusť mi mou nedbalost.

Tvá N. U.

30

M. I. ULJANOVOVÉ

12. 2. 1901

Milá Maňášo! Mnohokrát děkuju za výstřižky. Přečetla jsem si je s velkým zájmem. Teď jsem dostala oznámení o zásilce. Mám za to, že je to Kautsky, jestli ano, pošlu Ti ho hned zítra. Strašně mě mrzí, že se to tak protáhlo. Nevíš, jestli se dají sehnat Črty a studie¹⁸⁹], lidí mě moc prosí, abych je sehnala, píšou, že nikde nejsou k dostání.

Zbývá mi jeden měsíc. To je báječné, vid'! A jednou to bude už jenom jeden den! Ano, všechno jednou bude.

Málem bych zapomněla. Maminka má k Tobě velkou prosbu. Prosí, abys jí pojistila los, musí se to udělat do 1. března, číslo série je 7328, v Ufě se to udělat nedá, protože v případě, že by los vyhrál, přijde sem zpráva teprve v dubnu, muselo by se kvůli tomu jet zpátky do Ufy, zkrátka nestojí to za to. Stvrzenku si nech u sebe. Pojištění bude stát asi tři ruble, maminka to chtěla poslat hned, ale já jsem ji přesvědčila, že stačí, když Ti to dá, až se sejdeme. Tak to by bylo.

Copak se opravdu s Aňou mineme? Moc ráda bych se s ní setkala. Napiš, kdy chce přijet. Já budu muset zjet ještě do Astrachaně, a tak nevím, jak to udělat — jestli mám jet do Moskvy předtím nebo až potom, myslím, že to udělám až podle toho, kdy přijede Aňa.

Tak tedy zatím na shledanou. U nás bylo tenhle týden takového lidstva, a tak jsem strašně ráda, že je po svátcích.

Upřímně líbám a objímám Tebe i Marii Alexandrovnu. Maminka Vám posílá pozdrav.

Na brzkou shledanou!

Tvá Nad'a

Odpověděl Ti nějak Filippov? To je ale řulpas!

11. 6. [19]01

Milá Marie Alexandrovno! Nepsala jsem celý ten čas proto, že nejdřív jsem spoléhala na Aňutu, že Vám vypíše, jak tu žijeme, a potom psala maminka a Volod'a. Všichni jsme zdraví, u Volodi se žádné příznaky kataru neobjevují. Maminka je taky zdravá. Připadá jí, že náš život plyne velmi jednotvárně, mně se to nezdá. My jsme ovšem s Volod'ou pořádni peciválové, já jsem dosud byla jen v jedné obrazárně a město skoro vůbec neznám. Ostatně částečně se to dá vysvětlit tím, že je teď léto, a když se jde na procházku, nejde se do města, ale do přírody. My bydlíme na předměstí, takže jsou tu i výhody velkoměsta — obchody, tramvaj a podobně —, i příroda je blízko. Tak například včera jsme si udělali báječnou procházku po silnici. Krásná cesta, osázená po stranách topoly, kolem ní pole a zahrady. Trochu dál jsme si vyjeli jen jednou, ale nevydařilo se to, chytila nás bouřka a hodně jsme se unavili. Chceme se někdy vypravit do hor. Aňuta nám pořád radila, abychom se přes léto usadili na venkově, maminka taky myslí, že by to bylo lepší, ale z mnoha a mnoha důvodů se nám to nehodí. Usadit se někde daleko nemůžeme, protože Volod'a by musel každý den jezdit do města, a to by bylo velmi únavné. Kromě toho chodí dost často do knihovny. A tady máme park kousek od nás a koupání dvacet minut pěšky. Vcelku si tu postupně zvykáme, Volod'a se pomalu připravuje k vědecké práci . . . Pokud jde o mne, studuju zatím velmi málo, přesněji řečeno vůbec ne. Kamsi se mi ten čas vždycky poděje, ale kam, to nevím.

Mám v úmyslu podívat se do zdejších škol. Tady je jakési království dětí. Všichni jsou k nim tak pozorní a děti jsou tu takové pěkné, zdravé. Chodívala jsem do našich městských škol, a tak mimoděk srovnávám a vidím, že děti se tu mají daleko líp. Ostatně nakonec asi zůstane při pouhém úmyslu, ale konečně mám ještě dost času. Od Vodovozovové došel šek na víc než 600 marek, ale peníze jsme ještě nedostali, nedostali jsme ani dopis. Vůbec nám z Ruska píšou hrozně málo, člověk by si až myslel, že všichni staří známí na nás zapomněli. Tak například od Ziny, od Bazila ani čárečka . . . Nevím vůbec, jestli Gleb nechal konečně tu svou tajgu tajgou . . .

Jak se Vám daří, milá Marie Alexandrovno? Jste zdravá? D. I. ode mne vyříd'te pozdrav.

Přiložený dopis je pro Maňasu*, M. T. vyříd'te ode mne pozdrav. Ne-ní něco nového? Nevyjasnilo se něco?

* Dopis se nezachoval. Red.

Naši Vás pozdravují, já Vás co nejupřímněji líbám.

Vaše *Nad'a*

P. S. Volod'a prosí D. I., aby poslal na doktorovu adresu 3 výtisky Vývoje kapitalismu^[181].

3 2

M. A. ULJANOVOVÉ

16. 7. [19]01

Milá Marie Alexandrovno!

Aňuta nám poslala Váš dopis Volod'ovi a Manin dopis. Jak to, že Ma ně nedali můj dopis? To je divné! Bylo by moc dobře, kdyby se ukázalo, že pověsti o tom, že je brzo pustí, jsou pravdivé . . . Až se uvidíte s Maňou, řekněte jí, že ji co nejupřímněji líbám a posílám jí srdečný pozdrav. Moc mě ve Vašem dopise překvapilo, že se Volod'a mohl dovědět, jak žijete, z Vašeho dopisu mamince. Dopis se tedy ztratil, protože maminka od Vás žádný dopis nedostala a tuhle nedávno mě žádala, abych se Vás zeptala, jestli jste dostala její dopis. Maminka pořád stůně, kašle a špatně spí. Dnes s námi šla na koupaliště, strašně se unavila, a přitom je to všehovšudy čtvrthodinka chůze, víc ne. My se chodíme skoro každý den koupat, koupání je skvělé, bydlíme sice ve městě, ale za město to máme kousíček. Místo je to po všech stránkách pěkné. Teď je pořádně horko, ale zase ne tak, aby se to nedalo vydržet.

Čas utíká nějak hrozně rychle, člověk ani nepozoruje, jak běží týden za týdnem; ne že by bylo tolik práce, ale člověk tak nějak »pořád něco dělá, a přitom kde nic tu nic«.

Já se zase pouštím do němčiny, člověk se těžko obejde bez znalosti jazyka: našla jsem si Němku, která mi bude dávat hodiny němčiny za hodiny ruštiny. Uvidíme. Pořád se s Volod'ou chystáme do německého divadla, ale jsme v tom ohledu hrozní »domasedové«, říkáme si: »budeme tam muset zajít«, a u toho to skončí, přijde nám do toho hned to, hned zase ono. Aňuta je po této stránce daleko podnikavější. Ostatně, abych pravdu řekla, není na to teď ta pravá nálada. Aby člověk ciziny plně užil, musel by sem jet poprvé v mládí, kdy ho zajímá každá maličkost . . . Ale celkem se mi teď náš život tady líbí, zpočátku mi bylo nějak tesknó, všechno bylo moc cizí, ale teď, jak si zvykáme na zdejší život, tenhle pocit mizí. Až na to, že z Ruska píšou velice zříd-

ka. Tak tedy končím. Upřímně Vás objímám, moje milá, a přeju Vám hodně zdraví a dobré myslí.

Maminka posílá pozdrav Vám a Dm. I. Čekáme od něho dopis. Tak tedy všechno, všechno nejlepší!

Vaše *Nad'a*

33

M. A. ULJANOVOVÉ

2. 8. [1901]

Milá Marie Alexandrovno, včera jsme dostali Váš dopis Volod'ovi. Bohužel zjišťujeme z něho, že je u vás všechno při starém, a já jsem posledně Maňase ani nepsala v domnění, že bude brzo s Vámi. Ostatně dobré věci přicházejí vždycky tenkrát, když je nejméně čekáme. Někdy, když nadlouho odejdu z domova a myslím na něco docela jiného, a potom se vracím domů, tu se mi najednou zdá, že teď přijdu a určitě najdu telegram, že naši jsou doma u Vás . . . Proším Vás, moje milá, až půjdete za Maňasou na návštěvu, polibte ji za mne co nejpřímněji a M. T. vyřid'te, že ho pozdravuju. Maňase píšu.

U nás je všechno při starém. Volod'a teď pracuje dost pilně, a tak jsem moc ráda: když se plně zabere do nějaké práce, cítí se dobře a je veselý — to už je taková jeho vlastnost; zdravotně je naprosto v pořádku, po kataru nezůstalo zřejmě ani památky, nespavost ho taky přešla. Každý den se myje ve studené vodě a kromě toho se chodíme skoro každý den koupat. Jen mamička pořád nějak postonává, hned ji trápí revmatismus, jindy slabost, nebo se nastydne.

Někdy za týden si s Volod'ou chceme zajet nakrátko do Švýcarska za Aňutou. Jsem moc ráda, že Aňuta nejela na Rujanu, jak se původně chystala, ale k Thunskému jezeru. Tam to asi bude lepší. Pojedeme tam jen na pár dní, ale moc se na tu cestu těším — za prvé bych chtěla vidět Aňutu a za druhé bych se ráda podívala na hory, jak vlastně vypadají, nikdy jsem je neviděla, jen na obrázcích. K mamince se na tu dobu přestěhuje jeden náš známý, takže se nebude bát. Maminka se chystá na podzim do Pitěru, ale já ji přemlouvám, aby přes zimu zůstala s námi, nevím, jak se rozhodne. Teď už se léto chýlí ke konci a já jsem ani nezpозorovala, jak uteklo, jako by ani žádné léto nebylo, ve městě léto ani jako léto nevypadá.

Tak na shledanou, moje milá, upřímně Vás objímám, přeju hodně zdraví a sil. D. I. vyřid'te ode mne pozdrav a dík za knihu, která dávno došla. Maminka všechny pozdravuje.

Vaše *Nad'a*

1902

34

M. A. ULJANOVOVÉ

[27. 9. 1902]

Milá Marie Alexandrovno! Nějak dlouho jsme od Vás nedostali žádný dopis a už mi to začíná dělat velké starosti . . . Jakpak se cítíte? Kde je teď Aňa? Jestli je ještě u Vás, upřímně ji za mne polibte. Co Maňaša? Bydlí se Vám dobře, máte pohodlný byt?

My jsme všichni zdraví. Je kouzelný podzim, a tak chodíme s Volod'ou často do přírody. Mamička si pomalounku zvyká na nové prostředí, přestože nemá ráda velkoměsta. Posílá všem pozdrav. Upřímně objímám Vás, Maňasu i Aňu, je-li u Vás.

Vaše *Nad'a*

1903

35

M. A. ULJANOVOVÉ

4. 3. 1903

Milá Marie Alexandrovno! Nepsala jsem Vám celou věčnost, zapomněla jsem dokonce, kdy jsem psala naposledy. Docela jsem si totiž odvykla psát dopisy a cítím k nim hrozný odpor. Pokaždé mě stojí ohromné úsilí, než vezmu pero do ruky. Když už začnu psát, pak už to jde samo, dokonce tomu člověk přijde na chuť, ale nejhorší je začít.

Volod'a teď není doma*, jel se trochu provětrat. Jsem vždycky ráda, když jede na cesty, vždycky ho to velice osvěží. Změna prostředí uklidňuje nervy, protože náš život se teď vleče strašně jednotvárně — pořád stejné dojmy, pořád stejní lidé. A sedět nad knihami, to taky přece jen omrzí. Tentokrát jsem už chtěla jet s Volod'ou, ale zase mi to nevyšlo — nahrnulo se hodně práce a taky maminka nějak není ve své kůži, nechtěla jsem a ani nemohla nechat ji samotnou. Měla chřip-

* Lenin byl koncem února a začátkem března v Paříži, kde přednášel na Ruské vysoké škole společenských věd a referoval na schůzi ruských politických emigrantů o agrárním programu. *Red.*

ku a hodně silnou, takže musela asi týden zůstat v posteli. Lékař se ze začátku bál, jestli to nebude tyfus. Teď už je z toho úplně venku, ale pořád je ještě slabá. Ráda by se co nejdřív vypravila do přírody, ale dřív než v květnu to nepůjde, a ani pak nevím, jak to zařídíme. Voloďu to do přírody moc netáhne, má Prahu rád*. Já jsem si taky na Prahu zvykla, ale přece jen budu ráda, až odtud pojedeme. Napsala bych Vám podrobněji o našem životě, ale nějak není o čem psát. Jak ráda bych teď byla u Vás! V posledním dopise píšete o bytě a já jsem si tak živě představila, jak tam asi bydlíte, celý obrázek jsem si namalovala, jak na ulici mrzne, jak v pokoji hřejou kamna, jak čekáte Maňášu z práce, jak Maňáša přijde celá zmrzlá. Život v Samaře je asi podobný jako v Uřě. »Dejte mi křídla, ať k vám zalétnu . . .« Ale už jsem začala docela plácát nesmysly! Někdy mě to strašně táhne do Ruska, a dnes zvlášť. Jenže se mnou je to vždycky tak: pořád mě to někam táhne.

Vy si asi myslíte, že tu vůbec nepěstujeme žádnou zábavu, ale to je omyl, skoro každý večer někam chodíme, několikrát jsme byli v německém divadle a na koncertě, pozorujeme lidi, zdejší život, tady se dá lépe pozorovat než kdekoli jinde. Voloďa má moc rád takové pozorování, má ho moc rád, jako všechno, co dělá. Tak těžko jsem se k dopisu odhodlávala, a teď je mi líto, že už musím končit. Upřímně objímám Vás i Maňášu, upřímně vás líbám, moje milé. Všechno nejlepší.

Vaše *Nada*

Mamička Vás pozdravuje.

1904

36

M. A. ULJANOVOVÉ

[15. 1. 1904]

Kyjev, Laboratorní 12, byt č. 14. M. A. Uljanovové

Milá Marie Alexandrovno!

Váš dopis nás strašně překvapil: je velice smutný**. Nezbyvá než doufat, že všechny brzo pustí. V Kyjevě prý byly hromadné prohlídky

* Praha je uvedena z konspiračních důvodů. Jde o Londýn. *Red.*

** Viz poznámku 230. *Red.*

a zatýkání. Při takových razích posbírají obyčejně mnoho lidí pro nic za nic. Podle toho, že sebrali všechny, bude to něco bezvýznamného. Nevím, jak to teď vypadá v kyjevském vězení. Dřív se to tam dalo vydržet. Povolili Vám návštěvu u někoho? Prosila jsem jednu známou, aby za Vámi zašla. Obávám se, že nemáte v Kyjevě žádné známé. Vždyť jste se do Kyjeva přestěhovali teprve nedávno, a město je to velké, neznámé! Strašně mě mrzí, že jsem ztratila adresu Aňutiny přítelkyně a teď jí nemohu napsat. Budu netrpělivě čekat na Váš dopis, snad přinese veselejší zvěsti.

My v Ženevě žijeme všelijak: maminka často postonává. Nějak jsme vypadli ze svého tempa a práce nám jde špatně od ruky.

Mohou dostávat balíčky a knihy? Máte už od našich dopisy? Nechtěl by si Mark Timofejevič vzít dovolenou a zůstat u Vás? Maminka lituje, že není v Rusku s Vámi. Přeju Vám hodně zdraví a statečnou mysl.

Vaše *Nada*

37

M. A. ULJANOVOVÉ

[19. 8. 1904]

Nikolajevská dráha. Stanice Sablino. Marii Alexandřovně
Uljanovové. Russie. Sablino, près de St.-Pétersbourg.

Moji milí, jak se máte? Upřímně Vás objímám za sebe i za Volod'u. Board of Trade, kterou Maňaša potřebuje k překladu, jsem odeslala.

Vaše *Nada*

1909

38

M. A. ULJANOVOVÉ

[Mezi 20. a 30. 12. 1909]

Milá Marie Alexandrovno, především Vás upřímně objímám. Píšu hlavně kvůli tomu, abych Vám vůbec napsala, jinak vlastně ani není

o čem psát. Maňáša Vám vyprávěla, jak žijeme. Rozdíl proti loňskému roku je jen v tom, že máme velmi teplý byt a že z Volodi se stal velký pečivál. Tuto zimu hodně pracuje, a když pracuje, vždycky se cítí líp.

Teď už druhý týden vstává v 8 hodin ráno a jezdí do knihovny, odkud přijíždí ve 2 hodiny odpoledne. První dny se mu těžko vstávalo tak brzo, zato teď je velice spokojený a začal chodit brzo spát. Bylo by moc dobře, kdyby se mu podařilo zvyknout si na takový režim.

Už je to celý rok, co žijeme v Paříži! Pomalu jsme si tu už zvykli, jen škoda, že málo vidíme opravdový zdejší život.

Nedávno jsme si zašli do malého divadélka kousek od nás a moc se nám to líbilo. Obecenstvo bylo čistě dělnické, ženy s nemluvnaty v náručí, bez klobouků, povídavé, živé. Zajímavá byla bezprostřednost, s jakou lidé reagovali na hru. Netleskali dobrému či špatnému hereckému výkonu, ale dobrým či špatným činům. Kus byl odpovídající, naivní, s různými krásnými slovy, přizpůsobený vkusu obecnstva. Působilo to velmi živě, bezprostředně. Litovala jsem, že s námi nebyla Maňáša. Taky jsem litovala, že tu není, když jsme se byli podívat na stotisícovou demonstraci*. Udělalo to na nás velký dojem. Ale vcelku chodíváme mezi lidi jen málokdy, většinou v neděli.

Co Vaše oči? Je to lepší? Maminka si taky často stěžuje, že se jí večer těžko čte. Máte světlý byt? Škoda jen, že je trochu studený. Dobře, že bydlíte se známými, jsou-li to příjemní lidé, je to mnohem veselejší. Třeba si i potom najdete byt společně . . .

Upřímně Vás objímám. Maminka Vás mnohokrát pozdravuje. Maňáše jsem psala nedávno a včera jsem přišla na to, že můj dopis docela klidně leží ve Volodově kapse! Kolikrát už jsem se zařekla, že mu nebudu dávat dopisy, aby je hodil do schránky! Tentokrát ujišťoval, že nezapomene. A vidíte, zapomněl!

Vaše *Nad'a*

* Jde o stotisícovou demonstraci, která se konala v Paříži 5. října 1909 na protest proti Ferrerově popravě ve Španělsku; Ferrer byl obviněn, že připravoval povstání v Barceloně v červenci 1909; toto povstání bylo vyvoláno odesláním vládních vojsk do Maroka.
Red.

1910

39

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

Finlande. St. Terioki na Finské dráze.

Vesnice Leppeneno, vila Jeřatěřiny Ljasonenové.

Anně Iljiničně Jelizarovové

24. 8. [1910]

Milá Aňo, Tvůj dopis jsem dostala a odevzdala. Škurka* už odjel** včera a my s maminkou tu chceme zůstat do poloviny září. Je tu přece jen hezky. Upřímně Tě objímám, rovněž i M. A., jestli ještě neodjela. Maminka Tě mnohokrát pozdravuje.

Nad'a

1911

40

M. A. ULJANOVOVÉ

26. 8. [1911]

Milá Mařie Alexandrovno! Už dlouho, dlouho se Vám chystám psát, ale vždycky mi do toho něco přijde. Nedávno jsme dostali dopis od Ani. Peníze — 100 franků — Volod'ja dostal už dávno, ale seznam knih, které má za ně koupit a poslat, nedostal. Z Vašich pohledů a z Anina dopisu je vidět, že v Berďansku to není ten pravý letní byt, je to město, a ne letovisko, jen to koupání že tam je . . . Nám se taky léto moc nevydařilo. Maminka několikrát stonala, měla zápal plic, lékař říkal, že plíce nemá docela v pořádku, potřebuje odpočinek, dobrou stravu a všechno ostatní. A tady to po této stránce není valné. U domu není ani sebemenší zahrádka, ba ani dvorek; když se jde ven, musí se jít někam dál a to vůbec není ono; v bytě je horko a hluk. Strava je sice dobrá — stravujeme se v komuně, takže kuchyně je ruská, domácí a vydatná — ale chodit víc než verstu přes město je moc únavné, teď

* — V. I. Lenin. *Red.*

** Lenin jel do Kodaně na VIII. kongres II. internacionály. *Red.*

jsme si to začali brát domů, ale zase je plno práce s mytím nádobí . . . Zkrátka pro zdravého člověka to nic není, ale pro nemocného je to špatné. A ještě k tomu vedro přímo k zalknutí. Teď už je mamince líp, ale přece jen ji nemoc pořádně sebrala, kašle a je skleslá.

Volod'a užívá léta docela slušně. Zařídil si to tak, že pracuje venku, jezdí hodně na kole, chodí se koupat a na letním bytě se mu líbí. Tenhle týden jsme jezdili na kole jak blázni. Absolvovali jsme tři výlety po 70—75 kilometrech, projezdili jsme křížem krážem tři lesy, bylo to moc pěkné. Volod'a má strašně rád takové výlety, když se vyjede v 6—7 hodin a nazpět se přijede pozdě večer. Jenže kvůli těmhle výletům zůstává práce stát. Ale co, žádné neštěstí! Počasí se začíná kazit. Byt tu máme do 13. září, ale jestli bude moc hezky, můžeme se domluvit s domácími a zůstat tu déle. Bylo by to dobré, ale bude hodně komplikací s domácností. Komuna začátkem září končí, doma se vařit nedá a v restauraci je to mizerné a drahé. My to tu totiž máme velice laciné. Za byt platíme 10 franků měsíčně a oběd a večere je po 1 franku 30 centimech na osobu. Máme ovšem ještě nějaké jiné výdaje, ale celkem malé. Volod'a neví, co má Anně poradit, jak by měla přijet, jestli teď nebo přímo do Paříže. Pokud jde o zaneprázdnění, má teď hodně práce, i když ovšem těžko říct, jak to bude na podzim. Pokud jde o bydlení, lépe je ve městě, tady je to dost nepohodlné. Myslím, že Aňa by měla nejspíš jet, jak se jí to bude časově nejlépe hodit — to už není velký rozdíl. Příštích čtrnáct dní bude Volod'a hodně zaneprázdněn. Jen aby nepřijela, až se budeme stěhovat, ostatně ani to by nevažilo, protože stěhování nebude nijak složité. Už tak dávno jsme se neviděli! . . .

Tak jsem Vám tedy podrobně vylíčila, jak tu žijeme, a teď vás obě upřímně objímám. Ke konci aspoň načerpejte zdraví z koupání.

Mnoho pozdravů od maminky.

Vaše *Nada*

41

M. I. ULJANOVOVÉ

21. 9. [1911]

Milá Maňášo,

dostala jsem dnes oba Tvé dopisy, z 29. 8. a z 31. 8. Srdečné díky.

Dnes jsme se konečně přestěhovali do města, pořád se nám nechtělo odjet, poslední dobou byly pěkné podzimní dny, ale dnes je zima a prší. Maminka se poslední dobou zase nastydla a pořád kašle.

Volod'a odjíždí za několik dní*, zval mě s sebou do Turína na výstavu, ale nějak mi to s cestou nevychází, třebaže bych nebyla proti tomu trochu si zacestovat. Ostatně odpočinula jsem si přes léto dobře a spíš mě to táhne ke knize než k odpočívání.

A jak se cítí Marie Alexandrovna po cestě? Neunavila ji příliš?

A kdypak se Aňa vypraví k nám? Já jsem se už připravila, že spolu budeme chodit po Paříži . . .

Upřímně vás všechny líbám, pozdrav M. T.

Maminka Tě pozdravuje.

Vaše Nad'a

P. S. V nejbližších dnech napíšu dlouhý dopis, tohle je jen tak, pozdrav.

1912

42

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

9. 3. [1912]

Milá Aňo,

letos jsem si nějak docela odvykla psát. Život plyne tak jednotvárně, že člověk ani neví, o čem psát. Tuto zimu jsem až moc vysedávala doma nad tou svou slavnou prácičkou, celé měsíce jsem nevytáhla paty z naší čtvrti. Pořád přšelo a nedalo se ani jezdit na kole, ani chodit na procházky. Četla jsem málo, na žádné přednášky jsem nechodila. Proto se mi asi ta zima tak strašně zprotivila. Mám velkou radost z jara, které přišlo letos hodně brzy. Už asi dvakrát jsme si s Volod'ou vyjeli do přírody. Já se sice po těch výletech nemohu únavou ani hnout, ale zato je to moc pěkné. Tento týden si vůbec vyhazujeme z kopýtko. Byli jsme v divadle, kus byl hloupý až běda, ti ubozí Francouzi vyli až hrůza, ale o přestávkách byla překrásná hudba: Čajkovskij, Rimskij-Korsakov, Borodin. Dnes se jdeme podívat na Sofoklova Elektru . . . A to všechno proto, že je jaro. Ale vy nás letos s těmi balíčky nějak rozmazlujete! Volod'a se kvůli tomu dokonce naučil chodit sám do skříně a jíst mimo program, tj. mimo určené hodiny. Přijde odněkud a už něco jí. Teď pije na noc mléko (místo vína) a ráno jí vajíčka.

* Viz tento svazek, dokument č. 221. *Red.*

Slanečky jsem vymáčela, jak jsi psala, jsou moc dobré, trochu jako losos. V nejbližších dnech chci péct bliny.

Maminka pořád trochu postonává. Jak to bude v létě, ještě nevím, jednou říká, že do Ruska pojedje, pak zas že ne. Mám vás všechny od ní moc pozdravovat.

Ohledně své neteře jsem to už vykorespondovala.

M. F. vidáme velmi zřídka, je velmi zaměstnán, pospíchá s překladem (za tenhle rok přeložil tři tlusté knihy) a teď dostal jakési stálé lékařské překlady. Koljovi* se ve škole líbí, hrají jim tam na gramofon, něco jim vyprávějí, dávají jim hvězdičky a učí je . . . psát čárky. Ale už začíná mluvit francouzsky.

To jsou tak všechny novinky. Dostala Maňaša můj dopis? Co to, že dlouho nic nepíše?

Upřímně objímám Tebe a Marii Alexandrovnu i Maňašu. Chtěla jsem napsat víc o Volod'ovi, aby to bylo zajímavé, ale nějak mi to nevyšlo. Tak tedy podruhé. M. T. pozdravuju. Vy všichni taky nějak málo píšete.

Vaše *Nad'a*

43

M. A. ULJANOVOVÉ

27. 5. [1912]

Milá Marie Alexandrovno, Váš dopis je skutečně velice smutný, je to opravdu hrozná věc!** Stejně si ale myslím, že Maňašu a Aňutu brzo pustí. Soudě podle novin, je teď všude v Rusku plno prohlídek, berou každého, kdo někdy předtím seděl, jen tak od oka, takříkajíc pro jistotu, »aby z toho něco nebylo«, a pak, až si to přeberou — za takových čtrnáct dní — je zase pouštějí. Slyšela jsem už o několika takových nesmyslných zatčeních.

Mrzí nás jen, že vás to všechny stálo tolik rozčilení a že je vám tak těžko, než se to všechno vysvětlí.

Šetřte se, moje drahá, moje milá. Upřímně Vám objímám a líbám.

Vaše *Nad'a*

Maminka Vás srdečně pozdravuje.

* — syn M. F. Vladimírského. *Red.*

** Viz poznámku 307. *Red.*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

4. 1. [1913]

Milá Marie Alexandrovno a Aněčko! Posílám vám a Markovi Timofejeviči za sebe a za maminku blahopřání k svátkům. Psát vlastně není o čem. Život plyne velmi jednotvárně. Znamé tu skoro žádné nemáme, poslední dobou si k nám zvykla chodit jedna mladičká dívka — vlastně ne dívka, ale matka krásného nemluvněťka, holčičky —, ale ta před několika dny odjela do Ruska.

Chodíme každý den ven, ale ne na moc dlouho. Počasí je pěkné, je ale strašné bláto.

Svátky uplynuly v klidu, ani nevíme jak. Knihovny jsou tady polské, je tu univerzitní knihovna, ale máme pořád plno práce, a tak ani Volod'a, ani já jsme v té knihovně ani jednou nebyli.

Na koncert jsme se ještě ani jednou nevypravili.

Všichni jsme zdraví.

Upřímně vás líbám a objímám.

Vaše *Nad'a*

M. A. ULJANOVOVÉ
A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[24. 2. 1913]

Milá Marie Alexandrovno a Aněčko, upřímné políbení za dárky, jen je to všechno moc přepychové, to je pro nás jaksi nezvyklé. Volod'a dnes pozval známé jednak proto, že jsme dostali tu zásilku, jednak proto, že má různé skvělé vydavatelské plány, které vznikly dnes. Představuje si to náramně — co den, to kniha . . . prohrabal staré sešitky, vytáhl na světlo všelijaké výpočty a láskyplně z nich setřásl prach.

Tak vás zatím upřímně líbám za sebe i za maminku, která má plno práce.

A pokud jde o hořčici, to se Volod'a ptal z vlastní iniciativy . . . já hořčici dělat umím . . .

Tady je teď zase zima.

A fotografie jsou tak pěkné, že je nám líto je vracet. Zvlášť Volod'ka z nich měl radost.

Ohledně vydavatelství a podobně napíše Volod'a asi sám.*

Vaše *Nad'a*

46

M. A. ULJANOVOVÉ

18. 3. [1913]

Milá Marie Alexandrovno, už strašně dlouho nepřišel od Vás ani od Ani dopis, a tak jsme velmi znepokojeni, nevíme, co se děje. Možná že se dopis ztratil, ale možná že je někdo z vás nemocný. Na jaře se člověk tak snadno nastydne! Tady se už tráva zelená, už se objevují pam-pelišky a sedmikrásky, ale fouká strašně protivný vítr. Mamince se podařilo nastydnout a už asi týden jen sípe. Škoda že nemůže chodit ven. A tak si myslíme: v Saratově je horší klima, třeba se i u vás někdo nastudil. Co píše Mark Timof.? Kde je teď?

Náš život běží jako rozjetý stroj a psát není vlastně o čem. Žijeme jako v Šuše, ponějvíc poštou. Do 11 hodin se snažíme nějak strávit čas — v 11 hodin chodí první listonoš, a pak už se nemůžeme dočkat 6 hodin.

Poslední dobou chodí pořád jakési neveselé dopisy, a tak u nás bývá nálada podle toho. Náš život je jakýsi jejich odraz.

Přece jen jsem velmi ráda, že je jaro, protože tato zima se mi zdála nějak moc dlouhá. Lidé už jezdí pronajímat letní byty, ale u nás je to velmi neurčité, maminka ještě nejdřív pojedje do Pitěru, jen jestli bude mít dost sil.

To s amnestií byla zřejmě jen mystifikace. Nevím, jak to bude u Maňashi, ale třetinu jí rozhodně prominou.**

Od Maňashi nepřišel už nějak dlouho žádný dopis; nevíme, jak se jí tam daří.

Tak tedy upřímně objímám Vás i Aňu a hlavně vám přeju zdraví. Doufám, že Aňa už má ruku docela v pořádku, měla by někdy napsat. Volod'a snad napíše sám.*** Mám vás pozdravovat od maminky.

Tady budou ani ne za týden velikonoce — tak brzo!

Upřímně Vás líbám. Vaše *Nad'a*

* Viz tento svazek, dokument č. 234. *Red.*

** Tamtéž, dokument č. 235 a poznámka 312. *Red.*

*** Tamtéž. *Red.*

M. I. ULJANOVOVÉ

[10. 4. 1913]

Vologda, Jekatěrinsko-Dvorjanská ul. 40.
Marii Iljiničnĕ Uljanovovĕ. Russland

Milá Maňušo, blahopřeju Ti a upřimně Tě líbám. Lída zůstane do kvĕtna na starém místě, protože k ní přijela Anna Michajlovna s Lodikem*. Poslední dobou nějak často postonává. Odjíždíme na pĕt mĕsí-
ců na venkov; je tam pěknĕ — les, houby, hory, říčka, jen se bojím, že tam budeme mít moc dlouhou chvíli. Škurkovi jen prospĕje, když přejde na zelenou píci. U domu je velká veranda, tam se mu bude dobře vysedávat. Dům je velikánský, celá kolonie by se tam vešla, a my tam budeme prozatím se Škurkou sami dva, protože maminka odjíždí na pár mĕsí-
ců do Ruska. Taky Ti gratuluje. Už se těším, že se v létĕ budu moci trochu učit, protože teď sice sedím nad knížkami, ale nějak vřbec nemohu číst — a mám strašnou chuť se učit. Tenhle mĕsíc bude ztracený, bude plno všelijakĕ práce a teď se ještě zjistilo, že mám bazedova, doktor mě postrašil, a tak chodím každý den na kliniku na elektrizaci, což mě stojí tři hodiny času, a potom chodím půl dne jako ve snách. Dávají mi užívat brom, vřbec je to všechno strašná otrava. Chystám se ti napsat dlouhý dopis, ale pořád mi čas nějak utíká mezi prsty.

Tak tedy mnohokrát Tě líbám.

Tvá *Nad'a*

* Jde o A. M. Vržosekovou (Runinovou) a jejího syna. *Red.*

A. I. ULJAŇOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

[31. 1. 1914]

Petrohrad, Anně Iljiničně Jelizarovové,
Hrnčířská ul. 11, byt č. 23

Milá Aňo! Dostala jsem Tvůj lístek s adresou. Velmi nás znepokojila zpráva o nemoci M. A. Co jí bylo? Je už docela v pořádku? Jak se tam vůbec mají? Ted' ohledně Beera. Chceš-li ho překládat, musíš si nejdřív zajistit autorův souhlas a potom si najít vydavatele. To první se dá vykorespondovat, ale najít vydavatele, to už bude těžší. Jeden náš známý už dávno nabízel různým vydavatelům, speciálně Semjonovovi, že Beera přeloží, a všichni to odmítají. Volod'a si myslel, že by se měl přeložit pro Prosvěščenije články 4 a 5 ze IV. kapitoly a VI. kapitola, ale potom si řekl, že lepší bude udělat na základě těchto kapitol články (podle Beera), přičemž se vynechají všechny nezajímavé podrobnosti (tím články dostane populárnější formu), ale nejzajímavější místa zůstanou nedotčena. Jestli už jste knihu dostali, snad by se Maňša do toho mohla dát. Volod'a se ještě nevrátil.* Tentokrát se zdá, že ho ta cesta unavuje. Doma ho čeká hodně práce. Začínáme už pomýšlet na letní byt. Volod'a by chtěl zase tam, co jsme byli loni. Pro zdraví je to tam dobré, jenže tam pořád leje jako z konve. Zima je tedy jakási nevydařená, špatně se pracuje. Ale do léta jsou ještě tři měsíce. Nedaly by se náhodou sehnat nějaké materiály ze sjezdu osvětových pracovníků? Referáty apod.? Moc bych je potřebovala. Ohledně časopisu Rabotnica** jsme psali na všech 20 míst. Vyvíjí se to do jisté míry živelně. Pár lidí se do toho pustilo zřejmě s vervou. Nevím, jak to dopadne. O tom Ti ostatně napíše Volod'a. Co máš proti Sibirskému? Tak tedy upřímně Tě objímám. Chtěla jsem Ti napsat hlavně ohledně Beera.

Nad'a

Maminka Tě pozdravuje. Je víceméně zdravá. Já jsem vcelku taky zdravá, jen srdce mě někdy zničehonic zlobí, zřejmě následky basedova. V nejbližších dnech chci jít k lékaři, zeptat se, jestli to není recidiva. Ale asi sotva. — Co píše Mark Timofejevič?

* Viz tento svazek, dokument č. 248. Red.

** Viz poznámku 323. Red.

A. I. ULJANOVOVÉ - JELIZAROVOVÉ

[11. 2. 1914]

Milá Aňo, s ženským časopisem to jde zatím pořád všechno nějak živelně. Pokud jde o peníze, v Moskvě slibují, že uspořádají večírek, nevím, jestli z toho něco bude. Přílohy k novinám nebudou levnější, ale dražší. Časopis by měl význam ve smyslu organizačním, po této stránce je lepší než přílohy. Pitěrci říkají: »Však sto rublů nejsou žádné peníze.« Já tedy nevím, jsou-li to peníze nebo ne, ale u nás se všechno nějak začíná bez peněz. Až vyjde první číslo, pak by se snad něco mohlo sehnat. I když znova říkám, žádné vyhlídky na nějaké peníze nemám.

Jen mi dělá velké starosti, jak dáme dohromady redakci. U nás je to špatně v tom směru, že dvě jsou tady, dvě v Paříži, s pátým členem je to dosti složité. V Paříži je na ně naprosté spolehnoutí. Ludmilu znáš. Druhá je ještě zásadovější a všechno, do čeho se pustí, dělá dobře*. Ráda bych, aby Pařížanky koptovaly někoho třetího a redakce by byla tam, ale pořád se to jaksi nedaří. Faktická redakce bude samozřejmě v Rusku. Ale myslím, že to všechno není tak důležité, protože je to otázka tak elementární, že dohodnout se nebude nakonec těžké. To jen ze začátku je v tom trochu zmatek, ale potom se samozřejmě dohodneme, zapracujeme se, a všechno půjde hladce. Smůla je taky, že žádná z nás není opravdu publicistka, takže se taky může často stát, že některá myšlenka nebude vyjádřena jasně . . . No ale doufám, že se to všechno poddá. Napiš prosím k této věci víc.

Pročítala jsem tyhle dny znovu v našich novinách příspěvky o ženské otázce a zjistila jsem, jak úžasně se dostala ženská otázka do předí při pojišťovací kampani. Dnes jsem o tom poslala článček. Jenže člověk by potřeboval být opravdovým publicistou, protože takhle to vždycky dopadne jinak, než by chtěl. Ještě když to člověk píše, tak to jde, ale pak, když to má před sebou vytištěné, radši by se neviděl.

Dělá mi starosti článek v časopisu Prosvěščeníje.** Je psán výlučně podle novin, a to ještě podle několika málo novin. Rezoluce byly všude reprodukovány velmi různě a docela snadno se tam mohlo dostat dost faktických chyb. Kromě toho jsem článek psala v době, kdy mi bylo dost špatně a práce mi nešla od ruky. Potom napsali, že o sjezdu

* Jde o L. N. Stalovou a I. Armandovou. *Red.*** Článek N. K. Krupské Výsledky sjezdu o lidové osvěť vyšel roku 1914 v I. čísle časopisu Prosvěščeníje. *Red.*

bude psát E. K.* Jeho příspěvky byly lepší. Byla jsem moc ráda, ale přesto můj článek vyšel. Tak vidíš.

Tak mi o tom ženském časopise napiš podrobně. Myslím, že se do něho jaksepatří pustíš. Mohla by to být velká věc. Já aspoň tomu začínám nějak přicházet na chuť.

Nad'a

50

M. A. ULJANOVOVÉ

Russland. Vologda. Moskevská ul., dům Samarina, byt č. 3.

Veleváženě Marii Alexandrovně Uljanovové

15. 4. [1914]

Milá Marie Alexandrovno, blahopřejeme Vám všichni k svátku. Přejeme hodně zdraví a všechno nejlepší. Tady je léto, včera bylo strašné vedro — hotová Afrika. Všechno začalo pučet. Všichni jsme zdraví.

Upřímně Vás a Maňasu objímám.

Vaše *Nad'a*

51

M. A. ULJANOVOVÉ

Russland. Vologda. Moskevská ul., dům Samarina, byt č. 3.

Veleváženě Marii Alexandrovně Uljanovové

8. 6. [1914]

Milá Marie Alexandrovno! Upřímné políbení Vám i Maňase. Maňasi-nu pohlednici i psaníčko jsem dostala a ještě ten den jsem odpověděla.

Jakpak se tam máte?

Tady leje od rána do večera, celý týden se nedá vyjít z domu jinak než v plášti a v galoších.

Maminka nějak pořád postonává, zlobí ji srdce. Letos začala mít nějak moc často [bušení srdce]**, a vzhledem ke své ne[moci a] věčnému dešti má i špatnou ná[ladu].

* Nebylo zjištěno, o koho jde. *Red.*

** Roh dopisnice je utržený, text v hranatých závorkách je doplněn podle smyslu. *Red.*

[My cestujeme. Přišla jsem [na to], že na basedova jsou velmi [dobré] horské túry, ale v takovémhle počasí se samozřejmě nedá nikam jít. Ostatně basedov se letos nijak zvlášť neozývá. Tak to by bylo všechno.

Ještě jednou Vás objímám.

Vaše *Nada*

1915

52

M. A. ULJANOVOVÉ

17. 4. [1915]

Milá Marie Alexandrovno! Včera jsme dostali Váš dopis s fotografií. Teď už jste asi dostala můj dopis, kde jsem psala o mamčině smrti. Zítra už to budou čtyři neděle, co zemřela. Pořád se z toho nemohu vzpamatovat a ke všemu mě ještě začal zlobit můj basedov. Už to vyřadalo, jako když to úplně přešlo, a najednou mi zase začalo bušit srdce a tak dále. Byla jsem u Sallyho, což je zdejší kapacita, dal mi nějaké svinstvo: brom, opium a ještě cosi, a radil mi, ať si vyjedu do hor (nad 1000 metrů). Možná že se tam za pár měsíců vypravíme, jestli to do té doby nepřejde.

Zatím jsme se přestěhovali do jiného bytu: Waldheimstrasse 66, parterre. Ve starém bytě jsme měli dva pokoje, jeden nechtěla bytná pronajmout, a tak jsme se přestěhovali do nového kvartýru. Tady máme koupelnu i se sprchou. Volod'a sprchování miluje, a tak se teď cachťá ostošest. Bytná je moc sympatická, pokoj je slunný. Tady taky nemáme daleko do lesa a teď je jaro a v lese je pěkně.

Psala jsem už, že jsem dostala Aniny knihy (obě), moc za ně děkuju. List Pravo a časopis taky došly. Maňušin dopis rovněž, Volod'a jí psal a já taky.

Co hodláte podnikat v létě? Máte už na léto nějaké přesnější plány?

Konečně jsem dostala dopis od Lýdie Michajlovny, ukázalo se, že mi psala, ale dopis se ztratil.

Vyřid'te Věročce, že ji moc a moc zdravím. Dostala můj dopis? Jak je teď? Bývalo to úžasně milé děvčátko. Maminka na ni často vzpomínala, vyprávěla, jak ji s Iljou stěhovali, jak ukládali knihy a pořád si měli co povídat a smáli se. Ilja teď šel jako dobrovolník na frontu, žil poslední dobou v Paříži.

Ano, hodně se změnilo . . . Už jsem měla naplánováno, že začnu chodit do knihovny, abych se zase dostala do normálních kolejí, ale dnes přijela jedna známá, a tak je po plánech.

Tak to by bylo všechno. Odpusťte, že píšu tak nesouvisle, nějak mi to dnes nejde. Upřímně Vás líbám a objímám. Aňu a Maňašu taky.

Vaše *Nad'a*

P. S. Dnes jsme dostali Anin dopis z 3. 3. Šel přesně měsíc! Při tak pomalém doručování se to strašně špatně koresponduje! Člověk pořád čeká odpovědi na dopisy jako dřív.

53

M. A. ULJANOVOVÉ

24. 9. 1915

Milá Marie Alexandrovno, každý den od Vás čekáme dopisy, ale už dávno ani od Vás, ani od Ani, ani od Maňaši nemáme žádné zprávy. Poslední dopis byl, že jste se přestěhovali na letní byt.* Ted' už jste se asi vrátili do města, vždyť v Rusku je už 11. září . . . Jak jste se přes léto zotavila? Moc rádi bychom věděli, jak se Vám daří, drahá. Jste úplně zdravá?

U nás je všechno při starém. Už brzo se postěhujeme do města. Hory mi velmi prospěly. Mám za to, že bazedov úplně zmizel. Poslední týden je tu nádherné počasí a my s Volod'ou jsme zlezli všechny okolní hory. Dvakrát jsem vylezla na Rothorn (2300 metrů), odkud je krásný pohled na Alpy, vůbec mě to neunavilo, a to ani leckterý zdravý člověk nedokáže. Proto pokládám svou nemoc za zlikvidovanou a přecházím do stavu zdravých.

Ted' mám prosbu k Anně. V zimě jsem se hodně zabývala pedagogikou a přes léto jsem sepisovala pedagogickou brožuru, už jsem ji skoro dopsala, za měsíc bude hotová definitivně, bude mít asi šest archů. Téma: Vzdělání lidu a demokracie.** Podařilo se mi shromáždit poměrně hodně zajímavého materiálu, skoro vůbec nezpracované. Tak si myslím, jestli by na to nezabral nějaký vydavatel. Nevím, jak to ted' vypadá na knižním trhu, jestli se vydavatel najde. Pokusím se napsat Gorbunovovi, ale téma může zajímat jejich vydavatelství jen zčásti.

* Ba ne, pak přišel ještě jeden dopis, že Maňaša je u vás na návštěvě.

** Viz N. K. Krupská, Pedagogičeskije sočiněnija v desjati tomach, sv. 1, Moskva 1957, s. 249-350. *Red.*

Dnes jsme dostali poslední číslo Reči (z 31. srpna), v poslední době jsme ji četli s mimořádným zájmem, škoda že teď nepřichází a jiné ruské noviny nedostáváme. S ruskými novinami a časopisy je to vůbec moc zlé. Ve městě docházejí do čítárny, ale tam jsou všechny hned pryč, stačí přijít o chvíli později, a už člověk nic nedostane, a pak, vždycky se nehodí do čítárny zajít. Sovremennyj mir posílali známému z jiného města na jeden den. Vůbec kvůli poště a všeobecné anarchii dostávají všichni noviny nějak náhodně.

Chceme se asi tak za týden stěhovat do města. Bude-li moc pěkně, zůstaneme tu trochu déle, nakonec je to jedno, kde jsme.

Tak tedy končím. Upřímně líbám a objímám Vás i Aňu.

Vaše Nad'a

54

M. A. ULJANOVOVĚ

Velevážené Marii Alexandrovně Uljanovové.

Široká ul. (Petrohr. Strana) 48/9, byt č. 24, Petrohrad.

Russie. Pétrougrade

Exp. M-me Oulianoff, Seidenweg, 4a^{III}, chez m-me Schneider.

Berne

11. 10. [19]15

Milá Marie Alexandrovno, dostala jsem velkou chuť napsat Vám pár slov a upřímně políbit Vás i Aňu. Aně co nejsrdečnější díky za její obstarávání, dnes jsem dostala Žurnal žurnalov a asi před týdnem celou haldu nových pedagogických publikací. Strašně nutně jsem je potřebovala. Děkuju, mockrát děkuju. Dnes nebo zítra jí napíšu dlouhý dopis. Jak se daří Maňase? Volod'a pořád čeká na dopisy od ní. Jakou má adresu?

Tak tedy ještě jednou Vás upřímně líbám.

Vaše Nad'a

M. I. ULJANOVOVÉ

Russie. Moscou. Moskva. Malá gruzínská 7, byt č. 13,
Marii Iljiničně Uljanovové

14. 12. [1915]

Milá Maňášo,

dostala jsi můj dlouhý dopis, který jsem Ti poslala na jaře? Psala jsem tam mimo jiné o maminičně smrti, o tom, jak pořád žijeme a tak.*

Dnes mám zvláštní důvod k psaní. Brzy ztratíme všechny staré existenční zdroje a pak to bude s výdělkem dost zlé. Tady se dá těžko něco sehnat. Mám slíbeny kondice, ale pořád se to nějak táhne, mám slíbeno opisování — taky nikde nic. Podniknu ještě něco, ale všechno je to velmi problematické. Musím pomýšlet na publicistickou práci. Nerada bych, aby tahle stránka věci ležela docela na Volod'ovi. Už i tak hodně pracuje. A výdělek mu dělá velké starosti.

A tak jsem Tě chtěla poprosit o tohle. V poslední době jsem se hodně zabývala pedagogikou vůbec a dějinami pedagogiky zvlášť, takže se v tomto oboru docela slušně vyznám. Napsala jsem už dokonce celou brožuru: Vzdělání lidu a demokracie. Její první část je už hotová, jmenuje se: Úloha produktivní práce ve vzdělání lidu. Má asi 6—7 archů. Zdá se mi, že je to dost zajímavé. A tak jsem Tě chtěla poprosit, jestli by ses nepoohlédla po vydavateli. Rukopis mohu poslat na požádání. Snad by se o to mohlo zajímat vydavatelství Svobodnoje vospitanije nebo nějaké jiné. Mimoходом, poslala jsem do vydavatelství Svobodnoje vospitanije článek o Rousseauovi. Dopis podle všeho dostali, protože mi začali posílat časopis, ale jestli dostali rukopis, nevím. Nemohla bys zjistit, jestli článek dostali a otisknou ho? Brzy jim pošlu něco na jiná, běžnější témata.

Prosila jsem bratra Rachel**, aby zašel do vydavatelství Svobodnoje vospitanije, ale on má plno svých věcí, a potom — je to člověk, který se k takovému vyjednávání zrovna moc nehodí.

Škoda taky, že to nevyšlo s těmi Granatovými. Volod'a jim psal v létě***, ale odpověď nedostal, a tak ani nevím, mám-li pro ně dělat ten článek Pracovní škola, jak má být dlouhý a dokdy má být odevzdán. Teď jsem se taky hodně zabývala otázkou učňovství. Ve Švýcarsku jsou vůbec knihovny dost dobře vybavené a dá se tu dobře pracovat.

* Dopis se nezachoval. *Red.*

** — L. S. Rivlin. *Red.*

*** Viz Sebrané spisy 49, Praha 1989, dokument č. 46. *Red.*

Času mám teď taky dost, ale nejtěžší je zjistit, kam psát. Odtud se dá těžko něco zařizovat. Udělej, co můžeš.

Nevíš, co je s Lýdií? Od léta od ní nemám zprávy. Je zdravá? Jak se jí vede?

Naším píšu čas od času, třebaže není příliš o čem.

Upřímně Tě líbám, milá Maňášo, napiš mi zase aspoň pár slov. Bud' zdráva!

Nada

Vídáš se se Zinaidou Pavlovnou? Už je po operaci úplně v pořádku? Kde jsou? Jak se jim vede?

1916

56

M. I. ULJANOVOVÉ

Velevážené Marii Iljiničně Uljanovové. M. gruzínská 7, byt č. 13.

Moskva. Russie. Moscou

Expéditeur M-me Oulianoff. Seidenweg. 4a^{III} a Berne

8. 2. 1916

Milá Maňášo,

děkuju, že jsi se informovala u Gorbunovových*, skutečně napsali. Jejich časopis jsem začala zase dostávat a vidím, že ho pořádně omezili. Brožuru jsem na Volod'ovu radu poslala do Pitěru. Volod'a o ní napsal vydavateli**. Aňa psala, že by se to taky mohlo zkusit u Bonče nebo u Popovových. Tvůj lístek z jara o Granatových došel, Volod'a psal Tobě i Granatovým, odpověď nedostal. Snad by ses mohla informovat u Granatových, *dokdy se to má poslat a jak to má být dlouhé*. Piš Volod'ovi častěji, vždycky čeká na Tvé dopisy, a Ty teď píšeš strašně zřídká. Ono se sice píše nějak těžko, to se ví. Nevíš něco o Lídě, od léta od ní nemám zprávy, přestože jsem jí psala. Upřímně Tě líbám. Volod'a měl z Tvého dlouhého dopisu velkou radost. Snad mu zase někdy napíšeš.

Tak ať se Ti vede dobře. N.

Noviny a knihy došly. Volod'a Ti psal hned, jak je dostal.

* Jde o I. I. a J. J. Gorbunovy-Posadovy. *Red.*

** Viz Sebrané spisy 49, Praha 1989, dokument č. 183. *Red.*

SEZNAM
LENINOVÝCH DOPISŮ A TELEGRAMŮ
ZAŘAZENÝCH DO PŘEDCHOZÍCH
SVAZKŮ SEBRANÝCH SPISŮ

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH DOPISŮ A TELEGRAMŮ

POZNÁMKY

ÚDAJE
K JEDNOTLIVÝM DOKUMENTŮM

REJSTRÍKY

SEZNAM
LENINOVÝCH DOPISŮ A TELEGRAMŮ
ZAŘAZENÝCH DO PŘEDCHOZÍCH
SVAZKŮ SEBRANÝCH SPISŮ
(1900—1921)

DOPIS N. K. KRUPSKÉ. *Před 24. srpnem 1900.*

Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 54—57.

DOPIS N. K. KRUPSKÉ. *16. července 1902.*

Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 226—228.

ORGANIZAČNÍMU VÝBORU S TEXTEM DOPISU ADRESO-
VANÉHO N. K. KRUPSKÉ. *Mezi 4. a 7. březnem 1903.*

Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 312—313.

DOPIS N. K. KRUPSKÉ. *3. prosince 1904.*

Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 453—455.

DOPIS A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. *27. února 1914.*

Sebrané spisy 48, Praha 1989, s. 297—298.

TELEGRAM M. I. ULJANOVOVÉ A A. I. JELIZAROVOVÉ-UL-
JANOVOVÉ. *15. dubna 1917.*

Sebrané spisy 49, Praha 1989, s. 468.

DOPIS A. I. JELIZAROVOVÉ. *Na podzim 1920.*

Sebrané spisy 52, Praha 1990, s. 41.

TELEGRAM D. I. ULJANOVVI. *13. ledna 1921.*

Sebrané spisy 52, Praha 1990, s. 67.

DOPIS D. I. ULJANOVVI. *6. dubna 1921.*

Sebrané spisy 52, Praha 1990, s. 158—159.

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH DOPIŠŮ A TELEGRAMŮ*
(1895—1922)

M. A. ULJANOVOVÉ

1895

Konec dopisu z 20. května; konec dopisu z 8. června; dopis z 3. nebo 4. srpna; konec dopisu ze 7. září; konec dopisu z 5. prosince (viz tento svazek, dokumenty č. 6, 7, 9, 11 a 12).

1897

Dva dopisy z února; dopis z 10. března; dopis z první poloviny března; telegram odeslaný před 26. březnem; před 17. dubnem; doporučený dopis z 26.—28. dubna; dopis napsaný před 18. květnem; dva dopisy z července; dva dopisy ze srpna (viz tento svazek, dokumenty č. 17, 18, 19, 20, 22, 24, 28, 30 a 40).

1898

Dopis ze 4. září; dopis z první poloviny září (viz tento svazek, s. 445; dokument č. 54).

1899

Dopis ze 14. června; dopis z první poloviny srpna; telegram z 22. srpna (viz tento svazek, s. 445—446 a dokumenty č. 94 a 97).

* Dopisy posílané do Ruska jsou datovány podle starého kalendáře, dopisy posílané z ciziny podle nového kalendáře. *Red.*

1900

Telegram odeslaný mezi 19. a 29. lednem* (viz tento svazek, s. 238); po 20. květnu (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis z 18. srpna (viz tento svazek, s. 446); ze srpna (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis z 20. října; ze 6. listopadu (viz tento svazek, s. 446 a dokument č. 114).

1902

Dopis napsaný během ledna až 26. února; mezi 10. dubnem a 8. květnem; mezi 8. květnem a 7. červnem (viz tento svazek, dokumenty č. 136, 138 a 140); po 25. červenci (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); mezi 27. zářím a 9. listopadem (viz tento svazek, dokument č. 143).

1903

Dopis napsaný před 19. lednem (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1908

Dopis napsaný po 17. únoru; pohlednice z května; dopis z léta; dva dopisy z listopadu (viz tento svazek, dokumenty č. 163, 166, 169 a 175).

1909

Dopis z 27. dubna (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis napsaný před 19. červencem (viz tento svazek, dokument č. 194).

* Za sibiřského vyhnanství (1897—1900) psával Lenin M. A. Uljanovové »každou neděli«. Asi 70 těchto dopisů nebylo nalezeno. *Red.*

1910

Dopis z dubna; z května; ze začátku července (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis z 20. nebo 21. července (viz tento svazek, dokument č. 114).

1910—1911

Dopis napsaný koncem roku 1910 nebo nejpozději 19. ledna 1911 (viz tento svazek, dokument č. 217).

1912

Dopis z listopadu (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1912—1913

Dopis napsaný koncem roku 1912 nebo nejpozději 24. února 1913 (viz tento svazek, dokument č. 234).

1913

Dopis z dubna (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis napsaný před 17. květnem (viz tento svazek, dokument č. 237); několik dopisů napsaných mezi 28. červnem a 26. červencem (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1914

Pohlednice z června; dopis ze září; dopis a pohlednice napsané během října až 6. listopadu (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1915

Dopis z února až března; pohlednice ze září; pohlednice z října (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ

1898

Dopis z června nebo nejpozději z 15. července; z první poloviny listopadu; dopis napsaný na podzim do 15. listopadu; dopis z 15. prosince (viz tento svazek; dokumenty č. 51, 60, 61, 64 a s. 445).

1899

Dopis ze 17. března; seznam tiskových chyb na 11.—16. archu korektury knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku* ze 4. dubna; dopis ze září (viz tento svazek, dokumenty č. 82, 85 a 98).

1901

Dopis ze 4. srpna (viz *Sebrané spisy* 46, Praha 1989, s. 167—168).

1902

Dopis napsaný mezi 26. únorem a 2. dubnem; mezi 12. dubnem a 7. červnem; dopis z 26. prosince (viz tento svazek, dokumenty č. 137, 140 a 145).

1902—1903

Vzkaz na obálce z roku 1902 nebo 1903 (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1905

Dopis ze 6. a 7. srpna (viz Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 453).

1908

Dopis ze října (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); rukopis »zvláštního lístku«, na němž byly uvedeny doplňky k práci Materialismus a empiriokriticismus, a dopis z 26. listopadu; telegram z 10. prosince; dopis napsaný před 24. prosincem (viz tento svazek, dokumenty č. 174, 175 a 177).

1909

Dopis z 5. února; telegram z 15. nebo 16. února; pohlednice napsaná před 8. březnem; oprava 630. strany rukopisu knihy Materialismus a empiriokriticismus; dopis z 21. března (viz tento svazek, dokumenty č. 178, 179, 183 a 185), dva dopisy z 24. března (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); seznam chyb v korektuře z 8. dubna; dopis z října (viz tento svazek, dokumenty č. 190 a 197).

1910

Dopis napsaný mezi 2. květnem a 18. červnem (viz tento svazek, dokument č. 211).

1911

Dopis ze září; dopis napsaný před 9. říjnem (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1914

Dopis z května (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis napsaný mezi 14. listopadem a 22. prosincem (viz tento svazek, dokument č. 255).

1915

Dopis z března; z jara (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); dopis a seznam »přání« napsaný během podzimu do 7. října (viz tento svazek, dokument č. 257); dopis napsaný během listopadu až 11. prosince (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1916

Dopis ze začátku roku, nejpozději z 25. března; dopis z března až 7. dubna; z 10. dubna (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS); z 10. června (viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 492); dva dopisy ze srpna (viz tento svazek, s. 31).

M. T. JELIZAROVVI

1895

Přípisek k dopisu M. A. Uljanovové z 29. srpna (viz tento svazek, dokument č. 10).

1897

Pohlednice z 8. června (viz tento svazek, dokument č. 27).

1899

Dopis z 30. května (viz tento svazek, dokument č. 89).

1901

Dopis z 19. května (viz tento svazek, dokument č. 128).

1916

Dopis napsaný před 26. listopadem (viz tento svazek, dokument č. 262).

O. I. ULJANOVOVÉ

Dopis z 10. prosince 1890 (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

D. I. ULJANOVVI

1898

Dopis napsaný během podzimu do 15. listopadu (viz tento svazek, dokument č. 60).

1898—1899

Dopis napsaný mezi 28. prosincem 1898 a 2. lednem 1899 (viz tento svazek, dokument č. 68).

1913

Dopis z dubna (viz tento svazek, dokument č. 237).

M. I. ULJANOVOVÉ

1897

Dopis z 26. března; dopis napsaný mezi 5. a 17. dubnem; před 18. květnem; dopis z 3. července (viz tento svazek, dokumenty č. 20, 22, 24 a s. 445).

1903

Dopis napsaný před 25. prosincem (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1903—1904

Dopis napsaný během prosince 1903 až 8. ledna 1904 (viz tento svazek, dokument č. 149).

1905

Dopis napsaný před 25. říjnem (viz Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 453).

1908

Dopis z 20. nebo 21. ledna; dopis napsaný před 25. únorem; během února — do 10. března (viz tento svazek, dokument č. 160; Sebrané spisy 47, Praha 1989, s. 164; tento svazek, dokument č. 164); dopis z první poloviny září (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1910

Dopis z června (viz tento svazek, dokument č. 212).

1911

Dopis napsaný během června nebo nejpozději 5. července (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1913

Dopis napsaný mezi 1. říjnem a 14. listopadem; seznamy německých knih z 21. prosince (viz tento svazek, dokumenty č. 244 a 245).

1915

Pohlednice z února (Ústřední stranický archív Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

1916

Dopis a dvě pohlednice z října; pohlednice napsaná před 26. listopadem (viz tento svazek, dokumenty č. 261 a 262).

1922

Dopis z 27. ledna (Ústřední stranický archiv Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

N. K. KRUPSKÉ

1897

Dopis z 10. prosince; dopis napsaný před 21. prosincem (viz tento svazek, dokumenty č. 34 a 35).

1898

Dopis z 24. ledna; dopis napsaný během ledna nebo nejpozději 6. března; před 14. únorem; seznam knih poslaný mezi 15. únorem a 14. březnem; dopis z 18. února; z 24. února; z 1. března; z 8. března; písemný vzkaz z 10. nebo 11. září (viz tento svazek, dokument č. 38; s. 449; dokument č. 40; s. 448; dokumenty č. 41, 42, 43, 44 a s. 454).

1900

Dopis z 10. a 16. července; pohlednice z 1. srpna; dva dopisy z října; dopis napsaný před 15. prosincem (viz tento svazek, s. 473, 471, 478, 480).

1902

Dopis napsaný před 21. červencem (viz Sebrané spisy 6, Praha 1981, s. 469).

1917

Dopisy a písemné vzkazy z července až října (viz Sebrané spisy 34, Praha 1987, s. 491—492).

POZNÁMKY

- ¹ *Uljanovová Marie Alexandrovna* (1835—1916) — Leninova matka, viz jmenný rejstřík. — 55
- ² Na Volkovském hřbitově je pochována Leninova mladší sestra *Olga Iljinična Uljanovová* (1871—1891), viz jmenný rejstřík. — 55
- ³ Jde o peníze, které měla M. A. Uljanovová dostat z Kokuškina a Alakajevky.
Kokuškino — vesnice vzdálená asi 40 verst od Kazaně, kde měl A. D. Blank — Leninův dědeček z matčiny strany — půdu a dům se zahradním domkem. Po smrti A. D. Blanka zdědily dům jeho dcery, přičemž podíl Leninovy matky spravovala její sestra L. A. Ponomarjovová.
V Kokuškinu si Lenin odpykával vyhnanství za účast ve studentských bouřích v prosinci 1887. Zahradní domek, kde v době vyhnanství bydlel, byl restaurován a je v něm zřízeno Leninovo muzeum.
Alakajevka — vesnice vzdálená asi 50 verst od Samary [Kujbyšev]; nedaleko této vesnice Leninova matka zakoupila dvorec, kde v letech 1889—1893 rodina Uljanovových každé léto žila. Když se pak rodina přestěhovala ze Samary do Moskvy, byl dvorec pronajat Krušvicovi, o němž se Lenin v dopise zmiňuje. — 56
- ⁴ *Uljanovová Marie Iljinična* (1878—1937) — mladší sestra V. I. Lenina, viz jmenný rejstřík. — 56
- ⁵ *Ruskije vědomosti* — deník vycházející od roku 1863 v Moskvě; tlumočil názory umírněné liberální inteligence. V roce 1918 byl zároveň s jinými kontrarevolučními listy zastaven. — 56
- ⁶ *Uljanov Dmitrij Iljič* (1874—1943) — bratr Lenina, viz jmenný rejstřík. — 57

⁷ Jde zřejmě o litografované přednášky V. O. Ključevského o ruských dějinách, které začaly vycházet ve školním roce 1880—1881.

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je litografovaný výtisk Ključevského Nových ruských dějin^[100] s Leninovými poznámkami na okraji. Byl určen pro akademický rok 1883—1884. — 57

⁸ Projev V. O. Ključevského Památce v Pánu zesnulého vladaře-imperátora Alexandra III.^[100] vyšel jako brožura. Několik set výtisků této brožury skupili studenti moskevské univerzity, vložili do ní hektografovanou bajku D. I. Fonvizina Liška-pletichářka a rozšiřovali ji pak jako »opravené a doplněné« vydání. Toto vydání bylo předloženo při přednášce i samotnému Ključevskému, přičemž studenti pískali a syčeli. V důsledku toho bylo padesát studentů zatčeno a část z nich byla vypovězena z Moskvy. — 58

⁹ *Mark — Jelizarov Mark Timofejevič* (1863—1919) — manžel starší Leninovy sestry A. I. Uljanovové-Jelizarovové, viz jmenný rejstřík. — 58

¹⁰ *Aňuta — Jelizarovová-Uljanovová Anna Iljinična* (1864—1935) — starší Leninova sestra, viz jmenný rejstřík. — 59

¹¹ Dne 25. dubna (7. května) 1895 odjel Lenin z pověření petrohradských marxistů do ciziny, aby tam navázal spojení se skupinou Osvobození práce a seznámil se se západoevropským dělnickým hnutím. Navštívil Švýcarsko, Francii a Německo. Do Ruska se vrátil na podzim 1895. — 61

¹² Jde o dvouletou dceru A. A. Šuchta. Šuchtova rodina, s níž se Lenin znal ještě ze Samary [Kujbyšev], žila tehdy v Ženevě. — 62

¹³ Zřejmě byla uvedena adresa Saula Grünfesta, spoluzakladatele minské tiskárny Čornyj pereděl. V roce 1882 Grünfest emigroval do ciziny a připojil se ke skupině Osvobození práce, kde jeden čas vykonával administrativní práci. — 64

¹⁴ *D. A. a J. N. Ardaševovi* — Leninovi příbuzní z matčiny strany. — 68

¹⁵ Za tři dny nato, v noci z 8. na 9. (20. na 21.) prosince 1895, byl Lenin zatčen za činnost v petrohradském Svazu boje za osvobo-

zení dělnické třídy. Ve vyšetřovací vazbě strávil víc než 14 měsíců, poté byl vypovězen na Sibiř. — 68

- ¹⁶ Dopis poslal Lenin z vězení na adresu A. K. Čebotarjovové, ženy blízkého známého rodiny Uljanovových I. N. Čebotarjova. U Čebotarjovových se Lenin stravoval, mohl se k nim proto oficiálně hlásit. Dopis byl však vlastně určen soudruhům, kteří zůstali na svobodě, mezi nimi i N. K. Krupské. Lenin chtěl takto mimo jiné zjistit, kdo byl zatčen společně s ním. Proto záměrně neuváděl pravá jména, ale používal náznaků tak, že spojoval krycí jména soudruhů se seznamem vědeckých knih, o jejichž zaslání prosil (viz o tom článek A. I. Uljanovové-Jelizarovové *Vzpomínky na Iljiče ve sborníku Vzpomínky na Vladimíra Iljiče Lenina*, díl I, Praha 1957, s. 42—43).

Tento dopis je první ze zachovaných dopisů, které Lenin napsal ve vězení. Popisuje v něm svůj záměr napsat knihu *Vývoj kapitalismu v Rusku*, kterou začal ve vězení a dokončil ve vyhnanství (viz *Sebrané spisy 3*, Praha 1980). — 69

- ¹⁷ *Svobodná ekonomická společnost* — privilegovaná vědecká společnost, jedna z nejstarších v Evropě, založená v Petrohradě v roce 1765 s cílem — jak se pravilo v jejích stanovách — »šířit ve státě poznatky užitečné pro zemědělství a průmysl«. — 70

- ¹⁸ Lenin má na mysli nedělní piroh, o němž je řeč v Gončarovově románu *Oblomov*^[50]. — 71

- ¹⁹ Ve vyšetřovací vazbě byly návštěvními dny čtvrtky a pondělí. Na osobní, půlhodinové schůzky v pondělí chodívala za Leninem matka a jeho mladší sestra Marie, na delší, čtvrtéční schůzky, kdy se mluvilo přes mříž, A. I. Uljanovová-Jelizarovová; ta také nosila Leninovi knihy a udržovala s ním pracovní šifrovanou korespondenci. — 74

- ²⁰ Dopis byl poslán z cesty do sibiřského vyhnanství.

Dne 29. ledna 1897 byl vydán »nejvyšší rozkaz« o Leninově vypovězení na tři roky na východní Sibiř pod policejní dozor. Lenin dostal povolení, že nemusí jet do vyhnanství s transportem, ale může se dopravit na vlastní náklady na základě průjezdního osvědčení, jímž podléhal irkutskému generálnímu gubernátorovi. Do Irkutsku Lenin nejel, zůstal v Krasnojarsku a čekal tam na odpověď na svou žádost ze 6. března, v níž irkutského generálního gubernátora žádal, aby mu jako místo vyhnanství byl určen krasnojarský nebo minusinský okruh Jenisejské gubernie. — 76

- ²¹ Dopis je zřejmě druhou částí společného dopisu. První část, adresovaná M. A. Uljanovové, se nezachovala. — 78
- ²² Jde o výpisky z různých knih z Rumjancevovy knihovny (dnes Leninovy státní knihovny, nositelky Leninova řádu), které Lenin potřeboval pro svou práci na knize Vývoj kapitalismu v Rusku. — 78
- ²³ Za svého pobytu v Krasnojarsku se Lenin přátelsky stýkal s V. A. Bukšnisem, A. A. Filippovem, N. V. Jacevičem, V. A. Karaulovem, P. A. Krasikovem, V. N. Kudrjaševem, P. J. Kulakovem a N. A. Merchalevem. — 79
- ²⁴ Jde o skupinu vyhnanců, kteří jeli do vyhnanství na státní útraty. Byli v ní nejbližší Leninovi spolubojovníci z petrohradského Svazu boje: J. O. Cederbaum (L. Martov), G. M. Kržižanovskij, V. V. Starkov a A. A. Vanějev. Zdržení bylo zaviněno špatnou organizací transportu. Skupina přijela do Krasnojarska teprve 4. dubna 1897. Lenin přivítal své přátele na nádraží. — 80
- ²⁵ Leninova domněnka byla mylná: G. M. Kržižanovskij (Gleb) a všichni jeho soudruzi jeli do vyhnanství na státní útraty.
Matka G. M. Kržižanovského E. E. Rozenbergová následovala svého syna do vyhnanství. — 81
- ²⁶ J. O. Cederbaum, G. M. Kržižanovskij, V. V. Starkov a A. A. Vanějev, kteří jeli do vyhnanství na státní útraty, byli od 4. do 23. dubna 1897 drženi v krasnojarském vězení. Rozhodnutím jeni-sejského gubernátora z 10. dubna byla Starkovovi a Kržižanovskému určena za místo pobytu vesnice Těsinskoje v minusinském okruhu. V. V. Starkov a G. M. Kržižanovskij se vydali na cestu do Minusinska společně s Leninem 30. dubna na vlastní náklady na parníku Svatý Mikuláš. — 83
- ²⁷ *Novoje slovo* — měsíčník pro vědu, literaturu a politiku; vycházel v Petrohradě od roku 1894 jako orgán liberálních narodníků; od jara 1897 ho vydávali legální marxisté. V prosinci 1897 carská vláda časopis zastavila. — 84
- ²⁸ Lenin dostal oficiální sdělení, že má odjet do Šušenského v minusinském okruhu, teprve 24. dubna 1897; téhož dne mu bylo také doručeno průjezdní osvědčení. — 84

- ²⁹ *Minusinci* — G. M. Kržižanovskij a V. V. Starkov vypovězení do minusinského okruhu.
Turuchanci — J. O. Cederbaum a A. A. Vanějev vypovězení do Turuchanska. — 85
- ³⁰ V jednom z dopisů, který se nezachoval, uváděl Lenin zřejmě podrobný seznam výpisků z různé literatury, kterou potřebuje k práci na knize *Vývoj kapitalismu v Rusku*. — 85
- ³¹ D. I. Uljanov studoval v té době na lékařské fakultě moskevské univerzity. — 85
- ³² Jde zřejmě o honorář za stať K charakteristice ekonomického romantismu, jejíž první část byla uveřejněna v 7. čísle časopisu *Novoje slovo* z dubna 1897 (viz *Sebrané spisy* 2, Praha 1980, s. 129—263). — 86
- ³³ *Russkoje bogatstvo* — měsíčník; vycházel v letech 1876—1918 v Petrohradě. Od počátku 90. let byl orgánem liberálních narodníků, od roku 1906 polokadetské Lidové socialistické strany práce (enesů).
Věstník finansov, promyšlennosti i torgovli — týdeník ministerstva financí; vycházel v Petrohradě od listopadu 1883 do roku 1917. — 87
- ³⁴ *Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik* — časopis vycházející v letech 1888—1933 v Berlíně, Tübingenu a Lipsku. — 87
- ³⁵ *Buločkinovy* — Zinaida Pavlovna Něvzorovová (krycí jméno Buločka — Houstička) a její sestry Sofie Pavlovna a Augusta Pavlovna. Zinaida a Sofie byly zatčeny v létě 1896 za činnost v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V tomto případě se Lenin zřejmě dotazuje pod jménem Buločkinových i na osud N. K. Krupské, která byla zatčena 12. srpna 1896. »Jaképak u nich bylo finále,«, tj. jaký byl nad nimi vynesen rozsudek. — 87
- ³⁶ Lenin, Kržižanovskij a Starkov přijeli do Minusinka 6. května 1897 a 8. května byli odtud odesláni do místa vyhnanství, Lenin do Šušenského, Starkov a Kržižanovskij do vesnice Těsinskoje. — 87
- ³⁷ Dopis se nezachoval. Jde pravděpodobně o Leninův dopis redak-

- ci časopisu *Novoje slovo* se žádostí o zaslání honoráře za první část stati K charakteristice ekonomického romantismu. — 88
- ³⁸ Lenin tím míní, že odtud nedostal dopis od G. M. Kržižanovského a V. V. Starkova. — 89
- ³⁹ »Konflikt« a »válku« vyvolal P. P. Maslov (»majitel zlatých dolů«) a redakce listu Samarskij věstník proti redakci časopisu *Novoje slovo* v čele s P. B. Struvem, kterou Samarskij věstník obviňoval ze sympatií k buržoazii a k liberalismu. Lenin se v této polemice postavil za *Novoje slovo* (viz tento svazek, s. 38—39). — 90
- ⁴⁰ Za pobytu v Šušenském chodíval Lenin na lov společně s vyhnancem O. A. Engbergem, I. Promiánským a místními rolníky I. S. Jermolajevem a P. T. Strogonovem. — 94
- ⁴¹ Tato slova Anny Iljiničny byla zřejmě odpovědí na Leninův dopis ze 17. dubna (viz tento svazek, s. 86—87). — 94
- ⁴² Leninovi byla jako vyhnanci stanovena podpora ve výši osm rublů měsíčně, z níž ve vyhnanství převážně žil. — 95
- ⁴³ Články jsou míněny jednotlivé části Leninovy stati K charakteristice ekonomického romantismu^[126], která postupně vyšla ve čtyřech číslech (7—10) časopisu *Novoje slovo* (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 129—263). — 95
- ⁴⁴ Dne 1. a 2. května 1897 se na zasedáních III. odboru Svobodné ekonomické společnosti konala diskuse o knize *Vliv sklizní a cen obilí na některé stránky ruského národního hospodářství*, která vyšla za redakce prof. A. I. Čuprova a A. S. Posnikova^[11]. Referát přednesl profesor Čuprov. Knihu a stenografický záznam referátu potřeboval Lenin při práci na *Vývoji kapitalismu v Rusku* (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, poznámku 80). — 96
- ⁴⁵ D. I. Uljanov jel do Kazaně kvůli prodeji statku Kokuškino po smrti L. A. Ponomarjovové. Velice nepříjemný »konec«, o němž se Lenin v dopise zmiňuje, znamená, že M. A. Uljanovové připadly oba zadlužené podíly. — 99
- ⁴⁶ *Rybkinová* — stranické krycí jméno N. K. Krupské.
Krupská Naděžda Konstantinovna (1869—1939) — Leninova žena, viz jmenný rejstřík. — 99

- 47 Jde o Výroční zprávu výboru Něvské společnosti pro lidovou zábavu. Společnost vznikla v Petrohradě v roce 1885 původně jako soukromý kroužek a později — v roce 1891 — se ustavila jako samostatná společnost s vlastními stanovami a názvem. Měla vlastní divadla, místnosti pro pořádání koncertů a divadelních představení za Něvskou branou, v obvodě, kde bylo hodně továren a závodů, a kladla si za cíl organizovat lidové zábavy, přednášky, koncerty, divadelní představení apod. Zakládala rovněž dělnické pěvecké kroužky, čítárny a školky. V jedné z jejich čítáren mívali členové marxistických kroužků schůzky a besedy s dělníky. Před svým zatčením v roce 1896 čítárnu hodně využívala N. K. Krupská i jiné učitelky-marxistky. — 100
- 48 *Spiez* — městečko ve Švýcarsku na břehu Thunského jezera, kde Leninova matka a sestra Marie trávily dovolenou. — 101
- 49 Jde o svatbu V. V. Starkova a A. M. Rozenbergové. Svatba se konala 30. července 1897 ve vesnici Těsinskoje a Lenin se jí účastnil. — 101
- 50 Ivanem Andrejičem míní Lenin poštmistra Ivana Kuzmiče Špekina z Gogolova Revizora. — 104
- 51 V srpnu až září 1897 pracoval Lenin na stati *Soupis domácí výroby v Permské gubernii za rok 1894/1895 a všeobecné otázky »domáckého« průmyslu*^[128]. Materiály z této stati využil v knize *Vývoj kapitalismu v Rusku*.
Stať byla určena pro časopis *Novoje slovo*, ale protože tento časopis byl v prosinci 1897 zastaven, stať tehdy nevyšla. Lenin ji o rok později zařadil do sborníku svých prací *Ekonomické studie a stati*^[189] (viz *Sebrané spisy 2*, Praha 1980, s. 313—419). — 104
- 52 Lenin odeslal Jelizarovovi svou stať *Soupis domácí výroby v Permské gubernii za rok 1894/1895 a všeobecné otázky »domáckého« průmyslu*^[128] s tím, aby ji poslal P. B. Struvemu. Přiložený dopis pro Struveho se nezachoval. — 105
- 53 Je míněn příspěvek z Tuly^[80], uveřejněný 6. srpna 1897 v rubrice *Z domova* v listu *Russkije vědomosti*. Oznamovalo se v něm, že guberniální zemstevní správa provádí v gubernii průzkum, jehož cílem je odhad majetku. K této práci přizvala správa řadu statistiků, a však místní úřady je z neznámých důvodů neschválily, takže statistický průzkum musel být odložen na příští rok. — 106

- ⁵⁴ Dne 6. srpna 1897 zaslala M. A. Uljanovová jensejskému gubernátorovi žádost, aby Lenina ze zdravotních důvodů přeložil na léčení do Krasnojarska a jí povolil jet za ním do vyhnanství. Žádost však byla zamítnuta. Zmíněný Leninův dopis matce se nezachoval. — 106
- ⁵⁵ Na několikrát opakovanou žádost povolil jensejský gubernátor G. M. Kržižanovskému a V. V. Starkovovi přeložení do Minusinska, kam se přestěhovali 31. srpna 1898. — 106
- ⁵⁶ Za nepovolený odjezd do Minusinska byl V. V. Starkov soudně stíhán a odsouzen k tříletému vězení. Podle zákona měl za to dostat pouze písemnou nebo ústní důtku anebo pokutu. Leninovým přičiněním byl Starkov nezákonného trestu zproštěn. — 109
- ⁵⁷ *Bývalé vysokoškolačky* — Jekatěrina Ivanovna a Glafira Ivanovna Okulovovy, které žily u svého otce ve vesnici Šošino pod policejním dozorem. G. I. Okulovová (Zajíček) patřila později k aktivním jiskrovcům a bolševikům. — 110
- ⁵⁸ G. M. Kržižanovskij a V. V. Starkov pracovali v komisi pro regulaci řečiště Minusinky v Minusinsku, kam jeli dvakrát z vesnice Těsinskoje na zasedání této komise. — 110
- ⁵⁹ Zde i dále je řeč o Leninově stati *Soupis domácí výroby v Permské gubernii za rok 1894/1895 a všeobecné otázky »domáckého« průmyslu*^[128]. — 111
- ⁶⁰ Za svého pobytu v Jenisejsku si A. A. Vanějev našel zaměstnání v kanceláři vedoucího, který řídil práce na zlepšení splavnosti Angary. — 112
- ⁶¹ D. I. Uljanov byl zatčen 7. listopadu 1897 ve věci moskevského Dělnického svazu a držen ve vězení až do 20. srpna 1898. Byl vyloučen z moskevské univerzity a vypovězen do Tuly. Později žil pod policejním dozorem v Podolsku v Moskevské gubernii. — 114
- ⁶² Zmíněné Leninovy dopisy P. B. Struvemu a N. K. Krupské, v nichž navrhoval, aby v časopise *Novoje slovo* byl uveřejněn překlad druhého dílu *Labriolovy knihy*, se nezachovaly. Překlad druhého dílu *Labriolovy knihy* vyšel rusky roku 1898 v Petrohra-

dě nákladem N. I. Berjozina a M. N. Semjonova pod názvem K otázce materialistického názoru na dějiny^[112]. — 114

⁶³ Jde o Sbírku nařízení ve věcech trestních a nápravných^[393] a o Statut o trestech ukládaných smírčími soudci^[395]. Tyto knihy Lenin potřeboval pro své právnícké konzultace, které poskytoval v Šušenském. Později vzpomínal: »Když jsem byl na Sibiři ve vyhnanství, dělal jsem advokáta. Dělal jsem to nelegálně, protože jsem byl úředně vypovězen, a něco takového bylo zakázáno, ale jelikož tam jiný právník nebyl, chodili lidé za mnou a svěřovali se mi s některými svými problémy« (Sebrané spisy 45, Praha 1989, s. 132). — 114

⁶⁴ Lenin má patrně na mysli svou stať Perly narodnické plánomanie^[141], kterou napsal pro časopis Novoje slovo, o jehož zastavení v prosinci 1897 ještě nevěděl.

V roce 1898 zařadil pak stať do sborníku Ekonomické studie a statí^[189] (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 463—494). — 117

⁶⁵ O jaký plánovaný časopis jde, se nepodařilo zjistit. Vzhledem k tomu, že časopis Novoje slovo byl administrativními orgány neustále pronásledován, je možné, že se už v roce 1897 uvažovalo o vydávání jiného časopisu, jímž se stal časopis Načalo; vycházel v první polovině roku 1899 za redakce P. B. Struveho, M. I. Tugana-Baranovského a dalších. — 117

⁶⁶ O těchto fotografiích psal Lenin své starší sestře už v dopise z 25. května 1897 (viz tento svazek, s. 97). Kromě toho čekal na zaslání skupinové fotografie vedoucích pracovníků petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy (J. O. Cederbaum, G. M. Kržižanovskij, V. I. Lenin, A. L. Malčenko, V. V. Starkov, A. A. Vanějev, P. K. Zaporožec), pořízeného v roce 1897 v Petrohradě před odjezdem do vyhnanství. — 117

⁶⁷ Jde o Vanějevovu ženu D. V. Truchovskou, která byla v Petrohradě odsouzena na tři měsíce vězení, ale protože odjela do vyhnanství za Vanějevem, odpykávala si trest v jenišejské věznici. — 118

⁶⁸ Lenin poslal pro časopis Novoje slovo svou stať Jakého dědictví se zřikáme?^[137] Protože časopis byl mezitím už zastaven, stať nevyšla, ale byla uveřejněna později ve sborníku Ekonomické stu-

die a statí^[189] (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 495—538).
— 119

⁶⁹ Jde zřejmě o intervenci ohledně zatčeného bratra D. I. Uljanova, jehož záležitost byla v té době předána do Petrohradu (viz poznámku 61). — 121

⁷⁰ Jde o referáty M. I. Tugana-Baranovského Vývoj našeho továrenského zákonodárství a P. B. Struveho Zákon z 2. června 1897 a předpisy z 20. září o délce pracovní doby, které měly být předneseny 6. prosince 1898 ve III. odboru (zemědělské statistiky a politické ekonomie) Svobodné ekonomické společnosti. Programy s tezemi těchto referátů nebyly nalezeny.

Struvův článek na stejné téma, o němž se Lenin zmiňuje a který byl zabaven cenzurou, byl vlastně pravidelným přehledem z rubriky Vnitropolitický přehled v listopadovém čísle časopisu *Novoje slovo* z roku 1897. — 122

⁷¹ Jde o referát M. A. Lozinského Rolnické pozemkové vlastnictví a opatření, jak zabránit, aby rolníci nebyli zbavováni půdy^[191], přednesený 13. prosince 1897 ve III. odboru Svobodné ekonomické společnosti. — 123

⁷² Vnitropolitickým přehledem je míněna Struveho stať v časopise *Novoje slovo* v rubrice Vnitropolitický přehled. — 123

⁷³ *Syn otěčestva* — liberálně orientovaný deník; vycházel v Petrohradě od roku 1856 do roku 1900 a od 18. listopadu (1. prosince) 1904. Přispívali do něj osvobožděnovci a narodníci různých odstínů. Od 15. (28.) listopadu 1905 se list stal orgánem strany eserů. 2. (15.) prosince 1905 byl zastaven. — 123

⁷⁴ Dne 8. ledna 1898 zaslal Lenin na jméno ředitele policejní správy telegram, v němž žádal, aby bylo povoleno jeho snoubence N. K. Krupské odpykávat si vyhnanství v Šušenském, a nikoli v Ufské gubernii, kam měla jet původně. Krupská se obrátila na ministra vnitra se žádostí, aby si mohla odpykávat vyhnanství v Šušenském, kde byl její snoubenec, a aby jí trest byl snížen ze tří na dva roky. Vyhnanství v Šušenském jí bylo povoleno, ale trest jí snížen nebyl. — 124

⁷⁵ *Krupská Jelizaveta Vasiljevna* (1842—1915) — matka N. K. Krupské, viz jmenný rejstřík. — 124

- ⁷⁶ Plán se podařilo uskutečnit: na podzim 1898 vyšel v Petrohradě první sborník Leninových děl pod názvem Ekonomické studie a stati, autor Vladimír Iljin^[189]. Do sborníku byly zařazeny mimo jiné stati K charakteristice ekonomického romantismu^[125], Perly narodnické plánomanie^[141] a Jakého dědictví se zříkáte?^[136] (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 129—263, 463—494 a 495—538). — 125
- ⁷⁷ Jde o I. A. Juchockého, který už v moskevském etapovém vězení rozvířil pomlouvačnou kampaň proti N. J. Fedosejevovi, neboť ho obvinil, že si přivlastnil peníze sebrané pro potřeby vyhnanců. Přestože tato obvinění byla naprosto falešná, Juchockij nepřestal intrikovat proti Fedosejevovi ani ve vyhnanství ve Vercholensku, kam byli vypovězeni oba současně. Pomluvy Juchockého byly jednou z hlavních příčin Fedosejevovy tragické smrti. — 127
- ⁷⁸ Recenzi knihy A. Bogdanova Stručná příručka ekonomické vědy, Moskva 1897^[11] napsal Lenin v únoru 1898^[182]. Téhož roku ji ve svém dubnovém čísle uveřejnil časopis Mir božij (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 52—60). — 129
- ⁷⁹ Jde o Varvaru Grigorjevnu Sarbatovovou, rolnickou ženu z Penzské gubernie, která byla skoro dvacet let chůvou v rodině Uljanovových. — 129
- ⁸⁰ »Ivany Andrejiči« míní Lenin — stejně jako v dopise č. 29 — poštmistra Ivana Kuzmiče Špekina^[48], který rád otevíral cizí dopisy. Lenin tím chtěl zřejmě M. T. Jelizarova upozornit, aby byl v korespondenci opatrnější. — 129
- ⁸¹ *Russkaja mysl* — měsíčník pro literaturu a politiku; vycházel v Moskvě v letech 1880—1918; do roku 1905 byl orientován liberálně narodnický. V devadesátých letech otiskoval občas na svých stránkách články marxistů. Po revoluci 1905 se stal orgánem pravého křídla kadetské strany. — 129
- ⁸² Je míněna kniha S. Bulgakova O trzích za kapitalistické výroby. Teoretická studia^[21]. Lenin ji kriticky posoudil ve svém článku Poznámka k teorii trhů (K polemice pánů Tugana-Baranovského a Bulgakova) (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 61—70). — 131

- 83 *Die Neue Zeit* — teoretický časopis Sociálně demokratické strany Německa; vycházel ve Stuttgartu v letech 1883—1923. Do října 1917 ho redigoval K. Kautsky, později H. Cunow. — 131
- 84 V jednom dopise ze srpna 1897, který se nezachoval, se Lenin zřejmě zmiňoval o dopise od A. A. Vanějeva, v němž mu pisatel líčil nezákonný postup jenijského okruhového policejního náčelníka Stojanova, který požadoval, aby lovecká puška patřící Vanějevovi byla odevzdána. — 132
- 85 V tomto i následujícím dopise jde o opravy k článku K charakteristice ekonomického romantismu^[125–6]. Opravy byly provedeny při reedici článku ve sborníku *Ekonomické studie a stati*. — 133
- 86 Lenin má na mysli svou stať *Soupis domácí výroby v Permské gubernii za rok 1894/1895 a všeobecné otázky »domáckého« průmyslu*^[128] (viz *Sebrané spisy 2*, Praha 1980, s. 313—419). — 133
- 87 Jde o Leninovy stati *Jakého dědictví se zřikáme?*^[137] a *Perly narodnické plánomanie*^[141], které byly zařazeny do sborníku *Ekonomické studie a stati*^[189].
Noticka o knize A. A. Mikulina nebyla nalezena^[207]. — 133
- 88 *Juridičeskij věstnik* — měsíčník liberálně buržoazního zaměření; vycházel v Moskvě v letech 1867—1892.
Statistický sborník Ruské říše vydával ústřední statistický výbor ministerstva vnitra. Materiály tohoto sborníku za rok 1866, 1868 a 1872 použil Lenin v práci *Vývoj kapitalismu v Rusku* (viz *Sebrané spisy 3*, Praha 1980, s. 742).
Uváděná kniha *Deník nejvyššími místy povoleného Druhého sjezdu ruských činitelů na poli technického a odborného vzdělání*^[60], vydávaný výborem sjezdu, byla Leninovi zaslána patrně s dopisem psaným neviditelným inkoustem. — 135
- 89 *Niva* — ilustrovaný týdeník, který ve svých přílohách vydával díla různých klasiků a známých spisovatelů. Byl založen v roce 1869. — 135
- 90 Knihu Adama Smithe Lenin nepřekládal. V době, kdy tento dopis psal, asi ještě přesně neznal autora a název knihy, kterou mu nabídli k překladu. Potvrzuje to fakt, že už za několik dní mluví

ve svých dopisech o tom, že dostal k překladu knihu S. a B. Webbových *Teorie a praxe anglického tradeunionismu*. — 136

- ⁹¹ Lenin dostal I. díl knihy S. a B. Webbových *Teorie a praxe anglického tradeunionismu*. Během několika měsíců tuto knihu přeložil a připsal k ruskému překladu řadu poznámek. Když do Šušenského přijela N. K. Krupská, pracovali na překladu I. dílu společně. — 140
- ⁹² Jde o A. I. a N. I. Veretěnnikovovy, Leninovy bratrance z matčiny strany. A. I. Veretěnnikov byl v té době vážně nemocen, proto Lenina velmi překvapilo, když od něj dostal zprávu, že nastoupil do zaměstnání. — 141
- ⁹³ *Moskovskije vědomosti* — list vycházející od roku 1756 až do Říjnové revoluce. Od roku 1863 tlumočil názory nejreakčnějších vrstev statkářů a duchovenstva. Od roku 1905 byl jedním z hlavních orgánů černosotňovců. — 142
- ⁹⁴ Dne 7. května 1898 přijela za Leninem do Šušenského Naděžda Konstantinovna Krupská se svou matkou Jelizavetou Vasiljevnu Krupskou. — 144
- ⁹⁵ Koncem května jel Lenin s Krupskou do Minusinska, kde se účastnili porady narodovoljovských a sociálně demokratických vyhnanců, svolané v souvislosti s útekem politického vyhnance sociálního demokrata S. G. Rajčina. — 146
- ⁹⁶ Lenin má na mysli překlad I. dílu knihy S. a B. Webbových a svou práci na knize *Vývoj kapitalismu v Rusku*. — 148
- ⁹⁷ Jde o S. M. Fridmanovou, jejíž adresu vyhnanci používali k zasílání literatury a peněz. »Případ«, o němž se Lenin zmiňuje, byl vyvolán útekem S. G. Rajčina (viz tento svazek, s. 146), kterému byly zaslány bez souhlasu Fridmanové z ciziny peníze na její adresu. Proto se minusinská vyhnanecká kolonie obrátila na ostatní vyhnance s návrhem, aby nadále adresu Fridmanové nepoužívali, protože by mohli vyvolat podezření policie. — 151
- ⁹⁸ Leninovi byla povolena cesta do Minusinska k návštěvě zubního lékaře; zdržel se tam tři dny — 10.—12. srpna. Protože v Minusinsku nebyl žádný zkušený zubař, obrátil se Lenin na jenisejského gubernátora se žádostí, aby mohl jet na týden do Krasnojars-

ška na léčení. Cesta mu byla povolena a začátkem září odjel ze Šušenského do Krasnojarska, kde bydlel u vyhnance P. A. Krasi-kova. Cesty využil ke studiu v soukromé knihovně kupce G. V. Judina a ke schůzkám s krasnojarskými sociálními demokraty.
— 153

- ⁹⁹ *Ob* — železniční stanice na levém břehu řeky Obu. Protože přes řeku nevedl železniční most, jezdily rychlíky jen do jmenované stanice. — 153
- ¹⁰⁰ D. I. Uljanov byl poslán do vyhnanství do Tuly a později žil pod policejním dozorem v Podolsku v Moskevské gubernii. — 155
- ¹⁰¹ Jde o stať K naší statistice továren a závodů. Nové statistické výkony profesora Karyševa (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 17—51). Materiálů a závěrů této stati Lenin bohatě využil v V., VI. a VII. kapitole knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku*. V časopisech *Mir božij* a *Naučnoje obozrenije* však stať nevyšla; byla zařazena do sborníku *Ekonomické studie a stati*.
Mir božij — literární a populárně vědecký měsíčník liberálního zaměření, vydávaný v Petrohradě v letech 1892—1906. V letech 1906—1918 vycházel pod názvem *Sovremennyj mir*.
Naučnoje obozrenije — vědecký a společenskopolitický časopis; vycházel v Petrohradě v letech 1894—1903. Byly v něm uveřejněny Leninovy práce *Nekritická kritika*, *Poznámka k teorii trhů* a *Ještě k teorii realizace* (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 629—654; Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 61—70, 80—101).
— 155
- ¹⁰² Jde o knihu spisovatelky N. S. Sochanské (pseudonym Kochanská); v této knížce poslala A. I. Uljanovová-Jelizarovová Leninovi dopis napsaný mezi řádky neviditelným inkoustem. — 157
- ¹⁰³ *Knihy Vývoj kapitalismu v Rusku*. Proces vytváření vnitřního trhu pro velkopřůmysl vyšla koncem března 1899 nákladem M. I. Vodovozovové (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 15—628).
— 161
- ¹⁰⁴ Prvních šest podkapitol III. kapitoly knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku* bylo původně otištěno jako článek v časopisu *Načalo*, č. 3, březen 1899, s. 96—117, pod názvem *Vytlačování robotního hospodářství kapitalistickým v současném ruském hospodářství*. Redakce k němu připojila poznámku: »Tento článek je úryv-

- kem z velké autorovy vědecké práce o vývoji kapitalismu v Rusku.« — 161
- ¹⁰⁵ Předmluvu ke knize Vývoj kapitalismu v Rusku Lenin později doplnil dodatkem, který byl uveřejněn jako postscriptum (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 20—22). — 161
- ¹⁰⁶ Autorské korektury knihy Vývoj kapitalismu v Rusku se ujala A. I. Uljanovová-Jelizarovová za pomoci D. I. Uljanova; korekturu statistických tabulek prováděl V. A. Ionov, Leninův známý z doby, kdy pobýval v Samaře [Kujbyšev]. — 162
- ¹⁰⁷ Jde zřejmě o vyučování M. T. Jelizarova ve večerních nedělních školách pro dělníky. — 164
- ¹⁰⁸ Zmíněný dopis se nezachoval. Jak vyplývá z dopisu z 11. listopadu 1898, dostal Lenin autorské výtisky svého sborníku Ekonomické studie a stati, které měly být na jeho prosbu rozeslány řadě soudruhů a známých. — 165
- ¹⁰⁹ *Frankfurter Zeitung* — deník německých burziánů vydávaný ve Frankfurtu nad Mohanem v letech 1856—1943. Znovu začal vycházet v roce 1949 pod názvem *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a je orgánem západoněmeckých monopolistů. — 165
- ¹¹⁰ *Stuttgartský Parteitag* — *Stuttgartský sjezd Sociálně demokratické strany Německa* — se konal 3.—8. října 1898. — 165
- ¹¹¹ Sborník Vladimir Iljin, Ekonomické studie a stati byl vydán v nákladu 1200 výtisků. — 166
- ¹¹² Jak vyplývá z Leninova dopisu z 12. prosince 1898 (viz dokument č. 64), dopis s příloženým seznamem tiskových chyb ke sborníku Ekonomické studie a stati se ztratil na poště a A. I. Uljanovová-Jelizarovová ho nedostala. Opravy provedl Lenin později jen ve stati K charakteristice ekonomického romantismu, která byla zařazena do sborníku Agrární otázka, díl I, 1908. — 167
- ¹¹³ Cesta byla povolena; od 24. prosince 1898 do 2. ledna 1899 byli Lenin a Krupská v Minusinsku. Zúčastnili se setkání marxistických vyhnanců, kteří se sem sjeli z různých míst minusinského okruhu. — 175

- ¹¹⁴ Tyto opravy nebyly v předmluvě ke knize *Vývoj kapitalismu v Rusku* provedeny. — 175
- ¹¹⁵ Stránka 44 rukopisu (čistopisu) připadla na 20. stránku prvního ruského vydání Leninovy knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku* (viz *Sebrané spisy* 3, Praha 1980, s. 56—57). Zmíněná Leninova oprava nebyla provedena ani v prvním, ani v dalších vydáních. — 175
- ¹¹⁶ Jde o M. I. Tugana-Baranovského, autora knihy *Ruská továrna dříve a nyní*^[391] a S. N. Bulgakova, autora knihy *O trzích za kapitalistické výroby. Teoretická studie*^[21]. — 176
- ¹¹⁷ *Žizň* — časopis pro literaturu, vědu a politiku; vycházel v Petrohradě v letech 1897—1901. Jeho vydávání obnovila v dubnu 1902 v zahraničí sociálně demokratická skupina *Žizň* (V. D. Bonč-Brujevič, G. A. a M. A. Kuklinovi, V. A. Posse, V. M. Veličkinová aj.). V prosinci 1902 byla skupina rozpuštěna a vydavatelství zrušeno. — 117
- ¹¹⁸ Lenin měl na mysli populární německou firmu Reclam, která vydala několik tisíc svazků literárních děl (*Universal Bibliothek*) po 20 pfenících (10 kopějkách) za svazek. — 178
- ¹¹⁹ Tento dopis je vlastně dopisnice napsaná v Šušenském. Jak vyplývá z doušky, vzal ji Lenin s sebou do Minusinska a odeslal ji teprve 28. prosince. — 179
- ¹²⁰ *Journal Officiel de la République Française* — vycházel v Paříži. — 179
- ¹²¹ Jde o referát P. B. Struveho na téma *Hlavní momenty ve vývoji ruského feudálního hospodářství od počátku 19. století do roku 1861*, který přednesl v moskevské Právnické společnosti 7. prosince 1898. Zpráva o referátu^[372] byla uveřejněna v listě *Ruskije vědomosti* z 9. prosince 1898.
- O názorech N. J. Fedosejeva na příčiny pádu nevolnictví lze soudit jedině podle jeho článku *Historické informace*, který vyšel v listě *Samarskij věstnik* 16. a 17. ledna 1897, a podle dopisu Andrejevskému, který má název *Z čeho a jak vznikla ruská dělnická třída* (viz sborník *Fedosejev Nikolaj Jevgrafovič, Moskva-Petrohrad 1923*, s. 145—154). Základní Fedosejevova práce na toto téma nebyla dosud nalezena. — 180

- ¹²² Lenin měl na mysli knihu Tugana-Baranovského Průmyslové krize v soudobé Anglii, jejich příčiny a vliv na život lidu^[390]. — 181
- ¹²³ Přivítání nového roku, jehož se zúčastnil Lenin a Krupská s ostatními soudruhy v Minusinsku, je vylíčeno v tomto svazku, v přílohách, dokument č. 12 a 14 a v knize P. N. Lepešinského Na povorotě [Na rozhraní dvou věků], Moskva 1955, s. 96—110. — 182
- ¹²⁴ Jde o disputaci, k níž došlo 19. prosince 1899 v aule moskevské univerzity při obhajobě disertační práce M. I. Tugana-Baranovského Ruská továrna dříve a nyní^[330], kterou se autor ucházel o vědeckou hodnost doktora politické ekonomie. — 184
- ¹²⁵ Tímto dodatkem k II. kapitole Leninovy knihy Vývoj kapitalismu v Rusku je zřejmě poznámka pod čarou týkající se knihy V. V. (V. P. Voroncova) Osudy kapitalismu v Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 192). — 184
- ¹²⁶ Zásilku odesílala M. A. Uljanovová, jak o tom později píše v dopise dceři Marii Iljiničně: »Poslala jsem Voloděovi do Šuši šachy a Nadě nějaké pečivo 17. prosince v domnění, že to budou mít na svátky, nejpozději na Nový rok, a oni to zatím dostali až za měsíc, kolem 17. ledna.« — 184
- ¹²⁷ A. A. Vanějev požádal o přeložení do kraje s mírnějším podnebím, irkutský generální gubernátor ho však dal přeložit do Tun-ky v Irkutské gubernii. Teprve na opětovnou žádost a na zvláštní lékařské doporučení se podařilo dosáhnout, že Vanějev byl začátkem června 1899 přeložen do vesnice Jermakovskoje v minusinském okruhu, kde za tři a půl měsíce zemřel. — 185
- ¹²⁸ *Načalo* — měsíčník pro vědu, literaturu a politiku, orgán legálních marxistů. Vycházel v Petrohradě v první polovině roku 1899 za redakce P. B. Struveho, M. I. Tugana-Baranovského aj. Lenin uveřejnil v tomto časopise řadu svých recenzí (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 102—107, 165—168) a prvních šest podkapitol III. kapitoly knihy Vývoj kapitalismu v Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 195—227). — 190
- ¹²⁹ Jak vyplývá z následujícího dopisu, jde o knihu R. Gvozděva Kulctví a lichvářství a jejich společenskoekonomický dosah^[46]. Le-

- ninova recenze této knihy byla otištěna v časopise Načalo, č. 3 z roku 1899 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 71—75). — 190
- ¹³⁰ K přeložení A. A. Vanějeva do Anciferova nedošlo pro jeho nemoc. — 190
- ¹³¹ Jde o přílohy k VII. kapitole Leninovy knihy Vývoj kapitalismu v Rusku: Přehled statistických údajů o továrním průmyslu v evropském Rusku a Nejdůležitější střediska továrního průmyslu v evropském Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, Přílohy). — 193
- ¹³² Lenin vrátil jedno z čísel časopisu Izvestija knižných magazinov tovariščestva M. O. Volf po literatuře, naukám i bibliografii zřejmě s dopisem psaným neviditelným inkoustem. O tom, že ho o ně žádali, psal z konspirativních důvodů. — 194
- ¹³³ Jde o Leninovu recenzi na Parvusovu knihu Světový trh a zemědělská krize. Ekonomické studie^[184]. Recenze vyšla v časopise Načalo, č. 3 z roku 1899 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 76—77). — 194
- ¹³⁴ Z dalšího dopisu je zřejmé, že jmenovanou brožuru^[307] poslala A. I. Uljanovová-Jelizarovová Leninovi jako vzor písma, kterým byla sázena kniha Vývoj kapitalismu v Rusku. — 195
- ¹³⁵ Lenin má na mysli Diagram k tabulkám A a B v II. kapitole knihy Vývoj kapitalismu v Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, Ilustrace). — 196
- ¹³⁶ V dopise napsal Potresov Leninovi své připomínky k jeho článku Jakého dědictví se zříkáme a zejména zdůrazňoval, že článek působí dojmem, jako by jeho autor navrhoval převzít dědictví od Skaldina. Lenin do jisté míry s Potresovými připomínkami souhlasil a v dopise, jímž mu odpovídal, napsal, že nikde nenavrhuje přebírat dědictví od Skaldina a že uvádí Skaldina — a nikoli Černyševského a jeho stoupence — jedině z cenzurních důvodů (viz Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 36—37). — 196
- ¹³⁷ S těmito obviněními vystoupil P. P. Maslov, jeden ze »Samařanů« (viz poznámku 39), ve svém článku Idealizace naturálního hospodářství, který vyšel v časopise Naučnoje obozrenije, č. 3

z roku 1899. Na tento článek zřejmě Lenina upozornil J. O. Martov. — 196

- ¹³⁸ Lenin má na mysli V. kapitolu své stati Jakého dědictví se zřikáme? (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, 531—538). — 196
- ¹³⁹ O jaký dodatek k VII. kapitole knihy Vývoj kapitalismu v Rusku jde, nebylo přesně zjištěno. Je možné, že je tím míněna poznámka pod čarou k předposlednímu odstavci této kapitoly, kde Lenin potvrzuje správnost Marxovy klasifikace kapitalistických forem a stadií průmyslové výroby oproti klasifikaci (studie Heldovy a Bücherovy), »která směšuje manufakturu s továrnou a práci pro faktora povyšuje na zvláštní formu průmyslové výroby« (Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 575—576). — 196
- ¹⁴⁰ Jde o honorář za překlad prvního dílu knihy S. a B. Webbových Teorie a praxe anglického tradeunionismu^[25], která vyšla nákladem O. N. Popovové v roce 1899. — 196
- ¹⁴¹ Jde zřejmě o Leninovu recenzi knihy Obchodní a průmyslové Rusko. Informativní příručka pro obchodníky a továrníky^[185]. Tato recenze byla uveřejněna ve 3. čísle časopisu Načalo z roku 1899 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 78—81). — 197
- ¹⁴² Lenin má na mysli svůj článek Poznámka k teorii trhů, uveřejněný v 1. čísle časopisu Naučnoje obozrenije z roku 1899 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 61—70). Struveho odpověď K problému trhů za kapitalistické výroby (O Bulgakovově knize a Iljinově článku^[374]) vyšla v témž čísle.
- Otázka teorie trhů vyvolala živou polemiku, které se účastnil rovněž B. Avilov, A. Izgojev, P. Něždanov a P. Skvorcov. Lenin otiskl v 8. čísle časopisu Naučnoje obozrenije svůj článek Ještě k teorii realizace (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 82—101). P. B. Struve zdržel otištění tohoto článku patrně i proto, aby mohl uveřejnit svou Odpověď Iljinovi^[376] ve stejném čísle časopisu Naučnoje obozrenije. Polemika o této otázce pokračovala i později. V 12. čísle časopisu Žižň z roku 1899 vyšly články P. Něždanova Polemika v otázce trhů a V. I. Lenina Odpověď panu P. Něždanovovi (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 169—174). — 197
- ¹⁴³ Jde o časopis německé sociální demokracie Die Neue Zeit. V Rusku bylo sice povoleno objednávat si tento časopis, ale jestliže

adresát byl osobou politicky nespolehlivou, býval časopis často konfiskován. Z konspirativních důvodů uváděl proto Lenin název časopisu v dopisech členům rodiny ruský. Objednávala ho pro Lenina jeho rodina do Moskvy a odtud mu ho pak posílali do Šušenského. — 198

- ¹⁴⁴ Lenin má na mysli jeden ze zemědělských přehledů vydávaných guberniálními správami zemstev, kterých používal při své práci na knize Vývoj kapitalismu v Rusku. — 198
- ¹⁴⁵ Lenin zřejmě mýnil tabulku týkající se kategorií druhů výroby v V. kapitole knihy Vývoj kapitalismu v Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 362). Tato tabulka byla v knize vysázena nejmenším typem písma (nonpareillem), jak si Lenin přál. — 199
- ¹⁴⁶ Jde o tabulku v druhé podkapitole II. kapitoly knihy Vývoj kapitalismu v Rusku, týkající se údajů o rozdělení plochy přidělové půdy mezi různé skupiny hospodářů, a tabulky v první podkapitole téže kapitoly, týkající se údajů o vytlačování střední skupiny hospodářů v dněperském újezdu Tavridské gubernie (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 89 a 80). — 199
- ¹⁴⁷ K předmluvě ke knize Vývoj kapitalismu v Rusku připojil Lenin jen postskriptum (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 20—22). Lenin o tom píše v tomto svazku, dokument č. 82. — 199
- ¹⁴⁸ Jde o Leninův článek Ještě k teorii realizace, v němž se neodvolává na knihu Vývoj kapitalismu v Rusku, jelikož neměl přesné informace o tom, kdy kniha vyjde, ale na svůj článek K charakteristice ekonomického romantismu uveřejněný ve sborníku Ekonomické studie a stati (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 129—263). — 199
- ¹⁴⁹ V kopii je na konci seznamu tiskových chyb připsána rukou A. I. Uljanovové-Jelizarovové ještě jedna oprava: »S. 31 v tabulce, v posledním svislém sloupci, proti VI. skupině místo 10,0 má být 16,0.« — 200
- ¹⁵⁰ M. T. Jelizarov vyhrál jednu partii při jedné simultánní hře proti známému německému šachistovi E. Laskerovi, který byl v Moskvě koncem ledna a začátkem února 1899. — 200
- ¹⁵¹ »Pravověrnými« jsou zřejmě míněni „Samařané“ (viz poznámka 39 a 137). — 200

- ¹⁵² Jde o článek Ještě k teorii realizace (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 82—101) napsaný jako odpověď na článek P. B. Struveho K problému trhů za kapitalistické výroby (O Bulgakovově knize a Iljinově článku). — 202
- ¹⁵³ Bibliografický časopis Izvěstija zřejmě mezi řádky obsahoval dopis psaný neviditelným inkoustem. — 206
- ¹⁵⁴ V obsahu byly podrobně uvedeny hlavní teze každé podkapitoly. — 206
- ¹⁵⁵ Jde o Kautského knihu Agrární otázka^[465] z roku 1899. Lenin na ni napsal recenzi, která vyšla ve 4. čísle časopisu Načalo z roku 1899 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 102—107); konspekt této knihy byl uveřejněn v publikaci Leninskij sbornik XIX. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uchován exemplář Kautského knihy s Leninovými poznámkami na okraji. — 206
- ¹⁵⁶ Do Turuchanska psal Lenin J. O. Martovovi, avšak jejich korespondence z doby vyhnanství se nezachovala. — 210
- ¹⁵⁷ Jde o stávkou, k níž došlo v roce 1899 na třiceti vysokých školách v Petrohradě, Moskvě, Oděse, Kyjevě, Charkově, Rize, Tomsku a jiných městech.
Nepokoje ve Finsku byly vyvolány zrušením finské ústavy 3. (15.) února 1899. Zprávy o těchto událostech otištěné ve Frankfurter Zeitung cenzura zřejmě zadržela. — 210
- ¹⁵⁸ V časopise Praktičeskaja žizň a rovněž v knize I. Ciona Nihilisté a nihilismus^[403] byly zřejmě Leninovi zaslány dopisy psané neviditelným inkoustem. — 212
- ¹⁵⁹ Jde o článek B. Avilova Nový pokus o »ekonomickou harmonii« (N. Kablukov, O podmínkách rozvoje rolnického hospodářství v Rusku, Moskva 1899)^[396], uveřejněný v dvojčísle 1/2 časopisu Načalo z roku 1899. — 213
- ¹⁶⁰ Jde o Bulgakovovu stať O kapitalistickém vývoji v zemědělství^[20] otištěnou v dvojčísle 1/2 a v čísle 3 časopisu Načalo z roku 1899. — 213
- ¹⁶¹ Kritický rozbor názorů legálního marxisty S. N. Bulgakova pro-

- vedl Lenin ve dvou statích (první a druhá) pod společným názvem Kapitalismus v zemědělství (O knize Kautského a o článku pana Bulgakova). Stati byly původně určeny pro časopis Načalo, vzhledem k jeho zastavení však vyšly v 1. a 2. čísle časopisu Žižň v roce 1900 (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 109—164).
- Jakou důležitost přikládal Lenin svým statím proti Bulgakovi, je vidět z jeho dopisu A. N. Potresovovi z 27. dubna 1899 (viz Sebrané spisy 46, Praha 1989, dokument č. 11), který obsahuje ostrý odsudek Bulgakovových revizionistických názorů. — 213

¹⁶² Lenin má na mysli předpokládanou cestu M. A. Uljanovové a A. I. Uljanovové-Jelizarovové do Šušenského. — 215

¹⁶³ Stať Kapitalismus v zemědělství vyšla značně později (v lednu—únoru 1900) než kniha Vývoj kapitalismu v Rusku, proto zmíněné odkazy vyškrtnuty nebyly. — 216

¹⁶⁴ Lenin se pustil do redigování ruského překladu 2. dílu knihy S. a B. Webbových Industrial Democracy teprve začátkem září roku 1899. Při redakční práci však zjistil, že značnou část textu musí přeložit znovu, a napsal také celou řadu poznámek pod čarou. Práci dokončil 19. ledna 1900. — 217

¹⁶⁵ P. B. Struve předal Leninův článek Ještě k teorii realizace časopisu Naučnoje obozrenije také i proto, že existence časopisu Načalo byla v roce 1899 po konfiskaci dubnového čísla velmi nejistá. — 217

¹⁶⁶ Jde o poznámku v Bulgakovově článku O kapitalistickém vývoji v zemědělství, v níž autor odmítá marxistickou teorii Zusammenbruchu — zhroutilí (socialistické revoluce).

O něco dříve vystoupil Bernstein s podobnou kritikou ve své revizionistické knize Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie^[434], 1899. — 218

¹⁶⁷ Tato poznámka na konci druhého článku Kapitalismus v zemědělství uvedena není. Je možné, že o tom Lenin psal v první variantě článku, protože — soudě podle dokumentů č. 98 a 99 — článek přepracoval. — 218

¹⁶⁸ »Žáci« — Marxovi a Engelsovi stoupenci. Tohoto termínu se používalo v 90. letech 19. století jako legálního označení marxistů. — 220

- ¹⁶⁹ Jde o knihu A. Bogdanova *Stručná příručka ekonomické vědy*^[11]. — 221
- ¹⁷⁰ Jde o Leninovu práci K charakteristice ekonomického romantismu. Sismondi a naši domácí sismondovci a dále článek Odpověď panu P. Něždanovovi, který vyšel ve 12. čísle časopisu *Žizň* z roku 1899 (viz *Sebrané spisy* 2, Praha 1980, s. 129—263 a *Sebrané spisy* 4, Praha 1980, s. 169—174). — 221
- ¹⁷¹ Odkazem, o němž se Lenin zmiňuje, je tato věta na začátku článku Odpověď panu P. Něždanovovi: »Pokud jde o problémy, o nichž mluví pan P. Něždanov v souvislosti s teorií trhů a zejména s názory P. B. Struveho, odkazují pouze na svůj článek Ještě k teorii realizace, kterým Struvemu odpovídám (jeho otištění v časopise *Naučnoje obozrenije* se zdrželo z příčin na autorovi nezávislých« (Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 169). — 221
- ¹⁷² O článku Tugana-Baranovského^[389] se Lenin zmiňuje v poznámce pod čarou k závěrečnému odstavci svého článku *Nekritická kritika* (viz *Sebrané spisy* 3, Praha 1980, s. 653) a rovněž v dopise A. N. Potresovovi z 27. června 1899 (viz *Sebrané spisy* 46, Praha 1989, s. 47—49). — 223
- ¹⁷³ Jde o recenzi G-ďa na knihu A. Bogdanova *Základní elementy historického názoru na přírodu*^[12].
Zda Lenin napsal odpověď na tuto recenzi, není známo. Že Bogdanovovu knihu na Sibiři dostal, však plyne z jeho dopisu A. M. Gorkému z 25. února 1908 (viz *Sebrané spisy* 47, Praha 1989, s. 160).
Jak je známo z dopisu A. N. Potresovovi z 27. června 1899, Lenin se v té době domníval, že pod pseudonymem A. Bogdanov píše G. V. Plechanov (viz *Sebrané spisy* 46, Praha 1989, s. 50). — 224
- ¹⁷⁴ Podrobný Leninův posudek o *Credo* byl zřejmě poslán v dopise psaném neviditelným inkoustem.
Credo — vyznání víry, program, výklad světového názoru. Tímto názvem byl označen manifest skupiny ekonomistů, který Leninovi poslala do Šušenského A. I. Uljanovová-Jelizarovová.
Později vzpomínala, že když v Petrohradě dostala od A. M. Kalmykovové *Credo*, »připojila k normálnímu dopisu bratrovi, který napsala neviditelným inkoustem, tak jak mu dopisy psávala v knihách a časopisech, i toto dílko opsané neviditelným inkou-

stem . . . Označila jsem dokument prvním stručným názvem, který mě zrovna napadl, takže jsem napsala: „Posílám ti jakési Credo mladých.“»

Lenin napsal proti Credo Protest ruských sociálních demokratů, který byl projednán a schválen na schůzi sedmnácti politických vyhnanců-marxistů v minusinském okruhu (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 175—188). — 225

- 175 Lenin měl na mysli článek S. Bulgakova Zákon příčinnosti a svoboda lidského jednání^[19] a P. Struveho Ještě o svobodě a nutnosti^[373], které vyšly v 8. čísle časopisu *Novoje slovo* z roku 1897. Oba články byly pokračováním polemiky o otázkách filozofie Kanta, Stammlera, Zimmela a jiných, která probíhala mezi Struvem a Bulgakovem na stránkách časopisu *Voprosy filosofii i psichologii* v letech 1896—1897. O Stammlerovi mluví Lenin ve svém článku *Nekritická kritika* (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 652, 653) a rovněž v dopise A. N. Potresovovi z 27. června 1899 (viz Sebrané spisy 46, Praha 1989, s. 49). — 227
- 176 Lenin má na mysli Skvorcovův článek *K otázce trhů* (O poznámce pana Petra Struveho *K otázce trhů za kapitalistické výroby*), otištěný v 7. čísle časopisu *Naučnoje obozrenije* z roku 1899. — 227
- 177 Jde o knihu E. Bernsteina *Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie*^[434], 1899. Leninův názor na tuto knihu viz v dokumentu č. 98. — 231
- 178 *Hannoverský sjezd německé sociální demokracie* se konal 9.—14. října 1899. K hlavnímu bodu programu — Útoky na základní názory a taktiku strany — referoval A. Bebel. Lenin napsal, že jeho projev proti oportunistům zůstane nadlouho »příkladem obhajoby marxistických názorů a boje za opravdu socialistický charakter dělnické strany« (Sebrané spisy 23, Praha 1985, s. 394). Avšak sjezd, přestože se vyslovil proti Bernsteinovým revizionistickým názorům, důkladnou kritiku bernsteinismu neprovedl. — 231
- 179 *Vorwärts* — deník, ústřední orgán německé sociální demokracie. — 232
- 180 Zmíněné dva Leninovy články s kritikou názorů liberálního narodníka N. V. Levitského se dodnes nenašly. Byly zřejmě určeny

- pro časopis Načalo. Z doby vyhnanství je znám jen jeden Leninův článek Na okraj jednoho novinového článku (září 1897), kde Lenin rozebírá článek N. Levitského O některých otázkách ze života lidu, otištěný v listě Russkije vědomosti 30. srpna 1897 (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 420—426). — 232
- ¹⁸¹ Jaké opravy ke svému druhému článku Kapitalismus v zemědělství má Lenin na mysli, nelze zjistit, protože není k dispozici rukopis. Jak vysvětluje z dalšího dopisu, poslal Lenin tyto opravy dlouho před otištěním jmenovaného článku. — 234
- ¹⁸² *Sächsische Arbeiterzeitung* — německý sociálně demokratický deník vydávaný od roku 1890 v Drážďanech. Od 1. května 1908 vycházel pod názvem *Dresdener Volkszeitung*.
V přílohách k číslům 253, 254 a 255 z roku 1898 vyšla Plechanovova stať *Wofür sollen wir ihm dankbar sein? Offener Brief an Karl Kautsky*, v němž Plechanov ostře kritizuje Bernsteina. E. Bernstein rozebírá tento Plechanovův článek a polemizuje s ním v poznámce k závěrečné kapitole své knihy *Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie*. — 235
- ¹⁸³ Lenin má na mysli časopis pro sociální a politické otázky *Le mouvement socialiste*, který vycházel s přestávkami v Paříži od ledna 1899 do června 1914. Otiskl celou řadu dopisů a článků B. Engelse. Do časopisu přispívali významní představitelé mezinárodní sociální demokracie W. Liebknecht, H. Quelch, J. Jaurès, A. Bebel, R. Luxemburgová aj. Časopis otiskoval rovněž články oportunistů a revizionistů z II. internacionály. — 236
- ¹⁸⁴ Kniha pravděpodobně obsahovala dopis A. I. Uljanovové psaný neviditelným inkoustem. Leninova slova o tom, že »knížka o odborářském sjezdu v Moskvě . . . je moc zajímavá a poučná,« se zřejmě týkají obsahu tohoto dopisu. — 236
- ¹⁸⁵ *Severnyj kurjer* — deník pro sociální vědy, politiku a literaturu; vycházel v Petrohradě od roku 1899 do roku 1900. — 236
- ¹⁸⁶ Téhož dne, 19. ledna 1900, se N. K. Krupská obrátila na jensejskou guberniální správu se žádostí, aby jí bylo vydáno povolení k odjezdu do Ufy na vlastní náklady. Když se do 29. ledna povolení nedočkala, odjela ze Šušenského spolu s Leninem. Povolení pak dostala až v Minusinsku.

Knipovičovi byli dobří známí Naděždy Konstantinovny Krupské. — 237

- ¹⁸⁷ Jde o Leninův článek Nekritická kritika (K článku pana P. Skvorcova Zbožní fetišismus v časopise Naučnoje obozrenije, č. 12, 1899) (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 629—654). — 238
- ¹⁸⁸ Kniha S. N. Prokopoviče Dělnické hnutí na Západě. Pokus o kritickou studii. Svazek I. Německo; Belgie^[281] byla pozastavena 22. května 1899 z příkazu předsedy petrohradského cenzurního výboru a později povolena náčelníkem hlavní správy tiskového dozoru. Vyšla koncem ledna 1900. Lenin o ní napsal recenzi (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 305—315). — 238
- ¹⁸⁹ Dne 10. března 1900 poslal Lenin žádost řediteli policejní správy, aby si N. K. Krupská směla odpykat trest pobytu pod policejním dozorem v Pskově místo v Ufské gubernii. Žádost však byla zamítnuta. — 239
- ¹⁹⁰ V roce 1900 vyšel ve 2. čísle časopisu Žizň druhý Leninův článek Kapitalismus v zemědělství (O knize Kautského a článku pana Bulgakova). Je možné, že zmínka v dopise se týká čísla časopisu s tímto článkem. — 239
- ¹⁹¹ Lenin má na mysli článek P. Struveho Základní antinomie teorie ceny práce, který vyšel v 2. čísle časopisu Žizň z roku 1900. Malou vsuvkou proti Struvemu, o níž je v dopise zmínka, je poznámka pod čarou na konci Leninova článku Nekritická kritika (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980, s. 653—654). — 241
- ¹⁹² Jde o článek V. I. Zasuličové D. I. Pisarev^[75]. Článek byl uveřejněn v časopise Naučnoje obozrenije č. 3, 4, 6 a 7 z roku 1900 pod pseudonymem N. Karelin (viz V. I. Zasuličová, Sborník statěj, sv. 2, 1907, s. 223—301). — 241
- ¹⁹³ Dne 20. dubna 1900 si Lenin podal žádost řediteli policejní správy, aby mu bylo vzhledem k nemoci jeho manželky N. K. Krupské povoleno zůstat jedenapůl měsíce v Ufě. Žádost však byla zamítnuta. — 242
- ¹⁹⁴ Čtvrtek byl úředním dnem na policejní správě. Lenin prosil matku, aby mu v Petrohradě vymohla povolení zajet do Ufy za N. K. Krupskou. M. A. Uljanovová toto povolení sehnala. — 245

- ¹⁹⁵ Leninův příjezd do Podolska se poněkud zdržel. 20. května 1900 přijel ilegálně do Petrohradu, aby se tu setkal s místními sociálními demokraty a dohodl s nimi způsob kontaktu, až odjede do ciziny. 21. května byl zatčen pro neoprávněný příjezd do hlavního města. 31. května byl z vězení propuštěn a do Podolska přijel v doprovodu policejního úředníka 1. června. — 245
- ¹⁹⁶ Lenin se chystal zajet na Sibiř za G. M. Kržižanovským. K cestě však nedošlo a 10. července se vrátil z Ufy do Podolska. 16. července 1900 odjel za hranice, aby tam zorganizoval vydávání celoruského ilegálního marxistického listu Jiskra. — 246
- ¹⁹⁷ V roce 1900 Lenin v Paříži nežil, a pokud tam byl, tedy jen na krátko, avšak z konspirativních důvodů posílal dopisy do Ruska přes Paříž. — 246
- ¹⁹⁸ Tato slova použil Lenin z konspirativních důvodů. Ve skutečnosti jel začátkem září 1900 do Mnichova a cestou zajel do Norimberka, aby tam prohodil s německým sociálním demokratem A. Braunem organizační a technickou pomoc při vydávání Jiskry. — 246
- ¹⁹⁹ Lenin byl v té době v Mnichově. Paříž uvedl z konspirativních důvodů, stejně jako zmínku o výstavě. — 247
- ²⁰⁰ M. I. Uljanovová byla zatčena na podzim 1899 a až do skončení vyšetřování vypovězena do Nižního Novgorodu [Gorkij]; koncem prosince téhož roku se vrátila do Moskvy. — 248
- ²⁰¹ Je míněna dopravní kancelář, přes niž byly Leninovi posílány knihy. — 248
- ²⁰² D. I. Uljanov byl v té době pod policejním dozorem v Podolsku v Moskevské gubernii, později mu bylo povoleno vstoupit na jurjevskou univerzitu, kterou dokončil v roce 1901. — 249
- ²⁰³ Adresu Fr. Modráčka v Praze používal Lenin k zasílání korespondence z Ruska a do Ruska. — 251
- ²⁰⁴ Jde o S. I. Mickeviče, který byl v té době jako člen moskevské organizace SDDSR ve vyhnanství v Jakutské oblasti. Jeho korespondence s Leninem se nezachovala. — 254

- 205 V druhé polovině prosince 1900 byl Lenin v Lipsku, kde se tisklo 1. číslo Jiskry, aby tam provedl konečnou redakci. O Vídni se v dopise zmiňuje z konspirativních důvodů. — 255
- 206 Lenin má na mysli Manifest strany socialistů-revolucionářů, který mu byl poslán po G. B. Krasinovi v albu s fotografiemi. K tomuto manifestu vyšel v 5. čísle Jiskry Plechanovův článek *Nové víno ve starých sudech*. — 258
- 207 Nebylo zjištěno, o jaké rukopisy šlo. O »vídeňských dárcích« viz poznámku 206. — 260
- 208 Cestou z Ufy se N. K. Krupská zastavila na několik dní v Moskvě. — 260
- 209 *Promyšlennyj mir* — týdeník pro ekonomiku, finance, obchod a průmysl; vycházel od listopadu 1899 do roku 1905 v Petrohradě. — 262
- 210 Pravděpodobně jsou míněny Leninovy recenze jednak na Kautského knihu Bernstein a sociálně demokratický program. Antikritika, jednak na knihu S. N. Prokopoviče *Dělnické hnutí na Západě*. Obě recenze byly napsány koncem roku 1899 a poprvé otištěny v roce 1928 v publikaci *Leninskij sbornik VII* (viz Sebrané spisy 4, Praha 1980, s. 211—221 a 305—315). — 262
- 211 Lenin jel do Prahy a do Vídně, aby zařídil příjezd N. K. Krupské z Ruska. — 263
- 212 M. I. Uljanovová a M. T. Jelizarov byli zatčeni v noci na 1. března 1901 ve věci moskevské organizace SDDSR. — 265
- 213 Tento dopis byl předán M. I. Uljanovové ve vězení a je na něm razítko zástupce prokurátora moskevského soudu. — 266
- 214 Jde o V. A. Levického, který v té době pracoval jako lékař hygienik v podolském újezdu Moskevské gubernie. Lenin se s ním seznámil na letním bytě u příbuzných v Podolsku před odjezdem do ciziny a prosil ho, aby psal pro Jiskru. Jeden příspěvek Levického — *Probuzení cihlářů* — vyšel v 1. čísle Jiskry v roce 1900. — 268
- 215 *Sibiřští přátelé* — G. M. Kržižanovskij, V. V. Starkov, M. A. Sil-

- vin a jiní soudruzi, kteří byli ve stejnou dobu s Leninem ve vyhnanství. — 269
- ²¹⁶ M. T. Jelizarov se chystal odjet po propuštění z vězení do Syzraně k svému bratrovi. — 270
- ²¹⁷ M. T. Jelizarov studoval v té době na moskevském technickém učilišti ministerstva dopravy. — 270
- ²¹⁸ Schůzka nebyla povolena s odůvodněním, že D. I. Uljanov měl sám nedávno soudní řízení v politické záležitosti. — 271
- ²¹⁹ Je míněna M. V. Zvorykinová, přítelkyně M. I. Uljanovové z gymnázia. Jeden čas žila s M. A. Uljanovovou v Podolsku. — 271
- ²²⁰ M. A. Uljanovová žila v Samaře [Kujbyšev] v době, kdy si tam M. I. Uljanovová odpykávala vyhnanství. — 275
- ²²¹ Lenin má na mysli knihy, které byly ze Sibiře poslány do Moskvy M. A. Uljanovové. Část těchto knih je nyní uchována v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS.
O nové adrese se v dopise mluví proto, že vydávání Jiskry bylo přeloženo z Mnichova do Londýna, kam Lenin odjel 12. dubna 1902 (viz dokument č. 138). — 276
- ²²² V létě roku 1902 jela M. A. Uljanovová do ciziny, aby se tam setkala s Leninem. Od konce června do 25. července pobýval Lenin s matkou a starší sestrou v Loguivy na severním pobřeží Francie. — 278
- ²²³ Lenin vzpomíná, jak s matkou a starší sestrou byli v létě roku 1900 v Ufě. Z Nižního Novgorodu [Gorkij] do Ufy, kde si N. K. Krupská odpykávala poslední rok svého vyhnanství, jeli na parníku po Volze, Kamě a Bělé. — 279
- ²²⁴ Jde o fotografie Leninova staršího bratra A. I. Uljanova, které A. I. Uljanovová-Jelizarovová poslala Leninovi, protože je nechtěla převážet přes hranice pro případ, že by byla zatčena. — 280
- ²²⁵ D. I. Uljanov byl zatčen v srpnu roku 1902 na Chadžibejském li-

manu u Oděsy, kde působil jako lékař, »za rozšiřování proklamací vyzývajících rolníky, aby se připojili k revolučnímu hnutí dělníků«; za tři týdny byl propuštěn. — 281

- ²²⁶ Sborník obsahoval články S. N. Bulgakova, knížat J. N. a S. N. Trubeckých, N. A. Berďajeva, S. L. Franka, S. F. Oldenburga a dalších. — 283
- ²²⁷ V Německu probíhal v roce 1902 tuhý boj kolem návrhu celního tarifu předloženého vládou. Zvláště energicky se proti zvýšení cen obilí postavila německá sociální demokracie v čele s A. Bebelem. — 284
- ²²⁸ A. I. Uljanovová-Jelizarovová jela se svým manželem do Port Arthuru, kde byl Mark Timofejevič Jelizarov tehdy zaměstnán na dráze. — 285
- ²²⁹ O Německu píše Lenin z konspirativních důvodů. V únoru 1903 jel do Paříže, kde přednášel na Ruské vysoké škole společenských věd, mezi 23.—26. únorem přednesl čtyři přednášky na téma Marxistické názory na agrární otázku v Evropě a v Rusku. (V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS jsou uloženy dvě varianty konspektů těchto přednášek.) Začátkem března přednesl na schůzi ruských politických emigrantů v Paříži referát o agrárním programu eserů a sociálních demokratů. Do Londýna se vrátil 9. března. — 286
- ²³⁰ V noci z 1. na 2. ledna 1904 byli v Kyjevě zatčeni ve věci ústředního a kyjevského výboru strany A. I. Uljanovová-Jelizarovová, M. I. Uljanovová a D. I. Uljanov se ženou. — 289
- ²³¹ Na tento výlet N. K. Krupská vzpomíná: »Koncem června 1904 jsme si s Vladimírem Iljičem vzali na záda batohy a vydali se na měsíc do hor, jen tak, nazdařbůh. Asi týden jsme pobýli v Lausanne, načerpali trochu sil, a potom jsme vylezli někam nad Montreux. Tam jsme se dostali do nějakých odlehlých, nepřístupných míst, k jakýmsi dřevorubcům, kteří nám poradili, jak se dostat na cestu a kde přespát. Přes Aigle jsme sestoupili do údolí Rhôny, zašli jsme si do Bex-les-Bains k mé kamarádce ze školy a z kursů, potom jsme dlouho šlapali podél Rhôny a ušli asi 70 verst — to byla nejúnavnější část cesty. Konečně jsme se dostali přes Gemmipass do Oberlandu, byli jsme u úpatí Jungfrau, a pak, když už jsme necítili nohy a byli u konce svých sil, jsme se

usadili u Brienzského jezera v Iseltwaldu, kde jsme zůstali asi tak týden a pak jsme se zase vydali na cestu, přes Interlaken a Simmental zpět do ženevských končin. Zima 1903—1904 byla mimořádně těžká, nervy jsme měli načisto zničené, chtělo se nám být co nejdál od lidí a na čas zapomenout na všechnu práci a starosti. Hory nás z toho dostaly. Změna dojmů, horský vzduch, samota, zdravá únava a zdravý spánek zapůsobily na Vladimíra Iljiče přímo léčivě. Vrátily se mu znovu síly, optimismus a veselá nálada. Srpen jsme prožili na Lac de Bret, kde Vladimír Iljič spolu s Bogdanovem vypracoval plán dalšího boje proti menševikům.« — 290

- 232 Lenin má na mysli Hobsonovu knihu Imperialismus^[460], která vyšla roku 1902. Leninův rukopis tohoto překladu se nezachoval a tištěný text neexistuje. — 292
- 233 Po návratu z V. (londýnského) sjezdu SDDSR odpočíval Lenin několik týdnů nedaleko majáku ve Styrs-Udde (dnes osada Ozerki ve vyborském okrese Leningradské oblasti) na letním bytě u N. M. Knipoviče. — 294
- 234 Lenin má na mysli svou stat' Proti bojkotu (Z poznámek sociálně demokratického publicisty) (viz Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 25—29). — 295
- 235 Lenin se zúčastnil VII. mezinárodního socialistického kongresu ve Stuttgartu a po jeho skončení se usadil v Kuokkale (dnes osada Repino v Sestroreckém obvodu Leningradu), kde žil už dřív, když se skrýval před pronásledováním carských špiclů. — 296
- 236 D. I. Uljanov pracoval tehdy jako zemstevní lékař ve vesnici Lipitino v serpuchovském újezdu Moskevské gubernie. — 296
- 237 *Obrazovanije* — legální literární a společenskopolitický měsíčník; vycházel v letech 1892—1909 v Petrohradě. V letech 1902—1908 uveřejňoval články sociálních demokratů. V 2. čísle z roku 1906 vyšla V.—IX. kapitola Leninovy práce Agrární otázka a »kritikové Marxe« (viz Sebrané spisy 5, Praha 1981, s. 167—231). — 298
- 238 Po porážce první ruské revoluce byl Lenin, pronásledovaný carskou policií, nucen v listopadu 1907 odjet z Kuokkaly do Agelby u Helsinek. Když potom bolševické centrum rozhodlo, že list

- Proletarij má být vydáván v zahraničí, odjel Lenin z Agelby, několik dní se zdržel ve Stockholmu a 7. ledna 1908 přijel do Ženevy. Začala druhá Leninova emigrace, která pak trvala do dubna roku 1917. — 298
- 239 *Tovarišč* — buržoazní deník; vycházel v Petrohradě od 15. (28.) března 1906 do 30. prosince 1907 (12. ledna 1908). Fakticky byl orgánem levicových kadetů. Místo tohoto deníku vycházel v lednu 1908 list *Naš věk*. — 299
- 240 Lenin má na mysli svou práci *Agrární otázka v Rusku* koncem 19. století, kterou napsal pro *Encyklopedický slovník* vydávaný společností bratří Granatových. Z cenzurních důvodů nebyla tato práce tehdy uveřejněna. Poprvé byla vydána jako brožura v roce 1918 (viz *Sebrané spisy* 17, Praha 1984, s. 75—156). — 299
- 241 *Reč* — deník, ústřední orgán strany kadetů; vycházel od února 1906 v Petrohradě. Pravděpodobně je míněno 12. číslo z 15. (28.) ledna 1908, v němž vyšla *Rezoluce* bakuských sociálních demokratů proti vyvlastňování a teroru. — 301
- 242 Lenin přesto do sborníku *Karel Marx (1818—1883)*. K dvacátému pátému výročí jeho smrti (1883—1908)^[97] napsal článek *Marxismus a revizionismus* (viz *Sebrané spisy* 17, Praha 1984, s. 35—45). — 301
- 243 Lenin má na mysli klub *Société de lecture* v Ženevě; aby získal právo pracovat v knihovně tohoto klubu, musel se stát jeho členem a zaplatit určitý příspěvek. Lenin pracoval v této knihovně už dřív, v letech 1904—1905, před odjezdem do Ruska. — 302
- 244 Jde o vydavatelství *Zerno*, v jehož čele stál M. S. Kedrov. V roce 1907 začalo v tomto vydavatelství vycházet třísvazkové vydání *Leninových spisů* pod souhrnným názvem *Za 12 let*. Z plánovaných tří svazků se podařilo vydat jen první svazek a první část dalšího. První svazek vyšel v listopadu 1907 (na obálce je uveden rok 1908) a byl brzy po vyjití zkonfiskován, avšak značnou část nákladu se podařilo zachránit; kniha pak byla dále rozšiřována ilegálně.
Ve vydavatelství *Zerno* vyšel sborník věnovaný 25. výročí smrti Karla Marxe^[97] a rovněž *Kalendář* pro každého na rok 1908, v němž byl otištěn Leninův článek *Mezinárodní socialistický*

- kongres ve Stuttgartu (viz Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 88—94). — 302
- ²⁴⁵ Lenin citoval uvedenou knihu ve své práci *Agrární otázka a »kritikové Marxe«* (viz Sebrané spisy 5, Praha 1981, s. 186—187). — 303
- ²⁴⁶ Lenin má na mysli rukopis své práce *Agrární program sociální demokracie v první ruské revoluci 1905—1907*, kterou napsal v listopadu až prosinci roku 1907 (viz Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 205—423). Tato práce byla zařazena do druhé části druhého svazku souborného vydání *Leninových spisů* (viz poznámka 244). Kniha však byla ještě v tiskárně zabavena policií a zničena. Zachoval se jen jediný exemplář, v němž chybělo na konci několik stran. Zčásti vyšla tato práce v 33. čísle listu *Proletarij* z 23. července (5. srpna) 1908. V úplném znění vyšla kniha poprvé v roce 1917. — 305
- ²⁴⁷ Nebylo zjištěno, o jaký spor V. D. Bonče-Brujeviče s Lindovem (G. D. Lejtezenem) šlo. — 305
- ²⁴⁸ Jde patrně o honorář za druhé, doplněné vydání knihy *Vývoj kapitalismu v Rusku*, která vyšla v březnu 1908 v petrohradském nakladatelství Pallas. — 306
- ²⁴⁹ V Lipsku se Lenin zastavil cestou ze Švédska do Ženevy v prvních lednových dnech roku 1908. — 306
- ²⁵⁰ Kolem 20. dubna 1908 odjel Lenin ke Gorkému na ostrov Capri, kde strávil několik dní. — 307
- ²⁵¹ V květnu 1908 pracoval Lenin v Londýně v Britském muzeu na knize *Materialismus a empiriokriticismus*. — 307
- ²⁵² Lenin má na mysli svou knihu *Agrární program sociální demokracie v první ruské revoluci 1905—1907*. Možná že chtěl s touto knihou seznámit účastníky plenárního zasedání ÚV SDDSR, které se mělo konat v srpnu 1908 v Ženevě. Není známo, zda požadované výtisky dostal. — 308
- ²⁵³ *Diablerets* — pohoří v západní části Bernských Alp ve Švýcarsku na hranici kantonů Bern, Valais a Vaud, vysoké někde až 3246 metrů. — 310

- ²⁵⁴ V říjnu 1908 byl Lenin v Bruselu na zasedání mezinárodního socialistického byra; plánovaná cesta do Itálie se neuskutečnila. — 312
- ²⁵⁵ Jde o knihu *Materialismus a empiriokriticismus*, kterou Lenin hodlal vydat ve vydavatelství bratří Granatových. — 313
- ²⁵⁶ Jak je vidět z textu prvního vydání Leninovy knihy *Materialismus a empiriokriticismus*. Kritické poznámky k jedné reakční filozofii, bylo slovo »kněžourství« nahrazeno slovem »fideismus«, na několika místech však nebylo opraveno. Lenin rovněž navrhol, aby bylo použito slovo »šamanství«. V dopise z 27. ledna 1909 mu na to A. I. Uljanovová-Jelizarovová odpověděla: »„Šamanství“ už přišlo pozdě. Vážně si myslíš, že je to lepší?« Lenina poznámka byla uvedena v předmluvě k prvnímu vydání a zůstala i v dalších vydáních (viz *Sebrané spisy* 18, Praha 1984, s. 33). — 313
- ²⁵⁷ Je míněn V. A. Levickij, dobrý známý rodiny Uljanovových ještě z Podolska, odkud Lenin odjel v létě roku 1900 do Ufy (a ne do Krasnojarska, jak píše ve svém dopise). — 317
- ²⁵⁸ Pro V. D. Bonče-Brujeviče bylo těžké vydat knihu *Materialismus a empiriokriticismus* ve vydavatelství Žizň i znanije, protože toto vydavatelství, založené teprve v roce 1907, nemělo ještě pevné finanční zázemí. — 318
- ²⁵⁹ Rukopis »zvláštního lístku« s uvedeným doplňkem se nezachoval.
Jde o poznámku týkající se práce Ericha Bechera *Philosophische Voraussetzungen der exakten Naturwissenschaften* [Filozofické předpoklady exaktních přírodních věd], Leipzig 1907, s níž se Lenin, jak sám říká v poznámce, seznámil až po dopsání knihy *Materialismus a empiriokriticismus* (viz *Sebrané spisy* 18, Praha 1984, s. 320—321). — 318
- ²⁶⁰ Lenin s rodinou se přestěhoval ze Ženevy do Paříže, kam bylo přeloženo vydávání listu *Proletarij*. — 319
- ²⁶¹ Leninovu knihu *Materialismus a empiriokriticismus* přijalo soukromé vydavatelství L. Krumbjugela Zveno.
Smlouva na vydání knihy byla vystavena na jméno A. I. Uljanovové-Jelizarovové a ta ji také podepsala. Podle jejích slov byla

- smlouva uzavřena na 3000 výtisků při 100 rublech za arch (40 000 typů) a 50 autorských výtisků (viz dopis A. I. Uljanovové-Jelizarovové redakci časopisu Proletarskaja revoljucija, č. 2/3 z roku 1930). — 319
- 262 Všechny uvedené chyby byly v textu knihy *Materialismus a empiriokriticismus* opraveny ještě před jejím vydáním. — 324
- 263 Zmíněný telegram se nezachoval. Lenin se v něm ptal na zdraví své matky, která byla v té době nemocná. — 325
- 264 Stránky, o nichž Lenin píše, že byly ve sloupcích vynechány, mu došly později, v korektuře zlomené do stran (viz tento svazek, dokument č. 181). — 326
- 265 Je míněna odpověď A. I. Uljanovové-Jelizarovové na Leninův telegram, v němž se ptal na matčino zdraví. — 327
- 266 *Mardi gras* (doslova: tučné úterý — masopustní úterý) — poslední den karnevalu o masopustě ve Francii. — 330
- 267 Rukopis se nezachoval, a proto nelze přesně zjistit, ke kterému místu se tato Leninova poznámka vztahuje. Jde patrně o větu z II. kapitoly knihy *Materialismus a empiriokriticismus*, z 1. části nazvané »Věc o sobě« neboli V. Černov vyvrací B. Engelse, v níž Lenin píše o snaze A. Bogdanova, N. Valentinova, V. Bazarova a V. Černova a jiných machistů vyvrátit základní materialistickou tezi o uznávání objektivně, na našem vědomí nezávisle existující hmoty — »věci o sobě« (viz Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 118—119). — 337
- 268 Stávka poštovních a telegrafních zaměstnanců ve Francii, o níž je v dopise řeč, trvala od 15. února do 23. března 1909. — 338
- 269 Tato tisková chyba nebyla uvedena v Seznamu nejdůležitějších tiskových chyb v prvním vydání knihy *Materialismus a empiriokriticismus* a nebyla opravena ani v textu knihy. Poprvé byla opravena v 3. ruském vydání Leninových spisů (viz Sebrané spisy 18, Praha 1984, s. 331). — 343
- 270 Lenin pospíchal na vydání knihy *Materialismus a empiriokriticismus* proto, že v červnu 1909 se měla konat porada rozšířené redakce listu Proletarij (fakticky bolševického ústředí), kde se

- očekávalo rozhodující střetnutí s Bogdanovem a jeho stoupenci. — 346
- 271 M. I. Uljanovová se připravovala ke zkoušce v jazykových kurzech na pařížské Sorbonně, aby získala kvalifikaci učitelky francouzštiny. — 347
- 272 Leninova kniha *Materialismus a empiriokriticismus*. Kritické poznámky k jedné reakční filozofii vyšla mezi 12. a 17. květnem (podle nového kalendáře) 1909 v Moskvě ve vydavatelství L. Krumbjugela Zveno. — 348
- 273 Lenin měl na mysli nepřesný překlad názvu knihy Williama Jamese, *Pragmatismus*^[463], kterou uvádí ve své práci *Materialismus a empiriokriticismus* (viz *Sebrané spisy* 18, Praha 1984, s. 375). — 348
- 274 Honorář za knihu *Materialismus a empiriokriticismus* dostal Lenin od L. Krumbjugela v plné výši (viz dopis A. I. Uljanovové-Jelizarovové redakci časopisu *Proletarskaja revolucija*, č. 2—3 z roku 1930). — 348
- 275 Lenin má na mysli nadcházející poradu rozšířené redakce listu *Proletarij*, svolanou z jeho iniciativy, která se konala v Paříži 21.—30. (podle nového kalendáře) června 1909. Porady se zúčastnilo devět členů bolševického ústředí — nejvyššího orgánu bolševické frakce, zvoleného bolševickými delegáty V. (londýnského) sjezdu SDDSR, a rovněž zástupci petrohradské, moskevské oblasti a uralské organizace. Poradu řídil Lenin; jeho vystoupení ke všem hlavním otázkám programu vtiskla zásadní ráz celému jednání porady. Teze, které zde předložil, se staly základem usnesení schválených poradou.
- Porada rozšířené redakce listu *Proletarij* ostře odsoudila otzovismus a ultimatismus jako škodlivý a nebezpečný směr v dělnickém hnutí. A. Bogdanov, vůdce a inspirátor otzovistů, ultimativistů a bohostrůjců, byl z bolševické frakce vyloučen (podrobněji viz *Sebrané spisy* 19, Praha 1984, s. 23—65). — 349
- 276 Koncem července a v srpnu 1909 byl Lenin s rodinou — N. K. Krupskou, její matkou Jelizavetou Vasiljevnou a M. I. Uljanovovou — na letním bytě ve vesnici Bombon (departement Seine a Marna) u Paříže. — 349

- 277 Je možné, že jsou míněna čísla listu Rossija s referáty ze Státní dumy, kde se v říjnu 1909 projednával návrh zákona o pozemkové reformě.
Rossija — deník reakčního, černosotňovského zaměření; vycházel v Petrohradě od listopadu 1905 do dubna 1914. Od roku 1906 byl orgánem ministerstva vnitra. — 354
- 278 Lenin měl na mysli I. I. Skvorcova-Stěpanova, o jehož postoji v té době psal později Gorkému (viz Sebrané spisy 48, Praha 1989, dokument č. 126).
 Z Leninovy korespondence s I. I. Skvorcovem-Stěpanovem v roce 1909 se zachovaly dva Leninovy dopisy (viz Sebrané spisy 47, Praha 1989, dokument č. 171 a 173). — 354
- 279 Lenin odjel do Bruselu na jedenácté zasedání mezinárodního socialistického byra (MSB), kde 7. listopadu 1909 promluvil k otázce rozkolu v Sociálně demokratické dělnické straně Nizozemska a hlasoval pro to, aby nizozemští marxisté (tribunisté), kteří tvořili levé křídlo dělnického hnutí v Nizozemsku, byli přijati do internacionály. Dne 8. listopadu se účastnil zasedání meziparlamentní komise při MSB a poté se vrátil do Paříže. — 354
- 280 V orgánu moskevských průmyslníků *Utro Rossii*, vydávaném P. P. Rjabušinským, vyšla 15. listopadu 1909 pomlouvačná zpráva Vyloučení M. Gorkého ze sociálně demokratické strany. Dne 17. listopadu bylo v tomto listě pod titulkem Vyloučení Maxima Gorkého³⁹⁷ otištěno interview, o němž Lenin píše. Tuto vyhanou zprávu převzal list *Reč* a další ruské a zahraniční buržoazní noviny. Na tyto lživé výmysly rozšiřované buržoazním tiskem reagoval Lenin článkem *Výmysl buržoazního tisku o vyloučení Gorkého* (viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 174). — 355
- 281 *L'Éclair* — list vycházející v Paříži v letech 1888—1939.
Berliner Tageblatt — *Berliner Tageblatt und Handelszeitung* — vycházel v letech 1871—1939. — 355
- 282 V osadě Sablino u stejnojmenné železniční stanice nedaleko Petrohradu žila A. I. Uljanovová-Jelizarovová s manželem M. T. Jelizarovem a matkou M. A. Uljanovovou. V letech 1905—1906 k nim Lenin často jezdil. V malém domku měl svůj pokojík, kde pracoval a odpočíval. — 355
- 283 Od 28. prosince 1909 do 6. ledna 1910 se v Moskvě konal

- XII. sjezd ruských přírodovědců a lékařů, kde pracovala i sekce statistiků. — 357
- 284 Lenin má na mysli Stolypinův výnos z 9. (22.) listopadu 1906 Dodatek k některým ustanovením platného zákona, týkající se rolnické pozemkové držby a užívání půdy; poskytoval rolníkům právo vystoupit z občiny a usadit se na vlastních hospodářstvích a usedlostech. (O Stolypinově agrární politice viz podrobněji Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 205—423.) — 357
- 285 Rukopis Leninovy žádosti adresované statistikům se nezachoval. Statistikům byly rozeslány kopie a jedna z nich byla zabavena při domovní prohlídce u M. I. Uljanovové v roce 1909. Text této kopie byl nalezen v aktech policejní správy (viz Sebrané spisy 47, Praha 1989, dokument č. 172). — 357
- 286 *Musée Grévin* — galérie voskových figur různých historických osobností, zachycující velmi přesně podobu i dobové oblečení. — 359
- 287 *Juvisy* — městečko u Paříže, kde bylo letiště. Lenin se tam jezdil dívat na lety aeroplánů, neboť se o letectví velmi zajímal. — 360
- 288 Jde o knihu *Přehled činnosti újezdních pozemkových komisí (1907—1908)*^[253]. Druhá kniha neexistovala. — 361
- 289 Lenin naráží na skutečnost, že ho čeká plenární zasedání ÚV SDDSR, které se pak konalo ve dnech 2.—23. ledna (15. ledna—5. února) 1910 v Paříži; je známé pod názvem »sjednocovací« (podrobněji o tom viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 271—324). — 361
- 290 V zimě 1909—1910 si D. I. Uljanov zlomil nohu a vymkl klíční kost (viz tento svazek, dokument č. 206). — 362
- 291 Jde o šachovou úlohu D. I. Uljanova otištěnou v 1. svazku Měsíčních literárních a populárně vědeckých příloh k časopisu *Niva* z roku 1909. — 364
- 292 Šachy, o kterých je v dopise řeč, vysoustruhoval Leninův otec I. N. Uljanov. M. A. Uljanovová je Leninovi poslala jako vzácnou rodinnou památku. Když Lenin odjížděl začátkem první světové války z Haliče do Švýcarska, šachy se ztratily. — 365

- 293 Lenin má na mysli zostřeni vnitrostranického boje po lednovém (sjednocovacím) plenárním zasedání ÚV SDDSR v roce 1910. Píše o tom Gorkému v dopise z 11. dubna 1910 (viz Sebrané spisy 47, Praha 1989, dokument č. 187). — 371
- 294 Pohlednici s fotografií Meudonského lesa poslal Lenin matce, která tehdy byla u D. I. Uljanova, Leninova bratra. Ten byl zaměstnán jako zemstevní lékař ve vesnici Lipitino nedaleko stanice Michněvo v serpučovském újezdu Moskevské gubernie. — 371
- 295 N. K. Krupská vzpomínala: »Meudon je malé městečko vzdálené devět kilometrů od Paříže. Ve volných dnech tam v létě jezdí do přírody tisíce Pařížanů. My jsme tam často jezdívali ve všední den — spravit si náladu a trochu se projet na kole po kouzelném Meudonském lese.« — 372
- 296 Jde o VIII. kongres internacionály, který se konal v Kodani od 28. srpna do 3. září (podle nového kalendáře) 1910, jehož jednání se Lenin aktivně zúčastnil (viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, s. 330—331, 366—374). — 374
- 297 Lenin hledal vydavatele pro jednu ze svých prací o agrární otázce Agrární program sociální demokracie v první ruské revoluci 1905—1907 nebo Agrární otázka v Rusku koncem 19. století (viz Sebrané spisy 16, Praha 1984, s. 205—423; Sebrané spisy 17, Praha 1984, s. 75—156). — 375
- 298 Nebylo zjištěno, o jaký článek jde, ale v časopise *Sovremennyj mir* v té době žádný Leninův článek nevyšel. Podle svědectví V. D. Bonče-Brujeviče se však nějaký Leninův článek v redakci probíral (viz předmluvu A. I. Uljanovové-Jelizarovové k Dopisům V. I. Lenin členům rodiny (1910—1916) pro redakci časopisu *Proletarskaja revoljucija*, č. 4 z roku 1930).
Sovremennyj mir — měsíčník pro literaturu, vědu a politiku; vycházel v Petrohradě od října 1906 do roku 1918. — 375
- 299 Jde zřejmě o Leninovo jednání s vydavatelem G. F. Lvovičem o vydání agrárních prací. Lvovič vydal v roce 1905 a 1906 Leninův překlad Kautského knihy *Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik* [Bernstein a sociálně demokratický program. Antikritika].
Část knihy, kterou Lenin přeložil, vyšla pod názvem *K. Kaut-*

sky, Sborník článků. Ve druhém vydání je uvedeno, že knihu přeložil Lenin. — 376

³⁰⁰ *Zvězda* — legální bolševický list; vycházel v Petrohradě od 16. (29.) prosince 1910 do 22. dubna (5. května) 1912. Protože *Zvězda* byla často konfiskována, začal se v únoru 1912 vydávat jako její pokračování list *Něvskaja zvězda*, jehož poslední číslo vyšlo v říjnu 1912. V těchto dvou listech vyšlo asi padesát Leninových článků. *Zvězda* se těšila mezi dělnickou třídou a pracujícími Ruska velké autoritě a byla přímou předchůdkyní masového legálního bolševického listu *Pravda*. (Podrobněji o listu viz poznámku 57 ve 20. svazku Sebraných spisů V. I. Lenina, Praha 1984).

Mysl — bolševický legální měsíčník pro filozofii, sociologii a ekonomiku; vycházel v Moskvě od prosince 1910 do dubna 1911. Celkem vyšlo pět čísel. Časopis byl založen z Leninova podnětu. Měl pomoci zintenzívnit boj proti likvidátorským legálním orgánům a vychovávat vyspělé dělníky a inteligenci v duchu marxismu. Lenin řídil časopis ze zahraničí. V prvních čtyřech číslech vyšlo šest jeho článků (viz Sebrané spisy 19, Praha 1984, 397—426; Sebrané spisy 20, Praha 1984, s. 110—115, 134—155, 182—190, 206—226, 227—230). Podrobněji o tomto časopise viz poznámku 86 ve 20. svazku tohoto vydání. — 376

³⁰¹ Jde o stranický »plat«, který Lenin dostával, když neměl žádné jiné existenční zdroje. — 377

³⁰² Zasedání mezinárodního socialistického byra se konalo 23.—24. září (podle nového kalendáře) 1911 v Curychu. Na tomto zasedání Lenin vystoupil na obranu Rosy Luxemburgové proti oportunistu německých sociálních demokratů. — 380

³⁰³ V roce 1911 přednesl Lenin referát na téma Stolypin a revoluce 26. září v Curychu, 28. září v Bernu a 2. října v Ženevě. — 380

³⁰⁴ Když všechny pokusy likvidátorů, trockistů a smířlivců znemožnit konání pražské konference SDDSR ztroskotaly, strhla se zuřivá kampaň proti usnesením konference, která je měla diskreditovat.

VI. (pražská) celoruská konference SDDSR se konala ve dnech 5.—17. (18.—30.) ledna 1912 v Praze. (Podrobněji o tom viz poznámku 65 v 21. svazku Sebraných spisů V. I. Lenina, Praha 1985.) — 382

- ³⁰⁵ K odjezdu na letní byt nedošlo. Dne 23. června 1912 se Lenin s rodinou přestěhoval z Paříže do Krakova. Chtěl mít těsnější spojení s Ruskem, posílit řízení bolševické frakce v dumě a redakční práce v listu Pravda. — 383
- ³⁰⁶ Nepodařilo se zjistit, o jakou cestu šlo. Podle slov G. M. Vjazmenského, který spravoval archív ruské sociální demokracie v Berlíně, navštívil Lenin tento archív v létě roku 1912 a pročetl tam Izvěštija CK RSDRP, ročník 1907, které dlouho hledal. Je možné, že cesta, o které se Lenin v dopise zmiňuje, byla právě tato cesta do Berlína. — 383
- ³⁰⁷ Dne 7. května 1912 byly v Saratově zatčeny pro spojení se saratovskou bolševickou organizací SDDSR M. I. Uljanovová a A. I. Uljanovová-Jelizarovová. — 383
- ³⁰⁸ V listě Reč ze 17. (30.) května 1912 byla uveřejněna tato telegrafická zpráva: »Saratov 16. května. Provedeny domovní prohlídky u 18 železničních zaměstnanců.« O něco dříve, v čísle z 10. (23.) května bylo toto sdělení: »Saratov 9. května. Četnictvo provedlo šestnáct domovních prohlídek a stejný počet lidí, převážně dělníků, zatklo.« — 384
- ³⁰⁹ Pro spojení se saratovskou bolševickou organizací SDDSR byla M. I. Uljanovová vypovězena do Astrachaňské gubernie. Na žádost rodiny jí byla Astrachaňská gubernie změněna na Vologedskou. — 388
- ³¹⁰ *Die Gleichheit* — sociálně demokratický čtrnáctideník, zpočátku orgán dělnického hnutí žen v Německu, později mezinárodního ženského hnutí; vycházel ve Stuttgartu v letech 1890—1925; od roku 1892 do roku 1917 ho redigovala Clara Zetkinová. — 392
- ³¹¹ *Pravda* — legální bolševický deník; vycházel v Petrohradě od 22. dubna (5. května) 1912.
 Lenin vedl Pravdu ideově, téměř denně do ní přispíval a dával pokyny redakci. V Pravdě vyšlo na 270 Leninových článků.
 Carské orgány zastavily list celkem osmkrát, ale list vycházel dál pod jinými názvy: Rabočaja pravda, Severnaja pravda, Pravda truda, Za pravdu, Proletarskaja pravda, Puť pravdy, Rabočij, Trudovaja pravda. Za těchto těžkých podmínek se bolševikům podařilo vydat 636 čísel Pravdy, ačkoli vycházela jen něco přes dva roky. Dne 8. (21.) července 1914 byla zastavena.

Po Říjnové revoluci bylo její vydávání obnoveno a list vycházel opět pod svým původním názvem Pravda. (Podrobněji o listu viz poznámku 142 v 21. svazku Sebraných spisů V. I. Lenina, Praha 1985.) — 395

³¹² Při amnestii bylo vyhnanství zpravidla zkracováno o třetinu, avšak jen těm vyhnancům, o nichž místní úřady podaly příznivý posudek. Většine vologedských vyhnanců byl pobyt o třetinu zkrácen. — 395

³¹³ Leninova cesta souvisela patrně s referátem na téma Společenský vzestup v Rusku a úkoly sociálních demokratů; přednesl jej 26. dubna 1913 v Lipsku. — 397

³¹⁴ Jde o odpověď D. I. Uljanova na Leninovu prosbu o lékařskou radu ohledně léčení N. K. Krupské. Leninův dopis se nezachoval, ale jeho obsah je znám z dopisu M. A. Uljanovové dceři M. I. Uljanovové z 30. dubna 1913: »Právě jsem dostala dopis od Volodi, ve kterém píše taky Mítovi a sděluje mu, že po třínedělní elektroléčbě je stav očí, krku i srdce beze změny . . . Známi mu radí, aby Naďu odvezl do Bernu ke Kocherovi — je to prvotřídní kapacita na tyhle nemoci — prý ji vyléčí, přitom zanedbat to je riskantní, nemoc je to vážná, pak už by se nedalo nic dělat . . . A tak má Volod'a velké starosti: má snad pustit letní byt, kam už se přestěhovali, je to v horách, vzduch je tam krásný, horský, jak jí radili, nebo ji odvézt ke Kocherovi, je to nakonec chirurg, bude to asi chtít řezat, a hodně lidí říká, že tyhle operace bývají těžké a jejich výsledek je nejistý . . . A tak se Volod'a ptá na radu Míti . . . Mítu tady dopis nezastihl, přijel až o dva dny později, a když si dopis přečetl, sedl ke svým lékařským knihám, udělal si výpisky, s kým si se tu radil a teprve včera mu poslal doporučeně odpověď.« — 398

³¹⁵ *Prosvěščenije* — legální společenskopolitický a literární měsíčník, teoretický orgán bolševiků; vycházel v Petrohradě od prosince 1911 do června 1914.

Časopis byl založen z Leninova podnětu namísto bolševického časopisu *Mysl* vydávaného v Moskvě a zastaveného carskou vládou.

Těsně před první světovou válkou carská vláda *Prosvěščenije* zastavila. Na podzim 1917 bylo jeho vydávání obnoveno, avšak vyšlo pouze jedno dvojčíslo s Leninovými články *Udrží bolševici státní moc?* a *K revizi programu strany*. (Podrobněji o časopise

viz poznámku 31 v 24. svazku Sebraných spisů V. I. Lenina, Praha 1985.) — 399

³¹⁶ Jubilejní číslo Pravdy (č. 92) věnované prvnímu výročí založení listu vyšlo 23. dubna (6. května) 1913. V tomto čísle byly uveřejněny Leninovy články Výročí Pravdy (Jak dělníci podporují dělnický list) a Něco o výsledcích a faktech (viz Sebrané spisy 23, Praha 1985, s. 119—122, 123—126). — 399

³¹⁷ Volby do vedení petrohradského odborového Svazu kovodělníků se konaly 21. dubna (4. května) 1913. Na schůzi bylo přítomno na 800 lidí a přes 400 dalších se na schůzi nedostalo, protože se nevešli do místnosti. Bolševici předložili kandidátku uveřejněnou v 91. čísle Pravdy a rozdali ji přítomným na schůzi. Ačkoli likvidátoři žádali, aby se volilo »bez rozdílu směrů«, většina účastníků schůze hlasovala pro kandidátku Pravdy; ze čtrnácti členů vedení jich bylo deset zvoleno podle bolševické kandidátky. Nově zvolené vedení poslalo Leninovi telegram, v němž ho pozdravilo »jako skutečného vůdce dělnické třídy«. — 399

³¹⁸ Lenin má na mysli Pravdu, kterou carská vláda zastavila 5. července 1913. Celkem vyšlo 151 čísel. 13. července 1914 vyšel list pod novým názvem Rabočaja pravda. — 404

³¹⁹ V září 1913 vyšly německy čtyři svazky Marxovy a Engelsovy korespondence. V souvislosti s tím zamýšlel Lenin napsat velkou práci, jejímž začátkem měla být jeho stať Vzájemná korespondence Marxe a Engelse (viz Sebrané spisy 24, Praha 1985, s. 291—297).

V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uchován velký sešit o 76 stranách, do něhož si Lenin psal konspekty z asi tří set Marxových a Engelsových dopisů, pořídil si výpisky z patnácti teoreticky významných dopisů a sestavil stručný tematický rejstřík ke konspektům. Zachovaly se také všechny čtyři svazky korespondence, s nimiž Lenin pracoval, obsahující jeho poznámky (podškrtnutí, zatrhávání, NB) v textu i na okrajích, které jsou provedeny čtyřmi různobarevnými tužkami. Všechny tyto materiály vyšly knižně (viz V. I. Lenin: Konspekt Perepiski K. Marksa i F. Engelse [Konspekt Vzájemné korespondence Marxe a Engelse], Gospolitizdat, Moskva 1959).

Leninova práce Vzájemné korespondence Marxe a Engelse měla vyjít v roce 1914 v časopise Prosvěščenije, jak to bylo oznámeno v listu Proletarskaja pravda ze 14. prosince 1913, článek

však zůstal nedokončen a byl otištěn v Pravdě až 28. listopadu 1920, v den stého výročí narození B. Engelse. — 404

- 320 V polovině ledna 1914 odjel Lenin z Krakova do Paříže, kde promluvil na schůzi bolševiků o záměru mezinárodního socialistického byra zasahovat do záležitostí SDDSR, dále na dvou shromážděních věnovaných památce události z 9. ledna 1905 a rovněž ve velkém sále Zeměpisné společnosti, kde přednesl referát na téma Národnostní otázka. Z Paříže odjel do Bruselu na IV. sjezd Sociální demokracie Lotyšského kraje. Přednesl zde jménem ÚV SDDSR referát, v němž ostře kritizoval činnost ÚV Sociální demokracie Lotyšského kraje, která zastávala oportunistické stanovisko v otázkách boje proti likvidátorství, a rozhodně se stavěl proti smířliveckým tendencím na sjezdu. Sjezdovým delegátům přednesl referát o národnostní otázce, v němž vyložil teorii a taktiku bolševismu v této otázce. Po skončení sjezdu přednesl referát o národnostní otázce také v Liège a v Lipsku; do Krakova se vrátil 6. února 1914. — 408
- 321 Zmíněnou stať O právu národů na sebeurčení napsal Lenin v únoru až květnu 1914 a byla otištěna v dubnu až červnu v časopise Prosvěščeníje, č. 4, 5 a 6 (viz Sebrané spisy 25, Praha 1985, s. 273—337). — 409
- 322 Jde o recenzi V. Janského (S. S. Danilova) na knihu V. Levického (V. O. Cederbauma): August Bebel. Jeho život a činnost^[424] 1840—1913, Petrohrad 1914, která vyšla v 1. čísle časopisu Prosvěščeníje z roku 1914. — 410
- 323 Lenin měl na mysli časopis Rabotnica, který vycházel legálně v Petrohradě od 23. února do 26. června 1914; 1. číslo vyšlo k Mezinárodnímu dni žen — 23. února (8. březnu). Celkem vyšlo sedm čísel. Do časopisu přispívaly N. K. Krupská, I. Armandová, L. N. Stalová, A. I. Uljanovová-Jelizarovová aj.
Vydávání časopisu Rabotnica je věnován rovněž dopis N. K. Krupské adresovaný A. I. Uljanovové-Jelizarovové (viz tento svazek, s. 498—499). — 410
- 324 Lenin má na mysli svůj referát Národnostní otázka, který přednesl 23. ledna 1914 ve velkém sále Zeměpisné společnosti v Paříži. — 410
- 325 Bejlisova aféra — provokační soudní proces zinscenovaný car-

skou vládou v roce 1913 v Kyjevě proti Židu Bejlisovi, který byl lživě obviněn z rituální vraždy křesťanského chlapce Juščinského (ve skutečnosti tuto vraždu zosnovali černosotňovci). Inscenováním tohoto procesu chtěla carská vláda rozpoutat antisemitismus a vyvolat protižidovské pogromy, aby odvedla pozornost mas od sílícího revolučního hnutí. Proces vyvolal silné pobouření veřejnosti. V mnoha městech se konaly dělnické protestní demonstrace. Soud rozhodl, že je Bejlis nevinný. — 413

326 Lenin a Krupská byli na večeru věnovaném stému výročí narození T. H. Ševčenka. — 413

327 Krátký článek M. Sadka O složení vyhnanců vyšel v 11. čísle časopisu Prosvěščenije z roku 1913; jiné články na toto téma v časopise nevyšly. — 414

328 Dne 7. srpna 1914 byl Lenin na základě falešného udání obviněn ze špionáže a na příkaz rakouských úřadů byla u něho v poroninském bytě provedena domovní prohlídka. Dostal předvolání na četnickou stanici do okresního města Nový Targ. Když tam 8. srpna přijel, byl zatčen a uvězněn.

Na Leninovu obranu vystoupili polští sociální demokraté a rovněž poslanci rakouského parlamentu. V důsledku toho byl Lenin 19. srpna z vězení propuštěn. Vymohl si povolení k opuštění Rakouska a 5. září 1914 přijel do neutrálního Švýcarska. — 415

329 Lenin má na mysli svou stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu), kterou napsal v červenci až listopadu 1914 pro Encyklopedický slovník Granatových. Tato stať s podpisem V. Iljin byla v neúplném znění otištěna v roce 1915 v 28. dílu slovníku. Poprvé byl úplný text stati podle rukopisu uveřejněn v roce 1925 ve sborníku V. I. Lenin: Marx, Engels, marxismus (viz Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115). — 416

330 Leninovy obavy byly oprávněné. Většina jeho knih a archívního materiálu padla po jeho odjezdu do rukou četnictva, které je předalo generálnímu štábu ve Varšavě. V roce 1954 byly některé materiály z tohoto archívu objeveny v Polsku a předány Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Část těchto dokumentů byla pak zařazena do souborného vydání Leninových spisů. — 416

331 Za první světové války přešel G. V. Plechanov na pozice sociálšo-

vinismu a hájil menševickou taktiku obranářství, což vyvolalo příznivou odezvu v buržoazním tisku. — 416

- 332 Jde o časopis Prosvěščenije, jehož vydávání se mělo obnovit. V dopise M. I. Uljanovové z 11. dubna 1915 A. I. Uljanovová-Jelizarovová píše: »Chtěli bychom v létě vydat jedno nebo dně čísla časopisu.« A v dopise z 23. dubna téhož roku: »Uvažujeme o obnovení časopisu nebo spíš o vydání letní publikace, aby nezaniklo právo na jeho vydávání, ale ještě jsme se do toho jaksepatří nepustili. Volod'ěa moc touží po časopise, po novinách.« — 416
- 333 V 9. čísle časopisu Sovremennyj mir z roku 1914 byl otištěn ultrašovinistický článek N. Iordanského Spějme k vítězstv[í]! — 416
- 334 M. I. Uljanovová prosila Lenina, aby dal pátrat po válečném zajatci A. Rozenfeldovi. V lednu 1915 napsal Lenin v dopise V. A. Karpinskému: »Není v Ženevě instituce, která podává informace o ruských zajatcích v Německu?« (Sebrané spisy 49, Praha 1984, dokument č. 45). — 416
- 335 Lenin má na mysli rozkol mezi oportunistickou centristicko-kautskistickou většinou v Sociálně demokratické straně Německa a jejím levým radikálním křídlem. — 418
- 336 *Lichtstrahlen* — měsíčník, orgán skupiny německých levicových sociálních demokratů (Internacionalističtí socialisté Německa); vycházel nepravidelně v letech 1913—1921 v Berlíně za redakce J. Borchardta. — 418
- 337 Začátkem června 1915 se Lenin a Krupská přestěhovali z Bernu do horské vesničky Sörenberg, kde prožili celé léto. — 421
- 338 Tento dopis se nezachoval. Lenin tehdy hledal vydavatele pro knihu Nové údaje o zákonech vývoje kapitalismu v zemědělství. I. část. Kapitalismus a zemědělství ve Spojených státech amerických, napsanou v roce 1915 (viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s.147—246). A. I. Uljanovová-Jelizarovová psala 27. února 1915 M. I. Uljanovové zřejmě právě o vydavateli této knihy: »Díky za to, že sonduješ půdu kvůli Volod'ově knize — odložím prozatím uzavření smlouvy s Bončem (nabízí 50 rublů za arch při nákladu 3000 výtisků).« Studiu zemědělské statistiky Spojených států amerických se věnoval Lenin už dřív, jak je vidět z je-

ho dopisů do New Yorku z roku 1914, adresovaných ekonomovi I. A. Gurvičovi (27. února) a N. N. Nakorjakovovi (18. května) (viz Sebrané spisy 48, Praha 1989, dokument č. 230 a 253).

Po dokončení rukopisu knihy koncem roku 1915 ho Lenin poslal do Petrohradu Gorkému pro vydavatelství Parus (viz Sebrané spisy 49, Praha 1989, dokument č. 171). Kniha vyšla v Petrohradu jako samostatná brožura ve vydavatelství Žizň i znanije v roce 1917. — 421

339 Později se ukázalo, že se jednalo o zajatce stejného jména, kdežto A. Rozenfeld, na kterého se ptali Uljanovovi, zahynul na frontě. — 423

340 V dopise z 21. února 1916 psala A. I. Uljanovová-Jelizarovová M. I. Uljanovové: »Přišel dopis od Nadi, psala, že je dopálila bytná; chvili sháněli něco jiného, ale když jiný byt nenašli, řekli si, že pojedou na pár týdnů do Curychu studovat si tam v knihovnách. Psala o této cestě a mírném rozruchu docela vesele.« Zmíněný dopis N. K. Krupské se nezachoval. — 423

341 O nemoci A. I. Uljanovové-Jelizarovové psal Lenin z konspirativních důvodů, ve skutečnosti byla 21. července 1916 zatčena. Po propuštění v říjnu téhož roku byla vypovězena do Astrachaňské gubernie; pro nemoc jí však bylo dovoleno zůstat v Petrohradě. V zimě 1916 byly u ní provedeny další dvě prohlídky, při nichž se nic nenašlo. V únoru 1917 byla znovu zatčena, přestože ani tentokrát policie nic nenašla, a za několik dní byla osvobozena revolučním lidem. — 424

342 Jde o Leninovu práci Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu, kterou napsal v první polovině roku 1916. Dne 2. července ji poslal přes Paříž do Petrohradu do vydavatelství Parus, které z podnětu Gorkého začalo vydávat edici populárních brožur o západoevropských státech za první světové války. Redaktorem edice byl N. M. Pokrovskij, který žil v Paříži a jehož prostřednictvím Lenin udržoval styky s vydavatelstvím. Pokrovskij však rukopis nedostal, takže mu ho musel Lenin poslat znovu. V září 1916 psal Gorkij Pokrovskému, že Leninova kniha je »skutečně skvělá«. Avšak redakce vydavatelství Parus měla ostré námítky proti Leninově kritice renegátského stanoviska K. Kautského a provedla v textu podstatné změny, vypustila z knihy kritiku Kautského teorie ultraimperialismu a řadu Leninových formulací překroutila.

Kniha vyšla poprvé v polovině roku 1917 v Petrohradě jako samostatná brožura ve vydavatelství Žizň i znanije pod názvem Imperialismus jako nejnovější etapa kapitalismu (Populární pojednání) s Leninovou předmluvou datovanou 26. dubna 1917 (viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 319—444 a tamtéž poznámku 123). — 425

- 343 Jde o Leninovu práci Nové údaje o zákonech vývoje kapitalismu v zemědělství. I. část. Kapitalismus v zemědělství ve Spojených státech amerických. Lenin měl v úmyslu napsal a vydat další části knihy — o Německu a Rakousku-Uhersku — a začal s jejich přípravou. 7. srpna 1914 mu byly při prohlídce v Poroninu zabaveny tři sešitky se statistickými údaji o agrárním uspořádání v Německu, Rakousku a Uhrách. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložena část přípravných materiálů pro další práci o Německu. Svůj záměr napsat druhou část knihy však Lenin neuskutečnil. — 425
- 344 K dopisu byl přiložen plán práce napsaný N. K. Krupskou. O vydání Pedagogického slovníku viz N. K. Krupská, Pedagogické spisy v deseti svazcích, sv. 1, Moskva 1957, s. 351—354. — 429
- 345 Lenin má na mysli svou knihu Stát a revoluce. Marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci, na které pracoval v srpnu až září 1917, když byl v ilegality v Razlivu a Helsingforsu [Helsinki] (viz Sebrané spisy 33, Praha 1987, s. 29—153). — 430
- 346 Tyto knihy doporučoval Lenin M. I. Uljanovové proto, že se chystala psát práci o anglickém dělnickém hnutí. — 431
- 347 Lenin má na mysli dvojčíslo 1/2 časopisu Prosvěščenije z roku 1917, kde vyšla jeho práce K revizi programu strany (viz Sebrané spisy 34, Praha 1987, s. 383—413). — 432
- 348 *Spartak* — teoretický časopis moskevského oblastního byra, moskevského výboru a od 2. čísla i moskevského okruhového výboru SDDSR; vycházel v Moskvě od 20. května (2. června) do 29. října (11. listopadu) 1917. — 432
- 349 N. K. Krupská byla tehdy instruktorkou lidového komisariátu školství a osvěty na agitačním parníku CÚVV Rudá hvězda. Na parníku byli agitátoři a představitelé několika lidových komisari-

átů. Parník plul z Nižního Novgorodu[Gorkij] do Permu a dělal zastávky ve městech, ve vesnicích, v závodech a na předměstích. N. K. Krupská si vedla podrobný deník o této cestě (viz N. K. Krupská, *Pedagogické spisy v deseti svazcích*, sv. 11 (doplňkový), Moskva 1963, s. 727—757 a rovněž sv. 1, 1957, s. 56—67).

V telegramu V. M. Poznera, o němž se Lenin zmiňuje, se píše: »Prozatímní výkonný výbor Svazu pracovníků osvěty a socialistické kultury Vám sděluje, že druhá celoruská porada komunistů bude zahájena 25. července, dva dny před zahájením sjezdu, který je dle rozhodnutí druhého zasedání stanoven na 27. července. Výkonný výbor Vás prosí, abyste si laskavě připravila referát na téma *Nové kádry osvětových pracovníků a práce mezi obyvatelstvem*. Prosím, sdělte ihned, zda souhlasíte.« — 433

³⁵⁰ O své korespondenci s Leninem N. K. Krupská říká: »Dopis z 9. července 1919 je jediný soukromý dopis Vladimíra Iljiče, který se mi zachoval. Žili jsme málokdy odloučení. Hodně jsme si psali, když byl Iljič ve vězení, potom když žil první rok ve vyhnanství sám a taky když já jsem byla v Ufě. Ale tehdy se korespondovalo skoro výhradně neviditelným inkoustem a všechny dopisy se hned po přečtení pečlivě ničily. V roce 1919 jsem jezdila asi dva měsíce na agitačním parníku Rudá hvězda. Korespondence byla tehdy ztížena tím, že parník neustále popojížděl od místa k místu. Ale i těch několik dopisů, které jsem od Iljiče dostala, jsem — až na jeden — ze starého konspirativního zvyku hned po přečtení zničila.« Později byl objeven ještě Leninův dopis a telegram adresovaný N. K. Krupské, které jí byly poslány na agitační parník Rudá hvězda (viz tento svazek, dokumenty č. 270 a 271). — 433

³⁵¹ Lenin má na mysli Gorki u Moskvy, kam si jezdíval odpočinout. Poprvé tam přijel 24. nebo 25. září 1918. Zpočátku tam trávil jen volné dny, později se tam na naléhání lékařů zdržoval delší čas, ale přitom neustále pokračoval v práci.

Koncem roku 1921 se Leninovo zdraví podstatně zhoršilo. 6. prosince byl uvolněn na dovolenou, kterou strávil v Gorkách. Od 23. května do 2. října 1922 tam žil v době své nemoci a i v první polovině prosince přijel do Gorek na několik dní. Od 15. května 1923 až do konce života (21. ledna 1924) žil Lenin v Gorkách prakticky trvale.

V den 25. výročí Leninovy smrti bylo v Gorkách otevřeno Leninovo muzeum. — 434

352 Tento telegram je Leninovou odpovědí na telegram N. K. Krupské: »Moskva, soudr. Leninovi. 10. 7. 1919. Kazaň. Přijela dnes do Kazaň. Zdráva. Velmi mnoho práce. Jedu dál. Jste zdraví? Uljanovová.« — 434

ÚDAJE K JEDNOTLIVÝM DOKUMENTŮM

- 1 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 2 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 3 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 4 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 5 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 6 Odesláno ze Švýcarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 7 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 8 Odesláno ze Švýcarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 9 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 10 Odesláno z Berlína do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 11 Odesláno z Berlína do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 12 Odesláno z Berlína do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 13 Odesláno z vyšetřovací vazby v Petrohradě. Poprvé otištěno roku 1924 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 3. Podle rukopisu.
- 14 Odesláno z vyšetřovací vazby v Petrohradě. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodným. Podle rukopisu.
- 15 Odesláno z vyšetřovací vazby v Petrohradě. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodným. Podle rukopisu.

- 16 Odesláno z vyšetřovací vazby v Petrohradě. Poprvé otištěno roku 1924 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 3. Podle rukopisu.
- 17 Odesláno ze stanice Ob do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 18 Odesláno z Krasnojarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 19 Odesláno z Krasnojarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 20 Odesláno z Krasnojarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 21 Odesláno z Krasnojarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 22 Odesláno z Krasnojarska do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 23 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 24 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 25 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 26 Odesláno ze Šušenského do Švýcarska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 27 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 28 Odesláno ze Šušenského do Švýcarska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 29 Odesláno ze Šušenského do Švýcarska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 30 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 2/3. Podle rukopisu.
- 31 Odesláno z Těšinského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 32 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929

- 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 54 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 55 Odesláno do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 56 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 57 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 58 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 59 Odesláno ze Šušenského do Bruselu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 60 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 61 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 62 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 63 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 64 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 65 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 66 Odesláno z Minusinska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 67 Odesláno do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 68 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 69 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 70 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 71 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 72 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku

- 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 73 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 74 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 75 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 76 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 77 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 78 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 79 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 80 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 81 Odesláno ze Šušenského do Bruselu. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 82 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 83 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 84 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 85 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 86 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 87 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 88 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 89 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 90 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.

- 91 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 92 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 93 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 94 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 95 Odesláno ze Šušenského. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 96 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 97 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 98 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 99 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 100 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 101 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 102 Odesláno ze Pskova do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 103 Odesláno ze Pskova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 104 Odesláno ze Pskova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 105 Odesláno ze Pskova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 106 Odesláno ze Pskova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 107 Odesláno ze Pskova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 108 Odesláno ze Pskova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.

- 109 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 110 Odesláno z Norimberka. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 111 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 112 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 113 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 114 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 115 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 116 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 117 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 118 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 119 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 120 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 121 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 122 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 123 Odesláno z Mnichova do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 124 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 125 Odesláno z Prahy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 126 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 127 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 128 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 129 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.

- 130 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 131 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 132 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 133 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 134 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 135 Odesláno z Mnichova do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 136 Odesláno z Mnichova do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 137 Odesláno z Mnichova do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 138 Odesláno z Mnichova. Poprvé otištěno roku 1925 v publikaci Leninskij sbornik III. Podle rukopisu.
- 139 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 140 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 141 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 142 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 143 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 144 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 145 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 146 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 147 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 148 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 149 Odesláno ze Ženevy do Kyjeva. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 150 Odesláno ze Ženevy do Kyjeva. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle strojopisné kopie (perlustrace).

- 151 Odesláno z Lausanne (Švýcarsko) do Kyjeva. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 152 Odesláno z Frutigenu (Švýcarsko) do Kyjeva. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 153 Odesláno z Iseltwaldu (Švýcarsko). Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 154 Odesláno ze Švýcarska. Otištěno poprvé, podle rukopisu.
- 155 Odesláno ze Ženevy do Sablina (u Petrohradu). Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 156 Odesláno ze Styr-Udde [dnes osada Ozerki] do stanice Michněvo v serpuhovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 157 Odesláno ze Styr-Udde do stanice Kiněl (Samarská gubernie). Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 158 Odesláno z Kuokkaly do stanice Michněvo v serpuhovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 159 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 160 Odesláno ze Ženevy do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 161 Odesláno ze Ženevy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 162 Odesláno ze Ženevy do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 163 Odesláno ze Ženevy do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 164 Odesláno ze Ženevy do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 165 Odesláno ze Ženevy do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 166 Odesláno ze Ženevy do stanice Michněvo v serpuhovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 167 Odesláno ze Ženevy do stanice Michněvo v serpuhovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.

- 168 Odesláno ze Ženevy do stanice Michněvo v serpučovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 169 Odesláno ze Ženevy do stanice Michněvo v serpučovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 170 Odesláno ze Ženevy do stanice Michněvo v serpučovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 171 Odesláno ze Ženevy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 172 Odesláno ze Ženevy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 173 Odesláno ze Ženevy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 174 Odesláno ze Ženevy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 175 Odesláno ze Ženevy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 176 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 177 Odesláno do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 178 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 179 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 180 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 181 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 182 Odesláno z Nice (Francie). Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 183 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 184 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 185 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 186 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 187 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 1. Podle rukopisu.

- 188 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 189 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 190 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 191 Odesláno z Paříže do Alupky (na Krymu). Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 192 Odesláno z Paříže do Alupky. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 193 Odesláno do stanice Michněvo v serpuchovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 194 Odesláno do Alupky. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 195 Odesláno z Bombon (Francie) do stanice Sinělnikovo v Jekatěrinoslavské gubernii. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 196 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočinnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 197 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 198 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 199 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 200 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 201 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 202 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 203 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 204 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 205 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle kopie (perlustrace).
- 206 Odesláno z Paříže do stanice Michněvo v serpuchovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 207 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.

- 208 Odesláno z Paříže do stanice Michněvo v serpučovském újezdu Moskevské gubernie. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 209 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 210 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 211 Odesláno z Meudonu (Francie). Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 212 Odesláno z Meudonu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 213 Odesláno z Neapole (Itálie). Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 214 Odesláno z Pornicu (Francie). Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 215 Odesláno z Kodaně. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 216 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 217 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 218 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 219 Odesláno z Fontainebleau (Francie). Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 220 Odesláno z Fontainebleau. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 221 Odesláno z Luzernu (Švýcarsko). Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 222 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 223 Odesláno z Paříže. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle strojopisné kopie (perlustrace).
- 224 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 225 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 226 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 227 Odesláno do Saratova. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 228 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.

- 229 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 230 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 231 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 232 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno francouzsky a rusky roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu. Přeloženo z francouzštiny.
- 233 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 234 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 235 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 236 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 237 Odesláno z Krakova do Feodosije (na Krymu). Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 238 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 239 Odesláno z Poronina do Feodosije (na Krymu). Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 240 Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 241 Odesláno z Vídně. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 242 Odesláno z Bernu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 243 Odesláno z Bernu do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 244 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 245 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 246 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 247 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 248 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1933 v publikaci Leninskij sbornik XXXV. Podle strojopisné kopie (perlustrace).

- 249 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 250 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 251 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočinenija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 252 Odesláno z Krakova do Vologdy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 253 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 254 Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 255 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 256 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 257 Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 258 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 259 Odesláno z Curychu do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 260 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 261 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 262 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 263 Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 264 Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 265 Odesláno z Helsingforsu do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 266 Odesláno z Helsingforsu do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revolucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 267 Poprvé otištěno roku 1933 v publikaci Leninskij sbornik XXI. Podle rukopisu.
- 268 Poprvé otištěno roku 1933 v publikaci Leninskij sbornik XXIV. Podle rukopisu.
- 269 Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.

- 270 Poprvé otištěno roku 1945 v publikaci Leninskij sbornik XXXV. Podle strojopisné kopie.
- 271 Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 272 Poprvé otištěno roku 1945 v publikaci Leninskij sbornik XXXV. Podle rukopisu.
- 273 Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 274 Otištěno poprvé, podle rukopisu.
- 275 Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 276 Otištěno poprvé, podle rukopisu.
- 277 Otištěno poprvé, podle rukopisu.
- 278 Poprvé otištěno roku 1957 v časopise Junost', č. 1. Podle rukopisu.
- 279 Odesláno z Gorek u Moskvy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.

Dopisy N. K. Krupské

- 1 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 2 Odesláno z Petrohradu do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 3 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 4 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 5 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 6 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 7 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 8 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 9 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 10 Odesláno ze Šušenského do Bruselu. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 5. Podle rukopisu.
- 11 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 5. Podle rukopisu.

- 12 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 6. Podle rukopisu.
- 13 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 14 Odesláno ze Šušenského do Bruselu. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 15 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1957, Sočinenija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 16 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 17 Odesláno ze Šušenského do Podolska. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 18 Odesláno ze Šušenského do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 8/9. Podle rukopisu.
- 19 Odesláno z Ufy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 20 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 21 Odesláno z Ufy do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 22 Odesláno z Ufy do Podolska. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 23 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 24 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 25 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 26 Odesláno z Ufy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 27 Odesláno z Ufy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 28 Odesláno z Ufy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 29 Odesláno z Ufy do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 30 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 31 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 32 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.

- 33 Odesláno z Mnichova do Podolska. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 34 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle rukopisu.
- 35 Odesláno z Londýna do Samary. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 36 Odesláno ze Ženevy. Poprvé otištěno roku 1929 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 11. Podle strojopisné kopie (perlustrace).
- 37 Odesláno ze Ženevy. Otištěno poprvé, podle rukopisu.
- 38 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 1. Podle rukopisu.
- 39 Odesláno z Pornicu ve Francii. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 40 Odesláno z Longjumeau (u Paříže) do Berďanska. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 41 Odesláno z Paříže do Moskvy. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 42 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 43 Odesláno z Paříže do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 44 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1931 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 45 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 46 Odesláno z Krakova do Saratova. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 47 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 48 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle strojopisné kopie (perlustrace).
- 49 Odesláno z Krakova do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1955 v časopise Istoričeskij archiv, č. 4. Podle strojopisné kopie (perlustrace).
- 50 Odesláno z Krakova. Poprvé otištěno roku 1930 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 51 Odesláno z Poronina. Poprvé otištěno roku 1930 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 52 Odesláno z Bernu do Petrohradu. Otištěno poprvé, podle rukopisu.

- 53 Odesláno ze Sörenbergu (Švýcarsko) do Petrohradu. Poprvé otištěno roku 1930 v časopise Proletarskaja revoljucija, č. 4. Podle rukopisu.
- 54 Poprvé otištěno roku 1957, Sočiněnija V. I. Lenina, sv. 37, 4. vydání. Podle rukopisu.
- 55 Odesláno z Bernu. Poprvé otištěno roku 1930 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.
- 56 Poprvé otištěno roku 1930 ve sborníku V. I. Lenin, Pisma k rodnym. Podle rukopisu.

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE

- [¹] *Авилов, Б. В. Новый опыт «экономической гармонии».* (Н. Каблуков. «Об условиях развития крестьянского хозяйства в России». М., 1899). — «Начало», Спб., 1899, № 1-2, стр. 274—291, в отд.: II. — 213
- [²] *Александров, А. Полный англо-русский словарь.* New York, Hebrew publ., 1909. VIII, 901 стр. — 283
- [³] — *Полный русско-английский словарь.* Изд. 2-е, испр. и доп. Спб., 1897. 2, 717, 24 стр. — 283
- [⁴] *Алмазов, П. Наша революция. (1902—1907). Ист. очерк.* Киев, 1908. 6, 727 стр. — 304
- [⁵] *Амичис, Э. де. Школьные товарищи.* Из дневника ученика городской школы. Пер. с итал. А. Ульяновой. Под ред. и с предисл. И. Горбунова-Посадова. М., 1898. III, 275, III стр. — 125, 135
- [⁶] *Андреев, Л. Н. Дни нашей жизни.* — 324
- [⁷] *Базаров, В. А. Мистицизм и реализм нашего времени.* — В кн.: Очерки по философии марксизма. Философский сборник. Спб., [«Зерно»], 1908, стр. 3—71. — 326

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. *Čes. red.*

- [⁸] *Безобразов, В. П. Народное хозяйство России. Московская (Центральная) промышленная область. Ч. 1—3. Спб., 1882—1889. 3 т. — 130*
- Бельтов, Н. — см. Плеханов, Г. В.*
- Бер — см. Веер, М.*
- [⁹] * *Благовещенский, Н. А. Сводный статистический сборник хозяйственных сведений по земским подворным переписям. Т. 1. Крестьянское хозяйство. М., 1893. XVI, 266 стр. — 75*
- [¹⁰] *Богданов, А. Красная звезда. (Утопия). Спб., 1908. 156 стр. — 311*
- [¹¹] — *Краткий курс экономической науки. М., Мурнинова, 1897. VIII, 290 стр. — 129, 131, 221*
- 12 — *Основные элементы исторического взгляда на природу. Спб., «Издатель», 1899. 254 стр. — 224*
- [¹³] — *Эмпириомонизм. Статьи по философии. Кн. I—III. М., Дороватовский и Чарушиников, 1904—1906. 3 кн. — 333—334*
- [¹⁴] *Бошович, М. М. Члены Государственной думы. (Портреты и биографии). Третий созыв 1907—1912 г. М., Сытин, 1908. XLVII, 456 стр. — 304*
- [¹⁵] *Бонч-Бруевич, В. Д. Избранные произведения русской поэзии. Изд. 3-е, вновь пересмотр. и значит. доп. Спб., тип. Стасюлевича, 1908. XVIII, 319 стр. — 302*
- [¹⁶] *Бориневич, А. С. Очерк хлебной торговли в Одессе, с прил. объяснительной записки инж. Э. Г. Гарриса к проекту земских элеваторов в Одессе. Изд. Херсонской губ. зем. управы. Прил. к «Сборнику Херсон. Земства» за 1890 г. № 3. Одесса, 1890. 110 стр. — 130*
- [¹⁷] *Боровиковский, А. Л. Законы гражданские (Свод законов т. X, ч. I) с объяснениями по решениям*

гражданского кассационного департамента правительствующего Сената. Изд. 8-е, доп. и исправл. (Ки. маг. «Нового времени»). Спб., тип. Суворина, 1895. III, 2, 1066 стр. (Изд. неофициальное). — 148

[18] — Устав гражданского судопроизводства с объяснениями по решениям гражданского кассационного департамента правительствующего Сената. Изд. 2-е (переработ.). Спб., тип. Суворина, 1889. 7, 2, 1216 стр. — 148

[19] Булгаков, С. Н. Закон причинности и свобода человеческих действий. — «Новое Слово», Спб., 1897, № 8, май, стр. 183—199. — 227

[20] — К вопросу о капиталистической эволюции земледелия. — «Начало», Спб., 1899, № 1-2, стр. 1—21, в отд.: II. — 213, 215, 217, 218, 220

[21] — О рынках при капиталистическом производстве. Теоретический этюд. М., Водовозова, 1897. 1, 260 стр. — 131, 138, 176

[22] Бухарин, Н. И. К пересмотру партийной программы. — «Спартак», М., 1917, № 4, 10 августа, стр. 4—7. — 432

В. В. — см. Воронцов, В. П.

[23] Валентинов, Н. Философские построения марксизма. Диалектический материализм, эмпириомонизм и эмпириокритическая философия. М., ки. маг. «Сотрудник Провинции», 1908. 307 стр. (Критические очерки. Ки. 1-я). — 318

[24] Василенко, В. И. Кустарные промыслы сельских сословий Полтавской губернии. Вып. 1—2. Особое приращение: Щетинники (украинские торговцы-ходебщики). Изд. Полтавской губ. земской управы. Полтава, тип. Пигуренко, 1885—1887. 2 т. — 130

— Промыслы сельского населения Полтавской губернии — см. Василенко, В. И. Кустарные промыслы сельских сословий Полтавской губернии.

- [²⁵] *(Вебб, С. и Вебб, Б.) История рабочего движения в Англии.* Пер. с англ. Г. А. Паперна. Спб., Павленков, 1899. 363 стр. Перед загл. авт.: С. и Б. Уэбб. — 176
- *Теория и практика английского тред-юнионизма.* (Industrial Demosгасы). Пер. с англ. В. Ильнна. Т. 1—2. Спб., Попова, 1900—1901. 2 т. (Экономическая б-ка. Под общ. ред. П. Струве).
- [²⁶] — Т. 1. 1900. XVI, 366 стр. — 140, 141, 143, 148, 149, 153, 155, 156, 158, 176, 196, 207, 217, 217, 221, 234, 235, 236, 301
- [²⁷] — Т. 2. 1901. Стр. 367—770. — 217, 221, 235, 238, 240, 301
- [²⁸] *Вересаев, В. В. На повороте.* Повесть. — «Мир Божий», Спб., 1902, № 1, стр. 28—69; № 2, стр. 22—55; № 3, стр. 35—70. — 275
- [²⁹] «*Вестник Финансов, Промышленности и Торговли*», Спб. — 87, 95, 99
- [³⁰] — 1898. — 132, 136, 141
- [³¹] * *Влияние урожаев и хлебных цен на некоторые стороны русского народного хозяйства.* Под ред. проф. А. И. Чупрова и А. С. Посникова. Т. I—II. Спб., тип. Киршбаума, 1897. 2 т. — 86, 95, 188
- [³²] *Влияние урожаев и хлебных цен на разные стороны экономической жизни.* Доклад проф. А. И. Чупрова и прения в III отделении императорского Вольного экономического общества 1 и 2 марта 1897 г. (Стенографический отчет). — «Труды императорского Вольного Экономического Общества», Спб., 1897, т. 2, кн. 4, июль — август, стр. 1—95. — 96
- [³³] *Внутреннее обозрение.* — «Русская Мысль», М., 1897, № 12, стр. 185—195, в отд. II: — 129
- [³⁴] *Водовозов, Н. В. Экономические этюды.* М., Водовозова, 1897. 219 стр. — 125, 126

- [³⁵] * *Военно-статистический сборник*. Вып. IV. Россия. Под общ. ред. Н. Н. Обручева. Спб., 1871. XXX, 922, 235 стр. — 75
- [³⁶] «*Вопросы Философии и Психологии*», М. — 111, 149, 151, 153, 159, 309
- [³⁷] — 1896, кн. 1 (31) — 5 (35), январь — декабрь. — 108
- [³⁸] — 1897, кн. 1 (36) — 5 (40), январь — декабрь. — 108
- [³⁹] — 1898, кн. 1 (41) — 5 (45), январь — декабрь. — 91—147
- [⁴⁰] [*Воронцов, В. П.*] *Очерки кустарной промышленности в России*. Спб., тип. Киршбаума, 1886. III, 233 стр. После загл. авт.: В. В. — 124

Временник Центрального статистического комитета. 1897. Обработка данных военно-конской переписи 1893—94 годов — см. Статистика Российской империи.

Временник Центрального статистического комитета Министерства внутренних дел. Изд. Центр. стат. к-та. №№ 10, 12, 34. Спб., 1889—1894. 3 т.

- [⁴¹] — № 10. Материалы по вопросу о стоимости обработки земли в Европейской России. 1889. 3, 43, 3 стр. — 131
- [⁴²] — № 12. Аленыцын, В. Опыт расчета стоимости пшеницы, ржи, овса и ячменя в производстве и в отношении пользования сбором. 1889. XXII, 49 стр., 13 л. карт. — 131
- [⁴³] — № 34. Средний сбор хлебов и картофеля за десятилетие 1883—92 гг. в 60 губерниях Европейской России по отношению к народному продовольствию. 1894. 23, 112 стр., 5 л. карт. — 131
- [⁴⁴] *Выборы по г. Москве в Государственную думу*. 3 призыва. М., 1908. 150, 48 стр. — 360, 362

- [45] *Г-дь. (Рецензия на книгу:)* А. Богданов. Автор «Краткого курса экономической науки». — Основные элементы исторического взгляда на природу. Природа. — Жизнь. — Психика. — Общество. Спб., 1899 г. Ц. 2 р. — «Начало», Спб., 1899, № 5, стр. 121—123, в отд.: II. — 224

Гауптман — см. Hauptmann, G.

- [46] *Гвоздев, Р. Кулачество-ростовщичество, его общественно-экономическое значение.* Спб., Гарин, 1898. 161 стр. На обл. год изд.: 1899. — 193, 200, 222

- [47] *Гоголь, Н. В. Мертвые души.* — 71

- [48] — *Ревизор.* — 105, 129

- [49] *Головин, К. Ф. Мужик без прогресса или прогресс без мужика.* (К вопросу об экономическом материализме). Спб., «Книгопродавческая складчина», 1896. II, 161 стр. — 74

- [50] *Гончаров, И. А. Обломов.* — 71

- [51] *Горький, М. На дне.* — 285

- [52] — *Последние.* — В кн.: Сборник т-ва «Знание» за 1908 год. Кн. 22, Спб., 1908, стр. 1—99. — 311

- [53] — *Рассказы.* Т. 5. Спб., «Знание», 1901. 399 стр. — 274

- [54] *«Гудок»,* Баку, 1908. — 302

Гумплович — см. Gumpłowicz, L.

- [55] *(Гуревич, Э. Л.) В защиту культуры.* — «Русские Ведомости», М., 1914, № 183, 10 августа, стр. 3. Подпись: Е. Смирнов. — 418

- [56] * — *Война и европейская демократия.* — «Русские Ведомости», М., 1914, № 202, 3 сентября, стр. 2—3. Подпись: Е. Смирнов. — 418

- [57] * *Давыдов, И. А. Что же такое экономический мате-*

риализм? Критико-методологический очерк. Харьков, Головкин, 1900. 98 стр. (Вопросы современности. Вып. III). — 241

- [58] *(Даниельсон, Н. Ф.) Очерки нашего пореформенного общественного хозяйства.* Спб., тип. Бенке, 1893. XVI, 353 стр.; XVI табл. Перед загл. авт.: Николай — он. — 75
- [59] *Диспут М. И. Туган-Барановского.* — «Русские Ведомости», М., 1898, № 291, 21 декабря, стр. 3. — 184
- [60] *Дневник высочайше разрешенного Второго съезда русских деятелей по техническому и профессиональному образованию.* [М.], №№ 1—10, 27 декабря 1895 — 10 января 1896. — 135
- [61] *(Достоевский, Ф. М.) Полное собрание сочинений...* Т. 1—6. С критико-биографич. очерком о Ф. М. Достоевском, сост. В. В. Розановым... Беспл. прил. к журн. «Нива» за 1894 г. Спб., Маркс. 1894. 6 т. — 136
- [62] *Ежегодник Главного управления землеустройства и земледелия по департаменту земледелия и лесному департаменту.* 1907. Спб., тип. Киришбаума, 1908. LIX, 837 стр. (ГУЗ и З. Департамент земледелия). — 361
- [63] *Ежегодник Главного управления землеустройства и земледелия по департаменту земледелия и лесному департаменту.* 1908. Спб., тип. Киришбаума, 1909. XCIV, 887 стр. (ГУЗ и З. Департамент земледелия). — 361
- [64] **Ежегодник министерства финансов.* Вып. I. На 1869 год. Сост. под ред. А. Б. Бушена. Спб., 1869. III, V, 618 стр. Разд. паг. — 82, 95
- [65] *Еще об исключении М. Горького из с.-д. партии.* — «Речь», Спб., 1909, № 318 (1198), 19 ноября (2 декабря), стр. 3, в отд.: Вечерние известия. — 355

- [⁶⁶] Железнов, В. Я. *Очерки политической экономии*. М., тип Сытина, 1902. XXIII, 806 стр. (Б-ка для самообразования. XXV). — 282, 283
- [⁶⁷] «Жизнь», Спб. — 177, 215, 220, 221, 236, 239
- [⁶⁸] — 1899, № 7. 4, 421 стр. — 236
- [⁶⁹] — 1899, № 12, стр. 258—262. — 221
- [⁷⁰] — 1900, № 1, стр. 84—110; № 2, стр. 59—68, 297—306. — 213, 215, 218, 220, 233, 234, 235, 241
- [⁷¹] «Журнал Министерства Юстиции», Спб. — 409
- [⁷²] *За что последовало исключение?* — «Утро России», М., 1909, № 35—2, 17 ноября, стр. 1. Под общ. загл.: Отлучение Максима Горького. Подпись: Багира. — 355
- [⁷³] *Законопроекты, внесенные в III Думу* — см. Проекты законов, принятые Государственной думой.
- [⁷⁴] «Записки имп. Общества сельского хозяйства южной России». Одесса, 1895, № 4-5, стр. 48—62. — 130
- [⁷⁵] (Засулич, В. И.) Д. И. Писарев. — «Научное Обозрение», Спб., 1900, № 3, стр. 479—499; № 4, стр. 741—754. Подпись: Н. Карелнн. — 241
- [⁷⁶] «Звезда», Спб., 1910, № 1, 16 декабря. 4 стр. — 376
- [⁷⁷] *Земельный проект умеренно-правых крестьянских депутатов*. — «Столичная Почта», Спб., 1908, № 224, 30 января (12 февраля), стр. 5. — 305
- [⁷⁸] *Землевладение и сельское хозяйство*. Статьи из «Handwörterbuch der Staatswissenschaften». Пер. с нем. М., Водовозовы, 1896. II, 381, 1 стр. — 173
- [⁷⁹] *Зибер, Н. И. Давид Рикардо и Карл Маркс в их общественно-экономических исследованиях*. Опыт критико-экономического исследования. Изд. 3-е. Спб.,

Сытин, 1897. 546, II стр. (Политико-экономическая б-ка). — 115

[⁸⁰] *(Из Тулы)*. — «Русские Ведомости», М., 1897, № 215, 6 августа, стр. 2, в отд.: Внутренние известия. — 106

«Известия землеустроительных комиссий» — см. Обзор деятельности уездных землеустроительных комиссий.

[⁸¹] «Известия Земского Отдела», Спб., 1909, №№ 1—12, январь — декабрь. — 358

[⁸²] «Известия книжных магазинов товарищества М. О. Вольф. С.-Петербург и Москва». Иллюстрированный библиографический журнал. Спб., №№ 1—12, 1 октября 1897 — сентябрь 1899. — 112, 165, 169, 194, 206

[⁸³] — 1897, №№ 1—2, 1 октября — 1 ноября. — 114

[⁸⁴] — 1898, № 4, 2 января. — 154, 155

[⁸⁵] — 1898, № 6, 1 марта. — 154, 155

[⁸⁶] «Известия Московского Сельскохозяйственного Института», М. — 178

[⁸⁷] *Иллюстрированный каталог Московской городской художественной галереи П. и С. Третьяковых*. Изд. 1-е. М., 1905. 186 стр., 46 л. илл. — 407

Ильин, В. — см. Ленин, В. И.

[⁸⁸] *Ингрэм, Д. История политической экономии*. Пер. с англ. под ред. И. И. Янжула. М., Солдатенков, 1891. XI, 322, IV стр. — 75

[⁸⁹] *Иорданский, Н. И. Да будет победа!* — «Современный Мир», Спб., 1914, № 9, стр. 188—196, в отд.: II. Под общ. загл.: Политические заметки. — 416

- [⁹⁰] *Исключение М. Горького из партии с.-д.* — «Утро России», М., 1909, № 34—1, 15 ноября, стр. 6, в отд.: Москва. — 355
- [⁹¹] *История России в XIX веке.* Т. 1—9. М., Гранат, [1908]. 9 кн. — 299
- [⁹²] К. Ц. «Дело» товарища Х. — «Просвещение», Спб., 1914, № 1, стр. 62—67. — 409
- [⁹³] [Каблуков, Н. А. *Выступление по диссертации М. И. Туган-Барановского «Русская фабрика в прошлом и настоящем»*]. — «Русские Ведомости», М., 1898, № 291, 21 декабря, стр. 3. — 184
- [⁹⁴] * — *Значение хлебных цен для частного землевладения в Европейской России.* — В кн.: Влияние урожая и хлебных цен на некоторые стороны русского народного хозяйства. Под ред. проф. А. И. Чупрова и А. С. Посникова. Т. I. Спб., тип. Киришбаума, 1897, стр. 97—156. — 189
- [⁹⁵] — *Лекции по экономии сельского хозяйства, читанные в Московском университете в 1895/6 г.* М., типолит. Кушнерева, 1897. 228 стр. (Издание для студентов). — 124
- [⁹⁶] — *Об условиях развития крестьянского хозяйства в России.* (Очерки по экономии сельского хозяйства). М., 1899. VIII, 309 стр. — 203, 213, 215

Каменский — см. Плеханов, Г. В.

- [⁹⁷] *Карл Маркс (1818—1883).* К двадцатипятилетию со дня его смерти (1883—1908). Спб., [Кедровы], 1908. 410 стр. На обл. загл.: Памяти Карла Маркса. — 301
- [⁹⁸] *Карышев, Н. А. Материалы по русскому народному хозяйству.* II. Двигатели на русских фабриках и заводах. — III. Несколько предварительных данных переписи 28 января 1897 г. — IV. Товарищеское землевладение в Новороссии. (Оттиск из «Извес-

тий Московского Сельскохозяйственного Института», год IV, кн. 2). М., типолит. Кушнерева, 1898. 33 стр. с 4 картогр. — 178

Каталог Третьяковской галереи — см. Иллюстрированный каталог Московской городской художественной галереи...

[⁹⁹] *Качоровский, К. Р. Русская община. Возможно ли, желательно ли ее сохранение и развитие? (Опыт цифрового и фактического исследования). Т. 1. 1. Общее введение. 2. Ч. 1. Что такое община?* Спб., 1900. IV, 431 стр. — 241

[¹⁰⁰] * *Ключевский, В. О. Курс новой русской истории. 1883 — 4 акад. год. Б. м., Барсков, [1883—1884]. 320 стр. Литогр. — 57*

[¹⁰¹] — *Памяти в бозе почившего государя императора Александра III. Речь, произнесенная в заседании имп. О-ва истории и древностей российских при Моск. ун-те 28 окт. 1894 г. 2-ое изд. испр. и доп. М., 1894. 7 стр. — 58*

[¹⁰²] *Книга о книгах. Толковый указатель для выбора книг по важнейшим отраслям знаний. Сост. многими специалистами под ред. И. И. Янжула... Ч. 1—2. Изд. на средства Д. И. Тихомирова. М., тип. Ионоземцева, 1892. 2 кн. (В пользу голодающих). — 140, 202*

[¹⁰³] *Кобеляцкий, А. И. Справочная книга для чинов фабричной инспекции, фабрикантов и заводчиков. Полный сборник узаконений о найме рабочих на фабрики, заводы и мануфактуры; о взаимных отношениях фабрикантов и рабочих; о фабричной инспекции; о надзоре за заведениями фабрично-заводской промышленности и о сборе с паровых котлов. С толкованиями и разъяснениями. Изд 3-е (доп.). Спб., Мартынов, 1895. ЛII, 239 стр. (Изд. неофициальное). — 75*

Ковалевский — см. Kovalewsky, M.

Коханская — см. Соханская, Н. С.

[¹⁰⁴] *Крестьянское хозяйство*. Подворная перепись 1910—1912 гг. Итоги по губернии. Тула, тип. бывш. Дружининной, 1916. 348 стр. (Тульское губ. земство. Оценочно-стат. отд. Материалы для оценки земель Тульской губернии. Т. XIII. Тульская губерния). — 428

[¹⁰⁵] «Критическое Обозрение», М., 1909, вып. I—VIII, январь — декабрь. — 353

[¹⁰⁶] *Крупская Н. К. Письмо М. А. Ульяновой*. 10 января 1899 г. — 183

[¹⁰⁷] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 4 апреля 1899 г. — 211

[¹⁰⁸] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 22 ноября 1898 г. — 166

[¹⁰⁹] *Крупская, Н. К. и Ленин, В. И. Письмо М. А. Ульяновой*. 20 декабря 1898 г. — 194

[¹¹⁰] *Кудрявцев, Ф. Краткие сведения о результатах опытов за 1891—1895 год на опытном участке в имении Н. Ф. Сухомлинова — «Куницовка»*. — Записки имп. Общества сельского хозяйства Южной России», Одесса, 1895, № 4-5, стр. 48—62. — 130

Кунов — см. Cупов, Н.

[¹¹¹] (*Credo*). — В кн.: [Ленин, В. И.] Протест российских социал-демократов. С послесл. от ред. «Рабочего Дела». Изд. Союза русских социал-демократов. Женева, тип. «Союза», 1899, стр. 1—6. (РСДРП. Оттиск из № 4-5 «Рабочего Дела»). — 225, 233

[¹¹²] *Лабриола, А. К вопросу о материалистическом взгляде на историю*. Пер. с франц. Спб., Березин и Семенов, [1898]. 95 стр. — 165

[¹¹³] *Левицкий, В. Август Бебель*. Его жизнь и деятельность. 1840—1913 г. С портр. А. Бебеля. Спб., 1914. 79 стр. — 410

- [¹¹⁴] Ленин, В. И. *Аграрная программа социал-демократии в первой русской революции 1905—1907 годов*. Ноябрь — декабрь 1907 г. — 304, 308, 309, 375, 376
- [¹¹⁵] — *Аграрный вопрос в России к концу XIX века*. Первая половина 1908 г. — 299, 375
- [¹¹⁶] — *Аграрный вопрос и «критики Маркса»*. Главы I—IX. Июнь — сентябрь 1901 г. — 303
- [¹¹⁷] — *Государство и революция*. Учение марксизма о государстве и задачи пролетариата в революции. Август — сентябрь 1917 г.; § 3 главы II — ранее 17 декабря 1918 г. — 430
- [¹¹⁸] * — *Доклад об Объединительном съезде РСДРП*. Письмо к петербургским рабочим. М. — Спб., тип. «Дело», 1906. 115 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 431
- [¹¹⁹] — *Еще к вопросу о теории реализации*. — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 8, стр. 1564—1579. Подпись: В. Ильин. — 199, 202, 203, 217, 221, 227, 233
- [¹²⁰] — *Заметка к вопросу о теории рынков*. (По поводу полемики гг. Туган-Барановского и Булгакова). — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 1, стр. 37—45. Подпись: Владимир Ильин. — 197
- [¹²¹] — *Империализм, как новейший этап капитализма*. (Популярный очерк). Пг., «Жизнь и Знание», 1917. 130 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин (Вл. Ильин). — 425
- [¹²²] * — *К вопросу о нашей фабрично-заводской статистике*. Новые статистические подвиги проф. Карышева. — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., типолит. Лейферта, 1899, стр. 263—290. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 155
- [¹²³] — *К пересмотру партийной программы*. — «Просвещение», Пг., 1917, № 1-2, сентябрь — октябрь, стр. 81—99. Подпись: Н. Ленин. — 432

- [¹²⁴] * — *К характеристике экономического романтизма. Сисмонди и наши отечественные сисмондисты.* — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., типолит. Лейферта, 1899, стр. 1—112. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 133
- [¹²⁵] — *К характеристике экономического романтизма. Сисмонди и наши отечественные сисмондисты.* Весна 1897 г. — 126, 133, 221
- [¹²⁶] — *К характеристике экономического романтизма. Сисмонди и наши отечественные сисмондисты.* — «Новое Слово», Спб., 1897, № 7, апрель, стр. 25—50; № 8, май, стр. 25—60; № 9, июнь, стр. 26—53; № 10, июль, стр. 18—32. Подпись: К. Т—н. — 96, 125, 134
- [¹²⁷] — *Капитализм в сельском хозяйстве.* (О книге Каутского и о статье г. Булгакова). — «Жизнь», Спб., 1900, № 1, стр. 84—110; № 2, стр. 59—68. Подпись: Вл. Ильин, Влад. Ильин. — 213, 215, 218, 220, 234, 235
- [¹²⁸] — *Кустарная перепись 1894/95 года в Пермской губернии и общие вопросы «кустарной» промышленности.* Август—сентябрь, не позднее 7 (19), 1897 г. — 104, 105, 107, 112, 125, 126, 133
- [¹²⁹] — *Кустарная перепись 1894/5 года в Пермской губернии и общие вопросы «кустарной» промышленности.* — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., типолит. Лейферта, 1899, стр. 113—199. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 134
- [¹³⁰] — *Л. Н. Толстой и его эпоха.* 22 января 1911 г. — 377
- [¹³¹] * — *Маркс, Карл.* — В кн.: Энциклопедический словарь г-ва «Бр. А. и И. Гранат и К^о». 7-е, совершен. переработ. изд. под ред. Ю. С. Гамбарова и др. Т. 28. М., [1914], стлб. 219—243, 243'—246'. Подпись: В. Ильин. — 416, 417, 418, 426
- [¹³²] — *Материализм и эмпириокритицизм.* Критические за-

метки об одной реакционной философии. М., «Звено», [май] 1909. III, 438 стр. Перед загл. авт.: Вл. Ильин. — 308, 309, 311, 314, 318—323, 324, 325—338, 339—340, 341, 342—344, 345—347, 348, 395

[133] — *Некритическая критика*. (По поводу статьи г. П. Скворцова: «Товарный фетишизм» в № 12 «Научн. Обзор.» за 1899 г.). — «Научное Обозрение», Спб., 1900, № 5, стр. 945—954; № 6, стр. 1061—1067. Подпись: Владимир Ильин, В. Ильин. — 238, 241, 245

[134] — *Новые данные о законах развития капитализма в земледелии*. Вып. I. Капитализм и земледелие в Соед. Штатах Америки. Пг., «Жизнь и Знание», 1917. 104 стр. (Б-ка обществоведения. Кн. 42-ая). Перед загл. авт.: В. Ильин (Н. Ленин). На обл. год изд.: 1918. — 417, 421, 425

[135] — *О праве наций на самоопределение*. — «Просвещение», Спб., 1914, *№ 4, стр. 34—47; № 5, стр. 57—71; № 6, стр. 33—47. Подпись: В. Ильин. — 409

[136] — *От какого наследства мы отказываемся?* — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., типолит. Лейферта, 1899, стр. 227—261. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 134, 196, 200, 218

[137] — *От какого наследства мы отказываемся*. Конец 1897 г. — 119, 133, 134

[138] — *Ответ г. П. Нежданову*. — «Жизнь», Спб., 1899, № 12, стр. 258—262. Подпись: Владимир Ильин. — 221

[139] — *Переписка Маркса с Энгельсом*. Конец 1913 г. — 404

[140] * — *Перлы народнического прожектерства*. С. Н. Южак. Вопросы просвещения. Публицистические опыты. — Реформа средней школы. — Системы и зада-

чи высшего образования. — Гимназические учебники. — Вопросы всенародного обучения. — Женщина и просвещение. Спб., 1897. Стр. VIII+283. Цена 1 р. 50 к. — В кн.: [Ленин, В. И.] Экономические этюды и статьи. Спб., типолит. Лейферта, 1899, стр. 201—225. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 135

- [141] — *Перлы народнического прожектерства*. С. Н. Южиков. Вопросы просвещения. Публицистические опыты. — Реформа средней школы. — Системы и задачи высшего образования. — Гимназические учебники. — Вопрос всенародного обучения. — Женщина и просвещение. Спб., 1897. Стр. VIII+283. Цена 1 р. 50 к. Конец 1897 г. — 116, 133, 134
- [142] — *Письмо А. М. Горькому*. 3 января 1911 г. — 377
- [143] — *Письмо М. Т. Елизарову*. 3 января 1911 г. — 377
- [144] — *Письмо М. Т. Елизарову и М. И. Ульяновой*. 7 сентября 1897 г. — 111
- [145] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 14 (2) мая 1895 г. — 62
- [146] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 8 июня 1895 г. — 63
- [147] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 15 марта 1897 г. — 84
- [148] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 26 марта 1897 г. — 89
- [149] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 10 мая 1898 г. — 147
- [150] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 17 мая 1898 г. — 147
- [151] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 10 января 1898 г. — 195
- [152] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 1 сентября 1901 г. — 272
- [153] — *Письмо М. А. Ульяновой*. 27 мая 1912 г. — 384
- [154] — *Письмо М. А. Ульяновой и М. Т. Елизарову*. 1 марта 1898 г. — 142

- [¹⁵⁵] — *Письмо М. А. и М. И. Ульяновым*. 18 мая 1897 г. — 102
- [¹⁵⁶] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 17 апреля 1897 г. — 93, 94, 95
- [¹⁵⁷] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 24 января 1898 г. — 131
- [¹⁵⁸] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 16 августа 1898 г. — 155
- [¹⁵⁹] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 15 ноября 1898 г. — 175
- [¹⁶⁰] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 22 ноября 1898 г. — 180
- [¹⁶¹] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 12 декабря 1898 г. — 180
- [¹⁶²] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 28 декабря 1898 г. — 182
- [¹⁶³] — *Письмо М. А. Ульяновой и А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 24 февраля 1913 г. — 395
- [¹⁶⁴] — *Письмо М. А. Ульяновой, А. И. Ульяновой-Елизаровой и М. Т. Елизарову*. 6 декабря 1898 г. — 181, 183, 195
- [¹⁶⁵] — *Письмо М. И. Ульяновой*. 11 ноября 1898 г. — 169
- [¹⁶⁶] — *Письмо М. И. Ульяновой*. 19 мая 1901 г. — 267
- [¹⁶⁷] — *Письмо М. И. Ульяновой*. 7 февраля 1908 г. — 305
- [¹⁶⁸] — *Письмо М. И. Ульяновой*. 14 февраля 1908 г. — 305
- [¹⁶⁹] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 14 января 1896 г. — 74
- [¹⁷⁰] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 29 мая 1899 г. — 220

- [¹⁷¹] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 27 октября 1908 г. — 317
- [¹⁷²] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 8 ноября 1908 г. — 317
- [¹⁷³] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 16 или 17 февраля 1909 г. — 330
- [¹⁷⁴] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 17 или 18 февраля 1909 г. — 330
- [¹⁷⁵] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 23 февраля 1909 г. — 333
- [¹⁷⁶] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 9 марта 1909 г. — 338
- [¹⁷⁷] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 12 марта 1909 г. — 338
- [¹⁷⁸] — *Письмо А. И. Ульяновой-Елизаровой*. 5 апреля 1909 г. — 344
- [¹⁷⁹] — *Предисловие* [к «Развитию капитализма в России»]. — В кн.: [Ленин, В. И.] Развитие капитализма в России. Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб., Водовозова, 1899, стр. I—IV. Перед загл. кн. авт.: Владимир Ильин. — 161, 175, 199, 206
- [¹⁸⁰] — *Против бойкота*. (Из заметок с.-д. публициста). — В кн.: О бойкоте третьей Думы. М., тип. Горизонтова, 1907, стр. 1—24. Подпись: Н. Ленин. — 295
- [¹⁸¹] — *Развитие капитализма в России*. Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб., Водовозова, 1899. IX, IV. 480 стр.; 2 л. диагр.; VIII стр. табл. Перед загл. авт.: Владимир Ильин. — 69—71, 103, 104, 108, 143, 148, 158, 159, 160—162, 166, 167, 169, 171—175, 177, 181, 182, 183—185, 186, 188, 190, 193, 194—196, 197, 199, 201, 202, 205—208, 210, 212, 216, 217, 218, 220, 236, 268

- [182] — *[Рецензия на книгу:]* А. Богданов. Краткий курс экономической науки. Москва. 1897. Изд. кн. склада А. Муриновой. Стр. 290. Ц. 2 р. — «Мир Божий», Спб., 1898, № 4, стр. 98—103, в отд.: II. — 129, 131
- [183] — *[Рецензия на книгу:]* Р. Гвоздев. Кулачество-ростовщичество, его общественно-экономическое значение. Спб. 1899. Изд. Н. Гарина. — «Начало», Спб., 1899, № 3, стр. 118—119, в отд.: II. Подпись: Вл. Ильин. — 190, 193, 222
- [184] — *[Рецензия на книгу:]* Парвус. Мировой рынок и сельскохозяйственный кризис. Экономические очерки. Перевод с немецкого Л. Я. Спб. 1898. Изд. О. Н. Поповой (Образовательная библиотека, серия 2-я, № 2). Стр. 142. Цена 40 коп. — «Начало», Спб., 1899, № 3, стр. 117—118, в отд.: II. Подпись: Вл. Ильин. — 194
- [185] — *[Рецензия на книгу:]* Торгово-промышленная Россия. Справочная книга для купцов и фабрикантов. Составлена под редакцию А. А. Блау, начальника статистического отделения департамента торговли и мануфактур. Спб. 1899. Ц. 10 руб. — «Начало», Спб., 1899, № 3, стр. 119—121, в отд.: II. Подпись: Вл. Ильин. — 197
- [186] — *[Рецензия на книгу:]* Karl Kautsky. Die Agrarfrage. Eine Übersicht über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik u. s. w. Stuttgart, Dietz, 1899. — «Начало», Спб., 1899, № 4, стр. 165—169, в отд.: II. Подпись: Вл. Ильин. — 209, 210, 215
- [187] — *Секретарю редакции изданий Гранат.* 4 января 1915 г. — 418
- [188] — *Столыпин и революция.* 18 (31) октября 1911 г. — 380
- [189] * — *Экономические этюды и статьи.* Спб., типолит. Лейферта, 1899. 290 стр. Перед загл. авт.: Владимир

Ильин. — 125—126, 132—135, 136, 138, 143, 144, 148, 150, 153, 155, 158, 160, 162, 163, 164, 167, 168, 171, 173, 174, 176, 183, 196, 201, 203, 206, 212, 217, 218

- [190] *Ленстрем, Н. Русско-немецкий и немецко-русский словарь*. Ч. I. Русско-немецкий словарь. Митава, Берг, 1871. XI, 620 стр. — 194, 202
- [191] *Лозинский, М. А. Крестьянская поземельная собственность и меры предупреждения обезземеления крестьян*. — «Труды императорского Вольного Экономического Общества», Спб., 1898, № 2, стр. 89—95. — 123
- [192] *Локоть, Т. В. Бюджетная и податная политика России*. М., тип. Сытина, 1908. IV, 2, 240 стр. — 304
- [193] *Людоговский, А. П. Основы сельскохозяйственной экономики и сельскохозяйственного счетоводства*. Опыт руководства для практических хозяев, земледельческих и реальных училищ и в пособие при занятиях студентов высших учебных заведений. Спб., Девриен, 1875. VIII, 488 стр. — 130
- [194] *Макаров, Н. П. Полный русско-французский словарь*. Изд. 9-е, вновь пересмотр. и значит. доп. Спб., Макаров, 1900. XV, 1120 стр. — 288
- [195] *Манифест партии социалистов-революционеров*. (Выработан на съезде представителей объединенных групп с.-р.). Б. м., тип. партии с.-р., 1900. 12 стр. — 260
- [196] * *Маркс, К. Капитал*. Критика политической экономии. Под ред. Ф. Энгельса. Пер. с нем. Т. II. Кн. II. Процесс обращения капитала. Спб., [тип. министерства путей сообщения (Бенке)], 1885. XXI, 403 стр. — 75
- [197] *[Мартов, Л.] Народничество прежде и теперь*. — «Новое Слово», Спб., 1897, № 2, ноябрь, стр. 52—78, в отд.: II. Подпись: А. Егоров. — 112

- [¹⁹⁸] *Маслов, П. П. Идеализация натурального хозяйства.* — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 3, стр. 620—640. — 196, 218
- [¹⁹⁹] *— *Экономические причины мировой войны.* М., 1915. 71 стр. — 418
- [²⁰⁰] *Материалы к истории русской контрреволюции.* Т. 1. Погромы по официальным документам. Спб., тип. «Общественная Польза», 1908. 21, ССХV, 458 стр. — 304
- [²⁰¹] *Материалы по описанию промыслов Вятской губернии.* Вып. 1—5. Изд. Вятского губ. земства. Вятка, тип. Маншеева, 1889—1893. 5 кн. — 130
- [²⁰²] *— Вып. II. 1890. 386 стр. — 144, 130
- [²⁰³] * *Материалы по пересмотру партийной программы.* Под ред. и с предисл. Н. Ленина. Пг., «Прибой», 1917. 32 стр. (РСДРП). — 432
- [²⁰⁴] *Материалы по пересмотру партийной программы.* Сборник статей: В. Милютина и др. М., Обл. бюро Моск. пром. района РСДРП, 1917. 40 стр. (РСДРП). — 432
- [²⁰⁵] *Материалы по статистике Вятской губернии.* Т. 1—12. Изд. Вятского губ. земства. М. — Вятка, 1893—1898. 12 т. — 222
- [²⁰⁶] *Менделеев, Д. И. Толковый тариф или исследование о развитии промышленности России в связи с ее общим таможенным тарифом 1891 года.* Спб., тип. Демакова, 1892. L, 730 стр. — 130

Меринг — см. Mehning, F.

- [²⁰⁷] *Микулин, А. А. Фабрично-заводская и ремесленная промышленность одесского градоначальства Херсонской губернии и Николаевского военного губернаторства.* С прил. списка фабрик, заводов и сельскохозяйственных мельниц. Изд. Южно-русского

о-ва печатн. дела. Одесса, 1897. XIII, 76, 276 стр. — 133

- [²⁰⁸] «*Минувшие Годы*», Спб., 1908, № 1. 303 стр. — 304
- [²⁰⁹] «*Мир Божий*», Спб. — 155, 215
- [²¹⁰] — 1898, № 4, стр. 98—103, в отд.: II. — 129, 131
- [²¹¹] — 1899. — 168
- [²¹²] — 1902, № 1, стр. 28—69; № 2, стр. 22—55; № 3, стр. 35—70. — 275
- [²¹³] (*Михайловский, Н. К.*) Два письма Н. К. Михайловского к П. Л. Лаврову. — «*Минувшие Годы*», Спб., 1908, № 1, стр. 125—128. — 304
- [²¹⁴] — *Литература и жизнь*. Книга г. Котляревского о «мировой скорби». — Журналы «Начало» и «Жизнь». — Любовь к ближнему и любовь к дальнему. — «Русское Богатство», Спб., 1899, № 4, стр. 189—219, в отд.: II. — 218
- [²¹⁵] — *Литература и жизнь*. О совести г. Минского, страхе смерти и жажде бессмертия. — О наших умственных течениях за полвека. — О новых словах и «Новом Слове». — О речи проф. Светлова. — О г. Волынском и скандалистах вообще. — «Русское Богатство», Спб., 1897, № 10, стр. 161—195, в отд.: II. — 196
- Московская городская статистика о выборах — см. Выборы по г. Москве в Государственную думу.*
- [²¹⁶] «*Московские Ведомости*». — 142, 196, 233
- [²¹⁷] — 1898, №№ 53—56, 23 февраля (7 марта) — 26 февраля (10 марта). — 142
- [²¹⁸] — 1898, № 206, 29 июля (10 августа). 6 стр. — 153
- [²¹⁹] — 1899, № 223, 15 (27) августа. 6 стр. — 233

- [²²⁰] *Московские вести*. — «Русские Ведомости», М., 1898, № 290, 20 декабря, стр. 4. — 183
- [²²¹] «*Мысль*», М., 1910, № 1, декабрь. 96 стр. — 376
Н.—он — см. Даниельсон, Н. Ф.
- [²²²] «*Научное Обозрение*», Спб. — 155, 159, 161, 165, 168, 197, 203, 215, 217, 228, 241, 262
- [²²³] — 1899, № 1, стр. 37—45, 46—64. — 197, 199, 202
- [²²⁴] — 1899, № 3, стр. 620—640. — 196, 218
- [²²⁵] — 1899, № 5, стр. 973—985. — 223
- [²²⁶] — 1899, № 7, стр. 1403—1410. — 227
- [²²⁷] — 1899, № 8, стр. 1564—1579, 1580—1584. — 199, 202, 203, 217, 221, 227, 233
- [²²⁸] — 1899, № 12, стр. 2277—2295. — 238, 241, 242
- [²²⁹] — 1900, № 3, стр. 479—499; № 4, стр. 741—754. — 241
- [²³⁰] — 1900, № 5, стр. 945—954; № 6, стр. 1061—1067. — 238, 241, 242
- [²³¹] «*Начало*», Спб. — 193, 213, 215, 217, 221, 223
- [²³²] — 1899, № 1-2. 320, 318 стр. — 190, 209, 210, 212, 215, 217, 218, 220, 222
- [²³³] — 1899, № 3, стр. 117—121, в отд.: II. — 190, 193, 194, 197, 221
- [²³⁴] — 1899, № 4. 240, 262 стр. — 209, 210, 215, 223, 227
- [²³⁵] — 1899, № 5, 212, 258 стр. — 223, 224
- «*Наш Век*» — см. «Товарищ» («Наш Век»).
- «*Наши депутаты*» — см. Боиович, М. М. Члены Государственной думы.

[²³⁶] *Невское общество устройства народных развлечений.*
Отчет комитета за 1895—96 год. Спб., 1896. 72 стр.
(Пятый год). — 99

[²³⁷] *«Нива»,* Спб. — 135

[²³⁸] — 1898, №№ 1—52, 3 января — 26 декабря. — 135

[²³⁹] — 1899, №№ 1—52, 2 января — 25 декабря. — 168

[²⁴⁰] — Ежемесячные литературные и популярно-научные приложения к журналу «Нива» на 1909 г. Спб., 1909, т. 1, № 3, стлб. 533. — 364, 366

Новая московская сельскохозяйственная статистика — см. Статистический ежегодник Московской губернии...

[²⁴¹] *«Новая Рабочая Газета»,* Спб., 1914, № 8 (126), 11 января. 4 стр. — 409

[²⁴²] *«Новое Слово»,* Спб. — 84, 95, 115, 117, 119, 134

[²⁴³] — 1897, № 7, апрель, стр. 25—50; № 8, май, стр. 25—60; № 9, июнь, стр. 26—53; № 10, июль, стр. 18—32. — 95, 125, 134

[²⁴⁴] — 1897, № 8, май. 238, 232, 8 стр. — 98, 227

[²⁴⁵] — 1897, № 9, июнь. 206, 320 стр. — 105

[²⁴⁶] — 1897, № 12, сентябрь, стр. 70—98. — 114

[²⁴⁷] — 1897, № 2, ноябрь, стр. 52—78, в отд.: II. — 111

[²⁴⁸] *«Новости и Биржевая Газета»,* Спб., 1899, № 152, 4 июня, стр. 2. — 236

[²⁴⁹] *Новый периодический орган.* — «Сын Отечества», Спб., 1899, № 74, 18 (30) марта, стр. 2; № 82, 27 марта (8 апреля), стр. 2. Подпись: П. О. Ст—ий. — 213

[²⁵⁰] *Нужды кустарей Павловского района.* (По поводу

докладной записки уполномоченного кустарей А. Г. Штанге). — «Северный Вестник», Спб., 1891, № 11, стр. 24—53, в отд.: II. — 119

[²⁵¹] Нурок, П. М. *Практическая грамматика английского языка с хрестоматией и словарем*. Изд. 7-е, вновь просмотр. Спб., 1894. XX, 384 стр. — 140

[²⁵²] *Об исключении М. Горького из с.-д. партии*. — «Речь», Спб., 1909, № 317 (1197), 18 ноября (1 декабря), стр. 2. — 355

[²⁵³] *Обзор деятельности уездных землеустроительных комиссий (1907—1908 гг.)*. Спб., тип. Киришбаума, 1909. VI, 50, 121 стр.; 38 л. карт. (Глав. упр. землеустройства и земледелия. Деп. гос. зем. имуществ). — 356, 357, 361

[²⁵⁴] «Образование», Спб. — 298

[²⁵⁵] *Общественное движение в России в начале XX-го века*. Под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресова. Т. I—IV. Спб., тип. «Общественная Польза», 1909—1914. 5 т. — 313

[²⁵⁶] [Объявление о выходе в свет «Программ домашнего чтения на третий год систематического курса»]. — «Русские Ведомости», М., 1897, № 274, 4 октября, стр. 1. — 112

[²⁵⁷] [Объявление о выходе из печати № 1 журнала «Просвещение» за 1914 год]. — «Путь Правды», Спб., 1914, № 4, 25 января, стр. 1. — 409

[²⁵⁸] [Объявление об открытии подписки на журнал «Начало»]. — «Русские Ведомости», М., 1899, № 14, 14 января, стр. 1. — 190

[²⁵⁹] *Огановский, Н. П. Отчего загорелась великая европейская война?* М., «Задруга», 1914. 31 стр. («Война и труд». № 1). — 418

[²⁶⁰] Орлов, П. А. и Будагов, С. Г. *Указатель фабрик и за-*

водов Европейской России. Материалы для фабрично-заводской статистики. Сост. по офиц. сведениям деп. торговли и мануфактур. Изд. 3-е, испр. и значит. доп. [По сведениям за 1890 г., доп. сведениями за 1893 и 1894 гг.]. Спб., 1894. II, XVI, 827 стр. — 86, 95

Отчет комитета грамотности — см. Отчет о деятельности бывшего С.-Петербургского комитета грамотности императорского Вольного экономического общества за 1895 год.

[²⁶¹] *Отчет о деятельности бывшего С.-Петербургского комитета грамотности императорского Вольного экономического общества за 1895 год.* Спб., тип. Сойкина, 1896. 206 стр. (Императорское Вольное экономич. общество). — 174, 175, 180

[²⁶²] [*Отчет о сеансе одновременной игры.* Елизаров и Чигорин]. — «Русские Ведомости», М., 1899, № 77, 19 марта, стр. 2. — 212

Отчет общества народных развлечений — см. Невское общество устройства народных развлечений.

Отчет 1-го Всероссийского съезда по охране детства Народного комиссариата социального обеспечения — см. Первый Всероссийский съезд деятелей по охране детства.

[²⁶³] *Очерк забастовочного движения рабочих Бакинского нефтепромышленного района за 1903—1906 год.* Сост. В. И. Фролов. Изд. совета съезда бакинских нефтепромышленников. Баку, тип. «Труд», 1907. XII, 119, 89 стр. — 305

[²⁶⁴] *Павловский, И. Я. Немецко-русский словарь.* Изд. 3-е, испр. и значит. доп. Рига, Киммель, 1888. VI, 1529 стр. — 74

[²⁶⁵] — *Русско-немецкий словарь.* 3-е соверш. переработ., испр. и доп. изд. Рига, Киммель, 1900. XI, 1774 стр. — 177, 194, 202

- [²⁶⁶] *Памятная книжка Тульской губернии на 1895 год.* Сост. под ред. секретаря комитета В. Ю. Фере. Изд. Тульского губернск. статистич. комит. Тула, 1895. 15, XLI, 373 стр. Разд. паг. — 65, 180
- [²⁶⁷] *Первый Всероссийский съезд деятелей по охране детства.* 2—8 февраля 1919 года в Москве. Изд. Нар. ком. соц. обеспечения. М., 3-я гос. тип. (бывш. Кушнерева), 1920. 74 стр. — 436
- [²⁶⁸] *Письма Карла Маркса и Фридриха Энгельса к Николаю — о ну.* — «Минувшие Годы», Спб., 1908, № 1, стр. 38—76. — 304
- [²⁶⁹] [*Плеханов, Г. В.*] *К вопросу о развитии монистического взгляда на историю.* Ответ гг. Михайловскому, Карееву и комп. Спб., тип. Скороходова, 1895. 288 стр. Перед загл. авт.: Н. Бельтов. — 75
- [²⁷⁰] — *О материалистическом понимании истории.* — «Новое Слово», Спб., 1897, № 12, сентябрь, стр. 70—98. Подпись: Н. Каменский. — 114
- [²⁷¹] — *Предисловие переводчика ко второму изданию [книги Ф. Энгельса «Людвиг Фейербах»].* — В кн.: Энгельс, Ф. Людвиг Фейербах. Пер. с нем. Г. Плеханова. С двумя прилож., с новыми объяснительными примеч. и с новым предисл. переводчика. Женева, 1905, стр. VII—XXXII. (Б-ка научного социализма. Изд. 2-е. Серия I. Вып. 1). — 334
- [²⁷²] *Погожев, А. В. Фабричный быт Германии и России.* М., Карцев, 1882. 172, IV стр. — 75
- [²⁷³] [*Потресов, А. Н.*] *Не в очередь.* Критические наброски. — «Начало», Спб., 1899, № 4, стр. 121—149, в отд.: II. Подпись: А. К—р—ий. — 227
- [²⁷⁴] «Правда», Спб. — 395, 399, 404
- [²⁷⁵] — 1913, № 92 (296), 23 апреля. 8 стр. — 399
- [²⁷⁶] «Практическая Жизнь», Спб., 1899. — 212

- [²⁷⁷] *Прейскурант фирмы Шенбрунера. Оружейный магазин.* М., 1896. 112 стр. — 186—188
- [²⁷⁸] *Проблемы идеализма.* Сборник статей. Под ред. П. И. Новгородцева. М., изд. Московского психологич. общ-ва, 6. г. IX, 521 стр. — 283
- [²⁷⁹] *Программы домашнего чтения на третий год систематического курса.* М., тип. Сытина, 1897. XVI, 320 стр. (Комиссия по организации домашнего чтения, сост. при учебном отд. Общ-ва распространения технич. знаний). — 112, 115
- [²⁸⁰] *Проекты законов, принятые Государственной думой.* Третий созыв. Сессия I. 1907—1908 гг. Спб., гос. тип., 1908. VIII, 546 стр. — 298, 304, 305
- [²⁸¹] *Прокопович, С. Н. Рабочее движение на Западе.* Опыт критического исследования. Т. I. Германия, Бельгия. Спб., Пантелеев, 1899. II, 212, 120 стр. — 238
- [²⁸²] *«Пролетарий», [Выборг] — Женева — Париж.* — 363
- [²⁸³] *«Пролетарская Правда»,* Спб., 1914, № 11 (29), 15 января. 4 стр. — 409
- [²⁸⁴] * *Промыслы Владимирской губернии.* Вып. III—V. М., Баранов, 1882—1884. 3 т. (Труды коммисии по устройству кустарного отдела на Всерос. промышленно-худож. выставке 1882 г.). — 86
- [²⁸⁵] *«Промышленный Мир»,* Спб. — 262
- [²⁸⁶] *«Просвещение»,* Спб. — 399, 404, 414, 416
- [²⁸⁷] — 1914, № 1. 112 стр. — 409
- [²⁸⁸] — 1914, № 2. 112 стр. — 409
- [²⁸⁹] — 1914, *№ 4, стр. 34—47; № 5, стр. 57—71; № 6, стр. 33—47. — 409
- [²⁹⁰] — 1917, № 1-2. сентябрь — октябрь, стр. 81—99. — 432

- [²⁹¹] *«Путь Правды»*, Спб., 1914, № 2, 23 января. 4 стр. — 409
- [²⁹²] — 1914, № 4, 25 января, стр. 1. — 409
- [²⁹³] *Пушкин, А. С. Герой.* — 311
- [²⁹⁴] — *Собрание сочинений в 10 томах.* — 407
- [²⁹⁵] *«Работницы»*, Спб. — 410
- [²⁹⁶] *Рагозин, Е. И. Железо и уголь на юге России.* Спб., тип. Гольдберга, 1895. IV, 170 стр. 1 л. карт. — 130
- [²⁹⁷] *Революция бакинских социал-демократов против экспроприаций и террора.* — *«Речь»*, Спб., 1908, № 12, 15 (28) января, стр. 5. — 301
- [²⁹⁸] *Рейф, Ф. Новые параллельные словари языков русского, французского, немецкого и английского в 4-х частях... Ч. I. Русский словарь. Объяснение русских слов на французском, на немецком и на английском языках.* 4-е изд. ново-стереотип., испр. и умнож. Карлсруэ — Спб. — Лейпциг — Париж, 1892. LXXXVIII, 832 стр. — 194, 202
- [²⁹⁹] *Реформа денежного обращения в России. Доклады и прения в III отд. имп. Вольного эконом. о-ва. Стеногр. отчет.* Спб., тип. Демакова, 1896. 264 стр. — 123
- [³⁰⁰] *«Речь»*, Спб. — 382, 422
- [³⁰¹] *«Речь»*, Спб., 1908, № 12, 15 (28) января, стр. 5. — 301
- [³⁰²] — 1909, № 317 (1197), 18 ноября (1 декабря), стр. 2. — 355
- [³⁰³] — 1909, № 318 (1198), 19 ноября (2 декабря), стр. 3. — 355
- [³⁰⁴] — 1910, № 31, 1 (14) февраля, стр. 4. — 366
- [³⁰⁵] — 1912, № 126 (2080), 10 (23) мая, стр. 3. — 384

- [³⁰⁶] 1912, № 132 (2086), 17 (30) мая, стр. 3. — 384
- [³⁰⁷] *Рибо, Т. Аффективная память*. Пер. с франц. Е. Максимовой. 2-е испр. изд. Спб., «Образование», 1899. 50 стр. 195, 197
- [³⁰⁸] *Рикардо, Д. Начала политической экономии*. Пер. Н. В. Фабриканта. М., Солдатенков, 1895. XXXVI, 288, II стр. (Б-ка экономистов). — 75
- [³⁰⁹] *«Россия»*. Спб., 1909. -- 354
- [³¹⁰] *«Русская Мысль»*, М., 1897, № 12, стр. 185—195, в отд.: II. — 129
- [³¹¹] *«Русские Ведомости»*, М. — 56, 87, 95, 99, 124, 267
- [³¹²] — 1897, № 215, 6 августа, стр. 2. -- 106
- [³¹³] — 1897, № 274, 4 октября, стр. 1. — 112
- [³¹⁴] --- 1898, № 279, 9 декабря, стр. 3—4. — 180
- [³¹⁵] --- 1898, № 290, 20 декабря, стр. 4. — 184
- [³¹⁶] — 1898, № 291, 21 декабря, стр. 3. — 184
- [³¹⁷] — 1899. — 168
- [³¹⁸] — 1899, № 14, 14 января, стр. 1. — 189—190
- [³¹⁹] --- 1899, № 77, 19 марта, стр. 2. — 211
- [³²⁰] — 1914, № 183, 10 августа, стр. 3. — 418
- [³²¹] * — 1914, № 202, 3 сентября, стр. 2—3. — 418
- [³²²] *«Русские Записки»*, Спб. — 428
- [³²³] *«Русское Богатство»*, Спб. — 87, 95, 99, 209
- [³²⁴] — 1897, № 10, стр. 161—195, в отд.: II. — 196

- [³²⁵] — 1898, № 1. 244, 180 стр. — 136
- [³²⁶] — 1899. — 168
- [³²⁷] — 1899, № 4, стр. 189—219, в отд.: II. — 218
- [³²⁸] *Савченко, А. Н. Сравнительный учет доходности в имениях Юго-Западного края при более типичных севооборотах и экономических условиях перехода к многопольному хозяйству.* Киев, тип. Барского, 1897. II. 109 стр. — 115
- [³²⁹] *Самоучитель английского языка для взрослых, по методу Туссэна и Лангеншейдта.* Сост. Д. Н. Сеславин. Спб., Иогансон, 1899. — 283
- [³³⁰] *Саратов, 9 мая.* — «Речь», Спб., 1912, № 126 (2080), 10 (23) мая, стр. 3, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: Репрессии. — 384
- [³³¹] *Саратов, 16 мая.* — «Речь», Спб., 1912, № 132 (2086), 17 (30) мая, стр. 3, в отд.: Телеграммы. Под общ. загл.: Репрессии. — 384
- [³³²] *Сборник обязательных постановлений для города С.-Петербурга.* Спб., 1883. 181 стр. Разд. паг. — 75
- [³³³] «*Сборник Сведений и Материалов по Ведомству Министерства Финансов*», Спб., 1865, т. II, кн. VI. Стр. 153—316, 26—35. — 130
- [³³⁴] — 1866, т. I, кн. IV. 192 стр. Разд. паг. — 130
- [³³⁵] — 1866, т. II, кн. V. 46, 146 стр. — 130
- [³³⁶] — 1867, т. II, кн. VI. Стр. 325—485, IV, 97—128. — 130
- [³³⁷] *Сборник статистических и справочных сведений по Нижегородской губернии.* Изд. Нижегород. губ. стат. ком. Нижний Новгород, тип. Косарева, 1880. 485 стр. Разд. паг. — 75
- [³³⁸] * *Сборник статистических сведений по Воронежской гу-*

бернии. Т. 1—11. Изд. Воронежск. губ. земства. Воронеж, тип. Исаева, 1884—1892. 18 т. — 75

[³³⁹] * *Сборник статистических сведений по Саратовской губернии*. Т. I—XII. Изд. Саратовского губ. земства. Саратов, 1882—1893. 12 т. — 75

[³⁴⁰] * *Сборник статистических сведений по Тверской губернии*. Т. 1—12. Изд. Тверского губ. земства. Тверь, 1885—1896. 15 т. — 75, 222

[³⁴¹] *Свод законов Российской империи*. Спб. — 75

Свод сведений об экономическом положении сельского населения Европейской России — см. Свод статистических материалов, касающихся экономического положения сельского населения Европейской России.

[³⁴²] *Свод статистических материалов, касающихся экономического положения сельского населения Европейской России*. Изд. канцелярии ком. министров. Спб., 1894. LXI, 669 стр. — 130

[³⁴³] *Свод статистических сведений о подсудимых, оправданных и осужденных по приговорам общих судебных мест, судебно-мировых установлений и учреждений, образованных по законоположениям 12 июля 1889 года, за 1908 год*. Изд. министерства юстиции. В 2-х частях. Спб., сенатская тип., 1911. V, 404, XIII стр. Разд. паг. — 409

[³⁴⁴] *Свод статистических сведений по делам уголовным, произведившимся в 1905 году в судебных учреждениях, действующих на основании уставов имп. Александра II*. Изд. министерства юстиции. В 3-х частях. Спб., сенатская тип., 1908. VI, 490, XIII стр. Разд. паг. — 409

[³⁴⁵] *Свод статистических сведений по делам уголовным, произведившимся в 1906 году в судебных учреждениях, действующих на основании уставов имп. Александра II*. Изд. министерства юстиции. В 2-х

частях. Спб., сенатская тип., 1909. 432 стр. Разд. паг. — 409

[³⁴⁶] *Свод статистических сведений по делам уголовным, производившимся в 1907 году в судебных учреждениях, действующих на основании уставов имп. Александра II.* Изд. министерства юстиции. В 2-х частях. Спб., сенатская тип., 1910. V, 414, XIII стр. Разд. паг. — 409

Сводный — см. Благовещенский, Н. А.

[³⁴⁷] *Сводный сборник статистических сведений по Тверской губернии.* Т. XIII, вып. 1. Изд. Тверского губ. земства. Тверь, 1897. 87, 304 стр. (Стат. отдел Тверской губ. зем. управы). — 176

[³⁴⁸] «Северный Вестник», Спб., 1891, № 11, стр. 24—53, в отд.: II. — 119

[³⁴⁹] «Северный Курьер», Спб. — 236

[³⁵⁰] *Семенов, А. В. Изучение исторических сведений в российской внешней торговле и промышленности с половины XVII-го столетия по 1858 год.* Ч. 1—3. Спб., 1859. 3 т. — 116, 124, 130

— *Обзор исторических сведений о промышленности и торговле* — см. Семенов, А. В. Изучение исторических сведений о российской внешней торговле и промышленности с половины XVII-го столетия по 1858 год.

[³⁵¹] *Сенъобос, Ш. Политическая история современной Европы.* Эволюция партий и политических форм. 1814—1896. Пер. с франц. под ред. В. Поссе. Т. 1—2. Спб., тип. Евдокимова, 1898. 2 т. — 114

[³⁵²] *Сеченов, И. М. Элементы мысли.* М., изд. ред. журн. «Научное Слово», 1903. 125 стр. — 288

[³⁵³] *Скворцов, П. Н. К вопросу о рынках.* (По поводу заметки г. Петра Струве «К вопросу о рынках при ка-

- питалистическом производстве»). — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 7, стр. 1403—1410. — 227
- [³⁵⁴] — *Товарный фетишизм*. (Владимир Ильич. — Развитие капитализма в России. Процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности. Спб. 1899 г.). — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 12, стр. 2277—2295. — 238, 241, 242
- [³⁵⁵] *Скиталец* [Петров, С. Г.] *Рассказы и песни*. Т. 1. Спб., «Знание», 1902. 273 стр. — 280
Смирнов, Е. — см. Гуревич, Э. Л.
- [³⁵⁶] *Смит, А. Исследования о природе и причинах богатства народов*. С примеч. Бентама и др. Пер. П. А. Бибииков. Т. 1—3. Спб., 1866. 3 т. — 155
- [³⁵⁷] «*Современный Мир*», Спб. — 375
- [³⁵⁸] — 1914, № 9, стр. 188—196, в отд.: II. — 416
- [³⁵⁹] [Сокольников, Г. Я.] *К пересмотру партийной программы*. (Введение и программа-максимум). — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Сборник статей: В. Милютина и др. М., Обл. бюро Моск. пром. района РСДРП, 1917, стр. 8—22. (РСДРП). Подпись: В. Сокольников. — 432
- [³⁶⁰] *Соханская (Кохановская), Н. С. Автобиография*. Со вступит. статьей и под ред. С. И. Пономарева. (Отд. оттиск из «Русского Обозрения», 1896 г.). М., Университетская тип., 1896. 193 стр. — 157
- [³⁶¹] «*Спартак*», М., 1917, № 3, 25 июня. 32 стр. — 432
- [³⁶²] 1917. № 4, 10 августа, стр. 4—7. — 432
- [³⁶³] * *Статистика Российской империи*. Т. XXXVII. Военно-конская перепись 1893 и 1894 гг. Под ред. А. Сырнева. Изд. Центр. стат. ком-та. Спб., 1896. 2, XXI, 245 стр.: 19 л. карт. — 131
- [³⁶⁴] *Статистические таблицы, составленные в стат. отделе*

нии Совета министерства внутренних дел, по сведениям за 1849 год. Спб., тип. мин. внутр. дел, 1852. 5 табл., 29 стр. — 131

Статистический временник Российской империи. Изд. Центр. стат. ком. м-ва внутренних дел. Сер. I—II. Спб., 1866—1872, 2 т.

[365] * — Сер. I. Вып. I. Сведения о пространстве, населении и населенных местах (1863), о промышленности и торговле; сведения по статистике уголовной, народного образования, финансов и войска. 1866. XXXVI, XV, 523 стр. — 131, 137

[366] — Сер. II. Вып. VI. Материалы для статистики заводско-фабричной промышленности в Европейской России за 1868 год. Обр. И. Боком. 1872. LXXVIII, 427 стр.; 1 л. карт. — 82

[367] *Статистический ежегодник Московской губернии за 1907 год.* Ч. 1—2. М., 1908. 2 т. — 356

[368] *Статистический ежегодник Московской губернии за 1908 год.* Ч. 1—2. М., 1909. 2 т. — 356

[369] *Статистический ежегодник Московской губернии за 1909 год.* М., 1910. X, 399, 24 стр. — 356

[370] *Стенографические отчеты (Государственной думы).* 1907—1908 гг. Сессия первая. Ч. I. Заседания 1—30 (с 1 ноября 1907 г. по 19 февраля 1908 г.). Спб., гос. тип., 1908. XIV стр., 2141 стлб. (Государственная дума. 3-ий созыв). — 298, 304, 305

Стенографический отчет о прениях в Вольно-экономическом обществе — см. Реформа денежного обращения в России.

[371] «Столичная Почта», Спб., 1908, № 224, 30 января (12 февраля), стр. 5. — 305

[372] [Струве, П. Б.] *Доклад П. Б. Струве в юридическом обществе.* — «Русские Ведомости», М., 1898, № 279, 9 декабря, стр. 3—4. — 180

- [³⁷³] — *Еще о свободе и необходимости.* (Ответ на предыдущую статью С. Н. Булгакова). — «Новое Слово», Спб., 1897, № 8, май, стр. 200—208. — 227
- [³⁷⁴] — *К вопросу о рынках при капиталистическом производстве.* (По поводу книги Булгакова и статьи Ильина). — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 1, стр. 46—64. — 197, 199, 202
- [³⁷⁵] — *Основная антиномия теории трудовой ценности.* — «Жизнь», Спб., 1900, № 2, стр. 297—306. — 241
- [³⁷⁶] — *Ответ Ильину.* — «Научное Обозрение», Спб., 1899, № 8, стр. 1580—1584. — 233
- [³⁷⁷] — *Текущие вопросы внутренней жизни.* (Правила и инструкции 20 сентября о продолжительности и распределении рабочего времени). — «Новое Слово», Спб., 1897, № 2, ноябрь.¹ — 122
- [³⁷⁸] «Сын Отечества», Спб. — 123, 129, 145
- [³⁷⁹] — 1899, № 74, 18 (30) марта, стр. 2; № 82, 27 марта (8 апреля), стр. 2. — 213
- [³⁸⁰] *Твердые цены на хлеб* — см. Фарбер, М. Д.
- [³⁸¹] «Текстильное Дело», Спб., 1908. — 302
- [³⁸²] *Тимирязев, Д. А. Статистический атлас главнейших отраслей фабрично-заводской промышленности Европейской России с поименным списком фабрик и заводов.* Сост. по офиц. сведениям деп. торговли и мануфактур [за 1867 год]. Труд, удост. медалей на Парижской всемирной выставке 1867 г. и на Всероссийской мануфактурной выставке 1870 г. Вып. 1—3. Спб., 1869—1873, VI, VI. 132 стр.; 14 карт. — 82
- [³⁸³] «Товарищ» («Наш Век»), Спб. — 299
- [³⁸⁴] *Толстой, Л. Н. Анна Каренина.* — 407
- [³⁸⁵] *Трудовое посредничество.* М., 1917. 312 стр. (Всерос-

¹ Článek neprošel cenzurou.

сийск. земск. и городск. союзы. Отдел по устройству беженцев. Отчеты и материалы. Т. I). — 428

[³⁸⁶] «Труды императорского Вольного Экономического Общества». Спб., 1897, т. 2, кн. 4, июль — август, стр. 1—95. — 95

[³⁸⁷] — 1898, кн. 2, стр. 89—95. — 123

[³⁸⁸] — 1899, кн. 1—6. — 169

Труды общества сельских хозяев южной России — см. «Записки имп. Общества сельского хозяйства южной России».

[³⁸⁹] *Туган-Барановский, М. И. Основная ошибка абстрактной теории капитализма Маркса.* — «Научное Обозрение». Спб., 1899, № 5, стр. 973—985. — 223

[³⁹⁰] — *Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь.* С прил. 12 диагр. Спб., тип. Скороходова, 1894. IV. 513 стр.; 2 л. карт. — 75, 181, 194

[³⁹¹] — *Русская фабрика в прошлом и настоящем.* Т. 1. Спб., Пятелеев, 1898. XI, 496 стр. — 176

Тульская статистика — см. Крестьянское хозяйство.

[³⁹²] *Тургенев, И. С. Полное собрание сочинений в 12 томах.* Прил. к журн. «Нива» за 1898 г. Спб., Маркс, 1898. 12 т. — 135

Туссэн — см. Самоучитель английского языка для взрослых...

Указатель фабрик и заводов за 1890 год — см. Орлов, П. А. и Будагов, С. Г. Указатель фабрик и заводов Европейской России.

[³⁹³] *Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года.* Изд. 8-е, пересмотр. и доп. Спб., Таганцев, 1895. 2, 892 стр. (Изд. неофициальное). — 114

[³⁹⁴] *[Успенский, Г. И.] Полное собрание сочинений... Т. 1—6. [28 кн.]. Изд. 6-е. Прил. к журн. «Нива» на 1908 г. Спб., Маркс, 1908. 6 т. — 407*

Устав гражданского судопроизводства — см. Боровиковский, А. Л. Устав гражданского судопроизводства...

[³⁹⁵] *Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями. Изд. 1885 г. С доп. по предложению 1895 г., с прил. мотивов и извлечений из решений кассационных департаментов Сената. Изд. 10-е, доп. Спб., Таганцев, 1897. 451 стр. — 114*

[³⁹⁶] *«Утро России». М. — 355*

[³⁹⁷] — 1909, № 34—1, 15 ноября, стр. 6. — 355

[³⁹⁸] — 1909, № 35—2, 17 ноября, стр. 1. — 355

[³⁹⁹] * *Фабрично-заводская промышленность и торговля России. С прил. общей карты фабрично-заводской промышленности Российской империи. Изд. деп. торговли и мануфактур м-ва финансов. Спб., 1893. 747 стр. Разд. паг. (Всемирная Колумбова выставка 1893 г. в Чикаго). — 75*

[⁴⁰⁰] *Фарбер, М. Д. Твердые цены на хлеб. Сост. М. Д. Фарбер, под ред. В. Г. Громана. Пг., тип. Квара, 1916. 63 стр. (Всерос. союз городов. Экон. отдел. Стат. экон. бюро). — 428*

[⁴⁰¹] *Фидлер, Ф. Ф. Немецкая грамматика для русских учебных заведений. St. Petersburg, 1890. 119 стр. — 177*

[⁴⁰²] *Философские исследования, обзоры и проч., издаваемые под ред. проф. Г. Челпанова. Т. 1, вып. 1—2. Кисъ, 1904. 2 т. (Труды психологической семинарии при ун-те св. Владимира). — 309*

[⁴⁰³] *Цион, И. Ф. Нигилисты и нигилизм. М., 1886. IV. 139 стр. — 212*

[⁴⁰⁴] *Челпанов, Г. И. Авенариус и его школа. — В кн.: Фи-*

- лософские исследования, обзоры и проч., издаваемые под ред. проф. Г. Челпанова. Т. 1, вып. 2. Киев, 1904, стр. 1—42. (Труды психологической семинарии при ун-те св. Владимира). — 309
- [⁴⁰⁵] — *Имманентная философия*. — В кн.: Философские исследования, обзоры и проч., издаваемые под ред. проф. Г. Челпанова. Т. 1, вып. 1. Киев, 1904, стр. 1—39. (Труды психологической семинарии при ун-те св. Владимира). Под загл.: Обзор литературы по теории познания. — 309
- [⁴⁰⁶] *Чехов, А. П. Три сестры*. — 262
- [⁴⁰⁷] [*Шахматная задача Д. И. Ульянова*]. — «Нива». Ежемесячные литературные и популярно-научные приложения к журналу «Нива» на 1909 г. Спб., 1909, т. 1, № 3, стлб. 533, в отд.: Шахматы. — 364, 365
- [⁴⁰⁸] *Шахматы*. — «Речь», Спб., 1910, № 31, 1 (14) февраля, стр. 4. — 365—366
- [⁴⁰⁹] *Шахов, А. А. Очерки литературного движения в первую половину XIX века. Лекции по истории французской литературы, чит. на Высш. женск. курсах в Москве*. Спб., тип. Тренке и Фюсно, 1898. V, 369 стр. — 154, 155
- [⁴¹⁰] *Шелгунов, Н. В. Сочинения в двух томах*. С портр. автора и вступит. статьей Н. Михайловского. Т. 1—2. Спб., Павленков, 1891. 2 т. — 60, 75
- [⁴¹¹] *Шиппель, М. Технический прогресс в современной промышленности*. Пер. с нем. Л. М. Зака. Одесса, Павловский, 1895. 36 стр. (Б-ка общественных знаний. Вып. 2-й). — 74
- [⁴¹²] *Штанге, А. Г. Как помочь кустарям-замочникам Павловского района*. — «Экономический Журнал», Спб., 1889, № 7-8, стр. 26—83. — 119
- [⁴¹³] *Щербина, Ф. А. Общий очерк экономических и торговых-промышленных условий района Владикавказской*

железной дороги. Хлебная производительность и торговля. Изд. правления о-ва Владикавказской ж. д. Вып. 1—3. Спб., тип. Эрлих, 1892—1894. 3 т. — 130

— *Экономические отношения в районе Владикавказской железной дороги* — см. Щербина, Ф. А. Общий очерк экономических и торгово-промышленных условий района Владикавказской железной дороги.

[⁴¹⁴] «*Экономический Журнал*», Спб. — 119

[⁴¹⁵] — 1885. — 119

[⁴¹⁶] — 1889, № 7-8, стр. 26—83. — 119

[⁴¹⁷] *Энгельгардт, М. Н. Открывающиеся карты.* — «Новости и Биржевая Газета», Спб., 1899, № 152, 4 июня, стр. 2. — 236

[⁴¹⁸] *Энциклопедический словарь т-ва «Бр. А. и И. Гранат К^о».* М. — 42

[⁴¹⁹] *Энциклопедический словарь т-ва «Бр. А. и И. Гранат и К^о».* 7-е, совершен. переработ. изд. под ред. Ю. С. Гамбарова и др. Т. 28. М., [1914], стлб. 219—243, 243'—246'. — 416, 417, 421, 426

[⁴²⁰] *Южаков, С. Н. Вопросы просвещения.* Публицистические опыты. Спб., тип. Стасюлевича, 1897. VIII, 283 стр. — 133, 134

[⁴²¹] «*Юридический Вестник*», М. — 124

[⁴²²] — 1887, № 11. Стр. 345—538. — 130, 135

[⁴²³] — 1887, № 12. Стр. 541—735, III. — 130, 135, 137

[⁴²⁴] *Ян-ский, В. [Рецензия на книгу:] В. Левицкий. Август Бебель. «Его жизнь и деятельность».* 1840—1913. С портретом Бебеля. Спб. 1914. Ц. 35 коп. — «Просвещение», Спб., 1914, № 1, стр. 104—105. — 410

- [⁴²⁵] *«Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik»*, Berlin — Tübingen — Leipzig. — 87, 95, 99, 104, 157, 239, 242, 249
- [⁴²⁶] — Berlin, 1899. — 168
- [⁴²⁷] *Ausschluß Gorkis aus der sozialistischen Partei.* — «Berliner Tageblatt», 1909, Nr. 607, 30. November, S. 1. — 355
- [⁴²⁸] *Axelrod, P. Die historische Berechtigung der russischen Sozialdemokratie.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 30, S. 100—111; Nr. 31, S. 140—149. — 184
- [⁴²⁹] *Bädeker, K. La Suisse et les parties limitrophes de l'Italie, de la Savoie et du Tyrol.* Manuel du voyageur. Dix-neuvième éd. Revue et corrigée. Leipzig — Paris, Bädeker — Ollendorff, 1893. XXVIII, 514 p. — 151, 310
- [⁴³⁰] *Bauer, O. Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie.* Wien, Brand, 1907. VIII, 576 S. (Marx-Studien. Blätter zur Theorie und Politik des wissenschaftlichen Sozialismus. Hrsg. von M. Adler und R. Hilferding. 2. Bd.). — 303
- [⁴³¹] *Becher, E. Philosophische Voraussetzungen der exakten Naturwissenschaften.* Leipzig, Barth, 1907. V, 243 S. — 323
- [⁴³²] *Beer, M. Geschichte des Sozialismus in England.* Stuttgart, Dietz, 1913. XII, 512 S. — 405, 431
- [⁴³³] *«Berliner Tageblatt»*, 1909, Nr. 607, 30. November, S. 1 — 355
- [⁴³⁴] *Bernstein, E. Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie.* Stuttgart, Dietz, 1899, X, 188 S. — 218, 220, 231, 233
- [⁴³⁵] *Blos, W. Die deutsche Revolution.* Geschichte der deutschen Bewegung von 1848 und 1849. Stuttgart, Dietz, 1893. VIII, 670 S. — 168, 181
- [⁴³⁶] — *Die französische Revolution.* Volksthümliche Darstellung der Ereignisse und Zustände in Frankreich von 1789 bis 1804, [2. Aufl.] Stuttgart, Dietz, 1890. VI, 632 S. — 168, 181
- [⁴³⁷] *Bourget, P. La Barricade.* — 361
- [⁴³⁸] **Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx.* 1844

bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 1—4.
Stuttgart, Dietz, 1913. 4 Bde. — 404

- [439] «*Bulletin officiel*». — 249
- [440] Cunow, H. *Sozialphilosophische Irrgänge*. 1. Professor Stammler.
— «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II,
Nr. 35, S. 257—268. — 227
- [441] — *Ursprung der Religion und des Gottesglaubens*. Berlin, Vor-
wärts, 1913. 164 S. — 405
- [442] «*L'Eclair*», Paris. — 355
- [443] *Eine Sensationsnachricht*. — «Vorwärts», Berlin, 1909, Nr. 281,
2. Dezember. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2, в отд.: Aus der
Partei. — 355
- [444] Engels, F. *La force et l'économie dans le développement social*. Pa-
ris. Giard et Brière, 1897. (Bibliothèque Socialiste Internatio-
nale). — 118
- [445] — *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen
Philosophie*. Mit Anhang: Karl Marx über Feuerbach vom Ja-
hre 1845. 4. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1907. IV, 62 S. — 326
- [446] Foville, A. *La France économique*. Statistique raisonnée et compa-
rative. Année 1887—1889. T. 1—2. Paris, Colin,
1887—1890. 2 t. — 75
- [447] France, A. *Vie de Jeanne d'Arc*. T. 1—2. Paris, Calmann — Lévy,
[1908]. 2. t. — 306
- [448] «*Frankfurter Zeitung*», Frankfurt a. M. — 165, 210, 220, 231,
235
- [449] — 1898, Nr. 273, 3. Oktober. Abendblatt, S. 2; Nr. 274, 4. Ok-
tober. 1. Morgenblatt, S. 3; Nr. 274. 2. Morgenblatt,
S. 1—2; Nr. 274. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 275, 5. Oktober.
2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 275. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 276,
6. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1—2; Nr. 276. Abendblatt,
S. 1; Nr. 276. Abendblatt, S. 2—3; Nr. 277, 7. Oktober.
Abendblatt, S. 2—3; Nr. 278, 8. Oktober. 2. Morgenblatt,
S. 1—2; Nr. 278. Abendblatt, S. 2—3. — 165

[450] — 1899, Januar — März. — 168

[451] — 1899, Nr. 281, 10. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 281. Abendblatt, S. 3; Nr. 282, 11. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 282. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 283, 12. Oktober. 1. Morgenblatt, S. 1; Nr. 283. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 283. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 284, 13. Oktober. 1. Morgenblatt, S. 1; Nr. 284. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 284, Abendblatt, S. 1; Nr. 284. Abendblatt, S. 3; Nr. 285, 14. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 285. 3. Morgenblatt, S. 1; Nr. 285. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 286, 15. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 286. 3. Morgenblatt, S. 1; Nr. 287, 16. Oktober. Abendblatt, S. 1. — 231

Führer durch Wien — cm. Meurer, J.

[452] *Gilbreth, F. B. Motion Study. A Method for increasing the Efficiency of the Workman.* London, Constable, 1911. XXIII. 116 p. — 426, 427

[453] «*Die Gleichheit*», Stuttgart. — 392

[454] *Guesde, J. Le socialisme au jour le jour.* Paris, Giard et Brière, 1899. VII, 488 p. — 224

[455] *Gumplowicz, L. Grundriß der Soziologie.* Wien, 1885. VI, 246 S. — 104

[456] — *System socyologii.* Warszawa, III, 473, IV s.— 154, 155

[457] *Hauptmann, G. Die Weber.* (Übertragung). Schauspiel aus den vierziger Jahren. Berlin, Fischer, 1892. 119 S. — 65

[458] *Henschel's Telegraph.* Übersicht der Eisenbahn-, Post-, Dampfschiff- und Telegraphen- Verbindungen Deutschlands und der angrenzenden Länder. Nach Notizen des Coursbureau's der Fürstl. Thurn und Taxis'schen General-Post-Direction und andern officiellen Guellen bearb. von U. Henschel. Frankfurt a. M., im Selbstverlage des Verfassers, 6. r. XII, 156 S. — 264, 278

[459] *Heyse, J. Ch. A. Deutsche Grammatik oder Lehrbuch der deutschen Sprache.* 25. Aufl. der Schulgrammatik Heyses. Vollständig

umgearb. von O. Lyon. Hannover — Leipzig, 1893. XIV.
617 S. — 212

Hinrichs — см. Monatliche Übersicht der bedeutenderen
Erscheinungen des deutschen Buchhandels.

Die historische Berechtigung . . . — см. Axelrod, P.

[⁴⁶⁰] *Hobson, J. A. Imperialism. A Study.* London, Nisbet, 1902. VII,
400, [4] p. — 292, 426, 427

[⁴⁶¹] *Huschke, L. Landwirtschaftliche Reinertrags-Berechnungen* bei
Klein-, Mittel- und Großbetrieb dargelegt an typischen Bei-
spielen Mittelthüringens. Jena, Fischer, 1902. VI, 184 S.
— 303

[⁴⁶²] *Jahrbuch des Unterrichtswesens in der Schweiz.* Bd. 1—3.
1892—1894. Bearb. und mit Bundesunterstützung hrsg.
von A. Huber. Zürich, Art. Institut O. Füssli, 1894—1896.
3 Bde. — 151

[⁴⁶³] *James, W. Pragmatism. A new name for some old ways of think-*
ing. Popular lectures in philosophy. London — New York
a. o., Longmans, Green, 1907. XIII, 309 p. — 348

[⁴⁶⁴] «*Journal Officiel de la République Française*», Paris, 1899. — 179,
185

[⁴⁶⁵] **Kautsky, K. Die Agrarfrage.* Eine Übersicht über die Tendenzen
der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der So-
zialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 451 S. — 206,
209, 210, 213, 215, 218

[⁴⁶⁶] — *Nationalität und Internationalität.* Stuttgart, Singer, 1908.
36 S. (Ergänzungshefte zur «Neuen Zeit». Nr. 1. Ausg. am
18. Januar 1908). — 302, 303, 305

[⁴⁶⁷] — *Sozialismus und Kolonialpolitik.* Eine Auseinandersetzung.
Berlin, «Vorwärts», 1907. 80 S. — 302

[⁴⁶⁸] *Kemmerer, E. B. Technischer Fortschritt.* — 426, 427

[⁴⁶⁹] *Kovalewsky, M. Le régime économique de la Russie.* Paris, Giard et
Brière, 1898. 363 p. (Bibliothèque Socialiste Internationale.
XV). — 179

- [470] «*The Labour Gazette*», London, 1897. — 112
- [471] *Labriola, A. Essais sur la conception matérialiste de l'histoire. Avec une préf. de G. Sorel.* Paris, Giard et Brière, 1897, 349 p. (Bibliothèque Socialiste Internationale. III). — 114, 118, 129
- [472] — *Del materialismo storico.* Dilucidazione preliminare. Roma, Loescher, 1896. 153 p. — 114
- [473] — *Im memoria del manifesto del comunisti.* Roma, 1895, 87 p. — 114
- [474] — *Socialisme et philosophie.* (Lettres à G. Sorel), Paris, Giard et Brière, 1899. V. 263 p. (Bibliothèque Socialiste Internationale. V). — 224
- [475] «*Lichtstrahlen*», Berlin. — 418
- [476] *Lowell, P. Mars and its Canals.* 1907. — 311
- [477] *Marx, K. Critique de la philosophie du droit de Hégel.* (Extrait du Devenir Social, N de Septembre 1895). Paris, Giard et Brière, 1895. 15 p. — 118
- [478] * — *Das Kapital, Kritik der politischen Ökonomie.* Bd. III. T. 1. Buch III: Der Gesamtprozeß der kapitalistischen Produktion. Kapitel I bis XXVIII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg, Meißner, 1894. XXVIII, 448 S. — 58
- [479] * — *Das Kapital. Kritik der politischen Ökonomie.* Bd. III. T. 2. Buch III: Der Gesamtprozeß der kapitalistischen Produktion. Kapitel XXIX bis LII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg, Meißner, 1894. IV, 422 S. — 58
- [480] — *Misère de la philosophie.* Réponse à la Philosophie de la misère de m. Proudhon. Avec une préf. de F. Engels. Paris, Giard et Brière, 1896. 292 p. (Bibliothèque Socialiste Internationale II). — 118
- [481] *Mehring, F. Geschichte der deutschen Sozialdemokratie.* T. 1—2. Stuttgart, Dietz, 1897—1898. 2 Bde. (Die Geschichte des So-

zialismus in Einzeldarstellungen von E. Bernstein, C. Hugo, K. Kautsky, P. Lafargue, F. Mehring, G. Plechanow. Bd. 3. T. 1—2.). — 113, 233

- [482] *Meurer, J. Kleiner illustrirter Führer durch Wien und Umgebungen.* Wien — Pest — Leipzig, Hartleben, 1902. VII, 111 S. — 264
- [483] *Mirbeau, O. Dingo, Roman,* Paris, Flammarion, 6. r. 286 p. (Nouvelle bibliothèque Flammarion). — 405
- [484] **Monatliche Übersicht der bedeutenderen Erscheinungen des deutschen Buchhandels.* Leipzig, Hinrichs'sche Buchh. [1913]. 208 S. — 405
- [485] «*Le Mouvement Socialiste*», Paris. — 236
- [486] *Muret, E. Taschenwörterbuch der englischen und deutschen Sprache.* T. 1. Englisch-Deutsch. Berlin — Schöneberg. Langenscheidtsche Verlagsbuchh., 1902. XVI. 496, 24 S. (Methode Toussaint—Langenscheidt). — 283
- [487] *Negri, A. Fatalità.* Milano, Treves, 1892. XVI, 252 p. — 154, 218
- [488] — *Tempeste.* Milano, Treves, 1896. 319 p. — 154, 218
- [489] «*Die Neue Zeit*», Stuttgart. — 131, 157, 164, 174, 175, 189, 198, 232, 302, 303, 388, 405
- [490] — 1896—1897, Jg. XV, Bd. I, Nr. 3. — 131
- [491] — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. I, Nr. Nr. 1—26. — 175, 181, 184, 210
- [492] — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. Nr. 27—52. — 175, 184, 210
- [493] — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 30, S. 100—111; Nr. 31, S. 140—149. — 184
- [494] — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, Nr. 35, S. 257—268. — 227

- [⁴⁹⁵] *Parteitag der deutschen Sozialdemokratie.* — «Vorwärts», Berlin, 1899, Nr. 237, 10. Oktober, S. 2—4; Nr. 237, 10. Oktober. 1. Beilage, S. 1—3; Nr. 238, 11. Oktober, S. 2—3; Nr. 238, 11. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 239, 12. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 239, 12. Oktober. 2. Beilage, S. 1—2; Nr. 240, 13. Oktober, S. 2—3; Nr. 240, 13. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 240, 13. Oktober. 2. Beilage, S. 1—3; Nr. 241, 14. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 241, 14. Oktober. 2. Beilage, S. 1—3; Nr. 242, 15. Oktober, S. 3; Nr. 242, 15. Oktober. 1. Beilage, S. 1—2; Nr. 242, 15. Oktober. 2. Beilage, S. 1—4. — 232
- [⁴⁹⁶] *Parvus. E. Bernstein als armer Tom.* — «Sächsische Arbeiterzeitung», Dresden, 1898, Nr. 57, 11. März, S. 1; Nr. 68, 24. März, S. 1; Nr. 70, 26. März, S. 1. — 235
- [⁴⁹⁷] — *E. Bernsteins Umwälzung des Sozialismus.* — «Sächsische Arbeiterzeitung», Dresden, 1898, Nr. 22. 28. Januar, S. 1; Nr. 25, 1. Februar, S. 1; Nr. 30, 6. Februar, S. 1; Nr. 31, 8. Februar, S. 1; Nr. 32, 9. Februar, S. 1; Nr. 35, 12. Februar, S. 1; Nr. 40, 18. Februar, S. 1; Nr. 43, 22. Februar, S. 1; Nr. 45, 24. Februar, S. 1; Nr. 47, 26. Februar, S. 1; Nr. 49, 1. März, S. 1; Nr. 54, 6. März, S. 1. — 235
- [⁴⁹⁸] — *Die Kolonialpolitik und der Zusammenbruch.* Leipzig, 1907. 8, 155 S. — 302
- [⁴⁹⁹] — *Soziale Revolution und Kolonialpolitik.* — «Sächsische Arbeiterzeitung», Dresden, 1898, Nr. 21, 27. Januar, S. 1. Под общ. загл.: Politische Übersicht. — 235
- [⁵⁰⁰] *Plechanov, G. Beiträge zur Geschichte des Materialismus.* I. Holbach. II. Helvetius. III. Marx. Stuttgart, Dietz, 1896. VIII, 264 S. — 224
- [⁵⁰¹] — *Wofür sollen wir ihm dankbar sein?* Offener Brief an K. Kautsky. — «Sächsische Arbeiterzeitung», Dresden, 1898, Nr. 253, 30. Oktober. 2. Beilage, S. 1; Nr. 254, 2. November, Beilage, S. 1; Nr. 255, 3. November. Beilage, S. 1. Под общ. загл.: Erörterungen über die Taktik. — 235
- [⁵⁰²] *Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Stuttgart

- vom 3. bis 8. Oktober 1898. Berlin, Exped. der Buchh. Vorwärts, 1898. 239 S. — 236
- [⁵⁰³] *Rey, A. La théorie de la physique chez les physiciens contemporains.* Paris, Alcan, 1907. V, 412 p. — 343
- [⁵⁰⁴] «*Sächsische Arbeiterzeitung*», Dresden, 1898, Nr. 21, 27. Januar, S. 1. — 235
- [⁵⁰⁵] — 1898, Nr. 22, 28. Januar, S. 1; Nr. 25, 1. Februar, S. 1; Nr. 30; 6. Februar, S. 1; Nr. 31, 8. Februar, S. 1; Nr. 32, 9. Februar, S. 1; Nr. 35, 12. Februar, S. 1; Nr. 40, 18. Februar, S. 1; Nr. 43, 22. Februar, S. 1; Nr. 45, 24. Februar, S. 1; Nr. 47, 26. Februar, S. 1; Nr. 49, 1. März, S. 1; Nr. 54, 6. März, S. 1. — 235
- [⁵⁰⁶] — 1898, Nr. 57, 11. März, S. 1; Nr. 68, 24. März, S. 1; Nr. 70, 26. März, S. 1. — 235
- [⁵⁰⁷] — 1898, Nr. 253, 30. Oktober. 2. Beilage, S. 1; Nr. 254, 2. November. Beilage, S. 1; Nr. 255, 3. November. Beilage, S. 1. — 235
- [⁵⁰⁸] *Schlüter, H. Die Chartistenbewegung.* Ein Beitrag zur sozialpolitischen Geschichte Englands. New York, Socialist Literature, 1916. 368 S. — 431
- [⁵⁰⁹] *Sozialdemokratischer Parteitag.* — «Frankfurter Zeitung», Frankfurt a. M., 1898, Nr. 273, 3. Oktober. Abendblatt, S. 2; Nr. 274, 4. Oktober. 1. Morgenblatt, S. 3; Nr. 274, 2. Morgenblatt, S. 1—2; Nr. 274. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 275, 5. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 275. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 276, 6. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1—2; Nr. 276. Abendblatt, S. 1; Nr. 276. Abendblatt, S. 2—3; Nr. 277, 7. Oktober. Abendblatt, S. 2—3; Nr. 278, 8. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1—2; Nr. 278. Abendblatt, S. 2—3. — 165
- [⁵¹⁰] *Sozialdemokratischer Parteitag.* — «Frankfurter Zeitung», Frankfurt a. M., 1899, Nr. 281, 10. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 281. Abendblatt, S. 3; Nr. 282, 11. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 282. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 283, 12. Oktober. 1. Morgenblatt, S. 1; Nr. 283. 2. Morgenblatt, S. 1;

Nr. 283. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 284, 13. Oktober. 1. Morgenblatt, S. 1; Nr. 284. 2. Morgenblatt, S. 1; Mr. 284. Abendblatt, S. 1; Mr. 284. Abendblatt, S. 3; Mr. 285, 14. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 285. 3. Morgenblatt, S. 1; Nr. 285. Abendblatt, S. 1—2; Nr. 286, 15. Oktober. 2. Morgenblatt, S. 1; Nr. 286. 3. Morgenblatt, S. 1; Nr. 287, 16. Oktober. Abendblatt, S. 1. — 231

[⁵¹¹] «Soziale Praxis», Berlin, 1897. — 95, 99

[⁵¹²] *Stammler, R. Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung. Eine sozialphilosophische Untersuchung.* Leipzig, Veit, 1896. VIII, 668 S. — 227

[⁵¹³] «Stampa», Torino. — 439

[⁵¹⁴] *Sweet, H. Elementarbuch des gesprochenen Englisch.* Oxford, 1901. — 283

[⁵¹⁵] *Treves, C. Polemica Socialista.* Bologna, Zanichelli, [1921]. XI, 378 p. — 439

[⁵¹⁶] *Turati, F. Trent'anni di Critica Sociale.* Bologna, Zanichelli, 1921. XII, 345 p. — 439

[⁵¹⁷] *Verlag von Philipp Reclam jun. in Leipzig.* — In: Turgenjeff, I. Frühlingwogen. Aus dem Russischen von W. Lange. Leipzig, Reclam, 6. r., S. [195—196]. — 178

[⁵¹⁸] «Vorwärts», Berlin, 1899, Nr. 237, 10. Oktober, S. 2—4; Nr. 237, 10. Oktober. 1. Beilage, S. 1—3; Nr. 238, 11. Oktober, S. 2—3; Nr. 238, 11. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 239, 12. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 239, 12. Oktober. 2. Beilage, S. 1—2; Nr. 240, 13. Oktober, S. 2—3; Nr. 240, 13. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 240, 13. Oktober. 2. Beilage, S. 1—3; Nr. 241, 14. Oktober. 1. Beilage, S. 1—4; Nr. 241, 14. Oktober. 2. Beilage, S. 1—3; Nr. 242, 15. Oktober, S. 3; Nr. 242, 15. Oktober. 1. Beilage, S. 1—2; Nr. 242, 15. Oktober. 2. Beilage, S. 1—4. — 232

[⁵¹⁹] — 1909, Nr. 281, 2. Dezember. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. — 355

- [520] *Webb, S. and Webb, B. The History of Trade Unionism.* 2-d. ed. London, Longmans, Green, 1896. XVI, 558 p. — 176
- *Industrial Democracy.* Vol. 1—2. London, Longmans, Green, 1897. 2 vol.
- [521] Vol. 1. XXII, 452 p. — 140, 143, 148, 149, 217
- [522] Vol. 2. VII, 929 p. — 217, 221, 225, 227, 233, 234
- [523] — *Theorie und Praxis der englischen Gewerksvereine.* (Industrial Democracy). Bd. 1—2. Deutsch von C. Hugo. Stuttgart, Dietz, 1898. 2 Bde.
- [524] T. 1. XX, 407 S. — 141, 217
- [525] T. 2. 407, LVIII S. — 217, 221, 225, 227, 233, 234, 235

JMENNÝ REJSTŘÍK*

AKIMOV V. P. (vl. jm. Machnovec) (1872—1921) — sociální demokrat, význačný představitel ekonomismu. V roce 1897 byl zatčen a posléze vypovězen do Jenisejské gubernie. V září 1898 uprchl do zahraničí. Byl jedním z vůdců Svazu ruských sociálních demokratů v zahraničí, vystupoval proti skupině Osvobození práce a později i proti Jiskře. Po II. sjezdu SDDSR se stal aktivním menševikem (viz též sv. 10). — 190

AL. ANDREJEVIČ — viz Zalezskij A. A.

ALEXANDR IVANOVIČ — viz Veretěnnikov A. I.

ALEXANDR LEONTJEVIČ — viz Malčenko A. L.

ALEXANDRA KIRILLOVNA — viz Čebotarjovová A. K.

ALEXANDROV A. — autor anglicko-ruského slovníku. — 283

ALEXEJEFF — viz Alexejev N. A.

ALEXEJEV N. A. (1873—1972) — sociální demokrat, od II. sjezdu SDDSR bolševik; povoláním lékař. Do revoluční činnosti se zapojil koncem 90. let v Petrohradu. Na jaře 1897 vstoupil do petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Začátkem roku 1898 byl zatčen a vypovězen na čtyři roky do Vjatecké gubernie, odkud roku 1899 uprchl do ciziny. V letech 1900—1905 žil v Londýně, vstoupil do Svazu ruských sociálních demokratů v zahraničí, později do Zahraniční ligy ruské revoluční sociální demokracie. Po II. sjezdu SDDSR zastupoval v Londýně bolševiky (viz též sv. 8). — 277

* Vzhledem k velkému množství jmen jsou v tomto rejstříku uvedeny jen stručné informace, a to zejména u osobností, jejichž životopisná data podrobně uvádějí předchozí svazky Sebraných spisů.

ALEXINSKIJ G. A. (nar. 1879) — sociální demokrat, za revoluce 1905—1907 se přikláněl k bolševikům. V letech reakce byl otzovistou a patřil k organizátorům protistranické skupiny Vperjod. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista. V dubnu 1918 uprchl do ciziny (viz též sv. 15). — 306

ALJUŠKEVIČ N. O. (nar. 1873) — účastník revolučního hnutí v Petrohradu od roku 1892. V roce 1893 byl zatčen a trestně stíhán pro podíl na založení Ústředního dělnického kroužku a nadále byl pod policejním dohledem. V roce 1897 byl znovu zatčen za to, že se podílel na založení tiskárny v Novgorodu. V roce 1898 byl odsouzen k pětiletému vyhnanství na východní Sibiř. — 171

AL. K. — viz Čebotarjovová A. K.

ALMAZOV P. — autor knihy Naša revolucija [Naše revoluce]. — 304

A. M. — viz Rozenbergová A. M.

DE AMICIS Edmondo (1846—1908) — italský spisovatel. Proslavil se jako autor cestopisů a knih pro mládež. Byl členem Italské socialistické strany od roku 1894. V roce 1898 vyšla v Moskvě v překladu A. I. Uljanovové-Jelizarovové jedna z jeho knih pod názvem Školnyje tovarišči [Spolužáci]. — 125, 135

A. N. — viz Potresov A. N.

ANATOLIJ, ANATOLIJ ALEXANDROVIČ — viz Vanějev A. A.

ANDREJEV L. N. (1871—1919) — ruský spisovatel (viz též sv. 13). — 324

ANDREJEVOVÁ M. F. (1868—1953) — členka SDDSR od roku 1904, ruská a sovětská herečka, veřejná pracovnice, žena A. M. Gorkého. Účastnila se revoluce v roce 1905. Společně s Gorkým navštívila několik evropských zemí a USA, kde se snažili získat materiální prostředky pro stranu. Po Říjnové revoluci se aktivně účastnila veřejného života: působila jako komisařka petrohradských divadel, pracovala v zahraničním obchodu a podílela se na založení sovětské kinematografie. — 300

AŇA, ANNA, AŇUTA ILJINIČNA — viz Uljanovová-Jelizarovová A. I.

ANT. M. — viz Rozenbergová A. M.

APOLLINARIA ALEXANDROVNA — viz Jakubovová A. A.

ARDAŠEV D. A. (1864—1915) — bratranec V. I. Lenina, povoláním notář. — 68

ARDAŠEVOVÁ J. N. — manželka D. A. Ardaševa. — 68

AREFJEV V. S. (1875—1901) — účastník revolučního hnutí od počátku 90. let. V roce 1894 byl zatčen a poslán do vyhnanství do Vjatky a později do vesnice Kazačinskoje v minusinském okruhu. Za pobytu ve Vjatce přispíval do listů Vjatskaja gazeta a Vjatskij kraj, za pobytu na Sibiři pak do listů Vostočnoje obozrenije a Sibirskaja žizň. Za tuto činnost byl z vesnice Kazačinskoje vypovězen. Po návratu z vyhnanství se přiklonil k eserské straně. — 190

ARMANDOVÁ Inessa (1874—1920) — členka SDDSR od roku 1904. Účastnila se revoluce 1905—1907. V roce 1909 emigrovala, nejprve žila v Bruselu a v roce 1910 odjela do Paříže. Po Říjnové revoluci působila v moskevském guberniálním výboru strany, ve výkonném výboru moskevského sovětu a jako předsedkyně moskevské guberniální národohospodářské rady. Od roku 1918 byla vedoucí oddělení ÚV KSR(b) pro práci mezi ženami. Účastnila se II. kongresu Komunistické internacionály. — 406, 498

ARZT — viz Krutovskij V. M.

AUGUSTA PAVLOVNA — viz Něvzorovová A. P.

A. V. — viz Skljarenko A. P.

AVENARIUS Richard (1843—1896) — švýcarský buržoazní filozof, subjektivní idealista, od roku 1877 profesor curyšské univerzity. V díle Philosophie als Denken der Welt gemäss dem Prinzip des kleinsten Kraftmasses [Filozofie jako myšlení o světě podle principu nejmenšího vynaložení sil] (1876) zformuloval základní teze empiriokriticismu, v nichž navazoval na Berkeleyův a Humův idealismus.

V knize Materialismus a empiriokriticismus (1909) Lenin dokázal neudržitelnost Avenariovy filozofie (viz též sv. 18). — 309, 335, 340, 345

AVILOV B. V. (1874—1938) — sociální demokrat, novinář a statistik. V roce 1905 se aktivně účastnil ozbrojeného povstání v Charkově. V roce 1917 vystoupil z SDDSR, pracoval v redakci menševického

listu Novaja žižň a v srpnu téhož roku se stal členem sociálně demokratické organizace internacionalistů. V roce 1918 zanechal politické činnosti. — 213

BABBAGE Charles (1792—1871) — britský matematik a vynálezce. V letech 1828—1839 byl profesorem matematiky na univerzitě v Cambridgi. Sestavil Tables of Logarithms a je autorem několika odborných knih. — 186

BAEDEKER Karl (1801—1859) — autor řady přesných a výstižných průvodců po různých částech Německa, po Švýcarsku apod. Jeho synové ve vydávání průvodců pokračovali. — 151

BAUER Otto (1882—1938) — jeden z vedoucích představitelů rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxismu. Byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Říjnovou revoluci neschvaloval. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. Byl jedním ze zakladatelů Dvaapůlté a Socialistické dělnické internacionály. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. — 303

BAZAROV V. (vl. jm. Rudněv V. A.) (1874—1939) — ekonom a filozof, překladatel Marxových a Engelsových spisů; od roku 1896 pracoval v sociálně demokratickém hnutí. V letech 1905—1907 přispíval do řady bolševických periodik, v období reakce se odklonil od bolševismu a stal se jedním z hlavních představitelů machistické filozofie. V roce 1917 patřil mezi internacionalistický smýšlející menševiky. Od roku 1921 pracoval ve Státní plánovací komisi SSSR. — 320, 326

BAZIL — viz Starkov V. V.

BEER Max (nar. 1864) — německý historik. — 405, 431, 497

BEEHOVEN Ludwig van (1770—1827) — německý hudební skladatel. — 406

BECHER Erich (1882—1929) — německý filozof (viz též sv. 18). — 323

BEJLIS M. T. (nar. 1873) — správce cihelny v Kyjevě, Žid. V roce 1911 byl lživě obviněn z údajné rituální vraždy křesťanského chlapce. Soudně byl zproštěn viny. — 413

BELTOV N. — viz Plechanov G. V.

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revisionismu a reformismu. V letech 1881—1889 redigoval ilegální orgán Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat. V letech 1896—1898 uveřejnil v časopisu Die Neue Zeit sérii článků Problémy socialismu, jež později vydal knižně pod názvem Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu (viz též sv. 37). — 218, 220, 224, 231, 470, 480

BEZOBRAZOV V. P. — ekonom. — 130

BLAZEJEWSKI M. (1831—1897) — varšavský dělník, účastník polského povstání v roce 1863. Za pobytu ve Vilně [Vilnius] byl v roce 1894 zatčen a v roce 1895 již v pokročilém věku a nemocný vypovězen na šest let na východní Sibiř. V posledních letech se přiklonil k sociálním demokratům. — 110

BLOS Wilhelm (1849—1927) — německý historik a publicista, představitel pravého křídla Sociálně demokratické strany Německa. Je autorem prací o dějinách Velké francouzské revoluce 1789—1794 a dějinách německé revoluce (1848) (viz též sv. 1). — 168, 181, 457, 463

BOBINSKIJ — 440

BOGDANOV A. (vl. jm. Malinovskij A. A.) (1873—1928) — sociální demokrat, filozof, sociolog, ekonom, povoláním lékař. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům. V letech reakce a nového revolučního rozmachu stál v čele otzovistů a vedl protistranickou skupinu Vperjod. Ve filozofii se pokoušel vytvořit svůj vlastní systém — empiriomonismus (odrádu subjektivně idealistické machistické filozofie). Lenin podrobil jeho názory kritice v díle Materialismus a empiriokriticismus. Na poradě rozšířené redakce listu Proletarij v červnu 1909 byl Bogdanov z bolševické strany vyloučen. Po Říjnové revoluci patřil k inspirátorům a organizátorům Proletkultu (viz též sv. 19). — 129, 131, 221, 224, 227, 233—235, 297, 311, 320, 333—334, 337, 339

- БОК I. I. (1848—1916) — statistik, v 70. letech redaktor Ústředního statistického výboru ministerstva vnitra (viz též sv. 3). — 82
- БОНЧ-БРУЈЕВИЧ V. D. (1873—1955) — profesionální revolucionář, historik a publicista. Revolučního hnutí se účastnil od konce 80. let. V roce 1904 vedl expedici ústředního výboru, později organizoval vydávání bolševické literatury (vydavatelství V. Bonče-Brujeviče a N. Lenina). V dalších letech organizoval vydávání bolševických listů a časopisů a práci stranických vydavatelství (viz též sv. 7 a sv. 45). — 302, 305, 317—318, 425, 504
- БОРИНЕВИЧ А. S. (1855—1946) — profesor matematiky; v roce 1879 zatčen za účast v revolučních kroužcích a poslán na východní Sibiř. Po návratu z vyhnanství v roce 1883 pracoval v oboru statistiky. Po Říjnové revoluci se věnoval pedagogické činnosti, od roku 1931 byl vedoucím katedry statistiky Institutu pro úvěr a ekonomii v Oděse. Napsal řadu prací z oboru statistiky. — 130
- БОРОВИКОВСКИЈ А. L. (1844—1905) — publicista, právník. — 148
- BOURGET Paul (1852—1935) — francouzský spisovatel, od roku 1894 akademik. V dramatu La Barricade [Barikáda] vystoupil ostře proti dělnickému revolučnímu hnutí. — 361
- BRAUN Heinrich (1854—1927) — německý sociální demokrat, novinář. Patřil k zakladatelům teoretického orgánu německé sociální demokracie, časopisu Die Neue Zeit (1883). V letech 1888 až 1903 vydával časopis Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik, věnovaný otázkám teorie i praxe dělnického hnutí a dělnického zákonodárství. V roce 1903 se stal poslancem Říšského sněmu. V letech 1905—1907 vydával časopis Neue Gesellschaft a v letech 1911—1913 časopis Annalen für Sozialpolitik und Gesetzgebung. — 95, 123, 249
- БУХАРИН N. I. (1888—1938) — publicista a ekonom, člen SDDSR od roku 1906. Po Říjnové revoluci byl členem politického byra ÚV, redaktorem Pravdy a členem exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1937 byl vyloučen ze strany a podroben represím. V roce 1988 byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně (viz též sv. 44). — 432, 439
- БУЛГАКОВ S. N. (1871—1944) — buržoazní ekonom, idealistický filozof, v 90. letech legální marxista. Revidoval Marxovo učení o agrár-

ní otázce, zbídačování rolnických mas vysvětloval tzv. zákonem klesající úrodnosti půdy. Po porážce revoluce 1905—1907 se přiklonil ke kadetům. Zúčastnil se hnutí kolem sborníku Věchi [Na rozcestí]. Roku 1922 byl za kontrarevoluční činnost vypovězen (viz též sv. 4). — 131, 138, 176, 202, 213, 215, 218, 220, 227, 233—235, 449, 465

BULOČKINOVY — viz Něvzorovová A. P., Něvzorovová-Kržižanovská Z. P. a Něvzorovová-Šestěrninová S. P.

CAUWELAERT Jan Frans van (1880—1961) — belgický právník a státník. V letech 1905—1907 uveřejnil v časopisu Revue Néo-Scholastique několik filozofických článků idealistického rázu. Od roku 1907 působil jako mimořádný profesor na freiburské univerzitě, roku 1910 se stal poslancem za Antverpy. Později pracoval v diplomatických funkcích a byl ministrem belgické vlády. — 321

CEDERBAUM O. A. — otec L. Martova. — 148

CEDERBAUMOVÁ L. O. (vl. jm. Kancelová) — sociální demokratka, sestra L. Martova. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonila k menševikům. V roce 1898 byla členkou petrohradské sociálně demokratické skupiny Rabočeje znamja. — 117

CEDERBAUMOVÁ N. O. — sestra L. Martova. — 117

CION I. F. (1842—1912) — ruský fyziolog, profesor petrohradské univerzity a lékařské akademie. V roce 1875 byl nucen akademii opustit, neboť svými velmi reakčními názory vyvolával konflikty se svými kolegy a ostré protesty studentů. Z jeho vědeckých výzkumů jsou nejznámější práce o fyziologii krevního oběhu a nervové soustavy. — 212

CUNOW Heinrich (1862—1936) — německý pravicový sociální demokrat, historik, sociolog a etnograf, profesor. V letech 1917 až 1923 redigoval orgán Sociálně demokratické strany Německa Die Neue Zeit. Zpočátku se přikláněl k marxismu, později se z něho stal revisionista a falzifikátor marxismu. — 227, 405

ČAJKOVSKIJ P. I. (1840—1893) — významný ruský hudební skladatel. — 285, 492

ČASLAVSKIJ V. I. (1834—1878) — statistik, redaktor statistického odbo-

ru ministerstva státního majetku. Účastnil se výpravy Svobodné ekonomické společnosti a Ruské zeměpisné společnosti, která zkoumala obchod obilím a produktivitu práce v Rusku (viz též sv. 3). — 208

ČEBOTARJOV I. N. (1861—1934) — narodovoljovec, účastník revolučního hnutí od roku 1886. Byl zatčen v souvislosti s vyšetřováním A. I. Uljanova. Patřil k blízkým známým rodiny Uljanovových v Simbirsku [Uljanovsk]. Lenin využíval jeho adresu v Petrohradu k dopisování s rodinou a k přepravě ilegální literatury. Od roku 1906 pracoval ve škole v osadě Popovka, později byl účetním správy Severozápadní dráhy. — 273

ČEBOTARJOVÁ A. K. — žena I. N. Čebotarjova. — 69—71, 73, 75, 273

ČEČURINOVÁ A. I. — viz Meščerjakovová A. I.

ČECHOV A. P. (1860—1904) — významný ruský spisovatel a dramatik. — 262

ČELPANOV G. I. (1862—1936) — filozof a psycholog. — 309

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské strany. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem zemědělství v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci organizoval vzpoury eserů proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a šířil protisovětskou propagandu (viz též sv. 18). — 337

ČERNYŠEVSKIJ N. G. (1828—1889) — významný ruský revoluční demokrat, vědec, utopický socialista, spisovatel, literární kritik, vedoucí osobnost revolučně demokratického hnutí 60. let v Rusku. V roce 1862 jej carská vláda zatkla a uvěznila v Petropavlovské pevnosti, kde strávil asi dva roky; poté byl odsouzen k sedmi letům nucených prací a k doživotnímu vyhnanství na Sibiři. Teprve na sklonku života byl z vyhnanství propuštěn (viz též sv. 3). — 341

ČIGORIN M. I. (1850—1908) — zakladatel ruské šachistické školy. Vydával časopisy Šachmatnyj listok a Šachmatnyj věstnik. — 211

ČUPROV A. I. (1842—1908) — profesor ekonomie, liberál. Byl předsedou statistické sekce Moskevské právnické společnosti. Napsal mnoho prací o ekonomice železniční dopravy a agrární otázce (viz též sv. 17). — 86, 95—96

D. A. — viz Ardašev D. A.

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůdců. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil v 90. letech 19. století; byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci. Počátkem roku 1922 byl jako nepřítel sovětského státu vypovězen do zahraničí (viz též sv. 12). — 410

DANIELSON N. F. (N -on) (1844—1918) — ruský ekonom, publicista, ideolog liberálního narodnictví 80. a 90. let. Dokončil první překlad Marxova Kapitálu do ruštiny, který začal pořizovat G. A. Lopatin. Při práci na překladu si dopisoval s K. Marxem a B. Engelsem. Podstatu marxismu však nepochopil a později proti němu vystupoval (viz též sv. 1). — 75

DANSKI B. G. (vl. jm. Komarowski K. A.) (X) (nar. 1883) — člen Polské socialistické strany od roku 1901. Do SDDSR vstoupil v roce 1911, přispíval do listů Zvězda a Pravda. V letech 1913—1914 redigoval časopis Voprosy strachovanija. Po Říjnové revoluci řídil rubriku Pravdy, pracoval v trastu Sachalinněft. V letech 1923—1926 byl šéfredaktorem časopisu Voprosy strachovanija, později pracoval na diplomatickém zastupitelství SSSR ve Vídni. — 409—410

DAUGE P. G. (1869—1946) — revolučního hnutí se účastnil od konce 80. let, po II. sjezdu SDDSR se stal bolševikem. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem osvěty v Lotyšsku a poté členem kolegia lidového komisariátu zdravotnictví (viz též sv. 18). — 308

DAVYDOV I. A. (1866—1942) — člen prvních marxistických kroužků v Moskvě. Za revoluční činnost byl několikrát zatčen a poslán do vyhnanství. V roce 1900 vydal knihu Čto že takoje ekonomičeskij materializm? [Co je to ekonomický materialismus?], k níž Lenin napsal řadu kritických připomínek. Po Říjnové revoluci pracoval v Petrohradu v orgánech lidového vzdělávání a v několika vydavatelstvích. V roce 1920 se stal členem KSR(b). V letech 1924—1933 působil jako středoškolský učitel a později jako profesor politické ekonomie na leningradské univerzitě. — 241

D. I., DMITRIJ IJJIČ — viz Uljanov D. I.

DOBKOVIČ V. I. (1868—1937) — zubní lékař. Byl členem 1. společnosti zubních lékařů v Rusku. Po Říjnové revoluci pracoval v městském zdravotnickém odboru v Petrohradě. — 73

DOKTOR — viz Ljachovskij J. M.

»DOKTOR« — viz Skljarenko A. P.

DOSTOJEVSKIJ F. M. (1822—1881) — ruský spisovatel (viz též sv. 19).
— 136

DUBOUCHEZ — chirurg. — 350, 446

DUBROVINSKIJ I. F. (1877—1913) — účastník revolučního hnutí od roku 1893. Po II. sjezdu SDDSR byl kooptován do ÚV. V roce 1905 patřil k organizátorům a vůdcům ozbrojeného povstání v Moskvě. Na V. (londýnském) sjezdu SDDSR byl zvolen členem ÚV. V letech reakce zaujímal kolísavý postoj vůči menševikům-likvidátorům. Byl často pronásledován; v roce 1913 zemřel ve vyhnanství v Turuchansku (viz též sv. 20). — 297

DZERŽINSKIJ F. E. (1877—1926) — účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1895. Po Říjnové revoluci se stal předsedou Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi (Čeka). V roce 1921 byl jmenován lidovým komisařem dopravy a zároveň ponechán ve funkci předsedy Čeky a lidového komisaře vnitra. Od roku 1924 byl předsedou Nejvyšší národohospodářské rady. V červnu 1924 se stal kandidátem politického byra ÚV KSR(b) a členem organizačního byra KSR(b) (viz též sv. 35). — 441

E. E., ELVIRA ERNESTOVNA — viz Rozenbergová E. E.

ÉCRIVAIN — viz Struve P. B.

ENGBERG O. A. (1874—1955) — dělník Putilovova závodu. Za revoluční činnost byl v říjnu 1897 vypovězen na východní Sibiř a dán pod policejní dohled; vyhnanství trávil v Šušenském (minusinský okruh Jenisejské gubernie); byl neustále ve spojení s Leninem. V roce 1899 podepsal společně s dalšími šestnácti sociálními demokraty Leninův Protest ruských sociálních demokratů proti CREDU — manifestu ekonomistů. Když mu skončilo vyhnanství, odjel do Vyborgu, pracoval jako soustružník a pomáhal při přepravě jiskrovské literatury. — 94, 132, 454—456, 461—462, 466, 468

ENGELGARDT M. N. — autor článku Otkryvajuščijesja karty [Odhalované karty]. — 236

- ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, přítel a spolupracovník K. Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels, Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 15—27). — 118, 355, 404
- FEDOSEJEV N. J. (1871—1898) — jeden z prvních marxistů v Rusku, organizátor a vůdce marxistických kroužků. V červenci 1889 byl zatčen, další léta prožil ve vězeních a ve vyhnanství. Napsal mnoho prací o marxismu, ve kterých analyzuje politický a ekonomický vývoj v Rusku. Kritizoval mylné názory narodníků. — 86, 102, 119, 126—127, 148, 152, 154, 171, 180
- FEDULOVOVÁ A. I. — lékařka. Pracovala v Barnaulu a později v Tomsku. — 250, 253
- FEUERBACH Ludwig Andreas (1804—1872) — německý filozof, materialista a ateista. Jeho učení bylo jedním z teoretických zdrojů marxistické filozofie (viz též sv. 18). — 328, 331, 338
- FIEDLER F. F. — autor gramatiky německého jazyka. — 177
- FILARET (vl. jm. Drozdov V. M.) (1782—1867) — jeden z nejreakčnějších představitelů ruské pravoslavné církve, obhájce nevolnictví. Od roku 1826 byl moskevským metropolitou. Na příkaz Alexandra II. sestavil manifest carské vlády z 19. února 1861 o zrušení nevolnictví v Rusku. — 60
- FILIP II. (1527—1598) — španělský král (1556—1598). — 230
- FILIPPOV M. M. (1858—1903) — vědec, filozof a publicista. Patřil k tzv. legálním marxistům. V roce 1894 založil časopis Naučnoje obozrenije jako orgán legálního marxismu (viz též sv. 46). — 242—243, 472, 478—479, 481—482
- FOVILLE Alfred de — autor knihy La France économique. Statistique raisonnée et comparative. Année 1887—1889. [Ekonomika Francie. Analytická a srovnávací statistika. 1887—1889.] — 75
- FRANC — viz Modráček František
- FRANCE Anatole (vl. jm. Thibault François-Anatole) (1844—1924) — francouzský spisovatel, člen Francouzské akademie (1896). Ironický pozorovatel a kritik buržoazní společnosti, myslitel v tradi-

cích antické a osvícenské filozofie. Přivítal Říjnovou revoluci, v posledních letech se názorově přimkl ke komunistům. Přispíval do listu L'Humanité. — 306

FRANCOTTE August — 186

FRELICH N. N. — právní zástupce. Za svého pobytu v Petrohradu v roce 1894 udržoval spojení se skupinou narodovoljovců a podílel se na vydávání jejich provolání. Byl zatčen a v roce 1898 odsouzen k pěti letům vyhnanství na východní Sibiři. — 171

FRIDMANOVÁ S. M. — žena lékaře v Minusinsku, jehož adresu používali vypovězenci k opatrování literatury a peněz. — 151, 155, 451—452

GALINA — viz Rozmirovičová J. F.

GERSON V. L. (1891—1941) — člen SDDSR od roku 1917. Od srpna 1918 do roku 1937 pracoval v orgánech Celoruské mimořádné komise a lidového komisariátu vnitra. Od roku 1937 působil v aparátu ústředního vedení sportovního sdružení Dynamo. — 441

GILBRETH Frank Bunker — autor knihy Motion Study as an Increase of National Wealth [Studie pohybu jako zdroje růstu národního bohatství]. — 426—427

GINZBURGOVÁ S. M. (1863—1891) — revolucionářka, teroristka. Pracovala mezi vojáky a mládeží. V letech 1887—1888 se pokoušela sjednotit rozptýlené revoluční kroužky a obnovit stranu Narodnaja volja. Přípravovala atentát na Alexandra III. V roce 1889 byla zatčena a odsouzena k trestu smrti, který jí byl změněn na doživotní nucené práce. Spáchala sebevraždu ve Šlisselburské pevnosti. — 110

GLEB — viz Kržižanovskij G. M.

GOGOL N. V. (1809—1852) — spisovatel (viz též sv. 22). — 129

GOLDENBERG I. P. (Meškovskij) (1873—1922) — účastník sociálně demokratického hnutí od 90. let 19. století. Po II. sjezdu SDDSR se připojil k bolševikům. Roku 1907 se zúčastnil V. (londýnského) sjezdu SDDSR, na němž byl za bolševiky zvolen členem ÚV. Za první světové války se hlásil k obránářům, stoupencům G. V. Ple-

chanova. Od roku 1920 byl opět členem KSR(b) (viz též sv. 20).
— 305

GOLDMAN — viz Gorev B. I.

GOLOVIN K. F. (1843—1913) — spisovatel, reakční publicista. Ve svých dílech a také v práci *Mužik bez progressa ili progress bez mužika* (K voprosu ob ekonomičeskom materializme) [*Mužik bez pokroku nebo pokrok bez mužika* (K otázce ekonomického materialismu)] hájil zájmy velkých pozemkových vlastníků a monarchie.
— 74

GOPFENGAUZOVÁ M. G. (1862—1898) — přítelkyně N. J. Fedosejeva. Jejím prostřednictvím si Lenin s N. J. Fedosejevem dopisoval. — 152, 154

GORA — viz Lozgačov G. J.

GOREV B. I. (vl. jm. Goldman) (1874—1937) — sociální demokrat. Byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Roku 1897 byl zatčen a poslán do vyhnanství do Olekminsku. V roce 1905 byl členem petrohradského výboru SDDSR, patřil k bolševikům. V roce 1907 se přiklonil k menševikům. V srpnu 1920 vystoupil z menševické organizace. Později přednášel na vysokých školách (viz též sv. 20). — 171

GORKIJ Maxim (vl. jm. Peškov A. M.) (1868—1936) — spisovatel a dramatik, jeden z představitelů předrevoluční a revoluční realistické literatury, zakladatel socialistického realismu. Uvedl do literatury zcela specifický svět lidí vyvržených měšťáckou společností a jejich svéráznou životní filozofii. Svým literárním dílem a svými názory na poslání socialistického umělce působil na vývoj ruské a sovětské literatury i na tvorbu četných pokrokových světových autorů. — 274, 280, 300, 311, 317, 355, 373, 377, 389, 433, 434—435, 474

GRAFOV — 55

GRANAT A. N. a GRANAT I. N. — bratři; řídili vydavatelství založené v roce 1892 v Moskvě. — 299, 301, 312, 416—418, 426, 503—504

GRASSMANN Hermann (1809—1877) — německý matematik, fyzik a filolog (viz též sv. 18). — 338

GRIGORJEV M. G. (1871—1934) — sociální demokrat, člen revolučního kroužku N. J. Fedosejeva v Kazani. V letech 1891—1893 se zabýval revoluční činností v Nižním Novgorodu [Gorkij], byl zatčen a v roce 1894 vypovězen do Samary [Kujbyšev] a dán pod policejní dozor. V letech 1895—1896 se podílel na činnosti samarského marxistického kroužku a přispíval do listu Samarskij věstnik. V květnu 1896 byl zatčen a v roce 1897 vypovězen do Archangelské gubernie. Po návratu z vyhnanství zanechal politické činnosti. — 165, 176

GRIGORJEVOVÁ N. A. (nar. 1865) — dělnice, jedna z prvních žen, které svůj život plně zasvětily dělnickému hnutí. V letech 1891—1892 se aktivně podílela na zakládání marxistických kroužků v Petrohradu a zastupovala Vyborgskou Stranu v Ústředním dělnickém kroužku. V roce 1894 byla zatčena v Narvě a v roce 1895 poslána na pět let vyhnanství na východní Sibiř. Později se stala členkou strany eserů. — 150

GUESDE Jules (vl. jm. Basile Mathieu Jules) (1845—1922) — organizátor francouzského socialistického hnutí a II. internacionály. Měl velký podíl na rozšíření marxistických idejí a na rozvoji socialistického hnutí ve Francii (viz též sv. 6). — 224

GUMPOLOWICZ Ludwig (1838—1909) — polský buržoazní právník a sociolog. Ve svých dílech o státě a sociologii opomíjel třídní boj a za hybnou sílu dějin prohlašoval rasový boj. Jeho teorie násilí, hlásání nenávisti a boje ras využili později fašisté a jejich stoupenci. — 104, 154—155

GUREVIČ E. L. (Smirnov J.) (nar. 1865) — publicista, narodovoljovec, po roce 1890 se přiklonil k sociálním demokratům. Po II. sjezdu SDDSR se stal menševikem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem, přispíval do listu levicových kadetů Tovarišč a do časopisu menševiků-likvidátorů Naša zarja. Za první světové války byl sociálšovinistou. — 301, 418

GVOZDEV R. (vl. jm. Cimmerman R. E.) (1866—1900) — spisovatel; jeho povídky a ekonomické články byly otiskovány v časopisech Ruskoje bogatstvo, Žizň a Naučnoje obozrenije. V roce 1896 vedl spolu s P. P. Maslovem, A. A. Saninem a dalšími deník Samarskij věstnik. Nejznámější Gvozděvovou prací je kniha Kulačestvo-rostovščičestvo, jego obščestvenno-ekonomičeskoje značenije [Spekulace a lichvářství a jeho společenskoekonomický význam] (1898). — 58, 193, 200, 221—222

- HANECKI J. S. (vl. jm. Fürstenberg) (1879—1937) — významný představitel polského a ruského revolučního hnutí. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu financí a později v diplomatických službách. Byl členem kolegia lidového komisariátu obchodu a Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1935 se stal ředitelem Muzea revoluce SSSR (viz též sv. 22). — 440
- HARTMANN Eduard von (1842—1906) — německý idealistický filozof, iracionalista a mystik. — 340
- HAUPTMANN Gerhart (1862—1946) — německý dramatik a prozaik. Jedním z jeho nejznámějších děl je drama *Die Weber* [Tkalci]. Roku 1912 obdržel Nobelovu cenu za literaturu. — 65
- HEGEL Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831) — významný německý filozof (viz též sv. 18). — 118
- HERING Ewald (1834—1918) — německý fyziolog, profesor vídeňské, pražské a lipské univerzity (od roku 1895). Nejznámější jsou jeho práce z oblasti fyziologie smyslových orgánů. Ve filozofii se přiklánil k idealismu (viz též sv. 18). — 327, 337
- HEYSE Johann Christian August (1764—1829) — pedagog a jazykovědec. — 212
- HINRICHS Johann Conrad (1763—1813) — německý nakladatel. — 405
- HISTORIK — viz Skvorcov-Stěpanov I. I.
- HOBSON John Atkinson (1858—1940) — anglický ekonom, představitel buržoazního reformismu a pacifismu, autor řady knih. Nejznámější z nich jsou *Problems of Poverty* [Problémy bídy] (1891), *The Evolution of Modern Capitalism* [Vývoj soudobého kapitalismu] (1894) a *Imperialism* [Imperialismus] (1902). — 292, 426—427
- HUGO K. — překladatel knihy S. a B. Webbových *Industrial Democracy* do němčiny. Jeho překlad vyšel ve Stuttgartu v roce 1898. — 217
- HUME David (1711—1776) — anglický buržoazní filozof, subjektivní idealista, agnostik, historik a ekonom. — 331
- HUSCHKE Leo — německý ekonom. — 303

CHICAGAN — viz Ionov V. A.

CHŮVA — viz Sarbatovová V. G.

ILJIN V. — viz Lenin V. I.

ILOVAJSKIJ D. I. (1832—1920) — historik a publicista hájící ve svých pracích zájmy šlechty a monarchie. Byl autorem oficiálních učebnic dějepisu pro základní a střední školy v předrevolučním Rusku (viz též sv. 6). — 60

INGRAM John Kells (1823—1907) — anglický ekonom a filolog, profesor dublinské univerzity, prezident ekonomické sekce Britské asociace věd, autor publikace *History of Political Economy* [Dějiny politické ekonomie] (1888; česky pod názvem *Dějiny vědy národohospodářské*, 1895) a řady ekonomických hesel v *Britské encyklopedii*. — 75

IONOV V. A. (Chicagan) (nar. 1863) — koncem 80. let 19. století narodovoljovec, později sociální demokrat. Ze Samary [Kujbyšev] se znal s M. T. Jelizarovem a V. I. Leninem. Povoláním byl statistik, dělal korektury statistických tabulek v Leninově knize *Vývoj kapitalismu v Rusku* (viz *Sebrané spisy* 3, Praha 1980). — 58, 106, 122, 176, 195—196, 207, 215, 218, 220

JAKOVLEV J. K. (nar. 1870) — účastník revolučního hnutí od roku 1890. V roce 1894 byl zatčen a v roce 1895 poslán na pět let na východní Sibiř. Vyhnanství trávil v Minusinsku. — 110

JAKUBOVÁ A. A. (Kuba, Liročka) (1870—1917) — účastnice sociálně demokratického hnutí od roku 1893, významná představitelka ekonomismu. Byla členkou petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy; v letech 1897—1898 se podílela na zakládání listu ekonomistů *Rabočaja mysl*, který vycházel v Petrohradu. V roce 1898 byla poslána na čtyři roky do vyhnanství na východní Sibiř, v létě roku 1899 emigrovala. Pomáhala připravovat II. sjezd SDDSR, kterého se zúčastnila s poradním hlasem; po rozštěpení strany sympatizovala s menševiky. Po roce 1905 zanechala politické činnosti, pracovala v dělnických osvětových organizacích. — 149—151, 190, 202, 204, 250, 445, 448—449, 451—452, 456, 468, 470

JEFIMOV M. D. — dělník bývalého Alexandrovova jihoruského závodu

v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk]. V roce 1894 byl členem prvního sociálně demokratického kroužku. Účastnil se prvomájové manifestace v roce 1895. Koncem července 1897 byl za aktivní revoluční činnost zatčen a v říjnu téhož roku vypovězen na tři roky na východní Sibiř. V srpnu 1899 se ve vyhnanství připojil k Leninovu Protestu ruských sociálních demokratů proti Credo — manifestu ekonomistů. — 147

JEGOR — viz Martov L.

JELIZAROV M. T. (1863—1919) — profesionální revolucionář, bolševik, manžel Leninovy starší sestry Anny Iljiničny. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od roku 1893. Působil v Petrohradu, Moskvě a v Povolží. Aktivně se účastnil první ruské revoluce; byl jedním z vůdců všeobecné stávky železničářů v roce 1905. Mnohokrát byl vězněn a poslán do vyhnanství. Po Říjnové revoluci zastával funkci lidového komisaře dopravy; později byl členem kolegia lidového komisiariátu obchodu a průmyslu. — 58, 62, 64, 66—67, 74, 90, 98—101, 105—106, 108, 111—112, 115, 120, 122—123, 126, 128—129, 132—135, 138—139, 141—143, 150—152, 159, 164, 169, 171—174, 178, 186, 196, 199—202, 211, 220, 222, 241, 244, 248, 251—252, 254, 258, 262, 265—272, 274—276, 279, 281, 286, 289, 294, 306, 309, 325, 330, 339—340, 350, 353, 361, 371, 375, 377, 381—382, 387, 389—391, 393—395, 398, 402, 405, 410, 413, 415, 421, 424—430, 450—451, 459, 461, 467, 470, 479—480, 483, 485, 488, 492—495, 497

JELIZAROV P. T. (1854—1920) — bratr M. T. Jelizarova, rolník z vesnice Bestuževka v Samarské gubernii. Do roku 1898 pracoval v zemědělství, poté obchodoval s obilím a zabýval se pronajímáním mlýnů v Syzrani. V letech 1912—1917 pracoval v městské samosprávě v Syzrani. — 270

JELIZAROVÁ — viz Uljanovová-Jelizarovová A. I.

JELIZAVETA VASIJEVNA, JEL. VAS. — viz Krupská J. V.

JERGIN A. A. (nar. 1868) — jeden ze zakladatelů ilegální petrohradské, tzv. lachtinské tiskárny Skupiny narodovoljovců. Tato tiskárna vytiskla řadu letáků a také Leninovu brožuru Výklad zákona o pokutách ukládaných dělníkům v továrnách a závodech (viz Sebrané spisy 2, Praha 1980, s. 29—73). Jako člen organizace narodovoljovců se Jergin názorově shodoval se sociálními demokraty. Při zatýká-

ní pro činnost petrohradské sociálně demokratické organizace v prosinci 1895 byl rovněž zatčen. Po likvidaci tiskárny v červnu 1896 byl opětovně zatčen a po dvouletém vězení odsouzen k osmi letům vyhnanství na východní Sibiři. — 171

J. M. — 445

JUDIN G. V. — kupce, sběratel bibliografií. Ve své domácí knihovně nedaleko Krasnojarska měl asi 80 000 knih. V roce 1907 větší část těchto knih prodal do USA, kde se staly součástí knihovny Kongresu ve Washingtonu. — 78—79, 82

JUCHOCKIJ I. A. — průvodčí. Sloužil v novorossijském přístavu. V roce 1895 byl v Oděse zatčen a na začátku roku 1897 poslán na pět let do vyhnanství na východní Sibiř. — 148, 154

JULIJ — viz Martov L.

JULIJOVY SESTRY — viz Cederbaumová L. O. a Cederbaumová N. O.

JUŠKEVIČ P. S. (1873—1945) — sociální demokrat, menševik; zabýval se matematikou a filozofií. Ve filozofii se přikláněl k pozitivismu a pragmatismu. — 320

JUŽAKOV S. N. (1849—1910) — ideolog liberálního narodnictví, sociolog a publicista. Přispíval do časopisů *Ruskoje bogatstvo*, *Otčečstvennyje zapiski*, *Věstnik Jevropy* aj. Nenávisťně útočil proti marxismu. — 123, 133—135

J. V. — viz Krupská J. V.

KABLUKOV N. A. (1849—1919) — ekonom a statistik, profesor moskevské univerzity, stoupenec liberálního narodnictví. V letech 1885—1907 vedl statistické oddělení moskevského guberniálního zemstva. Pod jeho vedením byly sestavovány *Sborniki statističeskich svedenij po Moskovskoj gubernii* [*Sborníky statistických údajů o Moskevské gubernii*] (1877—1879). — 116, 124, 184, 189, 203, 213, 215

KAČOROVSKIJ K. R. (nar. 1870) — ekonom. Na začátku 90. let byl členem petrohradské skupiny revoluční organizace *Narodnaja volja*. Později přispíval do tisku eserské strany, organizován však v ní nebyl. Napsal řadu prací o agrární otázce. — 241

KALMYKOVÁ A. M. (Tetka, »Tetička«) (1849—1926) — pokroková veřejná pracovníce. Účastnila se narodovoljovského hnutí, měla kontakt se skupinou Osvobození práce a s petrohradským Svazem boje za osvobození dělnické třídy; byla pod tajným policejním dozorem. V letech 1890—1901 vedla sklad knih, v němž se konaly ilegální schůzky sociálních demokratů, poskytovala finanční pomoc bolševikům. Po Říjnové revoluci pracovala v leningradském školském odboru a v Pedagogickém institutu Ušinského (viz též sv. 7). — 115, 155, 164, 168, 178, 182, 194, 202, 212, 277

KAMENĚV L. B. (vl. jm. Rozenfeld) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Byl členem redakce listů Pravda a Proletarij. Po II. sjezdu SDDSR se přiklonil k bolševikům. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR byl zvolen členem ÚV strany. Po Říjnové revoluci zastával řadu významných funkcí. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) vyloučen ze strany, v roce 1928 byl do strany znovu přijat, v roce 1932 opět vyloučen, v roce 1933 opět přijat a roku 1934 potřetí vyloučen. Koncem 30. let byl podroben represím. V roce 1988 byl rehabilitován (viz též sv. 45). — 298—299

KAMENĚV S. S. (1881—1936) — plukovník carské armády; po Říjnové revoluci přešel na stranu sovětské moci. V občanské válce 1918—1920 byl velitelem vojsk Východního frontu a od července 1919 do dubna 1924 vrchním velitelem ozbrojených sil. Od roku 1927 vykonával funkci náměstka lidového komisaře vojenství a námořnictva. V roce 1930 vstoupil do VKS(b) (viz též sv. 50). — 434

KAMENSKIJ N. — viz Plechanov G. V.

KARACHAN L. M. (1889—1937) — sovětský diplomat. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1904. V roce 1913 vstoupil v Petrohradu do mezirajonské organizace SDDSR, členem KSR(b) se stal roku 1917. V letech 1917—1918 působil jako tajemník a člen sovětské delegace na mírových jednáních v Brestu Litevském [Brest]. V dalších letech pracoval v diplomatických službách; byl náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. — 440

KARYŠEV N. A. (1855—1905) — ekonom a statistik, úředník zemstva. Od roku 1891 byl profesorem jurjevské [tartuské] univerzity, později Moskevského zemědělského institutu. Napsal řadu knih a článků o ekonomice rolnického hospodářství v Rusku, v nichž hájil liberálně narodnické názory (viz též sv. 1). — 178, 455, 457

KAUTSKY Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit. V 80. a 90. letech napsal řadu teoretických a historických prací o různých otázkách marxistické teorie, které přispěly k propagaci marxismu. Později zcela přešel na pozice oportunistu. Po Říjnové revoluci se postavil proti sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu (viz též sv. 37). — 206, 209—210, 213, 215, 218, 302—303, 305, 480, 482

KEMMERER J. B. — napsal knihu o technickém rozvoji. — 426—427

KLJUČEVSKIJ V. O. (1841—1911) — historik, profesor moskevské univerzity, člen Konstitučně demokratické strany (viz též sv. 3). — 57—58

KNIHKUPEC — viz Potresov A. N.

KNIPOVIČ N. M. (1862—1939) — sovětský vědec, zoolog a veřejný činitel. Roku 1893 byl soukromým docentem na Petrohradské univerzitě, později však byl zbaven členství v profesorském sboru pro politickou nespolehlivost. V letech 1911—1930 působil jako profesor na katedře zoologie a obecné biologie petrohradského institutu ženského lékařství. Byl zakladatelem ruské ichtyologické školy, organizoval vědecký výzkum moří v evropské části SSSR. — 237

KNIPOVIČOVÁ A. I. (1860—1919) — žena N. M. Knipoviče. Revolučního hnutí se sama nezúčastnila, avšak pomáhala sociálně demokratickým organizacím. — 237, 273

KNIPOVIČOVÁ L. M. (1856—1920) — profesionální revolucionářka, bolševička. Revoluční činnost zahájila koncem 70. let v narodovoljovských kroužcích v Helsingforsu [Helsinky]. Od roku 1889 žila v Petrohradu, v 90. letech se přiklonila k sociální demokracii. V roce 1896 byla zatčena a vypovězena do Astrachaně. Po návratu z vyhnanství pracovala v Tveru [Kalinin], v roce 1905 v Oděse. V roce 1911 byla vypovězena do Poltavské gubernie. V posledních letech života byla těžce nemocná a nemohla se aktivně účastnit politického dění (viz též sv. 7). — 296, 306, 427, 474, 495, 500, 504

KNIPOVIČOVI — viz Knipovič N. M. a Knipovičová A. I.

KOBELJACKIJ A. I. (1862—1907) — náměstek ministra dopravy, autor informativních příruček o továrním zákonodárství. — 75

KOCHANSKÁ — viz Sochanská N. S.

KOCHER Theodor (1841—1917) — švýcarský lékař, chirurg; profesor univerzity v Bernu. Vypracoval řadu operačních metod léčby onemocnění štítné žlázy a centrální nervové soustavy. — 400, 403—404

KOKUŠKA — viz Malčenko A. L.

KOLUMBUS — viz Lalajanc I. Ch.

KON Feliks (1864—1941) — účastník polského dělnického revolučního hnutí od roku 1882. V roce 1884 byl zatčen a odsouzen k 10 letům a 8 měsícům nucených prací. Po vypršení trestu žil do roku 1904 na Sibiři. V roce 1904 se stal členem Polské socialistické strany, v roce 1906 členem ÚV PSS-levice. Od roku 1907 žil v emigraci. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska a v roce 1918 vstoupil do KSR(b). — 110

KOVALEVSKIJ M. M. (1851—1916) — historik, buržoazně liberální politik. Od roku 1880 přednášel na moskevské univerzitě. Roku 1887 odjel do ciziny, roku 1901 se stal spoluzakladatelem Ruské vysoké školy společenských věd v Paříži. Po návratu do Ruska v roce 1905 byl zvolen poslancem I. státní dumy za Charkovskou gubernii, později se stal členem Státní rady. Patřil k zakladatelům Strany demokratických reforem. — 179

KRASIN G. B. — bratr L. B. Krasina; roku 1893 byl členem marxistického kroužku v Petrohradu. — 258

KRASNOPJOROV I. M. (nar. 1840) — představitel raznočinské inteligence 60. let 19. stol.; byl ve spojení s revolučními kroužky v armádě. Byl účastníkem tzv. kazaňského spiknutí, k němuž došlo za povstání v Polsku roku 1863 a jehož cílem bylo dosáhnout odsunu vojsk z polského území. Byl odsouzen k osmi letům nucených prací, ale trest mu byl změněn nejprve na trest vězení, později byl dán pod policejní dohled. Po zrušení policejního dohledu pracoval nějaký čas jako vedoucí statistického oddělení v samarském [kujbyševském] a později tverském [kalininském] guberniálním zemstvu. Od roku 1886 přispíval do listu Russkije vědomosti. — 176

KRESTINSKIJ N. N. (1883—1938) — sovětský státník, člen SDDSR od roku 1903. V letech 1918—1921 byl lidovým komisařem financí

RSFSR a od roku 1919 zároveň tajemníkem ÚV KSR(b). V letech 1921—1930 působil jako zplnomocněný zástupce SSSR v Německu, poté zastával funkci náměstka lidového komisaře zahraničních věcí SSSR. Stal se obětí represí; posmrtně byl rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 435

KRUMBJUGEL L. — vydavatel Leninovy knihy *Materialismus a empirio-kriticismus*. — 319—323, 334, 343, 346, 348, 353, 390, 395

KRUPSKÁ J. V. (1842—1915) — matka N. K. Krupské. Žila společně s N. K. Krupskou a V. I. Leninem ve vyhnanství i v emigraci. Pomáhala jim v revoluční činnosti, přechovávala ilegální literaturu, nosila vzkazy vězňům. Lenin si jí hluboce vážil. — 124, 139, 144, 147—148, 152, 156, 168—169, 177—178, 182, 188, 197, 201, 203—205, 209, 222, 225, 228, 231, 235, 246, 253, 266, 268, 272—274, 278—279, 281—282, 284—285, 287—289, 292, 294, 296—298, 304, 309, 351, 355, 369—371, 373, 378, 381, 384, 387—389, 391, 394, 397, 399, 401, 404, 406, 408, 410—411, 413, 415, 417—418, 447, 450—469, 472—475, 477, 479—497, 499—500, 503

KRUPSKÁ N. K. (Rybkinová) (1869—1939) — profesionální revolucionářka, vynikající pracovnice komunistické strany a sovětského státu; žena V. I. Lenina (viz též sv. 42). — 99, 113—115, 117, 119, 122, 124—125, 127, 129—130, 132, 135—141, 143—145, 147—149, 150—152, 157, 159—160, 164, 166, 175, 177—180, 182—183, 186, 193, 196, 201, 203—205, 207—211, 215, 223, 225, 228—231, 234—235, 237—240, 242—244, 246, 248, 253, 258—264, 266, 268, 271—274, 279—282, 284—285, 287—290, 292, 294—296, 299—300, 304, 306, 309, 348—349, 351—352, 355, 359, 363, 369—373, 376—377, 379, 381—382, 384, 387—391, 394, 396—408, 410—415, 417, 421—430, 433—437, 441, 447—504

KRUŠVIC — roku 1893 nájemce chutoru Alakajevka. — 56

KRUTOVSKIJ V. M. (Arzt) (1856—1945) — povoláním lékař; v 80. letech stoupenec narodnictví. Žil v Krasnojarsku. Po únorové revoluci 1917 působil jako guberniální komisař v prozatímní vládě. Ve 30. letech pracoval v krasnojarské střední zdravotnické škole a v lékařském spolku. — 77—78

KRŽIŽANOVSKIJ G. M. (Přítel básník) (1872—1959) — člen SDDSR od

jejího založení; sovětský vědec, inženýr energetik. Spolu s Leninem byl jedním ze zakladatelů petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Roku 1895 byl zatčen a poslán na tři roky do vyhnanství na Sibiř (minusinský okruh). Po Říjnové revoluci pracoval na obnově a rozvoji moskevské energetické sítě. V roce 1920 ho Lenin pověřil vedením Státní komise pro elektrifikaci Ruska (GOELRO). Založil Institut energetiky při Akademii věd SSSR a byl jeho stálým ředitelem. Napsal mnoho vědeckých prací z oblasti energetiky. — 80—86, 93, 97—98, 106—108, 110, 113, 117—122, 128—129, 145—148, 152, 154, 159, 182, 189, 198, 205, 226, 234, 246, 269, 459—460, 464—465, 467, 469, 476, 479—480, 483

KUBA — viz Jakubovová A. A.

KUGUŠEV J. J. (nar. 1871) — v 90. letech student petrohradského technologického institutu. Podílel se na vydání Leninovy knihy *Kdo jsou »přátelé lidu«* a jak bojují proti sociálním demokratům? (viz *Sebrané spisy 1*, Praha 1979, s. 151—362). V roce 1898 byl zatčen za revoluční propagandu mezi dělníky a vypovězen do Vjatecké gubernie, kde v revoluční činnosti pokračoval. Po Říjnové revoluci pracoval na sovětském obchodním zastupitelství v Londýně. — 446

KÜPFER — 299

KURNATOVSKIJ V. K. (1868—1912) — profesionální revolucionář, v roce 1886 člen kroužků narodovoljovců, v roce 1893 v zahraničí člen skupiny *Osvobození práce*. Po návratu do Ruska byl v roce 1897 zatčen a vypovězen na východní Sibiř. V Minusinsku se setkal s V. I. Leninem. V srpnu 1899 podepsal společně se šestnácti dalšími sociálními demokraty *Protest ruských sociálních demokratů proti Credo — manifestu ekonomistů*. Po skončení vyhnanství se věnoval revoluční činnosti v Tiflisu [Tbilisi]. V roce 1903 byl znovu zatčen a vypovězen do Jakutska. V letech 1905—1907 se podílel na založení sovětu dělnických, vojenských a kozáckých zástupců v Čitě, byl jedním z vůdců ozbrojeného povstání tamějších dělníků. Po porážce povstání byl zatčen a vojenským soudem odsouzen k doživotním nuceným pracím. V roce 1906 uprchl do ciziny. — 157, 177, 190, 458—459, 466, 468

KUŠNERJOV I. N. — majitel velké tiskárny v Moskvě. — 436

LABRIOLA Antonio (1843—1904) — italský spisovatel a filozof. Marxis-

tou se stal koncem 80. let 19. století. Patřil k teoretikům II. internacionály (viz též sv. 2). — 114, 118, 129, 165, 224

LAFARGUOVÁ Laura (1845—1911) — pracovnice francouzského dělnického hnutí, dcera Karla Marxe, žena Paula Lafargua. Zasloužila se o rozšíření marxismu ve Francii. Spolu se svým mužem přeložila do francouzštiny Manifest Komunistické strany, sama přeložila do francouzštiny Marxův spis Ke kritice politické ekonomie, Engelsovu práci Ludwig Feuerbach a vyústění klasické německé filozofie a další díla zakladatelů vědeckého komunismu. — 114

LALAJANC I. Ch. (Kolumbus) (1870—1933) — aktivní účastník sociálně demokratického hnutí v Rusku. Roku 1893 vstoupil v Samaře [Kujbyšev] do marxistického kroužku, v jehož čele stál V. I. Lenin. V roce 1895 byl vypovězen do Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk], patřil k zakladatelům místního Svazu boje za osvobození dělnické třídy, podílel se na přípravě I. sjezdu SDDSR a rovněž na vydání 1. čísla ilegálního sociálně demokratického listu Južnyj rabočij. V dubnu 1900 byl zatčen a v březnu 1902 poslán do vyhnanství na východní Sibiř; odtud brzy uprchl do zahraničí. Stal se členem Zahraniční ligy ruské revoluční sociální demokracie a řídil tiskárnu Jiskry v Ženevě. V roce 1905 zastupoval bolševiky v sjednoceném ústředním výboru. Byl zatčen a po dvou letech vyšetřovací vazby odsouzen na šest let nucených prací. Po odpykání trestu (v roce 1913) byl poslán doživotně do vyhnanství na východní Sibiř. V té době zanechal politické činnosti. — 90, 111, 125, 165, 176, 207, 262

LASKER Emanuel (1868—1941) — vynikající německý šachista, doktor matematických věd. V roce 1894 získal titul mistra světa v šachu, jehož držitelem byl 27 let. Napsal několik knih věnovaných šachu. — 200

LAVROV P. L. (1823—1900) — významný narodnický ideolog, představitel subjektivní sociologické školy. Napsal knihu Istoričeskije pisma [Historické listy] (1868—1869; česky 1903), která měla velký vliv na ruskou narodnickou inteligenci. Byl členem organizace Zemlja i volja a později vstoupil do strany Narodnaja volja (viz též sv. 1). — 304

LEBEDĚVOVÁ M. I. (zemř. 1894) — členka prvního marxistického kroužku v Samaře [Kujbyšev]. — 58

LEJTEJZEN G. D. (Lindov) (1874—1919) — sociální demokrat, bolševik;

přispíval do listu Jiskra a časopisu Zarja. Do revolučního hnutí se zapojil v 90. letech v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk]; na začátku 20. století emigroval a v cizině se přiklonil ke skupině Osvobození práce; později se stal členem Svazu Ruských sociálních demokratů v zahraničí. Přispíval do listů Vperjod, Proletarij a do jiných bolševických orgánů. Po revoluci v letech 1905—1907 se přestěhoval do Tuly, věnoval se lékařské praxi a šířil revoluční myšlenky mezi dělníky. V lednu 1919 padl na východní frontě. — 297, 305

LENGNIK F. V. (Lingling) (1873—1936) — profesionální revolucionář, člen SDDSR od roku 1898, bolševik. Sociálně demokratického hnutí se účastnil od roku 1893, v roce 1896 byl zatčen pro činnost v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy, v roce 1893 vypovězen na tři roky na východní Sibiř. Koncem srpna a začátkem září 1899 podepsal s dalšími šestnácti sociálními demokraty Leninův Protest ruských sociálních demokratů proti Credu — manifestu ekonomistů (viz též sv. 7). — 150, 152, 190, 288

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov) (1870—1924) — viz Sebrané spisy 1—45, oddíl Životopisná data (viz též Uljanov V.). — 55—172, 174—186, 188—190, 193—199, 201—270, 272—287, 289—313, 317—321, 323—327, 330, 334, 336—339, 341—361, 363—366, 369—384, 387—418, 422—436, 439, 441—442, 445—476, 478—495, 497, 500—504

LENSTROEM N. — autor rusko-německého a německo-ruského slovníku. — 194, 202

LEPEŠINSKÁ O. B. (1871—1963) — členka SDDSR od roku 1898. V roce 1897 následovala svého muže P. N. Lepešinského do vyhnanství na Sibiři, pracovala jako zdravotnice ve vesnici Kuraginskoje v Jenisejské gubernii. V letech 1903—1906, za pobytu v ženevské emigraci, se podílela na činnosti skupiny bolševiků. V roce 1906 se vrátila do Ruska, žila v Orši, kde se aktivně zapojila do revolučního hnutí. Později pracovala jako lékařka v Moskvě a na Krymu. Od roku 1919 se zabývala pedagogickou a vědeckou činností na taškentské a moskevské univerzitě a ve vědeckovýzkumných biologických a lékařských ústavech v Moskvě. Byla řádnou členkou Akademie lékařských věd SSSR. — 157, 177, 237, 445, 456, 466, 468

LEPEŠINSKIJ P. N. (1868—1944) — významný pracovník komunistické strany. Začátkem 90. let se přiklonil k sociálně demokratickému hnutí. V roce 1890 byl za účast ve studentském hnutí zatčen a vy-

povězen z Petrohradu. V roce 1895 byl znovu uvězněn a v roce 1897 vypovězen na Sibiř. Ve vyhnanství se seznámil a spřátelil s Leninem a stal se jedním z jeho žáků. Po návratu z vyhnanství aktivně pomáhal organizovat rozšiřování Jiskry. Členem sociálně demokratické strany se stal v roce 1898. V roce 1902 byl zatčen a znovu vypovězen na Sibiř. V roce 1903 uprchl do Švýcarska. V letech 1905—1907 vyvíjel revoluční činnost v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk] a Petrohradu. Aktivně se zúčastnil únorové a Říjnové revoluce. Po Říjnové revoluci pracoval jako člen kolegia lidového komisiariátu školství a osvěty RSFSR a jako náměstek lidového komisaře školství a osvěty Turkestánu. — 150, 157, 177, 220, 237, 445, 456, 461, 466

LEV BORISOVIČ — viz Kameněv L. B.

LEVICKIJ V. (vl. jm. Cederbaum V. O.) (nar. 1883) — sociální demokrat, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl jedním z vůdců likvidátorů. Stal se členem menševického ústředí, podepsal Otevřený dopis o likvidaci strany; redigoval časopis Naša zarja, spolupracoval s časopisem Golos social-demokrata, Vozrožděnije a jinými likvidátorsky zaměřenými časopisy. Za první světové války byl sociálšovinistou; k Říjnové revoluci se stavěl negativně. — 410

LEVICKIJ V. A. — blízký známý rodiny Uljanovových. Po určitou dobu pracoval jako lékař hygienik v podolském újezdu Moskevské gubernie. Lenin se s ním seznámil na letním bytě u příbuzných v Podolsku před odjezdem do ciziny a prosil ho, aby psal do Jiskry. Jeden příspěvek Levického — Probužděnije kirpičnikov [Probuzení cihlářů] — vyšel v 1. čísle Jiskry. — 268, 314, 317

LEVITSKIJ N. V. (nar. 1859) — liberální narodnik, ekonom, spolupracovník listu Russkije vědomosti. Byl tajemníkem místní správy zemstva, pracoval jako advokát. V 90. letech založil v Chersonské gubernii několik zemědělských artělů. Narodnici kolem nich vyvolali velký rozruch, protože je považovali za jeden z prostředků k odvrácení kapitalismu. Ve skutečnosti tyto artěly jenom přispěly k diferenciaci rolnictva a brzy se rozpadly. — 232

LIDA, LIĐA — viz Knipovičová L. M.

LINDOV — viz Lejtejzen G. D.

LINGLING — viz Lengnik F. V.

LIROČKA — viz Jakubovová A. A.

LJACHOVSKIJ J. M. (Doktor) (nar. 1871) — sociální demokrat. V roce 1896 byl zatčen pro činnost v petrohradském Svazu boje za osvobození dělnické třídy a poslán na tři roky do vyhnanství na východní Sibiř. Vyhnanství trávil ve Vercholensku v Irkutské gubernii, později pracoval ve správě Zabajkalské dráhy. V dalších letech revoluční činnosti zanechal, odjel do Severní Ameriky a věnoval se lékařské praxi. — 77—79, 82, 98, 102, 118, 148, 152, 171, 176, 207, 223, 225, 445, 484

LJUDOGOVSKIJ A. P. — autor knihy Osnovy selškochozjajstvennoj ekonomii i selškochozjajstvennogo ščetovodstva [Základy zemědělské ekonomie a zemědělského účetnictví], Sankt Peterburg 1875. — 130, 448

L. MICH. — viz Knipovičová L. M.

LOKOT T. V. — autor knihy Bjudžetnaja i podatnaja politika Rossii [Rozpočtová a daňová politika Ruska]. — 304

LONGUET Jean Laurent Frederick (1876—1938) — vnuk Karla Marxe, syn Jenny Marxové a Charlese Longueta, publicista; přispíval do francouzského a mezinárodního socialistického tisku. Byl jedním ze zakladatelů a redaktorů orgánu francouzských centristů, listu Le Populaire. Stavěl se proti vstupu Francouzské socialistické strany do Komunistické internacionály. Od roku 1921 byl členem exekutivy Dvaapůlté internacionály, od roku 1923 jedním z vůdců takzvané Socialistické dělnické internacionály. V 30. letech vystupoval za akční jednotu socialistů a komunistů v boji proti fašismu, byl členem mezinárodních organizací pro boj proti fašismu. — 236

LOWELL Percival (1855—1916) — americký astronom. Zkoumal povrch různých planet, zejména Marsu. — 311

LOZGAČOV G. J. (Gora) (1906—1972) — člen VKS(b) od roku 1929. Byl vychován manžely Jelizarovými. V letech 1925—1934 pracoval jako technik-normovač. V roce 1934 byl přijat ke studiu na moskevské právnické fakultě a po jejím absolvování se stal vyšetřovatelem. V letech 1941—1945 působil v Sovětské armádě jako vojenský vyšetřovatel divize, sboru, armády. Od roku 1946 pracoval jako právní poradce. — 441

LOZINSKIJ M. A. (nar. 1864) — po určitou dobu gubernátor v Tiflisu [Tbilisi], od roku 1892 člen I. a III. oddělení Svobodné ekonomické společnosti. Přispíval do několika periodik s právní tematikou. — 123

LUNAČARSKIJ A. V. (1875—1933) — profesionální revolucionář, významný sovětský státník a veřejný činitel. V revolučním hnutí pracoval od začátku 90. let. Působil v redakcích bolševických listů Vperjod, Proletarij a později Novaja žižň. V letech reakce se od marxismu odklonil, vstoupil do protistranické skupiny Vperjod a požadoval spojení marxismu s náboženstvím. Za první světové války stál na pozicích internacionalismu. Začátkem roku 1917 vstoupil do skupiny mezirajonovců a byl s ní na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do strany. Po Říjnové revoluci zastával až do roku 1929 funkci lidového komisaře školství a osvěty. V srpnu 1933 byl jmenován chargé d'affaires ve Španělsku. — 334, 337, 339

LVOVIČ G. F. — vydavatel. — 376

LÝDIE, LÝDIE MICHAJLOVNA — viz Knipovičová L. M.

M. A. — viz Silvin M. A.

MACH Ernest (1838—1916) — rakouský fyzik a filozof, subjektivní idealista, jeden ze zakladatelů empiriokriticismu. Jeho reakční filozofii analyzoval a kritizoval Lenin v knize Materialismus a empiriokriticismus (viz též sv. 10). — 318

MACHNOVEC V. P. — viz Akimov V. P.

MAJITEL ZLATÝCH DOLŮ — viz Maslov P. P.

M. Al. — viz Uljanovová M. A.

MALČENKO A. L. (Kokuška) (nar. 1871) — sociální demokrat; povoláním inženýr technolog. Pracoval v Něvské továrně na výrobu strojů. Byl členem petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1895 byl zatčen a v roce 1897 poslán na tři roky do vyhnanství v Archangelské gubernii. Později revoluční činnosti zanechal. — 168, 176

MAŇA, MAŇAŠA, MARIE — viz Uljanovová M. I.

MARIE ALEXANDROVNA — viz Uljanovová M. A.

MARIE GERMANOVNA — viz Gopfengauzová M. G.

MARIE ILJINIČNA — viz Uljanovová M. I.

MARIE IVANOVNA — viz Veretěnnikovová M. I.

MARK — viz Jelizarov M. T.

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (Jegor, Julij) (1873—1923) — jeden z čelných představitelů menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od první poloviny 90. let. V roce 1895 se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1896 byl zatčen a vypovězen na tři roky do Turuchanska. Po návratu z vyhnanství roku 1900 pomáhal připravovat vydávání Jiskry a stal se členem její redakce. Po II. sjezdu SDDSR začal pracovat v ústředních menševických institucích a redigoval menševické publikace. Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa (viz též sv. 4). — 80, 83, 86, 90, 97, 112, 117, 139, 147—148, 154, 157, 171, 185, 190, 236, 240, 410, 469, 471

MARX Karel (1818—1883) — 118, 223, 301, 304, 327, 337, 355, 404, 416—417, 421, 426, 472

MASLOV P. P. (Majitel zlatých dolů, Samařan) (1867—1946) — ekonom, sociální demokrat. Napsal řadu prací o agrární otázce, v nichž se pokusil revidovat marxismus. V letech 1896—1897 přispíval do listu Samarskij věstnik, později v Petrohradu do časopisu Naučnoje obozrenije, Žizň, Načalo. V letech 1903—1917 patřil k menševikům. Po Říjnové revoluci zanechal politické činnosti a věnoval se pedagogické a vědecké práci. — 90, 165, 168, 176, 196, 218, 418

MEČ — 241

MEHRING Franz (1846—1919) — významný pracovník německého dělnického hnutí, jeden z vůdců a teoretiků levého křídla německé sociální demokracie, historik a literární vědec. Významně se podílel na vydání literární pozůstalosti K. Marxe, B. Engelse a F. Lassalla. Od roku 1916 patřil k vůdcům Spartakova svazu a aktivně se podílel na založení Komunistické strany Německa (viz též sv. 20). — 113, 233

MELNIKOV S. I. (nar. 1860) — účastník revolučního hnutí od začátku 80. let. Za účast v kroužku narodovoljovců byl poslán na tři roky do vyhnanství na východní Sibiř, v roce 1887 byl převezen na západní Sibiř. Za pobytu ve vyhnanství byl v roce 1888 souzen za vydání a rozšiřování protestu a provolání jménem »Ruských politických vyhnanců« a za trest vypovězen na tři roky do Jakutské oblasti. Po návratu z vyhnanství v roce 1892 žil v Poltavě. V lednu 1895 byl znovu zatčen a v roce 1896 poslán na osm let na východní Sibiř. Vyhnanství trávil v Minusinsku. Později revoluční činnosti zanechal. — 110

MENDELEJEV D. I. (1834—1907) — velký ruský učenec; objevil periodický zákon chemických prvků, který je přírodovědeckým východiskem soudobého učení o hmotě. Na základě periodického zákona předpověděl existenci a vlastnosti několika chemických prvků, které byly objeveny až později. Jako pokrokový veřejný činitel horlivě usiloval o rozšíření vzdělání, o rozvoj výrobních sil v Rusku a jeho hospodářskou nezávislost (viz též sv. 1). — 130

MENŽINSKÁ L. R. (1878—1933) — členka SDDSR od roku 1904. Stranicky pracovala v Petrohradu, plnila různé konspirativní úkoly. V roce 1914 byla členkou redakce časopisu Rabotnica. Po Říjnové revoluci pracovala v lidovém komisariátu školství a osvěty RSFSR. — 434

MERMOD Arthur (1852—1915) — lékař laryngolog ve Štrasburku, později v Lausanne. Od roku 1903 působil jako profesor na lausannské univerzitě. — 314

MEŠČERJAKOV N. L. (1865—1942) — v revolučním hnutí pracoval od roku 1885, člen SDDSR od roku 1901, bolševik. Roku 1902 byl zástupcem Jiskry v Moskvě, byl zatčen a na čtyři roky vypovězen do oblasti Jakutska. V letech 1918—1922 pracoval v redakci Pravdy a v jiných tiskových orgánech. V letech 1927—1938 byl šéfredaktorem Malé sovětské encyklopedie (viz též sv. 8). — 151, 230—231, 457, 459—460

MEŠČERJAKOVÁ A. I. (Čečurinová A. I.) — počátkem 90. let 19. století učitelka večerní nedělní školy ve čtvrti za Něvskou branou v Petrohradu. — 151, 231, 452, 456—457, 459

MEŠKOVSKIJ — viz Goldenberg I. P.

M. F. — viz Vladimírskij M. F.

M. G. — viz Gopfengauzová M. G.

M. I. — viz Lebeděvová M. I.

MICKEVIČ S. I. (1869—1944) — člen SDDSR od roku 1893; povoláním lékař. Patřil k zakladatelům Moskevského dělnického svazu. V roce 1894 byl zatčen a v roce 1897 vypovězen do Jakutské oblasti. Po návratu z vyhnanství se věnoval revoluční činnosti v Moskvě, Nižním Novgorodu [Gorkij] a v Saratově a přispíval do bolševických periodik. V roce 1918 pracoval v moskevském odboru lidového vzdělávání. Za občanské války zastupoval náčelníka sanitního útvaru Jižního a později Jihozápadního frontu. Od roku 1921 pracoval v odborech. V letech 1924—1934 byl ředitelem Státního muzea revoluce. Později se zabýval literární činností. — 254, 445

MICHAJLOVSKIJ N. K. (1842—1904) — význačný teoretik liberálního nacionalismu, publicista, literární kritik, pozitivistický filozof, jeden z představitelů subjektivní sociologické školy. V roce 1892 začal redigovat časopis Ruskoje bogatstvo, na jehož stránkách ostře vystupoval proti marxistům. Jeho názory kritizoval Lenin v práci Kdo jsou »přátelé lidu« a jak bojují proti sociálním demokratům? (1894) a v jiných dílech. — 196, 218, 304

MICH. AL. — viz Silvin M. A.

MIKULIN A. A. — strojný inženýr, tovární inspektor Vladimírského okruhu, později vrchní inspektor Chersonské gubernie. — 133

MIMÓZA — viz Uljanovová M. I.

MINUSINCI — viz Kržižanovskij G. M. a Starkov V. V.

MIRBEAU Octave (1850—1917) — francouzský romanopisec a dramatik. — 405

MÍTA — viz Uljanov D. I.

M. IV-NA — viz Veretěnnikovová M. I.

MODRÁČEK František (Franc) (1871—1960) — český dělník, člen sociálně demokratické strany od roku 1897. V letech 1900—1901 použí-

val Lenin jeho adresu k posílání ilegální korespondence do Ruska. Modráček se později přiklonil k reformistům. V roce 1924 se vrátil do sociálně demokratické strany. — 251, 263, 265, 446

MOLOTOV V. M. (vl. jm. Skrjabin) (1890—1986) — sovětský politik, člen SDDSR od roku 1906. Po roce 1918 zastával významné stranické a státní funkce; byl tajemníkem ÚV KSU(b), tajemníkem ÚV VKS(b), od roku 1926 členem politického byra ÚV VKS(b) a později členem předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu. Od roku 1919 zastával funkci lidového komisaře a posléze ministra zahraničních věcí SSSR. V letech 1930—1941 byl předsedou a 1941—1957 místopředsedou rady lidových komisařů SSSR (od roku 1946 rady ministrů). V červnu 1957 byl zbaven členství v předsednictvu ÚV i ÚV KSSS. V roce 1962 byl ze strany vyloučen; v roce 1984 mu bylo členství obnoveno. — 435

M. T. — viz Jelizarov M. T.

MURET E. — autor anglicko-německého slovníku. — 283

M. V. — viz Zvorykinová M. V.

NADA, NADĚNKA, NADĚŽDA KONSTANTINOVNA, NAD. KONST. ULJANOVOVÁ
— viz Krupská N. K.

NADSON S. J. (1862—1887) — ruský básník. — 407

NEGRIOVÁ Ada (1870—1945) — italská básnířka. — 218, 451

NĚKRASOV N. A. (1821—1878) — ruský básník, revoluční demokrat
(viz též sv. 16). — 407

NĚVZOROVOVÁ A. P. (1872—1926) — účastnice revolučního hnutí v Petrohradu od začátku 90. let. V roce 1908 emigrovala, aktivně se podílela na činnosti pařížské skupiny bolševiků, v roce 1917 se vrátila do Ruska. Po Říjnové revoluci pracovala v lidovém komisariátu zdravotnictví a od března 1925 v ústředním výboru VKS(b). — 87, 97, 365

NĚVZOROVOVÁ-KRŽIŽANOVSKÁ Z. P. (1870—1948) — profesionální revolucionářka. Do revolučního hnutí se zapojila na počátku 90. let. Ak-

tivně se podílela na činnosti petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy; v červnu 1896 byla zatčena. Společně s G. M. Kržižanovským byla ve vyhnanství ve vsi Těsinskoje v minusinském okruhu Jenisejské gubernie, později v Minusinsku. V roce 1899 podepsala společně s dalšími šestnácti sociálními demokraty Leninův Protest ruských sociálních demokratů proti Credu — manifestu ekonomistů. V roce 1905 pracovala v redakci různých bolševických periodik. Po Říjnové revoluci zastupovala vedoucího odboru pro mimoškolní vzdělávání lidového komisariátu školství a osvěty, později byla děkankou fakulty politické osvěty v Akademii komunistické výchovy. Od roku 1927 pro nemoc zanechala veškeré činnosti. — 87, 97, 113, 115, 154, 204, 226, 451, 462—464, 467, 469, 474—476, 479, 483, 504

NĚVZOROVÁ-ŠESTĚRNINOVÁ S. P. — účastnice revolučního hnutí v Petrohradu od roku 1893. Byla členkou petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1896 byla zatčena a po půlročním pobytu v samovazbě byla vypovězena do Nižního Novgorodu [Gorkij]. Později plnila různé stranické úkoly v nižněnovgorodském, ivanovsko-vozněsensském a dalších výborech. — 87, 97

NĚZDANOV P. (vl. jm. Lipkin F. A.) (nar. 1868) — publicista, jeden z »kritiků Marxe«, menševik-likvidátor. Po srpnové konferenci 1912 se stal členem menševického řídicího centra. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Byl redaktorem menševického listu Rabočaja gazeta, který vycházel v roce 1917 v Petrohradu. — 221

NIKOLAJ IVANVIČ — viz Veretěnnikov N. I.

N. J., N. J. F. — viz Fedosejev N. J.

N. K. — viz Krupská N. K.

N. -on — viz Danielson N. F.

NUROK P. M. (1827—1888) — autor učebnic angličtiny. — 140, 455

O. A., OLGA ALEXANDROVNA — viz Pappereková O. A.

ODĚSKIJ F. — 359

OGANOVSKIJ N. P. — ekonom, autor prací o agrární otázce. — 418

- OKULOVÁ G. I. (nar. 1878) — členka SDDSR od roku 1899. V roce 1896 byla zatčena za účast ve studentské demonstraci a vypovězena do minusinského újezdu Jenisejské gubernie; žila ve vesnici Šošino pod dohledem policie. V roce 1899 se z vyhnanství vrátila, pracovala v Kyjevě, Ufě, Poltavě a byla členkou kyjevského výboru. V prosinci 1902 byla znovu zatčena a poslána na pět let do vyhnanství do Jakutské oblasti. V roce 1905 se vrátila do Petrohradu a aktivně se podílela na činnosti bolševického výboru. V roce 1918 byla náčelníci politického oddělení Východního frontu, později pracovala na vysokých školách. — 110, 480
- OKULOVÁ J. I. — sestra G. I. Okulovové. Za účast ve studentském hnutí v roce 1897 byla pod policejním dohledem ve vesnici Šošino v minusinském újezdu Jenisejské gubernie. — 110
- OSKAR — viz Engberg O. A.
- OULIANOFF M. — viz Uljanovová M. I.
- OULIANOFF Vl. — viz Lenin V. I.
- PAPPEREKOVÁ O. A. — snoubenka a později žena M. A. Silvina. — 216, 222, 225, 237, 240, 466, 468, 474—475, 480
- PARVUS (vl. jm. Helphand A. L.) (1869—1924) — menševik; koncem 90. let a na přelomu století pracoval v Sociálně demokratické straně Německa, patřil k jejímu levému křídlu. Po II. sjezdu SDDSR se připojil k menševikům. Propagoval teorii permanentní revoluce. Za první světové války byl sociálšovinistou. Od roku 1915 vydával renegátský časopis Die Glocke. — 235, 302
- PAVLOVSKIJ I. J. — autor německo-ruského a rusko-německého slovníku. — 74, 177, 194, 202
- P. B. — viz Struve P. B.
- PEARSON Karl (1857—1936) — britský matematik, biolog a idealistický filozof (viz též sv. 18). — 327
- PERES L. S. (nar. 1877) — sociální demokrat, bolševik. První léta 20. století strávil ve vyhnanství na Sibiři. Později pracoval v dělnických kroužcích v Tiflisu [Tbilisi], Voroněži a Moskvě. Pracoval v knihkupectvích a udržoval spojení s I. I. Skvorcovem-Stěpanovem a L. Krumbjugelem. — 348

- PESKOVSKIJ M. L. (1843—1903) — publicista, vzdálený příbuzný V. I. Lenina. Psal články v duchu umírněného liberalismu do listů Golos, Russkoje obozrenije, Molva a také do časopisů Věstnik Jevropy, Russkaja mysl a dalších. — 115
- PETR KUZMIČ — viz Zaporožec P. K.
- PISAREV D. I. (1840—1868) — ruský literární kritik, publicista, materialistický filozof, revoluční demokrat (viz též sv. 5). — 241
- PJATNICKIJ K. P. (1864—1938) — jeden ze zakladatelů nakladatelství Znanije (1898). Pracoval v něm jako ředitel i jako redaktor. V roce 1905 uzavřel s ústředním výborem SDDSR(b) smlouvu o vydávání marxistické literatury. — 317
- PLECHANOV G. V. (Beltov N., Kamenskij N.) (1856—1918) — významný činitel ruského a mezinárodního dělnického hnutí, první propagátor marxismu v Rusku, filozof, literární historik a estetik. V roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu Osvobození práce. Po roce 1900 redigoval spolu s Leninem list Jiskra a časopis Zarja, podílel se na přípravě programu strany. Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivecké stanovisko vůči oportunistům a později se připojil k menševikům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do čela krajně pravicové skupiny menševiků-obranářů Jednota. S Říjnovou revolucí nesouhlasil, ale proti sovětské moci nebojoval (viz též sv. 22). — 75, 114, 224, 334, 416, 418
- POGOŽEV A. V. (1853—1913) — lékař hygienik a publicista; psal o životě dělníků a o dělnickém zákonodárství. Od roku 1902 byl redaktorem petrohradského časopisu Promyšlennost' i zdorovje. — 75
- POINCARÉ Henri (1854—1912) — francouzský matematik a fyzik; svými filozofickými názory měl blízko k machismu (viz též sv. 18). — 340
- POKROVSKIJ M. N. (1868—1932) — člen SDDSR od roku 1905, historik. Od roku 1918 zastával funkci náměstka lidového komisaře školství a osvěty RSFSR. V různých obdobích řídil Komunistickou akademii, Institut dějin AV SSSR, Institut rudé profesury aj. (viz též sv. 34). — 434
- PONOMARJOVÁ L. A. (1832—1895) — teta V. I. Lenina z matčiny strany (viz též pozn. 3 v tomto svazku). — 56

- POPOVOVÁ K. G. — majitelka domu v Krasnojarsku, kde žil od 4. března do 30. dubna 1897 V. I. Lenin před svým odjezdem do Šušenského. — 80, 116
- POPOVOVÁ O. N. (1848—1907) — vydavatelka knih. — 104, 196—197, 207, 243, 504
- POSNIKOV A. S. (1846—1921) — ekonom, profesor politické ekonomie na oděské univerzitě a v petrohradském polytechnickém institutu. — 86, 95—96
- POTRESOV A. N. (Knihkupec, Profesor, Vydavatel) (1869—1934) — jeden z vůdců menševiků. V 90. letech se hlásil k marxistům. Byl spoluzakladatelem listu Jiskra a časopisu Zarja. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se stal ideologem likvidátorství, významně ovlivnil menševické orgány Vozroždenije a Naša zarja. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Po Říjnové revoluci emigroval. Přispíval do Kerenského týdeníku Dni a svými články útočil proti Sovětskému Rusku (viz též sv. 4). — 70, 87, 196, 238, 240
- POZNER V. M. (1877—1957) — člen SDDSR od roku 1917, účastník revolučního hnutí od roku 1897; doktor filozofie, profesor. Od listopadu 1917 do listopadu 1919 byl členem kolegia lidového komisariátu školství a osvěty RSFSR. V letech 1920—1922 pracoval ve stranických a státních orgánech v Turkestánu. V letech 1931—1939 působil ve Filozofickém ústavu AV SSSR a od roku 1939 v Institutu Marxe—Engelse—Lenina při ÚV VKS(b). — 433—434
- PREOBRAŽENSKIJ A. A. (1863—1938) — narodnik, obyvatel zemědělské osady v chutoru Šarnel v Samarské gubernii. V nedaleké vesnici Alakajevce žila v letních měsících 1889—1893 rodina Uljanovových. Preobraženskij se tehdy s Leninem často setkával a diskutoval s ním o problémech rolníků. Později se zapojil do sociálně demokratického hnutí. V roce 1905 pracoval v Samaře [Kujbyšev]. V roce 1922 se na Leninův návrh stal předsedou sovchozu Leninskije Gorki. — 274, 276, 370
- PROKOPOVIČ S. N. (1871—1955) — buržoazní ekonom a publicista. V roce 1917 byl ministrem zásobování v prozatímní vládě. Roku 1921 byl členem Celoruského výboru pro pomoc hladovějícím, v němž vyvíjel kontrarevoluční činnost. Roku 1922 byl vypovězen (viz též sv. 4). — 238

PROMIŇSKI I. (1859—1923) — účastník polského sociálně demokratického hnutí od 80. let 19. století. V roce 1894 byl zatčen a v roce 1897 vypovězen na tři roky na východní Sibiř, do osady Šušenskoje v minusinském okruhu, kde se seznámil a blíže poznal s V. I. Leninem a N. K. Krupskou. Po vypršení trestu pracoval na Sibiři jako železničář. Účastnil se občanské války. — 94, 104, 109, 128, 130, 132, 135, 139, 170, 454, 456—457, 461—462, 466, 468

PROTOPOPOV — 259

PRÁTELÉ ZE SIBIŘE — viz Kržižanovskij G. M., Silvin M. A. a Starkov V. V.

PRÍTEL BÁSNÍK — viz Kržižanovskij G. M.

PURIŠKEVIČ V. M. (1870—1920) — velkostatkář, černosotňovec, monarchista. Od roku 1900 pracoval na ministerstvu vnitra. Patřil k zakladatelům černosotňovského Svazu ruského národa. V roce 1907 z něho vystoupil a založil novou monarchistickou kontrarevoluční organizaci Svaz archanděla Michaela. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. — 321, 339

PUŠKIN A. S. (1799—1837) — ruský básník. — 256, 407

RADČENKO S. I. (Ředitel) (1868—1911) — sociální demokrat. Revoluční činnost zahájil v roce 1890 jako propagandista v petrohradských dělnických kroužcích. V roce 1895 byl členem ústředí petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Na I. sjezdu SDDSR (1898) byl zvolen členem ústředního výboru strany. V roce 1901 byl za revoluční činnost zatčen a na pět let vypovězen do Vologedské gubernie. V roce 1905 po návratu z vyhnanství zanechal politické činnosti (viz též sv. 7). — 82

RAGOZIN J. I. — autor knihy *Železo i ugol na jугe Rossii [Železo a uhlí na jihu Ruska]*. — 130

RAJČIN S. G. (nar. 1864) — sociální demokrat. V 80. letech se přiklonil ke skupině Osvobození práce. Na příkaz skupiny odjel koncem roku 1891 do Ruska navázat spojení se sociálně demokratickými organizacemi. V dubnu 1892 byl zatčen a poslán na deset let do vyhnanství na východní Sibiř. Vyhnanství si odbýval v Minusinsku, odkud v roce 1898 uprchl. Později činnosti v sociálně demokratickém hnutí zanechal. — 110, 146

REDAKTOR — viz Struve P. B.

REHMKE Johannes (1848—1930) — německý idealistický filozof, jeden z představitelů imanentní školy. Od roku 1885 byl profesorem na univerzitě v Greifswaldu (viz též sv. 18). — 346

REIFF PH. — autor knihy *Novyje parallelnyje slovari jazykov ruskogo, francuzskogo, německogo i anglijskogo v 4-ch časťach* [Nové paralelní slovníky ruského, francouzského, německého a anglického jazyka ve čtyřech dílech]. — 194, 202

REY Abel (1873—1940) — francouzský filozof, autor prací o moderní filozofii mechanicismu a energetismu; nedůsledný materialista (viz též sv. 18). — 343

RIBOT Théodule (1839—1916) — francouzský psycholog a filozof, zakladatel a redaktor časopisu *Revue Philosophique*. — 195, 197

RICARDO David (1772—1823) — britský ekonom, jeden z nejvýznamnějších představitelů klasické buržoazní politické ekonomie (viz též sv. 2). — 75

ROBEN — 400

ROBMÄDLER Emil Adolf (1806—1867) — německý přírodovědec. — 230

ROSTKOVSKIJ J. P. (nar. 1870) — účastník revolučního hnutí od 90. let, kdy studoval na petrohradské univerzitě. Byl vyslýchán za účast na rozšiřování revolučních provolání k dělníkům a také za ukrývání a rozšiřování ilegální literatury. Byl vypovězen do Tomska a tam v roce 1896 znovu souzen a poslán do vyhnanství na východní Sibiř. V roce 1901 se z vyhnanství vrátil. Později se připojil k eserské straně. — 150, 152, 190

ROZENBERGOVÁ A. M. (Schwester) (1875—1941) — sestra G. M. Kržižanovského. Následovala svého snoubence V. V. Starkova do vyhnanství. V Krasnojarsku pracovala jako zdravotnice ve vystěhovaleckém středisku. — 81—83, 86, 94, 98, 101, 107, 110, 156—157, 198, 226, 456, 459, 462, 464, 469

ROZENBERGOVÁ E. E. — matka G. M. Kržižanovského. Následovala svého syna do vyhnanství. — 81, 83, 85, 93, 107—108, 110, 117, 139, 145—146, 152, 156—157, 159, 182, 198, 226, 456, 460, 462, 469

ROZENFELDT A. (vl. jm. Rozenfeld) — válečný zajatec (viz tento svazek, poznámku 334 a 339). — 423

ROZMIROVIČOVÁ J. F. (vl. jm. Trojanovská) (Galina) (1886—1953) — členka SDDSR od roku 1904. Po poradě ÚV SDDSR se stranic-
kými pracovníky v Poroninu (6.—14. října 1913) byla vyslána do
Ruska. Byla tajemnicí bolševické frakce v dumě a tajemnicí byra
ÚV SDDSR. Po Říjnové revoluci pracovala ve stranických a stát-
ních orgánech (viz též sv. 48). — 410

ROŽKOV N. A. (1868—1927) — historik a publicista. Začátkem roku
1905 vstoupil do SDDSR a načas se přiklonil k bolševikům. Po po-
rážce revoluce 1905—1907 se stal jedním z ideových vůdců likvidá-
torství; přispíval do časopisu Naša zarja, redigoval list menševicko-
likvidátorského zaměření Novaja Sibir. Po únorové revoluci 1917
se stal členem ústředního výboru menševiků; několik měsíců půso-
bil jako náměstek ministra pošt a telegrafů v prozatímní vládě.
K Říjnové revoluci se stavěl negativně (viz též sv. 12). — 297

RUMJANCEV N. P. (1754—1826) — státník a diplomat; hrabě. Jeho sbír-
ka knih, rukopisů a etnografického materiálu se stala základem
knihovny Rumjancevova muzea v Moskvě. — 78

RYBKINOVÁ — viz Krupská N. K.

ŘEDITEL — viz Radčenko S. I.

SABAŠNIKOVVI M. V. a S. V. (1871—1943 a 1873—1909) — vydavate-
lé knih. V roce 1890 založili v Moskvě známé knižní vydavatelství
M. a S. Sabašnikovových. — 390

SAINT-SIMON Claude Henri de (1760—1825) — francouzský utopický
socialista. — 118

SAMAŘAN — viz Maslov P. P.

SARBATOVÁ V. G. (1820—1890) — od roku 1870 chůva v rodině Ul-
janových. — 129

SAVČENKO A. N. — autor knihy Srovnatělnyj učot dochodnosti v imeni-
jach Jugo-Zapadnogo kraja pri boleeje tipičnych sevooborotach o eko-
nomičeskich uslovijach perechoda k mnogopolnomu chozjajstvu
[Srovnávací evidence výnosnosti v usedlostech Jihozápadního kraje

- při běžnějších osevnických postupech a v ekonomických podmínkách přechodu k vícehonnému způsobu hospodaření]. — 115
- SEČENOV I. M. (1829—1905) — přírodovědec, materialista, zakladatel ruské fyziologické školy. Působil jako profesor na lékařské akademii v Petrohradu, později na petrohradské a moskevské univerzitě. Byl čestným členem akademie. — 288
- SEIGNOBOS Charles (1854—1942) — francouzský buržoazní historik liberálního zaměření, profesor pařížské Sorbonny. — 115
- SEMJONOV A. V. — autor třídní práce Izučeniye istoričeskich svedenij o rossijskoj vněšnej torgovle i promyšlennosti s poloviny XVII stoletija po 1858 god [Zkoumání historických údajů o ruském zahraničním obchodu a průmyslu od poloviny 17. století do roku 1858]. — 116, 124, 130, 497
- SERGEJ Ivanovič — viz Mickevič S. I.
- SESTRA — viz Tistrovová O. V.
- SCHIPPEL Max (1859—1928) — německý sociální demokrat, revizionista. V letech 1887—1890 redigoval list Berliner Volkstribüne, od roku 1897 byl jedním z vedoucích pracovníků časopisu německých oportunistů Sozialistische Monatshefte (viz též sv. 48). — 74
- SCHKLOWSKY — viz Šklovskij G. L.
- SCHLÜTER Hermann — německý sociální demokrat. V roce 1889 emigroval do USA, kde se zapojil do sociálně demokratického hnutí. Je autorem prací z historie anglického a amerického dělnického hnutí. — 431
- SCHWESTER — viz Rozenbergová A. M.
- S. I. — viz Mickevič S. I.
- SILVIN M. A. (1874—1955) — sociální demokrat, účastník revolučního hnutí od roku 1891. Byl členem ústřední skupiny petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1896 byl zatčen a v roce 1898 vypovězen na tři roky na východní Sibiř. Koncem srpna a začátkem září 1899 podepsal spolu s dalšími šestnácti soudruhy Leninův Protest ruských sociálních demokratů proti Cedu

— manifestu ekonomistů. V roce 1901 odjel jako důvěrník Jiskry do Samary. V roce 1902 byl zatčen a vypovězen do Irkutské gubernie, z vyhnanství uprchl do ciziny. V letech 1905—1908 přispíval do mnoha bolševických listů. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu školství a osvěty RSFSR, v letech 1923—1930 na obchodním zastupitelství SSSR v Anglii. Od roku 1931 se věnoval pedagogické činnosti. — 196, 203, 216, 222, 225, 235, 237, 240, 269, 466, 468—470, 474—475, 480

SINCLAIR Upton (1878—1968) — americký spisovatel. V řadě sociálních románů a reportáží zobrazil svět amerického kapitalismu a odhalil cynismus buržoazního životního způsobu. Přes své kritické stanovisko však zůstal utopickým socialistou. Z těchto pozic se stavěl proti první světové válce. — 306

SIMONDI Jean Charles Léonard Simonde de (1773—1842) — švýcarský ekonom, jeden ze zakladatelů maloburžoazní politické ekonomie. — 125—126, 132—133

SKITALEC (vl. jm. Petrov S. G.) (1868—1941) — ruský spisovatel (viz též sv. 12). — 280

SKLJARENKO A. P. (A. V., »Doktor«) (1870—1916) — od konce 80. let člen narodnických kroužků v Samaře [Kujbyšev], od II. sjezdu SDDSR bolševik. Za revoluce 1905—1907 byl jedním z vůdců saratovské organizace SDDSR. Od roku 1910 pracoval v Petrohradu, přispíval do bolševických listů Zvězda a Pravda. — 111, 159, 166, 180, 251, 262—263, 275, 286, 370

SKVORCOV P. N. (1854—1931) — statistik, legální marxista. V 80. a 90. letech 19. století publikoval v časopisech Juridičeskij věstnik a Naučnoje obozrenije (viz též sv. 3). — 227, 238, 241—242, 472, 478

SKVORCOV-STĚPANOV I. I. (Historik, »Spisovatel«, Stěpanov) (1870 až 1928) — účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1896, marxistický publicista, autor četných ekonomických, historických a protináboženských prací, překladatel a redaktor překladu tří svazků Kapitálu a dalších děl K. Marxe a B. Engelse. Byl prvním lidovým komisařem financí Sovětské republiky (viz též sv. 2). — 325—326, 334—335, 346—348, 354, 362, 369

S. M. — viz Fridmanová S. M.

SMIDOVÍČOVÁ S. N. (1872—1934) — členka SDDSR od roku 1898. Působila jako agitátorka a propagandistka v Moskvě, Tule, Kyjevě a Kaluze; opakovaně byla vězněna a poslána do vyhnanství. Od roku 1914 se aktivně podílela na činnosti moskevského oblastního byra ÚV SDDSR. V letech 1919—1922 vedla oddělení žen moskevského výboru KSR(b), 1922—1924 oddělení dělnic a rolnic ÚV KSR(b). Na XIV. a XV. sjezdu strany byla zvolena členkou ústřední kontrolní komise VKS(b). — 377

SMIRNOV J. — viz Gurevič E. L.

SMITH Adam (1723—1790) — anglický ekonom, jeden z hlavních představitelů klasické buržoazní politické ekonomie. — 136, 451

SOCHANSKÁ N. S. (Kochanská) (1823—1884) — ruská spisovatelka. V letech 1847—1848 napsala svůj životopis, který vyšel až v roce 1896. — 157

SOKOLNIKOV G. J. (vl. jm. Brilliant) (1888—1939) — člen SDDSR od roku 1905. Roku 1920 zastával funkci předsedy komise pro záležitosti Turkestánu. V roce 1921 byl členem kolegia lidového komisařiátu financí a v dalším roce vykonával funkci lidového komisaře financí. Od roku 1926 byl místopředsedou Státní plánovací komise SSSR, později náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. Na VII. sjezdu KSR(b) byl zvolen členem ústředního výboru. V roce 1936 byl z VKS(b) vyloučen a stal se obětí represí; posmrtně byl rehabilitován. — 432

»SPISOVATEL« — viz Skvorcov-Stěpanov I. I.

SPISOVATEL — viz Struve P. B.

STAMMLER Rudolf (1856—1939) — profesor, německý právník a filozof, novokantovec (viz též sv. 3). — 227

STARKOV V. V. (Bazil) (1869—1925) — účastník revolučního hnutí od 90. let 19. století. Roku 1895 byl členem ústřední skupiny petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V prosinci téhož roku byl zatčen a roku 1897 poslán na tři roky do vyhnanství na východní Sibiř. V letech reakce stranické činnosti zanechal. Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu zahraničního obchodu a na obchodním zastupitelství RSFSR v Německu (viz též sv. 16). — 80, 82—86, 93—94, 101, 106—110, 122, 124, 145—146,

152, 154, 168, 182, 198, 205, 226, 237, 269, 445, 448, 455, 459,
463—464, 467, 469, 483

STĚPANOV — viz Skvorcov-Stěpanov I. I.

STOJANOV — policejní náčelník jenisejského okruhu. — 132

STOJANOVSKIJ M. V. (1867—1908) — obžalovaný v soudním procesu se Sofií Ginzburgovou, která byla obviněna z činnosti ve straně narodovolvců. Stojanovskij byl v roce 1889 odsouzen k trestu smrti, ten mu však byl změněn na čtyři roky nucených prací, zbavení všech občanských práv a doživotní vyhnanství na Sibiři. Žil v Minusinsku. — 110

STRUVE P. B. (Écrivain, Redaktor, Spisovatel) (1870—1944) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z vůdců Konstitučně demokratické strany. V 90. letech byl čelným představitelem legálního marxismu. Patřil k teoretikům a organizátorům liberálně monarchistické organizace Svaz osvobození (1903—1905) a byl redaktorem jejího ilegálního orgánu, časopisu Osvobožděníje (1902—1905). Po vzniku Konstitučně demokratické strany (v roce 1905) se stal členem jejího ústředního výboru. Po Říjnové revoluci byl členem kontrarevoluční Vrangelovy vlády; později emigroval (viz též sv. 1). — 70, 86—87, 94—95, 105, 114, 122—123, 125, 132—133, 138, 143, 150, 153, 155, 158, 160—162, 167, 171, 180, 183, 193—194, 197, 199, 202—203, 207, 213, 215, 217—218, 221—222, 227, 233, 241, 301, 449, 458

STRUVEOVÁ N. A. (1874—1943) — žena P. B. Struveho, dcera pedagoga A. J. Gerda. Po Říjnové revoluci emigrovala. — 162, 193, 455, 463—464

SWEET Henry — autor učebnice hovorové angličtiny. — 283

ŠACHOV A. A. (1850—1877) — literární historik, zabýval se dějinami západoevropské literatury. Přednášel na moskevské univerzitě a na Vyšší škole pro ženy v Moskvě [dnes Moskevský státní pedagogický institut V. I. Lenina]. — 154—155

ŠČERBINA F. A. (1849—1936) — zemstevní statistik, narodnik, dopisovatel Akademie věd (viz též sv. 3). — 130

ŠELGUNOV N. V. (1824—1891) — ruský publicista a materialistický fi-

lozof, revoluční demokrat, následovník V. G. Bělinského, A. I. Ger-
cena a N. G. Černyševského (viz též sv. 9). — 60, 75

ŠENBRUNER I. — majitel obchodu se zbraněmi v Moskvě. — 186—187

ŠEVČENKO T. H. (1814—1861) — ukrajinský básník, malíř a významný
národní činitel, revoluční demokrat (viz též sv. 25). — 413

ŠKLOVSKIJ G. L. (1875—1937) — člen SDDSR od roku 1898. Od roku
1909 žil v emigraci. V letech 1918—1925 působil v diplomatických
službách. V 30. letech se stal obětí represí; posmrtně byl rehabilito-
ván a bylo mu obnoveno členství ve straně. — 401, 403

ŠTANGE A. G. — autor článku Jak pomoci drobným řemeslníkům
— zámečnickům pavlovského okruhu. — 119

ŠUCHT A. A. (1860—1933) — na začátku 80. let narodovoljovec. Šířil
revoluční myšlenky mezi vojáky carské armády. V roce 1887 byl
zatčen a vypovězen na Sibiř. Po návratu z vyhnanství se začátkem
90. let seznámil s Leninem. Žil v emigraci. Po Říjnové revoluci se
věnoval pedagogické a knihovnické činnosti. Členem SDDSR(b) se
stal v roce 1917. — 62

ŠUCHTOVÁ A. A. (nar. 1893) — dcera A. A. Šuchta. — 62

T.-B. — viz Tugan-Baranovskij M. I.

TALALAJEV V. T. (1871—1931) — v revolučním hnutí začal pracovat
v 90. letech jako student petrohradské univerzity. Udržoval spojení
se členy petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy.
V srpnu 1897 byl zatčen a v roce 1898 poslán na pět let do vyhnan-
ství na východní Sibiř (viz též sv. 2). — 171

TĚSINCI — viz Kržižanovskij G. M., Rozenbergová E. E. a Starkov
V. V.

TETA — viz Ponomarjovová L. A.

»ТЕТИЦКА«, ТЕТКА — viz Kalmykovová A. M.

TILLO A. E. — sociální demokrat od 80. let 19. století; povoláním inže-
nér; pracoval na železnici. — 55

- TIMIRJAZEV D. A. (1837—1903) — statistik, dlouholetý redaktor ročenky Ježegodnik Ministerstva finansov a časopisu Věstnik finansov, promyšlenosti i torgovli. Byl členem komise pro průzkum domácího průmyslu v Rusku, Ruské zeměpisné společnosti a dopisujícím členem Svobodné ekonomické společnosti (viz též sv. 4). — 82
- TISTROVÁ O. V. (zemř. 1913) — sestra J. V. Krupské, povoláním středoškolská učitelka. Žila v Novočerkassku. — 401
- TOLSTOJ L. N. (1828—1910) — ruský spisovatel. Značně ovlivnil vývoj ruské i světové literatury. Ve své tvorbě vylíčil život předrevolučního Ruska. Lenin charakterizoval názory Tolstého a zhodnotil jeho činnost v několika článcích: Lev Tolstoj jako zrcadlo ruské revoluce, L. N. Tolstoj, L. N. Tolstoj a současné dělnické hnutí, Tolstoj a proletářský boj (viz Sebrané spisy 17, Praha 1984, s. 224—231, Sebrané spisy 20, Praha 1984, s. 42—46, 60—62, 92—93). — 377
- TORBEK J. J. — majitel továrny na výrobu nábojů do pušek a revolverů v Moskvě. — 187
- TOUSSAINT — 283
- TREVES Claudio (1868—1933) — jeden z reformistických vůdců Italské socialistické strany. Za první světové války byl centristou. Po vyloučení reformistů ze strany v roce 1922 se stal jedním z vedoucích činitelů Unitární socialistické strany, kterou reformisté založili (viz též sv. 31). — 439
- TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) — sociální demokrat, menševik. Člen SDDSR od roku 1897. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok; za první světové války zaujímal centristickou pozici. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonců a společně s nimi byl na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do strany. Po Říjnové revoluci zastával řadu státních funkcí. V roce 1918 se stavěl proti brestlitevskému míru. V letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Prohlašoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 vypovězen ze SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. Poslední léta života strávil v Mexiku. — 434
- TRUCHOVSKÁ D. V. (1874—1920) — žena A. A. Vanějeva. Podílela se na činnosti petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické tří-

- dy. V roce 1896 byla zatčena pro rozšiřování letáků a provolání a odsouzena k trestu vězení. Následovala svého muže do vyhnanství a svůj trest si odpykala od 18. listopadu 1897 do 18. února 1898 v jenisejské věznici. — 118, 139, 235, 468
- TUGAN-BARANOVSKIJ M. I. (1865—1919) — ruský buržoazní ekonom, v 90. letech významný představitel legálního marxismu. Za revoluce 1905—1907 byl členem Konstitučně demokratické strany. Po Říjnové revoluci se aktivně podílel na kontrarevolučním hnutí na Ukrajině (viz též sv. 2). — 75, 122, 176, 181, 184, 194, 202, 223
- TURATI Filippo (1857—1932) — pracovník italského dělnického hnutí, spoluzakladatel Italské socialistické strany (1892); vedl její pravé, reformistické křídlo. V roce 1896 byl zvolen do parlamentu. Za první světové války patřil k centristům. Po rozkolu v Italské socialistické straně (1922) se stal čelným představitelem reformistické Unitární socialistické strany. V roce 1926 emigroval do Francie. — 439
- TURGENEV I. S. (1818—1883) — ruský spisovatel. Napsal řadu románů, povídek a divadelních her, v nichž vylíčil mentalitu ruské společnosti 30.—70. let minulého století. — 135—136, 177—178, 194, 202, 204
- TURUCHANCI — viz Martov L. a Vanějev A. A.
- TYRKOV A. V. (1859—1924) — člen organizace Narodnaja volja od roku 1879. V roce 1881 byl za podíl na atentátu na cara Alexandra II. zatčen a vězněn v Petropavlovské pevnosti, v roce 1883 vypovězen na východní Sibiř. V roce 1904 mu bylo doživotní vyhnanství zkráceno na dvacet let. — 110
- ŤUTCEV N. S. (1856—1924) — narodnik, později eser. V roce 1878 byl zatčen a vypovězen na východní Sibiř. V roce 1890 se z vyhnanství vrátil. Aktivně se podílel na založení strany Narodnoje pravo. V roce 1894 byl v souvislosti s odhalením této strany znovu zatčen a v roce 1895 vypovězen na 8 let do Minusinsku (východní Sibiř). V roce 1904 vstoupil do eserské strany. Od roku 1918 pracoval v archívu revolučních dějin v Petrohradu a od roku 1923 přispíval do časopisu Katgora i ssylka. — 110
- ŤUTRUMOVÁ-ABRAMOVIČOVÁ R. A. (1865—1920) — sociální demokratka od roku 1892. V roce 1886 byla zatčena v Petrohradu, vypovězena do Kazaně a dána pod policejní dohled. V roce 1887 emi-

grovala. Po návratu do Ruska v roce 1897 byla zatčena a za účast v zahraničních revolučních kroužcích odsouzena k pětiletému vy-
nanství na východní Sibiř. Po roce 1905, po návratu do evropské
části Ruska, se zapojila do stranické práce a sympatizovala s bolše-
viky. — 171

ULJANOFF W. — viz Lenin V. I.

ULJANOV D. I. (1874—1943) — profesionální revolucionář, bolševik,
povoláním lékař; mladší bratr V. I. Lenina. Do revolučního hnutí
se zapojil v roce 1894. Působil ve studentských marxistických
kroužcích v Moskvě. Roku 1900 vstoupil do organizace Jiskry. Na
II. sjezdu SDDSR byl delegátem za tulský výbor, patřil k většino-
vým jiskrovcům. Po sjezdu byl důvěrníkem ústředního výboru. Za
revoluční činnost byl několikrát zatčen a vězněn. V letech
1905—1907 byl členem simbirského [uljanovského] výboru bolše-
viků, později pracoval jako lékař v Serpuchovu a Feodosii a udržo-
val stálé spojení s ústředními organizacemi bolševiků. Po Říjnové
revoluci pracoval ve stranických orgánech a sovětech na Krymu, od
roku 1921 v lidovém komisariátu zdravotnictví v Moskvě. V letech
1925—1930 přednášel na Komunistické univerzitě J. M. Sverdlo-
va, od roku 1933 byl ve zdravotnickém oddělení Kremlu. Aktivně
se podílel na činnosti Ústředního muzea V. I. Lenina. — 57, 62,
67, 85—86, 90, 93, 96, 99—101, 105—106, 108, 110, 112,
114—115, 124, 127—128, 138—140, 142, 144, 147—148, 150,
155, 158—159, 164, 166, 168—170, 178, 182, 186—189,
195—196, 206, 201—212, 214, 220, 223—224, 228, 232, 236,
241, 246, 248—249, 252, 254—255, 257—260, 262—263, 265,
267—271, 274—275, 278—279, 281—282, 284—287, 289, 294,
296, 298, 300, 307, 309, 311—312, 325—326, 333—334,
350—351, 353—355, 360, 362, 364—367, 372, 377, 381—382,
387, 389—390, 393, 395, 398, 400—401, 405, 410, 413, 421, 428,
434—435, 439, 448, 450—451, 453—454, 459, 461, 467,
474—476, 480, 483—485

ULJANOV V., ULJANOV Vlad., ULJANOV Wl. — viz Lenin V. I.

ULJANOVÁ — viz Krupská N. K.

ULJANOVÁ A. I. (1882—1968) — žena D. I. Uljanova, povoláním
zdravotnice. Do revolučního hnutí se zapojila v prvních letech 20.
století. — 282, 284, 286, 294

ULJANOVÁ M. A. (1835—1916) — matka V. I. Lenina, dcera lékaře A. D. Blanka. V roce 1863 externě složila učitelskou zkoušku. Měla vzácné pedagogické schopnosti. Je pochována v Petrohradu na Volkovském hřbitově. — 55—56, 59, 61—68, 72, 74, 76—90, 93—94, 97—116, 118, 121—122, 124, 127—131, 135, 138—142, 144—153, 155—160, 164—166, 169, 171, 174—175, 177—178, 180—185, 189—191, 193—194, 196—198, 202—203, 205, 209—212, 214—217, 219, 222—226, 228, 231—265, 267—300, 302, 304—315, 317, 319—320, 323—325, 327, 330, 333—334, 337, 339—340, 342—343, 345, 347—356, 358—366, 369, 371—374, 376—385, 387, 389—391, 393—397, 399—416, 421—423, 445—447, 449—453, 455—459, 461—463, 465—469, 471—480, 482—495, 497, 499—502

ULJANOVÁ M. I. (Mimóza) (1878—1937) — významná pracovnice komunistické strany a sovětského státu, mladší sestra V. I. Lenina. Do revolučního hnutí se zapojila už jako studentka, od roku 1898 jako profesionální revolucionářka, bolševička. Stranicky pracovala v Petrohradě, Moskvě, Saratově a v dalších městech v Rusku a rovněž v zahraničí. Od roku 1900 se aktivně podílela na vydávání Jiskry. Od podzimu 1903 pracovala v sekretariátu ÚV strany, v roce 1904 v petrohradské bolševické organizaci. Za revoluční činnost byla několikrát zatčena a poslána do vyhnanství. Od března 1917 do jara 1929 byla členkou redakce a odpovědnou tajemnicí Pravdy. Od XIV. sjezdu strany byla členkou ústřední kontrolní komise, od XVII. sjezdu členkou komise státní kontroly. Byla rovněž členkou moskevského sovětu. V roce 1935 se stala členkou Ústředního výkonného výboru SSSR. — 56—60, 63, 67, 78—79, 81, 83, 85, 88—89, 91—92, 97—98, 100, 102—108, 111—112, 114—116, 119—120, 123—124, 126—127, 129—130, 134—135, 137, 140, 142, 145, 147—148, 150—151, 156, 158, 160, 162—163, 168—169, 174, 176, 178—180, 185—186, 202—205, 208—210, 216, 218—219, 224, 227—232, 234—236, 238—244, 247, 249—254, 256—262, 264—272, 274—280, 282—283, 286—292, 295—312, 314, 318—321, 324—325, 327, 330, 347, 349—366, 369, 372—384, 387—388, 390—393, 395—396, 398—399, 401—405, 407—421, 423—432, 436, 439—442, 445, 448—449, 451—457, 459—460, 464—465, 467—489, 491, 493, 495—497, 499—504

ULJANOVÁ O. I. (1871—1891) — sestra V. I. Lenina. V roce 1887 absolvovala se zlatou medailí gymnázium v Simbirsku [Uljanovsk]

a přešla do Petrohradu na Vyšší (Bestuževovu) školu pro ženy. Zemřela na břišní tyfus. — 55

ULJANOVÁ-JELIZAROVÁ A. I. (1864—1935) — profesionální revolucionářka, významná pracovnice komunistické strany, starší sestra V. I. Lenina. Do revolučního hnutí se zapojila v roce 1886. V roce 1898 se stala členkou prvního moskevského výboru SDDSR. V letech 1900—1905 pomáhala organizovat vydávání Jiskry a dalších bolševických ilegálních periodik, byla redaktorkou listu Vpered. V letech 1904—1906 udržovala spojení s ÚV bolševické strany, který byl tehdy v zahraničí, a spravovala finanční záležitosti petrohradského výboru. V letech 1908—1910 působila v Moskvě a v Saratově. V letech 1912—1914 přispívala do bolševických tiskových orgánů Pravda, Prosvěščenije a Rabotnica. Za revoluční činnost byla několikrát zatčena a poslána do vyhnanství. V roce 1917 se stala tajemnicí redakce Pravdy a redaktorkou časopisu Tkač. V letech 1918 až 1921 pracovala v lidovém komisariátu školství a osvěty. Podílela se na založení Institutu V. I. Lenina při ÚV KSR(b) a byla jeho vědeckou pracovnící. Je autorkou celé řady vzpomínek na V. I. Lenina a dalších literárních prací. — 59, 67—68, 72—75, 77, 80—82, 84—87, 90, 94—96, 98, 104—105, 112—114, 117, 121, 123—128, 131—132, 135—137, 140, 144—145, 147—155, 157—176, 178, 180—184, 189, 193—199, 202, 206—210, 212—213, 215—217, 220—222, 225, 228, 230—236, 238—242, 245—248, 252—256, 259—260, 263—271, 273—277, 279—282, 284—287, 289, 292, 294, 296, 298—299, 303—304, 306, 308—309, 312—315, 317—350, 353—354, 361—365, 370—372, 374—378, 381—384, 387, 389—390, 393—397, 401—405, 407—409, 412—413, 415—417, 421—422, 424, 426—428, 435—436, 441, 445, 447—449, 451—453, 455—457, 459—461, 463, 465—476, 479—480, 482—486, 488, 490—495, 497—502, 504

ULJANOVÁ-LENINOVÁ — viz Krupská N. K.

URE Andrew (1778—1857) — anglický chemik, publicista a ekonom, profesor univerzity v Glasgowě (viz též sv. 3). — 186

URECKIJ I. Z. (1899—1962) — člen KSR(b) od roku 1919. V roce 1919 vedl odbor distribuce literatury ve vydavatelství lidového komisariátu zemědělství; plavil se na agitačním parníku Celoruského ústředního výkonného výboru Rudá hvězda. V roce 1920 absolvoval 1. moskevský kurs pro kulometčíky, sloužil v Rudé armádě;

- od roku 1922 pracoval ve stranických a hospodářských orgánech.
— 434—435
- USPENSKIJ G. I. (1843—1902) — ruský spisovatel a publicista, revoluční demokrat. — 407
- U. Wl. — viz Lenin V. I.
- V. — viz Lenin V. I.
- V. A. — viz Ionov V. A.
- VACETIS I. I. (1873—1938) — sovětský vojenský činitel, bývalý důstojník carské armády. Po Říjnové revoluci sloužil v armádě Sovětské republiky, jako velitel lotyšské střelecké divize potlačoval vzpouru levých ešerů v Moskvě. V září 1918 až červenci 1919 byl vrchním velitelem ozbrojených sil RSFSR. Od roku 1922 působil jako pedagog na Vojenské akademii M. V. Frunzeho. — 434
- V. A.—č — viz Ionov V. A.
- VALENTINOV N. (vl. jm. Volskij N. V.) (1879—1964) — menševik, novinář. Redigoval legální menševický list Moskovskaja gazeta a publikoval v dalších menševických časopisech. Pokoušel se o revizi marxismu a obhajoval subjektivně idealistické názory E. Macha a R. Avenaria. Valentinovovy filozofické názory kritizoval Lenin ve své práci Materialismus a empiriokriticismus (1909) (viz též sv. 13). — 318, 320
- VANDERVELDE Émile (1866—1938) — vůdce Belgické dělnické strany, předseda mezinárodního socialistického byra II. internacionály, oportunista. Říjnovou revoluci odmítal a aktivně podporoval ozbrojenou intervenci proti Sovětskému Rusku (viz též sv. 16). — 233
- VANĚJEV A. A. (1872—1899) — sociální demokrat. V roce 1892 vstoupil do marxistického kroužku v Nižním Novgorodu. Roku 1893 se zapojil do marxistického studentského kroužku na petrohradském technologickém institutu. Roku 1895 se aktivně podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. Po prozrazení Svazu boje byl spolu s V. I. Leninem, G. M. Kržižanovským a dalšími zatčen a v roce 1897 vypovězen na východní Sibiř. Na přelomu srpna a září 1899 podepsal společně se šestnácti dalšími sociálními demokraty Leninův Protest ruských sociálních demokra-

tů proti CREDU — manifestu ekonomistů. — 80, 83, 86, 90, 97, 112, 118, 139, 171, 185, 190, 203—204, 223, 226, 234—235, 466—468

VANĚJEVOVA ŽENA — viz Truchovská D. V.

VASILENKO V. I. — autor knihy Kustarnyje promysly selskich soslovij Poltavskoj gubernii [Domácký průmysl venkovského obyvatelstva v Poltavské gubernii]. — 130

VĀZINSKIJ F. I. (1847—1910) — petrohradský zubní lékař. Byl čestným členem I. společnosti zubních lékařů. V roce 1881 založil v Rusku první školu pro zubní lékaře, která byla po něm pojmenována a představovala vědecký základ zubního lékařství v Rusku. — 73

VERESAJEV V. (vl. jm. Smidovič V. V.) (1867—1945) — spisovatel a publicista (viz též sv. 36). — 275

VERETĚNNIKOV A. I. (nar. 1857) — bratranec V. I. Lenina, klasický filolog. Žil v Kazani a v Simbirsku [Uljanovsk]. — 141

VERETĚNNIKOV N. I. (1871—1955) — bratranec V. I. Lenina. Po absolvování kazaňské univerzity vyučoval fyziku a matematiku v různých školách. Po Říjnové revoluci vedl jeden z odborů lidového komisiariátu financí. V letech 1924—1928 pracoval ve statistickém oddělení ÚV KSSS. Později se věnoval pedagogické činnosti. — 141

VERETĚNNIKOVÁ M. I. (1862—1931) — sestřenice V. I. Lenina; povoláním středoškolská učitelka. Žila v Kazani, v Jaransku a v posledních letech v Moskvě. — 141, 309, 311

VERNADSKIJ V. I. (1863—1945) — sovětský mineralog a geochemik, akademik; od roku 1914 ředitel Geologického a mineralogického muzea Petrohradské akademie věd. Položil základy genetického směru v mineralogii, byl jedním ze zakladatelů geochemie a jejího odvětví biogeochemie. — 343

V. I., V. I. U. — viz Lenin V. I.

VLADIMIRSKÁ L. S. (1883—1965) — členka SDDSR od roku 1917, manželka M. F. Vladimírského. Revoluční činnosti se věnovala v Nižním Novgorodu [Gorkij] a v Moskvě. V roce 1909 emigrovala do Francie, byla členkou bolševické skupiny v Paříži. V červnu 1917 se vrátila do Ruska. Za Říjnové revoluce i po ní pracovala

v Moskvě. V letech 1919—1920 pracovala v ústředním výboru strany, poté v několika vydavatelstvích, redakcích časopisů a v listu Pravda. Od roku 1931 do února 1937 působila v Komunistické internacionále a později v Institutu Marxe—Engelse—Lenina při ÚV VKS(b). — 378

VĽADIMIRSKIJ M. F. (1874—1951) — sovětský státník a stranický činitel. Člen SDDSR od roku 1895, bolševik. Stranicky pracoval v Moskvě, Arzamasu, Nižním Novgorodu [Gorkij] i v zahraničí. Aktivně se účastnil ruské revoluce 1905 v Moskvě. Emigroval do Paříže, kde pracoval v bolševických organizacích. Po únorové revoluci 1917 se stal členem byra moskevského výboru SDDSR(b). Byl jedním z vůdců říjnového ozbrojeného povstání v Moskvě. Po Říjnové revoluci 1917 zastával četné vysoké státní funkce. — 370—371, 378, 493

VODOVOZOV N. V. (1870—1896) — ruský publicista, představitel legálního marxismu. Napsal řadu článků o vývoji společenského myšlení a dělnického hnutí, v některých z nich hájil malthuziánství. Společně s M. I. Vodovozovovou založili nakladatelství, v němž vyšla roku 1899 Leninova kniha Vývoj kapitalismu v Rusku. — 125—126, 172

VODOVOZOVÁ M. I. (Vydavatelka) (1869—1954) — vydavatelka knih v Petrohradu. V roce 1895 založila společně s N. V. Vodovozovem nakladatelství, v němž vyšlo v roce 1899 Leninovo dílo Vývoj kapitalismu v Rusku (viz Sebrané spisy 3, Praha 1980). Jejich nakladatelství pomáhalo rozšiřovat v Rusku v 90. letech marxistickou literaturu. — 161, 166—168, 172—175, 181, 240, 268, 272, 449, 483

VOLF M. O. (1825—1883) — nakladatel. V roce 1853 otevřel v Petrohradu »univerzální obchod s knihami« a v roce 1856 založil vlastní tiskárnu. Krátce před jeho smrtí se jeho vydavatelství stalo akciovou společností. — 112, 115, 155, 165, 178

VOLODA — viz Lenin V. I.

VORONCOV V. P. (V. V.) (1847—1918) — ekonom a publicista, jeden z ideologů liberálního narodnictví 80. a 90. let 19. století (viz též sv. 1). — 124

VOROVSKIJ V. V. (1871—1923) — profesionální revolucionář, významný pracovník bolševické strany, sovětský diplomat, publicista a lite-

rární kritik. Za aktivní revoluční činnost byl několikrát vězněn a deportován (roku 1912 na 2 roky do Vologdy). Po Říjnové revoluci patřil k významným sovětským diplomatům. 10. května 1923 byl v Lausanne zavražděn bělogvardějcem (viz též sv. 9). — 399

V. U. — viz Lenin V. I.

V. V. — viz Starkov V. V.

V. V. — viz Voroncov V. P.

VYDAVATEL — viz Krumbjugal L.

VYDAVATEL — viz Potresov A. N.

VYDAVATELKA — viz Vodovozovová M. I.

WEBBOVI — Sidney (1859—1947) a Beatrice (1858—1943) — angličtí veřejní činitelé, autoři mnoha prací z historie a teorie anglického dělnického hnutí. Jejich kniha *Industrial Democracy* (Londýn 1897) vyšla v Rusku pod názvem *Teorija i praktika anglijskogo tred-junionizma* [Teorie a praxe anglického tradeunionismu] v letech 1900 až do 1901. Manželé Webbovi ve svých pracích rozvíjeli myšlenku reformistického řešení dělnické otázky v rámci buržoazního zřízení (viz též sv. 27). — 140—141, 149, 153, 155—156, 158, 176, 196, 207, 217, 221, 225, 227, 233—236, 238, 240, 301, 451, 464, 469

X — viz Danski B. G.

ZAKRŽEVSKIJ J. F. (1852—1915) — ruský operní pěvec. V roce 1907 přestal vystupovat v opeře a dával hodiny zpěvu v Kazani. — 260

ZALEŽSKIJ A. A. — bratranec V. I. Lenina; povoláním lékař. — 59

ZAPOROŽEC P. K. (1873—1905) — ruský revolucionář. Společně s V. I. Leninem se podílel na založení petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V prosinci 1895 byl zatčen a odsouzen k pěti letům vyhnanství na východní Sibiři. Ve vězení těžce onemocněl, na záruku rodičů byl dočasně propuštěn a žil pod policejním dohledem. Zemřel na plicní tuberkulózu. — 101

ZIBER N. I. (1844—1888) — ruský ekonom, publicista, profesor na ka-

tedře politické ekonomie a statistiky na kyjevské univerzitě. Jako jeden z prvních popularizoval a propagoval Marxovy ekonomické práce v Rusku. Marxismus však pojímal jednostranně, revolučně kritická stránka Marxova díla mu zůstala cizí (viz též sv. 1). — 115

ZINA, ZINAIDA PAVLOVNA — viz Něvzorovová-Kržižanovská Z. P.

ZMEJEV V. J. (1874—1899) — dělník bývalého Goldbergova závodu v Petrohradu. Aktivně se podílel na činnosti petrohradského Svazu boje za osvobození dělnické třídy. V roce 1896 se přestěhoval do Novgorodu a aktivně pomáhal při založení novgorodské tiskárny Svazu. V roce 1897 byl zatčen a v roce 1898 poslán na pět let do vyhnanství na východní Sibiř. — 171

ZVORYKINOVÁ M. V. — přítelkyně M. I. Uljanovové z doby jejích studií na gymnáziu. Po určitou dobu žily společně v Podolsku. — 271

ŽELEZNOV V. J. (1869—1933) — ekonom. Působil jako profesor politické ekonomie na kyjevské univerzitě a později na zemědělském institutu v Moskvě. — 282—293

ZEMĚPISNÉ NÁZVY

Dříve

Helsingfors
Jekatěrinburg
Kuokkala
Nižní Novgorod, Nižní
Samara
Vilno, Vilna

Nyní

Helsinky
Sverdlovsk
Repino
Gorkij
Kujbyšev
Vilnius

OBSAH

Předmluva	7—10
Ediční poznámka české redakce	11—12
<i>M. I. Uljanovová.</i> Předmluva ke sborníku Dopisy členům rodiny, vydanému v roce 1930	13—35
<i>A. I. Uljanovová-Jelizarovová.</i> K dopisům Vladimíra Iljiče členům rodiny	36—54
1893	
1 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>5. října</i>	55—56
2 M. I. ULJANOVOVÉ. <i>V říjnu</i>	56—57
1894	
3 M. I. ULJANOVOVÉ. <i>13. prosince</i>	58—59
4 M. I. ULJANOVOVÉ. <i>24. prosince</i>	59—60
1895	
5 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>14. května</i>	61
6 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>20. května</i>	62
7 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>8. června</i>	62—63
8 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>18. července</i>	63—64
9 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>10. srpna</i>	65
10 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>29. srpna</i>	66—67
11 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>7. září</i>	67
12 M. A. ULJANOVOVÉ. <i>5. prosince</i>	68
1896	
13 A. K. ČEBOTARJOVOVÉ. <i>2. ledna</i>	69—71
14 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. <i>12. ledna</i>	71—72

15 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 14. ledna	73—74
16 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 16. ledna	74—75

1897

17 M. A. ULJANOVOVÉ. 2. března	76—78
18 M. I. ULJANOVOVÉ. 10. března	78—79
19 M. A. ULJANOVOVÉ. 15. a 16. března	79—80
20 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. března	81—82
21 M. A. ULJANOVOVÉ. 5. dubna	82—84
22 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 17. dubna	84—87
23 M. A. ULJANOVOVÉ. 7. května	87—88
24 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 18. května	88—92
25 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 25. května	93—97
26 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 8. června	97—98
27 M. T. JELIZAROVVI. 15. června	99—100
28 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 19. července	100—103
29 M. A. ULJANOVOVÉ. 17. srpna	103—105
30 M. T. JELIZAROVVI A M. I. ULJANOVOVÉ. 7. září	105—106
31 M. A. ULJANOVOVÉ. 30. září	107—108
32 M. A. ULJANOVOVÉ. 12. října	108—111
33 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 19. října	111—113
34 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 10. prosince	113—115
35 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 21. prosince	115—118
36 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 27. prosince	118—120

1898

37 M. A. ULJANOVOVÉ A M. T. JELIZAROVVI. 4. ledna	121—123
38 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. ledna	124—127
39 M. A. ULJANOVOVÉ. 7. února	127—131
40 M. A. ULJANOVOVÉ A M. T. JELIZAROVVI. 14. února	131—133
41 M. T. JELIZAROVVI. 18. února	133—135
42 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 24. února	135—137

43	M. A. ULJANOVOVÉ A M. T. JELIZAROVVI. 1. března	138—139
44	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 8. března	139—141
45	M. A. ULJANOVOVÉ. 14. března	141—142
46	M. T. JELIZAROVVI. 28. března	142—143
47	M. A. ULJANOVOVÉ. 10. května	144—145
48	M. A. ULJANOVOVÉ. 17. května	145
49	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. čeruna	146—147
50	M. A. ULJANOVOVÉ. 14. čeruna	147—148
51	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 15. července	148—150
52	M. A. ULJANOVOVÉ. 2. srpna	150—152
53	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 16. srpna	153—154
54	M. A. ULJANOVOVÉ. 26. srpna	155—156
55	M. A. ULJANOVOVÉ. 16. září	156—157
56	M. A. ULJANOVOVÉ. 11. října	158—159
57	M. A. ULJANOVOVÉ. 1. listopadu	159—160
58	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. Mezi 7. a 11. listopadem	160—162
59	M. A. ULJANOVOVÉ. 11. listopadu	162—163
60	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 15. listopadu	164—165
61	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 22. listopadu	166—168
62	M. A. A D. I. ULJANOVOVÝM. 28. listopadu	169—170
63	M. A. ULJANOVOVÉ, A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ A M. T. JELIZAROVVI. 6. prosince	171—174
64	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 12. prosince	174—176
65	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 20. prosince	177—178
66	M. I. ULJANOVOVÉ. 22. prosince	179
67	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 28. prosince	180—181

1899

68	M. A. ULJANOVOVÉ. 3. ledna	182
69	M. A. ULJANOVOVÉ. 10. ledna	183—184
70	M. A. ULJANOVOVÉ. 17. ledna	184—185

71	M. I. ULJANOVOVÉ. 24. ledna	185—186
72	D. I. ULJANOVVI. 26. ledna	186—189
73	M. A. ULJANOVOVÉ. 30. ledna	189—190
74	M. A. ULJANOVOVÉ. 3. února	193
75	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. února	194
76	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 13. února	195—197
77	M. A. ULJANOVOVÉ. 21. února	197
78	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 28. února	198—200
79	M. T. JELIZAROVVI. 28. února	200—201
80	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. března	202—203
81	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. I. ULJANOVOVÉ. 7. března	203—204
82	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 17. března	205—208
83	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. I. ULJANOVOVÉ. 17. března	208—210
84	M. A. ULJANOVOVÉ. 21. března	210
85	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 4. dubna	211—213
86	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 11. dubna	214—216
87	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 1. května	216—218
88	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ. 9. května	219—220
89	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVVÉ A M. A. ULJANOVOVÉ. 29. a 30. května	220—222
90	M. A. A D. I. ULJANOVOVÝM. 20. června	222—224
91	M. A. ULJANOVOVÉ. 11. července	224—225
92	M. A. ULJANOVOVÉ. 1. srpna	225
93	M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 7. srpna	226—227
94	M. A. ULJANOVOVÉ. 15. srpna	228
95	M. A. ULJANOVOVÉ. 22. srpna	228—229
96	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. I. ULJANOVOVÉ. 22. srpna	229—232
97	M. A. ULJANOVOVÉ. 25. srpna	232—233
98	M. A. ULJANOVOVÉ. 1. září	233—235
99	M. A. ULJANOVOVÉ. 11. září	235—236
100	M. A. ULJANOVOVÉ. 17. října	236

1900

101 N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 19. ledna	237—238
102 M. A. ULJANOVOVÉ. 15. března	239
103 M. A. ULJANOVOVÉ. 6. dubna	239—241
104 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. dubna	241
105 M. A. ULJANOVOVÉ. 30. dubna	242
106 M. A. ULJANOVOVÉ. 5. května	243—244
107 M. A. ULJANOVOVÉ. 10. května	244—245
108 M. A. ULJANOVOVÉ. 18. května	245
109 M. A. ULJANOVOVÉ. 2. července	246
110 M. A. ULJANOVOVÉ. 31. srpna	246—247
111 M. A. ULJANOVOVÉ. 7. září	247—248
112 M. A. ULJANOVOVÉ. 19. září	248—249
113 M. A. ULJANOVOVÉ. 3. října	249
114 M. I. ULJANOVOVÉ. 6. a 7. listopadu	250—251
115 M. I. ULJANOVOVÉ. 29. listopadu	251—252
116 M. A. ULJANOVOVÉ. 6. prosince	252—253
117 M. I. ULJANOVOVÉ. 14. prosince	253—254
118 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. prosince	255—256

1901

119 M. A. ULJANOVOVÉ. 1. ledna	257
120 M. A. ULJANOVOVÉ. 16. ledna	257—258
121 M. A. ULJANOVOVÉ. 27. ledna	259—260
122 M. A. ULJANOVOVÉ. 9. února	260—261
123 M. A. ULJANOVOVÉ. 20. února	261—262
124 M. A. ULJANOVOVÉ. 27. února	262—263
125 M. A. ULJANOVOVÉ. 2. března	263
126 M. A. ULJANOVOVÉ. 4. března	264—265
127 M. A. ULJANOVOVÉ. 19. května	265
128 M. I. ULJANOVOVÉ. 19. května	266—267
129 M. A. ULJANOVOVÉ. 7. června	267—268
130 M. A. ULJANOVOVÉ. 1. července	268—269
131 M. A. ULJANOVOVÉ. 17. července	269—270
132 M. A. ULJANOVOVÉ. 3. srpna	270
133 M. A. ULJANOVOVÉ. 1. září	271—272
134 M. A. ULJANOVOVÉ. 21. září	272—273

1902

135	M. A. ULJANOVOVÉ. 26. února	274
136	M. A. ULJANOVOVÉ. 24. března	275
137	M. A. ULJANOVOVÉ. 2. dubna	276—277
138	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 10. dubna	277
139	M. A. ULJANOVOVÉ. 8. května	278—279
140	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. června	279—280
141	M. A. ULJANOVOVÉ. 14. září	280
142	M. A. ULJANOVOVÉ. 27. září	280—281
143	M. A. ULJANOVOVÉ. 9. listopadu	281—282
144	M. A. ULJANOVOVÉ. 17. prosince	282—284
145	M. A. ULJANOVOVÉ. 26. prosince	284

1903

146	M. A. ULJANOVOVÉ. 4. února	285
147	M. A. ULJANOVOVÉ. 22. února	286
148	M. A. ULJANOVOVÉ. 29. března	287

1904

149	M. A. ULJANOVOVÉ. 8. ledna	288
150	M. A. ULJANOVOVÉ. 20. ledna	289
151	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 2. července	289—290
152	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. nebo 8. července	291
153	M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 16. července	291
*154	M. A. ULJANOVOVÉ. 20. července	292
155	M. A. ULJANOVOVÉ. 28. srpna	292—293

1907

156	V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ M. A. ULJANOVOVÉ. 27. června	294—295
157	V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ M. I. ULJANOVOVÉ. Koncem června	295—296
158	M. A. ULJANOVOVÉ. 15. října	296—297

* Dokumenty označené hvězdičkou jsou uveřejněny poprvé.

159	M. I. ULJANOVOVÉ. 14. ledna	298—299
160	V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ M. A. ULJANOVOVÉ. 22. ledna	299—300
161	M. I. ULJANOVOVÉ. 7. února	301—302
162	M. I. ULJANOVOVÉ. 14. února	303—304
163	M. I. ULJANOVOVÉ. 17. února	304—305
164	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 10. března	306
165	M. I. ULJANOVOVÉ. Mezi 19. a 23. dubnem	307
166	M. A. ULJANOVOVÉ. 20. června	307—308
167	M. I. ULJANOVOVÉ. 13. července	308—309
168	M. I. ULJANOVOVÉ. 9. srpna	310
169	M. A. ULJANOVOVÉ. V létě	311
170	M. A. ULJANOVOVÉ. 30. září	311—312
171	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 27. října	312—313
172	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 8. listopadu	313
173	M. A. ULJANOVOVÉ. 17. listopadu	313—317
174	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 26. listopadu	317—318
175	M. A. ULJANOVOVÉ. 10. prosince	319—320
176	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 19. prosince	320—321
177	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. prosince	322—323

178	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 6. února	324
179	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 16. nebo 17. února	325
180	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 17. nebo 18. února	325—329
181	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 23. února	330—332
182	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 2. března	333
183	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 9. března	333—335
184	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 12. března	336—338
185	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 21. a 22. března	338—340
186	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 23. nebo 24. března	340—341
187	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 26. března	341—342
188	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 5. dubna	342—344
189	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 6. dubna	344—346
190	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 8. dubna	346—347

191	M. A. ULJANOVOVÉ. 21. května	347—348
192	V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 26. května	348—349
193	D. I. ULJANOVVI. <i>Koncem června — začátkem července</i>	350
194	M. A. ULJANOVOVÉ. 19. července	351—352
195	M. A. ULJANOVOVÉ. 24. srpna	352—353
196	M. A. ULJANOVOVÉ. 25. října	353
197	M. A. ULJANOVOVÉ. 4. listopadu	354
198	M. I. ULJANOVOVÉ. 3. nebo 4. prosince	355
199	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. nebo 8. prosince	356
200	M. I. ULJANOVOVÉ. 10. nebo 11. prosince	357—358

1910

201	M. I. ULJANOVOVÉ. 2. ledna	359—360
202	M. I. ULJANOVOVÉ. <i>Začátkem ledna</i>	360—361
203	M. I. ULJANOVOVÉ. 12. ledna	361
204	M. I. ULJANOVOVÉ. 30. nebo 31. ledna	362—363
205	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 1. února	363
206	D. I. ULJANOVVI. 13. února	364
207	M. A. ULJANOVOVÉ. 13. února	365
208	D. I. ULJANOVVI. 17. února	366
209	M. A. ULJANOVOVÉ. 10. dubna	366—369
210	V. I. LENIN A N. K. KRUPSKÁ A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 2. května	370—371
211	M. A. ULJANOVOVÉ. 18. června	371—372
212	M. I. ULJANOVOVÉ. 18. června	372
213	M. A. ULJANOVOVÉ. 1. července	372—373
214	M. I. ULJANOVOVÉ. 28. července	373
215	M. A. ULJANOVOVÉ. 4. září	374

1911

216	M. T. JELIZAROVVI. 3. ledna	375—376
217	M. A. ULJANOVOVÉ. 19. ledna	376—377
218	M. A. ULJANOVOVÉ. 8. dubna	378
219	M. A. ULJANOVOVÉ. 20. srpna	379
220	M. I. ULJANOVOVÉ. 20. srpna	379
221	M. A. ULJANOVOVÉ. 28. září	380

1912

222	M. A. ULJANOVOVÉ. 8. nebo 9. března	381
223	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. března	382
224	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. dubna	382—383
225	M. A. ULJANOVOVÉ. 27. května	383—384
226	M. A. ULJANOVOVÉ. 2. června	384
227	M. A. ULJANOVOVÉ. 1. července	387
228	M. I. ULJANOVOVÉ. Koncem listopadu	388
229	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. Na podzim	389
230	M. A. ULJANOVOVÉ. 21. nebo 22. prosince	390
231	M. I. ULJANOVOVÉ. 24. nebo 25. prosince	391
232	M. I. ULJANOVOVÉ. 28. prosince	392

1913

233	M. A. ULJANOVOVÉ. 3. ledna	393
234	M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. února	394—395
235	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 18. března	395—396
236	M. I. ULJANOVOVÉ. V první polovině dubna	396
237	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 3. května	396—398
238	M. I. ULJANOVOVÉ. 12. nebo 13. května	398—399
239	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 25. května	400—401
240	M. I. ULJANOVOVÉ. 18. června	401—402
241	M. A. ULJANOVOVÉ. 24. června	402
242	M. A. ULJANOVOVÉ. 28. nebo 29. června	403
243	M. A. ULJANOVOVÉ. 26. července	403—404
244	M. I. ULJANOVOVÉ. 12. nebo 13. listopadu	404—405
245	M. I. ULJANOVOVÉ. 21. prosince	405—406
246	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 26. prosince	406—407

1914

247	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 7. ledna	408—409
248	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 11. února	409—410
249	M. I. ULJANOVOVÉ. 16. února	410—411
250	M. A. ULJANOVOVÉ. 21. února	411

251	N. K. KRUPSKÁ A V. I. LENIN M. A. ULJANOVOVÉ. 16. března	412—413
252	M. A. ULJANOVOVÉ. 10. dubna	413
253	M. I. ULJANOVOVÉ. 22. dubna	414—415
254	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 14. listopadu	415—416
255	M. I. ULJANOVOVÉ. 22. prosince	416—417

1915

256	M. I. ULJANOVOVÉ. 9. února	418—421
257	M. A. ULJANOVOVÉ. 7. října	421—422

1916

258	M. I. ULJANOVOVÉ. 20. února	423
259	M. A. ULJANOVOVÉ. 12. března	423—424
260	M. T. JELIZAROVOVI. 20. září	424—425
261	M. I. ULJANOVOVÉ. 22. října	425—426
262	M. I. ULJANOVOVÉ. 26. listopadu	426—427

1917

263	M. I. ULJANOVOVÉ. 15. února	428—429
264	M. T. JELIZAROVOVI. 18. nebo 19. února	429—430
265	M. I. ULJANOVOVÉ. V srpnu	430—431
266	M. I. ULJANOVOVÉ. Koncem srpna až v září	431

1918

267	M. I. ULJANOVOVÉ. Koncem února nebo nejpozději 8. března	432
-----	---	-----

1919

268	TELEGRAM N. K. KRUPSKÉ. 2. července	433
269	N. K. KRUPSKÉ. 9. července	433—434
270	TELEGRAM N. K. KRUPSKÉ. 10. července	434—435
271	N. K. KRUPSKÉ. 15. července	435—436
272	A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. Po říjnu 1919—před 7. zářím 1920	436
273	M. I. ULJANOVOVÉ A N. K. KRUPSKÉ. V roce 1919 nebo 1920	436

1921

*274 TELEGRAM D. I. ULJANOVVI. <i>V dubnu</i>	439
275 M. I. ULJANOVVÉ	439
*276 M. I. ULJANOVVÉ	440

1922

*277 M. I. ULJANOVVÉ. <i>V létě</i>	441
278 A. I. ULJANOVVÉ-JELIZAROVVÉ. <i>Koncem roku</i>	441
279 M. I. ULJANOVVÉ.	442

PŘÍLOHY

I VÝŇATKY Z DOPISŮ V. I. LENINA ČLENŮM RODINY. (<i>Ze spisu moskevské četnické správy.</i>)	445—446
II DOPISY N. K. KRUPSKÉ	447—504

1898

1 M. A. A M. I. ULJANOVVÝM. <i>15. února</i>	447—448
2 M. I. ULJANOVVÉ. <i>6. března</i>	448—449
3 M. A. ULJANOVVÉ. <i>10. května</i>	449—450
4 M. A. ULJANOVVÉ. <i>14. června</i>	450—451
5 A. I. ULJANOVVÉ-JELIZAROVVÉ. <i>9. srpna</i>	451—452
6 M. A. ULJANOVVÉ. <i>26. srpna</i>	453
7 M. I. ULJANOVVÉ. <i>11. září</i>	454—456
8 M. A. ULJANOVVÉ. <i>27. září</i>	456—457
9 M. A. ULJANOVVÉ. <i>14. října</i>	458—459
10 M. I. ULJANOVVÉ. <i>11. listopadu</i>	460
11 A. I. ULJANOVVÉ-JELIZAROVVÉ. <i>22. listopadu</i>	460—461

1899

12 M. A. ULJANOVVÉ. <i>10. ledna</i>	462—463
13 M. A. ULJANOVVÉ. <i>17. ledna</i>	463
14 M. I. ULJANOVVÉ. <i>24. ledna</i>	464—465
15 M. A. ULJANOVVÉ. <i>4. dubna</i>	465—466
16 M. A. ULJANOVVÉ. <i>20. června</i>	466—467

- 17 M. A. ULJANOVOVÉ. 3. července 467—468
 18 M. A. ULJANOVOVÉ. 17. října 468—469

1900

- 19 M. I. ULJANOVOVÉ. 28. března 469—470
 20 M. I. ULJANOVOVÉ. 30. března 471
 21 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. července 471—472
 22 M. I. ULJANOVOVÉ. 26. července 473
 23 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. srpna 473—474
 24 M. I. ULJANOVOVÉ. 11. září 475
 25 M. A. ULJANOVOVÉ. 1. října 476—477
 26 M. A. ULJANOVOVÉ. 8. listopadu 477—478
 27 M. I. ULJANOVOVÉ. 2. prosince 478—479
 28 M. A. A M. I. ULJANOVOVÝM. 22. prosince 479—480

1901

- 29 M. I. ULJANOVOVÉ. 2. února 481—482
 30 M. I. ULJANOVOVÉ. 12. února 482
 31 M. A. ULJANOVOVÉ. 11. června 483—484
 32 M. A. ULJANOVOVÉ. 16. července 484—485
 33 M. A. ULJANOVOVÉ. 2. srpna 485

1902

- 34 M. A. ULJANOVOVÉ. 27. září 486

1903

- 35 M. A. ULJANOVOVÉ. 4. března 486—487

1904

- 36 M. A. ULJANOVOVÉ. 15. ledna 487—488
 *37 M. A. ULJANOVOVÉ. 19. srpna 488

1909

- 38 M. A. ULJANOVOVÉ. Mezi 20. a 30. prosincem 488—489

1910

- 39 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. srpna 490

1911

- 40 M. A. ULJANOVOVÉ. 26. srpna 490—491
41 M. I. ULJANOVOVÉ. 21. září 491—492

1912

- 42 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 9. března 492—493
43 M. A. ULJANOVOVÉ. 27. května 493

1913

- 44 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 4. ledna 494
45 M. A. ULJANOVOVÉ A A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 24. února 494—495
46 M. A. ULJANOVOVÉ. 18. března 495
47 M. I. ULJANOVOVÉ. 10. dubna 496

1914

- 48 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 31. ledna 497
49 A. I. ULJANOVOVÉ-JELIZAROVOVÉ. 11. února 498—499
50 M. A. ULJANOVOVÉ. 15. dubna 499
51 M. A. ULJANOVOVÉ. 8. června 499—500

1915

- *52 M. A. ULJANOVOVÉ. 17. dubna 500—501
53 M. A. ULJANOVOVÉ. 24. září 501—502
54 M. A. ULJANOVOVÉ. 11. října 502
55 M. I. ULJANOVOVÉ. 14. prosince 503—504

1916

- 56 M. I. ULJANOVOVÉ. 8. února 504

- Seznam Leninových dopisů a telegramů zařazených do předchozích svazků Sebraných spisů (1900—1921) 507

Seznam dosud nenalezených Leninových dopisů a telegramů (1895—1922)	508—516
Poznámky	517—566
Údaje k jednotlivým dokumentům	567—584
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	585—634
Jmenný rejstřík	635—688
Zeměpisné názvy	689

V. I. L E N I N
S E B R A N Ě S P I S Y
5 5

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 55, Politizdat, Moskva 1978, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorky Naděžda Stupková a Hana Zikmundová. Odpovědné redaktorky Marta Brabencová a Marie Dvořáčková. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegař. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Bohumila Neubertová. Vydání II. Praha 1990. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 6090. (7320.) publikaci Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1—30 000. AA 35,62 (text 35,04, ilustrace 0,58), VA 36,62. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 12,80 Kčs, váz. výt. 18 Kčs.

73/202—21—8.5

25—036—90 Kčs 18,—